P. Ovidii

METAMORPHOSEΩN,

LIBRI XV.

Ad fidem Editionis Heinsianæ
Accuratè Emmendati.

CUM

NOTIS MINELLIANIS.

CANTABRIGIÆ,
Impensis Societatis STATIONARIORUM
Londini. MDCCVI.

Lo 10.313.5 *
V
HARVARD COLLEGE LIBRARY
GIFT OF
GEORGE ARTHUR PLIMPTON
JANUARY 25, 1924

NASONIS EPIGRAMMA.

Orba parente ſuo quicunque Volumina tangis,
His ſaltem veſtrâ detur in urbe locus.
Quoque magis faveas, non ſunt hæc edita abillo,
Sed quaſi de Domini funere rapta ſui.
Quidquid in his igitur vitii rude Carmen habebit,
Emendaturus, ſi licuiſſet, erat.

LECTORI S.

Ovidianas Metamorphoseis tibi do, amice Lector, ad Heinsianam Editionem quamdu potui cum curâ emendatas. Notas autem Minelliana ferme integras: aliquam multis in locis necesse erat eas immutare, cum enim ad vulgares Editiones fuerint conformatæ, in quibus mendæ erant propè infinitæ, absurdum esset Textu correctio, eas prout primitus essent conceptæ prælo tradere. Præterea quoque cum pleraque omnes sint philologicæ, eas integras relinquere non tanti fuit, ac esset, si eruditionis alicujus reconditæ speciem aliquam præ se tulissent: nam sæpissime falsus est Minellius, sæpissime quoque nil nisi frivolum omnibusque notum jactat. Pueris tamen, politioriſque Literaturæ rudibus, scriptor est non inutilis: eisque prodesse solum studuit. Itaque multa ex Notis Heinsianis excerpsi, quædam quoque de meo adjeci, quæ fere omnia uncis inclusa hic illic sparsa videbis. Prioribus tribus Libris à præterm[illegible]issum, quod & postea fecerem, si meo arbitrio agere licuisset: Nam cum Librariis primùm hortatus, Ovidium ad optimas Editiones quam emendatissimum edere statuissem, propositum mihi fuit spicilegium

quoque subjungere eorum quæ mihi vel ex Heinsio vel ex aliis fuissent observata, quibus lucem Auctori nostro darem. Consilium autem mutare coactus, ne moles Libri nimis cresceret, plura quam antea decreveram, inter ipsas notas Minellianas interposui. Quam ob caussam spicilegii mentio est aliquoties facta sub initium Libri, quod spicilegium nusquam apparet. Ea autem ad finem Libri adduntur, ne fraudem sibi factam fore quisquam quereretur. Hoc quoque te certiorem factum volo, omnes versus uncis inclusos Heinsio esse suspectos; ideoque & religio mihi fuit, eadem genuinis tradere, quæ tanto Viro spuria videbantur. Quibusdam autem in locis illi haud prorsus assentior, quæ omnia prout quæque occurrunt, notata reperies. Vale & his fruere.

ADDEN

ADDENDA.

LIB. 1. v. 226. *Missi de gente Molossâ*.] Lege *Amyci de gente*: Amycus nomen Obsidis, in veterrimo codice legebatur *Amici*.

V. 546. *Quâ nimium placui*.] Quidam codices hos versus superiori præponunt. Aut tollendi sunt, aut legendi ordine inverso,

Quæ facis ut laudem, Tellus, aut hisce, vel istam,
Quâ nimium placui, mutande pecude figuram.

V. 591 *Altorum nemorum*.] Forte melius sic

Eja borum nemorum, & nemorum monstravetat umbræ.

nam *Altorum* minùs placet, cum *Altissimus* proximo Versu legatur.

V. 639. *Venit ut ad ripas*.] Potius legendum

Venerat ut patriæ ubi ludere sæpe solebat
Inachis ad ripas.

V. 700. *Talia verba refert*.] In vulgatis sequuntur

Tibi nubere Nympha volentis Votis cede Dei.

hæc autem minimè sunt Latina, prætiquamque narrationis venustatem subvertunt: in veterrimis quoque libris non leguntur.

Lib. 2. 856. *Cornua parva quidem*.] Lege *vara*: nam parva cornua boum vituperantur. Moscho εὐκεράους Βῦς. Nonno ὑψίκερως Βῦς de Jove in taurum mutato. Hactenus Heinsius.

Lib. 3. v. 131. *Poteras jam Cadme*.] Quæ ad hunc locum notaveram de mirâ illâ ἀκολουθίᾳ, quâ fabulas inter se connexuit Ovidius, pluribus sunt persequenda. Principio Operis *carmen suum perpetuum* nuncupavit: *Ad mea perpetuum deducite tempora carmen*. Tale opus Græci vocant ἔπος κυκλικὸν. Hoc autem carmen cyclium, ita appellatur duas ob causas. Primò quod continuo ordine posteriora prioribus succedunt: ita ut prima fabula sit caussa secundæ, ista tertiæ, & sic deinceps: ideoque communi vinculo omnia inter se colligentur. Deinde quod quæcunque ad istam materiam

spectare possint contineat: Ita Noster omnes rerum transmutationes, quæ vel Græcis vel Romnis erant decantatæ, suo operi inseruit; Talia poemata fecere apud Græcos multa. Immo quædam opera sic utâ oratione concepta, eandem ob caussam κύκλος vocabantur. Ita Apollodori Bibliothecam non inconcinnè quilibet κύκλον μυθικὸν diceret. Unde & Epigrammatarius eum epico Cyclo Apollodori scriptum contulit:

Μὴ κυκλίων ζήτει πολλὰ βιβλία σιγᾷ. Βίβλος μὲ ὁ ἀδρὸς Ἀπολλόδωρος ἐν ἑνὶ κύκλῳ τὰ πάντα θεογονίαν ἔχει.

Cyclo igitur omnia quæ ejusdem sunt Argumenti continentur; ut si continuo ordine sibi mutuo nexa cohæreant, *opus perpetuum* appellari possit. Qui plura de his volet, adeat Dan. Heinsii Notas in Horat. *Od.* VII. *l.* I.

Lib. 3. v. 314. *Nyseides antri.*] Nysa mons seu oppidum Arabiæ aut Indiæ ut quidam volunt. Ibi Bacchus educatus: inde Nymphæ Bacchi altrices *Nyseides* dictæ. Sileni quoque, & Satyri *Nysigenæ*. Catullus Epith. Thetidis:

At Pater ex aliâ florens volitabat Iacchus
Cum Thiaso satyrorum, & Nysigenis Silenis.

Lib. 3. v. 723. *Ille etiam vellet.*] Versus hic plerumque abest in impressis. Quadam membranæ sunt agnoscunt, ut & Vivianus. Heinsius tamen Textui nolult eum inserere. Si quis autem ad hos duos versus qui sequuntur attendat, agnoscet sequentem versum esse mutilum absque præcedente. Versus autem hi sunt, Lib. 1. de Io.

Ille etiam supplex Argo cum brachia vellet
Tendere, vix habuit quæ brachia tenderet Argo.

Hæc enim quæ de Io, & ista quæ de Pentheo leguntur, quivis per se videat sibi invicem examussim respondere: levi autem mutatione, res (ni fallor) melius patebit. Cum itaque in impressis hic Versus ita legatur, *Ille etiam vellet cum Brachia tendere Matri* ita potius legendum esse existimo.

Ille etiam matri cum Brachia tendere vellet

ut ita cum sequente conjungatur

Non habet infelix quæ Matri brachia tendat.

hæ autem repetitiones nostro Poetæ frequentes. Lib

Lib. 4. v. 159. *Pulloſque & luctibus aptos.* [Verbum *pullus* male pro *nigro* accipitur: eſt enim ex purpureo nigricans. Amictus lugubris veterum non ſemper niger: iſte color plebi infimæ proprius, non honoratioribus: ii enim ut apud nos Reges & principes cum lugerent veſtibus atro-purpureis induti incedebant. Color iſte *pullus* & *anthracinus* vocabatur; carbonum enim non penitus exſtinctorum color, non niger ſed ferrugineus, ad cæruleum aliquanto accedens; ideoque à Græcis κυάνεος dictus. Qui plura volet, adeat Iſ. Voſſium in Catullum, p. 168. & 208.

Lib. 4. v. 224. *Arripite arbitrium.*] Hic verſus potius ſic legendus *Arripite arbitrium mare in ſecreta loquente. In ſecreta* pro, in ſecreto loco. Noſter, Lib. xiii. *In ſecreta venit*; de Polymeſtore Hecubam in Colloquium ſecretum admittente.

V. 273. *Sed non & Bacchus in illis.*] Antea *eſt* legebatur vice *ſed & &*, perperam. Virg. Æn. viii.

------*Patriis ſed non & filius arvis*
Contentus. Æneid. vi. ------*Dardanidæ venient in regna Latini; Sed non & veniſſe volent.*

V. 533. *Adunco tibia cornu.*] Tibiis Bacchantum ut & Μητραλῶν aduncum ſeu curvum Cornu affigebatur, ut eo graviorem ederent Sonum: Græcis κάλαμος κερατοειδὴς cornu vocatur; quoniam cornu inſtar curvatum erat, & ex ære fabricatum. Voſſ. in Cat. p. 166.

V. 537. *Inania Tympana vincant.*] Tympanum conſtruebatur, ex Cylindro concavo ligneo, qui pelle inducebatur, tintinnabulis æreis oram Cylindri ambientibus. Multus de his, eorumque conſtructione & uſu idem ſupra memoratus Voſſius in Catullum, p. 161.

Lib. 5. v. 48. *Edita limnate.*] Unde Diana Limnate dicta magnalis eſt. Heinſii ſententiam Notis inſerui. Callimachi Interpres, Ἀλμνὰς δῆμος Ἀττικῆς, ἔνθα τιμᾶται ἡ Ἄρτεμις. *Limnæ, pagus Atticus, ibi Diana colitur*: forſitan ἀπὸ λιμένων à *Portubus*. Nautæ enim Dianæ Limnatidi vota ſuſceperunt. Callimachus ---- καὶ ἐν ἀγυιαῖς Ἕσση καὶ λιμένεσσιν ἐπίσκοπος. *Nam & triviis & portubus proſpicis.*

V. 440. *Rutilis veniens Aurora capillis.*] Rutilus color

lor crinum mulieribus percarus. Unde *rutilæ* dictæ mulieres teste Afranio, qui Festo citatur voce *Rutilus*. Cinere itaque aspergebantur, quo crines rutilabant; ministri qui id officium peragebant Cinerarii & Cinisiones dicti. Cinis autem ille quo usi erant, non semper erat pulvis *Carbonum*, sed sapo Gallicus. Plinius Nat. Hist. lib. xxviii. cap. 12. *Prodest & sapo, Gallorum hoc inventum rutilandis capillis. . . Fit ex Sebo & Cinere. Optimus fagino & caprino, qui & spissus & candidus.* Gallos ob hoc inventum laudat Lucanus, Lib. x.

Hæc Libycos, parsque hæc gerit altera crines
Vt nullis Cæsar Rutilos dicat in armis
Tam rutilas vidisse comas.

Lib. 6. v. 200. *Latonæ.*] Hæc in vulgatis mirè depravata leguntur:

Ite satis propere sacris, laurumque capillis
Ponite. Deponunt & sacra infecta relinquunt.
Quodque licet tacito venerantur murmure numen
Latonæ. Turbâ quantum distabat ab urbe.
Tantum animosa sui furiis agitata doloris
Indignata Dea est ------

vides nunc quam bellè omnia cohæreant, penultimo versu sublato, cæterisque ad fidem optimorum librorum suo loco restitutis.

Lib. 9. v. 74. *Domitamque peremi.*] Vulgò *reduxi*: ad fidem duorum codicum qui *peremi* legunt; quorum lectionem textui inseruit Heinsius, qui istâ non contentus, *peruſſi* vel *præuſſi* potius reponendum censuit: minimâ autem mutatione res tota perficitur: lege *reduſſi*: à *reduro* verbo obsoleto: inusitata vox Librarios fefellit, & pro *ss* *x* posuere: & sic pro *reduſſi*, quod non intellexerunt, *reduxi* legerunt, voce communi quidem, sed quæ huic nihil ad rem facit. *Peremi* quoque ni fallor primò interlineari manu posita, inde vel insciti vel audaciâ exscriptoris in textum irrepsit. *Peruſſi* quoque legendum conjiciebat Heinsius, quod Hydræ cervix desecta flammis est domita, ne repullularet. Hanc emendationem debes Stephano Weston, Viro harum Literarum peritissimo, Collegii Regalis apud Cantabrigienses Socio.

P. OVIDII

P. Ovidii Naſonis

*METAMORPHOSEΩN LIBER I.

*METAMORPHOSIS Latine Transformatio, à μεταμορφόω, transformari, aliumque figuram ac faciem induere. Deſcribit enim Ovidius in his libris Transformationes illas, cum rerum, tum perſonarum, quæ jam inde ab initio mundi uſque ad ipſius tempora accidiſſe fabulis traduntur plurimæ.

1 IN nova [1] fert animus [2] mutatas dicere formes
Corpora. [4] Di cœptis (ſ nam [6] mutaſtis & illas)
[6] Adſpirate meis; primâque [7] ab origine mundi
Ad mea perpetuum [7] deducite [8] tempora carmen.

1 Mos eſt ferè Poëtarum ſtatim in ipſo operum ſuorum principio proponere primum quibus de rebus ſint tractaturi: deinde invocare: tertio loco narrare. Eam conſuetudinem Ovidius quoque in hujus operis initio ſervat. Nam & breviſſime ea, de quibus eſt ſcripturus, proponit; mox Deos, ut ſibi adeſſe velint, rogat, denique narrationem ab ipſo mundi primordio orditur. 2 Cupit, id eſt, conſtitui. 3 Per Hypallagen: valet enim, corpora mutata in novas formas figuraſque. Perquam autem eleganter Poëta de corporum transformationibus dicturus, ab immutata verborum ſtructura orditur, ut nempe rerum mutationem verborum typo quadantenus adumbret. 4 Deos invocat, quò ſibi ita favere velint, ut, quæ à principio mundi uſque ad ſua tempora factæ ſunt mutationes, perpetuo carmine complecti poſſit. 5 Etenim Vos, Dii, mutaſtis illas, ac proinde merito veſtrum in iis enarrandis imploro auxilium. 6 Spiritum ac favorem immittite. Metaphora à ventis ſumpta, qui dum navium vela implent, aſpirare propriè dicuntur. Sic Virgil. Aſpirat primo fortuna labori. 7 Producite, prorrahite inſtar fili omnem illam carminis materiam. Perpetuum, id, eſt, nuſquam interruptum. Sic Horat. lib. 1. Od. 6. Carmine perpetuo celebrare; ita ut altera tranſmutatio alteri concinnè aptèque connectatur. 8 Uſque ad initium imperii Auguſti.

Chaos, & Mundi creatio. *Fab.* I.

Chaos, ut Heſiodus indicat in volumine quod deorum originem continet, fuit in initio rerum confuſio, quæ poſtea in ſuas ſpecies diſtributa eſt. Ita ut leviſſima corporum, æther igneus, & infra hunc aer frigidus cæteraque ſidera ſublimem peterent partem: per quæ ſolis ſplendor ac lunæ vagaretur; graviſſima autem humus, liquorque, in ima parte ſubſiderent.

1 ANte mare & tellus, & quod tegit omnia [1] cœlum, 5
Unus erat toto [3] naturæ vultus in orbe,

1 Hæc eſt narratio, quam à prima mundi origine Poëta ſic reperit, ut deſcribat primam rerum mutationem. Nam primum omnium fuiſſe Chaos ait, id eſt, quandam rerum omnium, ſine ulla forma, confuſionem. Deinde narrat, quemadmodo Chaos in quatuor elementa, (ut veteres Philoſophi voluerunt) ætherem, aërem, aquam, terram fuerit commutatum; & ſic diſpoſitum, ut æther propter levitatem ſummum occupaverit locum, proximum aër, tertium aqua, in infimum vero propter gravitatem terra detruſa fuerit. 2 Quicunque alii conjiciant: Cœlum derivari vel à colando, vel à cælando, mihi equidem convenientius videtur habere nomen ἀπὸ τῆ κοιλό, à concavitate. 3 Natura eſt vis, qua omnia naſcuntur.

Quem dixere Chaos; rudis indigestaque moles:
Nec quicquam, nisi pondus iners, congestaque eodem
Non bene junctarum discordia semina rerum.
Nullus adhuc mundo praebebat lumina Titan,
Nec nova crescendo reparabat cornua Phœbe,
Nec circumfuso pendebat in aere tellus
Ponderibus librata suis: nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.
Quâque fuit tellus, illic & pontus, & aër:
Sic erat instabilis tellus, innabilis unda,
Lucis egens aër: nulli sua forma manebat.
Obstabatque aliis aliud: quia corpore in uno
Frigida pugnabant calidis, humentia siccis,
Mollia cum duris, sine pondere habentia pondus.
Hanc Deus & melior litem natura diremit.
Nam cœlo terras, & terris abscidit undas:
Et liquidum spisso secrevit ab aëre cœlum.
Quæ postquam evolvit, cæcoque exemit acervo,
Dissociata locis concordi pace ligavit.
Ignea convexi vis & sine pondere cœli
Emicuit, summâque locum sibi legit in arce,
Proximus est aër illi levitate, locoque
Densior his tellus; elementaque grandia traxit;
Et pressa est gravitate sui. Circumfluus humor,
Ultima possedit, solidumque coërcuit orbem.

1 Rigrum & immobile. 2 In eundem locum inter se dissidentia semina & primordia rerum male conjunctarum. 3 Neq; sol ullus erat, qui lumen funderet, neq; luna quæ modo crescere, modo decrescere. 4 Luna, quæ singulis mensibus renovari videtur. Phœbus Sol, Phœbe Luna: φοῖβος Græcè purus. 5 Neeterra suis propriis ponderibus sustentata pendebat in aëre, ut nunc apparet. 6 Sic aquæ vocantur Brachia Oceani quibus terram amplectitur. 7 Margo est extremitas rei: q.d. nondum Oceanus terrarum extremitates ambitu suo fuerat complexus. 8 Oceani filia, Neptuni uxor, ex qua Triton natus, hic atq; alibi pro mari ponitur, sic dicta ἀπὸ τῦ μόλλειν τὴν γῆν, quod terram ambiendo conterat. 9 Pro aqua. Metonym. 10 Derivatur ut quidam volunt, ἀπὸ τῦ αἴρειν, id est ab elevando, vel extollendo. 11 Mobilis. 12 Nullum elementorum propriam habebat figuram atq; naturam. 13 Inter se elementa pugnabant, quia contrariæ qualitates in eodem erant subjecto. 14 Cum levibus. 15 Gravia. 16 Deus. Nam & exposituri hic accipitur: q.d. Deus, sive Natura, vel Deus, i.e. Natura. 17 Dissolvit. Proprie autem dirimi dicuntur lites & prælia, cum dissolvuntur atq; tolluntur. 18 Purum, clarum. 19 Crasso: in quo & nubes generantur & pluviæ. 20 Separavit atq; distinxit. 21 Postquam Deus quatuor elementa explicuit, & ex illo acervo, quod Chaos dicunt, eduxit, quamvis locis disjuncta essent, quadam tamen concordia ea copulavit. 22 Æther atq; ignis, qui supremum propter levitatem sibi locum vindicavit. 23 Elegit. 24 Proxime ad ignem æthereumq; accedit. 25 Crassior & gravior. 26 Partes magnas & graviores ex illo acervo secum traxit. Bene traxit; nam si quadra naturali omnia gravia deorsum trahuntur. Elementum vero est corpus simplex in quod alia corpora resolvuntur. Dicitur Elementum quasi Alimentum, ab alendo, quod omnia corpora mixta ex istis aluntur, foventur, & conservantur. Proprie Elementum id dicitur, quod in re aliqua primum est, & ex quo ipsa res componitur, ut literæ sunt elementa dictionis. Sumitur etiam pro primis cujuslibet artis principiis, & præceptis: sic præcepta vel rudimenta Grammatica, &c. vocantur elementa. Sic ex veterum Philosophorum dogmatis sumitur pro illis quatuor simplicibus corporibus, igne, aëre, aqua, & terra, ex quorum permixtione omnia corpora inferiora, quæ proprie mixta dicuntur consurgunt. 27 Ob gravitatem suam in infimum locum descendit. 28 Aqua. 29 Continuit durum terræ orbem. Coërcere enim eam non posset, nisi undique ipsum complecteretur. De hoc luculenter. 1 Fast. Lucidus hic aër, &c. quæ tria corpora restant, Ignis, aqua, tellus, unus acervus erat. Ut semel hæc rerum secessit lite suarum, In sua quæque abiit massa soluta domos. Cœlum flamma petit, proprior locus aëra cepit, Sederunt medio, terra fretumq; loco. Et, Post Chaos, ut primum data sunt tria corpora mundo, Inque novas species omne recessit opus: Pondere terra suo constitit, & aequora traxit, At cœlum levitas in loca summa tulit.

Homini

Hominis Creatio. *Fab.* II.

Separata jam terra erat à cæteris elementis: sed homo nondum natus; ipsius terræ cultor futurus & dominus: Itaque Prometheus Japeti filius terram imbre mollivit, & ex hac hominem ad Dei similitudinem & imaginem finxit; cujus facies non prona, ut cæteris animalibus, esset in terram, sed cælum spectaret erecta.

SIC ubi dispositam, quisquis fuit ille deorum,
Congeriem [1] secuit, sectamq; in [2] membra redegit:
[3] Principio terram, ne non [4] æqualis ab omni
Parte foret, magni speciem [5] glomeravit in orbis.
Tum [6] freta diffundi, [7] rapidisque [8] tumescere ventis
[9] Jussit, & [10] ambitæ circumdare littora terræ.
Addidit & fontes, immensaque stagna, [11] lacusque;
Fluminaque obliquis [12] cinxit [13] declivia [14] ripis:
[15] Quæ diversa locis partim sorbentur ab ipsa;
In mare perveniunt partim, [16] campoque recepta
Liberioris aquæ, pro ripis littora [17] pulsant.
Jussit & [18] extendi campos, [19] subsidere [20] valles,
[21] Fronde tegi sylvas, [22] lapidosos surgere montes.
Utq; [23] duæ [24] dextrâ cœlum totidemq; [25] sinistrâ

1 Separavit ac divisit. 2 In partes diduxit. 3 Postquam Chaos in 4 elementa distinxit, effecit ut undique terra foret rotunda, variisque rebus institueretur. 4 Æqualis undique esset. 5 Effecit in similitudinem magni globi & pilæ, quæ ex omni parte sibi est equalis. Glomerare enim est globum (qui undiq. rotundus est) efficere. 6 Freta proprie dicuntur maris angusta inter duas terras existentia, à fervendo dicta. 7 Rapacibus, omnia secum rapientibus. 8 Insuri, in tempestatem erigi. 9 Voluit. 10 Undique à mari circumdatæ. Littora autem proprie maris dicuntur. 11 Maximas paludes. 12 Circumdedit. 13 Deorsum labentia. 14 Ripæ propriæ sunt fluminum. 15 Fluminum naturam describit. Nam quædam ab ipsa sorbentur terra, quædam in mare deferuntur, 16 Æquor. Proprie campus est terræ planities. 17 Percutiunt. Eleganter autem littora à ripis distinxit: littora enim maris, ripæ fluminum dicuntur. 18 Terræ planities dilatari. 19 In ima descendere. 20 Vallis ea oblonga concavitas dicitur, quæ est inter duos montes vicinos. 21 Arbores in sylvis nasci. 22 Montes saxosos in altum tolli. 23 Cingula, circuli. Zona enim est spatium terræ interpositum inter duos Tropicos, vel inter alterutrum Tropicorum, & vicinum circulum Polarem, vel alterutrum Circulorum Polarium, & proximum punctum Polarem. Qua ratione quinq; Zonæ reperiuntur, quarum duæ extremæ Frigidæ dicuntur, media Torrida & duæ Temperatæ inter Torridam & Frigidam. Unde Vir. 1. Geor. sic canit: Quinq; tenent cœlum Zonæ, quarum una corusco semper sole rubens & torrida semper ab igni: Quam circum extremæ dextrâ lævaq; trahuntur Cæruleâ glacie concretæ, atq; imbribus atris: Has inter mediamque, duæ mortalibus ægris Munere concessæ divum. Appellantur autem Zonæ, quia sunt circuli quidam lati, cœlum terramq; velut cingula quædam ambientes. Zona torrida est Zona, quæ inter duos Tropicos Cancri & Capricorni continetur; continens in latitudine gradus 47. medium intersecat Circulus Æquinoctialis. Vocatur autem Torrida, à Solis, cujus viæ subjecta est, perpetuo ardore: propterque in vetustissimis mortalium inhabitabilis putabatur. Zona Temperata ad Septentrionem, est inter Tropicum Cancri & circulum Arcticum. Zona Temperata ad Austrum, est inter Tropicum Capricorni & Circulum Antarcticum. Dicuntur autem Temperatæ, quia in medio inter frigus & calorem positæ sunt. Zona Frigida Septentrionalis, est inter Circulum Arcticum, & punctum Polare Septentrionalem, à quo Circulo ad hujusmodi punctum sunt gradus 23. cum dimidio. Zona Frigida Australis, est inter Circulum Antarcticum, & punctum Polare Australem. Vocantur autem hæ duæ extremæ frigidæ, quia maximè à Sole remotæ positæ sunt, & ob nimium frigus itidem inhabitabiles veteribus existimatæ. 24 Quæ ad Arcticum vergit Polum. 25 Quæ ad Antarcticum vergit Polum.

Parte secant Zonæ, [1] quinta est ardentior illis:
[2] Sic onus inclusum numero distinxit eodem
[3] Cura Dei: totidemq; [4] plagæ tellure premuntur.
Quarum quæ media est, non est habitabilis [5] æstu;
Nix tegit alta duas: [6] totidem inter utramq; locavit,
[7] Temperiemq; dedit, mistâ cum frigore flammâ.
Imminet his aer, qui, quanto est pondere terræ,
Pondus aquæ levius; tanto est [8] oneroſior igni.
[9] Illic & [10] nebulas, illic consistere [11] nubes
Jussit, & humanas motura [12] tonitura mentes,
Et cum [13] fulminibus facientes frigora [14] ventos.
His quoque non passim mundi fabricator habendum
Aera permisit. [15] Vix nunc obsistitur illis,
(Cum [16] sua quisq; regant [17] diverso flamina tractu)
Quin [18] lanient mundum. *Tanta est discordia* [19] *fratrum*:
[20] Eurus ad [21] Auroram, [21] Nabathæaq; regna recessit,
[21] Persidaque, & [24] radiis [25] juga subdita matutinis.
[26] Vesper, & occiduo quæ littora sole tepescunt
Proxima sunt Zephyro: [27] Scythiam, [28] septemq; trio-
[29] Horriser invasit [30] Boreas: contraria tellus
Nubibus assiduis, [31] pluvioque madescit ab Austro:

1 Quintam Poeta Mediam vocat, quam idcirco ardentiorem esse ait quod per eam Sol bis in anno decurrit. 2 Terram. Nam Terra, quæ est ponderosa, quinque Zonis continetur atque distinguitur. 3 Deus. 4 Regiones. 5 Fervore ac nimio calore. 6 Duas temperatas inter extremas & mediam collocavit. 7 Quæ idcirco Temperatæ vocantur, quia (ut diximus) in medio inter frigus & calorem positæ sunt. 8 Ponderosior, gravior. 9 In illo aëre. 10 Nebulæ sunt vapores densi haud longe a terra aquisve recedentes. 11 Nubes est vapor humidus & densus, ad medium usq; aeris regionem evectus ibiq; compactus a frigore, ut cœlum nobis obumbret. 12 Tonitru est sonus, quem siccea exhalatio, intra nubem densam ac magnam concluſa, & ictu vehementi eam disrumpens, efficit. 13 Fulmina & venti, frigora adducentes, in aëre gignuntur. Fulmen est exhalatio ignita e nube magno impetu excussa. 14 Ventus est exhalatio multa & copiosa, a terra progressa, quæ ab occurrente frigore repulsa & repressa paulatim in obliquum retorquetur, & cum impetu per aërem ruit. 15 Cum difficultate resistitur violentiæ ventorum, quamvis unicuiq; eorum propria loca fuerint assignata. Quod si totus aer illis fuisset permissus, de rebus humanis actum foret. 16 Sua spiritus. 17 Diversis regionibus: Eurus ab Oriente. Zephyrus ab Occidente, Auster a Meridie, Boreas a Septentrione. 18 Dilacerent. 19 Quia Auroræ & Astræi gigantis filii fuisse fingunntur. 20 Hic describuntur Venti Principales seu Cardinales, qui a quatuor mundi cardinibus, Oriente, Occidente, Meridie & Septentrione (unde Cardinales dicti) spirant. 21 Hic spirat ab ortu æquinoctiali, qui cum suis collateralibus est moderatè calidus, siccus, serenus, omnium saluberrimus, reddit corpora expedita & mollia. 22 Orientalia: Nabath enim (ut narrant) Ismaelis filius, una cum undecim fratribus suis omnem terram ab Euphrate ad mare rubrum usq; positam tenuit, Nabathæamq; provinciam nominavit. Unde Nabathæa regna fuerunt appellata. 23 Persis, quæ a Persia dicitur, regio est Indiæ finitima. 24 Radiis Solis exorientis. 25 Montes subjectos. 26 Eurozephyrus (quem Favonium, quod satis omnibus faveat, Latini appellant) ab occasu æquinoctiali flat, qui ventus cum suis collateralibus est frigidus & humidus, nubilus & tempestuosus, ad pluviam pronus, corporibus & animis manus salutaris. 27 Regionem ad Septentrionem sitam, a Scytha rege denominatam. 28 Triones boves dicti sunt aratorii. Septem autem stellæ ita in ea parte cœli sunt collocatæ, ut plaustrum cum bobus effingere videantur, quæ Septentriones vocantur, & illi regioni Septentrionis nomen imposuerunt. Lego tamen cum optimæ notæ membranis septentrionem: ita Virg. Talis hyperboreo septem subjecta Trioni, gens effræna virum Heinſ. 29 Horrorem ac frigus ferens. 30 Hic a Septentrione spirat, qui cum suis collateralibus frigidus est ac siccus, (transmeat enim per loca nivosa & frigida) ideoque concitat grandines, nives, fulmina, aërem purgat, corpora corroborat. 31 Auster seu Notus calidus est & humidus, ideoq; pluviosus (spirat enim per mare & loca humentia & calida) a meridie spirat. Alii plures ventos statuunt, quos collaterales vocant, qui ad latera ventorum cardinalium tanquam socii & comites adjiciuntur, ita ut omnino sint 12. his versibus comprehensi: Flat Subsolanus, Vulturnus & Eurus ab Ortu: Circius Occasum, Zephyrusq; Favonius affligit. Et mediâ de parte die Notus, Africus, Auster: Conveniunt Aquilo Boreas, & Corus ab Arcto.

1 Hæc

[1] Hæc ſuper impoſuit liquidum & gravitate carentem
Æthera, nec quicquam terrenæ ſecis habentem
Vix ea limitibus [2] diſſeparat omnia [3] certis:
Cum, quæ preſſa diu [4] maſſa latuere ſub illa,
[5] Sidera cœperunt toto efferveſcere cœlo.
[6] Neu regio foret ulla [7] ſuis animantibus [8] orba:
[9] Aſtra tenent cœleſte [10] ſolum, formæq; Deorum:
[11] Ceſſerunt [12] nitidis habitandæ piſcibus undæ;
[13] Terra feras cepit, [14] volucres [15] agitabilis aer.
[16] Sanctius [17] his animal, mentiſq; capacius [18] altæ
Deerat adhuc, [19] & quod dominari in cætera poſſet.
Natus homo eſt: ſive hunc divino ſemine fecit
[20] Ille opifex rerum, mundi melioris origo:
Sive recens tellus, [21] ſeductaque nuper ab alto
Æthere, [22] cognati retinebat ſemina cœli:
Quam [23] ſatus Iapeto, miſtam fluvialibus undis,
[24] Finxit in [25] effigiem [26] moderantum cuncta Deorum.
[27] Pronaq; cum ſpectent animalia cætera terram,
Os homini ſublime dedit, cœlumque tueri
Juſſit, & erectos ad ſidera tollere vultus.
Sic [28] modo quæ fuerat rudis & ſine [29] imagine tellus,
[30] Induit ignotas hominum [31] converſa figuras.

1 Aëri, in quo venti regnant, ſuperimpoſitus eſt æther, qui & gravitate, & omni perturbatione caret. Æther autem (qui ἀπὸ τοῦ ἀεὶ θεῖν, à ſemper currendo, vel ἀπὸ τοῦ αἴθειν, ab ardendo, derivatur) idem eſſe cum cœlo, à Cicerone perhibetur, in quo ignææ formæ curſus determinatos efficiunt. 2 Diſtinxerat ſe. Deus, ſive melior Natura. 3 Terminis fixis ac immutabilibus. 4 Sub ipſa maſſa, ſub illo acervo, quod Chaos priſci vocarunt. 5 Sidus eſt ſignum ex multis ſtellis compoſitum, ut Aries, Taurus, &c. Stellæ autem ſunt ſingulares, ac ſolæ, neque cum aliis miſtæ, ut Planetæ. 6 Neve. Animalibus ita mundi partes fuerunt exornatæ, ut Dii & Aſtra cœlum tenerent, piſces maria ſortirentur, feræ terram occuparent, volucribus aer ſit aſſignatus. 7 Propriis ac ipſi convenientibus. 8 Privata. 9 Eorum ſequitur opinionem, qui aiunt ſidera & Deos eſſe animalia. 10 Solum eſt, quicquid rem aliquam ſuſtinet, ut navium, piſciumque ſolum dicitur eſſe mare, hominum vero terra; avium aer; ſiderum ac Deorum cœlum. Unde etiam patriam natale ſolum dicimus, & exulem qui à patria ſit expulſus, quaſi qui extra ſolum ſit ejectus. 11 In diviſione obtigerunt. Cedere enim interdum ſignificat, in jus alicujus venire: ut hoc mihi cedit, i. in jus meum tranſit. Alioqui cedere eſt abire, & locum dare. 12 Ob ſquammarum nitorem, quæ ſpeculi adinſtar lucem reflectunt. 13 Terra animalia bruta accepit. 14 Aves, à volando dictas. De hoc 2. De Arte. Sylva feras, aer volucres accepit habendas; In liquida piſces delituiſtis aquâ. 15 Mobilis, quia facile huc atque illuc impellitur. 16 Ultimus animalium homo ex terræ limo ad imaginem & ſimilitudinem Dei fuit creatus, ſive à Deo, totius mundi opifice, quod veram eſt; ſive à Prometheo, Iapeti filio, quod Poetæ finxerunt. 17 Feris, piſcibus, avibus, non Diis. 18 Profundæ memoriæ, magnique ingenii: vel mentis divinæ magis particeps, quam cætera animantia, propter rationem, quæ in ſolo homine eſt, quæ divinæ particula auræ appellatur. 19 Quod in reliqua imperium haberet: omnia enim poteſtati hominis Deus ſubjecit. 20 Deus: nam Deus rerum omnium eſt autor. 21 Separata. 22 Simul nati. Nam terra una cum cœlo ex illo acervo, quod Chaos vocarunt, orta eſſe perhibetur. 23 Filius Iapeti, ſc. Prometheus. 24 Formavit. 25 In ſimilitudinem & imaginem. 26 Regentium & gubernantium. 27 Cum alia animalia curvata ſint in terram, homo ſolus ore ſublimi ad cœlum erecto, præditus eſt, ut Deum, ad cujus imaginem creatus eſt, aſſiduè contempletur, & cœlum (unde originem traxit) intueatur. 28 Nuper, paulo antè. 29 Formâ. 30 Accepit homines antea ſibi ignotos. 31 In figuram ea n quam habet commutata.

Quatuor Mundi Ætates. *Fab.* III.

Ex quo Chaos tenebroſum injecta luce diſcuſſum eſt, & diſcretis elementis faciem hanc tam claram mundus accepit

accepit; deinceps, quasi in ætates quasdam, in
sæcula quatuor distributum est, hoc est, Aureum,
Argenteum, Æreum, Ferreum quibus pro qualitate
sui ascripta sunt nomina. Nam Aureum sæculum
dictum est, quod Saturno regnante, omnium rerum
erat plena tranquillitas: non furor sæviebat ar-
morum, non avaritia hominum fluctibus commise-
rat vitam: & cessantibus rastris inarata gravidas
fruges terra præbebat. Otiosa erat ac secura vita
mortalibus: ac sine vicissitudine temporum contin-
ua veris gratia fruebantur. Deinde sæculum in
Argenteum ab aureo colore migravit: tunc pri-
mum & æstus ardentior cœli, & graviora frigora
incubere mortalibus. Tunc ædificata domorum lu-
tiora secreta. Antea enim aut in antris habita-
bant, aut incolebant tecta sylvarum. Semina eti-
am tum primum sulcis cœpere committere; tum
jam terra solita hominibus negaret alimenta. Ter-
tium sæculum successit Æreum argento jam durius.
Cœpere homines invereundum vivere: nam cu-
piditate habendi avaritia cum invidia exorta est.
Inde mare pervium factum, dum divitiæ requi-
runtur. Terra quoque antea cunctis communis,
limitibus, terminisque discreta est: & in venis ej-
us non solum frumenta quæsita sunt, sed & metal-
la inventa crepuerunt. Ultimum sæculum ferri
nimio rigore duratum est: quod in tantam rabiem
furoris erupit, ut omnia scelera cupiditatis exced-
eret: nam ob otioso vicio, & insanientis avaritiæ
grassationibus ad parricidia usque proventum est.

1 Ex variis hominum moribus quatuor ætates effectæ videntur, quibus pro morum qualitate à metallis nomina imposita fuerunt. Prima enim Aurea fuit appellata, quod optimis moribus, illo tempore, quo Saturnus regnavit, homines floruerint. Secunda Argentea, quod quo tempore cœpit regnare Jupiter, in vitia homines inclinare cœperunt. Tertia Ærea, quam bella occuparunt. Quarta Ferrea, quod in ea à nullo crudelitatis genere homines abstinuerunt. 2 Seminata, ac ex moribus hominum effecta. 3 Punitore. 4 Honestatem ac virtutes. 5 Nec leges atque edicta in æs incidebantur, &, ut ab omnibus legi possent, publicis parietibus affigebantur, mos n. apud Romanos S C. cæteraque publicas Leges Æneis Tabulis incisas & loco conspicuo adfixas publice legendas proponere. 6 Nam aureæ ætatis tempore nullus erat judex, cum omnes sponte recte agerent. 7 Faciem & vultum. 8 Securi & ab omni injuria remoti. 9 Tunc nemo ad navigandum naves fabricavit: unusquisque enim suis locis commanebat. 10 Alienas terras. Totum pro parte. 11 Ad videndum ire.

1 AUrea prima 2 sata est ætas, quæ 3 vindice nullo,
Sponte sua sine lege fidem 4 rectumq; colebat.
Pœna metusq; aberant: nec verba 5 minacia fixo
Ære legebantur: nec 6 supplex turba timebat
Judicis 7 ora sui; sed erant sine vindice 8 tuti.
9 Nondum cæsa suis, 10 peregrinum ut 11 viseret orbem,

Montibus,

Montibus in liquidas [1] pinus descenderat undas:
Nullaque [2] mortales præter sua littora norant.
[3] Nondum [4] præcipites cingebant oppida fossæ;
[5] Non tuba directi, non [6] æris cornua flexi,
Non [7] galeæ, non ensis erant: sine militis [8] usu
[9] Mollia securæ peragebant otia mentes.
[10] Ipsa quoq; [11] immunis, [12] rastroq; intacta, nec ullis
[13] Saucia vomeribus, per se dabat omnia tellus.
Contentique cibis nullo [14] cogente creatis,
[15] Arbuteos fœtus, [16] montanaque fraga legebant,
[17] Cornaq; & in [18] duris hærentia mora [19] rubetis,
[20] Et quæ deciderat patulâ Jovis arbore glandes.
[21] Ver erat æternum, placidique tepentibus auris
[22] Mulcebant Zephyri natos sine semine flores.
Mox etiam [23] fruges tellus inarata ferebat:
[24] Nec renovatus ager gravidis [25] canebat [26] aristis.
Flumina jam lactis, jam flumina [27] nectaris ibant:
Flavaque de viridi [28] stillabant [29] ilice mella.

[1] Arbor: Species pro genere. Est autem pinus arbor montana, ex quâ conficiuntur nares. 2 Homines. 3 Nulla tunc oppida erant. 4 Altæ. 5 Nulla tuba bellica instrumenta in usu erant. Nam tubas, buccinas, & cornua in exercitu habebant Romani. 6 Litui: nam Linus tuba est inflexa. 7 Galea tegimen est capitis ferreum. 8 Operâ, i. fine bello & pace.

9 Suavia, ab effectu quod molles homines reddant. 10 Terra sine ullo cultu omnia victui animalium necessaria abunde suppeditabat. Unde Virg. 1. Georg. Ante Jovem, &c. 11 Libera aut à cultura, aut sine ullo fœnum numere. 12 Instrumentum ad excolendam terram accommodatum: à radendo dictum, quod terram radat. 13 Vulnerata. Cum enim terra proscinditur aratris, maximum vulnera pati videtur. 14 Colente agros. Qui enim agros colit, eosque ipsos videtur, ut fructus emittant. 15 Fructus arbuti, quæ est arbor admodum humilis, poma ferens rubicunda. 16 Quæ in montibus colliguntur. 17 Poma sunt rubicunda. 18 Asperis, spinosis. 19 Locis rubis & spinis consitis. 20 Glandibus quoque, quæ ex quercubus arboribus Jovi sacris, cadebant, vescebantur illi homines primi. 21 Nullæ tunc erant variationes temporum, sed Zephyri assidue flantes sine ullo semine nascentes sic fovebant flores, ut ver semper esse videretur. 22 Leniebant, fovebant, ut non nimio neque calore, neque frigore arescerent. 23 Fruges dicuntur omnes fructus, quicunque è terra nascuntur, in quibus poma quoque commemorantur. 24 Tunc minime opus erat agros renovare, cum singulis annis sine ullo cultu frumenta ferrent. Est autem Novalis, periphrasis: Novalis enim est arvum, quod alternis annis seritur. 25 Canus fiebat. Nam agri, frumentis maturis, canescere videntur. 26 Plenis granorum spicis. Aristas enim, quæ sunt partes spicæ primum arescentes, (unde & nomen sumpserunt) pro ipsis spicis posuit. 27 Nectar potio est Deorum suavissima. 28 Guttatim cadebant. 29 Quercu. Ilex autem arbor est glandifera, Jovi consecrata.

Quatuor Anni Tempora. *Fab.* IV.

Cum Saturno aurei sæculi rectore, cœli arce dejecto, teneret Jupiter mundum, sicut ipse Saturnus; mundum in quatuor ac diversa tempora coarctavit, ut ver, quod fuerant ante unum semper ad serenam tranquillitatem continuam, in parte anni quarta angustissimum cogeret tempus: ut huic succederet ardor æstatis, & tertio sequeretur autumni infida temperies, & post hæc totus annus rigidâ hyeme clauderetur: quatuor tempora veris exordio qualitatem imitarentur, & ordinem sæculorum.

1 Aureæ ætati, quã Saturnus regnavit, subnecitur Argentea, in quã regnavit Jupiter, quæ ut Aurea deterior, sic est Ærea melior.
2 Postquam Saturnus, Aurei sæculi rector, à Jove filio, Cretæ regno est pulsus, & ad inferos relegatus. Saturnus enim, Vestæ filius, auxilio Titanum fretus, cum Jove filio, imperium orbis occupante, congressus & ab illo Cretæ regno pulsus, ad Janum, Italiæ regem, confugit, à quo benignè susceptus & in partem regni admissus urbem condidit in iis locis, ubi nunc est Roma, quam de suo nomine Saturniam appellavit. Hinc Virg. 7. Æn. Primus ab æthereo, &c.

1 POstquam, 2 Saturno 3 tenebrosa in 4 Tartara misso,
Sub 5 Jove mundus erat; subiitq; argentea proles,
Auro deterior, fulvo pretiosior ære;
Juppiter 6 antiqui 7 contraxit tempora veris,
Perque hyemes, 8 æstusque, & inæquales autumnos,
Et 9 breve ver, 10 spatiis 11 exegit quatuor annum.
Tum primùm siccis aër fervoribus ustus
12 Canduit; & 13 ventis glacies 14 astricta 15 pependit
Tum primùm subiere domus; domus antra fuerunt,
Et densi frutices, & 16 vinctæ cortice virgæ.
17 Semina tum primùm longis 18 Cerealia sulcis
Obruta sunt, pressique jugo gemuere juvenci.
19 Tertia post illas successit ahenea proles.
20 Sævior ingeniis, & ad 21 horrida promptior arma,
Non scelerata tamen. 22 De duro est ultima ferro.
Protinus 23 irrumpit 24 venæ pejoris in ævum
Omne nefas: fugêre pudor, verumque, fidesque:
In quorum subiêre locum fraudesque, dolique,
Insidiæque, & 25 vis, & 26 amor sceleratus habendi.
27 Vela dabat ventis, nec adhuc bene noverat illos
28 Navita, quæque diu steterant in montibus altis,
Fluctibus ignotis 29 insultavêre carinæ.
30 Communemq; prius, ceu lumina solis & auras,
31 Cautus humum longo signavit 32 limite mensor
33 Nec tantùm segetes alimentaque debita dives
Poscebatur humus; 34 sed itum est in viscera terræ:

3 Tenebrarum plena. 4 Tartarus locus est apud inferos profundissimus. 5 Imperio Jovis, qui filius Saturni & Opis fuisse, ac eodem partu cum Junone editus dicitur, Jupiter dictus est (ut scribit Cicero) quasi juvans pater. Ordo est: Jupiter contraxit tempora antiqui veris, postquam mundus erat sub Jove, misso Saturno in Tartara tenebrosa. 6 Perpetui illius, quo Aurea ætas est gavisa. 7 Abbreviavit. 8 Æstatem. 9 Illius perpetui comparatione ver breve dicitur. 10 Mensuris temporum, singuliæ enim anni partes ex tribus mensibus constant. 11 Digessit. 12 Candens & igneus visus est propter nimium æstum. 13 Boreâ, aliisque frigidis. Ventorum enim frigore aqua in glaciem constringitur. 14 Constricta, congelata. 15 Ab arboribus, speluncarumque tegminibus, 16 Crates, aut simile quippiam ex corticibus & virgis inter se junctis contextum, quibus tum pro domibus usi sunt habitantes. De hoc 2. de Arte: Tum genus humanum solis errabat in agris; Hisque meræ vires, & rude corpus erat. Sylva domus fuerat, dumus herba, cubilia frondes: Jamque dii nulli cognitus alter erat. 17 Tunc primùm homines cœperunt arare & seminare. 18 Frumenta: nam Ceres prima omnium frumenta hominibus ostendit, cum antea glandibus vescerentur. 19 Ærea ætas, quæ & Ænea dicitur, Argenteam est subsecuta, cujus homines bellicosi quidem erant, procul tamen à notoriis sceleribus aberant. 20 Durior, asperior, quam Argentea fuit. 21 Horrorem incutientia. 22 Ultima ætas à ferro, metallorum durissimo, propter feros mores est appellata. Nam relictis virtutibus illius ætatis, homines vitia ita sunt amplexi, ut omne honestum terras reliquisse videatur. 23 Cum impetu intravit. 24 Metalli deterioris. Nam venæ non tantum animalium dicuntur, sed etiam metallorum. 25 Violentia. 26 Avaritia, quæ idcirco scelerata vocatur, quòd hominem ad omne scelus impellat, sceleratumque faciat. 27 Navigabat. Probat autem homines ferreæ ætatis avaritiæ nimium studuisse, cum imperiti navigandi, se tamen ventis quorum naturam ignorabant, committerent. 28 Nauta, per epenthesin. 29 Saltus quosdam desilire sunt visæ. 30 Tùm primùm terra, antea communis, dividi est cœpta. 31 Providus. 32 Termino. Agri Mensores autem dicebantur (qui agros limitibus discernebant. 33 Non solùm fruges coacta est proferre terra, sed lapilli quoque pretiosi, & metalla ex ejus visceribus sunt effossa. 34 In intimas terræ partes fodiendo descensum est.

Quasque

Quaſq; recondiderat, [1] Stygiiſq; [2] admoverat umbris,
Effodiuntur [3] opes, [4] irritamenta malorum.
Jamq [5] nocens ferrum, [6] ferroque nocentius aurum
Prodierat: prodit bellum, quod pugnat [7] utroque;
[8] Sanguineâque manu [9] crepitantia concutit arma.
Vivitur ex [10] rapto: non [11] hoſpes ab hoſpite tutus,
Non ſocer à genero; *fratrum quoq;* [12] *gratia rara eſt.*
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti: [13]
[13] Lurida [14] terribiles miſcent [15] aconita novercæ:
Filius ante diem patrios [16] inquirit in annos.
Victa [17] jacet [18] pietas: & [19] virgo [20] cæde madentes
Ultima cœleſtûm terras Aſtræa reliquit.

1 Inferis. Eorum ſequitur opinionem qui aiunt inferos in centro terræ eſſe. 2 Appoſuerat. 3 Lapilli pretioſi, aurum & argentum. 4 Incitamenta ac ſtimuli ad mala perpetranda. 5 Ex ferro enim conficiuntur enſes, quibus homines occiduntur. 6 Nam auri adipiſcendi gratiâ, graviſſima quæque fœdiſſimaque ſcelera committuntur. Unde Virg. Quid non mortalia pectora cogis Auri ſacra fames? 7 Et ferro & auro. Victoria enim ſoler in illis reſidere caſtris in quibus plus auri pecuniarumq; habetur. 8 Sanguinolenta. Bello autem, ut homini manus & ſenſum attribuit Poeta. 9 Reſonantia. 10 Rapina. 11 Hoſpes enim propriè is dicitur, qui privatim & amicitiæ causâ alterum hoſpitio excipit, vel etiam excipitur. Hoſpes item pro peregrino accipitur. 12 Concordia. 13 Metaph. terribilia, n. & dira, lurida, nigra appellantur. 14 Crudeles in privignos. 15 Venena. Nam aconitum herba eſt maximè venenoſa ex ſpuma Cerberi canis primum in cotibus nata, unde & nomen accepit. Nam ἀκόνη Græcè cotem ſignificat unde aconitum eſt deductum. 16 Utrum pater multos annos ſit victus jus, an paucos, ſortilegos filius conſulit. 17 In nullo eſt prerio. 18 Pietas contemnitur. Proprie autem pietas dicitur cultus, quem Deo, patriæ, parentibus, & ſanguine conjunctis debemus. 19 Juſtitia, quæ Aſtræi gigantis filia fuiſſe dicitur, vel (ut alii) Jovis & Themidis. Ordo eſt, Et virgo Aſtræa ultima cœleſtium reliquit terras madentes cæde. 20 Sanguinis effuſione. Hæc de re lib. 1. Fait. Nondum juſtitiam facinus mortale fugârat, Ultima de ſuperis illa reliquit lumum.

Gigantomachia. *Fab.* V.

Gigantes immenſæ molis homines, & ſimiles matri filios parens Terra progenuit: quorum magnitudini pat exarſit audacia. Nam extructis in excelſum aggerem montibus, ſacrilegas manus injecêre cœleſtibus. Sed fulminum igne dejecti, impium genus pœna ſua & cruore generârunt: nam ſanguis eorum permiſtus terræ, homines procreavit haud longe ab origine diſcrepantes.

NEve foret terris ſecurior [1] arduus æther;
[2] Affectâſſe ferunt regnum cœleſtis [3] Gigantas,
Altaque congeſtos ſtruxiſſe ad ſidera montes.
Tum [4] pater omnipotens miſſo perfregit [5] Olympum
Fulmine, & [6] excuſſit ſubjecto [7] Pelio Oſſam
[8] Obruta mole ſua cum corpora [9] dira jacerent,
Perfuſam multo natorum [10] ſanguine terram
Immaduiſſe ferunt, [11] calidumque animaſſe cruorem.

1 Alium cœlum. 2 Anxiè, & ſummo cum deſiderio quæſiviſſe. Nam affectare ſignificat aliquid nimium appetere. 3 Vaſtiſſimorũ corporum homines. Terræ filii, ſine patre. 4 Jupiter. 5 Macedoniæ montem altiſſimum. Sæpiſſime tamen, ut & in hoc loco Olympus pro ipſo cœlo ponitur. 6 Quatiendo dejecit. 7 Theſſaliæ montes ſunt. 8 Oppreſſa vaſtitate ſui, magnitudine ac pondere. 9 Crudeli. 10 Nam Gigantes Terræ filii fuiſſe diximus. 11 Animam calido cruore immiſiſſe.

Et

1 Et ut aliqua memoria suæ feræ prolis maneret ac restaret. 2 Memoria sua prolis. Monumentum enim dicitur, quicquid ad posteritatis memoriam conficitur. 3 In figuram humanam, ac denique in homines. 4 Verum etiam illa progenies quæ ex sanguine Gigantum orta est, impia fuit in Deos, & ab omni humanitate æquitateque aliena. 5 Scire posses ex aviditate cædis, ex Gigantum sanguine genitos esse.

1 Et, ne nulla ferę stirpis 2 monumenta manerent,
In 3 faciem vertisse hominum: sed & 4 ista propago
Contemptr. 5 Superum, sævæque avidissima cædis,
Et violenta fuit. 5 *Scires à sanguine natas.*

Lycaon in Lupum. *Fab.* VI.

De Gigantum sanguine nati quam sacrilega mente versati sint, Lycaonis exemplum testatur: qui tyrannum Arcadiæ, cum advenas & hospites trucidaret, etiam Jovem in se accendit iratum. Nam Jupiter humani sceleris impatiens, ad deos querimonia delata, & simulata hominis specie, ad Lycaonis regiam venit: cui Lycaon quasi mortali præparans mortem, prius humana membra devoranda, velut hospitali humanitate apposuit. Quod postquam Jupiter sensit, non eum penitus interemit, ne supplicii amitteret sensum: sed in lupi formam convertit, qui & mores in rabie, & nomen Lycaonis in appellatione servaret. Nec contentus fuit Jupiter, cæteros homines unius Lycaonis torrere supplicio, nisi in omne genus sæviret. Inde denique jussit tantam aquarum copiam redundare, ut ejectis diluvio montibus, cunctos homines interiret.

1 Jupiter, Saturni filius. 2 Postquam. 3 A summo cœli vertice. 4 Propter scelus paulo antè commissum nondum erant cognita Lycaonis convivia Jovi apposita. 5 Crudelia. Nam Lycaon hospitio susceptos non solùm interficiebat, sed etiam convivis comedendos apponebat. Quod quidem cum Jupiter cognovisset, ejus domum incendit, & Lycaonem in lupum, animal rapacissimum mutavit. Sane Lycaon λύκος, quod lupum significat, dictus videtur. 6 Animo revolvens. 7 Multitudinem Deorum ad consulendam congregatam. 8 Lacteum circulum describit, per quem ad regiam Jovis iter diis esse ait. Lacteum circulum Græci γαλαξίαν (ἀπὸ τοῦ γάλακτος, à lacte; unde & Latini Lacteum appellarunt.) alii viam Lacteam appellant. 9 Nam Lacteus circulus unus ex omnibus oculis nostris conspicitur, alii sola percipiuntur cogitatione. 10 Notatu & visu facilis ob suum candorem. 11 Jovis. 12 Clarorum, qui Majorum Gentium Dii appellantur. Sunt autem, 12, & nomina quidem mulierum 6, Juno, &c.

Quæ 1 pater 2 ut 3 summa vidit Saturnia arce,
Ingemit: 4 & facto nondum vulgata recenti
1 Fœda Lycaoniæ 5 referans convivia mensæ.
Ingentes animo, & dignas Jove concipit iras:
7 Conciliumque vocat: tenuit mora nulla vocatos.
8 Est via sublimis, 9 cœlo manifesta sereno;
Lactea nomen habet, 10 candore notabilis ipso.
Hac iter est superis ad magni tecta 11 Tonantis,
Regalemque domum: dextrâ, lævâque 12 deorum

1 Atria

[1] Atria nobilium valvis [2] celebrantur [3] apertis.
[4] Plebs habitant diversa loca: [5] a fronte potentes
Cœlicolæ, clarique suos posuêre Penates.
Hic locus est, quem, [6] si verbis audacia detur, 175
Haud timeam magni dixisse [7] palatia cœli.
Ergò ubi [8] marmoreo superi sedêre recessu;
[9] Celsior ipse loco sceptroque innixus [10] eburno,
Terrificam capitis [11] concussit terque, quaterque
[12] cæsariem, cum qua terram, mare, sidera movit. 180
[13] Talibus inde modis ora indignantia solvit:
[14] Non ego pro mundi regno magis anxius illâ
Tempestate fui, qua [15] centum [16] quisque parabat
In me centimanûm captivo brachia [17] cœlo.
[18] Nam quanquam fœdus hostis erat, tamen illud ab uno
Corpore, & ex una pendebat origine bellum. [orbem,
[19] Nunc mihi, [20] qua totum [21] Nereus [22] circumtonat
Perdendum mortale genus: [23] per flumina juro
Infera, sub terras [24] Stygio labentia luco.
[25] Cuncta prius tentanda: sed [26] immedicabile vulnus 190
Ense recidendum, ne [27] pars sincera [28] trahatur.
Sunt mihi [29] Semidei, sunt rustica numina Fauni,

1 Aulæ.
2 Frequentantur.
3 Januis patentibus. Valvæ autem dictæ sunt, quæ duæ aperiuntur, in se revolvuntur. Fores propriè dicuntur, quæ foras aperiuntur.
4 Multitudo Minorum Deorum. Nota ethnicorum insaniam, qui aliquot Deorum suorum plebi accenserie ausi sunt.
5 In fronte Lactei circuli potentiores Dii habitant, ibique ædes eis collocavere.
6 Si id asserere auderem. 7 Regium cœli. Palatium enim unus est è collibus Romanis in quo magnifica Imperatorum ædes conspiciebantur. Inde factum est, ut amplissimæ quæque ædes vulgus palatia vocet. 8 In interiore ædium parte marmoribus strata. 9 Ipse Jupiter sublimior cæteris, ut reges sedere consueverunt. 10 Sceptro ex ebore confecto incumbens. Sceptrum autem baculus est, quo principes utebantur. Sceptrum verò insigne Jovi attribuitur, ut qui rex est hominum atque Deorum. Sceptrum autem dictum est ἀπὸ τῦ σκήπτεσθαι, ab innitendo: quod illi sustentes reges imitantur. 11 Sæpius commovit atque agitavit. Hoc autem habitu significat Jovem fuisse iratum. Crebra enim concussio capitis indignationem significat. 12 Crines terrorem incutientes. 13 Hoc modo iratus Jupiter est deinde locutus. 14 De mundi regno Jupiter cum Gigantibus gravissimum gessit bellum, eosque tandem superavit, & ad inferos detrusit. 15 Centum manus. Unde & gigantes Centimani à centum manibus vocantur. 16 Quisque gigantum. Nam anguipedes dicti sunt Gigantes, quòd anguineos pedes habere videantur, ut serpentes. 5. Fast. Quod significat (ut ait Macrobius) nihil eos rectum, nihil supernum cogitasse, totius vitæ eorum gressu atque processu in inferna mergente. 17 Quod captivum reddere cupiebant, Q. d. Nunc magis sum sollicitus, quam cum gigantes cælo manus injicere conati sunt. 18 Nam quamvis gigantes viri essent foedissimi, mihi tamen bellum minimè cum toto hominum genere suscipiendum fuit, sed cum unâ solum gigantum progenie. 19 Nunc non unum gentem, sed totum genus humanum prorsus mihi est perdendum. 20 Quatenus & quoque. 21 Deus est marinus, sed pro Oceano ponitur, qui universum orbem circumit. Unde 5. Fast. Dixerat Oceanus quondam Titanida Thetyn, Qui terram liquidis, quà patet, ambit aquis. 22 Circumstrepit fluctibus, ita Avienus. Hic salis Ægei tractus tonat; Lect. Vulg circumsonat. 23 Per Stygem paludem juro, ne totum genus humanum perditurum. 24 Nemori, Stygiæ paludi imminenti. 25 Omnia prius sunt experienda, quam genus humanum perdatur. Sed mali tamen sunt perdendi, ne boni pericliteutur. 26 Insanabile. Ut enim corporis partes insanabiles & corruptæ solent amputari, ne reliquæ corporis partes putrescant; sic genus humanum est perdendum, ne Satyri, Nymphæ ac Fauni hominum sceleribus inquinentur. 27 Integra ac sana, & incorrupta, sc. Satyri, &c. 28 In putredinem & corruptionem ducatur. 29 Heroes alio nomine vocantur: majores enim hominibus, ac Diis minores fuisse, videntur. Fauni, Satyri, Sylvani Dii habiti sunt rusticani.

Et [1] Nymphæ, Satyrique, & monticolæ Sylvani:
Quos quoniam cœli nondum [2] dignamur honore,
Quas dedimus, certè terras habitare sinamus.
Au [3] satis ô superi, tutos fore creditis illos,
Cùm mihi, qui fulmen, qui vos [4] habeoque regoque,
Struxerit insidias notus feritate Lycaon?
[5] Confremuêre omnes: [6] studiisq; ardentibus ausum
Talia [7] deposcunt. [8] Sic, cùm [9] manus impia [10] læsit
[11] sanguine Cæsareo [12] Romanum extinguere nomen;
[13] Attonitum tanto subitæ terrore ruinæ
Humanum genus est, totusque perhorruit orbis.
[14] Nec tibi grata minùs pietas, Auguste, tuorum,
Quam fuit illa Jovi. Qui postquam voce manuque
Murmura [15] compressit; tenuere silentia cuncti.
[16] Substitit ut clamor pressus gravitate regentis,
Juppiter hoc iterum sermone [17] silentia rumpit:
[18] Ille quidem pœnas (curam dimittite) solvit;
[20] Quod tamen admissum, quæ sit vindicta, docebo.
Contigerat nostras [21] infamia temporis aures: [210
Quam cupiens falsam, [22] summo delabor Olympo,
Et Deus humanâ [23] lustro [24] sub imagine terras.
[25] Longa mora est, quantum [26] noxæ sit ubiq; repertum,
Enumerare: [27] minor fuit ipsa infamia vero. 215
[28] Mœnala transieram latebris horrenda ferarum,
Et cum [29] Cyllene gelidi [30] pineta [31] Lycæi.
Arcados hinc sedes & [32] inhospita tecta [33] tyranni
Ingredior, [34] traherent cum [35] sera [36] crepuscula noctem.

1 Nympharum variæ sunt nomina. Aliæ enim dicuntur Nereides, quæ mare incolunt, a Nereo patre: aliæ Naiades, quæ fontes, ἀπὸ τῶ ναίειν, à fluendo: aliæ Napeæ, quæ sylvas: aliæ Orcades quæ montes, ἀπὸ τῆς ὄρους à montibus: aliæ Dryades: aliæ Hamadryades: quæ in sylvis habitare, unáque cum arboribus nasci, morique dicuntur ἅμα enim simul & δρῦς δρυὸς, arborem & quercum significat: attendere autem pueri debebant, in hoc versu esse spondæum pro dactylo in penultimo loco; ita Virgil. Clara Dei soboles, magnum Jovis incrementum; & Persius, Sic costam longo subduximus Apennino, exempla talia admodum raro occurrunt. 2 Nondum dignos censemus, qui in cœlum recipiantur. 3 Hoc argumento, à Majori sumpto, colligit Jupiter genus humanum omninò esse perdendum. Nam si mihi (inquit) cui imperium est in Deos & homines, insidias struere Lycaon, feritate suâ notissimus, est ausus, quomodo Dii Minores ab humano genere poterunt esse tuti? 4 Scilicet sub potestate. 5 Simul fremuerunt & murmuraverunt facinoris immanitate commoti. 6 Iratis animis. 7 &c. ad pœnam. 8 Ut totum genus humanum conjurationibus & insidiis, contra Augustum Cæsarem structis, commotum est; sic Dii auditis Jovi structis insidiis, irati sunt. 9 Impiorum conjuratorum multitudo. 10 Sævit ut extingueret. 11 Augusti Cæsaris cæde, qui Julii Cæsaris filius fuit adoptivus. 12 Famam, splendorem, gloriam. 13 Stupefactum. 14 Non minùs pietas populi Romani, qui tuos insidiatores ultus est, tibi grata fuit quàm Jovi Deorum indignatio, quam conceperunt, cum audissent insidias Jovi ipsi à Lycaone fuisse structas. 15 Compescuit. 16 Postquam cessavit clamor, Jovis autoritate cohibitus. 17 Locutus est. Sic Virg. Quid me alta silentia cogis Rumpere? 18 Lycaon ille, feritate nobilis, pœnas dedit. 19 Ipsum deposcendi ad pœnam. 20 Quamvis dederit pœnas Lycaon, volo vos tamen docere & peccatum, quod admisit, & pœnam, quâ fuit affectus. 21 Ignominia sæculi quo erudelissima quæque scelera committebantur. 22 E summo cœlo in terras descendo. 23 Peragro, circumeo. 24 Assumpta humanâ formâ. 25 Longum foret enumerare, quantum ubiqui sceleris invenerim. 26 Culpæ, sceleris 27 Eo quod verum erat. Majora enim scelera, & plura, à Jove deprehensa fuêre, quam dicebantur. 28 Describitur iter, quo ad Lycaonem pervenit. Menalus autem & urbs, & mons est Arcadiæ celeberrimus, à Menalo, Arcadis filio, denominatus. 29 Cyllene mons est Arcadiæ, Mercurio dicatus. Unde etiam Cyllenius appellatur. 30 Loca pinis consita. 31 Arcadiæ mons Jovi sacri. 32 Inhospitalia. 33 Lycaonis, Arcadiæ regis. Tyrannus enim apud Græcos pro rege & bono principe accipiebatur. Virg. Pars mihi pacis erit dextras tetigisse tyranni. Usus deinde obtinuit, ut pro eo poneretur, qui dominatu crudeliter abuteretur. Arcas autem proprium filii Calliſtus nomen est, & gentile: unde Arcadius, & Arcadicus derivatur. 34 Adducerent. 35 Cùm advesperasceret. 36 Crepusculum dicitur dubia lux.

1 Signa

[1] Signa dedi venisse Deum; vulgusque [2] precari
Cœperat: irridet primo [3] pia vota Lycaon, 221
[4] Mox ait, experiar, Deus hic, [5] discrimine aperto,
An sit mortalis: [6] nec erit dubitabile verum.
Nocte gravem somno, nec [7] opinâ perdere morte
Me parat: hæc illi placet experientia veri. 225
Nec [8] contentus eo, missi de gente [9] Molossâ
Obsidis unius jugulum mucrone [10] resolvit:
Atque ita [11] semineces partim ferventibus artus
[12] Mollit aquis, partim subjecto torruit igni.
Quos simul imposuit mensis, ego [13] vindice flammâ 230
In domino [14] dignos everti [15] tecta *penates*.
[16] Territus ipse fugit, nactusque [17] silentia ruris
[18] Exululat, frustraque loqui conatur: [19] ab ipso
Colligit os rabiem, solitæque cupidine cædis
Vertitur in pecudes; [20] & nunc quoq; sanguine gaudet.
[21] In Villos abeunt vestes, in crura lacerti. [235
Fit lupus, & [22] veteris servat vestigia formæ,
Canities eadem est, eadem violentia vultu:
Idem. [23] oculi lucent; eadem feritatis imago.

1 Significavi me, qui adveneram, esse Deum. 2 Colere ac venerari. 3 Piorum preces. 4 Primò Lycaon piorum vota, qui me venerabantur, irridere cœpit: deinde periculum facere de mea divinitate cogitavit. 5 Manifesto periculo, i. experientiâ. 6 Nemo poterit dubitare, an Deus sit, an homo. Si enim Deus erit, interfici non poterit; sin homo fuerit, facile interficietur. 7 Inopinatâ. 8 Nec satis ei visum est me velle perdere, nisi etiam mihi in cœnam carnes humanas partim elixas, partim tostas appositisset. 9 Molossi populi sunt Epiri, à quibus, bello victis, Lycaon obsides acceperat, quorum unum jugulavit, ut ipsum Jovi apponeret epulandum. 10 Aperuit. 11 Semimortua membra & adhuc palpitantia. 12 Coquit & mollia reddit. 13 Ultrice. 14 Qui incenderentur, cum tam sceleratum dominum pati possent. 15 Domum: pars pro toto. 16 Ineaedia nedum perterritus Lycaon, in sylvas aufugit, & in lupum, feritati suæ maximè conveniens animal, fuit commutatus. 17 Sylvas. 18 Valde ululat. 19 Jam enim in lupum fuerat mutatus: nam ululare luporum est proprium. 20 Quia loqui non poterat, in rabiem actus est, quam ab hominibus in pecudes transtulit. 21 Quemadmodum cum esset homo. 22 In pilos vestes mutatæ fuerunt: brachia autem in crura. Sicque Lycaon in lupum fuit mutatus. 23 Adhuc signa pristinæ formæ retinet; nam & eandem canitiem, & vultus violentiam habet. 23 Oculi præterea ipsi, ut prius, lucent: ac eandem feritatem, quam etiam prius, exercet. Homines aliquando in lupos mutari falso nonnulli tradidere. Herodot. de Neuris, &c. Puerilitèr quoque mentitur ille Olaus Magnus de gentibus Septentrionalibus. Originem traxisse hæ magæ videntur ex morbo quodam, quem medicorum filii λυκανθρωπίαν vocant. Hæc est melancholia quædam, qui qui laborant, luporum de more noctu egrediuntur, ululantes instar lupi, seque ipsos revera lupos esse autumant.

Diluvium, & reparatio generis humani jactu lapidum. *Fab.* VII.

Jupiter propter audaciam Lycaonis cæterorumque mortalium, qui sceleribus suis etiam deorum potentiam tentabant, orbem terrarum profusis imbribus inundavit. Et cum duo pietate cæteros mortales antecessissent, Deucalion Promethei filius, ac Pyrrha, eadem soror, atque conjux; & in Parnasso monte proluviem imbrium effugissent; Jove

Sorte monit Themidis, quæ eo tempore antiſtes terræ fuiſſe traditur, à Diis per preces generandæ prolis ventum acceperunt. Ita ut lapides poſt tergum jacerent, ex quibus homines naſcebantur, & à Deucalione miſſi in viros vertebantur; à Pyrrha autem, in fœminas.

1 Lycaonis. 2 Omne vhominum domus ſunt evertendæ, non una ſola. Ubique enim nefanda ſcelera perpetrantur. 3 Feritas, impietas inhumanitas. Erinnys enim dicitur Furia infernalis, diſcordia, bello, & contentione gaudens. 4 Poſſes putare, omnes homines ſe mala omnia perpetraturos conjuraſſe. 5 Citò ac repentè omnes puniantur. 6 Ita decretum eſt, ut omnes puniantur. 7 Fixa ea & immota. 8 Omnes Dii Jovis ſententiam par-

Occidit [1] una domus; [2] ſed non domus una perire
Digna fuit: quâ terra patet, fera regnat [3] Erinnys
In [4] facinus juraſſe putes: [5] dent ocius omnes
Quas meruere pati ([6] ſic [7] ſtat ſententia) pœnas.
[8] Dicta Jovis pars voce probant, ſtimuloſque frementi
Adjiciunt: alii partes [9] aſſenſibus implent.
Eſt tamen humani generis [10] jactura [11] dolori
Omnibus: & quæ ſit terræ mortalibus [12] orbæ
Forma futura [13] rogant; [14] quis ſit laturus in aras
Thura? ferïſne paret [15] populandas tradere gentes?
Talia quærentes ([16] ſibi enim fore cætera curæ)
[17] Rex ſuperûm trepidare vetat; ſobolemque priori
Diſſimilem populo promittit [18] origine mirâ.
[19] Jamque [20] erat in totas ſparſurus fulmina terras;
Sed timuit, nè forte [21] ſacer tot ab [22] ignibus æther
[23] Conciperet flammas, longuſq; arderet [24] axis.
Eſſe quoq; in [25] fatis reminiſcitur, [26] affore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptaque regia cœli
Ardeat; & [27] mundi moles [28] operoſa [29] laboret.
[30] Tela reponuntur manibus fabricata Cyclopum.
Pœna placet [31] diverſa; Genus mortale ſub undis
Perdere, & ex omni [32] nimbos [33] dimittere cœlo.

tim verbis, partim nutu approbarunt. 9 Nutu & manibus ſe Jovi aſſentiri ſignificant. 10 Perditio. 11 Triſtitiæ. 12 Privata. 13 Interrogant Jovem. 14 Quis ſit Diis ſacrificaturus. 15 Vaſtandas. 16 Sc. ait. 17 Jupiter. 18 Quia lapides, ut paulo poſt narrabit, in homines fuerunt mutati, quod quidem maximè mirandum eſt. 19 Et ſtatim. 20 Statim Jupiter fulminibus genus humanum perdidiſſet, niſi veritus eſſet, ne cœlum quoque terrarum incendio conflagraret, cum præſertim in fatis memineriſt eſſe, ut aliquando totus mundus igne ablumatur. Itaque non fulminibus, ſed diluvio genus humanum perdere decrevit. 21 Sacrum cœlum. 22 Quod opus eſſet ad totam terram comburendam. 23 I. Incenderetur. 24 Totum cœlum. Synecdoche eſt: axis enim, quæ pars eſt cœli, pro toto ponitur cœlo. Nam axis proprie eſt illud plauſtri lignum, circa quod rotæ vertuntur: ad cujus ſimilitudinem axis in mundi ſphæra vocatur linea recta, per centrum terræ tradu&a; quæ eſt totius mundi diameter, circum quam volvitur atq; convertitur mundus: cujus axis extremitates Poli mundi appellantur, à verbo πολέω, quod eſt verto: unde & vertices Latinis, item Cardines dicti, quia circum hos tota mundi machina circumvolvitur. Qui Poli ſunt duo, quorum alter Arcticus, i. urſinus, ἄρκτος ὄφις, ab urſâ, vicino ſydere; alter Antarcticus nominatur, ab oppoſitione quam habet cum Arctico. 25 In diſpoſitione fatorum, ut totus mundus conflagret. Eſt autem Fatum ex æterni decreti divini opus, ac divinæ providentiæ effectum; unde & Boëtius: Fatum eſt rebus mobilibus (id eſt, mutationibus obnoxiis) inhærens diſpoſitio, per quam divina providentia ſuis quæq; nectit ordinibus. 26 Adventurum eſſe. 27 Machina mundi. 28 Multi operis. 29 In labore & periculo propter incendium futura ſit. 30 Fulmina à Cyclopibus confecta. Cyclopes enim Jovi fulmina feciſſe dicuntur. Fuerunt autem populi Siciliæ, unum in medià fronte oculum habentes. 31 Contraria. Diluvium cum incendio contrarium eſt. 32 Pluvias. 33 Deorſum mittere.

[1] Protinus [2] Æoliis Aquilonem claudit in antris,
Et quæcunque fugant inductas [3] flamina nubes:
Emittitque Notum. Madidis Notus evolat [4] alis,
[5] Terribilem [6] picea tectus caligine vultum:
Barba [7] gravis [8] nimbis, canis fluit [9] unda capillis,
Fronte sedent nebulæ, [10] rorant pennæque sinusque.
[11] Utque manu lata pendentia nubila pressit,
Fit [12] fragor, hinc [13] densi funduntur ab æthere nimbi.
Nuncia Junonis varios induta colores
Concipit [14] Iris aquas, alimentaque nubibus affert.
[15] Sternuntur segetes, & deplorata [16] coloni
[17] Vota jacent, longique labor perit [18] irritus anni.
Nec cœlo contenta suo Jovis ira: sed [19] illum
[20] Cæruleus frater juvat [21] auxiliaribus undis.
Convocat [22] hic [23] amnes: qui postquam tecta [24] tyranni
Intravere sui, Non est [25] hortamine longo
Nunc, ait, utendum; vires effundite vestras:
(Sic opus est) aperite [26] domos, ac [27] mole remotâ,
Fluminibus vestris totas immittite [28] habenas.
Jusserat: hi redeunt, ac fontibus ora relaxant,
Et [29] defrænato volvuntur in æquora cursu.
[30] Ipse [31] tridente suo terram percussit: at illa
Intremuit, motuque sinus patefecit aquarum.
[32] Expatiata ruunt per apertos flumina campos;
Cumque satis arbusta simul, pecudesque, virosque,
Tectaque cumq; suis [33] rapiunt [34] penetralia sacris.
[35] Si qua domus mansit, potuitque resistere tanto
[36] Indejecta malo: [37] culmen tamen altior hujus
Unda tegit, [38] pressæque labant sub [39] gurgite turres.
Jamque mare & tellus [40] nullum discrimen habebant:

[1] Statim Jupiter clausis in spelunca iis ventis, qui inducunt serenitatem, Austrum, pluviâ gaudentem, emisit. 2 Æoli speluncis. Æolus enim ventorum rex est. 3 Ventos, à flando sic dictos. 4 Alæ ventis attribuuntur ob velocitatem. 5 Tectum vultum habens. 6 Niger is nubibus. Nam Auster nubilosus est ventus. 7 Plena. 8 Pluviis. 9 Aquæ. 10 Stillant, in roris similitudinem. 11 Postquam Notus manibus nebulas compressit, maximæ pluviæ esse cœperunt. 12 Proprie strepitus rerum fractarum. 13 Crebræ pluviæ. 14 Irim esse Junonis nunciam docet Virg. 15. Iris est arcus multicolor in nube rorida, partim translucida, partim opaca, & concava ex radiorum Solis oppositi repercussione apparens oculis spectantium. Iris derivatur ab ἔρω, quod est, dico, loquor, quod signum sit pluviæ, tum præteritæ, tum instantis adhuc: siquidem non nisi in nube rorida, & quæ in imbrem solvi parata sit, resplendet. 15 Frumenta in agris existentia in terram ab aquis dejiciuntur. Seges autem dicitur frumentum nondum demessum. 16 Agricolarum. 17 Spes valde ploratæ, vel etiam desperatæ, ut de quarum eventu nulla spes sit reliqua. Vota pro felici proventu suscepta. 18 Vanus ac sine ullo fructu. 19 Jovem. 20 Neptunus. 21 Auxilium adferentibus ad perdendum genus humanum. Auxiliares milites propriè dicuntur, qui à sociis in auxilium mittebantur, quique in legionum numerum non erant cooptati. 22 Neptunus. 23 Deos fluviorum. Amnis enim fluvius dicitur ab ambiendo ut ait Varro, quod omnia flumina circumeant. 24 Regis. 25 Hortatu, exhortatione. 26 Fontes, qui fluviorum domus esse videntur. 27 Obstaculo. 28 Translatio ab equis sumpta, qui habenis regi debentur. 29 Effrænato, ac sine ullo retinaculo. 30 Neptunus. 31 Ut Jovi fulmen, sic Neptuno tridens attribuitur, quo dum percutit terram, fit terræ motus. Fictio autem à causa naturali sumpta est. Nam aquæ cavernis terræ intercluſæ, quando vi erumpunt, terræ motus efficiunt, unde aliquando eruptiones aquarum sequuntur. 32 Late sparsa. 33 Vi abstrahunt. 34 Penetralia cum Diis Penatibus. Nam Penetralia sunt Penatium Deorum sacraria. 35 Ordo est: Si qua domus remansit indejecta, & potuit resistere tanto malo. 36 Non dejecta in terram. 37 Culmen est tecti summitas, à culmo dictum, quod culmo domus tegerentur. 38 Submersæ. 39 Submari. Gurges proprie locus est in flumine profundior. 40 Nullam differentiam.

1 Omnia

[1] Omnia pontus erant, deerant quoque littora ponto.
[2] Occupat hic collem; cymbâ sedet alter aduncâ
Et [3] ducit remos illic, ubi nuper arârat.
[4] Ille supra segetes, aut mersæ culmina [5] villæ
Navigat: hic summâ piscem deprendit in ulmo.
Figitur in viridi (6 si fors tulit) [7] anchora prato:
Aut subjecta terunt curvæ [8] vineta carinæ.
Et [9] modo quà [10] graciles [11] gramen carpsêre capellæ;
Nunc ibi [12] deformes ponunt sua corpora phocæ.
Mirantur sub aqua lucos, urbesque, domusque
[13] Nereides: sylvasque tenent delphines, & altis
[14] Incursant ramis, [15] agitataque [16] robora [17] pulsant.
[18] Nat lupus inter oves; fulvos vehit unda leones;
Unda vehit [19] tigres; nec [20] vires [21] fulminis apro,
Crura nec ablato prosunt velocia cervo.
Quæsitisque diu terris, [22] ubi sidere detur,
In mare [23] lassatis volucris vaga decidit alis.
[24] Obruerat tumulos immensa licentia ponti,
[25] Pulsabantque [26] novi [27] montana cacumina fluctus.
[28] Maxima pars undâ rapitur: [29] quibus unda pepercit,
Illos longa domant inopi jejunia victu,
[30] Separat [31] Aonios [32] Actæis [33] Phocis ab arvis
Terra [34] ferax, dum terra fuit: sed tempore in illo
Pars maris, & latus subitarum campus aquarum.
[35] Mons ibi verticibus [36] petit arduus astra duobus,
Nomine Parnassus, superatque cacumine nubes.
[37] Hic ubi Deucalion (nam [38] cætera texerat æquor)
[39] Cum consorte tori parvâ rate vectus adhæsit,
[40] Corycidas Nymphas, & [41] numina montis adorant,
[42] Fatidicamq; Themin; quæ tunc [43] oracla tenebat.

1 Omnia mare occupaverat. 2 Alius ex hominibus in montem confugiebat, alius in cymbam. 3 Remigat. 4 Alius. 5 Domus & ædificii in agris. Est enim villa domus in agro, agri colendi, & fructuum condendorum, aut etiam habitationis causâ constituta. Dicta autem est villa à vehendo, i. trahendo, quasi vehilla, quod in eam fructus convehebantur ex agris, & avehantur, cum vendentur. 6 Si casu evenit. 7 Instrumentum ferreum, quod ad continendas naves in mare demittitur. Unde anchorarii funes dicuntur, quibus anchoræ ligantur. 8 Loca vitibus consita. 9 Paulò antè. 10 Macræ & agiles capræ. 11 Herbam. Species pro genere. 12 Turpes & vasti vituli marini. 13 Nymphæ marinæ, à Nereo patre appellatæ. 14 Frequenter incurrunt. 15 Impulsa. 16 Arbores. Sp. pro gen. 17 Percutiunt. 18 Natat. 19 Feras truculentas, mirandæ velocitatis, in Armenia Indiaque nascentes, Tigris etiam est fluvius Armeniæ, à velocitate, qui decurrit, sic appellatus. 20 Quia aquæ vis, cursum impediebat. 21 Quia eadem fere vis est dentis apri in feriendo & penetrando, quæ fulminis: unde idem & fulmineus à Poetis appellatur. 22 In quibus terris se firmare posset. 23 Defatigatis, fessis. 24 Cooperuerat montes. Obruere enim est terrâ aquâve cooperire. 25 Percutiebant. 26 Insoliti. 27 Montium summitates. 28 Hominum. 29 Qui submersi non fuerunt, fame periêre. 30 Montem Parnassum describit, in cujus cacumen, suâ altitudine ab undis tutum, Deucalion & Pyrrha se receperunt. 31 Bœotiam. 32 Ab Attica regione. 33 Regio est inter Bœotiam & Atticam, à Phoco denominata, in qua mons est Parnassus, duobus collibus eminens conspicitur. 34 Fertilis. 35 Parnassus mons est Phocidis à Parnasso antiquissimo vate cognominatus. 36 Tendit in altum sydera versus. 37 In hoc monte Parnasso. 38 Reliqua loca mare occupaverat. 39 Cum uxore. Nam uxor lecti mariti consors est. 40 Corycum antrum est Parnassi, Nymphis sacrum. Unde Corycides Nymphæ dicuntur. 41 Apollini, Bacchо, & Musis Parnassus dicitur esse consecratus. 42 Themidem arcana fatorum prædicentem. Themis autem filia Cœli & Terræ fuisse scribitur. Hæc Dea fuit, quæ præcipiebat hominibus, ut à Diis exterent id quod fas esset, unde etiam nomen accepit. Nam Θέμις apud Græcos fas ac justum significat. 43 Responsa dabat.

Non [1] illo melior quiſquam, nec amantior æqui
Vir fuit, aut illa metuentior ulla deorum.
Jupiter ut liquidis [3] ſtagnare paludibus orbem,
Et [4] ſupereſſe videt de tot modo millibus unum,
Et ſupereſſe videt de tot modo millibus unam ;
Innocuos ambos, cultores numinis ambos ;
Nubila diſjecit: nimbiſque [7] Aquilone remotis,
Et [9] cœlo terras oſtendit, & æthera terris.
Nec maris [10] ira [11] manet ; poſitoq; [12] tricuſpide telo,
[13] Mulcet aquas [14] rector pelagi ; ſupraq; profundum
Exſtantem, atq; humeros [15] innato murice [16] tectum
Cæruleum [17] Tritona vocat ; conchæque ſonaci
Inſpirare jubet : fluctuſque & flumina [18] ſigno
Jam revocare dato. Cava buccina ſumitur [19] illi
[20] Tortilis, in latum [21] quæ turbine creſcit ab imo :
Buccina, quæ medio [22] concepit ut æra ponto,
[23] Littora voce replet ſub [24] utroque jacentia Phœbo.
[25] Tum quoque ut ora Dei madida [26] rorantia barbâ
Contigit, & cecinit juſſos inflata [27] receptus ;
Omnibus audita eſt telluris, & æquoris undis :
Et quibus eſt undis audita [28] coercuit omnes.
Jam mare [29] littus habet ; plenus capit alveus amnes :
Flumina [30] ſubſidunt ; colles exire videntur.
Surgit humus ; creſcunt loca decreſcentibus undis.
Poſtque diem longam [32] nudata cacumina ſylvæ
Oſtendunt, limumque tenent in fronde relictum
Redditus orbis erat : quem poſtquam vidit inanem,
Et [33] deſolatas agere alta alentia terras ;
Deucalion lachrymis ita Pyrrham affatur [34] obortis :
[35] Soror, ô conjux, ô fœmina ſola ſuperſtes,
Quam commune mihi genus, & [36] patruelis origo,
Deinde [37] torus junxit, nunc ipſa pericula jungunt :
Terrarum, quaſcunque vident occaſus & ortus,

1 Deucalione. Hæc eo pertinent, ut oſtendat poeta, Deucalionem & Pyrrham ob pietatem in Deos meritò fuiſſe incolumes conſervatos. 2 Poſtquam Jupiter vidit totum terrarum orbem ſic aquæ eſſe obrutum, ut ſtagnum eſſe videretur, atque ex hominibus ſolos Deucalionem & Pyrrham ſupereſſe, reductâ ſerenitate, diluvium ita decreſcere juſſit, ut terræ cæperint apparere. 3 Stagnum & lacum eſſe effectum. Stagnare enim propriè dicuntur terræ, aquis non deſuentibus cooperiæ. Stagna enim paludes vocantur. 4 Superſtites eſſe, ſupervivere. 5 Inſontes. innocentes. 6 Nubes diſſipavit. 7 Ab Aquilone depulſis. Et enim Aquilo ventus nubila expellens. 8 Elegantèr : nam terræ aquis ita regebantur, ut aeri occultæ eſſent. 9 Aeri. 10 Tempeſtas. 11 Perſeverat. 12 Tridente depoſito : tres enim cuſpides habet, unde & tridens dictus eſt. 13 Mitigat mare tumidum atque æſtuum. 14 Neptunus Deus maris. 15 Murex eſt concha, ex cujus ſanguine purpureus conficitur color, pro ipſo colore ſæpius à Poetis uſurpatur. 16 Tectos & coopertos humeros habentem. 17 Tubicinem Neptuni, cui mandat ut reſtituti canat, fluvioſque in ſuos fontes revocet. 18 Facto ſigno, ut redeant. Ab illo Tritone. 20 Retorta in latitudinem. 21 Quæ ab ore angulo incipit, & in amplum definit, ad turbinis ſimilitudinem. 21 Poſtquam inflari cœpit. Omnia littora reſonant. 24 Sic in Epiſt. Deiani. Impletis meritis ſolis utrumque domum. Eſt autem hyperbole poetica : ab Oriente ad Occidentem. Poſtquam ori Tritonis fuit admota. 26 Stillantia. 27 Canere receptui dicuntur veteres, cum militibus à pugna deſiſtere juſſerunt. 28 Inhibuit, & continuit. 29 Qui paulo antè carebat. 30 Diminuuntur, & minus profunda fiunt. Poſt longum tempus. 32 Foliis privata. 33 Deſtitutas ab hominibus & à fœtis. 34 Repente natis. 35 Oratio eſt affectus plena, quâ Deucalion maxopere ſibi Pyrrham divinxit, tacitumque eò induxit, ut ſecum de genere humano parando conſilium capiat. 36 Deucalion & Pyrrha patrueles fuerunt : nam Japetus duos habuiſſe filios dicitur, Prometheum, qui Deucalionem, & Epimetheum, qui Pyrrham genuit. 37 Lectus & nuptiæ.

Nos duo turba ſumus: poſſedit cætera pontus.
Nunc quoque adhuc vitæ non eſt fiducia noſtræ
Certa ſatis: terrent etiamnum nubila mentem.
Quid tibi, ſi ſine me ſatis [1] erepta fuiſſes,
Nunc animi [2] miſeranda foret? Quo ſola timorem
Ferre modo poſſes? Quo conſolante dolores?
Namq; ego, (crede mihi) [3] ſi te modo pontus haberet,
Te ſequerer conjux; & me quoque pontus haberet.
O utinam poſſem populos reparare [4] paternis
Artibus; atque animas formatæ [5] infundere terræ?
Nunc genus in nobis reſtat [6] mortale duobus;
Sic viſum ſuperis) hominumq; [7] exempla manemus,
Dixerat, & flebant: placuit cœleſte precari
Numen; & auxilium [8] per ſacras quærere ſortes.
Nulla mora eſt: adeunt pariter Cephiſidas undas.
Ut nondum [9] liquidas, [10] ſic jam vada nota ſecantes.
[11] Inde ubi libatos [12] irroravere [13] liquores
Veſtibus, & capiti; flectunt veſtigia ſanctæ
Ad [14] delubra [15] deæ: quorum [16] ſalligia turpi
[17] Squallebant [18] muſco, [19] ſtabantq; ſine ignibus aræ.
Ut templi tetigere gradus; [20] procumbit [21] uterq;
Pronus humi, gelidoque pavens dedit oſcula ſaxo:
Atque ita, Si precibus, dixerunt, numina [22] juſtis
Victa [23] remolleſcunt, ſi flectitur ira Deorum;
Dic, Themi, qua generis damnum reparabile noſtri
Arte ſit; & [24] merſis fer opem, mitiſſima, rebus.
Mota [25] dea eſt; [26] ſortemq; dedit: *Diſcedite templo;*
Et [27] velate caput; [28] cinctaſque reſolvite veſtes;
[29] Oſſaque poſt tergum magnæ jactate parentis.
[30] Obſtupuere diu: [31] rumpitque ſilentia voce
Pyrrha prior: juſſiſque deæ parere recuſat:
Detque ſibi veniam [32] pavido rogat ore, [33] pavetque
Lædere jactatis [34] maternas oſſibus umbras.
Interea [35] repetunt cæcis obſcura [36] latebris

1 Liberata ab hoc diluvio.
2 Miſericordiâ digna. 3 Si tu in mare decidiſſes ac ſubmerſa eſſes: ego quoque, cujus in te amor ſummus eſt, in mare præcipitem me darem. *Vir.* 1. Æn. *Et te, pater optime Teucrum, Pontus habet Libyæ.* 4 Nam Prometheus, ut ſupra vidimus, refram in imaginem hominis naturavit, eique animam ex igne eductam immiſit. 5 Immittere. 6 Humanum. 7 Exemplaria. Exemplum enim eſt id, quod proponitur aut imitandum, aut ad fugiendum. Exemplar autem id ad cujus ſimilitudinem aliquid fit. 8 Per ſacra oracula & Deorum reſponſa. Hor. *Dicta per carmina ſortes.*
9 Puras ac limpidas ſed limo turbidas.
10 ſed jam alveos ſuos tenentes. neque enim ripis egrediebantur. Virg. Ille viam ſecat ad naves, i. tenet. 11 Antiqui templa ingreſſuri, Deoque precaturi, prius aqua ſe aſpergebant, & lavabant: quam conſuetudinem Deucalion & Pyrrha Diis ſupplicaturi ſervarunt, indeque mos aras ſacrata veſtes ſupplicantium inſpergendi in Chriſtianorum Templis originem traxit. 12 Inſperſere. 13 Hauſtas aquas. 14 Templa. Nam delubra ſunt templa, aut loca, in quibus ſunt ſimulacra Deorum. Dicta, quod inde dii ponantur, ſicut candelabrum dicitur, ubi candela ponitur, ut ait Varro. 15 Themidis. 16 Summitates: nam faſtigium eſt altitudo ac ſumma cujuſcunque operis. 17 Squalida erat. 18 Herbula minutiſſima quæ in parietibus & corticibus arborum pluribus annis adnaſcitur. 19 Altaria ſine ſacrificiis erant. 20 Procidit. 21 Deucalion & Pyrrha. 22 Juſtorum hominum. 23 Mitia fiunt. 24 Dejectis & oppreſſis. 25 Themis. 26 Oraculum & reſponſum quod ſubjicitur. 27 Velato capite Deos adorare ſignum erat humilitatis. 28 Discingite veſtes veſtras, quæ ſunt cinctæ more ſacrificantium. 29 Lapides terræ, ut mox Deucalion interpretatur. 30 Per longum tempus ſtupentes admirati ſunt, quidnam ſibi veller tale reſponſum. 31 Locuta eſt. 32 Ipſa pavida. 33 Quia timet. 34 Matris animam. 35 Mente revolvunt. 36 Myſteriis.

Verſ

Verba datæ ſortis ſecum, inter ſeque [1] volutant [390
[2] Inde [3] Promethides placidis [4] Epimethida dictis
[5] Mulcent; &, Aut fallax, ait, eſt [6] ſollertia nobis,
Aut pia ſunt, [7] nullumque ſetas oracula [8] ſuadent,
[9] Magna parens terra eſt: lapides in corpore terræ
Oſſa reor dici: jacere hos terga jubemur. [395
[10] Conjugis augurio quanquam [11] Titania mota eſt;
Spes tamen in dubio eſt: adeo cœleſtibus ambo
[12] Diffidunt monitis! [13] ſed quid tentare nocebit?
[14] Deſcendunt; [15] velantque caput tunicaſq; recingunt;
Et juſſos lapides ſua poſt [16] veſtigia [17] mittunt.
Saxa (quis hoc credat, niſi ſit pro teſte [18] vetuſtas?)
[19] Ponere duritiem cœpere, ſuumque rigorem; [400
[20] Mollirique mora, mollitaque [21] ducere formam.
Mox, ubi creverunt, naturaque [22] mitior illis
Contigit; [23] ut quædam, ſic non manifeſta videri
Forma poteſt hominis, ſed [24] uti de marmore cœpto,
Non [25] exacta ſatis, [26] rudibuſque ſimillima ſignis.
[27] Quæ tamen ex illis aliquo pars humida ſucco,
Et terrena fuit, verſa eſt in [28] corporis uſum:
Quod ſolidum eſt flectique nequit, mutatur in oſſa:
Quæ modo vena fuit ſub [29] eodem nomine manſit. 410
Atque brevi ſpatio, ſuperorum [30] munere, ſaxa
[31] Miſſa [32] viri manibus faciem [33] traxere virilem;
Et [34] de fœmineo reparata eſt fœmina jactu.
Indè genus durum ſumus [35] experienſque laborum:
Et [36] documenta damus, [37] qua ſimus origine nati. 415

1 Cogitant. 2 Deinde. 3 Deucalion. Promethei filius. 4 Pyrrham Epimethei filiam. 5 Mitigat ac ſolatur. 6 Ingenium, prudentia. Proprie autem eſt ingenii acumen, & dexteritas ad rem aliquam agendam: à ſolers. 7 Nullam impietatem. 8 Mandant. 9 Recte oraculum interpretatus eſt Deucalion. Nam terra meritò magna parens dicitur, cùm animata omnia atque inanimata exea naſcantur. 10 Mirata Deucalionis conjectura. 11 Pyrrha Japeti Titanis neptis. 12 Non credunt. 13 Subjunct. 14 Temo. 15 Tegunt, uti juſſi erant à Themide. 16 Poſt ſua terga. Veſtigia autem edum ſigna dicuntur, ſed ſæpius pro ipſis pedibus ponuntur. 17 Jaciunt. 18 Antiquitas, quæ maximæ eſt autoritatis. Hoc autem ideircò fingitur, quòd Deucalion, rex Theſſaliæ, poſt diluvium, quo tota Græcia fuit inundata, rudes horridos ac feros moribus ac legibus inſtruxit, quibus informati duritiem omnem ac feritatem depoſuêre. 19 Deponere. 20 Mollia fieri. 21 Accipere formam & ſimilitudinem humanam. 22 Mollior. 23 Aliquam quidem formam habere videntur ſaxa illa, ſed non humanam aperte præ ſe ferebant formam. Talem autem habebant, qualem ſtatuæ marmore inchoatæ. 24 Tanquam. 25 Perfecta. 26 Imperfectis ſtatuis. Signa etiam ſtatuas ſignificant. Sic lib. 3. Partu formatum in marmore tuum. Signum propriè eſt parva quædam ſignificatio, indicans totius rei quæ eſt. 17 Terrenæ partes lapidum molles & humidæ in corpus fuerunt mutatæ. 28 Solidæ verò & duræ, in oſſa. Venæ autem in venas, nam & lapides venas ſuas habent. 28 Carnis. Corpus enim propriè viventium dicitur: caro mortuorum. 29 Venæ. 30 Voluntate Deorum. 31 Jacta. 32 Deucalionis. 33 Acceperunt formam maſculorum. 34 Lapides à Pyrrha jacti, in fœminis creverunt. 35 Patiens laborum ac pœnarum. Sic Vir. Deucalion vacuum lapides jactavit in orbem, unde homines nati, durum genus. 36 Experimenta, probationes. 37 Quam originem ſimus ſortiti. Cùm enim tam patientes laborum ſimus, facilè oſtendimus nos de lapidibus eſſe generatos.

Python ſerpens. *Fab.* VIII.

Poſt Diluvium factum edidit terra Pythonem ſerpentem, ſpeciem ignotam mortalibus. Hunc A-

pollo ſagittis interemit; & ne ejus nomen aboleſceret inſtituit ludos; & certamina quædam in his oſtendit. Unde etiam Apollo Pythius eſt appellatus, ludique Pythii.

1 Cætera diverſis tellus animalia formis
Sponte ſua peperit; poſtquam vetus humor ab igne
Percalfit ſolis, cœnumque, 2 udæque paludes
Intumuere æſtu; fœcundaque ſemina rerum
3 Vivaci nutrita ſolo, ceu matris in 4 alvo
Creverunt, 5 faciemque aliquam 6 cepêre morando.
Sic ubi deſeruit madefecit 7 ſeptemfluus agros
8 Nilus, & antiquo ſua flumina reddidit alveo,
9 Æthereoque recens exarſit ſidere limus:
Plurima cultores verſis animalia glebis
Inveniunt: & in his quædam 10 modò cœpta 11 ſub ipſum
Naſcendi ſpatium; quædam imperfecta, ſuiſque
Trunca vident numeris; & eodem in corpore ſæpe
Altera pars vivit; rudis eſt pars altera tellus.
12 Quippe ubi temperiem ſumſêre humorque calorque
Concipiunt: & ab his oriuntur cuncta 13 duobus.
14 Cumque ſit ignis aquæ pugnax, vapor humidus omnes
Res creat; & 15 diſcors concordia 16 fœtibus apta eſt.
Ergò ubi diluvio tellus lutulenta recenti
Solibus æthereis altoque 17 recanduit æſtu;
Edidit innumeras ſpecies; partimque figuras
18 Reddidit antiquas; partim nova monſtra creavit.
Illa quidem 19 nollet; ſed te quoque, maxime Python,
Tum genuit; populiſque novis, incognite ſerpens.
Terror eras: 20 tantum ſpatii de monte 21 tenebas.
Hunc 22 Deus arcitenens, & nunquam talibus armis
Antè, niſi in damis 23 capreiſque fugacibus uſus,
Mille gravem telis, 24 exhauſta pene pharetrâ,
Perdidit, effuſo 25 per vulnera nigra veneno.
Neve operis famam poſſet delere vetuſtas;
Inſtituit ſacros celebri certamine ludos,
Pythia de domitæ ſerpentis nomine dictos.
26 His juvenum quicunque manu, pedibuſve, 27 rotave,
Vicerat; 28 eſculeæ capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat: longoque 29 decentia 30 crine
Tempora cingebat de qualibet arbore 31 Phœbus.

1 Reliqua animalia ex terra humida & ſole calefacta orta ſunt. 2 Humidæ. 3 Terra vitam ſubminiſtrante. 4 Tanquam in utero matris. 5 Formam & figuram. 6 Concepêre, accepêre. 7 Quod ſeptem oſtiis in mare erumpit. 8 Exemplo declarat reliqua animalia ex terra ſponte fuiſſe orta. Nilus autem fluvius ſingulis quibuſque annis Ægyptum inundans, fœcundam non ſolùm frumentorum, ſed variorum quoque animalium (ut fertur) eam reddit. 9 Igneo ſole. 10 Tantummodo inchoata. 11 Propter breve naſcendi tempus imperfecta videntur quædam. 12 Ex humore & calore ait omnia generari. 13 Humore & calore. 14 Quamvis ignis aquæ ſit contrarius, calor tamen cum humore commixtus omnia generat. 15 Namcalor & humor ſeparati pugnant & diſcordes ſunt: juncti atque mixti concordes ad agendum atque generandum videntur. 17 Partubus. 17 Calefacta fuit. 18 Repreſentavit ac reſtituit. 19 Sc. generaſſe. 20 Acclamatio eſt, qua magnitudo ſerpentis declaratur. 21 Occup bas. 22 Apollo, qui cum areu & pharetra pingebatur. 23 Capreæ, capræ ſunt ſyiveſtres velociſſimæ. Sunt & ſyiveſtrium caprarum genus Damæ. 25 Evacuari. 25 Hypallage eſt. Nigrum enim venenum per vulnera effuſum eſt. 26 Quique Pythio certamine viciſſet aut pugnis, aut curſu, aut curru, eſculea coronâ donabatur. 27 Vel curru. Pars pro toto. 28 Coronam ex frondibus eſculi confectam. Nam eſculus arbor eſt glandifera, ſic dicta, quòd veteres ex illius fructu eſcam ſumerent. 29 Pulchrum caput. Pars pro toto. 30 Longis capillis. Ita enim Apollo pingebatur. 31 Apollo.

Daphne

Daphne in Laurum. *Fab.* IX.

Daphne Penei fluminis filia, cum omnium virginum, quæ in Thessalia essent, speciosissima haberetur, adeo quidem, ut Deos pulchritudine sua careret; Apollo cum eam conspexisset, forma ejus expalluit, quam cum neque pollicitis, neque precibus adire potuisset; vim ei inferre instituit, & illa cursu conspectum ejus effugere cupiens, patrem invocavit, ut virginitati suæ, quam sibi promiserat, ferret auxilium: cujus ille audiis precibus, filiam deorum auxilio, ut vim effugeret, in laurum convertit.

PRimus amor Phœbi Daphne [1] Peneïa; quem non
[2] Fors ignara dedit; [3] sæva Cupidinis ira.
Delius [5] hunc nuper victa [7] serpente superbus
Viderat [7] adducto flectentem cornua nervo:
Quidque tibi, lascive puer, cum fortibus armis?
Dixerat: ista decent humeros gestamina nostros;
Qui dare certa feræ, dare vulnera possumus hosti;
Qui modò pestifero tot [8] jugera ventre prementem
Stravimus innumeris [10] tumidum Pythona sagittis.
Tu [11] face, [12] nescio quos, esto contentus amores
[13] Irritare tua: nec laudes [14] asserе nostras.
Filius [16] huic Veneris; [17] figat tuus omnia, Phœbe;
Te meus arcus, ait: quantoque animalia cedunt
Cuncta tibi, tanto minor est tua gloria nostrâ
Dixit; & [18] elisso percussis aëre [19] pennis,
Impiger umbrosa Parnassi constitit [20] arce:
Eque sagittifera [21] prompsit duo tela pharetrâ
Diversorum operum: [22] fugat hoc, [23] facit illud amorem.
Quod facit, auratum est, & cuspide fulget acutâ:
Quod fugat, [24] obtusum est, & habet sub arundine [25] plumbum,
Hoc deus in Nympha Peneïde fixit: at illo
Læsit Apollineas [27] trajecta per ossa medullas.

1 Penei fluvii filia.
2 Fortuna, quæ nullum rerum habet delectum.
3 Magna Dei amoris indignatio. Cupido enim masc. gen. significat Deum amoris; fœm. verò cupiditatem. Quo modo amorem Daphnes Apollo inciderit, Poëta describit.
4 Apollo, à Dela insula cognominatus, in quo una cum Diana natus esse dicitur.
5 Cupidinem.
6 Pythone.
7 Contracto.
8 Jugerum tantum terræ dicitur, quantum par boum die uno exarare

test. 9 Prostravimus, interfecimus. 10 Inflatum veneno. 11 Sagitta tibi
nveniente. Fax autem Cupidini tribuitur, qua juvenum animi amore inflam-
ntur. 12 Q.d. leves, molles, atque viris negligendos. 13 Provocare, stimu-
re. 14 Arroga, vendica. 15 Cupido. 16 Apollini. 17 Licet tuus arcus om nia
imalia figat, meum tamen arcum effugere non poteris. Sicque gloria tua tan-
minor est, quam nostra, quantò animalia, quæ tu feris, Deo sunt inferiora.
Impulso. 19 Alis. Nam alatus Cupido pingitur. 20 Cacumine, vertice.
Deprompsit. Promere propriè est, ea, quæ reposita fuerunt, proferre. Pro-
re consilia, est patefacere consilia. Promere porum, haurire è dolio. 22 De-
lit. 23 Amorem scil. 24 Sine cuspide. 25 Quod segnes & tardos ad aman-
um facit. 26 Obtuso. Hic enim respicit posterius & propius: ille verò prius
remotius. Illo ergo, sc. aurato, quod cuspide fulget acuta. 27 Per transi-
a ossa transeunte sagitta.

Protinus [1] alter amat: fugit [2] altera nomen [3] amantis
Sylvarum latebris, [4] captivarumque ferarum
[5] Exuviis gaudens innuptæque [6] æmula Phœbes;
[7] Vitta [8] coercebat [9] positos sine lege capillos.
Multi illam [10] petiere: [11] illa [12] aversata petentes,
Impatiens expersq; viri, nemorum avia [13] lustrat: [14]
Nec quid [15] Hymen, quid Amor quid sint connubia curat.
Sæpe pater dixit: Generum mihi, filia debes:
Sæpe pater dixit: Debes mihi, nata, nepotes.
Illa velut crimen [16] tædas exosa jugales,
Pulchra [17] verecundo suffunditur ora rubore,
Inque patris [18] blandis hærens cervice lacertis,
Da mihi perpetua, genitor charissime, dixit,
Virginitate frui: [19] dedit hoc [20] pater ante Dianæ;
Ille quidem [21] obsequitur: sed te [22] decor ille, quo
Esse vetat: [23] votoq; tuo tua forma repugnat. {
Phœbus amat; visæq; cupit connubia Daphnes:
Quæque cupit, sperat; suaque illum oracula [24] fallun
Utque leves stipulæ demptis [25] adolentur aristis,
Ut facibus [26] sepes ardent, quas forte [27] viator
[28] Vel nimis admovit, vel jam [29] sub luce reliquit:
Sic [30] Deus in [31] flammas abiit; sic pectore toto
Uritur, & [32] sterilem sperando nutrit amorem.
Spectat inornatos collo pendere capillos:
Et quid si [33] comantur? ait: videt igne micantes
Sideribus similes oculos; videt [34] oscula; [35] quæ non

[1] Apollo. Alter enim plerumque de uno ex duobus dicitur: sic narrat Livius Annibalem in transitu Alpium alterum amisisse oculi. Atque in hoc distinguitur à voce alius, quod alius de pluribus dicatur: ut alii virtutem præponunt, alii voluptatem, alii divitias, alii honores. Interdum alter accipitur pro secundo è duobus; ut hic est alter ānus belli Punici, i. secundus à belli Punici origine. Sic dicimus alterum tantum, i. tantundem amplius. 2 Daphne. 3 Apollinis. 4 Capparum. 5 Pellibus. Exuviæ dicuntur spolia non solùm hominibus ut hostibus, detracta, sed etiam aliis animalibus. Exuviæ autem ferarum pelles dicuntur. Est autem hæc vox à verbo exuere, quod pridem est indumenta detrahere. 6 Imitatrix Dianæ, quæ perpetua gaudet virginitate, Æmulus enim aliquando idem est, quod ejusdem rei studiosus, sectator, atque imitator. Cic. Licet eum solus amet, me æmulum non habebis, i. imitatorem. Aliquando idem est quod invidus. Ovid. Sed demit honorem Æmulus [Ulysses scilicet Ajaci. 7 Ligamentum capitis, fascia. 8 Quomodo Daphne Dianæ esset imitatrix exponit: nam neque ornatu capiti gaudebat, & viros omnes aspernabatur. 9 Positos sine ordine: mox dicet, inornatos: & alibi, Male compositos, & nondum digestos. 10 Ad connubium sollicitavêre. 11 Daphnen. 12 Aspernata. 13 Pergrat, circumit. 14 Pro Deo quoque nuptiarum ponitur. 15 Nuptias. Pars pro toto: novis eum nuptiis quinque faces accensæ præferebantur. Tæda autem arbor est, ex qua optimæ conficiuntur faces. 16 Pudico, & à verecundia proveniens. 17 Pro ipsa blanda. Sic Virg. Sceleratum intorserit hastam, pro ipse sceleratus. 18 Exemplo persuadere nititur patri Daphne, ut se virginem vivere permittat. Nam & Jupiter concessit Dianæ filiæ, ut perpetua frueretur virginitate. 19 Juppiter. 20 Morem gerit tibi, ait Ovidius. Est autem Apostrophe & conversio sermonis ad puellam. 21 Pulchritudo ista tua excellens. 22 Tuæ cupiditati. 23 Decipiunt. Id enim sperabat, quod minime est assecutus. 24 Ardent combibuntur. 25 Ablatis spicis. Pars pro toto. Aristæ enim partes sunt spicæ acutissimæ. 26 Sepes ex arbustis constant, quibus ab ingressu agrorum viatores arcentur. 27 Viator à via derivatur, atque is proprie dicitur, qui iter aliquod suscipit peragendum. Tametsi apud Romanos illi viatores dicebantur, qui magistratus ex agris in urbem evocabant. 28 Vel faces nimis prope sepes posuit. 29 Circa lucem diei advenientem; solent enim viatores noctu faces secum ferre, quas ab veniente luce, juxta sepes relinquunt. 30 Apollo. 31 Accensus & inflammatus est amore Daphnes. 32 Vanum, ex quo nullam voluptatem est habiturus. 33 Ornentur. Q.d. Si ornarentur capilli, multò decentiores essent. 34 Parva ora, ut basia: est enim ab ore diminutivum. Os autem parvum maximè virginem commendat. Quod & Poëta noster, egregius formarum spectator, belle novit. 35 Jam etiam oscularî cupiebat.

Est vidisse satis: laudat digitosque, manusque,
Brachiaque, & nudos media plus parte lacertos:
1 Si qua latent, meliora putat. Fugit ocior aurâ
2 Illa levis neque ad hæc 3 revocantis verba 4 resistit.
Nympha, precor, 5 Penei, mane: non insequor hostis:
Nympha, mane: sic 6 agna lupum, sic cerva leonem,
Sic aquilam 7 penna fugiunt trepidante columbæ;
Hostes quæque suos: amor est mihi causa sequendi.
Me miserum! ne prona cadas, indignave lædi
Crura 8 stringant sentes: & sim tibi causa doloris.
Aspera, qua properas, loca sunt: 9 moderatius oro,
Curre, fugamque 10 inhibe: moderatius insequar ipse.
Cui placeas, inquire tamen. Non incola montis,
Non ego sum pastor; non hic 11 armenta, gregesve
12 Horridus observo: nescis, temeraria, nescis
Quem fugias, ideoque fugis; mihi Delphica tellus,
Et Claros, & Tenedos, Patareæque regia servit.
13 Juppiter est genitor: per me, quod eritque fuitque,
Estque, patet: per me 14 concordant 15 carmina 16 nervis.
17 Certa quidem nostra est: nostra tamen 18 una sagittâ
Certior, in 19 vacuo quæ vulnera pectore fecit.
20 Inventum medicina meum est; 21 opiferque per orbem
Dicor; & herbarum subjecta potentia nobis.
Hei mihi! 22 quòd nullis amor est medicabilis herbis;
Nec prosunt 23 domino, quæ prosunt omnibus, artes!
Plura locuturum 24 timido Peneia cursu
Fugit; cumque 25 ipso verba imperfecta reliquit.
26 Tum quoque visa 27 decens: nudabant 28 corpora venti,
Obviaque adversas 29 vibrabant 30 flamina vestes,
Et levis impexos retro 31 dabat aura capillos.
Auctaque forma fuga est. Sed enim non sustinet ultra
32 Perdere blanditias 33 juvenis Deus: utque movebat
Ipse amor, 34 admisso sequitur vestigia passu.
35 Ut canis in vacuo leporem cùm 36 Gallicus arvo
Vidit, 37 & hic 38 prædam 39 pedibus petit, 40 ille salutem:
41 Alter inhæsuro similis, jam jamque tenere.

1 Puta omnes illas cæteras corporis partes, quæ vestiuntur. 2 Daphne. 3 Apollinis. 4 Manet, ita confistit, remoratur cursum. 5 Penei fluvii filia. 7 Se fugit. Lupum vero, ut hostem, oves naturâ, & cervi leones, ac denique omnia animalia bruta suos quæque fugiunt hostes. Ergo his similitudinibus ostendit Apollo, se ut hostem à Daphne vitari, cum ipsam amore captus sequatur. 7 Cum quodam timore properantibus alis. 8 Spinæ pungant & lacerent. 9 Modestius, lenius. 10 Continue fugam, non fugere. 11 Armentum id genus pecoris appellatur, quod est idoneum ad opus armorum. In hoc itaque differt armentum à grege, quod armentum fit congregatio majorum animalium, ut camelorum, boum, equorum, asinorum: grex verò minorum, ut ovium, porcorum, caprarum. 12 Incultus. 13 Pater meus. Apollo enim Jovis ex Latona filius fuisse dicitur. 14 Musicæ & harmoniæ ego sum inventor. 15 Cum cantu. 16 Chordis. 17 Se peritum quidem esse sagittarium profitetur. Sed Cupidinem, à quo est percussus, peritiorem esse ait. 18 Sagitta Cupidinis. 19 Libido ab amoris affectu. 20 Apollinem, medicinæ inventorem fuisse, docuit etiam 3 Fast. Vos quoque Phœbeâ morbos qui pellitis arte. Et 4 Trist. Si valeant homines, ars tua, Phœbe, juvet. Et alibi: Carminis & medicæ Phœbe repertor opis. 21 Opem & auxilium ferens. Opifex vero opus faciens. 22 Quod nullam inventam medicinam quæ amorem levet. 23 Mihi Apollini. 24 Vero ipsa timida. 25 Apolline. 26 Cum curreret Daphne. 27 Pulchra. 28 Corporis membra. 29 Ventilabant, agitabant. 30 Venti. 31 Vertebat. 32 Projicere blanda verba. 33 Apollo, quia erat juvenis, non sustinet ultra blandiri. 34 Velocibus passibus. 35 Pulchra similitudine declarat & Daphnes fugientis & Apollinis insequentis velocitatem. 36 Qui nunc venaticus vocatur. 37 Canis Gallicus. Angl. a Greyhound. 38 Leporem. 39 Pedum velocitate. 40 Lepus. 41 Canis Gallicus.

Sperat, & extento 1 ſtringit veſtigia 2 roſtro;
3 Alter in 4 ambiguo eſt, an ſit 5 deprenſus, & ipſis
Morſibus 6 eripitur, tangentiaque ora relinquit:
Sic Deus, & virgo eſt: hic ſpe celer, illa timore.
Qui tamen inſequitur, pennis adjutus amoris,
Ocior eſt, requiemque negat; tergoque fugaci
Imminet; & 8 crinem ſparſum cervicibus 9 afflat.
Viribus abſumptis expalluit 10 illa; 11 citæque
Victa labore fugæ, ſpectans Penetdas undas,
Fer, pater, inquit, opem, 12 ſi flumina 13 numen haberis.
14 [Quâ 15 nimium placui, tellus, aut 16 hiſce; vel iſtam,
Quæ facit ut lædar, mutando 17 perde figuram.]
Vix prece finita, 18 torpor gravis alligat artus:
Mollia cinguntur tenui præcordia 19 libro:
In frondem crines, in ramos brachia creſcunt.
Pes modo 20 tam velox 21 pigris radicibus hæret:
22 Ora cacumen obit: remanet 23 nitor unus in illâ.
24 Hanc quoq; Phœbus amat: poſitâq; in 25 ſtipite dextrâ
Sentit adhuc trepidare novo ſub cortice pectus.
Complexuſque ſuis ramos, ut membra, lacertis,
Oſcula dat ligno: refugit tamen oſcula lignum.
Cui 26 Deus: At conjux quoniam mea non potes eſſe;
Arbor eris, certè, dixit, mea: ſemper habebunt
Te coma, te citharæ, te noſtræ, laure, pharetræ.
Tu 27 ducibus Latiis aderis, cùm 28 læta triumphum
Vox canet: & longæ 29 viſent 30 Capitolia 31 pompæ.
Poſtibus Auguſtis eadem fidiſſima cuſtos
Ante 32 fores ſtabis: mediamq; tuebere 33 quercum:
Utque meum intonſis caput eſt juvenile capillis,
Tu quoq; 34 perpetuos ſemper gere frondis honores.
Finierat 35 Pæan: factis modo 36 laurea ramis
Annuit; utque caput, viſa eſt agitaſſe cacumen.

1 Radit pedes leporis. 2 Porrecto ore. 3 Lepus. 4 Dubitat. 5 Captus acane. 6 Liberatur. 7 Fugientis puellæ. 8 Capillos per collum ſparſos. 9 Flatu & ſpiritu attingit. 10 Daphne. 11 Velocis curſus. 12 Si, hic intelligas, pro quoniam. 13 Divinam poteſtatem, qua mihi poſſitis ſuccurrere. 14 In qua. 15 Tellurem rogat, ut ſe vel abſorbeat, vel in aliam tranſmutet figuram. 16 Aperitor, ut me accipiat. 17 Deſtrue. Hos verſus non eſſe Ovidii exiſtimat Heinſius; vide ſpicilegium. 18 Magnus ſtupor. 19 Cortice. 20 Paulo antè. 21 Lentis, immobilibus; ſignificat autem pedes in radices fuiſſe converſos. 22 Os & facies Daphnes in ſummitatem lauri fuerunt mutata. 23 Solus ſplendor, ſola pulchritudo. 24 Arborem, nam laurus Apollini dicata eſſe dicitur. 25 Trunco. 26 Apollo, ſc. dixit. 27 Imperatores, ducesve, qui devictis hoſtibus triumpharent, caput lauro ornabant, ſive lauream geſtabant coronam. 28 Militum qui canentes Io triumphe, Imperatorem ſequebantur triumphantem. 29 Videbunt. 30 Arx Tarpeia. Capitolium enim templum erat Jovis in monte Jovis, in monte Tarpeio, ſic dictum, quaſi in eo, cum fundamenta foderentur ædis Jovis, caput humanum inventum fuerit. Quanquam non deſint, qui velint montem hunc ſic appellatum, à capite Toli, cujuſdam hominis, ibi reperto, qui in Capitolino monte fuerit ſepultus. Antea enim arx Tarpeia, aut Tarpeius hic mons dicebatur, à virgine Veſtali Tarpeia, quæ ibi à Sabinis necata & ſepulta eſt. Bene dicit Capitolia: nam triumphantes in Capitolium aſcendebant, Capitolino Jovi ſacrificaturi. 31 Captivorum ac rerum omnium pretioſarum in bello captarum, præterea ſimulachrorum urbium expugnatarum. Hæc enim omnia in triumpho geſtabantur. 32 Pendebis ante januas. Nam in veſtibulo ædium Imperatoris coronæ ex lauro & quercu ita ſuſpendebantur, ut querna in medio forium veſtibulo ſuſpenſa. 33 Quernam coronam, quæ ob ſervatos cives & civica dicebatur, & Cæſari in veſtibulo dicebatur. Alii tamen ipſas etiam arbores ante fores Imperatorum ſeri ſolitas intelligunt. 34 Gere ſemper folia. Laurus enim nunquam folia abjicit. 35 Apollo. Παιὰν Græce feriens, nempe ſagittis. Pæan quoque Hymnus dicitur in Apollinem compoſitus. 36 Laurus. Laurea quoque dicitur corona ex lauro confecta.

10

Iô in vaccam. *Fab.* X.

Ille, Inachi amnis filia, cum æquales suas specie præcederet, à Jove adamata est. qui admotis precibus desiderium explevit: & ne puella in Junonis iram incideret, à compressore in vaccam est trasfigurata, cujus fallaciam Juno cum intellexisset, petit eam à Jove velut munus sibi dari, quia speciosior erat cæteris armentis quæ in Peloponneso essent. Jupiter verò, ne, si negasset, proderet puellam, tribuit confestim. Juno autem, ne amplius ejus pellex cum Jove concumberet, Argum Aristoris filium centum oculos habentem ei præposuit.

EST [1] nemus Æmoniæ, [2] prærupta quod undiq; claudit
Sylva: vocant [3] Tempe; [4] per quæ Peneus ab imo
Effusus Pindo spumosis volvitur undis:
[5] Dejectuque gravi tenues agitantia fumos.
Nubila conducit, [6] summasque aspergine sylvas
Impulit & [7] sonitu plus quam vicina fatigat.
Hæc domus, hæ sedes, hæc sunt [8] penetralia magni
Amnis: in hoc residens facto de [10] cautibus [11] antro
Undis jura [12] dabat, Nymphisque co'entibus undas.
Conveniunt illuc [13] populares flumina primum;
Nescia [14] gratentur, consolenturne. [15] parentem,
[16] Populifer [17] Spercheos; & irrequietus [18] Enipeus,
Apidanusq; [19] senex, [20] lenisq; [21] Amphrysos. & [22] Æas:
Postq; [23] amnes alii, qui qua tulit impetus illos,
In mare deducunt fessas erroribus undas.
[25] Inachus [26] unus abest; imoque recondidit antro
Fletibus auget aquas; natamque miserrimus [27] Iô.

1 Topographi est. Describi enim Tempe. 2 Alta. 3 Tempe est nemus amœnissimum Thessaliæ: hinc amœnissima quæque loca Tempe vocantur. Est pluralis Num. Τέμπεα Græc. loci herboribus consiti, & pratis ac herbis virentibus amœni. Sic Theocrit. Idyl. 1 Ἕ κατὰ Πάγα καλὰ τέμπεα, ἃ κατὰ τὸν Πῖνδον

Per media Tempe labitur Peneus fluvius, qui claritate cunctos Thessaliæ fluvios superans, nascitur in radicibus Pindi montis. 5 Vehementi cursu. 6 Indu ledetur per altas sylvas aspergine nebularum humidarum, quæ ex undis illi excitantur. 7 Non solum vicini, sed longe quamque remotes strepitum ejus sentiunt. 8 Loca domus secretiora, in quibus Diis Penatibus sacrificabatur, familia dicebantur. 9 Penei fluvii. 10 Lapidibus. 11 Spelunca. 12 Reddebat. 13 Vicina ac ex eodem populo. Populares propriè dicitur, quod est populi. Interdum populares dicitur gratus & charus populo, qui sibi populi favorem conciliat, quique populi est studiosus. Cic. Nihil tam populare, quam bonitas. Populares item dicitur, qui est ejusdem conditionis, sortis & fortunæ: ut apud Ter. in Phorm. vocat Davus Getam popularem suum: erat enim & ipse servus. 14 Gratulentur Peneo, quòd Daphne filia in laurum fuerit conversa. 15 Penei, quod filiam amiserit. 16 Populos arbores ferens. 17 Fluvius Thessaliæ. 18 Fluvius quoque Thessaliæ in Apidanum defluens. 19 Quia tardè admodum fluit, donec Enipeum admittat. 20 Leniter fluens. 21 Hic quoque fluvius est Thessaliæ, juxta quem Admeti regis armenta pavit Apollo. 22 Fluvius Epiri. 23 Et deinde. Respondet autem adverbio primum. 24 Sc. conveniunt. 25 Fluvius Achaiæ, ab Inacho rege dictus. Ejus filiam, Io, cùm deprehendisset Jupiter spatiantem, compressit: ac, ne id à Junone agnosceretur, ipsam mutavit in vaccam. Mœrens itaque Inachus propter amissam filiam, se domi continebat. 26 Solus. 27 Accusativus est Græcus: nam Io Iûs Græcè declinatur.

Luget, ut amiſſam: neſcit [1] vitane fruatur, 585
[2] An ſit apud manes: [3] ſed quam non invenit uſquam,
Eſſe putat nuſquam, [4] atque animo pejora veretur.
Viderat à patrio redeuntem Juppiter [5] lo
[6] Flumine: &, ô virgo Jove digna, tuoque beatum
Neſcio quem factura [7] toro, pete, dixerat, umbras, 590
Altorum nemorum, (& nemorum monſtraverat [8] umbras)
[9] Dum calet, & mod o ſol eſt altiſſimus orbe.
Quod ſi ſola times [10] latebras intrare ferarum;
Præſide tuta Deo nemorum ſecreta ſubibis:
Nec de plebe Deo; [11] ſed qui cœleſtia magna 595
Sceptra manu teneo, ſed qui [12] vaga fulmina mitto.
Ne fuge me (fugiebat enim) jam paſcua [13] Lernæ,
Conſitaque arboribus Lyrceia reliquerat arva:
Cum [14] Deus inducta latas caligine terras [600
[15] Occuluit, [16] tenuitque fugam, [17] rapuitq; pudorem.
Interea medios Juno [18] deſpexit in agros:
Et noctis faciem nebulas feciſſe [19] volucres
Sub [20] nitido mirata die, non [21] fluminis [22] illas
Eſſe, nec humenti ſentit tellure remitti; [605
Atque ſuus [23] conjux, ubi ſit, circumſpicit; [24] ut quæ
Deprenſi toties jam noſſet furta [25] Martis.
Quem poſtquam cœlo non repperit: Aut ego fallor,
Aut ego lædor, ait. Delapſaque ab æthere ſummo
Conſtitit in terris: nebulaſque recedere juſſit.
[26] Conjugis adventum [27] præſenſerat inque nitentem
[28] Inachidos vultus mutaverat [29] ille juvencam.
[30] Bos quoq; formoſa eſt; [31] ſpeciem [32] Saturnia vaccæ
Quanquam invita, [33] probat: [34] nec non & [35] cujus, [36] &
Quove ſit armento, veri quaſi neſcia, [37] quærit. [unde,

1 An vivat. 2 An ſit mortua. Illi enim apud manes eſſe dicuntur, qui mortui ſunt. Manes autem ſunt animæ mortuorum. 3 Quam nullo loco invenire poteſt, eam in rerum natura non eſſe putat. 4 Putat eam eſſe mortuam. 5 Io. 6 Ab Inacho, Achaiæ fluvio. 7 Tuo lecto, ac tuis nuptiis. 8 Et dextras & ſiniſtras. Hæc verba ſunt Poetæ. Exponit enim Poeta, quas umbras dixerit Jupiter Inachi filiæ. 9 Donec calor eſt. Herratur autem puellam Jupiter, ut meridiei æſtum fugiat. 10 Sylvas, in quibus occultantur feræ. 11 Sed qui cæli imperium habeo. Significat autem eſſe Jovem, maximum Deorum, quò facilius illi perſuadeat, ut ſibi morem gerere velit. 12 Non in rectum, ſed in obliquum eunia. Fulmina enim in obliquum feruntur. 13 Paludis Argivorum, in qua habitavit Hydra ſerpens ab Hercule interfecta. 14 Jupiter. 15 Occultavit. 16 Cohibuit fugam, illamque fugientem retinuit. 17 Illum ſtupravit. 18 Deorſum aſpexit. Deſpicio enim proprie eſt deorſum aſpicio. Quoniam ea, quæ contemnimus, quaſi deorſum, & ad pedes noſtros projecta aſpicere ſolemus; ſumitur deſpicio quoque pro contemno. 19 Nebulas quæ ut a rei volore videntur. 20 Sereno. 21 Phyſici ajunt nebulas aut à fluviis, aut vapore humoris terræ generari. 22 Nebulas. 23 Jupiter maritus ſuus, i. Junonis. 24 Ut pote. 25 Jovis. 26 Uxoris ſuæ Junonis. 27 Jupiter. 28 Io Inachi filiam. 29 Jupiter. 30 Io ut virgo erat formoſa ſic in juvencam quoque verſa pulchra videbatur. 31 Pulchritudinem. Species dict. eſt ab inuſitato verbo ſpecio, i. video: unde aſpicio, &c. Primò, ſumitur (ut hoc loco) pro forma ſeu pulchritudine; quæ eſt apta membrorum figura cum quadam coloris ſuavitate. Secundò accipitur ſpecies pro imagine ſeu idea: ſic dicimus architectum habere ſpeciem domus in mente. Tertiò pro apparentia rei: ut cum dicimus aliquid eſſe ſpectatu, i. apparenter bonum. 32 Juno Saturni filia. 33 Laudat. Probare enim proprie eſt probum facere, laudare, bonum dicere. Cic. Meum factum à te probari gaudeo. Probare aliquando eſt argumentis demonſtrare, & argumentando plenum facere; quod ea laude digna videantur, quæ probari rationibus poſſunt. Hinc probatio, demonſtratio dicitur. Et probabile, quod licet non ſit verum rationibus tamen quibuſdam videtur probari & perſuaderi poſſe. 32 Et. 35 Si. 36 Sc. venerit. 37 Interrogat.

Juppite

Juppiter è terra genitam mentitur 1 ut auctor 615
Desinat inquiri. Petit hanc Saturnia munus.
Quid faciat? Crudele, suos 2 abdicere 3 amores:
4 Non dare suspectum. Pudor est, qui suadeat 5 illinc;
6 Hinc dissuadet amor: victus pudor esset amore;
Sed leve si munus sociæ generisque torique 620
Vacca negaretur, poterat non vacca videri.
7 Pellice donata, non protinus exuit omnem
8 Diva metum; timuitq; Jovem 9 & fuit anxia furti:
Donec Aristoridæ servandam tradidit 10 Argo.
Centum 11 luminibus cinctum caput Argus habebat, 625
12 Inde suis vicibus capiebant 13 bina quietem;
14 Cætera 15 servabant atque 16 in statione manebant.
Constiterat quocunque modo; spectabat ad Iô:
Ante oculos Iô, quamvis 17 aversus, habebat.
18 Luce sinit pasci: 19 cum Sol tellure sub alta est; 630
20 Claudit, & 21 indigno circumdat vincula collo.
Frondibus arboreis, & 22 amara vescitur herba:
23 Proque toro, terræ non semper gramen habenti
24 Incubat infelix: 25 limosaque flumina potat.
Illa etiam supplex Argo cum brachia vellet 635
26 Tendere: non habuit, quæ 27 brachia tenderet Argo:
Conatoque queri mugitus 28 edidit ore.
Pertimuitque sonos, propriâque exterrita voce est.
Venit & ad ripas, ubi ludere sæpe solebat,
29 Inachidas 30 ripas: 31 novaq; ut conspexit in unda
Cornua, pertimuit, seque 32 externata refugit. [640
33 Naiades ignorant, ignorat & Inachus ipse,
Quæ sit: at illa patrem sequitur, sequiturque sorores;
Et patitur tangi, seque admiratibus offert.
Decerptas senior porrexerat Inachus herbas; 645

1 Ut dominus vaccæ à Junone non investigetur. 2 Abdicare, alienare, à se amovere. 3 Vaccam sive Iô quam amabat. 4 Non tradere peritam vaccam Junoni suspecta res esset, cogeretque Junonem aliquid mali suspicari. 5 Sc. dare. 6 Ab illa Junoni tradenda. 7 Concubinâ. Nam pellex dicitur, quæ cum eo viro cui uxor est, se miscet. 8 Juno. 9 Fuit sollicita, ne sibi furtor auferretur. 10 Argo, Aristoris filio. 11 Centum oculis. 12 Illorum centum oculorum. 13 duo dormiebant. 14 Cæteri oculi, scilicet & noctu vigilabant. 15 Custodiebant. 16 Vigilabant. Metaphora est à militibus sumpta, qui in statione tunc manere dicuntur, cum diligenter excubias agunt. Statio proprie de quovis loco dicitur, ubi statur. Est enim locus in littore sinuosus in quo naves ad tempus possunt consistere, minus tamen tutò, quam in portu. Virg. Statio malefida carinis. Stationes item dicuntur loca, in quibus milites considerunt, quæ & stativa dicuntur: Locum item vigilibus ad excubias agendum assignatum, stationem vocamus. Hinc stationarii milites dicuntur, quibus custodiæ, aut præsidii gratia statio assignata est. 17 In aliam partem vultum aversum haberet. 18 Tempore diei eam pascere permittit Argus. 19 Cum sol occidit, i. nocte. 20 Ad præsepe eam ligans in stabulis claudit. 21 Cervi vincula non merenti, propter mollitiem atque pulchritudinem. 22 Ipse filiæ Inachi amara, non vaccis, quibus est suavis. 23 Loco lecti. 24 Cubat & jacet in terra. 25 Lutosi ac cœno infecta. 26 Extendere, porrigere. 27 Manus junctas, & ut illum ad misericordiam commoveret. 28 Emisit. Edere enim, cum primam syllabam habet longam, idem est quod emittere, quasi extra dare, in lucem proferre. Unde edere libros dicimus, i. libros publicè legendos emittere. Edere sæpe significat exhibere, ostendere: ut edere spectacula, edere munus gladiatorium: ab hoc edita loca vocantur alta, & sese edentia, i. ostendentia. 29 Inachi patris. 30 Ripa est labrum amnis, i. terræ extrema ora, qua utrinque flumine alluitur. 31 Noviter nata. 32 Externata ut consuetudinem suæ formæ erat exterrita, quam, modo potuisset, aufugisset. 33 Non agnoscunt sororem suam. Naiades propriè sunt fontium & fluviorum Nymphæ.

Illa

Illa manus [1] lambit, patriisque dat oscula palmis:
Nec retinet lachrymas: &, si modo verba sequantur,
[2] Oret opem; nomenque suum, [3] casusque loquatur.
[4] Littera pro verbis, quam pes in pulvere [5] ducit,
Corporis indicium [6] mutati [7] triste peregit. 650
[8] Me miserum! exclamat pater Inachus: inq. gementis
Cornibus & niveæ [9] pendens cervice juvencæ,
Me miserum! [10] ingeminat: Tune es quæsita per omnes
Nata mihi terras? Tu non inventa reperta
[11] Luctus eras levior. Retices [12] nec mutua nostris 655
Dicta refers; a'to tantùm suspiria prodis
Pectore [13] quodq; unum potes, ut mea verba remugis,
At tibi ego ignarus [14] thalamos taedasque parabam;
Spesque fuit generi mihi prima; secunda nepotum:
De grege nunc tibi vir, nunc de grege [15] natus habendo. [660
[16] Nec finire licet tantos mihi morte dolores: [16]
Sed nocet esse Deum; praecluságque janua [17] lethi
Æternum nostros luctus [18] extendit in aevum.
Talia mœrenti [19] stellatus [20] summovet Argus;
Ereptamque patri diversa in pascua natam 665
[21] Abstrahit. [22] Ipse [23] procul montis sublime [24] cacumen
[25] Occupat; unde sedens partes speculetur in omnes.

1 Lingit 2 Orare vellet. 3 Infortunia. 4 Loco verborum, litera, quam pedibus in pulvere vacca effecit, indicavit patri filiam. 5 Edecit. 6 In vaccam. 7 Significationem mœstam, i. quæ mœrore affecit patrem Inachum. 8 Sc. ô, quod frequenter in exclamationibus levioribus omittitur. 9 Amplectens cornua & cervicem. 10 Duplicat. 11 Tu nunc cum sis inventa, es magis lugenda quam cum nondum reperta fuisti. 12 Nec vicissim mihi respondes. 13 Quod solum facere potes. 14 Nuptias. 15 Vituli. 16 Nec possum morte tantis doloribus imponere finem, cum Deus sim immortalis. 17 Mortis. 18 Producit, prolongat. Q. d. semper me in luctu esse oportet. 19 Quod oculi ejus ad similitudinem stellarum micarent. 20 Removet, abire fecit Io a patre Inache talia dicente. 21 Violenter abducit. 22 Argus. 23 Prope. 24 Verticem, summitatem, unde sedens in omnes partes spectabat. 25 Celeriter ascendit.

FAB. XI.

Jupiter mittit Mercurium in habitu pastoris ad Argum interficiendum.

NEc superûm [1] rector mala tanta [2] Phoronidos ultra
Ferre potest [3] natumq; vocat; quem [4] lucida partu
Pleias [5] enixa est; lethoq; [6] dat, [7] imperat, Argum. 670
[7] Parva mora est, [8] alas pedibus, [9] virgamq; potenti
Somniferam sumpsisse manu, [10] tegimenque capillis.
Hæc ubi dispposuit, patria Jove [11] natus ab arce
Desilit in terras: illic tegmenque removit;
Et [12] posuit pennas; tantummodo virga retenta est.

1 Jupiter. 2 Phoronei neptis, Phoroneus enim Inachi pater fuit. 3 Mercurium. 4 Pleiadum splendidissima: Maia nempe. 5 Peperit. Interdum eniti idem est. 6 Interficiat. 7 Quod sumpserit: i. statim sumsit. 8 Talaria alata, quæ Mercurio attribuuntur, quod planetarum omnium sit velocissimus. 9 Caduceum, quem Mercurius ab Apolline acceperat, qro Lyra inventa. Hunc vulgo virgam Poetæ vocant. Ejus virtutes Virg. lib. Æneid. 4. sic narrat: ——hic animas ille evocat Orco Pallentes, alias sub tristia Tartara mittit: Dat somnos, adimitque, & lumina morte resignat. Hinc somnifera virga. 10 Pileum. 11 Mercurius Jovis filius ex Maia. 12 Deposuit talaria alata.

[1] Hæc [2] agit, ut paſtor, per devia rura capellas,
Dum venit, abductas; & [3] ſtructis cantat avenis.
[4] Voce [5] novæ [6] captus cuſtos [7] Junonius artis,
Quiſquis es, hoc poteras mecum conſidere [8] ſaxo,
Argus ait; neque enim pecori [9] fœcundior ullo
Herba loco eſt; aptamq; vides [10] paſtoribus umbram.
Sedit [11] Atlantiades, & euntem multa loquendo
Detinuit ſermone diem; junctiſque canendo
[12] Vincere [13] arundinibus [14] ſervantia lumina [15] tentat.
[16] Ille tamen [17] pugnat [18] molles [19] evincere ſomnos:
Et quamvis ſopor eſt oculorum parte receptus; [685
Parte tamen vigilat: [20] quærit quoq; (namq; reperta
Fiſtula nuper erat.) qua ſit ratione reperta.

1 Virgâ. 2 Ducit capellas congregatas. 3 Tibia, quam ex avenis conſtruxerat. Eſt autem avena genus frumenti, ex cujus calamis paſtores ſibi fiſtulas conficere ſolent. 4 Sono. 5 Tibiæ noviſſimæ à Mercurio inventæ. 6 Allectus. 7 Argus, à Junone cuſtos Io, in vaccam mutatæ, appoſitus. 8 Monte. 9 Uberior. 10 Otio & quieti paſtorum. 11 Mercurius nepos Atlantis ex Maia. 12 Superare, in ſumnum inducere. 13 Sono tibiæ. 14 Oculos obſervantes atque cuſtodientes vaccam. 15 Conatur. 16 Argus. 17 Conatur. 18 Suaves ſomnos à Mercurio immiſſos. 29 Repellere. 20 Inquirit, Argus ex Mercurio.

Syrinx in fiſtulam. *Fab.* XII.

Syrinx Nympharum Naiadum, [1]quæ circa Nonacrinum montem Arcadiæ vagabantur, ſpecioſiſſima proditur fuiſſe: quam cum Pan Mercurii filius adamaſſet, & eam perſequens ad amnem Ladonem Arcadiæ compuliſſet; ne vi caſtitatem deponere cogeretur, ſororum auxilio in arundines converſa eſt. Ex quibus fiſtula eſt compoſita, quæ nomine apud Græcos Syrinx nuncupatur, cujus cantu Argus in ſomnos compulſus eſt: quo facilius eum Mercurius interficere poſſet.

TUM [1] Deus, Arcadiæ gelidis in montibus, inquit,
Inter Hamadryadas celeberrima Nonacrinas
Naias una fuit; Nymphæ [2] Syringa vocabant. 690
[3] Non ſemel & [4] Satyros [5] eluſerat [6] illa ſequentes,
[7] Et quoſcunque deos umbroſave ſylva feraxve
Rus habet: Ortygiam ſtudiis ipſâque colebat
Virginitate Deam: [8] ritu quoque cincta Dianæ
Falleret, & credi poſſet [9] Latonia, ſi non 695
Corneus, [10] huic arcus, ſi non foret aureus [11] illi.
[12] Sic quoque fallebat. Redeuntem colle Lyceo
[13] Pan videt hanc, pinuque caput præcinctus acuta,
[14] Talia verba refert: [15] reſtabat verba referre: 700

1 Mercurius narrare cœpit. 2 Ab illius nomine tibia à Græcis σύριγξ appellatur. 3 Sæpius. 4 Sylvarum Deos. Satyri autem Dii ſylveſtres eſſe creduntur, quod hujuſmodi animalia in deſertis ſolum, præſertim Æthiopiæ, inveniuntur.

5 Deceperat. Dianam enim imitabatur, virginitatemque ſervare decreverat. 6 Syrinx. 7 Sylvanos, Faunos, ac Panes. 8 More. 9 Diana, Latonæ filia. 10 Syringi. 11 Dianæ. 12 Quamvis Syrinx corneum habeat arcum, Diana tamen eſſe videbatur, adeò illi ſimilis erat. 13 Deus paſtorum & nemorum. 14 Ordo: O Nympha, ſc. Syrinx, Cede votis, i. obſequere cupiditati Dei, i. mei, Panos. 15 Cupientis te uxorem ducere.

1 Et 2 precibus ſpretis fugiſſe per 3 avia 4 Nymphan; 1 Deſcribit ea, quæ à Mercurio narranda de Syringe reſtabant. Nam verba ſequentia Panos ad Syringa, à Mercurio non fuerunt relata, cum videret Argum ſomno oppreſſum: ideoque ſtatim vocem cohibuit, Argumque interfecit, 2 Panos.
Donec arenoſi placitum 5 Ladonis ad amnem
Venerit: 6 hic 7 illi, curſum impedientibus undis,
Ut ſe mutarent, 8 liquidas oraſſe ſorores:
Panaque cum prenſam ſibi jam Syringa putaret, 705
9 Corpore pro Nymphæ 10 calamos tenuiſſe paluſtres.
Dumque 11 ibi 12 ſuſpirat, motos in arundine ventos
Effeciſſe ſonum tenuem, ſimilemque querenti:
Arte nova vociſque 13 Deum dulced ne captum,
14 Hoc mihi concilium tecum, dixiſſe, manebit: 710
Atque ita 15 diſparibus calamis 16 compagine ceræ
Inter ſe junctis 17 nomen tenuiſſe puellæ,

3 Loca invia. 4 Syringa. 5 Ladon fluvius eſt Arcadiæ leniſſimus. 6 In hoc amne. 7 Syringa. 8 Naiades, 9 Loco corporis Syringis. 10 Cannas in paludibus naſcentes. 11 In calamo. 12 Gemit, ſc. Pan. 13 pana. 14 Volo (inquit Pan) hoc conſilium mihi tecum eſſe commune. Ut enim tu in arundine quereris, ita ego hac eadem arundine meos ſolabor ardores. 15 Inæqualibus. 16 Conjunctione. 17 Græci enim fiſtulam σύριγγα vocant.

Argus in Caudam pavonis. *Fab.* XIII.

Mercurius Patris juſſu Argum cuſtodem dormientem gladio ferit, cujus oculis Juno pavonis caudam implet.

1 Victos fuiſſe. 2 Argi. 3 Cohibet, ſc. Mercurius. 4 Oculos ſomno occupatos. 5 Caduceo. 6 Gladio inſtar falcis recurvo. 7 Argum caput concutientem, ut dormitantes faciunt. 8 Qua caput conjungitur cum collo. 9 Monte. 10 Altam, præcipitem. 11 Interfecti Argi. 12 In centum oculis. 13 Lucem. 14 Una obſcuritas & mors. 15 Ex capite Argi capit. Excipio autem modo ſignificat cadentia ſuſcipio, & verba dictata cum ſcribuntur: modo demo, eximo numero: hinc exceptio, quam appellat Ulpianus quandam quaſi excluſionem, quæ interponi actioni cujuſlibet rei ſolet, & excludendum id, quod in intentionem, condemnationemve deductum eſt. Modo excipio eſt per dolum capio. Virg. Nonne ego te vidi Damonis, peſſime, caprum excipere inſidiis? Hinc excipulus derivatur, quod eſt inſtrumentum, quo aliquid excipitur, & incautum comprehenditur, ut eſt ſeptum ex viminibus aliave materia contextum ad capiendos piſces. 16 Oculos. 17 Pavonis: nam pavones ſub tutela Junonis eſſe dicuntur. 18 Juno Saturni filia. 19 Apponit. 20 More ſtellarum fulgentibus.

Talia dicturus, vidit Cyllenius omnes 715
1 Succubuiſſe 2 oculos, adopertaq; lumina ſomno.
3 Supprimit extemplo vocem; firmatque ſoporem
4 Languida permulcens 5 medicatâ lumina virgâ.
Nec mora: 6 falcato 7 nutantem vulnerat enſe,
8 Qua collo confine caput; 9 ſaxoq; cruentum [720
Dejicit; & maculat 10 præruptam 11 ſanguine cautem.
Arge, jaces, quodq; 12 in tot lumina 13 lumen habebas,
Exſtinctum eſt; centumque oculos 14 nox occupat una.
15 Excipit 16 hos, 17 volucriſq; ſuæ 18 Saturnia pennis
19 Collocat; & gemmis caudam 20 ſtellantibus implet.

FAB.

FAB. XIV.

Io supra dicta cum furiis exagitata orbem terrarum percurrisset, novissime in Ægyptum delata, ac placata Junone à Jove pristinam figuram regressa, Isidis deæ nomen accepit, Niligenaque dea est appellata quæ Epaphum ex Jove enixa est. Hinc transit Poeta ad contentionem inter Phaetontem & Epaphum.

[1] PRotinus exarsit, [2] nec tempora distulit iræ; 725
Horriferamq; oculis animoq; [3] objecit [4] Erinnyn
[5] Pellicis Argolicæ, [6] stimulosque in pectore cæcos
[7] Condidit, & [8] profugam per totum terruit orbem.
Ultimus immenso restabas, [9] Nile, labori.
[10] Quem simul ac tetigit, positisq; in margine ripæ 730
Procubuit genibus, resupinoque ardua collo,
Quos potuit, solos tollens ad sydera vultus,
Et gemitu, & lacrymis, & [11] luctisono mugitu
Cum Jove visa queri est, finemque orare malorum.
[12] Conjugis [13] ille suæ complexus colla lacertis, 735
Finiat ut pœnas tandem, rogat: inque futurum
Pone metus, inquit, nunquam tibi causa doloris
Hæc erit; & [14] Stygias jubet hoc audire paludes.
[15] Ut lenita Dea est, vultus capit [16] illa priores; [740
[17] Fitque quod ante fuit: [18] fugiunt è corpore [19] setæ:
Cornua [20] decrescunt: [21] fit luminis arctior orbis:
Contrahitur [22] rictus: [23] redeunt humeriq; manusq;:
Ungulaque in quinos [24] dilapsa absumitur ungues.

1 Statim inflammata est ira nam in Io vaccam indignata est Juno, cujus causa Argus fuerat interfectus 2 Non distulit vindictam in aliud tempus. Juvenal. Tantum admirari, tantum laudare difertos, ut pueri Junonis avem. i. e. pavonem. 3 Immisit. 4 Horrendum furorem quo per totum terrarum orbem agitata est. Erinnyes autem furiæ dicuntur infernales.

5 Ûs Inachi, Argivorum fluvii, filiæ. Ab Argis enim, clarissima Peloponnesi urbe, cujus rex fuit Inachus, Argolicus declinatur. 6 Furores occultus. Stimulus propriè est instrumentum, quo punguntur boves. Plaut. Utinam nunc stimulus in manu mihi sit, quo latera conteram tua. Hinc per Metaphoram stimulus vocatur omne id à quo vexamur: hinc stimulum carnis & vitiorum dicimus. Hinc fit verbum stimulare, pungere, vexare. Ter. Magis nunc me amicæ dicta stimulant. 7 Abscondit. Propriè enim condo significat abscondo, quasi in unum & inferiorem locum ad custodiam do. Plin. Formicæ (inquit) condunt æstate, quibus hyeme fruantur. Aliquando condo idem est quod ædifico, struo. Virg. Pallas, quas condiderat arces, Ipsa colat. Ita condere urbem dicimus, & inde Romani annos ab urbe condita semper numerabant. 8 Porrò fugatam, procul à patria fugientem. Profugus enim is dicitur qui à patria, domicilio, aliisve bonis, in quibus antè vivebat, profugit. Sic Horatius Scythas appellat profugos, quòd crebrò domicilia mutent. 9 Apostrophe ad Nilum, qui fluvius est Ægypti, à Nilo rege nominatus. 10 Ad quem fluvium postquam pervenit. 11 Luctum sonante & referente: hoc quoque ars Poetæ nostri est advertenda; rem n. luctuosam describens, numeris utitur gravibus; penultimus n. pes est spondæus. 12 Junonis, 13 Jupiter. 14 Per paludem Stygem juravit, cujus nomen Dii fallere non audebant. 15 Postquam Juno fuit mitigata. 16 Io in vaccam jam mutata. 17 Humanæ restituitur figuræ. 18 Celeriter. 19 Pili duriores. 20 Decidunt, 21 Oculorum orbes strictiores fiunt. Os diminuitur. Rictus est oris distentio, qualis esse solet in ridentibus. 23 Armi in humeri, pedesque anteriores ut manus mutati fuerunt. Qui enim in aliis animalibus, in homine humeri vocantur 24 Divisa.

1 De figura bovis nihil reſtat. 2 Io Nympha, Inachi filia. 3 Cùm timore iterum loqui conatur. 4 Diu omiſſa. 5 Iterum tentat, experitura an loqui poſſit. 6 Nunc Io pro Dea Iſide colitur ab Ægyptiis lineas veſtes geſtantibus. Iſidis enim ſacerdotes lineis veſtibus utebantur. Iſidem verò Ægyptii Lunam eſſe putant, ut Oſiridem Solem. 7 Epaphus creditur fuiſſe filius Jovis ex hoc, quòd Io, mater ejus, ab Ægyptiis tanquam Dea colebatur. Deſcribit autem Poëta Epaphi ac Phaëthontis jurgia. Epaphus enim in altercatione Phaëthontem non eſſe Apollinis filium dixit: qua contumelia Phaëthon indignatus, Clymenem matrem rogavit, ut ſibi verum oſtenderet genitorem. Illa Apollinem eſſe aſſeveravit, atque ſe ad Apollinis regiam conferret, ac ab ipſo ſciſcitaretur, hortatta eſt. 8 Epapho. 9 Natus ex Sole, i. filius Solis & Clymenes Nymphæ. 10. Phaëthontem, 11 Epaphus Inachi nepos. 12 Clymenæ. 13 Phaëthon. 14 Solis aut Phœbi. 15 Clymene Nympha fuiſſe dicitur Oceani, & Tethyos filia, ex qua Apollo ſuſtulit Phaëthontem. 16 Indignatur Phaëthon quod, cum alias & liber & ferox in reſpondendo eſſe conſueverit, nihil tunc Epaphi convitiis reſponderit. 17 Confutari. Refello enim (quod ex re & fallo componitur) eſt arguendo falſum oſtendo, refuto, redarguo. 18 Oſtende ſignum. 19 Sc. cœleſtis. 20 Me tua defenſione cœlo aſcribe, me defende ac præſta Deum eſſe. 21 Injecit. 22 Matris ſuæ Clymenes. 23 Pervitam Meropis viri: nam Clymene poſt Phaëthontem, ex Apolline ſuſceptum, Meropi nupſit. 24 Nuptias ſuarum ſororum, quas matri curæ eſſe ſciebat. 25 Dubium, incertum. Ambiguum eſt, quod in ambas agi partes poteſt: eſt autem à verbo ambigo, quod propriè ſignificat circumago. Quoniam vero ii, qui in anceipiti ſunt, circumvertere mentem, & agitari animo ſolent, factum eſt, ut ambigo pro dubito ſumatur. 26 Objecti. 27 Per hunc Solis ſplendorem. Jubar enim propriè eſt ſpendor Solis aliorumve ſyderum, jubarum, i. crinium equorum à collo pendentium, quandam ſimilitudinem referens. Virg. It portis jubare exorto, delectæ juventus. 28 Fulgentibus, micantibus. Radius autem non ſolùm ſplendor à Sole emicans dicitur, ſed virga quoque, qua Geometræ lineas deſignant. Virg. Deſcripſit radio totum qui gentibus orbem. Eſt etiam radius textoris inſtrumentum. Virg. Excuſſi manibus radii. Radius eſt & inſtrumentum, quo menſuræ æquantur: Rotæ quoque radios habere dicuntur; hinc Radiare, radios emittere, fulgere. 29 O natum clarum. Inſignis enim dicitur, quicquid ſigno aliquo, vel nota inter alios eminet. Ita qui nobilitate: aut virtute aliqua, aut etiam vitio aliquo inter alios eminent, inſignes dicuntur: unde Virgil. Æneam vocat Inſignem pietate virum. Unde inſignia dicuntur Hos.

1 De bove nil ſupereſt, formæ niſi candor, in illâ:
Officioque pedum 2 Nymphe contenta duorum
Erigitur; metuitque loqui; nè more juvencæ
Mugiat: 3 & timide verba 4 intermiſſa 5 retentat.
6 Nunc Dea linigerâ colitur celeberrima turbâ.
Huic 7 Epaphus magni genitus de ſemine tandem
Creditur eſſe Jovis: perque urbes juncta parenti
Templa tenet. Fuit 8 huic animis æqualis & annis.
9 Sole ſatus Phaëthon, 10 quem quondam magna loquentem,
Nec ſibi cedentem, Phœboque parente ſuperbum
Non tulit 11 Inachides: 12 matrique 13 ait omnia demens
Credis; & es tumidus 14 genitoris imagine falſi.
Erubuit Phaëthon, iramque pudore repreſſit:
Et tulit ad 15 Clymenen Epaphi convicia matrem.
Quoque magis doleas, genitrix, ait, 16 Ille ego liber,
Ille ferox, tacui: pudet hæc opprobria nobis
Et dici potuiſſe, & non potuiſſe 17 refelli.
At tu, ſi modò ſum cœleſti ſtirpe creatus,
18 Ede notam 19 tanti generis: 20 meque aſſere cœlo;
Dixit; & 21 implicuit 22 materno brachia collo;
Perque ſuum, 23 Meropiſque caput, 24 tædaſque ſororum,
Traderet, oravit, veri ſibi ſigna parentis.
25 Ambiguum, Clymene precibus Phaëthontis, an irâ
Mota magis 26 dicti ſibi criminis; utraque cœlo
Brachia porrexit: 27 ſpectanſque ad lumina Solis,
Per jubar hoc, inquit, 28 radiis 29 inſigne coruſcis,
Nate, tibi juro, quod nos auditque videtque;

veſtes vexilia, & alia, quæ in veſtibus vexillis, & hujuſmodi inſignita ſunt: aut ipſæ veſtes, vexilla, & alia quæ fiunt, aut feruntur, ita ab aliis diſcreta, ut noſci poſſint. cujus ſint, & ad quos pertineant: ut veſtes militares, & inſignia militaria, regalia, aut conſularia, quibus acies ab acie, eques ab equite, Rex & Conſul à viro privato cognoſci debent, Virg. Mutemus clypeos, Danaumque inſignia nobis Aptemus. Hinc fit verbum inſignire, quod eſt ſignis notare ſeu diſtinguere, ornare.

Hoc te, quem ſpectas, hoc te, qui [1] temperat orbem,
Sole [2] ſatum: ſi ficta loquor, neget [4] ipſe [5] videndum
Se mihi, ſitque [6] oculis lux iſta noviſſima noſtris.
[7] Nec longus [8] patrios labor eſt tibi [9] noſſe penates:
Unde oritur, [10] terræ domus eſt [11] contermina noſtræ.
[12] Si modò fert animus [13] gradere; & [14] ſcitabere ab [16] Emicat extemplo lætus poſt talia [17] matris [15] ipſo.
Dicta ſuæ Phaethon, & [18] concipit æthera mente:
[19] Æthiopaſq; ſuos, poſitoſque [20] ſub ignibus [21] Indos
Sidereis tranſit; patrioſque adit impiger ortus 780

1 Regit ac gubernat; nam Solis calore omnia temperantur.
2 Natum.
3 Si mentior, & falſa dico.
4 Sol. 5 Aſpiciendum.
Optat autem Clymene, ut moriatur, ſi mentitur Phaethonti. 6 Hoc lumen Solis ultimum ſit mihi. 7 Nec longo ibi labore opus eſt, ut cognoſcas & videas patris tui domum. 8 Patris tui ædes. 9 Cognoſcendi. Eſt enim conſtructio Græca; nam Græci infinitivis pro gerundiis utuntur. Sic Propert. Non datur ad Muſas currere lata via, i. currendi. 10 + thiopiæ. Æthiopia enim Indiæ, unde Sol oriri videtur finitima eſt. 11 Confinis, finitima, vicina. 12 Si modo ad hoc te inclinat animus, ut eas ad Patris ædes videndas. 13 Ito. 14 Inveſtigabis. Scitari enim eſt interrogare ſeu inveſtigare quæ occulta magis ac ſecretiora ſunt, ut ſciamus. 15 Sole. 16 Exultat. 17 Clymenes. 18 Omnia magna ſibi promittit. Nam æthera quoque ſe pertranſire poſſe ſperabat. 19 Qui Æthiopiam incolunt. Æthiopes autem dicti ſunt ab Æthiope, Vulcani filio, qui Æthiopiam à nomine ſuo appellavit, vel à Græco verbo αἴθω, uro, & ὤψ, facies, quod uſtam habent faciem; nam Solis vicinitate ejus regionis incolæ torrentur. 20 Sub fervoribus ſolis. 21 Populos Orientis, ab Indo fluvio cognominatos.

P. Ovidii Nasonis METAMORPHOSEΩN

LIBER II.

Phaëthon. *Fab.* I.

Clymene Oceani & Tethyos filia, cum Phaethontem ex Sole conceptum genuisset, & in adultam perduxisset ætatem; monuit ut patrem cognosceret. Qui infeliciter progressus, ad orientem Solem pervenit: agnitusque est ab eo per indicia connubii, accensusque agitandi currûs amore, quem quatuor equi, Pyrois, Eous, Æthon ac Phlegon per orbem assueverant trahere, diu expetitam veniam accepit; & à præministris Horis junctum conscendit. Monitis itaque patris cùm iter ignotum instrui nequisset, & equis ignoto agitatori conteritis mundi prunam partem appeterent, ac culta mortalium subito ardore incenderentur, à Joveque opem sibi ferri implorarent, ne orbis terrarum conflagraret; Phaethon fulmine ictus est, & à curru præcipitatus: atque ita liberati equi vinculis, agnito itinere ad suum stationem reversi sunt.

[1] Regia Solis erat sublimibus alta columnis, [2] Clara [3] micante auro flammasq; imitante [4] pyropo:
Cujus ebur [5] nitidum fastigia summa tenebat:
Argenti [6] bifores radiabant lumine valvæ.
Materiam superabat [7] opus: nam [8] Mulciber illic
[9] Æquora [10] cœlârat medias cingentia terras,

2 Secundum librum auspicatur Ovidius à descriptione ædium Solis, ad quas pervenerat Phaethon, à Clymene matre exhortatus ut ipsum rogaret Apollinem, an sibi pater esset. 2 Lucida, illustris. 3 Splendente. 4 Pyropus enim est gemma flammæ colorem referens: nam πῦρ ignem, & ὄψις faciem Græci dicunt. 5 Splendidum. Q. d. Tecta Regia Solis eburnea erant & fores argenteæ. 6 Duplices, duas januas habentes. Biforis enim dicitur, quod habet duas fores seu januas. Valvæ autem, fores geminas habentes partes in sese coeuntes: ita dictæ, quod in se revolvantur. 7 Pretiosissimæ materiæ pretiosior ars fuit adhibita. In valvis enim argenteis quatuor elementa cum animalibus suis à Vulcano fuerant sculpta. 8 Vulcanus à molliendo ferro dictus est Mulciber. Nam mulcere est mollire. 9 Oceanum. 10 Sculpserat,

Terra-

Terrarumque orbem, [1] cœlumque quod imminet orbi.
Cœruleos habet unda deos; Tritona [2] canorum,
[3] Proteaque ambiguum, [4] balænarumque prementem
[5] Ægæona suis [6] immania terga lacertis; 10
[8] Doridaque & natas: quarum pars nare videntur,
Pars in [9] mole sedens virides siccare capillos,
Pisce vehi quædam. Facies non omnibus una est,
Nec diversa tamen: qualem decet esse sororum.
[10] Terra viros, urbesque, gerit, sylvasque, feraque 15
Fluminaque & Nymphas, & cætera numina ruris.
Hæc super imposita est cœli fulgentis imago;
[11] Signaque sex foribus dextris, totidemque sinistris.
[12] Quo [13] simul acclivo [14] Clymeneïa [15] limite proles
[16] Venit, & intravit [17] dubitati [18] tecta parentis; 20
[19] Protinus ad patrios sua [20] fert vestigia vultus;
Consistitque procul: [21] neque enim propiora ferebat
Lumina. Purpureo velatus veste sedebat
In [22] solio Phœbus claris lucente [23] smaragdis.
A dextrâ, lævaque Dies, & Mensis, & Annus, 25
[24] Sæculaque, & positæ spatiis æqualibus [25] Horæ:
Verque novum stabat cinctum florente [26] coronâ:
Stabat & Autumnus calcatis [27] sordidus uvis:
Stabat [28] nuda Æstas, & [29] spicea serta gerebat:
Et glacialis Hyems canos hirsuta capillos: 30
Inde loco medius, rerum novitate pavorem
Sol oculis [30] juvenem quibus aspicit omnia, vidit:
Quæque viæ tibi causa? quid hac, ait, arce petisti
Progenies, Phaëthon, haud [31] inficianda parenti?
[32] Ille [33] refert, O lux immensi publica mundi 35
Phœbe pater, si [34] das hujus mihi nominis [35] usum

1 Aërem qui, terrarum orbem complectitur. 2 Canentem tuba, Triton enim (ut lib. 1. diximus) tubicen est Neptuni. 3 Proteus Deus est marinus, pastor pecorū Neptuni, qui ideirco ambiguus dicitur, quòd in varias figuras se commutare fingatur, ut difficile videatur, quid sit, agnoscere. Modò enim fit ursus, modò leo, modò aqua, modò ignis. Variæ Protei mutationes referuntur ab ab Ovidio nostro Metam. 8. Fab. 10. Nam modo te juvenem, &c. Et alibi: Utque levis Proteus modò se tenuabat in undas. Nunc leo nunc arbor, nunc erat hirtus aper. Item à Virgil. 4 Georg. 4 Balænæ belluæ sunt marinæ maximæ, quæ & ceti dicuntur. 5 Ægeon gigas fuit, cœli & Terræ filius qui & Deus marinus habetur. 6 Maxima. 7 Bracchiis. Nam Ægæon centum brachia finguntur habuisse. 8 Doris, Oceani & Tethyos filia, Nympharum marinarum mater dicitur. Unde Poëta addit & natas. 9 Magno aliquo scopulo. 10 Ita terra erat sculpta, ut & urbes & flumina, & sylvæ & Nymphæ, & ferarū ei inesse viderentur. 11 Zodiacus quoque circulus ita erat sculptus, ut sex signa in dextris, totidemque in sinistris conspicerentur. Hæc duodecim sydera, quæ in Zodiaco sunt, signa ideo dicuntur quia iter solis annuum eis quasi certis limitibus designatur. Eorum nomina hoc disticho ab Ausonio sunt expressa: Sunt, Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libraque, Scorpius, Arcitenens, Caper, Amphora, Pisces. Græce enim ζῶα animalia dicuntur. Signifer quoque à Latinis dictus est. 12 Quam regiam. 13 Simulac, postquam. 14 Phaëthon, filius Clymenes. 15 Per arduum limitem. Regia enim Solis in editiore loco erat. 16 Ascendit. 17 De quo dubitabat. 18 Domum. 19 Statim, quamprimum. 20 In conspectum patris progreditur. 21 Propius non accedebat quia ferre non poterat splendorem Solis propinquiorem. 22 Solium proprie est regum sedes. 23 Smaragdus gemma est viridis clare splendens. 24 Sæculum spatium dicitur annorum centum. Hinc & sæculares ludi dicti, quod centesimo anno peragerentur. 25 Dicti partes duodecimæ æqualiter à se invicem distantes. Videtur dicta hora à Græco verbo ὁρίζω definio, quod spatia temporis definiat. 26 Vere enim oriuntur flores, ex quibus coronæ conficiuntur. 27 Propter æstum, quo frumenta maturescunt. 28 Coronas spiceas. Sertum enim corona dicitur, à serendis floribus appellatum. 29 Propter vindemiam, quæ Autumno assignatur. Sic alibi 3. Venerat Autumnus calcatis sordidus uvis. Redduntur merito debita vina Jovi. 30 Phaëthontem. 31 Neganda. Nam inficiari & inficias ire, est negare. 32 Phaëthon. 33 Respondet. 34 Permittis. 35 Ut tua progenies dicar, & te patrem appellem.

Nec

Nec falsa Climene culpam sub imagine celat;
[1] Pignora da, genitor; per quæ tua vera propago
Credar; & [2] hunc animis errorem [3] detrahe nostris.
[4] Dixerat. At [5] genitor circum caput omne micantes
Depositi radios, propiusque accedere jussit:
Amplexuque dato, Nec tu meus esse negari
Dignus es; & Clymene veros, ait, [6] edidit [7] ortus.
Quoq; minùs dubites; quodvis pete munus, ut illud
Me tribuente [7] feras: promissi testis adesto
[9] Diis juranda palus, oculis incognita nostris.
Vix bene [10] desierat: currus rogat [11] ille paternos,
[12] Inq; diem [13] alipedum [14] jus & [15] moderamen equorum.
Pœnituit jurâsse patrem; qui [16] terque quaterque
[17] Concutiens illustre caput. [18] Temeraria, dixit,
Vox mea facta tua est: [19] utinam promissa liceret,
Non dare! confiteor, solum hoc tibi, nate, negarem.
Dissuadere licet: non est tua tuta voluntas.
Magna petis, Phathëon, & quæ nec viribus [20] istis
Munera conveniant, nec tam puerilibus annis
[21] Sors tua mortalis: [22] non est mortale quod optas.
[23] Plus etiam, quam quod superis contingere fas sit,
Nescius [24] affectas: [25] placeat sibi quisque licebit;
Non tamen ignifero quisquam consistere [26] in axe
Me valet excepto: vasti quoque [27] rector [28] Olympi,
Qui fera terribili jaculatur fulmina dextra,
Non agat hos currus. [29] Et quid Jove majus habemus?
[30] Ardua prima via est; & qua vix mane [31] recentes
Enitantur equi, medio est altissima cœlo;
Unde mare, & terras ipsi mihi sæpe videre
Fit timor, & [32] pavida trepidat formidine pectus.
Ultima [33] prona via est; & eget [34] moderamine certo.
Tunc etiam, quæ me subjectis excipit undis,
Nè ferar in præceps, [35] Tethys solet ipsa vereri.

1 Signa & documenta.
2 Hanc dubitationem.
3 Deme.
4 Phaëthon.
5 Sol. 6 Dixit, asseruit, vulgavit. 7 Veram originem. Ex me enim verè es ortus.
8 Habebis.
9 Styx palus est inferorum, per quam Dii jurare timent.
10 Loqui.
11 Phaëthon.
12 Per unum diem. 13 Alas in pedibus habentium, i. e. velocissimorum. Undè hos infrà equos volucres appellat.
14 Potestatem.
15 Regimen, gubernationem
16 Sæpius.
17 Concussio autem capitis hic pœnitentiam, alibi significat indignationem. 18 Mea promissa temeraria inconsultaque facta sunt propter tuam petitionem. 19 Utinam possem tibi promissa negare. 20 Exiguis & mortalibus. 21 Conditio. Sors propriè fortuitum alicujus rei eventum significat: à quo fit verbum sortior, quod est sortes duco, jacio: vel per sortem eligo: nam, sortiri judices. Præterea sors est summa, sive caput, & prima pecunia, quæ confertur in societatem, ut inde lucrum fiat. Ter. Hei mihi etiam de sorte nunc venio in dubium miser, i. e. de pretio, quo empta erat fidicina. Inde consortes, qui sortes contulerunt, & qui unam aliquam rem inter se habent communem. 22 Currus enim Solis est incorruptibilis. 23 Plus etiam cupis, quam Diis adipisci concedatur. 24 Cum affectu quodam vehementi appetis. 25 Quamvis unusquisque Deorum multa sibi arroget, me tamen excepto, nullus eorum in Solis curru commodè poterit consistere: ne ipse quidem Jupiter, quo nihil majus, nihilque potentius habetur. 26 In curru ignem & Solem ferente. Axis autem est lignum illud teres, circà quod rotæ currus vertuntur. Pars pro toto hic ponitur. 27 Jupiter. 28 Cœli. Olympus autem mons est, cujus vertex usque adeò attollitur, ut summam ejus accolæ cœlum vocent. Hinc Poëtæ cœlum Olympum vocant. 29 Q. d. Nihil. Undè 2. Trist. Jure igitur genitorque Deûm rectorque vocatur, Jure capax mundus nil Jove majus habet. 30 Ascensus propter acclivitatem laboriosus. Causas enumerat, quibus ostendit difficillimam esse currus Solis gubernationem. 31 Instaurati integri viribus, ut qui per noctem quieverunt. 32 Ab effectu quòd pavidos timidosque reddat. 33 Præceps. 34 Regimine. 35 Oceani uxor, quæ Solem occidentem excipere videtur.

Adde

Adde, quod assidua rapitur [1] vertigine cœlum;
Sideraque alta trahit, celerique volumine [2] torquet.
[3] Nitorin adversum: [4] nec me, qui cætera, vincit
Impetus; & [5] rapido contrarius evehor orbi.
Finge datos curru: quid agas? [7] poterisne rotatis
Obvius ire polis, ne te citus auferat axis?
[7] Forsitan & lucos illic, urbesque Deorum
Concipias animo, delubraque dicta donis
Esse: per insidias iter est, formasque ferarum.
[8] Utque viam teneas, nulloque errore traharis,
Per tamen [9] adversi gradieris cornua [10] Tauri,
Hæmonioque arcus, [11] violentique ora Leonis,
Sævaque circuitu curvantem brachia [12] longo
Scorpion, atque [13] aliter curvantem brachia Cancrum.
Nec tibi quadrupedes animosos ignibus illis
Quos in pectore habent, quos ore & naribus efflant.
In [14] promptu regere est: vix [15] me patiuntur, ut acres
Incalûere animi, cervixque repugnat habenis.
At tu, [16] funesti ne sim tibi muneris auctor;
Nate, cave: dum resque [18] sinit, [18] tua corrige vota.
Scilicet, ut nostro [19] genitum te sanguine credas,
Pignora certa petis: do [20] pignora certa timendo;
Et patrio pater esse metu probor. Aspice vultus
Ecce meos: ut namque oculos in pectora posses
[21] Inserere? & patris intus [22] deprendere curas!
Denique quicquid habet dives, circumspice mundus,
Eque tot ac tantis cœli, terræque, marisque,
Posce bonis aliquid: nullam patière [23] repulsam.
Deprecor hoc unum, quod vero nomine pœna,
Non honor est: pœnam, Phaethon pro munere poscis,
Quid mea colla tenes blandis, ignare, lacertis?
Ne dubita; dabitur (per Stygias juravimus undas)

1 Revolutione & conversione. Vertigo quoque est morbus capitis, qui ex frigidis & lentis humoribus, sursùm ex ventriculo commeantibus, oritur. 2 Convertit. Sydera enim fixa unà cum cœlo vertuntur. Planetæ verò contrà cœli motum nituntur. 3 Contra cœli conversionem eum quodam nisu & conatu moveor. 4 Nec impetus & rapidissima cœli rotatio, quæ omnia alia secum trahit, me potest inhibere, quo minus meum naturalem motum perficiam. 5 Cœlo veloci. Signa enim Zodiaci Sol pertransit mundo contrarius. 6 Poterisne sic resistere rotationi ac celerrimæ conversioni, quæ fit circà Polos, ne ab ipsa secum traharis, sed ut ei contrarius pergas? Undè & Poli dicti sunt, à verbo πολέω, quod est verto, ut suprà diximus: quia circum hos tota mundi machina circumvolvitur. 7 Fortassè tibi persuades illic esse & urbes, & Deorum templa: sed horum nihil est, iterque tibi est faciendum per insidias, ac ferarum figuras. 8 Quamvis. Q. d. Quamvis concedam te viam tenère ac scire, & in nullum errorem casurum, te tamen per Tauri cornua ire opportebit. 9 Oppositi. 10 Hoc signum Zodiaci ita dictum est, propter similitudinem, quam habet cum animali terrestri, quòd communiter Taurus dicitur: sicut etiam cum vacca: undè etiam à nonnullis vacca nuncupatur, potissimum ab Ovidio nostro: Vacca sit, an Taurus, non est cognoscere promptum, 11 Quia Sol statim post ingressum in istud signum intensiores radios ejaculari, & calorem vehementiorem producere soleat. 12 Multum enim spatii Scorpius suis brachiis comprehendit. 13 Nam Scorpii brachia à principio statim recurvantur, Cancri vero juxtà summitatem flectuntur, ideoque minus spatii complectuntur. 14 Est facile. 15 Qui sum Deus, & peritus, & ipsis equis notus. 16 Pernitiosi, mortiferi. 17 Permittit, i. e. dum potes. 18 Tuos appetitus. 19 Ex me natum. 20 Signa certa. 21 Immittere. 22 Comprehendere. 23 Rejectionem. Repulsa enim est ea rejectio, qua quis rejicitur ab honore, vel magistratu, aut ab alia re petita, vel sperata. 24 Causa est, cur sit daturus.

Quod

Quodcunque optâris: sed tu sapientiùs opta.
[1] Finierat monitus: [2] dictis tamen [3] ille [4] repugnat:
[5] Propositumque [6] tenet: [7] flagratque cupidine currûs.
Ergo, [8] qua licuit genitor cunctatus, ad altos
[9] educit [10] juvenem. Vulcania munera, currus.
[11] Aureus axis erat, [12] temo aureus, aurea summæ
Curvatura notæ; radiorum argenteus ordo.
Per juga [13] chrysolithi, positæque ex ordine gemmæ,
Sæva repercusso reddebant lumina Phœbo.
Dumque ea magnanimus Phaëthon miratur, opusque
Perspicit; ecce vigil rutilo [14] patefecit ab ortu
Purpureas Aurora fores, & plena [15] rosarum
Atria: [16] diffugiunt stellæ; quarum agmina cogit
[17] Lucifer, & cœli [18] statione [19] novissimus exit.
At pater, ut terras, [20] mundumque rubescere vidit,
Cornuaque extremæ velut [21] evanescere Lunæ;
Jungere equos Titan [22] velocibus imperat horis.
Fussa Deæ celeres peragunt: ignemque vomentes
[23] Ambrosiæ succo saturos præsepibus altis
Quadrupedes ducunt; adduntque sonantia fræna.
Tum pater ora sui [24] sacro medicamine [25] nati
[26] Contigit, & rapidæ fecit patientia flammæ:
Impositque comæ [27] radios; [28] præsagaque luctûs
Pectore sollicito repetens suspiria, dixit:
Si potes hic saltem monitis parêre paternis:
[29] Parce, puer, stimulis, & fortius utere loris.
Sponte suâ properant: labor est inhibere volentes.
[30] Nec tibi directos placeat via [31] quinque per arcus.
[32] Sectus in obliquum est lato curvamine limes.
Zonarumque trium contentus fine polumque

1 Phœbus. 2 Phœbi. 3 Phaëton. 4 Resistit. 5 Quod mente statuerat, & intentionem suam. 6 Retinet. 7 Et ardet cupiditate rerum curri sperati. 8 Quateus & quousque potuit. 9 Honoris gratia ducit. Liv. Frequentesque enim domum deduxerunt. Deducere proprie significat ex superiori loco in inferiorem ducere. Interdum idem est quod subtrahere. Undè deducere cibum, est parciùs solito cibum suppeditare. 10 Phaëthontem. 11 Currum Solis eleganter describit Poëta. 12 Signum in curru, inter equos intermedium, continens jugum in curru. 13 Lapides pretiosi aureum habentes colorem. Unde etiam nomen sortiti sunt χρυσόλιθος enim aurum & λίθος lapis dicitur. 14 Aperuit. Aurora autem antè Solis ortum aërem illustrare, sicque fores ædium suarum aperire videtur. 15 Auroræ enim rosas antiquitas dicavit. 16 Adveniente aurora fulgere desinunt. 17 Congregat & ante se agit. Lucifer enim (qui Græcè φωσφόρος dicitur) ultimus est, qui definit fulgere Sole oriente primusque incipit lucere illo occidente, & tunc Hesperus vocatur. Cogo autem (dictum quasi coago) propriè est, in unum colligo, congrego. Ter. Quasi talenta ad quindecim coegi. Interdum urgeo. 18 Metaphora à ducibus belli. 19 Ultimus. 20 Adventu enim Auroræ cœlum rubescere videtur. 21 Dissolviae perire. Luna enim, adveniente Sole, splendere desinit. 22 Agilibus, ac citò prætereuntibus. Horæ autem idcircò Solis equorum curam habere finguntur, quod ex cursu Solis oriantur, seu potiùs mensurentur & distinguantur. 23 Ambrosia esca est suavissima, qua Dii vescuntur quaque immortales efficiuntur. 24 Divino hominibus ignoto & occulto. 24 Filii sui Phaëthontis. 26 Perunxit, ut fervori resistere possent. 27 Coronam radios emittentem, quam ipse gestare consuevit. Ex opinione vulgi, quod Solem instar capitis radiati pingit. 28 Prænuncia. 29 Noli uti calcaribus & flagellis ad impellendos equos, verum conare ipse fortiùs frænis cohibere, atque retinere impetu & furore currentes. 30 Qua iter Phaëthonti sit tenendum, ostendit Phœbus. Non enim (inquit) per quamque circulos rectè est eundum, sed per Zodiacum qui & obliquus & fines trium Zonarum non egreditur, neutrum enim polorum attingit. 31 Per quinque circulos, qui & Zonæ dicuntur. Cœlum enim per quinque circulos æqualiter à se distantes, dividitur: sc. Arcticum, Antarcticum, Tropicum Cancri, Tropicum Capricorni, & Æquinoctialem, quorum Æquinoctialis est medius. Zodiacus autem obliquus est circulus, qui Æquinoctialem secat, & ad Tropicum Cancri ac Capricorni usque pervenit: nec ad circulos Arcticum Antarcticumque procedit. 32 Periphrasis est Zodiaci quem descripsimus.

Effugito

Effugito 1 Australem, junctamq; Aquilonibus 2 Arcton,
Hâc sit iter: 3 manifesta rotæ vestigia cernes.
Utq; ferant æquos & cœlum & tetra calores, [rum.
4 Nec 5 preme, nec summum 6 molire per æthera cur-
Altiùs egressus 7 cœlestia tecta cremabis;
Inferiùs, terras: *Medio tutissimus ibis.*
8 Neu te 9 dexterior tortum 10 declinet in 11 anguem;
Neve sinisterior pressam rota ducat ad 12 aram;
13 *Inter utrumque tene:* fortunæ cætera mando,
Quæ juvet & melius, 14 quam tu tibi 15 consulat opto.
Dum loquor; 16 Hesperio positas in littore metas
Humida nox tetigit: 17 non est mora libera nobis.
18 Poscimur; effulget tenebris Aurora fugatis.
Corripe lora manu: vel, si mutabile pectus
Est tibi, consiliis non curribus utere nostris;
Dum potes, 19 & solidis etiamnum sedibus adstas;
20 Dumq. malè optatos nondum premis insscius axes;
Quæ tutus spectes, 21 sine me dare lumina terris.
22 Occupat 23 ille levem juvenili corpore currum;
Statque super; manibusque datas contingere habenas
Gaudet; & invito grates agit inde parenti.
24 Interea volucres Pyroëis, & Eous & Æthon,
Solis equi, quartusq; Phlegon, hinnitibus auras [
25 Flammiferis implent pedibusq; 26 repagula pullant.
Quæ postquam 27 Tethys, fatorum ignara nepotis,

1 Qui etiam Antarcticus dicitur ab oppositione quam habet cum Arctico. 2 Polum Arcticum, i.e. ursinum, ὅτι τῆς ἄρκτου, ab ursa, vicino sydere, unde fiunt Aquilones venti. Arctos autem Ursa dicitur, quæ in ea parte cœli sita, Polo nomen dedit. Nam Jupit. Callisto, Lycaonis filiam, à Junone in ursum commutatam, una cum Arcade filio in sydera retulit, & ad polum collocavit, qui ab Arcto Arcticus fuit denominatus. 3 Orbitam se effecisse frequentissimo decursu dicit, & valde quidem luculentam. 4 Ne depressus, altiusve currum agas, ne aut terras aut cœlum comburas. 5 Deprime in partem inferiorem. 6 Impelle. 7 Cœlum combures. 8 Neve. 9 Sc. rota. 10 Inclinet, devehat. 11 Ad serpentem, qui ad polum Arcticum tortuosus seu flexuosus jacet. 12 Ad polum Antarcticum. Ara enim, in qua primum Dii existimantur sacra & conjurationem fecisse contra Titanas, in cœlum dicitur translata, ac juxta polum Antarcticum collata. Q.d. Cave ne aut nimium aut Septentrionem versus, ubi est anguis, rapiaris, aut ad Meridiem, ubi est deorum ara. 13 Inter utrumque spatium currum contine, atque coerce. Sic lib. 8. de Icaro; Inter utrumque vola. 14 Tu enim te perditum ibis cum ista tua cupidine & inconsulta temeritate. 15 Prospiciat tibi, rationem tui habeat. Consulere enim interdum significat providere, prospicere, rationem habere: ut, Consule honori tuo, rebus tuis: consule saluti tuæ, i.e. provide. Consulo proprie significat, consilium peto, & tum regit accusativum: ut consulere amicum, est ab amico consilium petere: sic Consului doctos, i. à doctis consilium petii. Cum vero consulere significat consilium dare tum construitur cum dativo. Unde est versiculus: Consulo te: posco: tibi consulo, consilium do. 16 Atlantico, quo cum nox pervenerit, relinquat terras necesse est. 17 Non est integrum nobis morari. 18 Petimur ad illustrandum mundum. 19 Dum in terra adhuc moraris. 20 Et dum currus, quos in tuum malum optasti ignarus non ascendisti. 21 Permitte me terras luce illustrare. 22 Celeriter, agiliterque ascendit. 23 Phaëthon. 24 Currus Solis à quatuor trahitur alatis equis, quibus nomina ab effectu fuerunt imposita, Pyrois enim dicitur quasi ignitus; nam πῦρ est ignis. Pyrois in gen. Pyroentis, ut Simois Simoentis. Eous ab Aurora dicitur, ἠὼς enim est Aurora. Æthon est urens, & Phegon, eo quod ore & naribus ignem emittere fingantur. 25 Ex ore enim flammas effare dicuntur. 26 Obstacula. Repagula enim in ludis equestribus dicuntur, quæ equis objiciuntur, ne ante tempus procurrant. Alludit autem ad carceres, è quibus equi in certaminibus emittebantur. Repagulum proprie est obex sive vectis, qui ostio adversus vim opponitur. 27 Oceani uxor, & Clymenes mater, apud quam Sol pernoctare creditur.

Reppulit

Reppulit; & facta est [1] immensi [2] copia mundi;
[4] Corripuêre viam, pedibusque per aera motis
Obstantes findunt nebulas, [4] pennisque levati
Prætereunt ortos iisdem [5] de partibus Euros.
Sed leve pondus erat; nec quod cognoscere possent
Solis equi; solitaque jugum gravitate carebat.
Utque labant curvæ justo sine pondere naves,
Perque mare instabiles nimiâ levitate feruntur:
Sic onere assueto vacuos dat in aera saltus,
[6] Succutiturque alte, similisque est currus [7] inani.
Quod [8] simul ac sensere, [9] ruunt, tritumque relinquunt
[10] Quadrijugi [11] spatium; nec, [12] quo prius ordine currunt.
[13] Ipse [14] pavet; nec [15] qua [16] commissas flectat habenas,
Nec scit, quâ sit iter; nec, si sciat, imperet illis.
Tum primum radiis gelidi caluere [17] Triones,
Et [18] vetito frustra tentârunt æquore [19] tingi.
[20] Quæque polo posita est glaciali proxima serpens,
Frigore pigra prius, nec formidabilis ulli;
Incaluit; sensitque novas fervoribus iras.
Te quoque turbatum memorant fugisse [21] Boöte;
Quamvis tardus eras, & te tua [22] plaustra [23] tenebant.
Ut vero summo [24] despexit ab æthere terras
Infelix Phaethon [25] penitus penitusque patentes;
[26] Palluit, & subito genua intremuere timore;
Suntque oculis tenebræ [27] per tantum lumen obortæ:
Et jam mallet equos nunquam tetigisse paternos:
Jamque agnosse genus piget, & valuisse rogando:
Jam [28] Meropis dici cupiens. Ita [29] fertur, ut [30] acta

1 Infiniti. 2 Potestas. Copia enim aliquando est facultas & potestas aliquid faciendi, & plerumque cum verbo facio vel do jungitur: ut faciam tibi copiam spectandi ludos, i.e. dabo vel faciam tibi facultatē & potestatem spectandi ludos. Alioqui copia pro abundantia accipitur: unde Copiam orationis, Copiam frumenti dicimus. 3 Velociter currere cœperunt. Sic Virg. 1. Æn. Corripuere viam interea, quà semita monstrat. Corripio enim aliquando significat celeriter capio. Ovid. Et corripit ensem. Interdum abbrevio: unde correptas syllabas dicimus: à quo correptio, i. abbreviatio. 4 Alis. 5 De Oriente. 6 Sursum valde quatitur. 7 Vacuo. 8 Postquam. 9 Cum impetu currunt. 10 Quatuor equi binis jugis alligati. Bijuges, n. dicuntur equi cum duo uni jugo alligantur: quadrijuges autem erant, cum duobus jugis, bini singulo alligabantur: hoc enim ex nummis quos quadrigatos Romani appellabant patet. 11 Viam sæpius calcatam. 12 Sc. currebant. 13 Phaethon, jam rector equorum Solis. 14 Timet. 15 Per quem locum. 16 Sibi concredita & tradita sibi ab Apolline retinacula & lora, quibus equi reguntur, & inhibentur. Committere enim est alicujus fidei tradere. Ter. Ovem lupo commisisti. Aliquando peccare. Virg. Quid meus Æneas in te committere tantum, Quid Troes potuere? 17 Septentriones frigidi, utpote ad quos Sol propius aliàs nunquam accessit. Tunc autem primum calescere cœperunt, quia Solis currus illuc usque ab equis, quos cohibere Phaethon non poterat fuit pertractus. Triones sunt 7, stellæ ad Polum Arcticum ita dispositæ, ut plaustrum efficere videantur. 18 Septentriones enim nunquam occidunt, ideoque se made facere non possunt. Juno enim hoc à Tethy, Oceani uxore, impetravit, ne duas ursas, quæ sunt ad Polum Arcticum, in mare descendere permitteret. 19 Occidere, immergi. Sic 1. Trist. Tingitur Oceano custos Erymanthidos Ursæ. Et Virg. 1. Georg. Arctos Oceani metuentes æquore tingi. 20 Juxta Polum Arcticum serpens est maxima, quæ duas complectitur ursas. 21 Apostrophe & conversio sermonis ad Bootem, qui plaustrum agere videtur. Bootes enim Latinè dicitur bubulcus. Idem est autem, qui Arctophylax dicitur, quod ursæ custos adhibitus esse videatur. 22 Sydus quod vocatur Bootes, quod plaustrum vehentis speciem refert. 23 Retardabant, remorabantur. 24 Deorsum aspexit. 25 Terras valde depressas ac longè à se remotas. 26 Præ timore pallidus effectus est. 27 In tanto lumine. 28 Sc. filius. Merops enim Clymenes fuit maritus. Q. d. cupiens jam hominis filius magis, quam Dei, appellari. 29 Trahitur vel agitatur Phaethon. 30 Impulsa.

Præ-

[1] Præcipiti [2] pinus Borea, cui victa remisit
Fræna suus rector, quam Diis, votisque reliquit.
Quid faciat multum cœli post terga relictum;
Ante oculos plus est; animo metitur utrumque:
Et modo, quos illi [3] fato contingere non est
[4] Prospicit occasus; interdum respicit ortus.
Quidque agat ignarus, stupet: & nec fræna remittit,
Nec retinere valet; nec nomina novit equorum.
Sparsa quoque in [5] vario [6] passim [7] miracula cœlo,
[8] Vastarumque videt trepidus simulacra ferarum.
[9] Est locus, in [10] geminos ubi brachia [11] concavat arcus
Scorpios, & caudâ, flexisque utrinque lacertis
Porrigit in spatium [12] signorum membra duorum.
[13] Hunc [14] puer [15] ut nigri madidum sudore veneni
[16] Vulnera [17] curvatâ minitantem cuspide vidit;
[18] Mentis inops, [19] gelidâ formidine [20] lora [21] remisit:
[22] Quæ postquam summum [23] tetigere jacentia tergum,
[24] Exspatiantur equi; nulloque inhibente per auras
Ignotæ regionis eunt; quaque impetus egit,
Hâc sine [25] lege ruunt, altoque sub [26] æthere fixis
[27] Incursant stellis, rapiuntque per avia currum.
Et modo summa petunt, modo per decliva, viasque
Præcipites spatio terræ propiore feruntur;
[28] Inferiusque suis fraternos currere Luna
Admiratur equos: [29] ambustaque nubila fumant.
Corripitur flammis, ut quæque altissima, tellus;
Fissaque agit rimas, & [30] succis aret ademtis.
Pabula [31] canescunt; cum frondibus utitur arbos;
Materiamque suo præbet seges arida damno.
Parva queror: magnæ pereunt cum mœnibus urbes.
Cumque suis totas populis incendia gentes
In cinerem vertunt; sylvæ cum montibus ard'ent.
[32] Ardet Athos, Taurusq; Cilix, & Tmolus, & Oete;
Et nunc ficca, prius [33] celeberrima fontibus. [34] Ide;
Virgineusq, Helicon, & nondum [35] Oeagrius [36] Hæmos.

[1] Rapido & impetuoso. Præceps expræ & capio componitur, & significat præpropere eum qui sine considerationealiqua, aut modo aliquid agit, & quasi rem & tempus præoccupat. Virg. Mox sese ad littora præceps, Cum socio, præcipitatus, itat, i. sine respectu salutis. Unde pro nimis festino poni solet. Sumitur etiam præceps pro loco aliquo, unde quis facile in præceps dari potest. [2] Navis ex pinu confecta. Est enim Metonymia, vel potius Synecdoche. [3] Non potest. [4] Porro & longe aspicit. [5] Variis signis distincto. [6] Ubique. [7] Monstra. [8] Maximarum, ut Leonis. [9] Scorpium describit, ad quem cum perveniset Phaethon, adeo territus est, ut et fræna è manibus ceciderint. Quod cum equi sensissent, per totum fere cœlum discurrerunt. [10] Duos similes. [11] Flectit, [12] Alterum enim brachiis, alterum caudâ facit. [13] Scorpium. [14] Phaethon. [15] Postquam. [16] Ictus. [17] Caudâ reflexâ. [18] Præ ingenti timore. [19] Frigido timore, ab effectu, quod homines frigidos reddat, ut pallida mors. [20] Habenas frænorum. Inde lora dare, i. laxare habenas. Lorum proprie significat corrigiam ex corio. [21] Dimisit. [22] Lora. [23] Equi. [24] Late & extrà spatia excurrunt. [25] Ordine. [26] Cœlo. [27] Currendo propinquant. [28] Infra suos meritò admiratur, quia Sol multò altior est quam sunt. Poetæ autem quadrigas Soli attribuunt, Lunæ bigas: Lucifero & Autori singulos equos. [29] Combusta, circumuita. [30] Humoribus exiccatis. [31] Cani & arida fiunt. [32] Altissimos quosque enumerat, qui primi conflagrare perierunt. [33] Multos fontes habens, qui tamen omnes tunc erant exsiccati. [34] Mons Phrygiæ celeberrimus. [35] In quo Orpheus tum nondum fuit discerptus. Nam Orpheus Oeagrii fluvii filius, dicitur à Mænadibus, i. à mulieribus, quæ insanientium ritu Bacchi Orgya celebrabant, in eo monte fuisse discerptus, quo etiam Oeagrius fuit appellatus. [36] Mons Thraciæ altissimus.

Ardet in immensum [1] geminatis ignibus [2] Ætne, 220
[3] Parnassusq; biceps, & [4] Eryx, & [5] Cynthus & [6] Othrys,
Et tandem [7] Rhodope nivibus caritura, [8] Mimasque,
[9] Dindymaq; & [10] Mycale, natusq; ad sacra [11] Cytheron.
Nec prosunt [12] Scythiæ sua frigora: [13] Caucasus ardet,
[14] Ossaque cum Pindo, [15] majorq; ambo us Olympus,
[16] Aeriæque Alpes, & nubifer Apenninus, [225
Tum vero Phaethon cunctis è partibus orbem
Aspicit accensum; nec tantos sustinet æstus:
[19] Ferventesque [20] auras, velut è fornace profundâ,
Ore trahit, currusque [21] suos [22] candescere sentit. 230
Et neque jam cineres, ejectaramque [23] favillam
[24] Ferre potest; calidoq; [25] involvitur undiq; fumo;
Quoque eat, aut ubi sit, picea [26] caligine tectus
Nescit; & arbitrio [27] volucrum rapiatur eq orum.
[28] Sanguine tum credunt in corpore summa vocato.
Æthiopum populos nigrum traxisse colorem: [235
Tum facta est [29] l ibye [30] raptis humoribus æstu
Arida; tum [31] Nymphæ [32] passis fontesque lacusque,
Deflevêre comis: queritur Bœotia [33] Dircen;
[34] Argos Amymonen, Ephyre [35] Pirenidas undas. 240
[36] Nec sortita loco distantes flumina ripas
Tuta manent: mediis [37] Tanaïs fumavit in undis,
[38] Peneosque senex, Theutrantesque Caicus,
Et celer [39] Ismenos, cum [40] Phocaico Erymanthio,
Arsurusque [41] iterum [42] Xanthus, flavusq; Lycormas, 245
Quique recurvatis ludit Mæandros in undis,

1 Duplicatis. geminat 2 dicit, quod ignis ibi est perpetuò. alterum innuit contraxisse ex Phaethontis incendio. Hujus montis incendii causas explicat Justinus lib. 4. De quo etiam multo Lucret. l. 6.
2 Mons Siciliæ semper ardens.
3 Mons Phocidis in duos vertices divisus.
4 Mons Siciliæ, qui Veneri, quæ ab eo Erycina dicitur, sacer est.
5 Mons est Deli, unde Cynthius Apollo vocatur.
6 Mons est Thessaliæ.
7 Mons Thraciæ nivosus, à Rhodope puella, quæ in hunc commutata fuit.
8 Mons est Minoris Asiæ, perpetuis nivibus obrutus, à Mimante gigante denominatus, 9 Mons est Phrygiæ, matri Deorum sacer. Unde ipsa mater Deorum Dindymene fuit appellata. 10 Mons est & urbs Cariæ. 11 Mons est Bœotiæ Baccho dicatus, ad cujus Orgya natus esse videtur. 12 Scythia regio est ad Septentrionem frigidissima, à Scytha, Herculis filio cognominata. 13 Mons est Scythiæ, Promethei relegatione nobilis. 14 Montes Thessaliæ sunt altissimi. 15 Altior nebulas enim & ventos excedere putatur. 16 Montes sunt altissimi, Italiam à Gallia Germaniaque distinguentes. 17 Mons est longissimus Italiam dividens. 18 Nec pati potest tantum calorem. 19 Calentes. 20 Ventos. Aura proprie est lenior ventorum flatus. Metaphorice ponitur pro favore: ut, Aura popularis. 21 A se tantopere expetitos. 22 Ignescere & inflammari. Nam candere proprie dicitur ferrum ignitum. 23 Favilla proprie est scintilla igne destituta. 24 Pati. 25 Implicatur. 26 Obscurit. re tam crassa, ut si picea esset. 27 Velocium. 28 Obiter transformationem Æthiopum exponit Poeta. Æthiopes enim cum antea candidi essent, tunc nigri fuerunt effecti. 29 Regio est Africæ aridissima. 30 Ereptis, exsiccatis aquis & liquoribus. 31 Quemadmodum montes conflagrarunt, ita etiam fontes, lacusque eo incendio exsiccati fuerunt. 32 Sparsis comis: quod in mœrore fieri consuevit. 33 Dircæ Bœotiæ fons est. 34 Amymone fons est apud Argos, ab Amymone, Danai Argivorum regis filiâ, quæ in hunc mutata fuisse dicitur appellatus. 35 Pyrene fons est Corinthi. 36 Non solum fontes exaruere, sed etiam amnes latissimi sunt exsiccati. 37 Fluvius est Scythiæ maximus, Europam ab Asia dividens. 38 Fluvius est Thessaliæ. 39 Fluvius est Bœotiæ, ab Ismeno, Pelagi filio denominatus. 40 Erymanthus Phocydis est fluvius, & Arcadiæ mons. 41 Secundo, nam bis arsit: primo hac vice; deinde, tempore Belli Trojani, cum precibus Achillis Vulcanus magnam in eum ignis vim injecit. 42 Fluvius Trojæ.

Mygdoni-

Mygdoniusque [1] Melas, & [2] Tænarius Eurotas:
Arsit & Euphrates Babylonius arsit [3] Orontes, [Isser.
[4] Thermodonque citus, [5] Gangesque, & [6] Phasis, & [7]
[8] Æstuat [9] Alpheos, ripæ [10] Spercheides ardent. 250
Quodq; suo [11] Tagus amne vehit, fluit ignibus aurum:
Et, quæ [12] Mæonias celebrârant [13] carmine ripas,
[14] Flumineæ volucres medio coluêre [15] Caystro.
[16] Nilus in extremum fugit perterritus orbem. [255
Occuluitque caput, quod adhuc latet: [17] ostia septem
[18] Pulverulenta [19] vacant, [20] septem sine flumine valles.
[21] Sors eadem Ismarios Hebrum cum Strymone siccat,
[22] Hesperiosq; amnes [23] Rhenum, [24] Rhodanumq; [25] Padum
Cuiq; fuit rerum promissa potentia, [26] Tybrin. [que
Dissilit omne solum; penetratq; in tartara rimis 260
Lumen, & [27] infernum terret cum [28] conjuge regem;
Et mare contrahitur; siccæque est campus arenæ.
Quod modò pontus erat; quosq; altum texerat æquor,
[29] Exsiluunt montes, & sparsas [30] Cycladas augent.
Ima petunt pisces: nec se super æquora curvi 265
[31] Tollere consuetas audent delphines in [32] auras.
Corpora 33 phocarum summo reclinia profundo
[34] Exanimata natant: ipsum quoq; [35] Nerea fama est,
Doridaque, & natas, tepidis latuisse sub antris.
Ter Neptunus aquis cum torvo brachia vultu 270
[36] Exserere ausus erat; ter non tulit [37] æris æstus.
[38] Alma tamen [39] Tellus, ut erat circumdata ponto,
Inter aquas pelagi, [40] contractosque undique fontes,
Qui se condiderant in opacæ viscera matris,
Sustulit [41] omniferos [42] collo tenus arida vultus: 275
Oppositque manum fronti; magnoque tremore

1 Melas fluvius est Mygdoniæ, qui oves nigras edicere dicitur. μέλας enim dicitur niger.
2 Laconiæ fluvius est juxta Tænarum promontorium in mare exiens. Est enim Tænarus & promontorium & urbs, & portus Laconiæ.
3 Syriæ fluvius est. 4 Scythiæ fluvius est, juxta quem Amazones olim habitaverunt.
5 Indiæ fluvius est. 9 Fluvius est Colchorum, unde Phasiani sunt dicti.
7 Fluvius est Pannoniæ, qui & Danubius dicitur.
8 Fluctu agitatur. 9 Fluvius juxta Pisam urbem decurrens, qui absorptus à terra subter mare in fontem Arethusam apud Syracusas influit. 10 Spercheï, fluvii Thessaliæ velocissimi. 11 Fluvius Hispaniæ, aureas vehens arenas, quæ tunc incendio liquescebant. Tres autem sunt fluvii aureas vehentes arenas, Pactolus, Hermus, & Tagus. 12 Fluviorum Lydiæ. Nam Lydia à Mæone fluvio Mœonia fuit appellata. 13 Cantu. 14 Cygni flumina incolentes. 14 Asiæ fluvio. 16 Ægypti fluvius est, cujus origo adhuc ignota. Idoque & tunc caput occuluisse, & adhuc latere, ait. Sic Tibullus: Nile pater, quem non possum te dicere causâ, Aut quibus in terris occuluisse caput. 17 Exitus per quos in mare se exonerat. Ostia enim sunt fluviorum exitus, per quos in mare exonerantur. Virg. Aut portum tenet, aut pleno subit ostia velo. 18 Pulvere plena. 19 Vacua sunt aquâ. 20 Septem Nili ostia valles sine aquâ sunt effecta. 21 Idem interpretatur. Q. d. Eadem sorte Hebrus ac Strymon Thraciæ fluvii siccantur. Ismarios vocat per synechdochen ab Ismaro Thraciæ monte. 22 Occidentales. 23 Fluvius est Galliam à Germaniâ dividens. 24 Galliæ fluvium. 25 Italiæ fluvium. 26 Latii fluvium, per mediam Romam labentem. 27 Plutonem. 28 Uxore Proserpina. 29 Extant, apparent, ac exirâ aquas stant. 30 Cyclades insulæ sunt Ægæi maris, in orbem dispositæ. Unde etiam Cyclades sunt dictæ, κύκλος enim circulus dicitur. Scopuli ergo, qui tum è mari extabant, Cycladum numerum augebant. 31 Jactare. 32 In aërem, sc. propter calorem, quod naturâ facere consueverunt. 33 Vitulorum marinorum, quod boum imitentur mugitum. 34 Perturbata, & tanquam mortua. 35 Nereus Deus marinus. 36 Emittere, extollere ex aquis. 37 Fervores, & æstus aëris. 38 Fœcunda, alens, ab alendo dicitur: nam terra omnia alit ac nutrit animantia. 39 Dea ipsius esse dicitur terræ: nam terra ipsum est elementum. 40 Ex omni loco congregatos atque coactos: ob nimium enim æstum fontes in ima terræ refugerant, ne penitus exsiccentur. 41 Omnia ferentes & producentes. 42 Usque ad collum.

Omnia concutiens paulum [1] subsedit; & infrà
Quam solet esse, fuit: siccâque ita voce locuta est.
Si [2] placet hoc, meruique, quid ô tua fulmina cessant,
Summe Deûm? liceat perituræ viribus ignis,
Igne [3] perire [4] tuo; [5] clademque [6] auctore levare.
[7] Vix equidem fauces hæc ipsâ in verba [8] resolvo:
(Præsserat ora vapor) tostos en aspice crines,
Inque oculis tantum, tantùm super ora favillæ.
Hoine mihi fructus [9] hunc fertilitatis honorem,
Officiique refers, quòd adunci vulnera aratri
[9] Rastrorumque [10] fero, totoque [11] exerceor anno?
Quòd pecori frondes, alimentaque mitia, fruges
Humano generi, vobis quod [12] thura ministro?
Sed tamen [13] exitium [14] fac me meruisse quid [15] undæ,
Quid meruit [16] frater? cur illi tradita sorte
Æquora decrescunt, & ab æthere longiùs absunt?
Quod si nec fratris, nec te mea gratia [17] tangit;
At cœli miserere tui: circumspice utrumque,
[18] Fumat uterque polus; quos si vitiaverit ignis
Atria vestra ruent. [19] Atlas en ipse laborat;
Vixque suis humeris [20] candentem sustinet axem.
Si freta, si terræ pereunt, si regia cœli;
In chaos antiquum confunditur. Eripe flammis
Si quid adhuc superest; [21] & rerum consule summæ.
Dixerat hæc Tellus, neque enim tolerare vaporem
Ulteriùs potuit, nec dicere plura, suumque
[22] Rettulit os in se, [23] propioraque Manibus antra.
At [24] pater omnipotens superos [25] testatus, & [26] ipsum,
Qui dederat currus, nisi opem ferat, omnia fato
Interitura gravi; summam petit [27] arduus arcem;
[28] Unde solet [29] latis nubes [30] inducere terris;
Unde movet tonitrus, vibrataque fulmina jactat.

1 Terræ motu compressa esse videtur.
2 Telluris sive Terræ querela hæc est ad Jovem, tiginificantis, ut, si igne sibi pereundum sit, potiùs suo fulmine, quam incendio illo Phaethontis, conflagrari permittat: rogatisque eum, ut jam sibi, ne tali casu pereat, velit ignoscere. Siquidem inter alia quæ cunctis animantibus quotidie præstat, ipsi etiam thura, quæ in sacrificio adhibentur suo, ministrat.
3 Sc. mihi, i. si mihi pereundum sit.
4 Tuo fulmine.
5 Levem facere & extinguere hunc ignem qua omnia comburuntur. 6 Illæ verò calamitates leviùs feruntur, quarum auctores magni sunt atque potentes. 7 Cùm difficultate hæc paucula eloqui possum. Fauces autem sunt superior pars gulæ mento propinqua. 8 Aperio. 9 Instrumentorum rusticorum, quibus agri coluntur. Est autem objectio ingratitudinis. 10 Patior. 11 Defatigor. 12 Quibus in sacrificiis utimini. 13 Paulò antè cladem dixit. 14 Esto, finge, pone. 15 Aquæ, sc. meruerunt. 16 Neptunus, cui sorte in mundi divisione maria obtigerunnt. 17 Movet. 18 Duobus polis cœlum sustinetur, qui si fuerint combusti, casurum est cœlum. 19 Mons est Mauritaniæ, qui cœlum ideò sustinere fingitur, quòd Atlas, qui in illum montem fertur mutatus, primus omnium astrologica scrutari cæperit: vel etiam propter altitudinem, est enim tam altus, ut cacumen ejus cerni nequeat, nubibusque perpetuis tegitur. 20 Ardentem polum. 21 Vide ne summa rerum pereat, ac genera perdantur. 22 Translatum à serpentibus. 23 Speluncas inferis propiores, quæ enim Manes Dei subterranei, quorum curæ mortuorum animæ antiquitùs credebantur. 24 Jupiter. 25 Cùm in testimonium seu testes vocasset, testes fecisset. Testari enim aliquando idem est quod testem vocare, adhibere. Virg. Vos æterni ignes, & non violabile vestrum Testor numen, ait. Testari propriè nihil aliud est, quam testimonium dicere. Accipitur etiam testari, pro testamentum condere, i. e. voluntatem supremam testificari: hinc enim dictum est testamentum, quòd voluntatis nostræ velut testimonium sit. 26 Apollinem. 27 Arduus petit arcem, i. e. petit arcem arduam, vel altam. 28 Ex quâ arce. 29 Latè petentibus. 30 Immittere nebulas.

Sed

Sed neque, quas poſſet terris inducere, nubes,
Tunc habuit: nec. quos cœlo dimitteret, imbres.
[1] Intonat, & dextrâ [2] libratum fulmen ab aure
Miſit in [3] aurigam: pariterque. [4] animaque rotiſque
[5] Expulit, & ſævis [6] compeſcuit ignibus ignes.
[7] Conſternantur equi: & ſaltu in contraria facto
Colla jugo excutiunt, abruptaque lora relinquunt.
Illic fræna jacent, illic, temone [8] revulſus.
Axis in hac radii fractarum parte rotarum;
Sparſaque ſunt late [9] laceri [10] veſtigia currûs.
At Phaethon, [11] rutilos [12] flammâ populante capillos,
[13] Volvitur in præceps, longoque per aëra tractu
[14] Fertur: ut interdum de cœlo ſtella ſereno,
Etſi non cecidit, potuit cecidiſſe videri.
[15] Quem procul à patriâ diverſo maximus orbe
Excipit [16] Eridanus, ſpumantiaque abluit ora.

1 Tonat, tonitrua mittit.
2 Vid. quæ nos infra ad verſ. 626.
3 Phaëthontem currus Solis rectorem.
4 Vitâ.
5 Exuit.
6 Extinxit. Sic alibi: Nec quia rex mundi compeſcuit ignibus ignes. Ipſe ſuis Phaëthon inficiandus erat.
7 Terrentur.
8 Avulſus, abſtractus.
9 Fracti, diſſipati. 10 Signa

& partes. 11 Flavos. 12 Igne comburente. Populari vel populare autem eſt depredari, diripere, ſpoliare. Virg. Populantque ingentem farris acervum. 13 In caput cadit. 14 Agitatur. 15 Phaëthontem. 16 Qui alio nomine Padus dicitur. Italiæ fl. maximus.

Sorores Phaethontis in arbores. *Fab.* II. III.

Sorores Phaethontis, Phaethu'a, Lampetie, Phœbe, caſum fratris dum deflent, Deorum miſericordiâ in arbores populos mutatæ ſunt: earum lacrymæ ut Heſiodus & Euripides indicant, in electrum ſunt converſæ.

NAides [1] Heſperiæ [2] trifidâ fumantia flammâ
Corpora dant tumulo, [3] ſignantque hoc carmine [4]
Hic [5] ſitus eſt Phaethon; currûs auriga paterni;
Quem [6] ſi [7] non tenuit, magnis tamen [8] excidit auſis.
Nam [9] pater [10] obductos luctu [11] miſerabilis [12] ægro
Condiderat vultus: &, ſi modo credimus, unum
Iſſe diem ſine ſole ferunt: incendia lumen
Præbebant; [13] *aliquiſque malo fuit uſus in illo.*
At [14] Clymene poſtquam dixit, quæcunque fuerunt
In tantis dicenda malis; [15] lugubris & [16] amens,
Et laniata ſinus totum [17] percenſuit orbem,
[18] Exanimeſque artus primò, [19] mox oſſa requirens,
Repperit oſſa tam[illegible]peregrinâ [20] condita ripâ.
[21] Incubuitque loco: [22] nomenque in marmore lectum
Perfudit lacrymis, & [23] aperto pectore fovit.

1 Italicæ.
2 Fulmine in tres partes fiſſo. 3 Inſcribunt. 4 Sepulchrum. 5 Poſitus, ſepultus. Eſt autem Epitaphium in Phaëthontem. 6 Currum. 7 Quamvis. Ovid. Si deſint vires, tamen eſt laudanda voluntas. 8 Tenere non potuit. 9 Magna tamen aggredi auſus eſt. 10 Apollo.

11 Tectos, velatos. 12 Miſerandus, miſeratione dignus. 13 Ab effectu, quòd homines ægros & mœſtos reddat. 14 Aliqua utilitas. 15 Mater Phaëthontis. 16 Pullis veſtibus, quæ luctui conveniunt, induta. 17 Exanimata, perturbata. 18 Peragravit. 19 Cadaver filii & membra mortua primùm quærens. 20 Deinde. 21 Sepulta. 22 Sepulchro ſe proſtravit. 23 Nudo.

Nec minus [1] Heliades fletus, &, inania morti
Munera, dant lacrymas, & [2] cæsæ pectora [3] palmis
Non auditurum miseras Phaëthonta querelas
Nocte dieque vocant. [4] adternunturque sepulcro.
[5] Luna quater junctis implérat cornibus orbem:
[6] Illæ more suo (nam [7] morem fecerat usus)
Plangorem dederant, è quis Phaëthusa sororum
Maxima, cùm vellet [8] terræ procumbere, questa est
[9] Diriguisse pedes: ad [10] quam conata venire
Candida [11] Lampetie; [12] subita radice retenta est.
[13] Tertia cùm crinem manibus [14] laniare pararet;
Avellit frondes: hæc ilipite crura teneri,
Illa dolet fieri longos sua brachia ramos.
Cumque ea mirantur; complectitur [15] inguina cortex;
Perq; gradus uterum, pectusq; humerosque, manusque
[16] Ambit: & [17] exstabant tantùm ora vocantia matrem.
Quid faciat mater? nisi, quo trahat impetus illam,
Huc eat, atque illuc? &, dum licet, oscula jungat?
Non satis est; [18] truncis [19] avellere corpora [20] tentat,
Et teneros manibus ramos abrumpere; at [22] inde
Sanguineæ [23] manant, tanquam de vulnere, guttæ,
Parce, precor, mater, quæcunque est [24] læsa, clamat,
Parce precor: nostrum laniatur in arbore corpus.
Jamque [25] vale: [26] cortex in verba novissima venit;
[27] Inde fluunt lacrymæ; stillataque sole rigescunt
De ramis [28] electra novis; quæ [29] lucidus amnis
[30] Excipit, & [31] nuribus mittit gestanda Latinis.

1 Solis filiæ. Ἀστὸ τῦ ἡλίου, à Sole, quæ eriam à fratre Phaëthonte Phaëthontiades fuerunt appellatæ. Earum nomina sunt, Phaëthusa, Lampetie, & Phœbe: quæ cùm fratrem per quatuor menses assidue flevissent, tandem Jovis misericordiâ in populos arbores sunt mutatæ. 2 Cædentes & percutientes. 3 Manibus. 4 Strati super sepulchrum jacent. 5 Quatuor menses transierant. Nam singulis quibusque mensibus Luna replerur. 6 Heliades. 7 Consuetudinem plangendi. 8 se in terram prosternere. 9 Rigidos & duros esse factos. 10 Phaëthusam. 11 Phaëthusæ soror. 12 Subitò aruit. 13 Phœbe. 14 Lacerare. 15 Ventres. 16 Circumdat. 17 Extra corticem stabant. 18 Truncus est pars arboris crassior, è quâ rami enascuntur. 19 Abstrahere. 20 Conatur. 21 Ex ramis. 22 Desiunt. 23 Vulnerata. 24 Vox salutantis est, cum ab aliquo recedimus, quo verbo, & qui recedit, utitur dicens, vale: & qui remanet, respondet, tu quoque vale: sicut salve salutationes sunt venientis: quibus vocibus similiter utuntur & qui salutant, & qui salutati resalutant. 25 Cortex, os obducens, verba Heliadum ultima occupavit. 26 Ex illis arboribus. 27 Rigida ac dura sunt. 28 Quæ Latinè succina dicuntur. Est autem Electrum gummi species. 29 Eridanus. 30 Quæ circa Eridanum inveniuntur. 31 Italis mulieribus.

Cycnus. *Fab.* IV.

Cycnus Sthenelei filius, materno genere Phaethonti proximus, cùm Liguriam incol[illegible], & in ripa Eridani amnis, quem quidam Padum vocant, vidisset corpus Phaethontis à sororibus ejus ablui; pari calamitate concussus deflendo propinqui interitum, Deorum voluntate in volucrem cycnum abiit, qui perosus cœlestes ignes, paludes, ac flumina, quibus insenescerat, est secutus.

1 Ad

[1] Adfuit [2] huic monstro proles Stheneleia Cycnus,
Qui tibi materno quamvis à sanguine junctus,
Mente tamen Phaëthon, propior fuit. [3] Ille relicto
(Nam [4] Ligurum populos, & magnas rexerat urbes)
Imperio ripas virides amnemque querelis
Eridanum implêrat, sylvamque sororibus auctam:
Cum vox est [5] tenuata viro: [6] canæque capillos
Dissimulant plumæ collumq; à pectore longum
[7] Porrigitur, digitosque ligat [8] junctura rubentes:
Penna latus vestit, [9] tenet os sine acumine rostrum;
Fit nova cycnus avis; [10] nec se cœloque Jovique
Credit, ut injustè [11] missi memor ignis ab [12] illo;
Stagna petit, [13] patulosq; lacus; ignemque [14] perosus,
Quæ colat, elegit contraria [15] flumina flammis.
[16] Squallidus interea genitor Phaëthontis & [17] expers
Ipse sui decoris: [18] qualis, cum deficit orbem,
Esse solet; lucemque odit seq; ipse, diemque;
[19] Datq; animum in luctus; & [20] luctibus adjicit iram;
Officiumque negat mundo. [21] Satis, inquit, ab ævi
Sors mea principiis fuit irrequieta, pigeque
Actorum sine fine mihi, sine honore, laborum.
Quilibet alter [22] agat portantes lumina currus:
Si nemo est, omnesque dei non posse fatentur;
[23] Ipse agat; ut saltem, dum nostras [24] tentat habenas,
[25] Orbatura patres aliquando fulmina ponat.
[27] Tunc sciet, ignipedum vires expertus equorum,
Non meruisse necem, qui non bene rexerit illos.
Talia dicentem circumstant omnia Solem
Numina; neve velit tenebras inducere rebus
Supplice voce rogant: [28] missos quoque Juppiter ignes
Excusat, precibusque minas [29] regaliter addit.
[Colligit amentes; & adhuc terrore paventes
Phœbus equos: stimulosq; domans, & [30] verbere [31] sævit:
Sævit enim, natumque objectat, & imputat illis.]

1 Interfuit.
2 Quo Heliades in populos arbores, ipsarum autem lachrymæ in electra fuerunt mutatæ.
3 Cygnus.
4 Cygnus enim erat rex Liguriæ. Liguria Italiæ regio est inter amnes Varum & Macram sita. Thusciæ conterminia, cujus caput Genua est. Illius incolæ Ligures appellantur.
5 Tenuis ac gracilis facta.
6 Et capilli cani in plumas itidem canas fuerunt mutati.
7 Prolongatur.
8 Copulatio; nam cygnorum digiti & rubent, & quadam cartilagine junguntur.
9 Os in rostrum obtusum ac sine ullo acumine fuit mutatum. 10 Nec se aeri, utheriæ commisit. Hoc autem idcirco fingitur, quia cygni nunquam alte volant. 11 Jacti fulminis. 12 Jove. 13 Latine patentes. 14 Odio habens. Passive etiam sumitur, & significat eum qui odio habetur. 15 Ita in 1. Cumque sit ignis aquæ pugnax. 16 Mœrorem describit Phœbi, quem ex Phaethontis filii morte conceperat. 17 Sine parte sui splendoris & ornatus, eoque privatus & carens; Expers enim dicitur, quod est sine parte, carens seu vacuus. Sic expers doloris dicitur, qui non sentit dolorem. 18 Tunc enim obscurus esse videtur, cum lumen illius terris aufertur, ut cum occidit. aut Eclipsin patitur. 19 Luget. 20 Lugendo ira exardescit. 21 Ordo est: Sors mea fuit satis irrequieta à principiis ævi. 1. Simul ac natus fui, vita & conditio mea nunquam quievit & tranquilla fuit. 22 Ducat. 23 Jupiter, qui tam potens terribilisque est. 24 Tenet, retinet. Est enim à teneo derivatum. 25 Filiis privatura. Orbare enim est aliquâ re charâ (ut sunt filii atque oculi) privare. Unde orbi dicuntur, qui oculis filiisve aut parentibus privati sunt. 26 Deponit. 27 Ordo & sensus est: Tunc Jupiter expertus vires ignipedum & velocium equorum, sciet eum, qui non rexerit bene illos, non meruisse mortem. 28 Missa fulmina in Phaethontem. 29 Imperiose, ac eo jure quod habent reges. 30 Flagello & scutica. 31 Furit, ac sævitiam in equos, nihil mali meritos, exercet. Hi tres versus Heinsio sunt suspecti.

Calliſto in Urſam. & Arcas in Arctophylaca. *Fab.* V, & VI.

Jupiter cum reliquias torrentis ignis perſequeretur, ut laborantibus opem ferret mortalibus, cum circa Nonacrinum montem Arcadiæ, ubi genitus exiſtimatur, vagaretur; in Calliſtûs Lycaonis filiæ incidit amorem: cui, cum preces ut deſiderium expleret, admoviſſet, fruſtratoſque voces ſuas intellexiſſet; aſtu eam ſubiit: in Dianæ namque ſexum ſe trajecit, ac fatigatæ ornatus phareträ ſagittiſque, velut Diana, occurrit; ac veſte pariter poſita Jovem virgo experta eſt. Neque ideo à Junone immerenti delictum remiſſum eſt: nam confeſtim pellicatu ejus incenſa, ne amplius pulchritudine conjugem caperet, in urſam eam transfiguravit. Quæ à Jove cum Arcade filio, quem erat enixa, inter ſidera collocatur. A Græcis autem Helice, à noſtris Septentrio nuncupatur; & à Tethy & Oceano ob Junonis iram inter cætera ſidera liquore non tingitur, ut Heſiodus indicat. Hinc illud: Sed lucet in aſtris Calliſto, renovatque ſuos ſine fluctibus ignes. *Ipſe autem Arcas in cœlum tranſlatus Arctophylax dicitur.*

1 Jupiter. 2 Circumit. 3 Ruptum, fractum. 4 Concidat. ſimul ruat. 5 Diligenter inquirit. Unde exploratores dicti, qui hoſtium conſilia ſcrutantur. 6 Major. 7 A ſe amatæ: five propter Maiam, quæ in Cyllene, Arcadiæ monte, Mercurium peperit; ſive quod Arcades non minus, quam Cretenſes, apud ſenatum eſſe Jovem contendunt. Juſtin. Hunc regno a patre privatum filius reſtituerat. Aliquando reſtituere eſt reddere. Ter. Ut ſuis reſtituam. 9 Sæpius. 10 Calliſtone, Lycaonis & Nonacridis filia; quam cum vidiſſet Jupiter, excellenti ejus pulchritudine captus eſt, ut, cum illam diutius ea protiri non poſſet, ſe finxerat eſſe Dianam, cujus Calliſto fidiſſima comes erat. Hæc igitur arte compreſſa à Jove cum Arcadem peperiſſet, ſa urſam à Junone, ne iterum Jovi placeret, mutata eſt. Eam vero cum filius Arcas, jam adultus, in venatione ferire vellet, miſeratione Jovis ambo in ſydera fuerunt tranſlati, ac juxta polum, qui ab ipſis Arcticus fuit cognominatus, collocati. Quod cum Juno animadverſiſſet, Tethyn nutricem rogavit, ne unquam permitteret eos in mare deſcendere. Ideoque Septentriones nunquam occidere dicuntur. Nonacris eſt etiam mons Arcadiæ. 11 Fixus eſt. 12 Amores concepti. Ignis enim frequenter pro amore ponitur à Poetis: ut enim ligna comburuntur igne, ſic juvenum corda amore dicuntur ardere. 13 Inflammati ſunt.

AT[1] pater omnipotens ingentia mœnia cœli
[2] Circuit &, ne quid [3] labefactum viribus ignis
[4] Corruat, [5] explorat; quæ poſtquam firma, ſuique
Roboris eſſe videt: terras, hominumque labores
Perſpicit. Arcadiæ tamen eſt [6] impenſior illi
Cura [7] ſuæ. Fonteſque, & nondum audentia labi
Flumina [8] reſtituit; dat terræ gramina, frondes
Arboribus, lætaſque jubet revireſcere ſylvas
Dum redit, itque [9] frequens; in [10] virgine Nonacrinâ
[11] Hæſit; & [12] accepti [13] caluere ſub oſſibus ignes.

Non

Non erat [1] hujus opus lanam [2] mollire trahendo;
Nec positas [3] variare comas: ubi [4] fibula vestem,
[5] Vitta [6] coërcuerat [7] neglectos alba capillos,
Et modò leve manu [8] jaculum, modò sumpserat arcum,
Miles erat [9] Phœbes nec Mænalon attigit ulla
Gratior [10] hâc [11] Triviæ. Sed *nulla potentia longa est.*
[12] Ulterius medio spatium Sol altus habebat;
Cum [13] lubit [14] illa nemus, [15] quod [16] nulla ceciderat
[17] hxuit [18] hîc humero pharetram lentosque [20] tetendit
Arcus, i. q; [21] solo, quod texerat herba, jacebat
Et pictum posita pharetram cervice premebat.
Juppiter [22] ut vidit [23] fessam, & custode vacantem:
Hoc certè [24] conjux [25] furtum mea nesciet, inquit:
Aut si resciérit, [26] sunt ô, sunt jurgia tanti!
[27] Protinus induitur faciem [28] cultumque Dianæ:
Atque ait, O comitum virgo pars una mearum,
In quibus es venata [29] jugis? De [30] cespite [31] virgo
Se [32] levat; &, salve numen, me judice dixit,
Audiat [33] ipse [34] licèt, majus Jove: ridet, & audit;
Et sibi [35] præferri se gaudet: & oscula jungit:
Nec moderata satis nec sic à virgine danda.
Quâ venata foret sylva narrare parantem
[36] Impedit amplexu: nec se sine crimine [37] prodit.
[38] Illa quidem contrà, quantum modò fœmina posset,
(Aspiceres utinam, [39] Saturnia, mitior esses!)
Illa quidem [40] pugnat: sed quæ superare puellæ,
Quisve Jovem poterat! Superum petit æthera victor
Juppiter: [41] huic odio nemus est, & [42] conscia sylva
[43] Undè pedem [44] referens, pænè est oblita pharetram
Tollere cum telis, & quem suspenderat arcum.
[45] Ecce, suo comitata choro Dictynna per alta
Mænalon ingrediens, & cæde superba ferarum,
Aspicit [46] hanc, visamque vocat: clamata refugit;
Et timuit primo, [47] ne Juppiter esset in illâ

1 Calliſtonis.
2 Fallere ac ſubigere lanam.
3 Variis coloribus ornare: quod laſciviæ virgines maximè facere ſolent.
4 A figo.
5 Ligamentum capitis, i. faſcia, qua circum caput veteres, vel crines, vel ſerta, aut flores, aut quidvis aliud religabant.
6 Conſtrinxerat.
7 Impexos, ornatos crines.
8 Telum.
9 Dianæ, quæ eadem cum Lunâ eſſe putatur.
10 Calliſtone.
11 Dianæ: quòd in triviis coli conſueverit, vel à triplici curſu ſub Zodiaco.
12 Meridies jam præterlapſus erat, aut major dieì pars præterierat.
13 Ingreditur.
14 Calliſto.
15 Cujus nemoris arbores nullo unquam tempore ruſticæ ſecu. etc. 12. Metam.

Sylva frequens trabibus, quam nulla ceciderat ætas. 16 Nullius ætatis homines. Continens pro contento. 17 Calliſto depoſuit. 18 In hoc nemore. 19 Flexibiles. Virg. Lenta ſalis. 20 Remiſit, relaxavit: arcus enim, niſi retendantur, molles efficiuntur. Ubi obiter notandum eſt, præpoſitionem (Re) ſæpè verbi ſignificationem, cum quo componitur, contrariam facere; ut. Refego, quod tectum erat denudo; Refero, quòd ſerâ clauſum erat, aperio; Recludo clauſum prefacio: Revelo velamentum tollo; Reſigno, ſignatum aperio; Retexo, quod textum erat diſſolvo, & alia hujuſmodi. 21 Terrâ. 22 Poſtquam. 23 Laſſam & defatigatam. 24 Stuprum. Furta enim etiam ſtupra dicuntur, quòd furtim committantur. 25 Juno. 26 Q. d. Jurgia nequaquam tanti ſunt æſtimanda, ut me voluptate hujus potiendæ virginis privem. 27 Statim. Jovis transmutationem in Dianam obiter exponit Poëta. 28 Habitum, ornatum. 29 Montibus. 30 De terrâ. Ceſpes autem terra eſt cum propria herba avulſa. 31 Calliſto. 32 aurgit. 33 Jupiter. 34 Quamvis. 35 Præponi, pluris æſtimari. 36 Implicat amplectendo. 37 Manifeſtat. 38 Calliſto. 39 Juno, Saturni filia. 40 Repugnat. 41 Calliſtoni. 42 Stupri ab Jove illati. 43 Ex illa ſylva. 44 Diſcedens. 45 Hæc particula ſubitum aliquid ſignificat. 46 Calliſtonem. 47 Ne Jupiter lateret ſub formâ Dianæ.

[1] Sed, postquam pariter Nymphas [2] incedere vidit:
Sensit abesse dolos: numerumque accessit ad harum.
Heu quam difficile est crimen non [3] prodere vultu!
Vix oculos [4] attollit humo: nec, ut ante solebat.
Juncta [5] Deæ lateri, nec toto est agmina prima: 450
sed silet, & læsi dat signa rubore [6] pudoris.
Et (nisi quòd virgo est) poterat sentire Diana
[7] Mille notis culpam: Nymphæ sensisse feruntur.
[8] Orbe resurgebant lunaria cornua nono: [455
Cùm [9] Dea [10] venatrix [11] fraternis [12] languida flammis,
Nacta nemus [13] gelidum: de quo cum murmure labens
Ibat, & [14] attritas [15] versabat rivus arenas.
[16] Ut loca laudavit: summas pede contigit undas;
His quoque laudatis: Procul est, ait, [17] arbiter omnis: 460
Nuda superfusis [18] tingamus corpora [19] lymphis.
Parrhasis erubuit: [20] cunctæ velamina ponunt:
[21] Una moras quærit: [22] dubitanti vestis [23] adempta est:
[24] Qua [25] posita nudo patuit cum corpore crimen.
[26] Attonitæ, manibusque [27] uterum celare volenti, [465
I procul hinc, [28] dixit, nec sacros [29] pollue [30] fontes,
Cynthia: deque suo jussit [31] secedere [32] cœtu.
Senserat [33] hoc olim magni matrona Tonantis:
Distulerat que graves in idonea tempora pœnas:
Causa moræ nulla est: & jam puer Arcas (34 id ipsum
Indoluit Juno) fuerat de [35] pellice natus. 470
[36] Quò [37] simul obvertit sævam cum lumine mentem;
[38] Sic licet hoc unum restabat, adultera, dixit;
Ut [39] fœcunda fores: fieretque injura partu
Nota: Jovisque mei [40] restatum dedecus esset. [475
[41] Haud impunè feres: adimam tibi oempe figuram;
Quâ tibi, quâque places nostro, [42] importuna, marito.
[43] Dixit: & arreptis adversâ fronte capillis plex:
[44] Stravit humi pronam. [45] Tendebat brachia [46] sup-

[1] Cum gravitate quadam & veluti fastu ambulare. [2] Nympharum. [3] Detegere, manifestare. Prodi autem propriè arcana dicuntur. [4] Elevat, erigit. [5] Dianæ. [6] Pudicitiæ violatæ. [7] Plurimis. Numerus finitus pro infinito. [8] Mense nono. Luna enim singulis mensibus suum reparat orbem. [9] Diana. [10] Propter venationem. [11] Nimio Solis, fratris sui, calore. Nam Diana (ut diximus) eadem est cum Luna, quæ a Sole soror esse dicitur. [12] Defessa & debilis effecta. [13] Frigidum. [14] Ob assiduum motum. [15] Volvebat. [16] Postquam Diana laudavit locum, quòd pulcherrimus esset & amœnus, aquas pedibus tetigit. [17] Testis nemo adest. [18] Madefaciamus, lavemus. [19] Aquis. Hausit de gurgite lymphas. [20] Omnes Nymphæ deponunt vestes suas. [21] Sola Callisto vestem deponere non curat. [22] Moranti Callistoni. [23] Vi detracta ab aliis Dianæ comitibus. [24] Veste. [25] Depositâ. [26] Percussæ Callistoni. [27] Ventris tumorem. [28] Diana. [29] Contamina. [30] Veteres enim omnes aquas putabant esse sacras. Hæc eadem sententia legitur in principio 2. Fast. Inter Hamadryadas, usque ad ne lavet Arcton aquis. [31] Seorsum abire, & recedere. Secedere enim est seorsum ab hominum frequentia recedere. Hinc secessus derivatur, i. recessus in locum secretiorem. [32] Consortio, conventu. [33] Quod Callisto à Jove esset vitiata. [34] Propter id ipsum indignata est Juno. [35] Quòd Callisto puerum peperisset. [36] Callistone, concubina Jovis. Postquam Juno convertit & oculos & animum in Arcadem, è Callistone natum, excandescere verbis cœpit. [37] In quem puerum Arcadem. [38] Postquam. [39] Hæc vox effectui servit & indignationi. Ferè autem Juno indignata loqui finitur à Poëtis. [40] Concipieres. Fœcundæ enim mulieres dicuntur, quæ concipiunt. [41] Tanquam testimonio approbatum. [42] Non abibis impunita. [43] Parùm decora, impertinens. Importunus is dicitur, qui neque loci, neque temporis, neque personæ habet rationem, molestus. [44] Juno. [45] Postravit, projecit in terram. [46] Extendebat. [47] Humiliter orans.

Brachia

Brachia cœperunt nigris [1] horrescere [2] villis [480
Curvarique manus, & [3] aduncos crescere in ungues,
Officioque pedum fungi : laudataque [4] quondam
Ora [5] Jovi, [6] lato fieri deformia rictu.
Neve preces animos, & verba superflua flectant ;
[7] Posse loqui eripitur : vox iracunda, minaxque,
Plenaque terroris rauco de gutture fertur. 485
[8] Mens antiqua tamen facta quoque mansit in ursâ :
Assiduoque suos gemitu testata dolores,
Qualescunque [9] manus ad cœlum & sidera [10] tollit ;
Ingratumque Jovem, nequeat cum dicere, sentit.
Ah quoties, [11] solâ non ausa quiescere sylvâ, 490
Ante domum, quondamque suis erravit in agris !
Ah ! quoties per [12] saxa canum latratibus [13] acta est !
[14] Venatrixque metu venantum territa fugit !
Sæpe feris latuit visis ; oblita [15] quid esset :
Ursaque conspectos in montibus [16] horruit ursos : 495
Pertimuitque lupos, quamvis [17] pater esset in [18] illis.
[19] Ecce Lycaoniæ proles [20] ignara [21] parenti
[22] Arcas adest, ter [23] quinque fere natalibus actis :
Dumq; feras [24] sequitur ; dum [25] saltus eligit [26] aptos,
Nexilibusq; [27] plagis sylvas [28] Erymanthidis [29] ambit,
[30] Incidit in [31] matrem, quæ [32] restitit Arcade visu ;
[33] Et cognoscenti similis fuit. [34] Ille [35] refugit :
Immotosque oculos in se sine fine tenentem
[36] Nescius extimuit : propiusque accedere [37] aventi
[38] Vulnifico fuerat fixurus pectora telo : 505
[39] Arcuit [40] omnipotens ; [41] pariterq; [42] ipsosq; [43] ne-
Sustulit ; & celeri raptos per [44] inania vento [fasque
Imposuit cœlo, [45] vicinaque sidera fecit.
[46] Intumuit Juno, postquam inter sidera pellex

1 Horrida & aspera fieri.
2 Pilis. Villus autem est multorum pilorum collectio, quales sunt in jubis leonum & luporum. 3 Curvos. 4 Antehac. 5 A Jove. 6 Amplo oris foramine & spatio.
7 Facultas loquendi.
8 Pristinus animus.
9 Nam ursi prioribus pedibus manuum vice fungantur, eosque erigunt.
10 Attollit.
11 Deserta, & ab hominibus non habitata.
12 Montes.
13 Agitata, impulsa.
14 Quæ ejus venatrix fuerat.
15 Se esse ursum.
16 Cum quodam horrore timuit.
17 Lycaon, pater Callistonis.

18 Inter illos lupos: Lycaon enim in lupum mutatus fuit, ut vidimus lib. 1. 19 Subjungit poeta alteram Callistûs & Arcados fabulam, & more comico, quod post annos quindecim factum est, quasi recens subsecutum priori annexit, quo facilius ad cæteras fabulas pergere possit. 20 Nesciens eam in ursam mutatam esse. 21 Matris Callistonis, Lycaonis filiæ. 22 Filius Jovis ex Callistone. 23 Annos quindecim natus. 24 Persequitur. 25 Sylvas. Saltus enim a saliendo, i. saltando derivatur, quod feræ in illo saltus faciant. Unde Italiri dicuntur saltuum & agrorum custodes. 26 Venationi idoneos. 27 Ritibus conexis. Multis enim nodis retia nectuntur. Plagæ autem prima brevi, retia dicuntur, rariora ad capiendas feras: Plagæ item in cœli terræve divisione dicuntur spatia & tractus. 28 Montis Erymanthi, qui est in Arcadia. 29 Circumdat, circuit. 30 Casu incurrit, sepiusenim incido sumitur pro casu incurro, aut de improviso labor: ut, incidi in latrones. Cic. Incidi in errorem. 31 Callistonem in ursam mutatam. 32 Mansit stare, ut ipsum exspectaret. 33 Et videbatur Arcadem, filium suum, cognoscere. 34 Arcas. 35 Aufugit. 36 Ignarus esse matrem. 37 Volenti, cupienti. 38 Vulnus inferenti jaculo. 39 Vetuit, prohibuit, se pe Arcas telum dirigeret in matrem. 40 Jupiter. 41 Simul. 43 In altum tulit Callistonem & Arcadem. 44 Et abstulit removitque parricidium, quod Arcas ignarus perpetrasset, ni Jupiter prohibuisset. Et sic duo diversa unico verbo isto sustulit significantur. 44 Per aerem, qui inane quoque dicitur, quod vacuus esse videatur. 45 Maior enim Ursa & Arctophylax vicina sunt, ac propinqua sydera. 46 Indignata est.

Fulsit ;

Fulsit; & ad canam descendit in æquora [1] Tethyn, 510
[2] Oceanumque senem; quorum reverentia movit
Sæpe deos: caussamque vitæ [3] scitantibus infit,
Quæritis æthereis quare [4] regina Deorum
Sedibus huc adsim? [5] Pro me [6] tenet altera cælum.
Mentiar, obscurum nisi nox cum fecerit orbem, 515
Nuper honoratas summo [7] mea vulnera cœlo
Videritis Hellas illic, ubi [8] circulus axem
Ultimus extremum spatioque brevissimus ambit.
Est [9] vero, cur quis Junonem lædere nolit,
Offensamq; [10] tremat, quæ prosim sola nocendo? 520
En [11] ego quantum egi! quam vasta potentia nostra est!
Esse hominem vetui; facta est Dea: sic ego pœnas
[12] Sontibus impono; sic est mea magna potestas.
[13] Vindicet antiquam faciem, vultusq; ferinos [525
Detrahat, Argolicâ [14] quod in ante Phoronide fecit.
[15] Cur non [16] & pulsâ [17] ducat Junone, meoque
Collocet in thalamo, socerumque Lycaona fumat?
At vos si [18] læsæ [19] contemtus tangit [20] alumnæ,
[21] Gorgite cæruleo septem [22] prohibete [23] Triones;
Sideraque in cœlo siupri mercede recepta 530
[24] Pellite: ne [25] puro tingatur in æquore pellex.

1 Tethys Cœli & Vestæ filia fuisse dicitur, uxor Oceani, ac Junonis nutrix, multorumque Deorum mater.
2 Maritum Tethyos.
3 Inquirentibus.
4 Ego Juno.
5 Loco mei.
6 Occupat, possidet.
7 Meos dolores & cruciatus.
8 Ad Polum Septentrionalem, ubi est ultimus ac brevissimus circulus. Arcticus enim & Antarcticus circuli & ultimi sunt & aliorum brevissimi.
9 Ironia indignationis plena. 10 Timeat me læsam. 11 Ironicè hæc dicuntur à Junone. Q. d. Parum, ac potius nihil. 12 Nocentibus, pellicibusque meis. 13 Revocet & Juppiter Callistonem in humanam faciem potius, quam inter sydera constituatur. Vindicare autem hic idem est quod asserere, revocare. Sic dicimus vindicare aliquem in libertatem. Vindico proprie significat ulciscor, punio, castigo. Ovid. Quisque necem Crassi vindicat, ultor erit. Hinc vindicta dicitur: quoties injuriam, contumeliamve illatam punimus: est etiam vindex ultor injuriæ. Vindico verò compositum est ex vis & dico: qui enim ulciscitur injuriam, vim sibi facta esse dicit. Aliquando est ab injuria, contumeliave defendo. & libero. Cic. Ita & senectus naturâ loquacior, ne ab omnibus eam vitiis videar vindicare, i. defendere, liberare. Item attribuere, appropriare. Cic. Homerum Colophonii civem esse dicunt suum, Chii suum vindicant. 14 Ordo est: Quod ante in Phoronide, i. in Io, Phoronei nepte, fecit: illa enim, cum in vaccam Junonis dono fuisset mutata, humanæ formæ tandem à Jove fuit restituta. 15 pulchra Ironia, quâ id concedere videmur, quod maxime nolumus. Sic Dido apud Virg. 4. Æn. 1. Sequese Italiam ventis, pete regna per undas. 16 Ejecta, repudiatâ. 17 Eam uxorem. 18 Offensæ. 19 Commovit. 20 Mei, quæ à Tethy fui educata. Alumnus autem est filius, vel discipulus, qui ab aliquo, vel tuit à patre, alitur, vel instruitur. 21 A mari profundo, cœli puri colorem imitante. Cæruleus enim est, quod cœli puri colorem imitatur. 22 Arcete. 23 Majorem Ursam cum Arctophylace vel cum Minore. 24 Expellite. 25 Ne Callisto pellex & concubina Jovis, in purum mare descendens, illud contaminet.

Corvus. *Fab.* VII.

Corvus volucris initio naturæ candidis pennis vestiebatur: sed quia Coronida Coronei filiam indicaverat Apollini in adulterio morari, illa propter acerbissimum judicium flagrantis dei sagittis confixa, niger ex candido factus est. Ex hac ergo & Apolline

pollone naſcitur Æſculapius: quem pater exciſum utero matris, cum ea rogo eſſet impoſita, abſtulit. Is ad Chirona à patre in Pelion montem delatus eſt, ut ab eo incrementum, ſimulque ſcientiam acciperet medendi.

DIC[1] maris[2] annuerant: agili[3] Saturnia curru
[4] Ingreditur [5] liquidum [6] pavonibus aëra pictis:
Tam nuper pictis [7] cœſo pavonibus Argo;
[8] Quàm tu nuper eras, cum candidus ante fuiſſes,
[9] Corve loquax, ſubito nigrantes verſus in alas.
Nam fuit [10] hæc quondam [11] niveis [12] argentea pennis
Ales, ut [13] æquaret totas ſine [14] labe columbas:
Nec [15] ſervaturis vigilii Capitolia voce
Cederet anſeribus, nec amanti flumina Cycno.
Lingua fuit damno: linguâ faciente loquaci,
Qui color albus erat, nunc eſt [16] contrarius albo:
Pulchrior in totâ, quàm Lariſſæa Coronis,
Non fuit [17] Hæmoniâ, [18] Placuit tibi, Delphice, certe
Dum vel caſta fuit, vel [19] inobſervata: ſed [20] ales
Senſit [21] adulterium Phœbëius, utque latentem
Detegeret culpam non [22] exorabilis [23] index,
Ad [24] dominum [25] tendebat iter; [26] quem [27] garrula
Conſequitur pennis, [28] ſcitemr ut omnia, cornix: [motis
Auditâque viæ causâ, Non utile carpis,
Inquit, iter; ne ſperne meæ [29] præſagia linguæ.

1 Oceanus & Tethys. 2 Nutu promiſerant ſe prohibituros, ne Septentriones in mare deſcendant. Quod ideo fingitur à Poetis, quod hæ ſtellæ propter elevationem poli ſupra horizontem, neque Græcis, neque nobis occidere, i. ſub horizontem deſcendere videntur. 3 Juno Saturni filia. 4 Intrat. 5 Tenuem ac purum. 6 Variis coloribus diſtinctis. Currus autem Junonis à pavonibus trahi dicitur. 7 Interfecto Argo, cujus oculi caudæ pavonis à Junone fuerunt appoſiti, ut narravit lib. 1. 8 Corvus initio quidem fuit candidus, ſed cum ejus indicio Apollo cognoviſſet, Coronida amicam cum alio quodam juvene rem habere, eamque ſagittis interfeciſſet, puerumque Æſculapium exciſo utero extraxiſſet, pœnitentiâ ductus corvum indicem, ſibi aliquid præmii ſperantem, ex albo nigrum effecit. 9 Apoſtrophe ad corvum, quâ ſignificat Poeta, illum ſuæ loquacitatis merito pœnas dediſſe. 10 Hic corvus. 11 Albis, ut eſt nix. 12 Alba: ut eſt argentum. 13 Similis eſſet columbis. 14 Maculâ. 15 His verbis indicat Poeta Corvum nigrum effectum eſſe, antequam Roma à Gallis Senonibus obſidione cingeretur. Tunc enim cognita eſt mira anſerum ſagacitas. De qua ſic Lucret. Et humanum longe præſentit odorem Romulidarum arcis ſervator candidus Anſer. 16 Niger, qui color albo eſt contrarius. 17 Theſſaliâ. 18 Apoſtrophe ad Apollinem, qui Delphicus dictus eſt à Delphis, ubi colebatur & oracula edebat. 19 Incuſtodita. 20 Corvus ab Apolline Coronidi cuſtos adhibitus. 21 Coronidis. 22 Qui nullis precibus potuit flecti, ne id, quod viderat, indicaret. 23 Indicator, detector, ſc. corvus. Index enim dicitur, qui rem ſecretam ſibi notam enuntiat & detegit, quique indicium facit: indicium vero eſt ipſa detectio. Eſt præterea index in libris, quo eorum indicantur argumenta. Index etiam dicitur digitus pollici proximus, quia in re quapiam indicanda eo uti ſolemus. Lapis quoque, quo auri bonitatem exploramus, à Latinis Index appellatur. 24 Apollinem. 25 Ibat. 26 Corvum. 27 Loquax. Cornicem Poeta inducit ipſum corvum admonentem, ut taceat, ac quid ſibi evenerit, quia linguam compeſcere nequivit, narrantem. Coronis enim filia fuit Coronei regis, quæ à Neptuno adamata, ne violaretur, ope Palladis in cornicem fuit mutata, ac Palladis ipſius comes effecta. Cæterum cum Palladi nunciaſſet, Cecropis filias ciſtam, in qua Erichthonium, ex ſemine Vulcani natum, ipſa Pallas clauſerat, contra Deæ mandatum aperuiſſe, à comitatu Minervæ fuit repulſa. 28 Roget ut ſciat. 26 Prædictionem.

Coronis

Coronis. *Fab.* VIII.

Coronis Coronei filia refert Corvo, ne indicium Apollini faceret. Cum enim Minerva Erichthonium, qui de complexu sui in terra ceciderat, sustulisset, & comitibus suis Pandroso & Herse, Aglauroque Cecropis filiabus cistula inclusum custodiendum tradidisset, monuissetque omnino id ne inspicerent: Cornix supra dicta, nobilissima virginum, custodiens laxatam & inspectam cistulam, cum draconem reperisset, divulgavit: quamobrem dea eam à se alienavit. Quæ cum solitudine in littore oblectaretur, Neptunus procul conspecta, venere ejus incaluit; cui cum vim inferret, ab eadem dea propter virginitatem tenaciter custoditam in avem cornicem conversa est.

QUid [1] fuerim, quid [2] sim; vide, meritumq; require; Invenies nocuisse fidem. Nam tempore quodam Pallas Erichthonium, prolem sine [3] matre creatam, Clauserat [4] Actæo textâ de vimine cistâ: Virginibusque [5] tribus [6] gemino de Cecrope [7] natis [8] Hanc legem [9] dederat, [10] sua ne secreta viderent. [11] Abdita fronde levi densa [12] speculabar ab ulmo, Quid facerent. [13] Commissa duæ sine fraude [14] tuentur. Pandrosos atq; Herse timidas vocat [15] una sorores Aglauros nodosque manu [16] diducit, at intus [17] Infantemque vident, [18] apporrectumque draconem. [19] Acta [20] deæ [21] refero; pro quo mihi [22] gratia talis Redditur, ut dicar [23] tutelâ [24] pulsa Minervæ; Et [25] ponar post noctis avem. Mea pœna [26] volucres Admonuisse potest; ne [27] voce pericula quærant: At [28] puto non ultro nec quicquam tale rogantem Me petiit: ipsa licet hoc à Pallade quæras:

1 Comes enim fui Minervæ. 2 Nunc à comitatu Minervæ repulsa contemnor. 3 Nam ex solo Vulcani semine, quod in terram ceciderat, natus est Erichthonius. 4 Attico vimine. Primen aut omne virgultum lentum & nexile, ad ligandum aptum, quasi vincimen. 5 Pandroso, Herse, & Aglauro, Palladis comitibus. 6 Biformi, quod ex parte homo, ex parte serpens fuisse vulgatus est. 7 Filiabus Cecropis. 8 Ex auctoritate veterum codicum versum hunc, servandum dederat, sed inconfessa quid esset, delevit Heinsius: in vulgaribus editionibus semper legitur. 9 Mandaverat, sc. Pallas. 10 Palladis, 11 Abscondita. 12 Observabam, Speculari enim ex edito & alto loco observare, & veluti è specula prospicere: à quo speculatores dicti, qui vel è speculis aspiciunt, vel in bello ante exercitum explorandi gratia mittuntur. Specula autem est locus editus & eminens, unde aliquid eminus videri & prospici potest. 13 Cistam, quæ sibi concredita erat. 14 Defendunt, custodiunt. 15 Sola. 16 Dissolvit, separat. 17 Erichthonium. 18 Appositum draconem sibi videre visæ sunt, quia Erichthonius serpentinos habebat pedes. 19 Gesta à Cecropis filiabus. 20 Palladi sive Minervæ. 21 Narro, nuncio. 22 Gratitudo. 23 Protectione. 24 Expulsa, ejecta. 25 Postponar noctuæ, quæ solum nocu volat. 26 Aves. 27 Loquacitate, lingua. 28 Occurrit tacitæ objectioni cornix. Posset enim objici, idcirco fuisti repulsa, quia Minervæ nunquam fuisti grata. Respondet igitur se ita Minervæ placuisse, ut sponte fuerit ab ipsa comes petita.

Quam

Quam vis irata est: non hoc irata negabit.
Nam me [1] Phocaïca [2] clarus tellure Coroneus
(Nota loquor) genuit: fueramque ego regia [3] virgo;
Divitibusque [4] procis (ne me contemne) [5] petebar.
[6] Forma mihi nocuit; nam dùm per littora lentis
Passibus, [7] ut soleo, summa [8] spatiarer arenâ,
Vidit, & [9] incaluit pelagi [10] Deus; [11] utque precando
Tempora cum blandis [12] absumpsit inania verbis;
Vim parat, & sequitur: fugio, [13] densumque relinquo
Littus, & in molli nequicquam [14] lassor arenâ.
Indè Deos, hominesq, voco: nec [15] contigit ullum
Vox mea [16] mortalem: mota est pro [17] virgine [18] virgo,
Auxiliumque tulit. [19] Tendebam brachia [20] cœlo:
Brachia cæperunt levibus [21] nigrescere pennis.
[22] Rejicere ex humeris vestem [23] molibar: at [24] illa
Pluma erat; inque cutem radices egerat imas.
[25] Plangere nuda meis conabar pectora [26] palmis;
Sed neque jam palmas, nec pectora nuda gerebam.
Currebam; nec, ut antè, pedes [27] retinebat arena:
Et summa [28] tollebar humo. Mox [29] acta per auras
Evehor, & data [30] sum comes [31] inculpata Minervæ.
[32] Quid tamen hoc prodest, si diro facta [33] volucris
[34] Crimine Nyctimene, nostro successit honori?

1 Phocis regio est Græciæ, finitima Atticæ, undè Phocaïcus declinatur. 2 Celeber, nobilis. 3 Filia regis. 4 Appetentibus. Proci autem dicuntur, qui virginis mulierisve nuptias ambiunt: à precando, i. petendo dicti. Procari autem veteres usurpabant pro impudenter petere: undè procax, lascivus. 5 Postulabar in matrimonium. 6 Pulchritudo. 7 Nunc cornix facta: nam cornices lentis passibus progrediuntur. 8 Ambularem. Nam spatiari est voluptatis causa ambulare. 9 Amore mei exarsit. 10 Neptunus Deus maris. 11 Et postquam. 12 Consumpsit. 13 Durum & solidum. 14 Frustra defatigor: non enim effugere poteram. 15 Tetigit. commovit. 16 Hominem. 17 Me Coronide. 18 Pallas perpetua gaudens virginitate. 19 Extendebam. 20 Ad cœlum. Ut, Et clamor cœlo. 21 Nigri fieri. 22 Abjicere. 23 Conabar. 24 Vestis. 25 Ferire. 26 Manibus. 27 Detinebat. 28 Extollebar, levabar. 29 Impulsa. 30 Ut Minervam comitarer. Sic & alibi Eurybati data sum Talthybioque comes. 31 Omni culpa & crimine vacans. 32 Quid prodest me inculpatam ac sine ullo crimine Minervæ comitem fuisse, cum Nyctimene, ob incestum cum patre admissum, in avem nocturnam mutata, mihi præferatur. Nyctimene enim, Nyctei regis Lesbi, filia, patris amore capta, clàm se ei pro uxore subjecit, propter quod in nocturnam mutata, sibi netandi sacrilegii conscia, reliquirum avium conspectum fugit. 33 Nocturna. 34 Ob incestum cum patre admissum.

Nyctimene. *Fab.* IX.

Nyctimene Nyctei filia, virgo Lesbia, nimiâ libidine effrænata in patris cubile se implicuit, ideoque adversantibus deis ob admissum, cessit in nocturnam: quod scelus ipsa nocturno tempore occultat, & in luce visa ab omnibus volucribus petitur obnoxia.

AN, quæ per totam res est notissima [1] Lesbon,
Non audita [2] tibi est? [3] patrium [4] temerasse cubile
lectum.

1 Lesbos insula est maris Ægæi. 2 A te. 3 Patris 4 Violasse.

Nycti-

Nyctimenen? Avis illa quidem; ſed conſcia culpæ
Conſpectum lucemque fugit, tenebriſque pudorem
Celat; & à [1] cunctis [2] expellitor æthere toto.
Talia [3] dicenti, Tibi, ait, [4] revocamina, corvus,
Sint precor iſta malo: nos vanum [5] ſpernimus [6] omen.
Nec cœptum [7] dimittit iter: [8] dominoque jacentem
Cùm juvene [9] Hæmonio [10] vidiſſe Coronida nartat.
[11] Laurea delapſa eſt audito crimine [12] amantis:
Et [13] pariter [14] vultuſq; [15] Deo, [16] plectrumq; [17] colorq;
Excidit. Utque animus [18] tumidâ fervebat ab irâ,
Arma aſſueta rapit; flexumque à cornibus arcum
[19] Tendit; & illa ſuo toties cum pectore juncta
[20] Indevitato trajecit pectora telo.
[21] Icta dedit [22] gemitum, tractoque à vulnere ferro,
Candida [23] puniceo perfudit membra [24] cruore:
Et dixit, [25] Potui pœnas tibi, Phœbe, dediſſe;
Sed peperiſſe priùs: [26] duo nunc moriemur in una.
[27] Hactenus: & pariter vitam cum ſanguine fudit.
Corpus [28] inane animæ frigus [29] letale ſecutum eſt.
Pœnitet heu [30] ſerò pœnæ crudelis [31] amantem:
Seque, quod audierit, quod ſic [32] exarſerit, odit;
Odit [33] avem, per quam [34] crimen, cauſſamq; [35] dolendi
Scire coactus erat: nervumq; arcumque, manumque,
Odit; cumque manu temeraria tela ſagittas:
Collaplamque fovet: ſeraque ope vincere [36] fata
Nititur: & medicas exercet [37] inaniter artes
Quæ poſtquam fruſtra tentata, [38] rogumque parari
Senſit, & arſuros [39] ſupremis ignibus artus:
Tum vero [40] gemitus [41] (neque enim cœleſtia tingi
Ora decet lacrymis) alto [42] de corde [43] petitos
Edidit: haud [44] aliter, quam cum ſpectante [45] juvencâ,
Lactentis vituli, dextrâ [46] libratus ab [47] aure,
Tempora diſcuſſit claro cava malleus ictu.
Ut tamen ingratos in pectora fudit odores:

1 Ab omnibus, ſc. avibus. Omnes enim aves noctuam perſequuntur.
2 Ejicitur.
3 Cornici.
4 Revocationes.
5 Contemnimus, non accipimus.
6 Præſagium, augurium. Omen enim augurium, quod fit ore, quaſi Oremen: & tam de malo, quam de bono dicitur. Virg. Quod Dii priùs omen in ipſum convertant. 7 Omittit, ſc. corvus.
8 Apollini.
9 Theſſalico. ſc. Iſthye. Æmonia enim Theſſalia dicta eſt.
10 Sc. ſe.
11 Corona ex lauro confecta.
12 Amicæ Coronidis, à quâ ſe amari Apollo putabat.
13 Simul.
14 Hilaritas ac lætitia vultus. Nam vultus pro animi affectu mutatur, ut modò lætitiam, modò mœſtitiam præ ſe ferat.
15 Apollini.
16 Inſtrumentum eſt, quo cithara percutitur, ἀπὸ τῦ πλήτ]ειν, i. à percutiendo dictum.
17 Nam ex rubicundo pallidus eſt effectus, quod indignantibus evenire ſolet.
18 Ab effectu, quod hominem tumeſcere cogat.
19 Intendit.
20 Quod nullo pacto poteſt devitari.
21 Percuſſa Coronis.
22 Ingemuit.
23 Rubro.
24 Sanguine.
25 Potui abs te puniri.
26 Et ego & infans.
27 Hæc locuta Coronis.
28 Corpus vacuum animâ & mortuum.
29 Mortiferum.
30 Poſtquam nullum remedium poterat adhiberi.
31 Apollinem qui amabat Coronidem.
32 Ira exarduerit.
33 Corvum.
34 Coronidis concubitum cum juvene Æmonio.
35 Mœrendi.
36 Mortem.
37 Fruſtrà.
38 Struem lignorum ad cremandum cadaver Coronidis. Rogus enim eſt ſtrues lignorum ad cremanda cadavera.
39 Ultimis.
40 Ingemuit Apollo.
41 Dii enim fiere non poſſunt.
42 Ex imo pectore.
43 Depromptos.
44 Hac ſimilitudine oſtendit, quàm graviter gemuerit Apollo.
45 Vaccâ juniore, quæ jam vitula eſſe deſiit.
46 Vibratus, ſublatus.
47 Percutientis. Geſtum enim exprimit lanii, vitulum interficientis. Malleum enim auriculæ dextræ admovens, ictum vitulo infligit.

Et dedit amplexus, [1] injustaque justa peregit:
Non [2] tulit in cineres labi sua Phœbus eosdem
Semina. sed natum flammis uteroque [3] parentis
Eripuit: geminique tulit [4] Chironis in antrum.
Sperantemque sibi non [5] falsæ [6] præmia linguæ,
Inter aves [7] albas vetuit considere corvum.

1 Perfecit iniquas exequias funebres. Nam injuste illam interfeciſſe sibi Apollo videbatur. Justæ autem dicuntur exequiæ, quæ mortuis impenduntur, ita dictæ, quod jure fierent his, qui de nobis viventes bene meriti fuerant. 2 Passus est. 3 Matris Coronidis. 4 Chiron filius fuit Saturni ex Philyra, Oceani filia, cum qua in equum mutatus concubuit, Chironemque Centaurum sustulit, propter quod geminus dicitur. Nam ex parte anteriore homo, ex posteriore equus videbatur. 5 Veri indicii. 6 Mercedem. Præmium proprie dicitur id, quod tanquam loco justæ mercedis pro rectè factis datur. Cic. Solon duabus rebus contineri Rempublicam dixit, præmio, & pœna. In ludis quoque & certaminibus præmia dicuntur, quæ proponuntur victoribus. Virg. Protinus Æneas celeri certare sagittâ Invitat, qui forte velint, & præmia ponit. 7 Apollo corvum ex albo nigrum fecit.

Ocyroë in Equam. *Fab.* X.

Ocyroe Chironis & Cariſiæ filia, contemtis patris artibus, veſania futura præcinuit: infanti Æſculapio prædixit quod medicinâ mortuos ad ſuperos reducturus eſſet, quodque eſſet ab avo fulminis ictum experturus. Patrem quoque Chirona prædicit ſerpentibus cruciatum, cupidumque mortis, ex Deo in mortalium numerum venturum. Quæ cum eſſet elocuta, in equæ ceſſit figuram, ne adverſantibus fatis plura ederet quam prædicta Apollinis ſinerent.

[1] SEmifer interea divinæ ſtirpis [2] alumno
Lætus erat; miſtoque oneri gaudebat honore.
Ecce venit [3] rutilis [4] humeros protecta capillis
Filia [5] Centauri: quam quondam Nympha Chariclo,
[6] Fluminis in [7] rapidi ripis enixa, vocavit
[8] Ocyroën. Non hæc artes contenta paternas
Edidiciſſe fuit: fatorum arcana [9] canebat.
Ergo ubi [10] fatidico concepit mente furores,
Incaluitque [11] Deo, quem clauſum pectore habebat;

1 Chiron ſemiferus, i. ex dimidia parte ferus. 2 Æſculapio Apollinis filio. 3 Flavis crinibus. 4 Habens humeros rectos. 5 Ocyroe filia ſpilus Chironis. Centauri vero ſunt Theſſaliæ populi, juxta Pelion montem habitantes, qui primi equos domare, & ex iis pugnare cœperunt: unde factum eſt, ut à vicinis populis primum conſpecti, membra partim humana, partim equina habuiſſe crederentur. 6 Caici. 7 Rapacis. 8 Sic dicta, quod in ripis Caici, fluminis Myſiæ rapidiſſimi, nata fuerit. Ωκυς velox, ῥόη curſus. 9 Prædicebat. Canere enim aliquando ſumitur pro vaticinari, prædicere. Virg. Sola mihi tales caſus Caſſandra canebat. Canere autem proprie. eſt voce modulari, cantare. Hinc canere Poetæ dicuntur, quoniam verſus rhythmica ratione compoſitos, cantando pronuntiare conſueverunt. Virg. Arma virumque cano. Aliquando etiam canere pro prædicare, & divulgare accipitur. Mart. Quicquid fama canit, donat arena tibi. i. quicquid fama prædicat & divulgat, quæ non modo à veritate, ſed etiam à forma veritatis remota ſunt, tu in Amphitheatro fieri potuiſſe oſtendis. 10 Vaticinandi ac futura prædicendi impetus. 11 Spiritu divino.

Aſpicit

Aſpicit [1] infantem, Totique [2] ſalutifer orbi
Creſce, puer, [3] dixit: Tibi ſe mortalia ſæpe
Corpora [4] debebunt; animas tibi reddere ademtas
Fas erit; [5] idque ſemel Dîis indignantibus auſus,
Poſſe dare hoc [6] iterum flammâ prohibebere [7] avitâ;
Eque Deo corpus fies [8] exſangue; Deuſque,
Qui modo corpus eras; [9] & bis tua fata novabis.
Tu [10] quoque, chare pater, non jam [11] mortalis &
Omnibus [12] ut maneas, naſcendi lege creatus; [ævis
Poſſe mori cupies tum, cum cruciabere diræ
Sanguine [13] ſerpentis per [14] ſaucia membra recepto:
Teq; ex [15] æterno [16] patientem [17] Numina mortis
Efficient; [18] tripliceſque Deæ tua fila [19] reſolvent.
Reſtabat [20] fatis [21] aliquid: ſuſpirat ab imis
Pectoribus, lacrymæque genis labuntur obortæ:
Atque ita, [22] Prævertunt, inquit, me fata; vetorque
Plura loqui; vociſq; meæ [23] præcluditur uſus
Non fuerant [24] artes [25] tanti, quæ numinis iram
Contraxêre mihi; mallem neſciſſe futura.
Jam mihi [26] ſubduci facies humana videtur:
Jam cibus herba placet; jam [27] latis currere campis
[28] Impetus eſt; in equam, cognataq; corpora [29] vertor.
Tota tamen [30] quare? [31] Pater eſt mihi nempe bifor-
Talia dicenti pars eſt extrema querelæ [mis
Intellecta parum: [32] confuſaque [33] verba fuere.
Mox, nec verba quidem, nec equæ ſonus ille videtur;

1 Æſculapium. Infans dicitur proprie qui nondum fari cœpit. Et accipitur infans pro brutorum animalium, & avium fœtu. Sumitur & pro ſtulto, & quaſi loqui neſciente. 2 Salutem adferens & tribuens omnibus hominibus. Æſculapius enim adeo præſtans medicina fuit, ut etiam Hippolytum ab inferis revocaverit, propter quod à Jove fulmine fuit extinctus, ac poſtea Deus effectus. 3 Ocyroe. 4 Obligata, devincta erunt tibi. Debeo enim idem eſt, quod obligatus ſum. Pertinet ad omnia quibus devincti ſumus. 5 Animas reddere ademptas. 6 Secundo. 7 Paternæ avi Jovis. Avitum enim eſt, quod ab avo, aut avia ad nos pervenit. 8 Sine ſanguine, mortuum, i. morieris. Exangue enim corpus cadaver notat. Virg. Corpuſque exangue ſepulchro Reddit Hectoreum. Proprie enim exangue id dicitur, quod eſt ſine ſanguine. Interdum pallidum, quod pallentes videantur ſanguine carere cum ſanguis per extrema diffuſus ſit cauſa ruboris: contra recedente ſanguine, ſubito palleſcimus, ut in metu videmus accidere. cum ſanguis ſe recipit ad interiora. 9 Et tuam vitam bis renovabis, ſc. ſemel, natus ex Apolline & Coronide, & ſecundo à morte & conflagratione fulminis in cœlum ſublatus, & Deus factus. 10 Patri quoque Chironi Ocyroe vitam prædicit. 11 Immortalis: cum enim ei ſagittas Herculis tractanti una ex iis decidiſſet in pedem, antea dolore precibus à Jove impetravit, ut ſibi, quamvis immortali, mori liceret. Poſt mortem vero inter ſydera relatus Sagittarii nomen obtinuit. Unde Ovid. in Faſt. Nona dies aderat, cum te, juſtiſſime Chiron, Bis ſeptem flexis corpore cinctus eras. 12 Quamvis, 13 Hydræ, quæ, cum centum capita haberet, ab Hercule fuit interfecta: ejus ſanguine Herculis ſagittæ tinctæ, inſanabilia vulnera inferebant. 14 Vulnerata. 15 Ex immortali. 16 Mortalem. 17 Dii. 18 Parcæ, quæ tres dicuntur eſſe, Lachefis, Atropos & Clotho. Lachefis dicitur à λαχειν, quod ſortiatur exitus: Atropos ἀπο τῦ μὴ τρέπεσθαι, quod fata inevitabilia ſint: Clotho à κλώθειν, quod ea quaſi præſtituat & deſtinet quæ cuique toleranda ſunt. 19 Nam in earum filis cujuſque vita eſſe dicitur, donec fila frangantur. 20 De fatorum arcanis, quæ referre inſtituerat Ocyroe. 21 Dicendum. 22 Occupant & impediunt. Nam in fatis erat, ut verteretur in equam. 23 Inſidioſe intercipitur. Alioqui præcludere eſt intercludere, præcidere. 24 Vaticinandi & futura prædicendi. 25 Tanti à me æſtimandæ ſeu faciendæ non fuerunt, ut ira Deorum humanam amitterem figuram. 26 Auferri, ſubtrahi. 27 Per ſpatioſos campos. 28 Cupiditas eſt mihi currendi. Eſt figura loquendi Græca. 29 Muter. 30 Sc. convertor in equam. 31 Chiron. 32 Utramque habet formam, & hominis, & equi. 33 In unum mixta. 34 Ocyroes

Sed

Sed simulantis equam: parvoq; in tempore certos
Edidit hinnitus; & [1] brachia movit in herbas.
Tum digiti [2] coëunt, & quinos alligat [3] ungues
[4] Perpetuo cornu levis ungula: crescit & oris.
Et colli spatium: longæ pars maxima [5] pallæ
Cauda fit; atque [6] vagi crines per colla jacebant,
In dextras abiere [7] jubas; pariterque novata est
Et vox & facies: [8] nomen quoque monstra dedere.

1 Quibus verbis innuit, brachia in pedes anteriores fuisse commutata. 2 Conjunguntur. 3 Calceus corneus, pedes muniens eorum animalium, quæ digitos non habent. 4 Continuo. 5 Palla est muliebre vestimentum, ita dictum, quòd palam & foris eo utebantur. 6 Dispersi. 7 Crines à collo pendentes. 8 Nam ἵππος, i. equus, fuit appellata.

Battus in indicem. *Fab.* XI.

Apollo Jovis & Latonæ filius, cùm pecus Admeti Pheretis filii pasceret, fistulæ cantu solitudinem protegens, boves ejus in agros Pyliæ regionis progressæ sunt: quas Mercurius avertit, & in sylva occulit. Quod cùm Battus Nelei filius equas pascens vidisset, Mercurius ut indicium premeret, ex armentis formosissimam vaccam ei concessit. At ille discedenti affirmavit, lapidem priùs, quam se, quicquam indicaturum. Deus verò ut mortalis fidem experiretur, paulò post mutata figura ad eundem reversus est, simulavitque se amissas boves quærere; & præmium promitteus, si demonstrasset. At ille cùm sub quo monte pascerentur ostendisset, Mercurius perfidia ejus offensus, in lapidem eum mutavit; qui ab eventu Index circa Pylon vocatur.

[1] FLebat, opemque tuam frustra Philyreius heros,
Delphice, poscebat: sed nec [2] rescindere magni
[3] Jussa [4] Jovis poteras; nec, si rescindere posses,
Tunc aderas: [5] Elin [6] Messeniaque arva [7] colebas.
[8] Illud erat tempus, quo te [9] pastoria pellis
Texit; onusque fuit baculum sylvestre siniſtræ;
[10] Alterius, [11] dispar septenis fistula cannis.
Dumque amor est curæ, dum te tua fistula [12] mulcet,
Incustoditæ Pylios memorantur in agros
Processisse [13] boves: videt [14] has Atlantide Maia

1 Mutationem Batti in lapidem indicem nunc Poëta subjungit. 2 Mutare, irritare. Ter. Mihi non videtur quod fit factum legibus, rescindi posse. Rescindi verò propriè testamenta dicuntur cum rumpuntur atque irrita fiunt. 3 Mandata. 4 Qui Ocyroën in equam commutavit. 5 Elis est urbs Peloponnesi, ab Eleo, Tantali filio, sic appellata, vel ab Eleo Neptuni filio. 6 Messena & regio & urbs fuit Peloponnesi. 7 Habitabas. Virg. Pallas, quas condidit arces, ipsa colat. Hinc cultores habitatores dicuntur. 8 Apollinis Metamorphosin in pastorem obiter describit Poëta. 9 Quo tempore veste pastorali, ex pellibus confecta indutus fuisti. 10 Siniſtræ. Nam dextræ onus erat baculus. 11 Inæqualis, tibia ex septem cannis inæqualibus confecta. Sic. Virg. Ecl. 2. Est mihi disparibus septem compacta cicutis Fistula. 12 Solatur, delectat. 13 Vaccæ. 14 Boves, i. vaccas.

1 Natus;

[1] Natus; & arte ſua ſylvis occultat [2] abactas.
Senſerat hoc [3] furtum nemo, niſi notus in illo
Rure ſenex. Battum vicinia tota vocabant.
Divitis [4] hic [5] ſaltus [6] herboſaque [7] paſcua [8] Nelei,
Nobiliumque greges cuſtos ſervabat equarum.
[9] Hunc [10] timuit, blandaq; manu [11] ſeduxit; &, [12] eja,
Quiſquis es, hoſpes, ait, ſi fortè armenta requiret
Hæc aliquis, [13] vidiſſe nega: neu [14] gratia facto
Nulla rependatur, nitidam cape præmia vaccam;
Et dedit. [15] Acceptâ, voces has reddidit [16] hoſpes;
Tutus eas; lapis iſte prius tua furta loquatur;
Et lapidem oſtendit. [17] Simulat Jove [18] natus abire,
[19] Mox [20] redit: [21] &, verſâ pariter cum voce figurâ,
Ruſtice, vidiſti ſi quas hoc limite, dixit,
Ire boves; fer opem: furtoque ſilentia deme;
Juncta ſuo pretium dabitur tibi fœmina tauro.
At [22] ſenior, poſtquam merces [23] geminata, Sub illis
Montibus, inquit, erunt; & erant ſum montibus illis.
Riſit [24] Atlantiades: &, Me mihi [25] perfide, prodis?
Me mihi prodis? ait: [26] perjuraq; pectora [27] vertit
In durum [28] ſilicem; qui nunc quoq; dicitur [29] Index:
Inque [30] nihil merito vetus eſt infamia ſaxo.

1 Mercurius Maiæ filius.
2 Abductas. Propriè enim abigi dicuntur armenta, i. abduci, furto tolli. Undè abactores vocantur pecorum fures, quos quidam abigeos vocant. Abigo autem propriè eſt expello, quaſi extra ago. Hinc abigere muſcas à facie dicimus: abigere oves à pratis. Et abacti magiſtratibus dicuntur, qui coacti deſeruerunt imperium, quaſi à magiſtratu expulſi.
3 Boum à Mercurio abactarum.
4 Battus.
5 Sylvas. 6 Herbis ac graminibus plena. 7 Paſcua ſunt, in quibus pecudes paſcuntur. 8 Neleus fuit pater Nestoris, regis Pyli. 9 Battum. 10 Mercurius veritus eſt. 11 Seorſum duxit. Seducere enim propriè eſt ſeorſum ducere, ab aliis deducere & ſejungere. Ter. Poſt Pamphilus me ſolum ſeduxit foras. Accipitur & pro decipere, & in fraudem inducere. Ter. Etiam nunc me ſeducere iſtis dictis poſtulas? 12 Batto. 13 Sc. te, i. dic te non vidiſſe. 14 Et ut aliqua gratitudo facto tuo referatur. 15 Vaccâ. 16 Battus ſic locutus eſt. 17 Præ ſe fert & oſtendit ſe velle abire. cùm tamen nollet. Simulamus ea, quæ falſa, ſeu ea eſſe, quæ non ſunt. Cic. Simulabat ſe Romam rediturum, cùm in Africam navigaturus eſſet. Diſſimulamus autem vera, ſeu ea non eſſe, quæ ſunt. Virg. Diſſimulare etiam ſperaſti, perfide, tantum poſſe nefas? 18 Mercurius Jovis & Maiæ filius. 19 Paulò poſt. 20 Revertitur ad Battum Mercurius. 21 Et unà cum voce mutata forma, ne agnoſceretur. 22 Battus. 23 Præmium duplicatum. 24 Mercurius nep. 4 Atlantis ex Maia. 25 Violator fidei. 26 Quæ jusjurandum violaverant. 27 Commutavit. 28 Silex eſt lapis durus, ex quo ignis excuti ſolet. 29 Lapis quo auri argentique bonitatem exploramus; qui & Lydius lapis appellatur. 30 Lapis enim nihil mali commiſit.

Aglauros in lapidem. *Fab.* XII.

Athenis virgines per ſolemne ſacrificium caniſtris Minervæ ferebant pigmenta: inter quas à Mercurio eminens ſpecie conſpecta eſt Herſe Cecropis filia. Itaque aggreſſus eſt ſororem ejus Aglauron, precatuſque eſt, ut ſe Herſæ ſorori ſuæ jungeret. At illa cùm pro miniſterio aurum eum poſciſſet; Minerva graviter offenſa eſt avaritia ejus: ob quam etiam ciſtulam traditam ſororibus

bus ejus custodiendam adversus prædictum cùm aperuisset, Invidiæ novissimè imperavit, eam sororis Herses exacerbare fortunio: diuque cruciatam in saxum mutavit.

HInc se sustulerat paribus [2] Caducifer alis: 710
[3] Munychioſq; volans agros, gratamq; [4] Minervæ
[5] Despectabat [6] humum, cultique [7] arbusta [8] Lycæi.
Illa fortè die castæ de more puellæ
Vertice supposito festas in Palladis arces
Pura coronatis portabant sacra canistris. 715
[9] Indè revertentes [10] Deus aspicit ales: iterque
Non agit in rectum, sed in orbem curvat eundem.
Ut [11] volucris visis rapidissima [12] milvus extis,
Dum [13] timet, & densi circumstant sacra ministri,
[14] Flectitur in gyrum; nec longius audet abire: 720
Spemque suam motis avidus circumvolat alis:
Sic super [15] Actæas agilis [16] Cyllenius arces
[17] Inclinat cursus; & easdem [18] circinat auras.
Quanto splendidior, quàm cætera sidera, [19] fulget
Lucifer; & quanto te, Lucifer, aurea [20] Phœbe; 725
Tanto virginibus præstantior omnibus Herse
Ibat; eratque [21] decus pompæ, comitumque suarum.
Obstupuit [22] forma Jove [23] natus: & [24] æthere pendens
[25] Non secùs exarsit, quàm cùm [26] Balearica [27] plumbum
[28] Funda [29] jacit: volat illud, & incandescit eundo; 730
Et, quos non habuit, sub nubibus invenit, ignes.

1 Aglauri, filiæ Cecropis Athenarum regis, mutationem in saxum Poëta amœnè tractat. Mercurius enim post Butem in lapidem mutatum, fortè inter virgines Athenienſium, sacra Minervæ celebrantes, vidit Herſen Cecropis filiam, omnium formoſiſſimam: quâ cum aliter potiri non poſſet, Aglauron sororem illius rogavit, ut ſibi opem ferret. Ea operam ſuam poſtulatur, dummodò ſibi pecunia tribuatur. Id cùm teſciviſſet Pallas, ob ci-

ſtam quoque apertam irata in quâ Erichthonium clauſerat, ei Invidiam immiſit, quâ impedita cum Mercurio repugnaret, ne aſpectu Herſes emptæ frueretur, in ſaxum ab eo fuit mutata. 2 Mercurius caduceum terens. Erat enim Caduceus vel Caduceum virga Mercurii, quâ ille ad diſſidia & diſcordias toſſendas utebatur: à cadendo dicta, quòd contentiones & bella cadere faciat. Hæc ergo virgâ pax ſignificabatur. Undè Caduceator legatus dicitur, pacem petens: de ea latius diximus ſupra, Lib. 1. verſ. 671. 3 Atticos. Munychia enim promontorium eſt Piræi, portus Athenarum, à Munycho dicta, qui illic ædificavit templum Munychiæ Dianæ. 4 Palladi, i. terram Atticam quæ Minervæ gratiſſima eſt. 5 Deorſum aſpiciebat. 6 Terram. 7 Arbores, aut loca arboribus conſita. 8 Exculti etiam Ariſtotelicis diſputationibus. Nam Lycæum eſt gymnaſium Athenis, in quo deambulans Ariſtoteles de Philoſophiâ diſſerebat. 9 Ex arce Palladis. 10 Mercurius. 11 Hac ſimilitudine Poëta oſtendit, quomodo in orbem Mercurius volaverit, ut diutiùs aſpectu Herſes amatæ frueretur. 12 Avis eſt rapax, quæ in gyrum volat. 13 Miniſtros extra cuſtodientes. 14 Movetur in orbem & circuitum. 15 Athenienſes. Actæa enim Attica eſt, quòd fere tota ſit littoralis, ἀκτὴ enim littus dicitur. 16 Mercurius, à Cylleno monte Arcadiæ. 27 Flectit, vertit volatus. 18 Circumdat, circumit, Propriè circino rotundum facio vel circinum duco. Circinus. 19 Splendet. 20 Luna. 21 Gloria. 22 Pulchritudine Herſes. 23 Mercurius. 24 In aëre. 25 Non aliter amore eſt inflammatus. 26 Quâ Balearium inſularum incolæ maximè utuntur. Baleares dictæ ſunt inſulæ duæ Hiſpaniæ adjacentes, & haud longè inter ſe diſtantes: & à ſpatio ſuo cognominibus acceptis, Majores & Minores, nunc vulgò Majorca & Minorca appellantur. Dictæ autem Baleares παρὰ τὸ βάλλειν, i. à jaculando, propterea quod fundæ jaculatione Baleares peritiſſimi habiti ſunt. 27 Plumbeam pilam. 28 Inſtrumentum eſt è funiculo factum, quo funduntur, i. jactantur lapides. Ab hac funditores vocati, qui fundis magnis dimicant. 29 Emittit.

1 Vertit

[1] Vertit iter; [2] cœloque petit diversa relicto:
[3] Nec se dissimulat. [3] *Tanta est fiducia formæ.*
[5] Quæ quanquam jussa est; cura tamen adjuvat illam:
[7] Permulcetq; comas, [8] chlamydemq; ut pendeat aptè,
Collocat; ut [9] limbus, totumq; appareat aurum: [735
Ut teres in dextra, qua somnos ducit & arcet,
[10] Virga sit: ut terris niteant [11] talaria [12] plantis.
[13] Pars [14] secreta [15] domus [16] ebore, & [17] testudine culto
Tres habuit thalamos: quorum tu, Pandrosо, dextrum,
Aglauros [18] lævum, medium possederat Herse. [740
Quæ [19] tenuit lævum, venientem prima notavit
Mercurium: nomenque Dei scitarier ausa est.
Et causam adventûs. Cui sic respondit Atlantis
Pleionesque nepos: Ego sum, qui jussa per auras 745
Verba patris porto. Pater est mihi [20] Juppiter ipse.
Nec fingam [21] causas: tu tantum [22] fida [23] sorori
Esse velis, [24] prolisque meæ matertera dici.
Herse causa viæ, faveas oramus amanti. [750
Adspicit [25] hunc oculis iisdem, quibus [26] abdita nuper
Viderat Aglauros flavæ secreta Minervæ:
Proque ministerio magni sibi ponderis aurum
Postulat: [27] interea tectis excedere cogit. [bem,
[28] Vertit ad [29] hanc [30] torvi [31] dea bellica luminis or-
Et tanto penitus traxit suspiria motu, 755
Ut pariter pectus, positamque in pectore forti
[32] Ægida concuteret. Subit, [33] hanc arcana [34] profanâ
[35] Detexisse manu tum, cùm [36] sine matre creatam
[36] Lemnicolæ stirpem contra data fœdera vidit;

1 Convertit ac mutat iter Mercurius. Cum enim esset in cœlum iturus, in terras descendit. 2 Quò iter & volatum direxerat. 3 Nec se occultat esse Mercurium. 4 Adeò enim formosus erat, ut nulla occultatione opus esset. 5 Fiducia formæ & pulchritudinis. 6 Formam. 7 Pectit capillos. 8 Componit pallium ita, ut undè ex omni parte pendeat. Chlamys propriè est vestis militaris pallio brevior, quæ aliis vestibus superimponebatur. 9 Ut limbus totus aureus appareat. Est autem limbus pars infima vestis mulliebris, imos pedes contingens. 10 Caduceus, quo Mercurius dat somnos, adimitque, Et lumina morte resignat, ut supra. Teres est quòd undique nodis caret. 11 Mercurii alata calceamenta. 12 Pulchris pedibus. 13 Interiorem partem domus Cecropis describit, in qua thalami filiarum erant. Græcis Gynæceum vocatur. 14 Interior. 15 Ædium Cecropis. 16 Eburneâ testudine, i. eburneâ formice sive camera testudine tegminis instar convexa. 17 Testudo propriè est animal tardigradum, à testâ, qua tegitur, nomen habens. Est item testudo machina bellica, tabulatis contexta, ita dicta, quod sub tecto valido ex tabulatis opere imbricato confecto, milites tuti quasi sub testâ, muros urbis inimicæ aggrediuntur. Testudo item dicebatur congregata militum multitudo conferris scutis tecta adversus impetum lapidum, aliorumque telorum desuper incidentium. Est item Testudo musicum instrumentum. Sinistrum thalamum. 18 Et erat Aglauros. 19 Qui rex est & Deorum & hominum. 20 Excogitabo & comminiscar rationes adventus mei. 21 Fidelis. 22 Herse. 23 Sobolis. 24 Matertera est matris soror, quasi mater altera. 25 Mercurium. 26 Erichthonium in cista clausum. 27 Dum aurum adferret Mercurius, cogit Aglauros Mercurium exire domo. 28 Convertit. 29 Aglauron. 30 Torvos oculos quales iratis esse solent. 31 Pallas, Jovis & Bellona dicitur. 32 Ægis munimentum est pectoris aureum à Vulcano fabricatum, habens in medio Gorgonis caput, quo Pallas uti solet. Ægis autem scutum est: scuta n. veterum ex tergoribus caprinis conficiebantur, αἴξ, αἰγὸς. Græcis capram denotat. 33 Aglauron. 34 Impia, sceleste. Profanum autem dicitur irreligiosum, & à religione remotum. Profani item dicebantur sacris non initiati, qui à fano & sacris arcebantur, quasi procul à fano, i. e. æde sacra. Virg. Procul ô procul esse profani. 35 Aperuisse. 36 Quia Erichthonius ex solo semine Vulcani, quod in terram cecidit, cùm Palladi pudorem extorquere vellet, natus est. 37 Vulcani, qui infans à Jove in Lemnum, insulam littoris Thracici, de cœlo erat dejectus, eamque postea incolebat.

1 Et

[1] Et gratamque Deo fore jam, gratamq; [2] sorori:
Et ditem sumpto quod avara poposcerit, auro.
Protinus [3] invidiæ [4] nigro [5] squallentia tabo
Tecta petit. [6] Domus est imis in vallibus [7] antri
[8] Abdita, sole carens, non ulli pervia vento;
Tristis, & [9] ignavi plenissima frigoris; & quæ
Igne vacet semper. [10] caligine semper abundet.
[11] Huc ubi pervenit belli [12] metuenda virago;
Constitit ante domum, ([13] neq; enim succedere tectis
Fas habet) & postes [14] extrema cuspide pulsat.
[15] Concussæ [16] patuêre fores: videt intus [17] edentem
[18] Vipereas carnes, vitiorum alimenta suorum,
Invidiam; [19] visâque oculos avertit. At [20] illa
Surgit humo pigra; semesarumque relinquit
[21] Corpora serpentum: passuque incedit inerti.
Utq; [22] deam vidit formâq; armisq; [23] decoram;
Ingemuit; vultumque ima ad [24] suspiria duxit.
Pallor in ore sedet: macies in corpore toto:
Nusquam recta [25] acies [26] livent rubigine dentes:
Pectora felle virent. Lingua est [27] suffusa veneno
Risus abest; nisi [28] quem [29] visi [30] movere dolores
[31] Nec fruitur somno, vigilacibus [32] excita curis:
Sed videt [33] ingratos, [34] intabescitque videndo,
Successus hominum. [35] Carpitque & [36] carpitur una;
[37] Supplicium quoq; sibi est. [38] Quamvis tamen oderat [39]
Talibus adfata est breviter Tritonia dictis: [illam;
[40] Infice [41] tabe tua natarum Cecropis [42] unam,
Sic opus est. Aglauros ea est. Haud plura locuta
Fugit: & impressâ tellurem reppulit hasta.
[42] Illa [44] deam [45] obliquo fugientem lumine, [46] cernens;

1 Mercurio, ob petitam pecuniam. 2 Herse, quia illam ex avaritia Mercurio prostituebat. 3 Primum invidiæ domum describit poeta, deinde Invidiam ipsam. Est autem Invidia dolor conceptus ex aliena prosperitate: vel ægritudo animi, quæ propter res secundas alterius suscipitur, quæ nullam jacturam adferant invidenti: ut eam Cicero definit Tusc. 4. Differt invidia ab odio, quod illa occulta sit, hoc sæpe apertum: illa nascatur ex alterius rebus secundis, quæ nihil invidenti nocent; hoc ex quo quod læsisse, vel læsurus videatur, quem odimus. Notanda est interim incomparabilis illa, ac vere poetica descriptio, omnibus numeris absolutissima. 4 Nigra sanie. 5 Sordida. 6 Invidiæ. 7 Speluncæ. 8 Abscondita. 9 Pigri, ab effectu, quod ignavos & pigros homines efficiat. 10 Tenebris. 11 Ad hanc invidiæ domum. 12 Pallas, quæ a Latinis Bellona vocatur, quod in bello maxime sit timenda. 13 Palladi, ut quæ est Dea, non licet Invidiæ domum ingredi. 14 Mucrone hastæ: Pallas enim hastam gestare memoratur. 15 Pulsæ. 16 Apertæ sunt. 17 Invidiam. 18 Viperarum quæ sic sunt appellatæ, quod vi pariant. Nam etiam dissumpti, cum pariunt traduntur. 19 A visa Invidia Pallas oculos avertit, ne diutius spectaret. 20 Invidia. 21 Carnes. 22 Palladem. 23 Pulchram, eminentem. 24 Cum enim vultum Deæ vidisset hilarem, Invidia dolore affecta, suspiravit. 25 Oculorum. Invidi enim non recto, sed obliquo utuntur visu. Acies enim interdum significat oculi lumen. Aliquando acumen falcis, gladii, & similium, quæ secant. Item pro exercitu instructo. Atque interdum pro ipso congressu & prælio. Per translationem sumitur pro ingenii perspicacitate. 26 Lividi & plumbei coloris sunt. 27 Perfusa, infecta. 28 Risum. 29 Non ipsius, sed aliorum. Invidi enim & alienis malis gaudent, & bonis dolent. 30 Excitarunt, fecerunt. 31 Nec dormire potest. 32 Concita, stimulata. 33 Non gratos, ac sibi displicentes. 34 Paulatim consumitur. 35 Simul lædit. 36 Et simul læditur. 37 Et sibi ipsi est pœna. Invidus enim se ipsum semper rodit, paulatimque consumit: nec vanum proverbium, Suum invidia torquet auctorem. 38 Ordo est: Quamvis Tritonia oderit illam, tamen est allocuta eam talibus. 39 Invidiam. 40 Contamina. 41 Veneno tuo. 42 Aglauron Cecropis filiam. 43 Invidia. 44 Palladem. 45 Obliquis oculis, qualibus invidi aspicere successus aliorum solent. 46 Aspiciens.

Murmura parva dedit: [1] succeſſurumq; Minervæ
Indoluit: baculumque capit, quod ſpinea totum
Vincula cingebant: adopertaque nubibus atris,
Quacunque ingreditur, florentia [2] proterit arva.
Exuritque herbas, & ſumma cacumina carpit:
Afflatuque ſuo populos, urbeſque, domoſque
Polluit: & tandem [3] Tritonida conſpicit arcem,
[4] Ingeniis opibuſque, & [5] feſtâ pace [6] virentem:
Vixq; [7] tenet lacrymas; quia nil lacrymabile cernit.
Sed poſtquam thalamos intravit Cecrope natæ;
[8] Juſſa facit: pectuſq; manu [9] ferrugine tinctâ
Tangit: & [10] hamatis [11] præcordia ſentibus implet:
Inſpiratque nocens [12] virus: [13] pr̃ceumq; per oſſa
[14] Diſſipat, & medio ſpargit pulmone, venenum.
[15] Neve mali ſpatium cauſſæ per latius errent;
[16] Germanam ante oculos, fortunatumq; ſororis
Conjugium, pulchrâq; [17] Deum ſub imagine ponit,
Cunctaque magna facit: quibus irritata, dolore
[18] Cecropis occulto [19] mordetur: & anxia nocte,
Anxia [20] luce gemit; [21] lentâque miſerrima tabe
[22] Liquitur, ut glacies [23] incerto ſaucia ſole;
Felicilque bonis non ſeciùs [24] uritur Herſes;
Quâm cùm ſpinoſis ignis ſupponitur herbis;
Quæ neq; dant flammas [25] leniq. tepore cremantur.
Sæpe mori voluit; ne quicquam tale videret:
Sæpe velut crimen rigido narrare [26] parenti.
Denique in adverſo venientem limite ſedit
Excluſura [27] Deum: [28] cui blandimenta, preceſque
Verbaque [29] jactanti mitiſſima, Deſine, dixit:
Hinc ego me non ſum niſi te motura repulſo.
Stemus, ait, [30] pacto, velox [31] Cyllenius iſto;
[32] Cælataque fores virgâ [33] patefecit. At [34] illi
Surgere conanti partes, qualcunque ſedendo
Flectimur, ignavâ nequeunt gravitate moveri.
[35] Illa quidem [36] recto pugnat ſe attollere [37] trunco:
Sed genuum [38] junctura [39] riget, [40] friguſq; per ungues

1 Indoluit quod *Minerva* (cujus juſſa jam erat executura) optato ſucceſſu fruitura eſſet.
2 Proſternit.
3 Athenarum arcem, Palladi dicatam. 4 Propter multitudinem præſtantiſſimorum & artificum, & oratorum, & philoſophorum hoc dicit.
5 Ab effectu Nam tempore pacis feſti celebrantur.
6 Florentem.
7 Continet.
8 A Pallade.
9 Ferri rubigo *ferrugo* vocatur.
10 Recurvis ſpinis: qualis eſt hamus.
11 Cor, quod ſedes curarum dicitur.
12 Venenum.
13 Nigrum.
14 Diſpergit.
15 Ne cauſæ doloris longiùs abſint, efficit ut felicitatem ſororis ſemper ante oculos cum maximo dolore & cruciatu habere videatur.
16 Sororem Herſen. 17 Mercurium. 18 Aglauros Cecropis filia: eſt enim nomen patronymicum fœmininum. 19 Cruciatur. *Mordere* enim aliquando eſt dolore afficere. Cic. Valde me *momorderunt* epiſtolæ tuæ de Atticâ noſtrâ. Proprie eſt dentibus lædere. Item calumniari, lædere. 20 De die. 21 Corruptione quæ paulatim fit. 22 Liqueſcit, atque ut nix ad Solem conſumitur. 23 Debili ac parùm vehementi Sole: *incertus* autem *Sol* dicitur, cum nubilos ô cœlo nunc ſplendet, nunc nubibus reconditur. 24 Affligitur. 25 Lento calore. 26 Severo patri Cecropi. 27 Mercurium. 28 Mercurio. 29 Fruſtra dicenti: eſt enim *jactare* interdum inaniter loqui. Virg. *Talia jactanti*. Interdum eſt oſtentare. 30 Iſto modo, ut te hinc non moveas, niſi me repulſo. Nunquam autem me hinc repellere poteris: tu igitur hic ſemper maneas. Conceſſio ironica. 31 Mercurius, a *Cyllene* Arcadiæ monte. 32 Sculptas atque pictas. 33 Aperuit. 34 Aglauro. Deſcribit autem quomodo Aglauros in ſaxum fuerit commutata, ac limini januæ ita affixa, ut nunquam ſurgere potuerit. 35 Aglauros. 36 Conatur. 37 Erecto pectore. Nam *truncus* ea pars corporis dicitur, quæ eſt intra collum & coxas. 38 Conjunctio, compages. 39 Rigida ac dura eſt facta. 40 Sic alibi: *Prius quis per ora cruor fluat artus, Quam* &c. Et, *Occupet obſeſſos fudor mihi frigidus artus, Ponitur antè meis* &c. *Ante finis.*

Labitur;

Labitur: & pallent amisso sanguine venæ.
Utque malum latè solet immedicabile [1] cancer
Serpere, & illæsas vitiatis addere partes;
Sic [2] læ alis hyems paulatim in pectore venit:
Vitalesque vias, & [3] respiramina clausit.
Nec conata loqui est; nec, si conata fuisset,
Vocis haberet iter: saxum jam colla tenebat;
Oraque duruerant: [4] signumque exsangue sedebat,
Nec lapis albus, erat [5] sua mens [6] infecerat illam.

1 Morbus paulatim corpus rodens. Est item Cancer bestia. Item unum ex duodecim Zodiaci signis. 2 Mortiferum frigus. 3 Pulmonis respirationes, halitum seu meatum spiritus. 4 Statua sine sanguine. & mortua. In statuam enim lapideam Aglauros fuit mutata 5 Invidorum enim corpora sunt nigra, quemadmodum & mens nigra esse solet & nocens. 6 Maculaverat.

Europa à Tauro rapta. *Fab.* XIII.

Cum Mercurius jussu patris in Phœniciam transgressus esset, ut armenta illius regionis ad litus compelleret, Jupiter in Taurum conversus est: cumque se juvencis Agenoris regis immiscuisset, & in amorem sui spatiantes in arenâ virgines conspicere coegisset: paulatim singulis alludens, novissimè Europam Agenoris filiam, cujus amore compulsus mutaverat figuram, insidentem sibi tergo per mare in insulam Cretam detulit, ibique concubitu ejus fruitus est.

HAS ubi verborum pœnas mentisq; [1] profanæ
Cepit [2] Atlantides; [3] dictas à Pallade terras
Linquit, & ingreditur [4] jactatis æthera pennis.
[5] Sevocat [6] hunc [7] genitor; nec cau am fassus amoris,
Fide minister, ait, jussorum, nate, meorum,
Pelle moram; solitoque celer [8] delabere cursu:
[9] Quæque tuam matrem tellus à parte sinistra
[10] Suspicit, (*11* i digenæ [12] Sidonida nomine dicunt)
Hanc pete; quodque procul montano gramine pasci
Armentum regale vides; ad littora verte.
[13] Dixit: & expulsi [14] jamdudum monte juvenci
Littora juxta petunt; ubi magni [15] filia [16] regis
Ludere virginibus [17] Tyriis comitata solebat.

1 A sacris & religione remota. 2 Mercurius nepos Atlanti. ex Maia 3 Athenas. Nam Athenæ dicuntur, i. Pallade dicuntur. 4 Motis. 5 Jupiter. Europæ Agenoris, Phœnicum regis filiæ amore captus, Mercurio, Athenis

edeunti, mandat, ut se quamprimum in Phœniciam conferat, regiasque armenta ad litus compellat, ibi enim cum aliis virginibus Europam spatiari viderat. Id vero cum effecisset Mercurius, omni depositâ majestate Jupiter se in Taurum convertit, cujus dorsum post multas blanditias Europa ascendere aussa, in Cretam per mare ab Jove est advecta. Quod ideo fingitur, quia Cretenses Europam, ex Phœnicia raptam, in Cretam asportaverunt navi, cujus insigne Taurus erat, Mercurium. 7 Jupiter pater Mercurii. 8 Deorsum libere atque descende, ali velocitati, quali antea jussa mea solebas exequi. 9 Periphrasis est Phœniciæ, quæ à parte sinistra, septentrionem versus, subjacet Pleiadibus, quarum una est Maia, Mercurii mater. 10 Sursum aspicit. Interdum suspicere matri significat. 11 Inde geniti incolæ. 12 Sidonium. Sidon urbs est Phœniciæ. Unde Phœnicia ipsa Sidonis vocatur. 13 Jupiter. 14 Quamprimum. 15 Europa. 16 Agenoris. 17 Tyrus à Tyro, Phœnicis filio, dicta, & insula & urbs est Phœniciæ, Sidoni vicina. Nomen autem verum à situ sortiebatur: rupes enim erecta, lingua Hebræorum & Phœnicum linguâ vocatur; inde Græcorum Tyrus.

[1] *Non bene conveniunt, nec in una sede morantur,*
Majestas & amor, [2] Sceptri gravitate relictâ,
[3] Ille pater rectorque deûm ; cui dextra trisulcis
Ignibus armata est, qui nutu concutit orbem ;
Induitur tauri faciem ; mistusque juvencis
Mugit, & in teneris formosus obambulat herbis :
Quippe color nivis est ; quam nec vestigia duri
Calcavêre pedis, nec [5] solvit [6] aquaticus Auster.
[7] Colla [8] toris [9] extant: [10] armis [11] palearia pendent.
Cornua parva quidem ; sed quæ contendere possis
Facta manu, purâque magis perlucida gemmâ.
Nullæ in fronte minæ ; nec formidabile [12] lumen ;
Pacem vultus habet. Miratur Agenore [13] nata,
Quod tam formosus, quod prælia nulla minetur.
Sed, quamvis mitem, metuit [14] contingere primò.
Mox adit : & flores ad candida porrigit ora.
Gaudet amans ; &, [15] dum veniat sperata voluptas,
Oscula dat manibus : & [16] vix ah, vix cætera differt.
Et nunc [17] alludit, viridique exsultat in herba : [865
Nunc latus in fulvis niveum deponit arenis :
Paulatimque metu demto, [18] modo pectora præbet
Virgineâ [19] plaudenda manu ; modò cornua [20] sertis
[21] Impedienda novis. Ausa est quoq; regia virgo, 870
Nescia quem premeret, tergo considere tauri.
Cum [22] Deus à terra, siccoque à littore, [23] sensim
[24] Falsa pedum primis vestigia ponit in undis.
Inde abit ulterius, mediiq; per æquora ponti [lictum
Fert prædam. [25] Pavet [26] hæc : litusq, [27] ablata re-
[28] Respicit : & dextrâ cornu tenet ; [29] altera [30] dorso
Imposita est : tenues [31] sinuantur [32] flamine vestes.

[1] Non decet gravem virum amori indulgere : quam ob causam se in taurum Jupiter convertit, ut commodius virgine amatâ potiretur. Hanc sententiam in XVII Epist. copiosius est : Nunc male res junctæ calor & reverentia pugnant : Quid sequar in dubio est, hæc decet, illa juvat. [2] Deposita regni gravitate. Sceptrum enim est insigne regni : est enim baculus, quo stantes innituntur reges. Unde etiam sceptrum dictum est ἀπὸ τῦ σκήπτεσθαι, quod significat inhærere sive incumbere. [3] Jovem significat. Q.d. Ille potentissimus, qui omnibus præest, qui omnium est causa. 4 Fulminibus, quorum triplex est effectus : affiant enim, scindunt, & urunt. Trisulcus enim dicitur, quod tres habet acies. Virg. Linguis micat ore trisulcis. 5 Liquefacit. 6 Pluviosus. 7 Pulcherrimum describit taurum, in quem Jupiter mutatus. 8 Eminentiis musculorum. Tori enim dicuntur eminentiæ musculorum. Virg. Luxuriatque toris. Inde torosus dicitur, quod tororum amplitudine corporis robur præ se fert. Aliaqui torus sumitur pro lecto. 9 Eminent. 10 Humeris. Illud obiter hic notandum est, armos & humeri differre. Humeri enim proprie eorum sunt, qui recti in cœlum spectant ; unde soli homini inter mortalia humeros esse dicimus. Virg. Os humerosque deo similis. Armi vero sunt proprie bestiarum. 11 Palearia sunt pelles dependentes ex gutture boum, quasi pellearia, Angl. *Dewlaps.* 12 Oculi Tauri illius. [13] Europa Agenoris filia. 14 Attingere. 15 Donec fruatur sperata concubitus voluptate. 16 Cum difficultate concubitum differt in aliud tempus. 17 Ad ludentem puellam ludit. Alludere enim est ludo alicui blandiri. Interdum est obscure aliquid significare. 18 Interdum, 19 Blande tangenda. 20 Coronis ex herbarum frondibus, floribusque confertis. 21 Ligauda. 22 Jupiter, qui in Taurum se converterat. 23 Paulatim. 24 Simulatos pedes : non enim erant tauri pedes, sed falsi atque simulati. 25 Timet. 26 Europa. 27 Abducta à Jove in taurum mutato. 28 Retro aspicit. Oculos enim ad litus convertebat. 29 Sinistra manus. 30 Tergo. 31 Flectuntur, curvantur ; sinuare enim est curvare, in sinus flectere : Virg. Sinuatque immensa volumina tergo, i. in sinus flectit. Hinc sinus vestium appellati sunt, laxitates inter plicas intermediæ. 32 Vento.

P. Ovidii Nasonis
METAMORPHOSEΩN
LIBER III.

Homines è dentibus serpentinis orti. *Fab.* I.

Agenor, raptâ Europâ, fratres ejus ad requirendam sororem dimisit, ita ut, nisi eam reperissent, ad se ne reverterentur, imperaret. Cilix diversas petit regiones, novissimeque constituit Ciliciam: nec minus Phœnix à suo nomine Phœnicen. Cadmus verò, desperatâ spe visendi patris, Apollinis oraculum ingreditur, sciscitans, in quibus partibus orbis consisteret. Acceptâ itaque sorte, ut vaccam à grege secretam, quæ lunæ signum in latere haberet, ageret; & ubi fessa procubuisset, ibi statueret urbem: parens præcepto, in eam terram devenit, quæ postea à bove Bœotia dicta est. Hic cùm ad fontem Martis socios aquatum misisset, atque ille illuc venisset, ut vidit à dracone socios consumtos, serpentem interfecit, denteſque ejus, Minervæ monitu, humo sparsit. Ex quibus armatorum multitudo progignitur, quæ inter se domestico bello conflixit. Ità ut ex eâ quinque relinquerentur, qui Minervæ voluntate creandi populi, qui Thebis considerent, principes essent, quorum nomina hæc produntur fuisse, Echion, Idæus, Chthonius, Pelorus, Hyperenor.

JAmque [1] Deus [2] positâ [3] fallacis imagine tauri,
Se [4] confessus erat: [5] Dictæaque rura [6] tenebat.
Cum [7] pater ignarus: Cadmo perquirere raptam
Imperat: & pœnam, si non invenerit, addit
Exilium, facto [8] pius, & [9] sceleratus eodem.

1 Jupiter. 2 Depositâ. 3 Falsi vel simulati. 4 Manifestaverat se esse Jovem. Sic. Virg. 2. Æn. Ipsa Venus confessa Deam, qualisque videri Cœlicolis, & quanta solet. 5 Cretensia. 6 Occupabat. Cic. Milo campum jam tenebat. 7 Agenor. 8 Pius quidem quærendo filium fuit Agenor. 9 Sceleratus autem fuit, filio exilium inscendo.

Orbe [1] pererrato (quis enim deprendere posset
Furta Jovis?) profugus patriamque iramque [2] parentis
Vitat [3] Agenorides; Phœbique [4] oracula supplex
Consulit: &, quæ sit tellus habitanda, requirit.
[5] Bos tibi, Phœbus ait, solis occurret in arvis. 10
Nullum passa jugum, curvique [6] immunis aratri.
[7] Hâc duce [8] carpe vias: &, quâ requieverit herbâ,
Mœnia fac condas; [9] Bœotiaque illa vocato.
Vix bene [10] Castalio Cadmus descenderat antro;
Incultoritam intrè videt ire juvencam, 15
Nullum [11] servitii signum cervice gerentem.
Subsequitur, [12] pressoque [13] legit [14] vestigia gressu;
Auctoremque viæ Phœbum taciturnus adorat.
Jam vada [15] Cephisi, [16] Panopesque [17] evaserat arva:
Bos [18] stetit; &, tollens spatiosam cornibus altis 20
Ad cœlum frontem, mugitibus [19] impulit auras.
Atque ita, respiciens [20] comites sua terga sequentes,
[21] Procubuit, teneræque latus submisit in herbâ.
Cadmus [22] agit grates, peregrinæque [23] oscula terræ
Figit: & ignotos montes agrosque salutat. 25
[24] Sacra Jovi facturus erat: jubet ire ministros,
Et petere è vivis libandas fontibus undas.
Sylva vetus [24] stabat, [25] nullâ violata securi.
Est specus in medio virgis ac vimine densus,
Efficiens [26] humilem lapidum compagibus arcum, 30
Uberibus fœcundus aquis: hoc [27] conditus antro
[28] Martius anguis erat, [29] cristis [30] præsignis & auro;
Igne micant [31] oculi; corpus [32] tumet omne veneno;
[33] Tres quo vibrant linguæ: tripli stant [34] ordine dentes.
Quem postquam Tyria [35] lucum de [36] gente profecti
[37] Infausto tetigêre gradu; demissaque in undas
[38] Urna dedit sonitum; longo caput extulit antro
Cæruleus serpens; horrendaque sibila misit.
[39] Effluxere [40] urnæ manibus: [41] sanguisque relinquit
Corpus, & attonitus subitus tremor occupat artus.

1 Pervagato. Sic Virg. 2. Æn. dixit. Magnaque pererrato statuas quæ deinde per ponto. 2 Patris Agenoris. 3 Cadmus Agenoris filius. 4 Responsa Apollinis. Virg. suspensi Eurypilum scitatum oracula Phœbi Mittimus. Oraculum est Deorum responsum. Quandoque ponitur pro templo, in quo responsa dantur. Nonnunquam etiam pro celebri, notaturque dignâ, & minimè vanâ sententiâ. 5 Vacca. 6 Expers, quæ nunquam traxerit aratrum. 7 Bove, i. e. vaccâ. 8 Vade, perge. 9 Bœotiæ regio in Græciâ sic dicta fortè ἀπὸ τῶν βοῶν, de quâ hic Poëta mentionem facit. 10 Speluncâ Delphici oraculi. Musæ vocantur Castalides à fonte Castalio inter Delphos & Parnassum. 11 Quæ nullum jugum passa erat. 12 Represso & tardo, ne anteiret, sequitur vaccam. 13 Transit. 14 Signi pedum vaccæ. 15 Bœotiæ fluvii. 16 Urbis Phocidos. 17 Superaverat, transierat. 18 Substitit. 19 Mugitus in aërem emisit. 20 Cadmum cum sociis. 21 Humi jacuit. 22 Apollini. 23 Osculatur. Sic Vir. 1. Æn. Cùm dabit amplexus, atque oscula dulcia figet. 24 Erecta erat. 25 Quæ nunquam fuerat cæsa. 26 Depressum. 27 Absconditus in speluncâ. 28 Serpens Martii dicatus ac bellicosus. 29 Eadem figurâ utitur Virg. Paterâ libavit & auro, Impositis aureis. 30 Insignis, notabilis. 31 Oculi fulgent rubore. 32 Inflatum est & repletum. 33 Lingua triplex vibrat. 34 Serie. 35 Sylvam sacram. 36 Cadmi socii, qui de Phœnicià ubi est Tyrus, venerant. 37 Infelici passu: omnes enim Draconem illo necati sunt. 38 Vas est hauriendæ aquæ accommodatum, sive quo aqua è puteis fluminibusve hauritur: alio nomine situla dicitur. Dicebatur etiam urna apud veteres vas, quo judicum suffragia colligebantur, & in quo crematorum cinis servabatur. Hinc quoque pro sepulchro. 39 Manibus ministrorum ipsi ob Draconis illis aquæ excidit. 40 Urnæ longè elegantiùs sonea unda legebatur. Hanc autem lectionem multi codices firmant, ita: Lora fluunt manibus. Reposui. 41 Ministri expalluerunt metu serpentis.

Ille

[1] Ille volubilibus squamosos [2] nexibus [3] orbes
Torquet, & immenſos ſaltu [4] ſinuatur in arcus:
Ac mediâ plus parte leves erectus in auras
Deſpicit omne nemus: [5] tantoq; eſt corpore, quanto
Si totum ſpectes, [6] geminas qui ſeparat Arctos
Nec mora: [7] Phœnicas, ſive illi tela parabant,
Sive fugam; ſive ipſe timor prohibebat [8] utrumque)
[9] Occupat, hos morſu, longis complexibus illos,
Hos neccat adflatos [10] funeſtâ tabe veneni.
[11] Fecerat [12] exiguas jam Sol altiſſimus umbras:
Quæ mora ſit ſociis miratur Agenore [13] natus,
[14] Veſtigatque viros. Tegimen direpta leoni
Pellis erat: telum ſplendenti lancea ferro,
Et jaculum; telo quæ animus præſtantior omni.
Ut nemus intravit, [15] letataque corpora vidit,
Victoremque ſupra [16] ſpatioſi corporis [17] hoſtem
Triſtia [18] ſanguineâ lambentem vulnera linguâ:
[19] Aut ultor veſtræ, [20] fidiſſima corpora mortis,
Aut comes inquit, ero. [21] Dixit: dextrâq; [22] molarem
Suſtulit, & magnum magno [23] conamine miſit.
[24] Illius [25] impulſu cum turribus ardua celſis
Mœnia [26] mota forent, ſerpens ſine vulnere manſit.
Loricæque modo ſquamis defenſus, & atræ
Duritiâ pelliſ, [27] validos cute reppulit ictus.
At non duritiæ jaculum quoque [28] vincit eâdem,
Quod medio [29] lentæ fixum curvamine ſpinæ
Conſtitit; & toto deſcendit in [30] ilia ferro.
[31] Ille dolore ferox caput in ſua terga retorſit,
Vulneraque adſpexit: ſimumque haſtile momordit.
Idque, ubi vi multâ partem [32] labefecit in omnem,
Vix tergo eripuit; [33] ferrum tamen oſſibus hæret.
Tum vero; poſtquam ſolitas [34] acceſſit ad [35] iras
Plaga recens plenis tumuerunt guttura venis:
Spumaque pelliferas circumfluit [36] albida [37] rictus:
Terraq; rata ſonat ſquamis; quique halitus exit
Ore niger [38] Stygio, vitiatas [39] inficit auras.
[40] Ipſe modo immenſum [41] ſpiris facientibus orbem

1 Serpens.
2 Nodis.
3 Spiras quas ſerpentes cauda efficiunt.
4 Curvatur, flectitur.
5 Tantus erat ille ſerpens, quantum eſt is, qui inter duas urſas in cœlo ſpectatur. Eſt autem tantus, ut fluvius eſſe videatur. Hyperbole. 6 Duas & ſimiles urſas.
7 Cadmi comites Phœnices, quarum miſſos. 8 Et parare teli, & fugam. 9 Invadit. 10 Mortiferâ veneni corruptione & ſanie.
11 Deſcriptio meridiei. Sic Fab. 2. Jamque dies medium rerum contraxerat umbras, Et Sol ex æquo metâ diſtribuit utrâque. Et lib. 14. Sol erat, & minimas à vertice fecerat umbras. Et 3. de Arte: Jamque dies medius tenues contraxerat umbras, Inque pari ſpatio veſper & ortus erant. 12 Jam meridies erat: exiguæ enim in meridie ſolent eſſe umbræ, quò tempore Sol eſt altiſſimus. 13 Cadmus Agenoris filius. 14 Per veſtigia inquirit. 15 Exanima, occiſa. 16 Vaſtiſſimi. 17 Serpentem qui Cadmi ſocios necaverat. 18 Rubrâ & ſanguine infectâ. 19 Aut ego Cadmus veſtram mortem ulciſcar, ô fidiſſimi ſocii, aut unâ vobiſcum moriar. 20 O fidiſſimorum cadavera. 21 Cadmus. 22 Lapidem tam magnum, ut ex eo mola confici poſſit. Hyperbolicè dictum. 23 Impetu. 24 Lapidis moturis. 25 Jactu. 26 Concuſſa. 27 Validè & fortiter illatos. 28 Repellit. Tunc enim jacula vinci dicuntur cùm repelluntur. 29 Flexibilis dorſi. 30 Inteſtina. 31 Serpens. 32 Labare fecit. 33 Jaculi ferrum oſſibus infixum remanet. 34 Adjuncta fuit. 35 Conſuetam rabiem. 36 Alba. 37 Venenata ora. Rictus autem propriè ferarum eſt, ut roſtrum avium. 38 Venenato; qualis eſt Styx interorum palus. 39 Polluit. 40 Serpens interdum ſpiris ſeipſum volvens, in vaſtum orbem contrahitur, interdum in longitudinem extenditur. Eleganter autem ſerpentis vulnerati naturam effingit Poëta. 41 Spiræ in ſerpentibus dicuntur, cùm in orbem contracti, quoſdam quaſi circulos imitantur.

Cingitur: interdum longâ trabe rectior exit:
[1] Impete nunc vasto, [2] ceu concitus imbribus amnis,
[3] Fertur, & obstantes [4] proturbat pectore sylvas
Cedit [5] Agenorides paulum: [6] spolioque leonis
Sustinet incursus; inflantiaque ora retardat
[7] Cuspide prætentâ. Furit [8] ille, & inania duro
Vulnera dat ferro: figitque in [9] acumine dentes.
Jamque venenifero sanguis [10] manare palato
Cœperat; & virides [11] aspergine tinxerat herbas:
Sed leve vulnus erat: quia se retrahebat ab ictu;
Læsaque colla [12] dabat retrò; plagamque sedere
Cedendo arcebat, nec [13] longius ire sinebat.
Donec Agenorides conjectum in guttere ferrum
Usque [14] sequens pressit: dum retro quercus euntî
Obstitit; & fixa est pariter cum [15] robore cervix.
Pondere serpentis curvata est [16] arbor, & imæ
Parte [17] flagellari gemuit [18] sua robora caudæ.
Cum [19] spatium victor victi considerat [20] hostis;
Vox subito audita est: (21 neque erat cognoscere promptum
22 Unde: sed audita est) Quid, Agenore nate, peremtum
Serpentem spectas? & tu spectabere [23] serpens.
[24] Ille diu pavidus, pariter cum mente colorem
Perdiderat; gelidoque comæ terrore [25] rigebant.
Ecce viri fautrix superas delapsa per auras
Pallas adest: motaque jubet supponere terræ
[26] Vipereos dentes populi incrementa futuri.
Paret: & ut presso [27] sulcum patefecit aratro,
Spargit [28] humî jussos mortalia [29] semina dentes:
[30] Inde (fide [31] majus) [32] glebæ cœpêre moveri:
[33] Primaque de sulcis acies apparuit hastæ.
[34] Tegmina mox capitum [35] picto nutantia cono:
Mox humeri pectusque, onerataque brachia telis
[36] Exsistunt, crescitque seges clypeata virorum
[37] Sic ubi tolluntur festis [38] aulæa [39] theatris,
Surgere signa solent; primumque ostendere vultum:
Cætera paulatim: placidoque educta [40] tenore
Tota patent: imoque pedes in margine ponunt.
Territus hoste novo Cadmus capere arma parabat:
Nè cape, de populo quem terra creaverat, unus

1 Impetu.
2 Quemadmodum.
3 Ruit, agitur.
4 Proternit.
5 Cadmus Agenoris filius.
6 Pelle.
7 Objecto jaculi ferro.
8 Serpens.
9 Cuspide.
10 Fluere.
11 Aspersione sanguinis.
12 Ire hebat.
13 Altiùs descendere in corpus.
14 Eousque sequens infixit, donec quercus obstitit illi retrò se à vulnere trahenti.
15 Quercus stipite.
16 Quercus.
17 Percuti ac verberari.
18 Suum truncum.
19 Magnitudinem.
20 Devicti serpentis.
21 Et non facilè poterat audire.
22 A quo semissa fuerit vox.
23 Cadmus in serpentem postea mutatus fuit una cum uxore Hermione. Vid. Infra. Lib. IV. Fab. 15.
24 Cadmus.
25 Horrebant.
26 Serpentis.
27 Sulcus est fossa illa longa, quæ inter arandum fit vomere. 28 In terras. 29 Hominum semina, non frugum. Nam homines armati ex illis dentibus orti fingunter. 30 Deinde. 31 Quod incredibile est, omnemque exsuperat fidem. 32 Illius aratæ terræ. 33 Primæ hastæ apparuerunt, exortæ sunt. 34 Galeæ. 35 Crista picta variis coloribus. In galea enim conus appellatur summus apex in acuminatam desinens figuram. 36 Exstant, eminent extra terram. 37 Pulchrâ similitudine declarat, quomodo paulatim viri illi armati sint nati. Sic, inquit, nati sunt, ut videntur signa & imagines surgere in Theatris, cum aulea parietibus affiguntur. 38 Ab aula Attali regis, ubi primùm inventa sunt, ferunt vocata. 39 In quibus ludi ac dies festi celebrantur. Theatra autem, cùm ludi fiebant, aulæis ornabantur. 40 Continuat. suc.

Exclamat;

Exclamat; nec te civilibus [1] insere bellis,
Atque ita terrigenis rigido de fratribus unum
Cominus ense ferit: jaculo cadit eminus ipse.
Hic quoque qui læto [2] dederat, non longiùs illo
Vivit, & exspirat, modo quas acceperat, auras:
Exemploque pari furit omnis turba; suoque
Marte cadunt [3] subiti per [4] mutua vulnera fratres.
Jamque brevis spatium vitæ fortita juventus
Sanguineam trepido [5] plangebant pectore [6] matrem;
Quinque [7] superstitibus: quorum fuit unus Echion.
[8] Is sua jecit humi monitu [9] Tritonidis arma;
Fraternæque fidem pacis petiitque deditque.
Hos operis comites habuit [10] Sidonius hospes;
Cum [11] posuit [12] jussam [12] Phœbeis sortibus urbem.

1 Immisce.
2 Interfecerat.
3 Subito nati.
4 Eodem prope modo infra. Terrigenæ pereunt per mutua vulnera fratres. Civilique cadunt acie. 5 Persentiebant. 6 Terram, quod ea sit communis omnium parens, ex qua fratres hi paulo ante nati.
7 Superviventibus. Omnes enim viri illi armati mutuis vulneribus ceciderunt, præter hos quinque. Ideum, Chthonium, Pelorum, Hyperenorem, & Echionem: quos quidem Cadmus socios urbis condendæ habuit. Ita vero etiam Σπαρτοὶ, i. Seminati fuerunt appellati. σπείρω Græcè fero. 8 Echion. 9 Palladis. 10 Cadmus Phœnix. Nam Sidon urbs est Phœniciæ, unde sit Sidonius. 11 Thebas Bœotias. 12 Apollinis oraculis.

Actæon in Cervum. *Fab.* II.

Diana cum in valle Gargaphiæ æstivo tempore fatigata ex assidua venatione se ad fontem perlueret, Actæon Aristæi & Autonoes filius, eundem locum petens ad refrigerandum se & canes, quas exercuerat cervos persequens; in conspectum Deæ incidit, qui ne eloqui posset, habitus ejus in cervum conversus est; ita ut pro fera à suis canibus lacerarus sit.

JAM [1] stabant Thebæ: poteras jam, [2] Cadme videri,
Exilio felix. Soceri tibi [3] Marsque Venusque
Contigerant: huc adde [4] genus de [5] conjuge tanta;
Tot natos, nataque, & pignora cara nepotes; [135
Hos quoque jam juvenes. Sed scilicet [6] *ultima semper*
Exspectanda dies homini: dicique beatus
Ante obitum nemo, supremaque funera debet.

1 Erecta, exædificataque erant. 2 Apostrophe ad Cadmum, ut seriem sequentium fabularum connectat. Hoc enim Poema perpetuum esse debuit: Græcis κυκλικὸν: ita illud ipsemet appellavit Lib. 1. Ad mea perpetuum deducite tempora carmen: ideoque omnes fabulas sibi invicem connexas posuit: vide Spicilegium. 3 Uxorem enim Hermionem duxit Cadmus, Martis Veneriſque filiam. 4 Progeniem. 5 Quanta est Hermione, Martis & Veneris filia. Hermione quidem ab aliis Menelai & Helenæ filia nominatur. 6 Sententia est Solonis philosophi, quâ Cræsi, Lydorum regi, divitias fugillavit. Cum enim Cræsus se felicem esse jactaret; neminem ante supremum diem recte felicem dici posse Solon admonuit. Cujus sententiæ Cræsus memor, cum à Cyro, Persarum rege foret captus, rogoque impositus, Solonem appellavit, dicens, O Solon, Solon q. d. quam vera mihi dixisti. Cyrus vero cum eam accepisset sententiam, Cræsum non solum liberavit, sed etiam in maximo honore habuit.

[1] Prima [2] nepos inter res tot tibi, Cadme, secundas
Causa fuit luctus, [3] alienaque cornua fronti
Addita, vosque canes satiatæ sanguine [4] herili.
At bene si quæras: Fortunæ [5] crimen in [6] illo,
Non scelus invenies! quod enim scelus error habebat?
Mons erat, infectus variarum [7] cæde ferarum;
Jamque dies rerum medias [8] contraxerat umbras;
Et Sol ex æquo metâ distabat utrinque;
Cum juvenis placido per devia lustra vagantes
[9] Participes operum compellat [9] Hyantius ore:
[10] Lina [11] madent, comites, ferrumque cruore ferarum:
Fortunæque dies habuit satis. Altera lucem
Cum [12] croceis invecta rotis Aurora reducet;
Propositum [13] repetamus opus: nunc Phœbus utrâque
Distat [14] idem terrâ; findítque [15] vaporibus arva.
[16] Sistite opus præsens: nodosaque tollite [17] lina.
Jussa viri faciunt: [18] intermittuntque laborem.
[19] Vallis erat [20] piceis & [21] acutâ densa cupressu;
Nomine Gargaphie, [22] succincta [23] sacra Dianæ:
Cujus in extremo est antrum [24] nemorale recessu,
Arte laboratum nullâ: simulaverat artem
Ingenio natura suo. Nam [25] pumice vivo
Et levibus [26] tophis [27] nativum [28] duxerat arcum,
Fons sonat à dextra [29] tenui perlucidus undâ,
Margine gramineo patulos [30] incinctus [31] hiatus.
[32] Hic [33] Dea silvarum venatu fessa solebat
Virgineos artus liquido [34] perfundere [35] rore.
[36] Quo postquam [37] subiit; Nymphárum tradidit uni
Armigeræ jaculum, pharetram, arcúsque, [38] retentos.
[39] Altera depositæ subjecit brachia palæ.
[40] Vincla dant pedibus demunt. Nam doctior illis
[41] Ismenis Crocale, sparsos per colla capillos
Colligit in nodum; quamvis erat ipsa solutis.

1 Actæon, Aristæi & Autonoes filius, venando fessus, cum opacum quæreret locum, forte ad fontem pervenit, ubi se Diana nuda cum comitibus abluebat, quæ ira ita eum stimulavit, ut cervum mutavit, ne cui unquam à se Dianam nudam fuisse visam narrare posset: verum pro fera à canibus suis laceratus est. Hoc ideo fingitur, quia Actæon venationi admodum fuit deditus, totumque patrimonium, canes alendo, consumpsit. Alii aliter conjiciunt.

2 Actæon.

3 Cervina.

4 Heri veltri Actæonis. Cave hoc genere fœminino: nam Græcis, si de venatica accipitur, semper est fœminea, ita quoque apud Horatium semper, alioquin quem feminine legitur. Vide not. Heinsii in loc.

5 Casu enim offendit Dianam. 6 Actæone. 7 Sanguine: antecedens enim pro consequenti positum est. 8 Contraxerat & abbreviaverat. 9 Thebanus. Hyantes enim populi sunt Bœotiæ. 10 Metonymia materiæ. Lina enim, ex quibus tela conficiuntur, pro ipsis telis ponuntur. 11 Madefacta sunt. 12 Croceo & pulchro curru: pro toto. 13 Cras, advenitque Aurora, ad venationem redibimus. 14 Sc. spatium. i. Jam meridies est. 15 Favoribus. 16 State facite. i. præsentes operi finem imponite. 17 Sic infra: Nec lina sequi nodosa sinebam. 18 Usque ad diem sequentem venandi laborem deponunt. 19 Vallis descriptio, quo se Diana per meridiem cum suis comitibus conferre solebat. 20 Pinubus; pix enim est gummi è pinu defluens, primo liquidum, postea coctione longa durescit. 21 In arcum tendente. 22 Agilis & industria, quod succincta vestis venatui. 23 Consecrata. 24 Nemoribus tectum. 25 Naturali. Pumex autem lapis est levis, cavernosus, poliendis rebus accommodatus. 26 Tophus est genus lapidis asperi, qui facile in arenam resolvitur. 27 Naturalem. 28 Effecerat. 29 Exigua aqua. 30 Circumdatus. 31 Patentes ripas: hiare enim videntur ripæ, ut fluvium recipiant. 32 In hac valle. 33 Diana. 34 Madefacere. 35 Aqua. 36 In quam vallem. 37 Ingressa est. 38 Remissos: à retendo. 39 Altera accepit pallium vestem à Diana depositam. 40 Calceos, vel cothurnos. 41 Describit autem officia comitum Dianæ. Crocale Ismeni filia.

Excipiunt

Excipiunt [1] laticem [2] Nepheleque [3] Hyaleq; [4] Rhanisq;
Et [5] Pfecas, & [6] Poiale; tunduntq, capacibus urnis.
Dumque ibi perfruitur solita [7] Titan a lymphâ;
Ecce [8] Nepos Cadmi [9] dilata parte laborum
[Per nemus ignotum non certis passibus errans]
Pervenit in lucum; sic illum fata ferebant.
[10] Qui simul intravit [11] rorantia fontibus antra;
Sicut erant, viso nudæ sua pectora Nymphæ
Percussêre viro: subitisque ululatibus omne
Implevere nemus: [12] circumfusæque Dianam
Corporibus texere suis. Tamen altior illis
Ipsa Dea est, colloque tenus supereminet omnes.
[13] Qui color [14] infectis adversi Solis ab [15] ictu
Nubibus esse solet; aut purpureæ Auroræ;
Is fuit in vultu visæ sine veste Dianæ.
Quæ quanquam comitum turbâ [16] stipata suarum,
[17] In latus obliquum tamen adstitit: [18] oraq; retro
Flexit: & ut vellet promptas habuisse sagittas;
Quas habuit, sic [19] hausit aquas: vultumque virilem
Perfudit: spargensque comas ultricibus undis,
[20] Addidit hæc [21] cladis prænuntia verba futuræ:
[22] Nunc tibi me posito visam velamine narres,
[23] Si poteris narrare, licet. Nec plura minata,
Dat sparso [24] capiti [25] vivacis cornua cervi;
[26] Dat spatium collo: summaque [27] cacuminat aures
Cum pedibusque manus, cum longis brachia mutat
Cruribus & velat [28] maculoso vellere corpus.
Additus & [29] pavor est, fugit Autonoius heros,
Et se tam celerem cursu miratur in ipso.
[Ut verò solitis sua cornua vidit in undis.]
Me miserum! dicturus erat; vox nulla secuta est.
Ingemuit; vox illa fuit; lacrymæque per ora
[30] Non sua fluxerunt. Mens tantum [31] prisina mansit.
Quid faciat? [32] Repetatne domum regalia tecta?

1 Aqua, a lateno, quod in terræ venis lateat. Sciè finxit Poëta Nympharum nomina ex convenientiâ rei quam narrat.
2 Nubiloso. νεφέλη Græcis nubes.
3 Perlucida quasi: nam ὕαλος est vitrum.
4 Quæ aspergit, a verbo ῥαίνω.
5 Sic dicta a guttulâ roris, Græcè δρόσος.
6 Nomen videtur mutuatum a φιάλη phiala, vel urna.
7 Diana.
8 Actæon.
9 Dilatâ parte venationis in diem sequentem. Proximum versum hic tollendum esse putat Heinsius.
10 Qui postquam ingressus est.
11 Madentia.
12 Undique cingentes Dianam corpora sua opposuere nè ulla nuda appareret.
13 Dianæ corpus maximè fuisse rubicundum ostendit.
14 Tinctis. Inficere enim tingere est: unde infectores dicuntur tinctores.
15 Radiis.
16 Circumdata. Stipati autem dicuntur principes, qui custodiæ causâ satellitio cinguntur: item, qui horum, clientum, comitumve turbâ sepiuntur. stipare proprie est densare, imis obturare, claudendo coartare: a stupâ dictum, i. lini purgamentum, quod in stipandis navium rimis solet adhiberi. Hinc stipatores appellati sunt, qui stipem, i. stipum componunt. Item satellites, quos principes corporis custodiæ causâ sibi adhibent.
17 Se in latus convertit, ut facilius pudenda occultaret.
18 Actæonem respiceret.
19 Tantâ ira Diana hausit & accepit aquas, quibus Actæonem perfunderet, quanta sagittas promptas ac paratas habere voluisset.
20 Dixit.
21 Calamitatis.
22 Ordo est & sensus: Nunc licet narres me tibi sine velamine, i. nudam.
23 Acerba Ironia est, quâ vetatur id permittere, quod non potest.
24 Super.
25 Diu viventis: ad quadringentos enim annos cervi vivere dicuntur.
26 Longum efficit collum.
27 Acutas reddit.
28 Vario pilo.
29 Qui cervus proprius est.
30 Sed cervi.
31 Et hoc in aliis quos Poëta nostes mutatos facit videre licet, utpote gravissimum supplicium.
32 Redeat.

An lateat ſylvis ?[1] Timor hoc,[2] pudor impedit illud.
Dum dubitat ; videre canes : primuſque[3] Melampus.
[4] Ichnobateſque[5] ſagax latratu ſigna dedere ;
[6] Gnoſſius Ichnobates[7] Sparrana genere Melampus,
Inde ruunt alii rapida velocius aurâ. [omnes ; 210
[8] Pamphagus, & [9] Dorceus, & [10] Oribaſus ; Arcades
[11] Nebrophonoſq; valens,[12] & trux[13] cum Lælape[14] The-
Et pedibus[15] Pterelas, & naribus utilis[16] Agre, [ron,
[17] Hylæuſque fero nuper percuſſus ab apro,
Deque lupo concepta[18] Nape, pecudeſque ſecuta
[19] Pœmenis, & natis comitata[20] Harpyia duobus, 215
Et[21] ſubſtricta gerens Sicyonius ilia[22] Ladon :
Et[23] Dromas &[24] Canace,[25] Stictecq;&[26] Tigris,&[27] Alce,
Et niveis[28] Leucon, & villis[29] Asbolus atris,
Prævaliduſque[30] Lacon, & curſu fortis[31] Aello, [220
Et[32] Thous, & Cyprio velox cum fratre[33] Lyciſce :
Et nigram medio frontem diſtinctus ab albo
[34] Harpalos & [35] Melaneus, hirſutaq; corpore[36] Lachne :
Et patre[37] Dictæo, ſed matre Laconide nati.
[38] Labros & [39] Agriodos, & acutæ vocis[40] Hylactor ;
[41] Quoſq; referre mora eſt. Ea turba cupidine prædæ
Per rupes, ſcopuloſque adituque, carentia ſaxa. [225
Quâ via difficilis, quaque eſt via nulla ſeruntur.
[42] Ille fugit, per quæ luerat loca ſæpe [43] ſecutus.

1 Ne in ſylvis lateat. 2 Nè domum redeat. 3 Canes Actæonis enumerat, quibus etiam nomina apta venatoriis canibus imponit. Melampus enim dicitur, quòd pedes nigros haberet μέλανες enim niger, & πόδες pes dicitur. 4 Id eſt per veſtigia vadens : ἴχνος enim dicitur veſtigium, & βαίνω vado. 5 Odorus, vel acrem odorandi vim habens. Proprie enim canes sagaces dicuntur. Per ſimilitudinem tamen accipitur pro celido & ſolerti. Hinc sagacitas, i. acuta illa ſentiendi vis in canibus & odoratus aliquid prehendendi. Per ſimilit: pro aſtutia. 6 Cretenſis. Gnoſſus enim Cretæ urbs fuit clariſſima. 7 Laconicâ. 8 Omnia comedens : πᾶν enim omne ſignificat, & ἆγω, comedo. 9 Acutè videns : Ὄρκος enim eſt video. 10 Montes aſcendens : ὄρος enim mons dicitur, & βαίνω aſcendo. 11 Hinnulos, i. cervorum catulos, interficiens : νεβρὸς enim hinnulum ſignificat, & φονεὺω interficio. 12 Terribilis aſpectu. 13 A velocitate atque impetu ſic eſt appellata: nam λαῖλαψ, λαίλαπος turbinem ſignificat. 14 Quaſi ἴνδευσον, veſtigare, venari. 15 Alis impulſus : πτερὸν enim ala, & ἐλάω impellere ſignificat. 16 Venatio exponitur ἄγρα. 17 Sylveſtris : ὑλαῖος ſylvam ſignificat. 18 Quod in ſaltibus verſaretur : νάπη dicitur terræ planities. 19 Paſtoralis : ποιμὴν enim eſt paſtor. 20 Rapax. & Harpyiarum ſimilis, quæ avium ſunt rapacißimæ. 21 Conſtricta & parva. 22 A Ladone fluvio Arcadiæ nomen ſumpſit hic canis. Sicyonius autem à Sicyone urbe Peloponneſi. 23 Currens, à δρόμος enim curſus eſt. 24 Καπάχη ſtrepitum ſignificat : undè nomen canis fuit impoſitum, quoniam ejus latratu omnia reſonarent. 25 Hæc a colorum varietate nomen ſumpſit. Nam στικτὴ diſtinctæ variis maculis dici poteſt, ἀπὸ τῆς στίξεως, à diſtinguendo. 26 Tigridi ſimilis, quæ eſt fera velociſſima. 27 Similis Alcæ, feræ velociſſimæ. Ἄλκη robur. 28 Albus, à colore : λευκὸς albus. 29 A colore ſic dictus. Ἀσβόλη enim fuliginem ſignificat. quod nigris villis ac fuliginoſis eſſet. Unde dicit, villis atris. Plus nigris. 30 A Fortia quòd Laconicus eſſet. 31 A procellis quòd eſſet impetuoſus. Ἄελλα enim turbinem ſignificat & procellam. 32 Velox. 33 Canis ſeu lupo nata. Lyciſca, quaſi parva lupa. Eſt enim diminutivum à lupa, qui Græcè dicitur λύκαινα. 34 Rapax : ἁρπάζω rapio. 35 Niger. 36 Verbum de verbo expreſſit. Λάχνη enim villorum denſitas vocatur. 37 Cretenſi. 38 Vehemens. 39 Ferox, ſive ruſticos hiatus dentes : ἀγριὸς enim ruſticus, ferus ἀγρὸς dens. 40 Latrator; nam ὑλακτέω latro ſignificat. 41 Sic alibi : Et quos præterea longa recenſere mora eſt. Alio modo dicitur Longum eſt recenſere ; perſequi, enumerare, dicere. Dicere inſultum eſt : Longum commemorare. 42 Actæon in cervum mutatus. 43 Sc. canes ſuos.

Hic

Heu famulos fugit ipse suos! clamare libebat, [230
[Actæon ego sum: dominum cognoscite vestrum:
Verba animo desunt: resonat latratibus æther,
Prima [1] Melanchætes in tergo vulnera fecit,
Proxima [2] Theridamas; [3] Oresitrophus hæsit in armo.
Tardius exierant; sed per [4] compendia montis
[5] Anticipata via est; dominum retinentibus illis 235
Cætera turba coit, confertque in corpore dentes.
Jam loca vulneribus desunt. Gemit ille, sonumque
Et, si non hominis, [6] quem non tamen edere possit
Cervus, habet: mœstisque replet [7] juga nota querelis,
Et [8] genibus supplex pronis, similisque roganti 240
[9] Circumfert tacitos, tanquam sua brachia, vultus.
At [10] comites rapidum solitis [11] latratibus [12] agmen
Ignari [13] instigant, oculisque Actæona quærunt;
Et velut ablentem certatim Actæona clamant. [245
Ad nomen caput [14] ille [15] refert: ut abesse queruntur,
Nec capere oblatæ segnem spectacula prædæ.
Vellet abesse quidem; sed adest: velletque videre,
Non etiam sentire, canum fera facta suorum.
Undique circumstant: mersisque in [16] corpore [17] rostris
Dilacerant [18] falsi dominum sub [19] imagine cervi. 250
[Nec, nisi finitâ per plurima vulnera vitâ,
Ira [20] pharetratæ fertur satiata Dianæ.]

1 Pilos habens nigros: μέλας pilus. 2 Feras domans. Nam Θήρ, Θηρὸς fera dicitur, & θηράζω domo. 3 In montibus nutritus: ὄρος mons, & τρέφω est nutrio. 4 Per compendia & brevia montis itinera. 5 Citius in Actæona inciderunt. 6 Nec hominis vocem, nec cervi habet, sed dissimilem emittebat sonum, & querelas. 7 Cognitos ipsi montes, aut montis, vertices, per quos antea sæpissime venabatur. Jugum enim sæpius est vertex, sive cacumen montis. Virg. Dum juga montis aper, fluviosque dum piscis amabit. 8 Ad terram inclinatis. 9 Pro manibus & brachiis, quæ in crura fuerant mutata, vultus ac faciem circumferebat. 10 Actæonis socii. 11 Clamoribus. 12 Canum multitudinem. 13 Incitant. 14 Actæon. 15 Retrahit, attollit caput, simul ac nomen suum nominari audit. 16 In carne. 17 Oribus: nam rostra proprie avium dicuntur: per similitudinem vero etiam navium. 18 Ficti, non nati. 19 Specie, similitudine. 20 Pharetrâ ornatæ. Pharetra est sagittarum theca sive repositorium. Duos postremos versus esse spurios rhythmi indicant. Gothicum n. hoc, & barbarum: vidit hoc Heinsius, eosque sustulit, ratione tamen nullâ adhibitâ, cum res per se satis esset manifesta.

Bacchus femori Jovis insutus. *Fab.* III.

Juno suspectam Semelen Cadmi & Hermionæ filiam cum haberet, quod cum Jove concubuisset; in anum est conversa, ut se fallaciæ sine invidiâ cujusquam ulciscereturque, ad eamque pervenit. Persuadet autem ei, ne alio Jovem apparatu recipiat ad cubile, quàm quo solitus sit apparere Junoni: quo ut illius auctoritas gravis, ita quoque ipsius concubitus insignis esset. Quod cum impetrasset, Deus instructus tonitribus ac fulminibus, domum Semeles ingressus est: tecta ejus decepta optatis flammâ aburit, Liberumque conceptum utero gravidæ, incendio eripit, ac femore insuit suo. Postea eum completis mensibus, Nymphis, quæ Nysam montem Indiæ incolebant, clam tradidit nutriendum.

1 Rumor

[1] RUmor in ambiguo est: aliis [2] violentior [3] æquo
Visa [4] Dea est: alii laudant, dignamque severâ
Virginitate vocant: pars invenit utraq; [5] causas. 255
Sola Jovis [6] conjux non tam [7] culpetne [8] probetne
[9] Eloquitur; quam clade domûs ab Agenore ductæ
Gaudet: & à [10] Tyriâ collectum pellice transfert
In generis socios odium. [11] Subit ecce priori [260
[12] Causa recens; gravidamque dolet de semine magni
Esse Jovis [13] Semelea. Tum linguam ad [14] jurgia solvit.
Profeci quid enim toties per jurgia? dixit.
[15] Ipsa petenda mihi est: ipsam, si maxima Juno
Rite vocor, [16] perdam; si me [17] gemmantia dextrâ
Sceptra tenere decet; si sum regina, Jovisque 265
Et [18] soror, & conjux, [19] certe [20] soror. At puto furto
Contentam; & thalami brevis est injuria nostri.
Concipit, id deerat: manifestaque crimina pœno
Fert utero: & mater, [21] quod vix mihi contigit uni.
De Jove vult fieri. Tanta est fiducia formæ. 270
Fallat eam [22] faxo: [23] nec sum Saturnia; si non
Ab Jove [24] mersa [25] suo Stygias [26] penetrârit in undas.
Surgit [27] ab his solio, fulvâque recondita nube
[28] Limen adit Semeles: nec nubes ante removit,
Quam simulavit [29] anum: posuitq; ad tempora canos: 275
[30] Sulcavitq; cutem [31] rugis: & curva trementi
Membra tulit passu vocem quoque fecit anilem

1 Quæritur utrum Diana juste Actæonem eâ pœnâ affecerit. Multi quidem dicunt, eam fuisse nimium crudelem, alii recte consuluisse virginitati suæ asserunt. 2 Crudelior. 3 Quam par est, deceat. 4 Dianæ. 5 Argumenta quibus utraque pars suam defendat opinionem. 6 Juno. 7 Damnet. 8 Laudet. 9 Verbis exprimit. 10 Ab Europa, quam è Phœnicia rapuit Jupiter, Pellex autem proprie dicitur, quæ cum alterius maritis rem habet. 11 Succedit. 12 Juno cum resciviſſet Semelen Cadmi & Hermiones filiam, ex Jove concepiſſe, eam perdere decrevit. Converſa igitur in Beroen, Semeles nutricem, ei perſuadet, ne poſthac aliter Jovem in amplexus admittat, quam ſi ſecum eo modo, quo cum Junone ſolet, conrumbere promittat, ut, an ſit Jupiter, aperte cognoſcat. Quod cum Semele à Jove impetraſſet, neque vim tonitruum & fulminum tolerare poſſet, extincta eſt. Puerum vero Bacchum nondum maturum, cæſo matris utero, Jupiter excepit, ac femori ſuo inſutum, donec menſes novem complerentur, fovit. Poſtea vero Nymphis tradidit nutriendum, unde & Dithyrambus fuit appellatus, quod δὶς δύο θυρῶν, i. per duas januas, & Semeles uterum, & Jovis femur, tranſierit. 13 Cadmi filiam, & Hermiones, quæ ex Jove Bacchum genuit. 14 Convitia, contentiones, lites. Sic Salluſtius in Catil. Poſtremo diſſimulandi cauſa, & quaſi ſui expurgandi, ſicut jurgio laceſſitus foret, in Senatum venit. 15 Semele. 16 Occidam, perimam, &c. Dii te perdant. Aliquando pernic. eſt omittere, item corrumpere, & malis moribus inficere. 17 Inſtar gemmæ reſplendentis. 18 Eſt enim Juno aer, & dicitur ſoror, quia iiſdem ſeminibus quibus cœlum, etiam aer eſt procreatus: conjux, quia aer ſubjectus eſt cœlo. 19 Saltem. 20 Hoc ita à Junone infertur, ac ſi conjux eſſe deſierit, cum Jupiter alias amet. 21 Ut de Jove conceperim. Vulcanum enim ex Jove ſuſcepit Juno. Et ſic locus obſcuritatis nonnihil habet. Nam & aliæ multæ ex Jove conceperunt, non Juno. Videigitur num uno legendum ſit, & ad ſequentem caſum referendum. Fallitur tamen hoc, ut & alias ſæpius, Mineſſius; ex Heinſiana recenſione liquet unumquemque uno in optimis membranis reperiri: ſenſus is. hic eſt. Semele optat de Jove mater fieri, quæ tamen pellex eſt; mihi autem ſolâ id eſt difficile, quæ conjux &c. ſum; pellicibus autem quam facillimum. 22 Efficiam ut Jupiter Semelem decipiat. 23 Ita Silius lib. 9. Non ſum equidem Sulmone ſatus——Si evadere detur Huic noſtræ impune manus. 24 Perdita. 25 Jove cum ſibi ſpharo. 26 Deſcenderit. 27 Poſt hæc dicta. 28 Domum. 29 Verulam, ſc. Beroen, Semeles ipſius nutricem. 30 Alibi, jam venient rugæ, quæ tibi corpus arent. Et: Jamque meos vultus rapa ſemilis arat. 31 Ruga eſt contractio cutis in plicas, & quaſdam quaſi ſulcos: cujuſmodi in ſenibus & ætatis conſpici ſolent.

Ipſaque

Ipſaque ſit Beroë, Semeles [1] Epidauria nutrix
Ergo ubi, caprato ſermone, diuque loquendo,
Ad nomen venêre Jovis; ſuſpirat; & Optem
Jupiter ut ſit, ait, metuo tamen omnia. Multi
Nomine Divorum thalamos inière pudicos.
Nec tamen eſſe Jovem ſatis eſt: det pignus amoris;
Si modo verus eſt is: [2] quantuſque & qualis ab altâ
Junone excipitur; tantus taliſque rogato
Det tibi compl..xus: ſuaque ante [3] inſignia ſumat.
Talibus [4] ignaram Juno [5] Cadmeida dictis
[6] Formârat. Rogat [7] illa Jovem ſine nomine munus:
Cui [8] Deus, Elige, ait: [9] nullam patiêre repulſam.
Quoque magis credas; [10] Stygii quoque conſcia ſunto
Numina torrentis: [11] timor, & Deus ille Deorum.
Læta malo, nimiumq, potens, perituraq; [12] amantis
Obſequio Semele, Qualem Saturnia, dixit,
Te ſolet amplecti, Veneris cum fœdus initis,
Da mihi te talem. Voluit Deus ora loquentis
[13] Opprimere, Exierat jam vox [14] properata ſub auras
[15] Ingemuit, [16] neq; enim non [17] hæc optâſſe neq; [18] ille
Non juraſſe poteſt. Ergo mœſtiſſimus altum
Æthera conſcendit; nutuque ſequentia traxit
Nubila: quis nimbus, immiſtaque fulgura ventis
Addidit, & tonitrus, & inevitabile fulmen.
[19] Quâ tamen uſque poteſt, vires ſibi demere tentat.
Nec, quo centimanum dejecerat igne [20] Trophæa
Nunc armatur [21] eo: nimium [22] feritatis in [23] illo:
[24] Eſt aliud levius fulmen; Cui dextra Cyclopum
Sævitiæ, flammæque minus, minus addidit iræ;
Tela ſecunda vocant ſuperi: capit illa; [25] domumque
Intrat Agenoream, corpus mortale tumultus
Non tulit æthereos; doniſq; [26] jugalibus arſit. [27]
[27] Imperfectus adhuc infans [28] genetricis ab [29] alvo
Eripitur, patrioque tener (ſi credere dignum)
Inſuitur [30] femori; maternaque [31] tempora complet.
[32] Furtim [33] illum primis [34] Ino matertera cunis
Educat. Inde datum Nymphæ [35] Nyſeides antris
Occuluere ſuis; lactiſque alimenta dedere.

[1] Ex Peloponneſo in quo urbs Epidaurus. Hic fuit Æſculapii templum. [2] Cum tantâ majeſtate, quâ ſe verum Jovem probet, quantam cum Junone congreſſurus præ ſe fert. [3] Sua ſigna & notas, quibus ab aliis diis diſtinguitur: quæ ſunt fulmina; nam fulmen Jovis eſt inſigne. [4] Neſciam ſe decipi à Junone. [5] Semelen Cadmi filiam. [6] Informaverat, inſtruxerat. [7] Semele. [8] Jupiter. [9] Non rejiciam tuam petitionem. [10] Stygis paludis. [11] Nam dii (ut air Virgilius) per Stygem jurare timent, ne forte pejerantes divinitate priventur. Vide ſupra fabul. Phaethontis. [12] Jovis. [13] Obſtruere, obturare, ne petitioni finem imponere poſſet. [14] Celeriter prolata. Nam Neſcit vox miſſa reverti. Horat. [15] Jupiter. [16] Fieri non poteſt, ut & Semele non petierit ea, quæ petiit: & Jupiter non promiſerit ea, quæ ſe jam præſtiturum juravit. Præterita enim ut non fuerint, nullâ ratione effici poteſt. [17] Semele. [18] Jupiter. [19] In quantum poteſt Jupiter, ſuas vires diminuit. [20] Gigantem vaſtiſſimum centum habentem manus, quem Jupiter fulmine ſtravit; is quoque aliquando Briareus appellatur. [21] Fulmine ſeu igne. [22] Violentiæ. [23] Igne ſeu fulmine. [24] Duo ſunt fulminum genera, violentius, & minus violentum. [25] Domum Semeles, Agenoris neptis. [26] Conjugalibus, quas Jupiter illi dotis nomine conceſſerat. [27] Qui poſtea Bacchus fuit appellatus. [28] Matris Semeles. [29] Utero. [30] Femori patris ſui Jovis. Femora autem ſunt coxarum ſummitates, ubi coxæ ipſæ junguntur. [31] Menſes novem quibus in utero à matribus geſtantur infantes. [32] Clam. [33] Bacchum. [34] Ino Cadmi fuit filia, ac Semeles ſoror, quæ Bacchum ex Jovis temore eductum, clam Junone nutrivit. [35] A Nyſa, Citheronis vertice, Nyſeides dictæ ſunt Nymphæ, quæ Bacchum nutriverunt. Unde Dionyſos ὁ ἀπὸ τῆς Νύσης (à Nyſa) Bacchus appellatus fuit.

Tireſias

Tiresias in Augurem. *Fab.* IV.

Jupiter cum Junone jocosus, omissis omnibus jurgiis, referens in conjunctione majorem capere fœminas quàm viras voluptatem, Tiresiam judicem adeundum censuit, qui utramque naturam maris & fœminæ fuerat expertus, Nam quodam tempore cùm serpentes concubitu hærentes baculo percussisset, in mulierem versus fuerat, ac rursus post septem annos, eadem usus ratione & tactu, in virum cesserat. Qui cum Jovis sententiam tutatus esset; damnata Juno lusum in iracundiam vertit ac Tiresiam luminibus orbavit. Pro quâ injuriâ quod majus esset, Jupiter futurorum scientiam ei tribuit.

1 Jupiter cum Junone jocando, omissis omnibus jurgiis, referens in conjunctione majorem capere fœminas, quam viros, voluptatem, Tiresiam judicem adeundum censuit, qui utramque naturam maris ac fœminæ fuerat expertus. Nam quodam tempore, cum serpentes concubitu hærentes baculo percussisset, in mulierem versus fuerat. Rursusque cum eosdem serpentes verberasset, in pristinum sexum versus est. Cæterum Tiresias ab Jove Junoneque contendentibus, utrius major in coitu voluptas sit, maris an fœminæ, judex electus, majorem esse fœminæ voluptatem affirmavit. Quâ sententia Juno irata, illum occæcavit. Jupiter vero pro oculis ademptis ei futurorum præscientiam concessit. 2 Primum enim ex utero Semeles, deinde ex femore Jovis natus est Bacchus. Unde etiam Dithyrambus est dictus: quia δὶς θύρας i. per duas januas, ut diximus, exivit, & per uterum Semeles, & per femur Jovis. 3 Vino suavi. Est enim Nectar Deorum potio suavissima. 4 Otiosa & ira carente. 5 Juno. 6 Periti illius quæstionis. Tiresias enim cum forte duos angues coeuntes virga percussisset, in fœminam fuit mutatus, ac septem annos in eo sexu duravit fertur. 7 Amor utriusque & viri & fœminæ. Metonymia efficientis. 8 Percusserat baculo. 9 Sc. dictu. 10 Annos. 11 Sc. anno. 12 Serpentes. 13 Effectoris vestræ plagæ. 14 Naturam & sexum. 15 Virilia. 16 Nativa, quam in nativitate habuit Tiresias, i. masculæ. 17 Judex. 18 Tiresias. 19 Juno Saturni filia. 20 Æquo. 21 Nec secundum materiæ rei qualitatem. Res enim jocosa erat, ideoque Juno Tiresiæ sententiam ægre ferre non debebat. 22 Dicitur. 23 Irata fuisse. 25 Oculos Tiresiæ judici sele ei-

DUmque [1] ea per terras fatali lege geruntur;
Tutaque [2] bis geniti sunt incunabula Bacchi:
Forte Jovem memorant diffusum [3] nectare curas
Sepositisse graves, [4] vacuâque agitasse remissos
Cum Junone jocos: &, Major vestra profecto est,
Quam quæ contingit maribus, dixisse, voluptas.
[5] Illa negat. Placuit quæ sit sententia [6] docti
Quærere Tiresiæ. [7] Venus huic erat utraque nota:
Nam duo magnorum viridi coëuntia sylvâ
Corpora serpentum baculi [8] violaverat ictu:
Deque viro factus (9 mirabile) fœmina, septem
Egerat [10] autumnos. [11] Octavo rursus eosdem
Vidit, &. Est vestræ si tanta potentia plagæ,
Dixit, ut [13] auctoris [14] sortem in contraria mutet:
Nunc quoque vos feriam. Percussis arguibus isdem,
[15] Forma prior rediit; [16] genitivaque venit imago.
[17] Arbiter [18] hic igitur sumtus de lite jocosa,
Dicta Jovis firmat. Gravius [19] Saturnia [20] justo,
Nec pro [21] materiâ [22] fertur [23] doluisse: [24] suique

Judicia

Judicis [1] æternâ damnavit lumina nocte. 335
At [2] pater omnipotens (neq; enim licet irrita cuiquam,
Facta Dei fecisse Deo) pro lumine adempto
Scire [4] futura dedit: pœnamque [5] levavit honore.'

1 Perpetuâ cæcitate. 2 Jupiter. 3 Hæc verba causam continent, quare Jupiter Tiresiæ oculos non restituerit. Non enim licet cuiquam Deo alterius Dei facta rescindere. 4 Fecit Vatem, vel Augurem. 5 Levem fecit.

Echo in vocem. *Fab.* V.

Liriope Nympha ex amne Cephiso procreavit Narcissum, cui Tiresias Everi filium omnia prospera pollicitus est, si pulchritudinis suæ nullam habuisset notitiam. Hunc igitur Echo cùm diligeret, neque ullam viam potiundi inveniret: cura & sollicitudine juvenis, quem extremis vocibus persequebatur fugientem, extabuit, ejusque reliquiæ corporis in lapidem conversæ sunt: quod ei incidit Junonis irâ, quia garrulitate suâ eam sæpe esset morata, ne Jupiter in montibus persequens Nymphas manifestò deprehendi posset. Fertur Echo filia Junonis: & ob deformitatem montibus erat recondita, ne quid ejus præter vocem inspici posset: quæ tamen post obitum auditur.

1 ILle per [2] Aonias famâ celeberrimus urbes
[3] Irreprehensa dabat populo responsa petenti 340
Prima [4] fide [5] vocisque ratæ [6] tentamina sumsit
Cærula [7] Liriope: quam quondam flumine curvo
Implicuit; clausæque suis [8] Cephisos in undis
Vim tulit. [9] Enixa est utero pulcherrima pleno
Infantem, Nymphis jam [10] tunc qui posset amari: 345
Narcissumque vocat. De [11] quo consultus, an esset
Tempora maturæ visurus longa senectæ:
[11] Fatidicus vates, [13] *Si se non noverit*, inquit.
[14] Vana diu visa est vox auguris. Exitus illam,
Resq; probat, letiq; genus, novitasque [15] furoris 350
[16] Jamque ter ad quinos unum Cephisius annos
Addiderat: poterat que [17] puer, [18] juvenisque videri:
Multi illum juvenes, multæ cupiere puellæ:

1 Tiresias. 2 Bœotias. Aonia enim pars est Bœotiæ. 3 Vera, quæ nihil poterant reprehendi. 4 Pro fide. 5 Concesse artis vaticinandi. 6 Experimenta. 7 Narcisi in morem ejusdem nominis mutationem refert incipit Poëta. Nam Liriope, Nympha, Oceani ac Tethyos filia, a Cephiso flumine compressa, Narcissum peperit, insigni forma juvenem, quem Tiresias vates, consultus à matre, ad maturam senectutem perventurum, si se non nosset, prædixit. Narcissus autem cùm Echo, aliasque multas sperneret puellas, seq; ipse in fonte vidisset, ita sui ipsius amore exarsit, ut paulatim fuerit consumptus. Ejus vero cadaver cùm Nymphæ rogo imponere vellent, ipsum in florem commutatum animadvertunt, quem à juvenis nomine Narcissum vocarunt. 8 Hoc loco pro Deo ipsius fluminis accipitur. 9 Peperit. 10 Ab infantiâ usque maximam præ se ferebat pulchritudinem Narcissus. 11 Narcisso. 12 Tiresias. 13 Si unquam suam pulchritudinem cognoverit. 14 Stulta & falsa. 15 Amoris insani. 16 Sexdecim annos natus erat. 17 Propter pulchritudinem. 18 Propter magnitudinem. Erat enim magnus & formosissimus, quæ quidem rara est felicitas.

Sed

Sed fuit in tenera tam dira ſupe bia forma;
Nulli [1] illum juvenes, nullæ tetigêre puellæ
[2] Aſpicit hunc, trepidos agitantem in retia cervos,
[3] Vocalis Nymphe; quæ nec reticere loquenti,
Nec prior ipſa loqui didicit, reſonabilis [4] Echo.
Corpus [5] adhuc Echo, non vox erat: & tamen [6] uſum
Garrula non alium, quam nunc habet, oris habebat;
Reddere de multis ut verba [7] noviſſima poſſet.
[8] Fecerat hoc Juno. Quia, cùm deprendere poſſet
Sub [9] Jove ſæpe ſuo Nymphas in monte jacentes,
[10] Illa [11] Deam longo prudens ſermone [12] tenebat,
Dum fugerent Nymphæ. Poſtquam Saturnia ſenſit;
Hujus, ait, linguæ, quâ ſum deluſa, poteſtas
Parva tibi dabitur, vocisque breviſſimus uſus.
[13] Reque minas firmat. Tamen hæc in fine loquendi
Ingeminat voces: auditaque verba [14] reportat.
Ergo ubi Narciſſum per [15] devia luſtra vagantem
Vidit, & [16] incaluit; ſequitur veſtigia [17] furtim
Quoque magis ſequitur; flamma [18] propiore caleſcit.
Non aliter, quam cùm ſummis [19] circumlita tædis
Admotam rapiunt [20] vivacia ſulfura flammam.
O quoties voluit [21] blandis [22] accedere dictis,
Et [23] molles adhibere preces! [24] natura repugnat,
[25] Nec ſinit incipiat: ſed quod ſinit illa parata eſt
Expectare ſonos, ad quos ſua verba remittat.
Forte puer, comitum [26] ſeductus ab [27] agmine fido,
Dixerat, Ecquis adeſt? Et, Adeſt, reſponderat Echo.
Hic ſtupet: utq; [28] aciem partes diviſit in omnes;
Voce, Veni, clamat magnâ: Vocat illa vocantem.
Reſpicit: & nullo rurſus veniente, Quid, inquit,
Me fugis! Et totidem, quot dixit verba [29] recepit.
Perſtat; & [30] alternæ deceptus imagine vocis,
Huc [31] coëamus, ait: Nullique libentiùs unquam

1 Narciſſum.
2 Fabulam interponit de Echo Nympha compoſitam, cui primùm hoc iræ Junonis evenit, ut ultimas tantum de vocibus auditis referret. Deinde cùm à Narciſſo, cujus amore ardebat, ſpreta eſſet, in lapidem ita fuit mutata, ut vox ſine corpore remanſerit in montibus, ultima verborum auditorum repetens.
3 Sonoram vocem habens.
4 Verbum de verbo expreſſit. Nam Echo dici poteſt reſonantia ſeu ſonus reflexus: Græcè dicitur ἠχώ. Fitautem, cùm ſonus in aliquod corpus concavum impingens, non ſecus ac pila reflectitur, ibique auditur: quòd ſi in diverſa ejuſmodi corpora concava incidat, varius variis audietur ſonus.
5 Nondum corpus Echûs in lapidem erat commutatum. Nunc enim ſola vox ſentitur.
6 Quamvis Echo Nympha eſſet corpore præcita, alium tamen uſum linguæ, quam nunc habet, non habebat: nam ultimas ſolum voces referebat.
7 Ultima. Non enim audiuntur niſi ultima fere verba; quia licet ſit reflexio totius vocis, tamen priores ejus partes, à conſequentibus continuo ictûs turbantur: quare ſolæ poſtremæ partes, quarum regreſſus non impeditur, à nobis percipi poſſunt.
8 Ut noviſſima ſolùm verba referret.
9 Cum Jove marito ſuo coëuntes.
10 Echo.
11 Junonem.
12 Detinebat.
13 Reipſa & effectu minas exequitur.
14 Repetit & refert.
15 Invias ſylvas.
16 Amore illius incaluit.
17 Clam.
18 Eò magis amore ejus inflammata eſt.
19 Circumuncta: Eſt autem periphraſis ſulfuratorum lignorum.
20 Quæ difficulter corrumpuntur.
21 Verbis blanditiarum plenis, quibus amatores uti conſueverunt.
22 Adire.
23 Homines mites manſuetoſque reddentes.
24 Neque enim prior loqui poterat, ſic volente Junone, ſed ultima tantum verba referebat.
25 Nec illam incipere permittit.
26 Separatus.
27 Agmine fidorum comitum.
28 Se. oculorum.
29 Accepit, audivit.
30 Alternatim emiſſæ, primùm à Narciſſo, deinde ab Echo.
31 Conveniamus in hunc locum: ſed Echo eandem quidem vocem refert, ſed non eandem ſignificationem. Coïre enim non tantum convenire, ſed & concumbere ſignificat: quâ in ſignificatione ab Echo fuit repetitum.

Responsura sono, Coemus rettulit Echo:
Et verbis favet ipsa suis; egressaque sylvis
Ibat, ut injiceret sperato brachia collo.
Ille fugit: fugienſque, Manus complexibus auferr:
Ante, ait, emoriar, quam sit tibi copia nostri.
Rettulit illa nihil, nisi, Sit tibi copia nostri.
Spreta latet sylvis pudibundaque frondibus ora
Protegit: & solis ex illo vivit in antris.
Sed tamen hæret amor; crescitque dolore repulsæ.
Attenuant vigiles corpus miserabile curæ:
Adducitque cutem macies, & in aëra succus
Corporis omnis abit. Vox tantum atq; ossa supersunt.
Vox manet. Ossa ferunt lapidis traxisse figuram.
Inde latet sylvis: nulloq; in monte videtur;
Omnibus auditur. Sonus est, qui vivit in illâ.

1 Sua verba ipsa comprobat & confirmat. 2 Hæc verba conjectura elegantî Narcisso jam fugienti restituit Heinsius: fugientisque & complexum aversantis Narcissi verba sunt. 3 Quam me potiri possis, & in tua potestate habere. 4 Occultat. 5 Desertis speluncis. 6 Remanet nempe in corde. 7 Rejectionis. 8 Extenuant & macilentum reddunt. 9 Quod homines dormire non sinant. 10 Aufert, diminuit. 11 Totus sanguis. 12 Restant. 13 Aiunt. 14 In lapides fuisse mutata. 15 Ex eo tempore, quo ossa in lapides fuerunt commutata. 16 In sylvis. Echo sic latet, ut ab omnibus quidem auditur sed à nemine videatur.

Narcissus in florem. *Fab.* VI.

Narcissum autem supradictum ob nimiam crudelitatem, quam in Echo exhibuerat, Nemesis ultrix fastidientium, in amorem sui impulit, ut non minore flammâ, atque illa, ureretur: qui cum ex assidua venatione fatigatus secundùm fontem in opaco procubuisset, & hauriens aquam imaginem sui conspexisset, & ibi diutius moraretur; tandem tabuit, ita ut vitâ privaretur. Ex cujus exuviis flos extitit, quem Naiades Nymphæ flentes casum fratris Narcissi, nomine ejus adnotaverant.

Sic hanc, sic alias undis aut montibus ortas
Luserat hic Nymphas; sic cœtus ante viriles.
Inde manus aliquis despectus ad æthera tollens,
Sic amet ille licet, sic non potiatur amato.
Dixerat. Assensit precibus Rhamnusia justis.
Fons erat illimis, nitidis argenteus undis,
Quem neque pastores, neque pastæ monte capellæ
Contigerant, aliudve pecus: quem nulla volucris,

1 Echo. 2 Illuserat. 3 Narcissus. 4 Dum esset puer. 5 Multos viros amore ejus captos illuserat Narcissus. 6 Ex illa Narcissi superbia. 7 Quidam contemtus. 8 Utinam ipse Narcissus sic amare possit, ut nunquam amato potiatur. 9 Rhamnusia putabatur sceleratorum arrogantiumve hominum ultrix. Ovidius alibi: Exigit ac dignas ultrix Rhamnusia pœnas. Dicta est Rhamnusia à Rhamnunte: Rhamnus autem est pagus & regio Atticæ, ubi celeberrimo templo colebatur. 10 Sine limo. 11 Ut argentum nitidus & splendens.

Nec

Nec fera turbârat, nec lapsus ab arbore ramus.
[1] Gramen erat circa, quod proximus humor alebat:
[2] Sylvaque, sole lacum passura tepescere [3] nullo.
[4] Hic [5] puer, & studio venandi lassus & æstu,
[6] Procubuit; [7] faciemque loci, fontemque secutus.
Dumq; [8] sitim sedare cupit; sitis [9] altera crevit.
Dumque bibit, visæ correptus imagine formæ,
Rem sine corpore amat: corpus putat esse quod umbra
[10] Adstupet ipse sibi: vultuque immotus eodem
Hæret, ut è [11] Pario formatum marmore [12] signum.
[13] Spectat humi positus geminum, sua lumina sidus,
Et dignos Baccho, dignos & Apolline crines;
[14] Impubesque genas, & [15] eburnea colla, decusque
Oris, & in niveo mistum candore ruborem;
Cunctaque miratur; quibus est mirabilis ipse.
Se cupit imprudens. Et qui probat, ipse probatur,
Dumque petit, petitur: [16] paritereq; incendit, & ardet.
[17] Irrita fallaci quoties dedit oscula fonti!
In medias quoties visum [18] captantia collum
Brachia mersit aquas; nec se deprendit in illis!
Quid videat nescit, sed quod videt, uritur illo:
Atque oculos idem, qui decipit, [19] incitat error.
[20] Credule, quid frustra [21] simulacra fugacia [22] captas?
Quod [23] petis, est nusquam, quod amas [24] avertere, perdes,
Ista [25] repercussæ, quam cernis, imaginis umbra est.
[26] Nil habet ista sui. Tecum venitque manetq;
Tecum discedat; si tu discedere possis.

1 Herba.
2 Sylva adeò densa fonti imminebat, ut Solis radii nequaquam ad fontem penetrare possent.
3 Nullo Solis calore.
4 In hac sylva juxta fontem illum. 5 Narcissus. 6 In faciem humi jacuit; quod lassi in herbosis locis facere solent. 7 Amœnissimum loci situm.
8 Restinguere bibendi cupiditatem. Sic Lucret. Et sedare sitim prius est, quam pocula narum. 9 Cupiditas altera, i. amor. Nihil enim aliud est amor, quam cupiditas potiundi re amata. Notandum autem est, Stimper Metaphoram dici nimiam rei alicujus aviditatem. Cic. Neque enim unquam expletur, aut satiatur cupiditatis sitis: sic dicitur sitis pecuniæ, i. nimia pecuniæ aviditas. 10 Sui ipsius pulchritudine stupet Narcissus. 11 Paros insula est maris Ægæi, candidissimo marmore nobilis; unde optimum marmor antiquis dicitur marmor Parium. 12 Statua. 13 Narcissi singula membra describit, quo melius pulchritudinem ipsius ostendat. 14 Malas imberbes, ac sine ulla prorsus lanugine. 15 Tam candida, ut eburnea viderentur. 16 Uri & urit, & uritur. 17 Vana. Nihil enim præter aquam tangebat. 18 Capere & comprehendere conatus: non enim capiebant. Captare ergo non significat frequentat capere, sed blanditiis quibusdam, & illecebris, obsequiisque aliquid (ut ita dicam) venari, seu studere capere: ut, hic obsequendo captat aurem popularem, i. quærit, venatur. Hinc ejusmodi venatores captatores dicuntur, & venatio ipsa captatio. Cic. Captator ille popularis aurę. 19 Impellit, stimulat ad amandum. 20 Credulus dicitur, qui omnia facile & nimium credit. Virg. Sed non ego credulus illis. Est hæc Apostrophe ad Narcissum. 21 Imaginem fugientem. 22 Conaris capere. 23 Q. d. Nihil est id, quod cupis. 24 Averte à fonte vultum tuum, quem amas, & ipsum statim amittes. Avertere enim est Imperativi modi passivi. 25 Ab aqua remissæ. 26 Ista imago, quam cernis, nihil habet proprii, sed rota à te pendet. 27 Cibi. 28 Somni. 29 Umbrosa. 30 Jacens. 31 Oculis, qui non poterant satiari. 32 Falsam adolescentis figuram.

Ecquis,

Ecquis, [1] io Sylvæ, crudeliùs, inquit, amavit?
Citiùs enim, & multis latebra [2] opportuna fuistis.
Ecquem cum vestræ tot agantur sæcula vitæ,
Qui sic [3] tabuerit, longo meministis in ævo? 445
Et placet, & video; sed quod videoque, placetque,
Non tamen invenio. Tantus tenet error amantem.
Quòque magis doleam; nec nos maré separat ingens:
Nec via, nec montes, nec clausis [4] mœnia portis:
Exiguâ prohibemur aquâ. Cupit ipse [5] teneri. 450
Nam quoties liquidis porreximus oscula lymphis;
Hic toties ad me [6] resupino nititur ore.
Posse putes tangi. Minimum est quod amantibus obstat.
Quisquis es, huc exi. Quid me, puer [7] unice, fallis?
Quove [8] petitus abis? Certè nec forma, nec ætas 455
Est mea, quam fugias: & amarunt me quoq; [10] Nymphæ.
Spem mihi nescio quam vultu promittis amico:
Cumque ego porrexit tibi brachia, porrigis ultrò;
Cum risi, arrides. Lacrymas quoque sæpe notavi.
Me lacrymante, tuas. Nutu quoq; signa remittis: 460
Et, quantum motu formosi suspicor oris,
Verba refers [11] aures non pervenientia nostras.
In te ego sum, sensi; nec me mea fallit imago.
Uror amore mei; flammas [12] moveoque [13] feroque.
Quid faciam? Reger, anne rogem? quid deinde rogabo?
[14] Quod cupio mecum est, [15] *inopem me copia fecit*,
O utinam nostro secedere corpore possem! [abesset.
[16] Votum in amante novum; vellem, quod amamus,
Jamque dolor vires adimit: nec tempora vitæ [470
Longa meæ [17] superant: primoq; [18] exstinguor in ævo.
[19] *Nec mihi mors gravis est posituro morte dolores*,
Hic, qui diligitur, vellem [20] diuturnior esset.
Nunc duo concordes animâ moriemur in unâ.
[21] Dixit, & ad [22] fatiem rediit malè [23] sanus eandem;
Et lacrymis turbavit aquas: obscuraque moto 475
Reddita forma [24] lacu [25] est. Quam cum vidisset abire;
Quò fugis? ôro, mane; nec me, crudelis, amantem
Desere, clamavit. Liceat, quod tangere non est,
Adspicere, & [26] misero præbere alimenta furori.

1 Sylvarum Deas alloquitur. Id est hic interjectio dolentis: est etiam quoque gaudentis. Notandum est mirum Poëtæ artificium in hisce blandis precibus.
2 Commoda: Q.d. Multis amantibus latebras præbuistis, ut commodè suis amoribus frui possent.
3 Paulatim consumptus sit. Tabescere enim est paulatim deficere & absumi. A tabe fit, quæ humorum corruptio est, quâ corpora ad extremam maciem deducuntur.
4 Mœnia à munendo dicuntur, & ea sunt propriè quæ urbem cingunt.
5 Ut amplectar illum.
6 Sursùm versus. 7 Singularis. Neminem enim alium tantâ pulchritudine præditum esse putabat.
8 Expetitus, exoptatus.
9 Fastidias, asperneris.
10 Echo, aliæque plures undis aut montibus ortæ. Supr. v. 403. 11 Ad aures nostras. 12 Excito. 13 Patior & tolero. 14 Itidem 96; Quod non ex hujus formâ paterétur amator, Ipse suam qui sic deperis effigiem? 15 Quia quod in me erat, potiri & frui non poteram. 16 Cupiditas nova & inusitata, ut, quod quis amat, longè abs se cupiat abesse. 17 Supersunt, restant. Notum illud Virgilii: Quid puer Ascanius superatne? &c. 18 Morior in primâ ætatis meæ parte. Adolescens enim adhuc erat Narcissus. 19 Nec mihi molesta est mors, quippe quæ meis doloribus finem sit impositura. 20 Diutiùs viveret. 21 Narcissus. 22 Imaginem. 23 Insanus & demens. 24 Turbato fonte. Lacus etiam dicitur etiam fontium receptaculum. Lacus quoque vas est, in quo uvæ calcantur. 25 Licet. 26 Quod miseros homines faciat, qui illo vexantur. Miseri autem sunt, quia amant.

Dumque

Dumq; dolet, summâ vestem [1] dedurit ab orâ,
Nudaque [2] marmoreis percussit pectora palmis.
Pectora [3] traxerunt [4] tenuem percussa ruborem,
Non aliter, quam poma solent; quæ candida parte,
Parte rubent. Aut ut variis solet uva racemis
Ducere purpureum nondum matura, calorem.
Quæ simul aspexit liquefactâ rursus in undâ;
[5] Non tulit ulteriùs: sed, ut [6] intabescere flavæ
Igne levi ceræ, matutinæve [7] pruinæ
Sole repente solent, sic [8] attenuatus amore
[9] Liquitur; & [10] cœco paulatim carpitur igni.
Et neque jam color est misto candore rubori;
Nec vigor, & vires, & quæ [11] modò visa placebant.
Nec corpus remanet, quondam quod amaverat Echo.
[12] Quæ tamen, ut vidit quamvis irata [13] memorque,
Indoluit: quotiesque puer [14] miserabile, Eheu,
Dixerat: hæc [15] resonis iterabat vocibus, Eheu,
Cumque suos manibus percusserat ille lacertos,
Hæc quoque reddebat sonitum [16] plangoris eundem.
Ultima vox solitam fuit hæc spectantis in undam,
Heu frustra dilecte puer! Totidemque remisit
Verba [17] locus: dictoque Vale, Vale inquit & Echo.
Ille caput viridi fessum [18] submisit in herbâ..
[19] Lumina nox claudit domini mirantia formam.
Tum quoque se, postquam est infernâ sede receptus
In [20] Stygiâ spectabat aquâ. [21] Planxêre sorores
Naïdes: & [22] sectos fratri posuêre capillos.
Planxere & Dryades. Plangentibus assonat Echo. (bant;
Jamq; [23] rogum, quassasque [24] faces, [25] feretrumq; para-
Nusquam corpus erat. [26] Croceum pro corpore [27] florem
Inveniunt, foliis medium cingentibus albis.

1 Laceravit, divisit.
2 Manibus, ut Parium marmor, candidis. Ut alibi: Aurea marmoreo redimicula demite collo.
3 Contraxerunt.
4 Exiguum.
5 Dolorem ulcerisque ferre non potuit.
6 Paulatim liquefieri & absumi.
7 Pruina ros est congelatus.
8 Extenuatus, macer factus.
9 Liquescit, ac paulatim consumitur.
10 Et paulo amore paulatim cruciatur. Virg. Et cæco carpitur igni.
11 Membra formosa.
12 Ordo est: Quæ tamen indoluit, ut vidit quamvis irata esse.
13 Se à Narcisso fuisse spretam.
14 Miserandus, ac misericordiâ dignus.
15 Sonum reddentibus. 16 Percussionis. 17 Echo, quæ in illo erat loco Continens pro contento. 18 Deposuit. 19 Oculos quibus cum se vidisset, formam suam mirari cœpit: nox quoque pro morte sumitur, quod apud Poëtas passim invenies; ita Virg. In æternam elabuntur lumina noctem. 20 Sicuti dum viveret, solebat, sic, cum ad inferos venisset, à contemplatione sui non abstinuit. 21 Flevere Nymphæ fontium, & fluminum, quæ sorores videntur esse. Naïdes enim fontium ac fluviorum dicuntur ἀπὸ τῦ νάειν, à fluendo. 22 Id enim in luctu mulieres facere solebant. 23 Struem lignorum ad cremanda cadavera. 24 Scissas. Faces enim cadaveribus efferebantur. 25 Capulum, quo cadavera efferuntur: à ferendo dictum. 26 Flavum instar croci. 27 Narcissum flore coloribus depingit.

Pentheus. *Fab.* VII.

Pentheus Echionis & Agaves filius in contentum trahens prædicata Tiresiæ auguris, ut in adventu Liberi, Thebani hederâ redimiti procederent, ac sacra susciperent, prohibet suos parere monitis; quod negaret ex Semele Deum prodiisse. Confestim itaque famulis imperat, ut in conspectum

suum

ſuum Liberum vinctum attrahant. At ille ut veſanientem eluderet, verſus in Acœtem, ducitur vinctus, & cuſtodiâ clauditur.

COgnita [1] res meritam [2] vati per [3] Achaidas urbes
Attulerat famam: nomenque erat augurîs ingens.
Spernit Ech onides tamen hunc, ex [4] omnibus [5] unus
Contemtor Superûm [6] Pentheus: [7] prælagaq; ridet
Verba [8] ſenis: tenebraſq; & [9] cladem lucis ademtæ
[10] Objicit. [11] Ille movens albentia tempora [12] canis
Quam felix eſſes, ſi tu quoque luminis hujus
Orbus, ait, fieres; nec Bacchia ſacra videres!
Jamq; dies aderit, [13] jamq; haud procul auguror eſſe;
Quâ [14] novus huc veniat proles [15] Semeleia Liber,
[16] Quem niſi templorum lueris dignatus honore:
Mille lacer ſpargere locis: & [17] ſanguine ſylvas
Fœdabis, matremque tuam, [18] matriſque ſorores.
Evenient: Neque enim dignabere numen honore:
Meque ſub his tenebris nimium vidiſſe querêris.
Talia dicentem proturbat Echione [19] natus.
Dicta fides ſequitur; reſponſaque vatis [20] aguntur.
[21] Liber adeſt: feſtiſque tremunt [22] ululatibus agri.
Turba ruunt: miſtæque viris matreſque nurusque,
Vulguſque [23] proce e'q; [24] ignota ad ſacra feruntur.
Quis furor, Anguigenæ, proles Mavortia, veſtras
[25] Attonuit mentes? Pen heus ait, [26] ærane tantum
[27] Ære repulſa valent? & adunco tibia cornu?
Et magicæ [28] fronde? ut quos non belliger enſis,
Non tuba terruerint, non ſtrictis [29] agmina [30] telis;
Fœmineæ voces, & mota inſania vino, [535

1 Narraturus quomodo Tyrrheni quidam nautæ Bacchum contemnentes, in Delphinos mutati fuerint, & alia quædam; Penthei, regis Thebarum, impietatem orditur. 2 Auguri Tireſiæ. 3 Achaicas, Græcas. Achaia regio Græciæ. 4 Thebanis. 5 Solus. 6 Pentheus, Echionis & Agaves filius, Tireſiæ vaticinia contemnens, cùm in adventu Bacchi, Thebani hederâ redimiti, obviam ei procederent, ac ſacra ſuſciperent, ſuos idem facere Pentheus prohibet, quòd negaret ex Semele Bacchum Deum eſſe procreatum. Confeſtim itaque famulis ſuis imperat, ut Bacchum ad ſe vinctum trahant: At ille, ut veſanientem eluderet, verſus in Acœtem, ducitur vinctus, & cuſtodia clauditur. Pentheus autem ἀπὸ τῦ πάθους, i. à luctu, fuit cognominatus. Hic itaque Baccho contemto, cum ejus ſacra in Cytheronе ſpectaret, à matre aliiſque Bacchis, furore correptis, dilaceratus eſt. 7 Quæ futura ſignificabant. 8 Tireſiæ. 9 Cæcitatem. 10 Exprobrat. 11 Tireſias. 12 Cani ſunt capilli albi in capitibus ſenum. 13 Et nunc parò atque vaticinor prope eſſe; jamque eleganter eſt repetita: correctio eſt Heinſiana; antea legebant, Namque dies aderit, (quam non procul auguror eſſe) 14 Innuit Poëta alium quoque Bacchum veterem & antiquum fuiſſe præter hunc Jovis ex Semele filium. 15 Filius Semeles, Cadmi filiæ, ex Jove. 16 Liberum ſeu Bacchum. 17 Tuo ſanguine ſylvas fœdas reddes. Ita Virg. 2. Æn. Et patrios fœdaſſi ſanguine vultus. 18 Hæ enim una cum Agave matre Penthei, illum dilacerarunt. 19 Pentheus. 20 Peraguntur, perficiuntur. 21 Bacchus adeſt, i. advenit, qui idcircò Liber dicitur, quod vinum mentem liberet curis. Deſcribit hic Poëta veterum Bacchanalia, quæ licet iis ſacra, verè profana ac fœda fuere. 22 Clamoribus. Qui enim Bacchi ſacra celebrabant, in furorem acti, tympanorum tubarumque ſtrepitu ita clamabant, ut ululare viderentur. 23 Proceres Principes Civitatis dicuntur, quia eminent in eâ, ſicut in ædificiis tumuli quidam. 1. capitatrabium, quæ proceres nominantur. 24 Quibus alias nunquam interfuerunt. 25 Obſtupefecit. 26 Ærea vaſa. 27 Sæpiùs æneis baculis percuſſa. 28 Frondes hîc non Fraudes legendum; ad thyrſos enim & ferulas, quas in manibus geſtabant Bacchantes, ſpectat hic locus: magicæ appellantur ob veneficia, quibus Magnades, quæ Orgia celebrant, mentes ſpectantium pervertebant. 29 Acies, exercitus. 30 Nudis enſibus. Eſt autem à majori ad minus argumentum.

1 Obſcœni

[1] Obſcœnique greges, & inania [2] tympana vincant?
Voſne, [3] ſenes, mirer? qui longa per æquora vecti
Hac [4] Tyron, hac profugos poſuiſtis ſede Penates;
Nunc ſinitis ſine Marte capi? [5] Voſne, acrior ætas,
O juvenes, propiorq; meæ; quos arma tenere, [540
Non [6] thyrſos; galeâque tegi, non fronde decebat?
Eſte, precor, memores, quâ ſitis [7] ſtirpe creati:
Illiuſque animos, qui multos perdidit unus.
Sumite ſerpentis. Pro fontibus ille lacuque 545
Interiit; at vos pro famâ vincite veſtrâ.
Ille [8] dedit leto fortes: vos pellite molles,
Et patrium revocate decus. Si fata vetabant
Stare diu Thebas; utinam [9] tormenta virique
Mœnia diruerent: ferrumque igniſque ſonarent: 550
Eſſemus miſeri ſine [10] crimine: [11] ſorſque querenda,
Non [12] celanda foret: lacrymæque pudore carerent.
At nunc à puero Thebæ capiuntur inermi:
Quem neque bella juvant, nec tela, nec uſus equorum;
Sed madidus myrrhâ [13] crinis, molleſque coronæ, 555
Purpuraque, & [14] pictis intextum veſtibus aurum.
Quem [15] quidem ego [16] actutum (modo vos abſiſtite) cogam
Aſſumtumq; patrem [17] commentaq; ſacra fateri
An ſatis Acriſio eſt animi, contemnere vanum
Numen, & Argolicas venienti claudere portas; 560
Penthea terrebit cum totis [19] advena [20] Thebis?
Ite citi, (famulis hoc imperat) ite, ducemque
Attrahite huc vinctum juſſis mora ſegnis abeſto. [rum
[21] Hunc [22] avus, hunc [23] Athamas, hunc cætera turba ſuo-
[24] Corripiunt dictis, fruſtraq; [25] inhibere laborant. 565
[26] Acrior admonitu eſt; irraturque retenta
Et creſcit rabies; [27] remoraminaque ipſa nocebant.

1 Turpis ac libidine corrupta multitudo. 2 Tympanum eſt inſtrumentum ex pellibus confectum, quo Bacchæ in ſacris Bacchi utebantur. Dictum eſt tympanum, ἀπὸ τοῦ τύπτειν, à percutiendo. 3 Sermonem convertit ad ſocios Cadmi, qui unà cum ipſo Phœniciam, patriamque relinquentes, tandem per varia pericula in Bœotiam pervenerunt. 4 Tyros inſula eſt Phœniciæ adjacens, in quâ civitas illa nobilis Tyrus, Tzor Phœnicibus, ſita erat. 5 Senſus eſt: Voſne mirer, ô juvenes, quorum ætatem robuſtiorem magis decet arma, quam thyrſos tenere. Eſt autem ordo: O juvenes, an mirer vos, quorum acriorem ætatem, propioremque meæ, decebat tenere arma. 6 Haſtas pampinis ornatas, quas Bacchi ſacerdotes geſtabant. Undè etiam Bacchus Thyrſiger vocatur. 7 Q. d. Originem vos ducere à Martio ſerpente mementote, qui ſolus multos interfecit, ut fontem ſuum tutaretur. 8 interfecit. 9 Inſtrumenta ſunt bellica, à torquendis lapidibus, aliiſque miſſilibus, dicta. 10 Culpâ. 11 Sors noſtra lamentatione quidem digna foret, non vituperatione. 12 Occultanda propter vituperationem. 13 Crinis unguento ex myrrhâ confectò delibutus. 14 Verſicoloribus, variorum colorum. 15 Minatur Pentheus ſe Bacchum ita eſſe torturum, ut eum fateri ſit coacturus. & quem habeat verum patrem, & cur ea ſacra confinxerit. 16 Statim ſine ulla morâ. Ter. Aperite aliquis actutum oſtium. 17 Ficta. Comminiſci enim confingere eſt & excogitare. Ter. Aliquid tuliſſe comminiſcentur mali. Undè commentarii dicti ſunt libri, in quibus non latè res, ſed quam breviſſimè poſſunt, explicantur: item commentum, res ficta atque excogitata. Ter. Atqui ipſis commentum placet. 18 Exemplo probat Bacchum facilè poſſe repelli. Nam Acriſius, Argivorum rex, Baccho clauſit urbis portas, neque illius ſacra admittere voluit. 19 Neque enim eum Semeles & Jovis filium eſſe credit. 20 Cum omnibus Thebanis. Continens pro contento. 21 Penthea. 22 Cadmus. 23 Æoli filius, Cadmi gener. 24 Reprehendunt, arguunt, objurgant. 25 Cohibere, compeſcere. 26 Protervior, contumacior. 27 Impedimenta, obſtacula.

1 Si

[1] Sic ego [2] torrentem, quâ nil obſtabat eunti.
Lenius, & modico ſtrepitu decurrere vidi:
At, quacunq; trabes [3] obſtructaque ſaxa tenebant, 570
Spumeus, & fervens & ab [4] objice [5] ſævior ibat.
Ecce cruentati [6] redeunt: & Bacchus ubi eſſet,
Quærenti [7] domino, Bacchum vidiſſe negârunt.
[8] Hunc, dixêre, tamen comitem, famulumq; ſacrorum
Cepimus: & tradunt manibus poſt terga ligatis, 575
[Sacra dei quondam [9] Tyrrhenâ gente ſecutum.]

1 Pulchra ſimilitudine oſtendit Poeta Pentheï adverſus ſeniorum admoniones proterviam. Ut enim (inquit) torrentes violentiores fiunt, ubi aliquid ipſis objicitur, ſic Pentheï furor monitis ſeniorum magis magiſque creſcebat. 2 Torrens eſt fluvius, qui æſtate ſiccatur. 3 Oppoſita. 4 Objectione. 5 Violentior. 6 Famuli Penthei ad Bacchum comprehendendum miſſi. 7 Tyranno. 8 Quem quidem non norant, ſed Bacchus erat verſus in Acœtem. 9 Thuſca. Nam Tyrrheni populi ſunt Italiæ, qui & Thuſci dicuntur.

Nautæ in Delphinos converſi, & Pentheus à Bacchis diſcerptus. *Fab.* VIII, XI & X.

Acœtes ſuprad ctus Liberi comes, cujus ſub imagine Deus latuerat, ludens Penthea, indicat regi, quia ita exigebat, nomen & genus artis ſuæ, & quanta vis apparuerit in Libero, quo tempore petens Naxum in Tyrrhenos inciderat. Ab hu enim propter eximiam pulchritudinem captum pro prædâ, & impoſitum navigio, ut vidit in aliam ſe duci regionem, armamenta navis in feras ac ſerpentes convertit. Quo prodigio exterriti Tyrrheni, in pelagus ſe præcipitavere, ac Delphini & aves facti ſunt. Poſt hæc iterum cuſtodiâ clauditur: quæ cum ſponte Deo patuiſſet, ac vincla manibus defluxiſſent, montem Cithæron aggreditur, ibique Agaven matrem Pentheï alienatam furore, adjuvantibus ſororibus Ino & Autonoe, impellit, ut ipſum ſacra proterentem, ſuâ interimat manu.

ADſpicit hunc oculis Pentheus, quos ira tremendos
Fecerat: & quanquam pœnæ vix tempora [1] differt,
O periture; tuâque altis [3] documenta dature. [580
Morte ait, [4] ede tuum nomen, nomenque parentum,

1 Acœtes, ſupra dictus Liberi comes, cujus ſub imagine deus Bacchus latuerat, eludens Penthea, indicat regi, quia ita exigebat, nomen & genus artis ſuæ: & quanta vis apparuerit in Baccho, quo tempore Naxon inſulam petens, in Tyrrhenos inciderat, à quibus propter eximiam formæ pulchritudinem captus, pro præda navigio impoſitus eſt. Mox ut vidit, ſe non in Naxon, ſed in aliam duci regionem, armamenta navis in feras & ſerpentes mutavit: quo prodigio Tyrrheni ſtatim exterriti, in pelagus ſe præcipites dedere, ac in Delphinos mutati ſunt. 2 Protrahit, prolongat. 3 Exempla. 4 Indica, declara.

Et

Et patriam; morisque [1] novi cur sacra frequentes.
Ille metu [2] vacuus, Nomen mihi dixit, Acœtes;
Patria [3] Mœonia est: humili de plebe parentes.
[4] Non mihi, quæ duri colerent pater arva juvenci,
Lanigerosve greges, non ulla armenta reliquit.
Pauper & ipse fuit: [5] linoque solebat & [6] hamis
Decipere. & calamo salientes [7] ducere [8] pisces.
[9] *Ars illi sua census erat.* Cum traderet artem;
Accipe, quas habeo, [10] studii successor & hæres,
Dixit, opes: morienseque mihi nihil ille reliquit
Præter [11] aquas. Unum hoc possum appellare paternum.
Mox ego, ne scopulis hærerem semper in isdem,
[12] Addidici regimen, dextrâ [13] moderante, carinæ
Flectere: & Oleniæ [14] sidus pluviale capellæ,
[15] Taygetenq; [16] Hyadasq; oculis [17] Arctonq; notavi,
Ventorumq; [18] domos, & portus [19] puppibus aptos.
Forte petens Delon, Diæ tellure [20] ad oras
Applicor, & dextris [21] adducor littora remis:
Doque leves saltus: udæque immittor arenæ.
Nox ubi consumpta est; aurora rubescere primum
Cœperat: exsurgo laticesque [22] inferre recentes
[23] Admoneo; monstroque viam quæ ducat ad undas.
Ipse, quid aura mihi tumulo promittat ab alto,
Prospicio: comitesque voco, [24] repetoque carinam.
Assumus en, inquit; sociorum primus Opheltes:
[25] Utque putat, prædam deserto nactus in agro,
Virgineâ puerum ducit per littora formâ.
Ille mero [26] somnoque gravis, [27] titubare videtur;
[28] Vixque sequi; spectо cultum, faciemq; [29] gradumq;
[30] Nil ibi, quod posset credi mortale, videbam.
Et sensi, & dixi sociis Quod numen in isto
Corpore sit dubito; sed corpore numen in isto est.

1 Novi ritus. Nam Bacchus tum ea primum ab India cum triumpho revertens invehebat sacra. 2 Liber, carens. 3 Lydia, ac potius Thuscia. 4 Cur sacra Bacchi sit secutus, Acœtes exponit, quod ultimo loco à tyranno erat rogatum. 5 Significat autem patrem suum fuisse piscatorem. 6 Instrumentis quibus piscatores pisces capiunt. Sumitur etiam hamus pro unco, quo piscatores escam suspendunt ad capiendos pisces. 7 Extrahere ex aquis. 8 Sic Martialis: Et piscem tremula salientem ducere seta. Equinis enim (ut nunc quoque fit) setis ab is ad suspendendos hamos captandis piscibus usi sunt veteres. 9 Nullis aliis divitiis pater meus, quam arte, censebatur. Census est æstimatio rerum & bonorum facta, secundum quam tributa pendebantur. Unde censum agere est recensere hominum facultates. 10 Artis & instituti. 11 In quibus piscaret. 12 Addiscere proprie est, arti, scientiæve, quam quis tenet, aliquid addere. 13 Gubernante. 14 Sydus, quod capella vocatur, pluvias inducens. Hanc tradunt fuisse capellam Amaltheam, quæ, quod Jovi infanti prope Olenum oppidum Achaiæ, la. præbuisset, in sydera relata est. 15 Una ex Pleiadibus. 16 Sic dictæ sunt ἀπὸ τῶ ὕειν, i. à pluendo, quod ortu & occasu pluvias inducant. 17 Ursam Borealem, per quam Septentriones, qui nunquam occidunt, significat. 18 Quatuor mundi partes, unde flare dicuntur venti. Orientem, Occidentem, Meridiem, Septentrionem. Nam Eurus in Oriente, Zephyrus in Occidente, Auster ad Meridiem, Boreas ad Septentrionem domos habere narrat. Lib. 1. Metam. 19 Navibus. Sic paulo infra Carina pro navi, pars pro toto. 20 Ad Naxon, quæ cum Baccho esset sacra, Dia tellus à Poeta appellatur. 21 Ducor ad littora. 22 In navem. 23 Socios. 24 Rursus peto, revertor ad navem. Cic. Dum ex foro domum repeterem. 25 Quia fallebatur Opheltes. 26 Sic alibi: Jamque cibo vinoque graves somnoque jacebant. Virg. Invasdunt urbem, somno vinoque sepultam. 27 Vacillare mero somnoque simulabat se Bacchus, ne à nautis Deum esse cognosceretur. 28 Sc. posse. Vix videbatur eos sequi posse, qui ipsum ducebant. 29 Gressum. 30 Ex cultu, facie, & ingressu conjectat Acœtes puerum illum non mortalem, sed Deum esse.

Quis-

Quisquis es, ô faveas, noſtriſque laboribus [1] adſis.
[2] His quoque des veniam. Pro [3] nobis mitte precari,
Dictys ait: quo non alius conſcendere ſummas
[4] Ocyor [5] antennas, prenſoque [6] rudente [7] relabi.
Hoc Libys, hoc flavus proræ [8] tutela Melanthus,
Hoc probat Alcimedon: &, qui requiemq; modumque
Voce dabat remis, animorum hortator Epopeus:
Hoc omnes alii: *Prædæ tam cæca cupido eſt.*
Non tamen hanc ſacro [9] violari pondere [10] pinum
Perpetiar, dixi; [11] pars [12] hîc mihi maxima juris.
Inque aditu [13] obſiſto. Furit audaciſſimus omni
De numero Lycabas; qui Thuſcâ pulſus ab urbe,
Exilium, dirâ pœnam [14] pro cæde, luebat.
Is mihi, dum reſto, juvenili guttura pugno
Rupit: & [15] excuſſum miſiſſet in æquora; ſi non
Hæſiſſem, quamvis [16] amens, in fune retentus.
[17] Impia turba [18] probat factum. Tum deniq; Bacchus,
(Bacchus enim fuerat) [19] veluti clamore ſolutus
Sit ſopor; [20] eque mero redeant in pectora ſenſus;
Quid facitis; quis clamor, ait? [21] quâ, dicite, nauitæ,
Huc ope perveni? quo me deferre paratis?
[22] Pone metum, [23] Proreus, & quos contingere portus
Ede velis, dixit. Terrâ [24] ſiſtêre petitâ.
[25] Naxon, ait Liber, curſus [26] advertite veſtros.
Illa mihi domus eſt: vobis erit hoſpita tellus.
Per mare fallaces, perque omnia numina jurant
Sic fore: meque jubent pictæ dare vela carinæ.
Dextera Naxos erat: dextrâ mihi lintea danti,
Quid facis, ô demens: quis te furor, inquit, Acœte,
Pro ſe quiſque, [27] tenet? lævom pete. Maxima nutu
Pars mihi ſignificat; pars, quid velit, aure ſolurrat.
Obſtupui: capiatque alius [28] moderamina, dixi:
Meque miniſterio [29] ſceleriſque [30] artiſq; removi.
Increpor à cunctis; totumque immurmurat agmen.
E quibus Æthalion, Te [31] ſcilicet omnis in uno
Noſtra ſalus poſita eſt? ait. Et ſubit ipſe: meumque
Explet opus: Naxoque petit diverſa relictâ.

1 Auxilio ſis.
2 Parcas iis, qui te nec tanquam prædam attraxerunt.
3 Accetis ſocii putantes ſe puerum, non Bacchum cepiſſe, non tantum nolunt ipſum precari, ut ſibi det veniam, ſed Accetis quoq; preces ægre ferunt. Quare Bacchus irridentes atque contemnentes in delphinos omnes ſocios mutat.
4 Velocior.
5 Antennarum ſummitates. Eſt autem antenna lignum transversum in malo, unde vela dependent.
6 Funem pendentem navis cui anchoræ ligantur.
7 Deſcendere.
8 Unus è nautis proræ cuſtos, qui bolide vel perpendiculo nautico profundum explorare ſoler.
9 Quod certe fieret, ſi violerentur.
10 Navem ex pinu factam.

Metonym. materiæ. 11 Non erat enim ex vulgo nautarum ſed gubernator, ut ex ſequentibus apparet: ipſe dicit verſu 644 alius capiat moderamina. 12 In hac navi. 13 Reſiſto, ne in navem inducatur puer. 14 Homicidium enim perpetrarat. 15 Depulſum à clavo. 16 Turbatus. 17 Sociorum, nautarum. 18 Laudat & approbat percuſſionem & injuriam mihi illatam. 19 Tantum omnis Bacchi clamore & ſtrepitu nautarum ſolutus foret. 20 Et poſt ebrietatem. 21 Cuius operâ, auxilio. 22 Depone. 23 Qui proræ præeſt, πρωρεὺς & πρῳρατης, proreta. Melanthus nempe, ſup. v. 617. 24 Expoſueris & collocaveris. 25 Naxos inſula eſt maris Ægei Cycladum præcipua, vini copia celeberrima. 26 Convertite. 27 Vexat. 28 Gubernaculo. 29 Quid Deus contra promiſſa fallebatur. 30 Gubernandi. 31 Nam ſalus noſtra à te ô Acœte tota pendet.

Tum [1] Deus illudens, [2] tanquam modo deniq; fraudem
Senserit, & puppi pontum prospectat aduncâ. [650
Et flenti similis, [3] Non hæc mihi littora, nautæ,
Promisistis, ait: non hæc mihi terra rogata est.
Quo merui pœnam facto? quæ gloria vestra est;
Si puerum juvenes, si multi fallitis unum? 655
[4] Jamdudum flebam. Lacrymas [5] manus impia nostras
Ridet: & impellit properantibus æquora remis.
Per tibi nunc ipsum (nec enim [6] præsentior illo
Est Deus) adjuro, tam me tibi vera referre,
[7] Quàm veri majora fide. [8] Stetit æquore puppis 660
Haud aliter quàm si siccum [9] navale teneret.
Illi admirantes [10] remorum in verbere perstant;
Velaq; [11] deducunt; [12] geminâq; ope currere tentant.
Impediunt [13] hederæ remos, nexuque recurvo [665
Serpunt; & gravidis [14] distringunt vela [15] corymbis.
Ipse, racemiferis frontem circumdatus [16] uvis,
[17] Pampineis [18] agitat velatam frondibus [19] hastam.
[20] Quem circa tigres, simulacraq; insania [21] lyncum,
Pictarumque jacent fera corpora [22] pantherarum.
[23] Exiluere viri: sive hoc insania fecit, 670
Sive timor: primusque Medon [24] nigrescere pinnis,
Corpore depresso, & spinæ [25] curvamina flecti
Incipis. Huic Lycabas, In quæ miracula, dixit,
Verteris? & [26] lati rictus, & [27] panda loquenti
Naris erat, squammamq; cutis durata [28] trahebat. 675
At Libys, obstantes dum vult [29] obvertere remos,
In spatium [30] resilire manus breve vidit; & illas
Jam non esse manus; jam pinnas posse vocari.
Alter ad intortos cupiens [31] dare brachia funes,
Brachia non habuit; [32] truncoq; [33] repandus in undas [680
Corpore desiluit. [34] Falcata novissima cauda est,
Qualia dividuæ [35] sinuantur cornua Lunæ.

1 Bacchus.
2 Tanquam nunc solum, & non antea, eum tamen à principio se decipi cognoverit.
3 Pulchra illusio, qua simulat Bacchus se valde timere, cum eos omnes præter unum Acœtem, in delphinos sit mutaturus.
4 Jam à principio commotus relatum Bacchi (inquit Acœtes) lachrymas continere non poteram.
5 Multitudo impiorum nautarum.
6 Magis propitius, & qui magis precibus ac votis adsit. Virg. & vos o tantum præsentia numina Fauni. 7 Scitote est: Juro me tibi relaturum vera, quamvis fide majora, & quam credi possint, videantur.
8 Navis immota permanet in mari.
9 Est locus in quo stant, vel strui solent naves. 10 In remigio perseverant. 11 Vela constringunt jam solvunt, & explicant. Sic infra, Carbasa deducit, ne qua levis effluat aura. Hinc contrarium est, contrahere vela. 12 Duplici auxilio & remorum & velorum. 13 Ne moveri possent. Bacchus ipse & ejus sacerdotes hederâ coronabantur: hæc enim herba perpetuo virens Baccho dicata est, ut ejus sempiternum juventutem significet. 14 Vinciunt, impediunt, 15 Uvis hederarum. 16 Viribus racemos ferentibus. Uvas enim pro viribus posuit. 17 Thyrsi descriptio. Thyrsus enim est hasta pampineis velata. 18 Concutit, ad terrorem nautis incutiendum. 19 Hasta velata frondibus pampineis uno nomine vocatur Thyrsus. 20 Anastrophe est; nam præpositio circa postponitur suo casui, cum sit præterenda. 21 Lynx est fera vario colore, maculoso tergore, acutissimoque visu. Plin. 22 Panthera enim est fera pellem habens variis maculis distinctam. 23 Extra navem in mare: in delphinos autem fuerunt transmutati, qui omnium piscium sunt velocissimi. 24 Quia in delphinem mutabatur. Delphino vero pellis nigrescit. 25 Incurvatione dorsi. 26 Lata ora. 27 Sima, recurva. 28 Paulatim suscipiebat squammam. 29 Convertere. 30 Brachiis & manibus funes torros apprehendere. 32 Brachiis mutilato. 33 Incurvus. 34 In falcis similitudinem figurata. 35 Curvantur.

Undique

Undique [1] dant saltus: multâque aspergine [2] rorant:
Emerguntque iterum; redeuntque sub æquora rursus:
[3] Inque thori ludunt speciem: lasciviaque jactant
Corpora; & [4] acceptum patulis mare naribus efflant.
De modo viginti (tot enim ratis illa ferebat)
Restabam solus. Pavidum gelidumque trementi
Corpore, [5] visqi meum firmat [6] Deus, Excute, dicens,
Corde metum, [7] Diamque tene, Delatus in [8] illam
[9] Accensis aris Bacchela sacra frequento.
Præbuimus longis Pentheus [10] ambagibus aures,
Inquit: ut ira morâ vires absumere posset.
Præcipitem tamuli rapite hinc; cruciataque diris
Corpora tormentis Stygiæ dimitte nocti.
Protinus abtractus solidis Tyrrhenus Acœtes
Clauditur [11] in tectis: & dum crudelia jussæ
Instrumenta necis ferrumque igniſque parantur;
Sponte suâ patuisse fores, lapsasque lacertis
Sponte suâ fama est, nullo solvente, catenas.
Perstat [12] Echionides: nec [13] jam jubet ire, sed ipse
Vadit, ubi electus facienda ad sacra [14] Cythæron
Cantibus & clarâ [15] bacchantûm voce [16] sonabas.
It [17] fremit acer equus cum bellicus ære [18] canoro
[19] Signa dedit tubicen, pugnæque assumit amorem:
Penthea sic [20] ictus longis [21] ululatibus æther
[22] Movit; & audito clangore [23] recanduit ira.
[24] Monte ferè medio est, cingentibus [25] ultima sylvis,
[26] Purus ab arboribus, [27] spectabilis undique campus.
Hic oculis [28] illum cernentem sacra [29] profanis
Prima videt, prima est insano concita motu,
Prima suum missò violavit Penthea thyrso
[30] Mater: Iö, geminæ clamavit, [31] adeste [32] sorores.
[33] Ille aper, in nostris errat qui maximus agris,
Ille mihi feriendus aper, Ruit omnis in unum
Turba furens: cunctæ coëunt, cunctæque sequuntur,
[34] Jam trepidum, jam verba minus violenta locutum
Insonsa damnantem, jam se peccâsse fatentem.
Novius ille tamen. Per opem, mater ! era dixit,

1 Saliunt. Sic supra: Doque leves saltus.
2 Rigantur aquis motis. Rorare per synech. pro aspergere. Sæpius apud Ovid.
3 In similitudinem multitudinis hominum ludentium. Chorus enim dicitur conventus saltantium & canentium, ἀπὸ τῆς χαρᾶς, à gaudio, ut Plato vult. lib. 2. de leg.
4 Aquam exmari acceptam. Continens pro contento.
5 Tandem me paventem, vixque mentis compotem confirmat Bacchus.
6 Bacchus.
7 Sc. insulam vide not. ad vers. 597.
8 Naxon insulam.
9 Si libri scripti non minus obtarent, Heinsius hunc versum potius legeret, Accensusque Deo Baccheia sacra frequento; ita n. Hippolytus

v. 15. Numine sub Dominæ lateo; atque accenseor illi; Accensus Deo, i. e. eo plenus. 10 Longæ verborum circuitioni. Sic Hor. Ne te longis ambagibus ultrà, Quam satis est, morer. 11 In carcere nullâ ex parte pervio, ac præterquam per januam nullum ingressum habenti. 12 Pentheus Echionis filius. 13 Neque modo jam aliis mandatur, ut sacra frequentent. 14 Mons est Boëtiæ, ubi Liberi patris sacra celebrantes matres Pentheum discerpsisse dicuntur. 15 Bacchi sacra celebrantium. 16 Resonabat, strepebat. 17 Pentheum equo illicoso similem esse dicit. 18 Tubâ. 19 Pugnandi. 20 Aër impulsus & percussus. 21 Magnis bacchantum clamoribus, 22 Ad iram concitavit. 23 Iterum est inflammata. 24 In medio Cithærone. 25 Extremas montis partes. 26 Carens arboribus planities. 27 Qui undique & ex omni parte poterat spectari. 28 Pentheum, 29 Non sacris. 30 Agave. 31 Advenite, succurrite. 32 Ino & Autonoë. 33 Pentheus matri, Bacchi furore correptæ, aper esse videbatur. 34 Timidum ac trepidè fugientem, qui paulo antè tam superbus, tamque contumax erat.

[1] Autonoë
enim erat soror Agaves, matrisque Actæonis: hinc ille suprà, Autonoius Heros.
2 Manes Actæonis, qui à canibus dilacerati est.
3 Bacchæ enim furore numinis percitæ omnia obliviscebantur, neque suos ab aliis dignoscebant.
4 Abscissione ab Ino factâ. (Inoû est genitiv. cas. Græc. Sic alibi: & apud Virgil. Lethum Androgeô.) Ino alteram Penthei manum abscidit. 5 Recisis membris, & in terram projectis. 6 Clamorem ululatus luporum similem emisit: est enim ululare luporum proprium. 7 Recisum. 8 Tenens. 9 Pulchrâ similitudine declarat Pentheum summâ celeritate à matre ac materterâ fuisse dilaceratum. 10 Penthei. 11 Thebanæ mulieres. Ismenius, Thebanus. Ismenus est fluvius non procul ab Aulide Bœotiæ, in quâ Thebæ.

[1] Autonoë: moverant animos Actæonis [2] umbræ. 720
[3] Illa quid Actæon nescit: dextramque precanti
Abstulit; [4] Inoû lacerata est altera raptu.
[Ille etiam vellet cum Brachia tendere matri;]
Non habet infelix quæ matri brachia tendat:
Trunca sed ostendens disjectis corpora [5] membris; 725
Adspice, mater, ait. Visis [6] ululavit Agave,
Collaque jactavit, movitque per aëra crinem.
[7] Avulsumque caput digitis [8] complexa cruentis,
Clamat, Iô comites, Opus hæc victoria nostrum est.
[9] Non citius frondes autumno frigore tactas, 730
Jamque malè hærentes altâ rapit arbore ventus;
Quàm sunt membra [10] viri manibus direpta nefandis.
Talibus exemplis monitæ nova sacra frequentant.
Thuraque dant, sanctasque colunt [11] Ismenides aras.

P. Ovidii Naſonis
METAMORPHOSEΩN
LIBER IV.

Dercetis in piſcem, Semiramis in columbam, & Naïs in piſcem. *Fab.* I, II, & III.

Thebis cùm Tireſias Everi filius diem feſtum ſacrorum Liberi patris edidiſſet, Alcithoe Minyæ filia ejuſdem civitatis in eodem permanſit judicio cum ſororibus ſuis, quo Penthens: quæ lanæ potius operandæ ſtudio, quàm ſacrorum adeſſe voluerunt. Itaque rogata fuit Leuconoe à ſororibus, ut inter opus lanificii referret fabulas quibus obtectarent aſſuetum laborem. Quibus obſequi volens, ſecum dubitat de multis fabulis, (nam plurimas nôrat) quam potiſſimùm narret: an de Babyloniâ Derceti Nini filiâ in piſcem versâ; an de Semiramide ejus filiâ in columbam mutatâ; an de Naide Nymphâ, quæ juvenes propter libidinem ſuam ſolita erat in piſces immutare; utque in eundem caſum ceciderit: an de eâ arbore, cujus poma albi coloris, in ſanguinem ceſſerunt, quæ quoniam trita non erat, placuit.

1 AT non Alcithoë Minyeïas 2 Orgia cenſet
Accipienda dei: 3 ſed adhuc temeraria Bacchum

[1 At particula eſt quâ concinnè liber libro connectitur. Q.

1. Aliæ quidem omnes Thebanæ mulieres ſacra Bacchi celebrabant, ſed Alcithoë quadam ducta temeritate ea ſpernebat, Bacchumque Jovis filium minimè eſſe prædicabat. Ac quo tempore ſacra ab aliis celebrabantur ipſa lanificio una cum ſororibus & ancillis intenta erat. Earum verò una ad levandum laborem reliquas hortatur, ut fabularum aliquid vicißim narrent. Minyeïas autem illa, quoniam filia Minyæ, qui filius Orchomeni, Ælianus & Antonius Liberalis hanc fabulam narrantes, tres Minyæ filias numerant, Leucippen [quæ Ovidio Leuconoë.] Arißippen, & Alcithoën. Heinſius. 2 Primùm ſic dicta fuerunt quævis ſacra: poſtea tamen præcipuè hoc nomine Liberi patris ſacra nominantur, quæ in monte Bœotiæ Thebis (ubi Liber natus eſt) vicino primùm celebrata ſunt, qui cùm frequenter citharæ cantu perſonaret, Cithæron fuit appellatus. Innovabantur autem tertio quoque anno: undè Trieterica dicta ſunt, i. triennalia. 3 Sed etiam poſt tam gravia de Pentheo ſumta ſupplicia negat Bacchum Jovis eſſe filium.

Progeniem negat esse Jovis: sociasque [1] sorores
Impietatis habet. Festum celebrare [2] sacerdos.
[3] Immunesque operum dominas famulasque suorum, 5
Pectora pelle tegi crinales solvere vittas,
Serta comâ, manibus frondentes sumere thyrsos,
Jusserat: & sævam læsi fore numinis iram,
Vaticinatus erat. Parent matresque, nurusque,
Telaque [4] calathosque [5] infectaque pensa reponunt: 10
[6] Thuraque dant: [7] Bacchumque vocant [8] Bromiumque, [9] Lyæumque,
[10] Ignigenamque; [11] satumque iterum, solumque; [12] bimatrem.
Additur his [13] Nyseus, [14] indetonsusque; [15] Thyoneus,
Et cum [16] Lenæo [17] genialis [18] consitor uvæ.
[19] Nyctelius que; [20] Eleleus que; parens, & [21] Iacchus, & [22] Euan: 15
Et quæ præterea per Graias plurima gentes
Nomina Liber, habes. [23] Tibi enim [24] inconsumta juventas.
Tu puer æternus, tu [25] formosissimus alto
Conspiceris cœlo: tibi, cùm sine [26] cornibus adstas,
Virgineum caput est: [27] Oriens tibi victus, [28] aduso; 20
[29] Decolor extremo quæ cingitur India [30] Gange.
Penthea tu, venerande, [31] bipennifer que Lycurgum
[32] Sacrilegos mactas: [33] Tyrrhenaq; mittis in æquor

[1] Nam & sorores sacra Bacchi spernebant.
[2] Aut Tiresias, aut alius quilibet.
[3] Liberas ab operationibus.
[4] Cistas ac fusorum fasciasque repositoria. [5] Lanas colo impositas, sed nondum filatas: vel inf. ctas, i. tinctas. Pensum propriè lana dicitur à colo pendens: per Metaphoram autem est cujusque officium, & negotium unicuique datum.
[6] Sacrificant.
[7] Nomina Bacchi enumerat, quibus à Bacchis invocabatur.
[8] Bacchus autem dictus est ἀπὸ τῆς βακχεύειν, i. ab insaniendo, quod & ipse & ejus comites furere viderentur.
[9] Ἀπὸ τῆς λύειν, i. à solvendo, quòd cunctis solvat vinum: undè etiam Liber fuit appellatus, quod animum à curis liberet.
[10] Vocatur ignigena, quod Semele, igne Jovis, i. fulmine icta cum ediderit; & dicitur iterum vel bis natus, ob eandem rationem qua Bimatris.
[11] Bis natum: primùm in ventre Semeles, deinde in femore Jovis.
[12] Quod duas matres habuisse videatur, Semelem & Jovis femur.
[13] Ita dictus à Nysâ, Indiæ urbe, quam Bacchus devicit.
[14] Comatus. Sic enim pingebatur.
[15] Sic dictus est Bacchus ἀπὸ τοῦ θύειν, i. sacrificare: sive potius à Thyone matre, quæ & Semele, fuit denominatus.
[16] Hoc epitheton accepit à Lacu, seu torculari, Græcè ληνός.
[17] Genio & voluptati accommodatæ. Genius nonnullis etiam Deus est voluptatis, unde genialis dicitur voluptuosus. Hinc dies genialis, & homo genialis.
[18] Primus enim vini usum hominibus ostendit.
[19] Quòd noctu illius sacra celebrarentur, ἀπὸ τῆς νυκτός, i. à nocte.
[20] Solennis clamor erat in Bacchanalibus ἀπὸ τοῦ ἐλελεῦ. Olim quoque hac acclamatione in bellicis Pœanibus usi sunt. Vid. Aristoph. in Avib.
[21] Ἀπὸ τοῦ ἰακχᾶν, à clamore.
[22] Εὐάν, erat & hæc vox mulierum Bacchantium, quam Libero patri acclamabant, & hinc Latine Evan Bacchi cognomen factum est.
[23] Hymnum describit in Bacchum, qui in ipsius sacris canebatur.
[24] Quia nunquam senescit, ideoque & puer pingebatur, & nudus, quod ebrii & pueris similes sint, & omnia revelent.
[25] Liber pater Sol ab antiquis esse creditus est. Omnium verò syderum Solem pulcherrimum esse constat.
[26] Cornua indicat attributuuntur Baccho, quod homines nimio vino truces fiant, modicè verò sumpto hilares ac mansueti, qualesunt virgines, efficiuntur, ideoque sine cornibus Bacchi caput virgineum esse fingitur.
[27] Bacchum de Indis triumphasse alibi etiam docet: Interea Liber depexos tot tribus Indos Vicit, & Eoo dives ab orbe redit.
[28] Anastrophe est, pro, usque ad eam partem.
[29] Nigra & mali coloris.
[30] Ganges est ultimus Indiæ fluvius.
[31] Securim ferentem, qui vites amputabat. Nam Lycurgus iste rex fuit Thraciæ, qui, cùm in contemtum Bacchi vites securi incideret, sibi ipsi crura amputavit.
[32] Sacrorum rutorum violatores. Nam Bacchus orbem terrarum sacrilegis ac Deorum contemtoribus purgavit. Sacrilegus autem dicitur, qui rem sacram de loco sacro legit, i. furatur. Ter. Ubi ille est sacrilegus? Hinc et sacrilegium, ipsum sacrarum rerum furtum.
[33] Tyrrhenorum nautarum, de quibus superiore Libro, v. 670.

Corpora

Corpora. Tu bijugum pictis insignia træmis
Colla premis [1] lyncum: Bacchæ, [2] Satyriq; sequuntur,
[3] Quiq; senex [4] ferulâ titubantes ebrius artus
Sustinet, & [5] pando non fortiter hæret [6] asello.
Quacunque ingrederis; clamor juvenilis, & unà
Fœminææ voces, impulsâque tympana palmis,
[7] Concavaq; æra sonant, [8] longoque foramine buxus
Pacatus mitisque, rogant Ismenides, adsis:
Jussaque sacra colunt. Solæ [9] Minyeidas [10] intus,
Intempestivâ turbantes festa [11] Minervâ,
Aut ducunt lanas, aut [12] stamina pollice versant,
Aut hærent telæ, famulasque laboribus urgent.
E quibus una levi deducens pollice filum:
Dum [13] cessant aliæ, [14] commentaq; sacra frequentant,
Nos quoque, quas Pallas melior Dea detinet, inquit,
Utile opus manuum vario sermone levemus.
Terque vices aliquid, quod tempora longa videri
Non sinat, in [16] medium [17] vacuas referamus ad aures.
Dicta probant, primamque jubent narrare sorores.
Illa, quid è multis referat (nam plurima nôrat)
Cogitat: & [18] dubia est, de te, Babylonia, narret,
Decreti, quam versa squamis velantibus artus
[19] Stagna [20] Palæstini credunt [21] celebrâsse figura:
An magis ut sumtis illius [22] filia [23] pennis,
Extremos albis in turribus egerit annos.
[24] Nais an ut cantu, nimiumque potentibus herbis
Verterit in tacitos juvenilia corpora pisces:
Donec idem passa est. An, quæ [25] poma alba ferebat,

1 Lynces Liberi patris currum trahere dicuntur. Sunt autem feræ pellem maculis distinctam habentes. Vide supra.
2 Finxerunt antiqui Satyros in libidinem projectissimos, caprino pectibus, hirsutosque menti a pro sylvestribus. Diis colebantur. Illorum fictatione plurimum delectabatur Bacchus. Forte legendum, Thiasique sequuntur: nam in quibusdam codicibus thyrsi legitur. Thiasus, chorus Bacchi: Θιασώτης; ὁ χορεύτης; qui in choro saltat, Heins.
3 Silenus, qui Bacchi fuit

pædagogus atque educator, vulgo ebrius exhibetur, asino vehi solitus. 4 Id est cum caule ferulæ; Ferula autem Græcis, νάρθηξ fæniculi species, caules habens satis rigidos, Baccho consecrabatur: omnesque qui Bacchi sacra publice peragebant sive sacerdotes, sive turba sequentium ferulam manibus gestabant; unde proverbium apud Græcos vulgare, Πολλοὶ μὲν ναρθηκοφόροι, σπάνιοι δέ τι Βάκχοι. 5 Curvo. 6 Nam asello vehitur Silenus Bacchum sequens. 7 Cymbala vel potius Tympana ærea. 8 Tibia, quæ ex buxo fieri solet. 9 Minyæ filiæ. 10 Intra domum clausæ, cum aliæ omnes se in Citharonem contulissent. 11 Metonymia est: nam Minervam, lanificii inventricem, pro ipso lanificio posuit. 12 Stamen dicitur ipsum filum quod è colo ducitur. 13 Otiantur, festa Bacchi celebrantes. 14 Ficta. 15 Leve faciamus. 16 In commune, & voluptatem communem. 17 Otiosas. 18 Dubitat velitne narrare de Derceti versa in piscem, vel de Semiramide in columbam. 19 Stagnum illud, in quod se Derceti Veneris filia abjecisse fertur, est juxta Ascalonem, Syriæ urbem. 20 Populi sunt Syriæ, Arabiæ contermini, à Palæstina urbe, regioneque dicti. 21 Colere, venerari. 22 Semiramis Derceti Deæ filia. 23 Semiramis miro quodam modo à columbis coagulato lacte, è proximi pastorum mapalibus rapto, nutrita, post maxima bella confecta, Babylonemque ædificatam, cum insidias sibi à filio strui comperisset, omni injuria illi remissa, præfectis omnibus mandavit, ut filio tanquam regi parerent: è vestigioque evanuit ad Deos translata. Quidam fabulantur, illam in columbam fuisse mutatam: quorum opinionem etiam Ovidius sequitur. 24 An velit fabulari, quomodo Nympha Nais, solita juvenes advenas in pisces mutare, ipsa tandem quoque in piscem versa sit. 25 Morì arboris est descriptio. Morus enim arbor poma primum quidem alba, deinde nigra Pyramine Thisbes sanguine effecta ferre cœpit. Nam Pyramus juvenis, & Thisbe puella cum domus contiguas haberent, se mutuo amare cœperunt: cum autem

se amplecti aliter non possent, egredi urbe ad constituendum locum decreverunt. Quo quidem cum prior pervenisset Thisbe, leæna illac transeunte perterrefacta in antrum vicinum confugit. Pyramus deinde adveniens, cum velum, quod fugienti Thisbæ è capite decidérat, cruentatum reperisset, eam putans à feris fuisse laceratam, gladio quem secum habebat, sub moro arbore incubuit, cujus sanguine quidem mora effecta fuerunt nigra cum antea candida fuissent. Thisbe autem ex antro egresso cum vulnere confectum vidisset, eodem se gladio confodit.

Ut nunc nigra ferat contactu sanguinis arbor.
Hæc placet: hanc, quoniam vulgaris fabula non est,
Talibus orta modis, lanâ sua fila sequente.

Pyramus & Thisbe. *Fab.* IV.

Pyramus & Thisbe urbis Babyloniæ, quam Semiramis regina muro cinxerat, & ætate & forma pares, cum in propinquo habitarent, rimâ parietis & colloquii & amoris fundamenta jecerunt. Constituerunt tandem ut matutino ad monumentum Nini regis sub arborem morum convenirent ad amorem. Et cùm celeriùs sub lucem Thisbe, nacta occasionem, ad destinatum locum venisset, conspectu leænæ exterrita, abjecto amictu in sylvam refugit. At fera à recenti præda cum ad fontem vicinum tumulo sitiens decurreret, relictam vestem cruento ore laceravit. Post cujus discessum Pyramus cum ad eundem locum venisset, amictumque sanguine invenisset aspersum, existimans à fera consumptam, ferro se sub arbore interfecit. Deinde Thisbe, depósito metu, cum ad eundem fuisset reversa locum, & comperisset, se causam mortis adolescentis extitisse, ne diutius dolori superesset, eodem ferro se trajecit: quorum cruore morus arbor aspersa, quæ spectaculi fuerat inspectrix, poma quæ gerebat alba in sanguineum vertit colorem.

1 Pyramus.
2 Thisbe.
3 Se invicem tangentes,
4 Lateritiis & coctilapidibus constructis.
Propert. Per-

PYramus & Thisbe, juvenum pulcherrimus [1] alter,
[2] Altera, quas Oriens habuit, prælata puellis, [55
[3] Contiguas tenuêre domos: ubi dicitur altam
[4] Coctilibus muris cinxisse [5] Semiramis [6] urbem.
Notitiam [7] primosque gradus vicinia fecit.

sarum struxit Babylonia Semiramis urbem, Ut solidum cocto tolleret aggere opus; Eréctio in adversum missit per maria currus. Ne possent tacto stringere ab axe latus. 5 Nini, Assyriorum regis, uxor fuit, magno mulier animo, quæ mortuo marito, sexum mentita ac se filium esse simulans, successit, ac ut virum gestorum gloriâ superaret, inter ea quæ præclare gessit, Babylonem urbem condidit, &c. 6 Babylonem. 7 Primi amoris gradus sunt visus & colloquium; reliqui sexo sunt tactus, oscula, concubitus.

Tempore

Tempore crevit amor. Tædæ quoque [1] jure coissent; 60
Sed vetuêre patres, quod non potuere vetare.
Ex æquo [2] captis ardebant mentibus ambo.
Conscius omnis abest. Nutu signisque loquuntur.
Quoque magis tegitur, tectus magis æstuat [3] *ignis.*
Fissus erat [4] tenui rimâ, quam [5] duxerat olim, 65
Cum fieret, paries domui communis utrique.
Id [6] vitium nulli per secula longa [7] notatum;
(Quid non sentit amor?) primi sensistis amantes,
Et [8] voci fecistis iter; tutæque per illud
Murmure blanditiæ minimo transire solebant. 70
Sæpe ut constiterant, hinc Thisbe, Pyramus illinc;
[9] Inque vicem fuerat captatus anhelitus oris;
Invide, dicebant, paries, quid amantibus obstas?
[10] Quantum erat, ut sineres nos toto corpore jungi?
Aut, hoc si nimium, [11] vel ad [12] oscula danda pateres! 75
Nec sumus ingrati. Tibi nos [13] debere fatemur,
Quòd datus est verbis ad amicas transitus aures.
Talia diversâ nequicquam sede locuti;
Sub [14] noctem dixere Vale: partique dedêre
Oscula quisque suæ, non [15] pervenientia contra. 80
Postera nocturnos Aurora removerat [16] ignes,
Solque [17] pruinosas radiis siccaverat herbas:
Ad solitum [18] coiere locum. Tum murmure parvo
Multa priùs questi, statuunt, ut nocte [19] silenti
Fallere [20] custodes, [21] foribusq; [22] excedere tentent: 85
Cumque domo exierint, urbis quoq; [23] tecta relinquant:
Neve sit errandum lato [24] spatiantibus arvo;
Conveniant ad [25] busta Nini: lateantque sub umbrâ
Arboris. Arbor ibi niveis uberrima pomis
[26] Ardua morus erat, gelido [27] contermina fonti. 90
Pacta placent: & lux [28] tardè discedere visa
Præcipitatur [29] aquis, & aquis [30] nox surgit ab isdem.
Callida per tenebras, [31] versato cardine, Thisbe,
Egreditur, fallitque suos: adopertaque [32] vultum
Pervenit ad tumulum, [33] dictoq; sub arbore sedit. 95

1 Legitimo jure nuptiarum.
2 Captis amore.
3 Amor: est & hic metaphora sumta ab igne suppositio cineri doloso ut inquit Horat.
4 Subtili & parvâ scilicet.
5 Contraxerat.
6 Illa rima à nullo unquam fuerat animadversa. Ordo est: O amantes, primi vestrum id vitium, notatum nulli, vel à nullo per longa sæcula.
7 Animadversum.
8 Ita infrà: Oraque præstant vocis iter.
9 Postquam vicissim suspirave rant.
10 Q. d. Minimum esset, ut permitteres nos toto corpore copulari. Emphaticè.
11 Saltem.
12 Saltem aperiri tantùm deberes, ut nos invicem osculari possemus.
13 Obstrictos, devinctos.
14 Circa, paulò antè noctem, adveniente nocte. Sic lib. XI. Cum mare sub noctem tumidis albescere cœpit Fluctibus.
15 Quæ ad alteram partem non perveniebant
16 Stellas, quæ aurorâ adveniente, auferri videntur.
17 Pruina aspersas, vel madidas. Est autem pruina ros congelatus.
18 Convenêre.
19 Mediâ, quòd eo tempore omnia sileant animalia.
20 Decipere januarum custodes, qui janitores vocantur.
21 Domibus.
Pars pro toto.
22 Exire.
23 Domos.
24 In magno agri spatio obambulantibus. Nam spatiari nihil aliud est, quam in spatioso itineris obambulare.
25 Ad sepulchrum Nini, Assyriorum regis. Bustum autem propriè dicitur locus in quo cadavera combusta sunt.
26 Alta.
27 Finitima, vicina.
28 Affectum exprimit amantium, quibus dies maximè longus videtur, in cujus nocte convenire statuerunt.
29 In aquas Oceani: ex opinione vulgi, quod olim credidit Solem occidere mari Hesperio.
30 Ubi enim Sol occidit. inde nox videtur oriri.
31 Revoluto ferramento, circa quod fores vertuntur, i. apertâ januâ. Sic infra: Janua ne verso stridorem cardine reddat.
32 Habens virum tectum, ne, si cui fortè occurreret, agnosceretur.
33 Constitutâ. Ter. Hic nuptiis dictus est dies. Cæs. lib. 1. De bel. Gal. Dies colloquio dictus est ei quintus.

[1] Causam redit, cur tam nudax esset ut noctu sola in agro remaneret.
[2] Haec particula semper fere aliquid repentini, insperatique mali significat.
Virg. Ecce autem gemini a Tenedo, &c.
[3] Habens ora spumantia sanguine boum infecta.
[4] Portatura è vicino fonte.
[5] Leænam.
[6] Trepidis ac festinantibus pedibus.
[7] Postquam leæna.
[8] Exirinxit, sedavit.
[9] Laceravit.
[10] Velum.
[11] Velum.
[12] Thisbe.
[13] Quia & quondam illis fretus, & longè ante se ad constitutum locum venit.
[14] Vita.
[15] Pyramus.
[16] Professetur se causam fuisse Thisbes, quam à leænâ dilaniatam putabat.
[17] Necavi.
[18] Quia ego jussi: est enim relativum causam exprimens, cur Pyramus interfecerit Thisben. [19] Sub hac saxo, in hac spelunca. Propinqua enim spelunca erat, in quam refugerat Thisbe. [19] Apostrophe ad leones, à quibus Pyramus dilaniatam putabat Thisben. [20] Cum sibi vir fortis eam consecrat. [21] Constitutæ. Paulò superiùs dictam dixit. [22] Ensem. Metonymia materiæ. [23] Exilit. [24] Pulchrâ similitudine ostendit Poëta, quam altè ex Pyrami vulnere sanguis exiliret. [25] Fracto, corrupto. [26] Fistula per quam aqua deducitur, ex plumboferè fieri consuevit: sic dicta, quod fistulæ & tibiæ similis sit. [27] Longè ejicit. [28] Aquæ emissione aërem penetrat. [29] Mora arboris illius fructus. [30] Aspersione sanguinis. [31] In nigram figuram. [32] Depositò. [33] Thisbe. [34] Pyramum. [35] Percipit. [36] Postquam locum, & visam arboris figuram Thisbe cognoscit, tamen colore mororum, quæ ex albis rubicunda fuerant effecta, redditur incerta.

*Audacem facichat amor. Venit[2] ecce recenti
Cæde leæna boum spumantes oblita[3] rictus,
[4] Depositura sitim vicini fontis in unda.
[5] Quam procul ad lunæ radios Babylonia Thisbe
Vidit: & obscurum[6] timido pede fugit in antrum. 100
Dumque fugit; tergo velamina lapsa relinquit.
[7] Ut sea sæva sitim multâ [8] compescuit undâ,
Dum redit in sylvas, inventos forte sine ipsa,
Ore cruentato tenues [9] laniavit [10] amictus.
Serius egressus vestigia vidit in alto 105
Pulvere certa feræ, totoque expalluit ore
Pyramus: ut verò [11] vestem quoque sanguine tinctam
Repperit; Una duos mox, inquit, perdit amantes
E quibus [12] illa fuit longâ [13] dignissima vitâ: [remi, 110
Nostra nocens [14] anima est. Ego te, [15] miseranda, [16] pe-
In loca plena metûs qui [17] justi nocte venires:
Nec prior huc veni. Nostrum divellite corpus,
Et scelerata fero consumite viscera morsu,
O quicunque [18] sub hâc habitatis rupe, [19] leones!
Sed [20] *Timidi est optare necem.* Velamina Thisbes 115
Tollit, & ad [21] pactæ secum fert arboris umbram.
Utque dedit notæ lacrymas, dedit oscula vesti:
Accipe nunc, inquit, nostri quoque sanguinis haustus,
Quoque erat accinctus, dimittit in ilia [22] ferrum.
Nec mora; ferventi moriens è vulnere traxit, 120
Ut jacuit resupinus humi; cruor [23] emicat altè.
Non [24] aliter, quam cùm [25] vitiato [26] fistula plumbo,
Scinditur, & tenues stridente foramine longè
[27] Ejaculatur aquas; atque ictibus [28] aëra rumpit.
[29] Arborei fœtus [30] cædis in [31] stram 125
Vertuntur faciem: madefactaque sanguine radix
Puniceo tingit pendentia mora colore.
Ecce metu nondum [32] posito, ne fallat amantem,
[33] Illa redit: [34] juvenemque oculis, animoque requirit:
Quantaque vitârit narrare pericula [35] gestit. 130
[36] Utque locum, & versam cognovit in arbore formam;

Sic

(sic facit incertam [1] pomi color) [2] hæret an hæc sit.
Dum dubitat, [3] tremebunda videt [4] pulsare cruentum
Membra solum; [5] retroque pedem tulit; oraq; buxo
Pallidiora gemens. [6] exhorruit [7] æquoris instar
Quod [8] fremit exiguâ cum summum [9] stringitur aurâ.
Sed postquam remorata suos cognovit [10] amores,
Percutit [11] indignos claro plangore lacertos:
Et [12] laniata comas, amplexaque corpus amarum,
Vulnera [13] supplevit lacrymis; fletumq; cruori
Miscuit: & gelidis [14] in vultibus oscula figens,
Pyrame, clamavit, [15] quis te mihi casus [16] ademit?
[17] Pyrame, responde. Tua te, charissima Thisbe
Nominat. Exaudi: vultusque attolle jacentes.
Ad nomen Thisbes oculos jam morte gravatos
Pyramus [18] erexit, visâque [19] recondidit illâ.
Quæ postquam [20] vestemque suam cognovit, & ense
Vidit [21] ebur [22] vacuum; [23] Tua te manus, inquit a-
Perdidit, infelix. Est & mihi fortis in unum [morq;
Hoc manus: est & amor. Dabit [24] hic in [25] vulnera vires.
Persequar extinctum: letique miserrima dicar
Caussa, comesque tui. Quique à me morte [26] revelli
Heu solâ poteras, poteris nec morte revelli.
Hoc tamen amborum verbis estote rogati
O multum miseri meus illiusque parentes,
Ut, quos [27] certus amor, quos hora novissima junxit,
[29] Componi [30] tumulo non [31] invideatis eodem.
At tu, quæ ramis arbor miserabile corpus
Nunc tegis unius, mox es tectura duorum;
Signa tene cædis: [32] pullosque, & luctibus aptos
Semper habe fœtus gemini [33] monumenta [34] cruoris.
Dixit: & [35] aptato pectus mucrone [36] sub imum
Incubuit [37] ferro, quod adhuc à cæde tepebat.
[38] Vota tamen [39] tetigêre Deos, tetigêre parentes.
Nam color in pomo est, ubi [40] permaturuit, ater; 165
[41] Quodque rogis supereſt, una requiescit in [42] urna.

1 Color fructus mori arboris in rubicundum transmutatus. Pomum autem generale nomen est omnium fructuum, quicunque in arboribus nascuntur, sive molles, sive duros cortices habeant: sed maxime dicitur de fructibus molles cortices habentibus.
2 Dubitat an eadem illa sit arbor sub qua paulo ante federat.
3 Palpitantia.
4 Percutere.
Nondum enim mortuus erat Pyramus.
5 Retrocessit.
6 Turbata est.
7 Ad similitudinem maris.
8 Strepit.
9 Leviter à vento attingitur.
10 Amatum & amantem Pyramum.
11 Immeritos.
12 Capillos dilaceravit, Græcismus.
13 Implevit.
14 In frigida facie Pyrami morientis.
15 Quod infortunium. 16 Eripuit. 17 Est Epizeuxis. 18 Aperuit. 19 Iterum condidit, clausit. 20 Velum suum, quo deceptus Pyramus se ipsum interfecerat. 21 Pro vagina eburnea. Metonym. materiæ. 22 Carentem ense. 23 Te ipsum ob amorem, quo me prosequebaris, interfecisti. 24 Amor. 25 Ad vulnera mihi ipsi inferenda. 26 Separari. 27 Verus. 28 Condi, ac simul sepeliri. 29 Sepulchro. 30 Non prohibeatis nostris voti invidentes. 31 Nigros. 32 Nigro. 33 Memoriam. 34 Sanguinis duorum, Pyrami & Thisbes. 35 Appositâ cuspide. 36 Ad intimam pectoris partem. 37 Ensi, quo seipsum paulo ante transfixerat Pryamus. 38 Preces. 39 Commoverunt. 40 Perfectè maturuit. 41 Cinis & ossa rogis superesse solent. 42 Vase, quo mortuorum cinares servabantur.

Venus & Mars deprehensi, & Leucothoë in virgam thuream. *Fab.* V.

Sol prælatam Leucothoen ex Eurynome & Orchamo Perſiæ principe, ab origine Beli ſeptimo genitam, Clymenæ Arcadi Circes matri, & Clytiæ, quarum pulchritudine ejus antea ſollicitus animus fuerat, dilexit. Et cupiens, ut in antedictis, cupiditatem ſedat. Nam in ſpeciem Eurynomes matris puellæ converſus, virginem deceptam dolo vitiavit, Clytie autem, quâ nondum Sol ſatiatus erat, eo adulterio incenſa parenti puellæ indicavit. Quam ille cum terræ defodiſſet, vitiator admiſſi miſericordiam exhibens, deducto ſolo, cui ſubjecta fuerat, pro ea virgam tinctam nectare, quæ diis hominibuſque gratiſſima eſſet, extulit, quæ thurea appellatur. Hoc indicat Heſiodus.

[1] Scil. Alcithoe loqui. Finem enim narrationi ſuæ impoſuerat. [2] Siluerunt. [3] Q. d. Non ſolum mortales capiuntur amore, ſed Dii quoque, & quidem clariſſimi. Antequam narret quomodo Leucothoë in virgam thuream fuerit mutata, exponit adulterium Martis cum Venere.

[1] DEſierat. Mediumq; fuit breve tempus; & orſa eſt
Dicere Leuconoe. [2] Vocem tenuere ſorores.
[3] Hunc quoque, ſidereâ qui temperet omnia luce,
Cepit amor Solem; Solis referemus amores. 170
Primus adulterium Veneris cum Marte putatur
Hic vidiſſe [4] Deus: [5] videt hic Deus omnia primus.
Indolu't facto: [6] Junonigenæque marito
[7] Furta tori, furtique locum monſtravit: at [8] illi
Et mens, & quod opus fabrilis dextra tenebat 175
Excidit. Extemplo [9] graciles ex ære catenas,
Retiaque, & laqueos, quæ [10] lumina fallere poſſint,
[11] Elimat. Non illud opus tenuiſſima vincant
[12] Stamina non ſummo quæ pendet [13] aranea [14] tigno,
[15] Utq; leves tactus, momentaq; [16] parva ſequantur. 180

Sol enim cum olim Martem cum Venere coeuntem cerneret, Vulcano ejus marito hoc facinus indicavit, qui ſupra modum indignatus, retibus tenuiſſimis cuilibet circumdedit, quibus Martem cum Venere rem habentem ſic implicavit, ut uter ab altera divelli nullo modo poſſent. Patefacto deinde cubiculo, ambos omnium Deorum oculis ſpectandos ſubjecit, & eorum adulterium aperte hoc pacto retexit. Venus itaque propter adulterium ſuum, à Sole divulgatum, ei Leucothoës, filiæ Eurynomes & Orchami, regis Achæmeniæ, amorem immiſit, qui, ut commodius ea potiretur, ſe in matris Eurynomes formam mutavit. Cum vero pater Orchamus eam vitiatam eſſe, indicio Clytiæ, Solis amicæ, cognoviſſet, filiam defodit ſub terram. Sol vero amicam miſeratus, eam in thuris arborem commutavit. 4 Sol. 5 Cauſa eſt cur Sol putetur omnium primus Martis adulterium cum Venere vidiſſe. 6 Vulcano ex Junone genito. Vulcanum enim ſolum Juno ex Jove ſuſcepit. 7 Stupra, adulteria, quod furtim fiant. 8 Vulcano. 9 Tenues atque ſubtiles. 10 Quæ oculos decipere valerent. De hoc 2 de Art: Mulciber obſcuros, lectum circaque ſuperque Diſponit laqueos, lumina fallit opus. 11 Efficit limâ. 12 Fila, quæ è colo ducuntur. 13 Tela aranearum. 14 Trabs, cui ſuperponitur tectum. 15 Significat retia ea tam mollia ac flexibilia fuiſſe, ut ne quidem, ſi tangerentur, ſentiri poſſent, ac facile rebus omnibus cederent. 16 Parva obſtacula: ut parum reſiſtere viderentur.

Efficit:

Efficit: & lecto circundata collocat apte.
Ut 1 venere torum conjux & adulter in unum;
Arte viri, vinclisque novâ ratione paratis,
In mediis ambo 2 deprensi amplexibus hærent.
3 Lemnius extemplo valvas patefecit eburnas:
4 Admisitque deos: illi jacuere ligati
Turpiter. Atque aliquis de Dîs non tristibus optet
Sic fieri turpis. Superi risere: diuque
5 Hæc fuit in toto notissima fabula cœlo.
Exigit 6 indicii 7 memorem 8 Cytherëia pœnam:
9 Inque vices 10 illum, tectos qui læsit mores,
Lædit amor pari. Quid nunc 11 Hyperione nate,
Forma, calorque tibi radiataque lumina prosunt?
Nempe tuis omnes qui terras ignibus uris,
Ureris 12 igne novo: quiq; omnia cernere debes,
Leucothoën spectas: & virgine figis in una,
Quos mundo debes, oculos. 13 Modo surgis 14 Eoo
15 Temporior cœlo: modo serius 16 incidis undis;
Spectandique morâ 17 brumales 18 porrigis horas.
Deficis interdum: 19 vitiumq; in lumina mentis
20 Transit; & obscurus mortalia pectora terres.
Nec, tibi quod Lunæ terris propioris imago
Obstiterit, palles. 21 Facit hunc amor iste colorem.
Diligis hanc 22 unam: nec te 23 Clymeneq; 24 Rhodosq;
Nec tenet 25 Æææ genitrix pulcherrima Circes
Quæque tuos 26 Clytie, quamvis despecta, petebat
Concubitus; ipsoque illo grave 27 vulnus habebas
Tempore. Leucothoë multarum 28 oblivia fecit;
Gentis 29 odoriferæ quam 30 formosissima partu
Edidit 31 Eurynome, sed postquam filia crevit,
Quam mater cunctas, tam matrem filia vincit.
Rexit 32 Achæmenias urbes pater Orchamus: isque
Septimus à prisci numeratur origine 33 Beli.
34 Axe sub Hesperio sunt pascua Solis equorum;

1 Postquam concuberunt. 2 In re prohibita inventi. 3 Vulcanus, sic dictus ab insula Lemno, in quam ille, cum matri adversus Jovem vellet succurrere, præcipitatus à Jove decidit. Homer. Il. A. in fine. 4 Et advocavit Deos ad spectaculum Veneris & Martis, qui ita ligati in lecto jacebant, ut se dissolvere non possent. 5 Sic 2 de Art. Fabula narratur toto notissima cœlo, Mulciberis capti Marsque Venusque dolis. Ubi hanc ipsam rem longo carmine describit. 6 Revelationis. 7 Quam Venus in memoria habebat. Sic Virg. Sævæ memorem Junonis ob iram. 8 Venus, à Citheris insulâ sic dicta, ad quam primum è mari nata, concha perveniisse dicitur. 9 Et vicissim, è contrario. 10 Solem. 11 Sol Hyperionis Titanis filius fuit simul cum Luna & Aurora. Est autem apostrophe ad Solem. 12 Amore inusitato. 13 Interdum. 14 Orientali cœlo, unde oritur Aurora, quæ Græcè ἠὼς dicitur. 15 Est autem adverbium comparativi gradus, à positivo Tempori. 16 Occidis. 17 Hyemales dies, qui solent esse breviores. Bruma enim est dies solstitii hyemalis. 18 Producis. 19 Ægritudo ac passio cordis, quâ fere amantes pallent. 20 Pallida enim videbantur. 21 Pallere enim proprie amantium est. Unde alibi: Palleat omnis amans, color hic est aptus amanti. 22 Hanc solam, sc. Leucothoën. 23 Nec nunc tibi ita placet Clymene Phaëthontis mater. 24 Nec Rhodos Neptuni & Veneris filia, olim perdite à te amata. 25 Nec Perse mater Circes natæ in oppido Colchorum, cui nomen Æa. 26 Nec Clythie quæ te frustra amavit. Vide infra. 27 Magnum dolorem. 28 Sed una Leucothoë facit ut earum omnium obliviscaris. 29 Odorem ferentis; i. Arabicæ, 30 Pulcherrima. 31 Nympha fuit, Oceani & Tethyos filia, uxorque Orchami, Achæmeniorum regis. 32 Persicas. Achæmenes Rex fuit Persarum, à quo Cyrus originem duxit; usque familia Gens Achæmenidum vocata: & inde Persæ Achæmenii. 33 A primo Belo, qui Abantem genuit, &c. 34 Sub cœlo occidentali.

[1] Ambrosiam pro gramine habent. Ea fessa diurnis
Membra ministeriis nutrit, reparatque labori.
Dumque ibi quadrupedes cœlestia pabula carpunt;
Noxq; vicem peragit; thalamos [2] Deus intrat [3] amatos
Versus in Eurynomes faciem [4] genitricis; & inter
[5] Bis sex Leucothoën famulas ad [6] lumina ternit
Lævia versato [7] ducentem [8] stamina [9] fuso.
Ergo ubi, [10] ceu mater, caræ dedit oscula natæ;
Res, ait, arcana est: famulæ, discedite: neve
[11] Arripite [12] arbitrium matri secreta loquenti.
Paruerunt: thalamoque Deus sine teste relicto,
Ille ego sum, dixit, qui longum metior annum,
Omnia qui video; per quem videt omnia tellus:
Mundi oculus; mihi, crede, places: pavet illa: metuq;
Et [13] colus & fusus digitis excidere remissis.
Ipse tibor decuit: hec longius ille moratus
In verum rediit faciem, solitumque [14] nitorem.
At virgo, quamvis inopino territa visu,
Victa nitore Dei, posità vim passa querelà est.
Invidit Clytie, (neque [15] enim moderatus in illâ
Solis amor fuerat) [16] stimulataque pellicis ira
Vulgat adulterium: [17] diffamatumque [18] parenti
Indicat. [19] Ille ferox immansuetusq; precantem,
Tendentemque manus ad lumina solis, &, Ille
Vim tulit invitæ, dicentem, defodit altâ
Crudus humo: [20] cumulumque super gravis addit arenæ
Dissipat hunc radiis [21] Hyperione natus: iterque
[22] Dat tibi, quo possis defossos promere vultus.
[23] Nec tu jam poteras [24] enectum pondere terræ
Tollere, Nympha, caput: corpusq; [25] exsangue jacebas.
Nil illo fertur volucrum [26] moderator equorum
Post Phaethontëos vidisse dolentius ignes.
Ille quidem [27] gelidos radiorum viribus artus,
Si queat, in vivum tentat [28] revocare calorem.
Sed, quoniam tantis [29] fatum conatibus obstat,
[30] Nectare odorato spargit corpusque locumq;
Multaq; præquellus, [31] Tanges tamen æthera, dixit.

1 Cibum Deorum, quo etiam equi Solis pasci dicuntur. Vide supra Lib. 2. Fab. 1. Ambrosiæ succo saturus præsepibus altis. Quadrupedes ducunt. 2 Sol. 3 Amicæ Leucothoes cubiculum. 4 Matris Leucothoes. 5 Duodecim. 6 Lampadum; erat enim nox. 7 Deducentem, filantem. 8 Mollia fila. 9 Instrumento quod mulieres manu digitis volvunt: a fundendo dictum. 10 Tanquam. 11 Abripite; arripere arbitrium est cavere ut sit remotus ab omni arbitrio loci; ita noster. Lib. 2. Proculest, ait, arbiter omnis. 12 Facultatem. 13 Instrumentum cui appenduntur stamina filanda. Est autem secundæ & quartæ declinationis. 14 Pulchritudinem, splendorem. 15 Causam reddit cur inviderit Clytie. Nimius enim erat Solis amor erga Leucothoen. 16 Tanquam pellex irata. 17 Vulgatum in sinistram partem. 18 Patri Leucothoes, sc. Orchamo. 19 Ordo est: Ille ferox, & immansuetus, defodit crudus precantem & tendentem manus ad lumina solis, & dicentem. Ille tulit invitæ (sc. mihi) vim, humo alta. 20 Aggerem. 21 Apollo dicitur Hyperione natus, quia Hyperion, ut Diodorus refert, Saturni frater, primus solis ac lunæ vices, & motus astrorum observavit, ac docuit. Hyperion ipse sæpe pro sole usurpatur. 22 Facit tibi viam qui faciem efferre possis. 23 Apostrophe ad Leucothoen. 24 Necatum, obrutum. 25 Mortuum, sine sanguine. 26 Descriptio est Apollinis qui rector est velocissimorum ac volantium equorum. 27 Mortua membra. 28 Reducere. 29 Fati necessitas. 30 Suavissimi odoris liquore. Est enim Nectar Deorum potus. 31 Ad cœlum tamen pervenies, quamvis te ad vitam revocare non possim.

Protinus

Protinus imbutum cœlesti nectare corpus
[1] Delicuit, terramque suo madefecit odore;
Virgaque per glebas [2] sensim [3] radicibus ictis
Thurea surrexit; [4] tumulumq; cacumine [5] rupit. 255

1 Molle & liquidum factum est: est autem perfectum à deliquesco.
2 Paulatim.
3 Radicibus emissis. Sic alibi: Et mala radices altius arbor agit. 4 Arenæ aggerem.
5 Prodiit cacumine è tumulo.

Clytie in Heliotropium. *Fab.* VI.

Clytie Nympha ob injuriam ab amatore deserta, ita tenuata visceribus est, ut in herbam converteretur, quæ primum conservans amorem ejusdem Dei, Heliotropium diceretur, & cursum servaret ejusdem Dei.

[1] AT Clytien, (quamvis amor excusare dolorem,
Indiciumq; dolor poterat) non amplius auctor
Lucis adit: [2] Venerisque modum sibi fecit in illâ.
[3] Tabuit: [4] ex illo dementer amoribus usa, [260
Nympharum impatiens; & sub [5] Jove nocte dieque
Sedit humo nudâ nudis incomta capillis,
Perque novem [6] luces [7] expers undæque cibique
Rore mero, lacrymisque suis jejunia pavit:
[8] Nec se movit humo. Tantùm spectabat euntis
Ora Dei: vultusque suos [9] flectebat ad illum. 265
Membra [10] ferunt [11] hæsisse solo: partemque coloris
[12] Luridus exsangues pallor convertit in herbas.
Est in parte rubor: violæque simillimus ora
Flos tegit. Illa [13] suum, quamvis radice tenetur,
Vertitur ad solem: [14] mutataq; servat amorem. 270

1 Clytie Nympha supradicta a Sole dilecta, ob proditam Leucothoen ab amatore desertæ, cum novem dies sine ullo potu ac cibo exegisset, ita tenuata visceribus est, ut miseratione Deorum in herbam heliotropium converteretur, quæ nunc quoque pristini amoris memor, continuò folia ad solem vertit. Heliotropium dicitur solis conversio, nam ἥλιος sol & τροπὴ conversio. 2 Finem amoris. Metonymia efficientis. 3 Paulatim consumta est. 4 Ex eo tempore, quo à Sole fuit derelicta, tabescere cœpit Clytie. 5 Sub dio ad aërem. 6 Dies. Caret potu & cibo. 8 Nec surrexit. 9 Vertebat. 10 Dicunt. 11 Affixa fuisse terræ, ita ut surgere non posset. 12 Fuscus, lividus factus. 13 A se amatum. 14 In Heliotropium conversa.

Daphnis, Scython, Celmis, Smilace. *Fab.* VII, VIII, IX, & X.

Rogant Alcithoen sua sorores, ut aliquid quoque fabularum narret. Narratura, deliberans, ait se non dicturam de Daphnide Idmo pastore, qui quod fidem conjugii non præstiterit, in saxum abiit; nec de Scythone qui ex viro in fœminam cesserat; nec de Celmi Jovis nutritio, qui in adamantem conversus est; nec de Smilace virgine, quæ Crocum

cum adoleſcentem amans, eo frui non potuit; ſuntque in flores ambo converſi, ſed de fonte Salmacide, de quo videatur ſequens fabula undecima.

1 Leucone narrare dicerat.
2 Delectaverat.
3 Bacchum, unum ex veris Diis, qui hujuſmodi miracula queunt efficere non agnoſcunt. Adi ſpicilegium.
4 Rogatur, ut aliquid fabularum narret.
5 Inſtrumento ligneo, quo utuntur textores.
6 Pendentis.
7 Tela eſt quod texendo conficitur.
8 Filii Mercurii.
9 Paſtoris Phrygii, ab Idâ monte.
10 Thalia, à quâ Daphnis adamatus eſt.
11 Convertit.
12 Fanca triſtitia cruciat amantes, ut ſæpe amatos perdant.
13 Scython quidam, ex mare in fœminam mirando quodam modo fuit commutatus.
14 Apoſtrophe ad Celmin, qui olim ſidus nutricius parvi (i.e. infantis) Jovis, poſtea tamen quod illius mortalitatem vulgâſſet, in adamantem mutatus eſt.
15 Curetes fuerunt illi, qui ſacra Jovis in Cretâ & matris Deorum in Phrygiâ cum armorum tumultuoſâ agitatione, cumque ſtrepitu ac cymbalorum tympanorumque ſonitu, nec non tibiis ac vociferationibus celebrarent: hos ex imbre natos fabulantur Poëtæ.
16 Crocos adoleſcens fuit, quem cum Smilax virgo amaret, neque frui poſſet, ambo in flores mutati ſunt.

1 Dixerat: & factum mirabile 2 ceperat aures,
Pars fieri potuiſſe negant; pars omnia veros
Poſſe deos memorant: ſed non & Bacchus in 3 illis.
4 Poſcitur Alcithoë, poſtquam ſiluêre ſorores:
Quæ 5 radio 6 ſtantis percurrens ſtamina 7 telæ. 275
Vulgatos taceo, dixit, paſtoris amores
8 Daphnidis 9 Idæi, quem 10 Nymphe pellicis irâ
11 Contulit in ſaxum. 12 *Tantus dolor urit amantes.*
13 Nec loquor, ut quondam naturæ jure novatus 280
Ambiguus fuerit modo vir, modo fœmina, Scython.
Te quoque nunc adamas, quondam fidiſſime parvo
14 Celmi Jovi, largoque ſatos 15 Curetas ab imbri:
Et 16 Crocon in parvos verſum cum Smilace flores,
Prætereo: dulcique animos novitate tenebo.

Salmacis. *Fab.* XI.

Placuit itaque Alcithoe in gratiam ſororum Salmacidem Cariæ fontem referre, cujus liquore contacti in mollitiem verſi deſiguranbur. Cum Mercurius, inquit, ex Venere Hermaphroditum formoſiſſimum adoleſcentem genuiſſet, eumque Naides Nymphæ in Ida monte educaviſſent, vellitis ſedibus in Cariam venit. Hic conſpicato fonte perlucentis aquæ uſque ad imum ſolum, curſum continuit. Quo diutius eo loco morante, Salmacis Naidum una dum flores legit, conſpicatis veſtigiis diligere eum cœpit. Dum igitur circa montem Nonacrinum maratur, penetrque cum Nymphæ precibus, tum liquoris blanditiis, paulatim in fonte ſe merſit, conſeſſumque complexu Naidis inhæſit: nec ante ab ea dimiſſus eſt, quam à diis impetrâſſet, in unum ut coëuntes, fieret. Datâ itaque veniâ Hermaphroditus poſtquam ſe animadvertit nec virum nec fœminam factum, à parentibus impetravit, (ne infamis ſolus eſſet) ut quicunque ejus fontis aquâ contactus eſſet, perinde ut ipſe molleſceret.

Updé

UNde sit infamis; quare malè fortibus undis
[1] Salmacis [2] enervet, tactosque [3] remolliat artus;
Discite: caussa latet; vis est notissima fontis.
Mercurio [4] puerum diva; Cythereide natum
Naiades [6] Idæis enutrivêre sub antris.
[7] Cujus erat facies, in qua matèrque paterque
Cognosci possent: [8] nomen quoque traxit ab illis.
Is tria cum primùm fecit quinquennia; montes
Deseruit patrios: Idâque altrice relictâ
Ignotis errare locis, ignota vidêre
Flumina gaudebat; [9] *studio minuente laborem.*
[10] Ille etiam Lycias urbes, Lyciæque propinquos
[11] Caras adit; [12] videt hic stagnum lucentis ad imum
[13] Usque solum lymphæ: non illic canna palustris,
Nec steriles ulvæ, nec acuta cuspide junci.
Perspicuus liquor est. Stagni tamen [14] ultima [15] vivo
Cespite cinguntur, semperque virentibus herbis.
[16] Nympha colit: sed nec venatibus apta, nec arcus
Flectere quæ soleat, nec quæ contendere cursu;
Solaque Naiadum [17] celeri non nota Dianæ.
Sæpe suas illi fama est dixisse [18] sorores:
Salmaci, vel jaculum, vel pictas sume pharetras;
Et tua cum duris [19] venatibus otia misce.
Nec jaculum sumit, nec pictas illa pharetras:
Nec sua cum duris venatibus otia miscet.
Sed modo fonte suo formosos perluit artus;
Sæpe [20] Citoriaco decutit pectine crines:
Et quid se deceat, spectatas [21] consulit undas.
Nunc [22] perlucenti circundata corpus amictu,
Mollibus aut foliis, aut mollibus [23] incubat herbis.
Sæpe legit flores. Et tunc quoq; fortè legebat,
[Cum [24] puerum vidit: visumque optavit habere.]
Nec tamen ante adiit, etsi properabat adire.
Quam se [25] composuit, quam circumspexit amictus,

1 Fons est Cariæ, quem qui ingrediuntur, effœminati ac molles egrediuntur. Hujus autem rei causam poeta refert in Hermaphroditi preces, qui parentes rogavit, ut, quemadmodum ipse, sic alii quoque fontem illum intrantes mollescerent. Nam Hermaphroditus, Mercurii ac Veneris filius, fuit formosissimus, qui cum in fontem Salmacidis Nymphæ ingressus esset, ita à Nympha fuit colligatus, ut ex duobus corporibus unum fieret, ut trumque habens sexum. Unde etiam nunc hermaphroditi utroque sexu præditi sunt.
2 Nervos ac vires eripiat, effœminet.
3 Molles efficiat. 4 Hermaphroditum.
5 Deâ Vene-

re. Hermaphroditus enim fuit Mercurii & Veneris filius. 6 In speluncis Idæ, montis Phrygiæ. 7 Formosissimum fuisse Hermaphroditum significat, cum similem eum parentibus fuisse dicat. 8 Nam Hermaphroditus ἀπὸ τῆς Ἑρμοῦ, i. à Mercurio, & Ἀφροδίτης, i. Venere, fuit appellatus. 9 Cupiditate, & animi inclinatione. Studium proprie est diligentia & alacritas ad aliquam rem. Unde pro exercitatione aliquando ponitur. Hinc dicimus, studia literarum. Hinc fit studiosus, quod aliquando significat assiduum ac perseverantem, ut vir studiosus ac diligens. Aliquando accipitur pro cupido, & alicui rei dedito atque addicto: ut studiosus laudis, gloriæ, i. cupidus laudis & gloriæ. 10 Hermaphroditus. 11 Cares populi sunt Cariæ, à nomine Car, Caros. 12 Fontis Salmacidis descriptio. 13 Aqua usque ad fundum perspicua erat, ut infra. 14 Extrema margo. 15 Aggere herbis & graminibus virente. 16 Salmacis inhabitat. 17 Celeriter currenti, dum venatur. 18 Nymphæ vicinæ. 19 Laboriosis venationibus. 20 Buxeo. Citorum est mons Galatiæ abundans buxo, ex quo ligno pulchri pectines conficiuntur. 21 Contemplatur se in aquis veluti in speculo. 22 Pellucidâ veste. 23 Recubat, jacet. 24 Hermaphroditum. Versum hunc adulterinum esse putat Heinsius, quamvis codices veteres eum constanter agnoscunt. 25 Ornavit.

Et

Et [1] finxit vultum; & meruit formosa videri.
Tunc sic orsa loqui; Puer ô dignissime credi
Esse Deus; seu tu Deus es, potes esse Cupido:
Sive es mortalis; qui te genuêre beati:
Et frater felix, & fortunata profecto
Si qua tibi soror est, & quæ dedit ubera nutrix.
Sed longè cunctis longeque potentior illis,
Si qua tibi sponsa est; si [2] quam dignabere tædâ.
Hæc tibi [3] sive aliqua est; mea sit furtiva voluptas:
[4] Seu nulla est; ego sim: thalamumq; ineamus eundem.
[5] Nais ab [6] his tacuit. Pueri [7] rubor ora notavit
Nescia quid sit amor: sed & erubuisse decebat.
Hic [8] color [9] apricâ pendentibus arbore pomis,
Aut [10] ebori tincto est, aut sub [11] candore rubenti,
Cum [12] frustra resonant [13] æra [14] auxiliaria, Lunæ.
Poscenti Nymphæ sine fine [15] sororia saltem
Oscula, jamq; manus ad [16] eburnea colla ferenti,
[17] Desinis? an fugio, tecumque ait, ista relinquo?
Salmacis [18] extimuit; Locaque hæc tibi libera trado,
Hospes, ait: simulatque [19] gradu discedere verso.
Tum quoq; respiciens, [20] fruticumq; recondita sylvâ
Delituit; flexumque genu submisit: at ille,
Ut puer, & [21] vacuus ut [22] inobservatus in herbis
Huc it; & hinc illuc: & in [23] alludentibus undis
Summa pedum, [24] taloque tenus vestigia tingit.
Nec mora; temperie blandarum captus aquarum,
[25] Mollia de tenero velamina corpore ponit.
Tum vero obstupuit; nudæque cupidine formæ
Salmacis exarsit: flagrant quoq; lumina [26] Nymphæ
[27] Non aliter, quam cum [28] puro nitidissimus orbe
Oppositâ speculi referitur imagine Phœbus.
Vixq; moram patitur; vix jam sua gaudia differt:
Jam cupit amplecti; jam se malè continet amens.
[29] Ille cavis velox [30] applauso corpore [31] palmis,
Desilit in [32] latices: alternaque brachia ducens

1 Sumpsit vultum blandum, amantique aptum.
2 Si quam tuis nuptiis dignam existimabis. Continens pro contento. Sic supra: Tædæ quoq; jure coissent. Tæda autem est arbor, ex qua faces fiebant. Hinc fit, ut faces, quæ in nuptiis præferebantur, pro nuptiis & conjugio ponantur.
3 Si sponsam habes, mecum velis hoc loco furtim coire.
4 Si non habes, me velim accipias uxorem.
5 Nympha Salmacis.
6 Post hæc.
7 Vere verecundiæ nota.
8 His similitudinibus Poeta declarat, qualis esset Hermaphroditi pueri color, postquam auditâ Salmacidis oratione erubuit. Hunc colorem (sc. rubrum) habent poma pendentia, &c.
9 Soli expositâ. Arbores autem Soli expositæ rubicundiora poma ferre solent. 10 Minio, ac perpurpureo colore picto. 11 Lunæ eclipsin patienti. Tunc enim rubescere videtur. 12 Frustra perstrepunt; nihil enim Lunæ deficienti prosunt: quamvis vulgus putet, eam æreorum vasorum tinnitibus impediri. 13 Ærea vasa. 14 Auxiliatur Lunæ adferentia, ne deficiat. 15 Casta, pudica, qualia sorori quis daret. 16 Candida ut ebur. 17 Aut desino, aut ego hinc fugiam, ac tibi soli ista loca relinquam. 18 Nec fugeret. 19 Converso gressu & passu. 20 Frutex dicitur, qui ad justam magnitudinem arboris non assurgit: frutices ergo medii sunt inter arbores & herbas. 21 Utpote otiosus, & altis curis solutus. 22 Non visus a quoquam, non notatus. 23 Quæ alludere sibi blandirique videbantur. 24 Usque ad imam pedis partem. 25 Molles ac tenues vestes. 26 Oculi quoque Nymphæ Salmacidos flagrare, i. splendere videntur. Nam etiam oculis probabat, quantâ potiundi Hermaphroditi cupiditate teneretur. 27 Eodem modo oculi Nymphæ flagrare videntur ac splendere, ut Solis radii sereno aere, cui ipsis speculum opponitur. Nam tunc & splendidissimi videntur, & ignem continent. 28 Nebulis carente, & sereno aere. 29 Hermaphroditus. 30 Percussis. 31 Manibus. 32 Aquas.

In [1] liquidis exanſlucet aquis: ut eburnea ſi quis
[2] Signa [3] tegat claro, vel candida lilia, vitro.
Vicinus, en meus eſt, exclamat [4] Naïs: & omni
Veſte procul jactâ, mediis immittitur undis:
Pugnacemque tenet: [5] luctantiaque oſcula carpit:
Subjectatque manus, [6] invitaque pectora tangit:
Et nunc hâc juveni, nunc circumfunditur illâc.
Denique [7] nitentem contrà, elabique volentem
[9] Implicat, ut ſerpens, quam [9] regia ſuſtinet ales;
Sublimemque rapit: pendens caput illa, pedeſque
Alligat; & caudâ [10] ſpatiantes implicat alas.
Utve ſolent hederæ longos intexere truncos:
Utque ſub æquoribus deprenſum [11] Polypus hoſtem
Continet, ex omni dimiſſis parte [12] flagellis.
[13] Perſtat [14] Atlantiades; ſperataque gaudia Nymphæ
Denegat: illa premit; commiſſaque corpore toto
Sicut inhærebat, Pugnes licet, improbe, dixit,
Non tamen effugies. Ita [15] Dii jubeatis, & iſtum
Nulla dies à me, nec me [16] ſeducat ab iſto;
Vota [17] ſuos habuêre deos; nam miſta duorum
Corpora junguntur: faciesque inducitur illis
Una; velut ſi quis [18] conductâ cortice ramos,
Creſcendo jungi, [19] pariterque adoleſcere cernat.
Sic ubi complexu [20] coïerunt membra tenaci,
Nec duo ſunt, & forma duplex, nec fœmina dici,
Nec puer ut poſſint: neutrumque, & [21] utrumque videntur.
Ergò [22] ubi ſe liquidas [24] quo vir deſcenderat, undas
[25] Semimarem feciſſe videt, [26] mollitaque; in illis
Membra, manus tendens, ſed jam non voce virili
Hermaphroditus ait. [27] Nato date munera veſtro,
Et pater & genitrix, amborum nomen habenti:
Quiſquis in hos fontes vir [28] venerit, exeat inde
Semivir; & tactis ſubitò molleſcat in undis.
Motus [29] uterque parens nati rata vota [30] biformis
Fecit, & [31] incerto fontem medicamine tinxit.

1 Paris.
2 Statuas.
3 Cooperiat.
4 Nympha Salmacis.
5 Ab illo reluctante.
6 Illi invito ac nolenti.
7 Repugnantem, reluctantem.
8 Involvit, arctum ſtrictumque tenet.
9 Aquila, quæ idcirco in Jovis tutelâ eſſe dicitur, quòd ex avibus ſola nunquam fulmine tangatur. Eſt autem ſerpentibus infeſtiſſima, à quibus ſæpè ita implicatur, ut in terram una cum illis decidat.
10 Spatioſè & latè ſe jactantes.
11 Piſcis eſt miræ magnitudinis: à multis pedibus ſic appellatus. Nam πολὺς multus, & πὸυς pes dicitur. Hic inſidiatur aliis piſcibus, quin & ipſis piſcatoribus, quos ſi ceperit, omnibus pedibus, quæ hic flagella vocantur, ſic conſtringit, ut nullo pacto effugere poſſint, eſt etiam polypus narium morbus, cum caro interiòra naſi occupat.
12 Pedibus.
13 In propoſito perſeverat.
14 Hermaphroditus pronepos Atlantis. Nam Atlas Maiam genuit, Maia Mercurium, Mercurius Hermaphroditum.
15 Sic Dii velitis.
16 Abſtrahat, ſeparet. Sic Propert. At me ab amore tuo deducet nulla ſenectus, Sive ego Tithonus, ſive ego Neſtor ero.
17 proprios & propitios.
18 Contracta: conduco & diduco opponuntur.
19 Et ſimul crescere. Eſt autem ab inſitis arboribus ſumpta ſimilitudo.
20 Conjuncta fuerunt.
21 Nec puer, nec puella.
22 Quia ſexum utrumque & pueri & puellæ habebat.
24 Nunc aſſignat cauſam, quod in narrationis principio pollicita eſt Alcithoë, cur Salmacidis fontem ingredientes, molles effœminatique reddantur.
25 In quas vir non mollis, ſed fortis & conſtans deſcenderat & ingreſſus fuerat.
26 Mollia facta.
27 O Pater Mercuri & Mater Venus, concedite mihi filio veſtro habenti nomen amborum, ut quiſquis, &c.
28 Ingreſſus fuerit.
29 Et Mercurius & Venus.
30 Qui & maris & fœminæ formam referebat, qualem Hermaphroditi habent.
31 Ignoto mortalibus.

Minyeïdes

Minyeïdes in Veſpertiliones. *Fab.* XII.

Minyeides Thebanæ ſorores fuiſſe produntur, quarum ſolertiſſimæ Alcithoë, & Leuconoë, Liberi ſacra quoniam in contemtum devocaverunt, Minervæ lanificio addictæ, ex improviſo die numinis, vocibus tibiarum & tympanorum ſono exterritæ ſunt, quæ tamen in conſpectu non videbant. Dein ubi animadvertere telas inſtrumentoque ſua in hederam ac vites repente mutata, & locum aſſuetum feris repletum, noctemque ipſis timentibus offuſam; in volucres converſæ ſunt quæ veſpertiliones vocantur.

1 Finis erat dictis: & 2 adhuc 3 Minyeïa proles
4 Urget opus, ſpernitq; Deum, feſtumq; 6 profanat:
Tympana cùm ſubitò non apparentia raucis
Obſtrepuere ſonis: & adunco tibia cornu,
7 Tinnulaque æra ſonant: redolent 8 myrrhæq; crociq;
Reſque fide 9 major, cœpere vireſcere telæ,
Inque hederæ faciem pendens frondeſcere veſtis.
Pars abit in vites: & quæ modò fila fuerunt,
Palmite mutantur: de ſtamine 10 pampinus exit:
Purpura 11 fulgorem 12 pictis accommodat uvis.
13 Jamque dies exactus erat, tempuſque ſubibat,
14 Quod tu nec tenebras, nec poſſes dicere lucem;
Sed cum loce tamen dubiæ confinia noctis.
Tecta repente quati, pinguesque ardere videntur
15 Lampades, & rutilis collucere ignibus ædes:
16 Fallaque ſævarum ſimulacra ululare 17 ferarum,
18 Fumida jamdudum latitant per tecta ſorores;
19 Diverſæque locis ignes ac lumina 20 vitant.
Dumq; petunt latebras; parvos 21 membrana per artus
Porrigitur, 22 tenuique inducit brachia pennâ.
Nec, quâ perdiderint 23 veterem ratione figuram,

1 Alcithoë finem narrandi fabulas faciebat. 2 Nam Alcithoë una cum ſororibus poſt finitas fabulas Bacchi ſacra contemnebant: quapropter iratus Bacchus, eas in veſpertiliones mutavit, earumque domum incendit. 3 Minyæ filiæ. 4 Operi inſtat. 5 Bacchum. 6 Polluit, profanum ac non ſacrum efficit. Profanum enim opponitur ſacro. 7 Tinnientia ac reſonantia. Tinnire propriè dicuntur æra percuſſa, unde etiam tintinnabula ſunt appellata. 8 Illis enim delibutus Bacchus ad eas fuerat ingreſſus quamvis non videretur. 9 Major quam cui fides debeat adhiberi. 10 Folium ſeu germen vitis, quo veſtitur. 11 Ruborem. 12 Acinis, variorum colorum. 13 Et jam dies erat præteritus. 14 Crepuſculi deſcriptio: nam crepuſculum dubia lux dicitur. 15 Faces ex pingui & reſinam ferenti tædâ confectæ, non autem propter oleum pingues. Lampas enim generale eſt vocabulum omnium eorum quæ accenſa lucent. 16 Imagines à Baccho confictæ. 17 Tigrium ac Lyncum, quæ feræ Bacchi currum trahere dicuntur. 18 Fumoſa, fumo plena. 19 Separatæ, utpote quæ in diverſa domûs loca fugerant. 20 Fugiunt perterritæ, ne inveniantur. 21 Cuticula ſeu pellis exterior, quæ membra tegit. Generaliter pro quavis tenuiori pelliculâ accipitur. Membranæ etiam dicuntur chartæ ex pellibus animalium factæ. 22 Brachia in alas fuerunt mutata. 23 Priſtinam & humanam formam.

Scire

Scire sinunt tenebræ. Non [1] illas pluma levavit.
Sustinuere tamen se perlucentibus alis.
Conatæque loqui, minimam [2] pro corpore vocem
Emittunt; perguntque leves stridore querelas,
Tectaque non sylvas, celebrant: lucemque [3] perosæ
Nocte volant. [4] Seroq; trahunt à vespere nomen.

1 Minyeïdes plumæ levitate non fuerunt in aërem sublatæ, sed transluce ntibus & cartilagineis alis.
2 Secundum corporis magnitudinem. 3 Odium habentes in lucem & diem. 4 Vespertiliones enim à vespere dicuntur: quemadmodum à Græcis, νυκτερίδες, quia nocte volant, appellantur.

Ino & Melicerta in deos marinos. *Fab.* XIII.

Juno graviter ferens quòd Ino Cadmi filia Liberi altrix sororibus punitis (nam Agave Pentheum, Autonoe Actæonem amiserant, Semele Jovis fulmine perierat) cum duobus remaneret liberis in vitâ, contemtrix numinis sui, per Tænarum promontorium Peloponnesi inferorum sequens iter, ad Erinnyas ultrices impiorum descendit, petiitque ab eis, ut Athamanta cum conjuge Ino adversos suo numini ulciscerentur. Quarum una imperio parens deæ, relictâ regiâ Ditis ad superos egressa est. Ut Athamantis regiam contigit, in sinum ejus & conjugis, angues ac virus, quibus sensus eorum alienarentur, injecit. Quam ob insaniam ille Learchum filium in venatione pro ferâ interfecit. Ino autem Melicerten ex scopulo secum in profundum præcipitavit. Qui Veneris precibus, significantis se in undis esse creatam, quo facilius moveret Neptunum pelagi rectorem, in Deorum maris cessêre numerum, ita ut Melicertes, Palæmon, ipsa Ino, Leucothea inter marinos Deos nuncuparentur.

[1] TUM verò totis Bacchi memorabile Thebis
Numen erat; magnasque novi matertera vires
Narrat ubique Dei: [2] de totque sororibus expers
Una doloris erat, [3] nisi quem fecêre sorores.

1 Ino, Cadmi filia Bacchi nutrix ac matertera, uxorque Athamantis, in odium Junonis, incidit, quod ubique Bacchi vires laudibus extollebat, cum & alumni, & mariti, & aliorum felicitate nimium superba videretur. Hanc igitur Juno ut affligeret ad inferos descendens, unam è furiis, nomine Tisiphonem, excitavit, quæ Athamanta in tantum furorem conjecit, ut Learchum, filium suum, quasi in venatione, pro ferâ interfecerit, Ino autem mariti furorem fugiens è scopulo se unà cum Melicertâ, altero filio, in mare præcipitavit. Qui Veneris precibus à Neptuno excepti, in deorum cessêre numerum, ita ut Melicertam in Palæmonem, (qui Latinè Portunus dicitur) & Ino in Leucothoën Deam (quæ Matura dicitur) commutati fuerint. 2 Sola dolore carebat. Aliæ enim sorores filios amiserant. Agave Pentheum, Autonoë Actæonem. 3 Ex infortuniis enim sororum dolorem capiebat Ino; alioqui felix haberi poterat.

Adspicit

Aſpicit hanc [1] natis, [2] thalamoq; Athamantis habentem
[3] Sublimes animos, & [4] alumno [5] numine, Juno. [420
[6] Nec tulit: & [7] ſecum, Potuit de pellice [8] natus
[9] Vertere [10] Mœonios, pelagoque immergere nautas,
Et laceranda ſuæ [11] nati dare viſcera matri,
Et [12] triplices operire novis Minyeïdas alis? 425
Nil poterit Juno, niſi [13] inultos flere dolores?
Idque mihi ſatis eſt? Hæc una potentia noſtra eſt?
Ipſe docet quid agam: *Fas eſt & ab hoſte doceri*,
Quidque furor valeat, Pentheâ cæde ſatiſque
Acſuper oſtendit. Cur non [14] ſtimuletur, eatq; 430
Per cognata ſuis exempla furoribus Ino?
[15] Eſt via [16] declivis luneâ [17] nubila [18] taxo:
[19] Ducit ad infernas per muta ſilentia ſedes.
Styx nebulas exhalat [20] iners [21] umbræque recentes
Deſcendunt illâc, ſimulacraq; functa ſepulcris. 435
Pallor, Hyemſq; tenent late loca [22] ſenta: novique
Quâ ſit iter, manes [23] Stygiam quod ducit ad urbem,
[Ignorant: ubi ſit nigri ſera [24] regia [25] Ditis]
[26] Mille capax aditus & apertas undique portas
Urbs habet. Utque fretum de totâ flumina terrâ. 440
Sic omnes animas locus acipit ille; nec [27] ulli
Exiguus populo eſt, turbamve accedere ſentit.
Errant exſangues ſine corpore & oſſibus umbræ:
[28] Parſq; [29] forum celebrant, pars [30] imi tecta tyranni;
Pars alias artes antiquæ imitamina vitæ. 445
Suſtinet ire [31] illuc cœleſti ſede relictâ,
([32] Tantum odiis iræque dabat) Saturnia Juno.
[33] Quò ſimul intravit, ſacroque à corpore preſſum
Ingemuit limen; tria [34] Cerberus extulit ora:

1 Filiis. Learcho & Melicertâ.
2 Nuptiis Athamantis, Thebanorum principis, ac Æoli filii.
3 Elatos, ſuperbos.
4 Bacchi, quem aluerat.
5 Divinitate.
6 Tolerare non potuit.
7 Sc. locuta eſt.
8 Bacchus, Semeles filius.
9 Convertere in Delphinos.
10 Tyrrhenos: qui à Mœoniâ erant oriundi.
11 Penthei, qui ſub apri formâ à matre materteriſque fuit dilaceratus. Vide lib. 3. v. 726.
12 Tres Minyæ filias Vide ſupra v. 407.
13 Non vindicatos.
14 In furorem agatur Ino ſororum exemplo. Eſt hæc Junonis iratæ deliberatio in addubitatione, ut Rhetores aiunt. 15 Viam quæ ducit ad inferos primùm deſcribit, deinde ipſas ſedes infernas. 16 Deorſum inclina. 17 Umbroſa, obſcura. 18 Feralis ac peſtifera. Nam taxus arbor eſt maximè venenoſa; unde toxica fuerunt denominata. 19 Sc. quæ. Sic Virg. Urbs antiqua fuit, Tyrii, tenuere coloni. ſc. quam. 20 Immobilis. Paludes enim, quæ non moventur, & nebulas, & tetrum emittunt odorem. 21 Animæ quarum corpora ſepulchra ſortita ſunt: nam quarum cadavera inſepulta jacebant, iis tranſire Stygem priùs non dabitur. 22 Sentieoſa, ſpinoſa. Sentes enim ſpinæ dicuntur. 23 Infernum. 24 Crudelis aula. 25 Plutonis. Nam ut Græci ἀπὸ τῦ πλέτε τὸν Plutonem, ſic Latini à divitiis Ditem nominant. Eſt enim terræ Deus Pluto; divitiæ autem ex terrâ effodiuntur. Hunc autem verſiculum penitus tollas; nam antea Poëta dixerat, quod totum iter à Manibus obſidebitur, ideoque id ipſum iter ab ipſis ignorari non poterat. Heinſius. 26 Magnitudinem urbis infernæ ſignificat. 27 Ulli multitudini, quamtalibet ſit. Animæ enim locum non occupant, cùm ſint incorporeæ. 28 Nonnulli. 29 Locum, in quo judicia exercentur, lites tractantur. Nam unuſquiſq; apud inferos iiſdem ſtudiis delectatur, quibus, dùm viveret, tenebatur. Nonnulli ergo apud inferos ſunt cauſidici, alii aulici, alii artifices, alii in carcere detinentur. 30 Inferni regis Plutonis. Suſtulit hic Heinſius ex auctoritate Membranarum hunc Verſum, Exercent; aliam partem ſua pœna coërcet. 31 Ad inferos. 32 Adeò Juno ab irâ odioque vexabatur. 33 Simulac, poſtquam. 34 Canis eſt triceps, ſeu tria habens capita, aliud ab alio diverſum. Nam unum, ut fingunt, eſt leoninum, alterum caninum, tertium lupinum: inferorum eſt cuſtos.

Et

Et tres latratus simul odidit. [1] Illa [2] sorores
Nocte vocat genitas, [3] grave & implacabile numen,
Carceris ante fores clausas [4] adamante sedebant;
Deque suis atros pectebant crinibus angues.
Quam simul agnôruot inter caliginis umbras,
Surrexêre Deæ. Sedes [5] scelerata vocatur.
Viscera præbebat [6] Tityos lanianda; novemque
Jugeribus distentus erat. Tibi, [7] Tantale, nullæ
Deprenduntur aquæ, quæque imminet, effugit arbos.
Aut petis, aut urges ruituruin, [8] Sisyphe, saxum,
Volvitur [9] Ixion: & se sequiturque fugitque.
Mol'rique suis lerum [10] patruelibus ausæ,
Assiduæ repetunt, quas perdant [11] Belides, undas.
Quos omnes acie poliquam Saturnia torvâ
Vidit, & ante omnes Ixiona; rursus ab [12] illo
Sisyphon aspiciens, Cur hic è [13] fratribus, inquit,
Perpetuas patitur pœnas: Athamanta superbum
Regia dives habet: qui me cum conjuge semper
[14] Sprevit? & exponit caussas [15] odiique viæque;
Quidq; velit: quod vellet, erat, ne regia Cadmi
[17] Staret, & in [18] tacinus traherent [19] Athamanta sorores.
Imperium, promissa, preces, confundit in unum:
Sollicitatque Deas. Sic hæc Junone locutâ,
[20] Tisiphone canos, ut erat turbata, capillos
Movit: & [21] obstantes rejecit ab ore colubras.

1 Juno.
2 Furiæ, Acherontis & Noctis filiæ, scelerum vindices. Sunt autem tres, Tisiphone, Alecto & Megæra.
3 Molestum, & quod nullis precibus placari potest.
4 Adamas adeo durus est lapis, ut nullâ aliâ re, quam hircino sanguine frangi possit.
5 Sceleratorum, carcer interorum.
6 Jovis & Terræ filius fuit. Hic fuisse perhibetur adeo magnus, ut novem jugera suo corpore occuparet. Hic cum Dianæ vim inferre vellet, sagittis Apollinis ad inferos detrusus, ea pœna fuit damnatus, ut vultures cor ejus nunquam exodere cessarent. 7 Tantalus Jovis ex Plota Nympha filius, cum Jovis arcana hominibus prodidisset, filiumque Pelopem Diis, hospitio susceptis, comedendum apposuisset, alias esse carnes mentitus, ad inferos detrusus eâ pœnâ plectitur, ut neque bibere, aquis etiam labia tangentibus, neque quicquam comedere possit, quamvis capiti illius arbor immineat pomis onusta. Unde alibi: Quærit aquas &c. Et, Poma pater Pelopis præsentia quærit, & idem Semper eget liquidis semper abundat aquis. 8 Sisyphus Æoli fuit filius, qui cum Isthmum latrociniis infestaret, à Theseo interfectus eâ pœnâ apud inferos damnatus est, ut ex ima valle saxum ad montis verticem nunquam urgere desistat, nisi cum in vallem descendit, ad saxum delapsum iterum in montis cacumen impellendum. De hoc sic alibi: Sisyphus est illic saxum volvensque petensque. 9 Ixion Phlegiæ filius fuit, qui à Jove in cœlum sumtus, Junonem de adulterio interpellare ausus est. Quod cum ab uxore Jupiter intellexisset, opposuit illi nubem sub Junonis effigie. Deinde ad inferos detrusus, ita rotæ fuit alligatus, ut semper volvatur. De Ixione ipse alibi: Quique agitur rapidæ victus ab orbe rotæ. 10 Ex duobus fratribus nati patrueles dicuntur. 11 Beli neptes. Nam Belus duos habuit filios, Danaum & Ægyptum. Ægyptus quinquaginta Danai filias totidem suis filiis desponsavit. Sed Danaus, cum Apollinis oraculo didicisset, se aliquando ab uno filiorum Ægypti, suo genero, occisum iri, filiabus mandavit, ut primâ nocte quæque suos maritos occiderent. Quæ quidem omnes, præter unam Hypermnestram, natu minimam, quæ Lynceo, aut Lino (ut mendose à multis appellatur) sponso pepercit, à quo postea Danaus fuit interfectus, patri paruerunt. Quare eâ pœnâ apud inferos sunt damnatæ, ut cribris aquam haurire nunquam desinant: sive (ut alii) aqua in dolium pertusum, quod nunquam impleatur, perpetuo ingeratur. De his alibi ita dicit: Quæque gerunt humeris perituras Belidas undas, Exulis Ægypti turba cruenta nurus. 12 Post illum, sc. Ixionem. 13 Nam Sisyphus & Athamas fratres fuerunt filiique Æoli. 14 Contemsit. 15 Quo prosequitur Athamantem. 16 Exponit etiam, quid velit Furias facere. 17 Erecta esset, sed everteretur. 18 Scelus. 19 Ut Athamas furiosus effectus aliquid mali perperraret. 20 Una est ex tribus inferni Furiis, quæ homicidas maxime punit; unde etiam nomen accepit: nam τίνω est punio, & φόνος cædes. 21 Serpentes eo impedientes ne loqui posset. Alii leg. exstantes. Furiæ serpentes pro crinibus habere finguntur.

At-

Atque ita, Non [1] longis opus eſt ambagibus inſit, 475
[2] Facta puta, quæcunque jubes: inamabile regnum
Deſere: teque refer cœli melioris ad auras.
Læta redit Juno: quam cœlum intrare parantem
[3] Roratis [4] luſtravit aquis [5] Thaumantias Iris.
Nec mora; Tiſiphone madefactam ſanguine ſumit 480
[6] Importuna facem: [7] fluidoque cruore rubentem,
Induitur pallam; tortoque incingitur angue:
Egrediturque domo. Luctus comitantur euntem,
Et pavor, & terror, trepidoq. inſania vultu. [485
[8] Limine conſtiterat: [9] poſtes tremuiſſe [10] feruntur
Æolii; [11] pallorque fores infecit [12] acernas;
[13] Solque locum fugit: monſtris exterrita conjux,
Territus eſt Athamas: tectoque exire parabant,
Obſtitit [14] infelix, aditumque obſedit [15] Erinnys:
Nexaque [16] vipereis diſtendens brachia nodis, 490
Cæſariem excuſſit: motæ ſonuêre colubræ.
Parſque jacens humeris; pars circum tempora lapſæ
Sibila dant, [17] ſaniemq; vomunt, [18] linguaſq; coruſcant:
Inde duos mediis abrumpit crinibus anguis;
Peſtiferâque manu raptos immiſit. At illi 495
Inoöſque ſinus Athamanteoſque pererrant
Inſpirantq; [19] graves animas; nec [20] vulnera membris
Ulla ferunt. *Mens eſt, quæ* [21] *diros ſentiat ictus.*
Attulerat ſecum l'quidi quòque monſtra veneni,
Oris Cerberei ſpumas, & [22] virus [23] Echidnæ; 500
[24] Erroreſque vagos, cæcæque oblivia mentis,
Et ſcelus, & lacrymas, rabiemque & cædis amorem;
Omnia trita ſimul: quæ ſanguine miſta recenti
Coxerat ære cavo, viridi verſata cicutâ
Dumque pavent illi; vertit furiale venenum 505
Pectus in amborum: præcordiaque intima [25] movit.
Tum face jactatâ per eundem læpius orbem,
[26] Conſequitur motos velociter ignibus [27] ignes.
Sic victrix, juſſique potens, ad inania magni [510
Regna redit Ditis: [28] ſumtumque recingitur anguem.
Protinus [29] Æolides mediâ [30] furibundus in aulâ
Clamat. [31] Io comites, his retia pandite ſylvis:
Hic modò cum geminâ viſa eſt mihi prole leæna.
Utque feræ, ſequitur veſtigia conjugis amens:

1 Longis verborum circuitionibus, longâ oratione.
2 Sic Ter. dictum puta.
3 Rore aſperſis.
4 Purgavit ab inferorum contactu.
5 Thaumantis, i. e. admirationis filia, quæ Junonis nuncia dicitur ab θεῖν, idem quod ἀγγέλλω nuncio.
6 Moleſta.
7 Corrupto ſanguine.
8 Athamantis.
9 Januæ Athamantis Æoli filii.
10 Dicuntur.
11 Adventu Tiſiphones fores acernæ pallidæ ſunt effectæ. 12 Ex acere confectas.
13 Adventu Tiſiphones Sol quoque fugatus eſt.
14 Infelices homines faciens. Metonymia effecti.
15 Tiſiphone Furia. Sunt autem Erinnyes Deæ infernales ultrices cum aliorum ſcelerum tum impietatis in parentes, ita ἀπὸ τῶ ἐρίζειν τὸν νοῦν, a corrumpenda mente. 16 Serpentinis nodis. Sic ſupra & infra vipereos dixit dentes. 17 Venenum ex ore emittunt. 18 Et linguas vibrant. 19 Difficiles, anxios. 20 Morſus. 21 Graves affectus & perturbationes. 22 Venenum. 23 Hydræ ſerpentis. Echidne vero Latinè vipera dicitur. Fuit autem hæc Echidne monſtrum, ex altera parte virgo ex altera ſerpens. 24 Errandi vagandique cupiditatem. 25 In furorem commovit. 26 Aſſequitur ſic, ut continenter igneus orbis videretur. 27 Venti & facis agitatione commotos. 28 Et reſolvit ſerpentem quo cincta erat Tiſiphone. 29 Athamas Æoli filius. 30 Furioſus. 31 Vox eſt bacchantium & furentium.

Deque

Deq; ſinu matris ridentem & parva [1] Learchum
Brachia tendentem [2] rapit, & bis terque per auras
More [3] rotat fundæ: [4] rigidoque infantia ſaxo
[5] Diſcutit [6] oſſa ferox. Tum deniq; [7] concita [8] mater,
(Seu dolor hoc fecit, ſeu [9] ſparſi cauſſa veneni;)
[10] Exulu'at; paſſiſq; fugit [11] malè ſana capillis.
Teque ferens parvum nudis, Melicerta, lacertis,
Evehe Bacche [12] ſonat. Bacchi ſub nomine Juno
Riſit: & [13] Hos uſus præſtet tibi, dixit, alumnus.
[14] Imminet æquoribus ſcopulus. Pars ima cavatur
Fluctibus, & tectas defendit ab imbribus undas:
Summa [15] riget, frontemq; in [16] apertum porrigit æquor.
[17] Occupat [18] hunc (vires inſania fecerat) Ino:
Seque ſuper pontum, nullo tardata timore,
Mittit, [19] onuſque ſuum: percuſſa [20] recanduit unda.
At Venus immeritæ [21] neptis miſerata labores,
Sic [22] patruo blandita ſuo eſt; O numen aquarum.
[23] Proxima cui cœlo ceſſit, Neptune, poteſtas;
Magna quidem poſco: ſed tu miſerere meorum,
Jactari quos cernis in [24] Ionio immenſo:
Et Dîs adde [25] tuis. [26] Aliqua & mihi gratia ponto eſt:
Si tamen in dio quondam concreta profundo
Spuma fui, Graiumque manet mihi nomen ab illa.
Annuit oranti Neptunus; & abſtulit illis,
Quod mortale fuit; majeſtatemque verendam
[27] Impoſuit; [28] nomenq; ſimul, faciemq; novavit: 540
Leucothoeque Deum cum matre Palæmona [29] dixit.

1 Athamas ex Ino Learchum & Melicertam filios ſuſcepit. Ex Nephele vero Phryxum & Hellen.
2 Athamas. Hæc de re vid. Faſt. Hinc agitur furiis Athamas, ſed imagine falſa. Tuque cadis patria parve Learche, manu. 3 Circumvolat, inſtar rotæ verſat.
4 Duro & aſpero. 5 Diſjicit, illidit.
6 [Infantia oſſa, i. e. oſſa infantis.]
7 In furorem acta. 8 Ino.
9 A Tiſiphone.
10 Clamores horrendos emittit.
11 Furioſa. Sic Libro citato: Hæc quoq; funeſtos ut erat laniata capillos Proſilit, & cunctis te Melicerta.

rapit. 12 Clamat. 13 Hanc utilitatem, ut furas & inſanias. 14 Promontorium deſcribit, unde ſe Ino cum Melicerta filio præcipitavit. 15 Aſpera & inculta eſt. 16 In latum mare. 17 Celeriter aſcendit. 18 Scopulum. 19 Melicertam filium, quem fugiens ſecum aſportaverat. 20 Candida & alba facta eſt propter ſpumam, quam concitatum mare emittere ſolet. Tamerſi candere proprie dicatur ferrum ignitum. 21 Inûs, quæ Hermiones, filiæ Veneris, filia fuit. 22 Neptuno, qui frater eſt Jovis. 23 Nam Jovi cœlum in mundi diviſione, Neptuno terra cum mari obtigit. 24 Ionium mare Græciam alluens inter mare Ægæum & Tyrrhenum ſitum eſt. 25 Marinis. 26 Ego quoque aliquid gratiæ in mari habere debeo, cum in mari ex ſpuma ſim nata, indeque appellata. Unde Auſon. Orta ſalo, ſuſceptaſolo, patre edita cœlo, & neadum genitrix, hic habito alma Venus. 27 Significat illos Deos factos. 28 Et nomen & figuram Inûs & Melicertæ commutavit. Nam Ino Leucothoe Græce, Latine Matura fuit appellata (unde vi. Faſt. Leucothoe Gratis, Matura vocabere noſtris: In portus nato jus erat omne tuo) Melicerta vero a Græcis Palæmon, Latinis Portunus fuit nuncupatus. Unde loco citato: Quem nos Portunum, ſua lingua Palæmona dicet. Ite, precor, noſtris æquus uterque locis. 29 Appellavit. Sic utitur hoc verbo in duobus his proximis verſibus: & Juven. Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.

Inûs Comites in ſaxa & aves. *Fab.* XIV.

Comites Inûs, quod deſiderio reginæ offectæ caſum ejus defleverant mœrentes, ob eandem iram Junonis cum præcipitare ſe deſtinâſſent, ne pari honore à Neptuno excipi poſſent, in ſaxa & aves effecit ut transfiguvarentur.

[1] Sidoniæ comites, quantum valuêre, ſecutæ
Signa pedum, [2] primo videre noviſſima ſaxo:
Nec dubium de morte ratæ, [3] Cadmeida palmis
[4] Deplanxere domum ſciſſæ cum veſte capillos
[5] Utque parum juſtæ, nimiumque in [6] pellice ſævæ
Invidiam fecêre [7] Deæ: [8] convicia Juno
Non tulit: &, Faciam vos ipſas maxima, dixit,
Sævitiæ [9] monumenta meæ. Res dicta ſecuta eſt.
Nam [10] quæ præcipue fuerat pia, perſequar, inquit,
In freta reginam: ſaltumque datura, moveri
Haud uſquam potuit: ſcopuloque affixa cohæſit.
Altera, dum ſolito tentat plangore ferire
Pectora, tentatos ſentit [11] riguiſſe lacertos.
Illa, manus ut forte tetenderat in maris undas,
Saxea facta manus in eaſdem porrigit undas.
Hujus, ut arreptum laniabat vertice crinem,
Duratos ſubito digitos in crine videres.
Quo quæque in geſtu deprenditur, [12] hæſit in illo.
Pars volucres factæ, quæ nunc quoque [13] gurgite in illo
Æquora [14] diſtringunt ſummis [15] Iſmenides alis.

1 Matronæ Thebanæ Ino fugientem ſecutæ, cum ex veſtigiis perceperint eam ſe in mare præcipitaſſe, Junoni invidiam facere cœperunt. Quare Juno irata, eas partim in ſaxa partim in aves commutavit. Sidon urbs Phœniciæ, in qua conditæ Thebæ. Vid. infra v. 572. 2 In prima promontorii parte. 3 Cadmeiam. 4 Deflevere, palmis pectora plangentes atque percutientes.

5 Ordo eſt; Et fecere invidiam Deæ, ut parum juſtæ, & nimium ſævæ in pellice. 6 In vexanda Semele, cujus nomine omnes Bacchi cognatos cane pejus & angue oderat. 7 Junoni. 8 Contumelias. 9 Memoriam. 10 Una ex iis quæ maxime Ino diligeret. 11 Duros factos eſſe. 12 Permanſit. 13 Sinu maris. 14 Radunt, leviter attingunt. 15 [Thebanæ; ab Iſmeno Bœotiæ fluvio.]

Cadmus & Hermione in dracones. *Fab.* XV.

Cadmus Agenoris filius, poſtquam inſpector fuerat ſuarum calamitatum, eveniſſentque multa filiabus ac nepotibus infortunia, peroſus Thebarum ſedes cum Hermione Martis & Veneris filiâ, conjuge ſua in Illyricum profugit. Ibi petit veniam à Diis, ſpeciem draconis ut convertatur, qui initio causa malorum ſuorum fuiſſet. Vota ejus expleta ſunt in dracones verſi ſunt.

[1] Neſcit Agenorides, [2] natam parvumq; [3] nepotem
Æquoris eſſe Deos. Luctu [4] ſerieq; malorum
Victus & [5] oſtentis, quæ plurima viderat, exit
Conditor [6] urbe ſuâ; tanquam ſortuna locorum
Non ſua ſe [7] premeret: longiſque erratibus actus
Contigit [8] Illyricos profugâ cum conjuge fines.

1 Cadmus variis ſuorum infortuniis vexatus, Thebas una cum Hermione uxore reliquit, ſeque in Illyricum contulit, ubi cum uxore in ſerpentem mutatus fuit. 2 Ino. 3 Melicertam. 4 Continuatione infortuniorum. Series enim eſt ordo, & quaſi quædam rerum continuatio. 5 Monſtris. Vide in Cadmo ſupra Lib. III. Fab. I. 6 Thebis. 7 Vexaret. 8 Illyricum pervenit. 9 Hermione.

Jamq;

Jamque malis annisq; [1] graves, [2] dum prima retractant
Fata domûs, [3] reliquuntque suos sermone labores;
[4] Nam sacer ille meâ trajectus cuspide serpens,
Cadmus ait, fuerit; tum, cum [5] Sidone profectus
[6] Vipereos sparsi per humum nova semina dentes?
[7] Quem si cura deûm tam [8] certa vindicat irâ,
Ipse precor serpens in longam [9] porrigar [10] alvum:
Dixit: & ut serpens, in longam [11] tenditur alvum;
Duratæque cuti squamas increscere sentit,
Nigraque [12] cæruleis variari corpora guttis:
In pectusque cadit pronus: [13] commissaque in unum
Paulatim [14] tereti [15] sinuantur acumine crura,
Brachia jam restant: quæ restant brachia [16] tendit; 580
Et lacrymis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede, ô conjux, accede, miserrima, dixit;
Dumq; aliquid superest de me; me tange: manumque
Accipe, dum manus est; dum non totum occupat anguis.
Ille quidem vult plura loqui: sed lingua repente 585
In partes est fissa duas. Nec verba [17] volenti
[18] sufficiunt: q otiesq; [19] aliquos parat edere questus;
[20] Sibilat. Hanc illi vocem Natura relinquit.
Nuda manu feriens exclamat pectora conjux,
Cadme, mane: teque his, infelix, exue monstris: 590
Cadme, quid hoc? ubi pes? ubi sunt humeriq; manusq;
Et color, & facies, &, [21] dum loquor, omnia? Cur non
Me quoque, cœlestes, in eundem vertitis anguem?
Dixerat: ille suæ lambebat conjugis ora:
Inque sinus caros, veluti cognoscere, ibat: 595
Et dabat amplexus; assuetaque colla petebat.
Quisquis adest (aderant comites) terretur: at illos
Lubrica permulcent [22] cristati colla dracones,
Et subito duo sunt; [23] junctoque volumine serpunt;
Donec in [24] appositi nemoris [25] subiêre latebras. 600
Nunc quoq; nec fugiunt hominem, nec vulnere lædunt:
Quidque prius fuerint, placidi meminêre dracones.

1 Defessi, vel defecti annis, ut cum Phædro, Columella, Apuleio, quin & Tacito loquar, quamvis huic Latinitati (quod obiter dixerim) Scioppius insulsò insultet.
2 Dùm commemorant renovant suæ domûs primordia. Retract. re est denuò, sive diligentius tractare, in manus resumere, recognoscere.
3 Colligunt, in memoriam reducunt.
4 Dubitat Cadmus, an ille serpens, quem ad fontem interfecit, alicui Deorum fuerit consecratus, qui sibi malorum causa fuerit.
5 Sidon urbs Phœniciæ celeberrima.
6 Serpentinos.
7 Pro cujus cæde si Dii vindictam de me sumunt, utinam ego quoque serpens efficiar, ut ab istis liberer malis.

Ut me nunquam malis vexare sint cessaturi. 9 Prolonger. 10 In longum
ntrem. 11 Extenditur. 12 Maculis subviridibus, qualis est maris color.
3 Conjuncta. 14 Oblongo atque rotundo. 16 [Curvantur, voluminibus seu
irisinvolvuntur.] 16 Extendit ad uxorem. 17 Cupienti, sc. loqui. 18 Sub-
inistrant. Virg. Ipse pater Danais animos, viresque secundas sufficit. Ali-
uando sufficio significat satis sum. Virg. Nec nos obniti contra, nec tendere
ntum Sufficimus. Interdum substituo. Hinc suffectos Consules, & alios ma-
istratus dicimus, qui in mortuorum locum substituti ac surrogati sunt. 19 A-
quas querelas. 20 Instar anguis. 21 Ordo est & sensus: Et ubi sunt om-
a membra, dùm loquor? Miratur enim Hermione, quòd nihil membrorum
dmi videt. 22 Cristas in capite habentes. 23 Junctâ revolutione. 24 Jux-
positi ac vicini. 25 Intrarunt.

Serpentes è ſanguine Meduſæ procreati. *Fab.* XVI.

Perſeus, Jovis & Danaes filius, miſſus à Polydecte ad Meduſam, quæ omnes in ſe intuentes aſpectu ſuo in ſilicem convertere ſolebat, ut ejus ſuperatæ caput ad ſe perferret; Minervâ adjutrice, intercepto Phorcydum Græcarum lumine, quæ viciſſim cuſtodias Gorgonum agebant, evicit propoſitum laborem, caputque Meduſæ abſciſſum retulit. E ſanguine autem, qui Perſeo per Africam iter faciente ſtillaverat, genus eſt ſerpentum procreatum. Utero autem ejuſdem Meduſæ Pegaſus cum pennis exiit.

SED tamen ambobus verſæ ſolatia formæ
Magna [1] nepos fuerat, quum [2] debellata colebat
India, quem [3] poſitis celebrabat [4] Achaia templis.
Solus [5] Abantiades ab [6] origine [7] cretus eâdem
Acriſius ſupereſt, qui mœnibus arceat urbis
Argolicæ; contraque Deum ferat arma; genuſque
Non putet eſſe Jovis. Neque enim [7] Jovis eſſe putabat
Perſea: quem [9] pluvio Danaë conceperat auro.
Mox tamen Acriſium, (tanta eſt [10] præſentia veri)
Tam violâſſe Deum, quàm non agnôſſe nepotem,
[11] Pœnitet: [12] impoſitus jam cœlo eſt [13] alter: at alter
Viperei referens [14] ſpolium [15] memorabile monſtri,
Aera [16] carpebat teverum ſtridentibus alis.
Cumque ſuper Libycas victor pendêret [17] arenas;
[18] Gorgonei capitis guttæ cecidêre cruentæ:
Quas humus exceptas varios animavit in angues.
Undè frequens illa eſt infeſtaque terra colubris.

1 Bacchus, qui ex Indiâ devictâ gloriosiſſimum reportaverat triumphum.
2 Bello devicta.
3 Ædificatis.
4 Græcia.
5 Filius Abantis, regis Argivorum, qui filius Beli, cui Jupiter genitor, paterque.
6 Quia & ipſe à Jove originem ducebat. Nam Belus Jovis fuit filius, is verò pater fuit Abantis, cujus filius Acriſius fuit.
7 Natus.
8 Sc. filium, vel genus.
9 Perſeus autem Jovis ex Danaë, Acriſii filiâ, filius fuit.
10 Nam Jupiter in auri guttas converſus, in Danaës gremium pluiſſe fingitur.
11 Potentia veritatis.
12 Quia & Perſeum Jove digna geſſiſſe accipiebat, & Bacchum in numerum Deorum eſſe relatum videbat.
13 Bacchus in numerum Deorum relatus eſt.
14 Capitis Meduſæ.
15 Memoratu dignum.
16 Per aëra penetratu facilem volabat.
17 Terras, vel ſolitudines arenoſas, quales multæ ſunt in Lybiâ.
18 Capitis Meduſæi. Gorgones enim tres fuerunt ſorores, quarum Meduſæ, natu maximæ, caput à Perſeo fuit amputatum.

Atlas in montem. *Fab.* XVII.

Atlas Japeti & Clymenes, aut, ut quidam volunt Asiæ Nymphæ filius, à Themide, quæ initio antistes deorum erat, responsum acceperat; ne quem hospitio ex progenie Jovis reciperet; si vellet hortum, in quo poma aurea erant, custoditum habere. Quam ob causam, cùm Perseo fatigato ex assiduo cursu requiescendi hospitium negavisset, eumque viribus propelleret, ille elatum caput Gorgonis ei objecit. Quo viso, in montem pari nomine est versus, cui in ultimis Africæ locis mundus injectus est.

INdè [1] per immensum ventis discordibus [2] actus,
Nunc huc, nunc illùc, exemplo nubis aquosæ
Fertur: & ex alto [3] seductas æthere longè
[4] Despectat terras; [5] totumque supervolat orbem.
Ter gelidas [6] Arctos, ter [7] Cancri brachia vidit:
Sæpe sub occasus; sæpe est ablatus in ortus.
Jamque [8] cadente die veritus se credere nocti
Constitit [9] Hesperio regnis [10] Atlantis in orbe;
Exiguamque petit requiem; dum Lucifer [11] ignes
Evocet Auroræ; [12] currus Aurora, diurnos.
Hic hominum cunctos ingenti corpore præstans
[13] Japetionidas Atlas fuit. [14] Ultima tellus
Rege sub hoc & pontus erat, qui Solis [15] anhelis
Æquora subdit equis, & fessos excipit axes.
Mille greges illi, totidemque armenta per herbas
Errabant: & humum [16] vicinia nulla premebant.
Arboreæ frondes auro radiante nitentes
Ex auro ramos, ex auro poma tegebant.
Hospes, ait Perseus illi, seu gloria tangit
Te generis magni: generis mihi Juppiter auctor:
Sive es mirator rerum; mirabere nostras.

1 Per infinitum ac inane, quod est aër.
2 Impulsus.
3 Separatas.
4 Deorsum spectat.
5 Et supra totum terrarum orbem fertur.
6 Frigidos Septentriones, ad quos nunquam Sol accedit.
7 Vide Lib. 2. v. 83. curvantem brachia Canerum.
8 Occidente Sole.
9 In occidentali orbis parte. Nam Hesperus stella est, quæ vesperi in occidente apparet, unde Hesperius orbis, & Hispania, & Italia interdum Hesperia vocatur.
10 Regis Mauritaniæ: ad quem cùm perveniisset Perseus, rogavit ut se hospitio exciperet, donec illucesceret dies. Cæterùm Atlas oraculo admonitus, ut sibi à Jovis filiis caveret, ne regno ab aliquo eorum privaretur, illum superbè admodùm repulit. Quarè Perseus indignatus, capite Medusæ revelato, eum in montem mutavit, qui cœlum sustinere dicitur, tùm quòd Atlas primus omnium Astrologiam invenit, tùm quòd mons ipse tam altus sit, ut cœlum contingere videatur.
11 Lumina, lucem Auroræ, quæ semper ante Solem fertur. Est periphrasis diluculi.
12 [Currus solares; Auroræ enim est officium currum Solis instruere; vid. fabulam Phaëthontis lib. 2. vers. 110. ad vers. 121.]
13 Japeti filius.
14 Mauritania cum reliquo occidente.
15 Fessis ac defatigatis. Equi enim Solis ab Oceano Atlantico excipi videntur.
16 Nulli vicini quidquam agrorum habebant, quod exararent; omnia enim ab Atlante possidebantur.

Hospitium requiemque peto. Memor [1] ille [2] vetustæ
Sortis erat: (quam [3] Themis hanc dederat Parnassia sortem)
Tempus, Atla veniet, tuâ quo spoliabitur auro
Arbor: & [4] hunc prædæ titulum [5] Jove natus habebit.
Id metuens, solidis [6] pomaria clauserat Atlas 645
Mœnibus, & vasto dederat servanda draconi:
Arcebatque suis externos finibus omnes.
[7] Huic quoque [8] Vade procul, ne longè gloria rerum,
Quas mentiris, ait, longè tibi Jupiter absit.
Vimque minis addit: foribusque expellere tentat 650
Cunctantem, & placidis miscentem fortia dictis.
Viribus inferior, (Quis enim [9] par esset Atlanti
Viribus?) [10] Atquoniam parvi tibi gratia nostra est;
Accipe munus, ait; levâque à parte Medusæ,
[11] Ipse retroversus squallentia [12] prodidit [13] ora. 655
Quantus erat, mons factus [14] Atlas: jam barba, comæq;
In silvas [15] abeunt: [16] juga sunt humeriq; manusque
Quod caput ante fuit, summo est in monte cacumen.
Ossa lapis fiunt: tum partes auctus in omnes [660
Crevit in immensum. (sic Di [17] statuistis) & [18] omne
Cum tot sideribus cælum requievit in illo.

1 Atlas.
2 Antiqui oraculi.
3 Quæ in monte Parnasso templum habet.
4 Hanc gloriam. Titulus à tutando dicitur, quòd sua cuique gesta operaque tituli tueantur.
5 Intellige Herculem, qui postea abstulit poma illa, ab insomni male custodita draconе ut ipse art. Lib. 9. v. 190.
6 Hortos arboribus consitos: quanquam, pomaria propriè sunt pomorum repositoria.
7 Perseo.
8 Recede procul à nostro regno, ne à nobis oppressus indicio sis & gloriam rerum falsam esse, & à Jovis genere longè abesse. 9 Sufficere posset: ut enim Atlas omnium maximus, ita potentissimus erat. 10 Sed quoniam nostram gloriam parvi facis, accipe munus tibi conveniens. Ironia acerba. 11 Ne & ipse in saxum converteretur. 12 Extulit, & ostendit Atlanti. 13 Lividum & pallescentem Medusæ faciem. 14 Sc. tantus, quantus vir erat. 15 Mutantur. 16 Montis planities. 17 Voluistis. 18 Totum. Cic. Exercitus omnis interiit. Sic Cæs. Gallia est omnis divisa in partes tres.

Andromeda à Perseo liberata, & Virgæ in Coralia. *Fab.* XVIII.

Perseus per Æthiopiam iter faciens, postquam Andromedam propter superbiam matris, quæ se Nereidum Nympharum pulchritudini prætulerat, saxo alligatam, ac marinæ bellue objectam vidit, captus specie ejus exarsit. Factusque à Cepheo & Cassiopeid, parentibus virginis, ut sibi eam matrimonio darent, si belluam interemisset; voti compos factus est. Interfecto igitur monstro cupiens requiescere, ne caput Gorgonis læderet, virgulas lectas in littore subjecit, quæ indurescunt ita ut adeptis radicibus, sanguinei coloris in mari ut arbusculæ nascerentur, nomenque haberent coralium.

Clause-

Clauserat [1] Hippotades [2] æterno carcere ventos:
[3] Admonitorque operum cœlo clarissimus alto
Lucifer ortus erat. [4] Pennis ligat [5] ille resumtis
Parte ab utraq; pedes, [6] teloq; accingitur uno: 665
Et liquidum motis ralaribus aera findit:
Gentibus innumeris circumque ipsraque relictis,
Æthiopum populos [7] Cepheia conspicit arva.
Illic immeritam [8] materæ pendere linguæ
Andromedan pœnas [9] injustus jusserat Ammon. 670
Quam simul ad [10] duras religatam brachia cautes
Vidit [11] Abantiades; nisi quod levis aura capillos
Moverat; & [12] trepide [13] manabant lumina fletu;
[14] Marmoreum ratus esset opus. [15] Trahit inscius ignes:
Et stupet: & visæ correptus imagine formæ, 675
Pæne suas [16] quatere est oblitus in aëre pennas.
Ut stetit, O, dixit, non istis digna [17] catenis,
[18] Sed quibus inter se cupidi jungantur amantes;
[19] Pande [20] requirenti nomen [21] terræq; tuumque;
Et cur vincla geras, Primo silet illa: nec audet 680
[22] Appellare virum [23] virgo: manibusque modestos
Celasset vultus; si non religata fuisset.
Lumina, quod potuit, lacrymis implevit obortis.
Sæpius [24] instanti, sua ne delicta fateri
Nolle videretur, nomen terræque suum que, 685
Quantaque maternæ fuerit fiducia [25] formæ,

1 Æolus, Jovis filius ex Aceſia Hipporæ filiâ Ventorum Rex.
2 Semper duraturo, [potius terreno pro ſubterraneo: quo vocabulo Ovid. paſſim utitur: nec proprie is carcer dicatur æternus, ex quo venti frequenter emittuntur. Heinſ.]
3 Qui homines operum admonet. Nam oriente Lucifero (qui à ferenda luce Græcis quoq; φωσφόρος vocatur) fere quiſque ad opera ſua & artes exercendas ſurgere ſolet.
4 Talaribus, quæ per noctem depoſuerat, iterum ſumtis. 5 Perſeus. 6 Enſe falcato, qui & harpe dicitur. 7 Cephei regna. Cepheus enim Phœnicis fuit filius, rexque Æthiopum, & Caſſiopeiæ maritus, ac Andromedæ pater, qui Andromedam filiam propter uxoris ſuperbiam monſtro marino objicere fuerat coactus. Cum enim Caſſiopeia mater Nereidibus pulchriorem eſſe jactaret, precibus ipſarum motus Neptunus belluam marinam immiſit, quæ Æthiopiam vaſtaret. Quare conſultus Jupiter Hammon, quâ ratione Nereides placari poſſent, reſpondit, Cephei Caſſiopeiæque progeniem monſtro eſſe objiciendam. Andromedam igitur cum ad ſcopulum religatam Perſeus vidiſſet, ea conditione ſe illam liberaturum pactus eſt, ut ſibi uxor promitteretur. Cæterum Phineus, Cephei frater, qui antequam monſtro objiceretur, Andromeda fuerat deſponſata, cum vi eam Perſeo eripere conaretur, multis intertectis, reliquos in ſe ruentes. Perſeus ipſe, Meduſæ capite objecto, in ſaxa commutavit. 8 Nam Caſſiopeæ de pulchritudine cum Nereidibus contendere auſa fuerat. 9 Iniquus Jupiter in ea ſententia ferenda. Neque enim juſtum eſt, ut filii pro parentibus pœnas pendant. Ammon ſive Hammon idem eſt quod arenarius: nam in Libyæ arenis templo celeberrimo ſub imagine arietis Jupiter colebatur. [Originem autem nominis commodius à Cham vel Ham Noæ filio, ducas; ab eo Ægyptus primum incolebatur: & à filio ejus Mizraim, ſemper Judæis & Phœniciſibus regio Ægyptus Mizraim dicta; quin & Μιζραΐμ Plutarcho dicta; quaſi Chami tellus. Cham autem poſt mortem ab Ægyptiis inter deorum numerum relatus, à Græcis Hammon, & Jupiter Hammon appellabatur.] 10 Ad aſperos ſcopulos. Sic infra: Quam duræ ad ſaxa revinctam. 11 Perſeus. Vide ſupra Fab. 16. 12 Trepidis lachrymis, 13 Stillabant. 14 Marmoream ſtatuam. 15 Ignarus quænam eſſet, amore ipſius capitur. 16 Movere, concutere. 17 Vinculis ferreis. 18 Sed vinculis mutui amoris. 19 Dic, & manifeſta. 20 Mihi roganti. 21 Urbis & patriæ. Sic Virg. Nunc ſtant ſine nomine terræ. 22 Loqui cum viro dubitat Heinſius; an appellare virum recte dicatur, cum illa reſpondeat appellanti: reponit itaque Aſpectare; quod ſequentia confirmant. 23 Quia virgo erat. 24 Urgenti ut diceret nomen ſuum & patriam. 25 Pulchritudinis matris Caſſiopeiæ, quæ Nymphis ſe præferebat.

Indicat, &, nondum memoratis omnibus, unda
Insonuit: venientsque immenso bellua ponto
[1] Eminet; & [2] latum sub pectore possidet æquor,
Conclamat virgo: [3] genitor [4] lugubris, & amens
[5] Mater adest; ambo miseri, sed justius illa;
Nec secum auxilium, sed dignos tempore fletus,
Plangoremq; [6] ferunt, [7] vinctoq; in corpore adhærent.
Cum sic [8] hospes ait: Lacrymarum longa [9] manere
Tempora vos poterunt; ad [10] opem brevis hora ferendam est.
[11] Hanc ego si peterem Perseus Jove natus & [12] illa
Quam [13] clausam implevit fœcundo Juppiter auro,
Gorgonis anguicomæ Perseus superator & alis
Ætherias ausus jactatis ire per auras;
Præferrer cunctis certè gener. Addere tantis
Dotibus & [14] meritum ([15] faveant modò numina) tento.
Ut [16] mea sit, servata meâ virtute, paciscor.
Accipiunt [17] legem (quis enim [18] dubitaret?) & [19] orant,
[20] Promittuntque super regnum dotale, [21] parentes.
[22] Ecce! velut [23] navis præfixo [24] concita rostro
[25] Sulcat aquas juvenum subditus [26] acta lacertis:
Sic fera dimotis impulsu pectoris undis
Tantum aberat scopulis, [27] quantum Balearica torto
Funda potest plumbo [28] medii transmittere cœli:
Cum subitò juvenis pedibus tellure [29] repulsâ
[30] Arduus in nubes abiit: ut in æquore summo
Umbra viri visa est, visam fera sævit in umbram.
Utque [31] Jovis [32] præpes, [33] vacuo cum vidit in arvo
[34] Præbentem Phœbo [35] liventia terga draconem,
[36] Occupat aversum: [37] neu sæva [38] retorqueat ora,
Squamigeris [39] avidos figit [40] cervicibus ungues:
Sic celeri [41] fissum præpes per [42] inane volatu
Terga feræ pressit; dextroq; [43] frementis in [44] armo

1 Extat, alta est. 2 Emphasis est, quâ belluæ magnitudo monstratur. 3 Cepheus. 4 Pullis vestibus indutus. 5 Cassiopeia. [Ita Clymene Phaethontis mater. Lib. 2. v. 334. Lugubris & amens, Et laniata sinus totum percensuit orbem.] 6 Adferunt, secum ferunt. 7 Ligatam Andromedam amplectuntur. 8 Perseus. 9 Exspectare. Horat. Omnes una manet nox. 10 Ad auxilium Andromedæ ferendum. 11 Meritò Perseus dotes suas & virtutes & facta apud ignotos exponit quò facilius id, quod cupit, accipiat. 12 Danae. 13 Inclusam turri aheneâ. Vide Horatii Oden elegantissimam xvi. Lib. 3. [Clausa absolute sumta rarius invenitur: vix est Latina: forte lusam. Sic lib. 6. Aureus ut Danaen, Asopida luserit ignes. Heinsius. 14 Etiam benificium. 15 Dummodo Dii mihi sint auxilio. 16 Sc. uxor. 17 Conditionem, quam ipsis obtulerat Perseus, ut sua esset, si ipsam suâ virtute servasset. 18 Accipere oblatam conditionem. 19 Rogant, ut filiam servare velit. 20 Et regnum suum insuper illi in dotem promittunt. 21 Pater & mater Andromedæ. 22 Hac similitudine & magnitudo & impetus belluæ illius marinæ declaratur. 23 Navis rostrata. 24 Concitata in cursum. 25 Dividit ac separat aquas. 26 Impulsa. 27 Tantum bellua distabat à scopulis, quantum spatii pila plumbea fundi emissa pertransire posset. 28 Medii aeris. 29 Sic Lib. 2. de Pallade dixit: Fugit, & impressa tellurem reppulit hastâ. 30 Altus. 31 Pulchra similitudine Poeta ostendit, quanta agilitate monstrum illud marinum Perseus oppresserit. 32 Ales, sc. aquila, quæ serpentibus maxime infesta est. Præpetes vero majores dicuntur aves, quarum ex volatu auguria colliguntur & captantur: sive etiam quæ altius volant. Præpes autem idem est quod velox. Virg. Præpetibus pennis ausus se credere cœlo. 33 Segetibus carente. 34 Terga præbere Phœbo, i. e. Soli, intellige apricari ad Solem. 35 Pallentia & nigra. 36 Corripit. 37 Neve. 38 Retrorsum flectat. 39 Ungues alitis avidi. Ales enim avidus est, non ungues. 40 In cervices squammosas. 41 Divisum. 42 Per aerem, qui vacuus esse videtur. 43 Ore strepentis & furentis belluæ. 44 Humero.

1 Inachi-

Inachides ferrum curvo tenus abdidit [2] hamo.
ulnere læsa gravi, modò se sublimis in auras 720
tollit: modò subdit aquis; modò more ferocis
ersat apri, quem turba canum [3] circumsona terret.
Ille [5] avidos morsus velocibus effugit alis:
uaque patent, nunc terga cavis [6] super obsita conchis,
unc laterum costas, nunc quà tenuissima cauda 725
esinit in piscem [7] falcato vulnerat ense.
ellua [8] puniceo mistos cum sanguine fluctus
re vomit: [9] maduêre graves aspergine pennæ.
ec [10] bibulis [11] ultrà Perseus talaribus aulus [730
Credere; conspexit scopulum: qui vertice summo
antibus [13] exstat aquis; operitur ab æquore moto.
Nixus eo, rupisque tenens juga prima sinistrâ
er quater exegit repetita per ilia ferrum.
ittora cum plausu [15] clamor superasque Deorum
nplevêre [16] domos: gaudent, generumq; salutant, 735
uxiliumque domûs [17] servatoremque fatentur
assiope, Cepheusque pater. Resoluta catenis
cedit virgo pretiumque & causa laboris.
Ipse manus haustâ victrices abluit undâ:
gniferumque caput nudâ ne lædat arenâ, 740
Mollit humum foliis: natasque sub æquore virgas
ernit, & imponit [20] Phorcynidos ora Medusæ.
irga [21] recens, [22] bibulâque etiamnum viva medullâ
m [23] rapuit monstri, tactuque induruit hujus:
Percepitq; [25] novum ramis & fronde rigorem. 745
pelagi [26] Nymphæ factum mirabile [27] tentant
uribus in virgis: & idem contingere [28] gaudent.
minaque ex illis iterant jactata per undas.
unc quoque [29] curalis eadem natura remansit,
uritiem tacto capiant ut ab [30] aëre; quodque 750
Vimen in æquore erat, fiat super æquora [32] saxum.

1 Perseus Argivus. Inachidæ enim Argivi dicuntur ab Inacho, qui primus apud Argos regnavit.
2 Caput tenus abdidit enim, ut Virgilius inquit.
3 Circumlatrans.
4 Perseus.
5 Avidæ belluæ.
6 Desuper tecta conchis. Nam monstrorum marinorum tergoribus conchæ adhærere solent. Vel intellige per conchas, squamas duras.
7 Recurvo ac falci simili. Vide supra in initio Fab. Teloque accingitur unco.
8 Purpureo.
9 Pennæ alarum Persei & madidæ & graves respersione fluctuum quos evomebat, sunt effectæ.
10 Multum humoris & aquæ attrahentibus. Bibulum enim, est quod

ilè sorbet: undè Bibula charta, quæ sorbet atramentum. Sic bibuli dicuntur, qui multum ac potius nimium bibunt. 11 Ulterius. 12 Confidere. 13 Emet, extra fiat, & apparet: undè etiam extare libri dicuntur, qui ex magnâ rorum jacturâ evaserunt. 14 Cùm in vertice illius scopuli pedes firmâsset, fus ilia belluæ ense transegit. 15 Clamor & plausus, Virg. Remo cum fratre irinus jura dabunt. 16 Cœlum. 17 Perseum liberatore m qui Andromem à mortis periculo servaverat, ac liberaverat. Servare enim aliquem, est in tum locum aliquem perducere, alicui salutem adferre: vel (ut loquitur Sosia ud Ter. in And.) auxilium ferre. Simo edim dixerat: Quæ sese voluit in jm injicere, prohibui, servavi. 18 Perseus. 19 Mollibus foliis tegit, & deile virgas corallinas sternit. 20 Filiæ Phorci, seu Phorcyros & Balænæ. 21 Reater evulsa. 22 Humida nondum enim erat ficca. 23 Effectum capitis Meæ contraxit: à quo conspecta & tacta in lapides convertebantur. 24 Accet. 25 Inusitatam duritiem. Anteà enim sub aquâ mollis erat. 26 Nereides. 27 Experiuntur. 28 Lætantur cum videntes virgulta in modum lapidis dura fieri 29 Coralium (ut scribit Plinius) quidam Pyritem lapidem vocant, quod pluius sit illi ignis, [hic Curalium, non Coralium, à Græco Κυράλιον; prima e. m Syllaba in Coralium corripitur. Heins.] 30 Ad aërem enim educta lapideunt. 31 Virga mollis & flexilis. 32 Lapis (saxa propriè grandiores lapides dicuntur) aut durum instar saxi.

Medusæ

Medusæ crines in Serpentes. *Fab.* XIX.

Medusa Gorgon cùm propter pulchritudinem à pluribus peteretur, conjugium Neptuni effugere non potuit. Quæ quòd in templo Minervæ cum eo concubuit, propter religionem loci, quam obtriverat, crines ejus in serpentes ab eadem deâ sunt mutati: ut quæ petita initio à pluribus procis esset, objectâ deformitate obvios in fugam verteret. Quos serpentes in Ægide portat Pallas, ut hostes terreat.

1 DIS tribus [b] ille focos totidem de cespite ponit;
[2] Lævum Mercurio, dextrum tibi, bellica virgo
Ara Jovis media est: mactatur vacca Minervæ;
[4] Alipedi vitulus; taurus tibi, summe Deorum.
Protinus Andromedan & tanti præmia facti
[5] Indotata rapit: [6] tædas [7] Hymenæus Amorque
Præcutiunt: [8] largis satiantur odoribus ignes:
[9] Sertaque dependent tectis, Lotique lyræque
Tibiaque, & cantus, animi felicia læti
[10] Argumenta, sonant. Reseratis [11] aurea [12] valvis
Atria tota patent, pulchroque instructa paratu.
[13] Cepheni proceres [14] ineunt convivia regis.
Postquam epulis functi generosi munere [15] Bacchi
[16] Diffudêre animos: [17] cultusq; habitusq; locorum
[18] Quærit [19] Abantiades: Quærenti protinus unus

b Perseus ob monstrum illud marinum debellatum Diis gratias agere, ac sacrificare decrevit: ac primùm tres aras tribus Diis, Minervæ, Mercurio, ac Jovi ex cespitibus in littore exstruxit, deindè vaccam Minervæ, vitulum Mercurio, taurum Jovi immolavit.

2. Perseus.

3 Primus honoris locus medius, proximus sinister, inquit Lipsius 2. 1. Electorum 2. c. Cui itaque assignatur Palladi locus super Mercurium? à ratione victimæ, quæ Palladi potior & propria, ut l. 12. 151. & Auson. 64. epigram. Ærea bos steterat, mactata est vacca Minervæ. 4 Mercurio alas in pedibus habenti, utpote qui & velocissimus sit Planetarum, cum talaribus alatis pingatur. Hunc morem indicat & Lib. XII. Pallada mactatæ placabat sanguine vaccæ. 5 Virginem sine dote neglecto scilicet regno, quòd promiscuè super dotale parentes: supra vers. 705. Al. in dotem, id est, dotis nomine dicta. Alii particulam in invensivam esse volunt, i. valdè dotata: Andromedam enim accepit Perseus cum Æthiopiæ regno pro dote. 6 Amor & Hymenæus nuptias accelerant. Tædæ fuerunt faces, quæ ferè ex tædis conficiebantur, & novis nuptis ad maritos è conferentibus, quinque præferebantur. Sic supra v. 60. Tædæ quoque jure cohibent: quod Metonymicè pro jure nuptiarum dicitur, uti & hic: [antea præcipiunt; at quo sensu? quatere tædas, obvium. Catullus epithal. Manlii, manu Pineum quate tædam.] 7 Deus fuit, qui in celebrandis nuptiis invocabatur. 8 Copiosis thuribus, ac aliis (ut ita dicam) odoramentis. 9 Coronæ sunt, è floribus dictæ. 10 Signa, indicia. 11 Aulæ auratæ, auro ornatæ. 12 Apertis foribus. 13 Cephei primates & principes. 14 Vadunt ad convivia. 15 Nobilis & optimi vini. 16 Exhilaraverunt. Nam vinum generosum diffundit, & dilatat cor. 17 Mores & populos loco rum. 18 Rogat, scisciratur. 19 Perseus Abantis nepos.

Narrat

[Narrat [1] Lyncides, [2] moresq; [3] habitusque virorum.]
Quæ simul edocuit, Nunc, ô fortissime dixit,
Fare precor, Perseu, quantâ virtute, quibusque
Artibus [4] abstuleris [5] crinita draconibus ora.
Narrat Agenorides gelido sub Atlante jacentem
Esse [6] locum, [7] solidæ tutum munimine molis;
Cujus in introitu [8] geminas habitâsse sorores
[9] Phorcydas, unius partitas [10] luminis usum:
[11] Id sollerti, furtim dum tarditur astu,
Suppositâ cepisse manu: perque abdita longè,
Deviaque, & sylvis horrentia saxa [12] fragosis
Gorgoneas tetigisse domos: passimque per agros,
Perque vias vidisse hominum simulacra ferarumque
In silicem ex [13] ipsis visâ conversa Medusâ.
Se [14] tamen horrendæ clypei quod læva gerebat,
Ære [15] repercusso formam aspexisse Medusæ:
Dumque gravis somnus colubrasque ipsamque tenebat,
[16] Eripuisse caput collo: pennisque fugacem
[17] Pegason & fratrem [18] matris de sanguine natos.
Addidit & [19] longi non falsa pericula cursûs:
Quæ freta, quas terras sub se vidisset ab [20] alto:
Et quæ jactatis tetigisset sidera [21] pennis.
[21] Ante expectatum tacuit tamen, excipit unus
Ex numero procerum, quærens, [23] cur sola sororum
Gesserit alternis immistas crinibus angues.
Hospes ait, quoniam [24] scitaris [25] digna relatu,
[26] Accipe [27] quæsiti caussam. [28] Clarissima formâ,
Multorumque fuit spes [29] invidiosa [30] procorum
[31] Illa, nec in tota [32] conspectior ulla capillis
Pars fuit; [33] inveni, qui se vidisse referrent.
[34] Hanc pelagi [35] rector templo vitiasse Minervæ

1 Lyncides, Perseus.
2 Aut Lyncei filius, aut proprium est nomen.
3 Ad cultus.
4 Recideris.
5 Medusæ caput anguibus crinitum, i. pro crinibus habens dracones, atque serpentes: [postea Agenorides: nam Danaus Persei proavus ab Agenore oriundus.]
6 Planum & spatiosum campum.
7 Solidi muri atque circuitus, vel montis ipsius.
8 Non duas, sed similes.
9 Phorci filias. Vide supra v. 743.
10 Unius oculi.
11 Narrat se illud unum lumen providâ astutiâ rapuisse, dum per vices ab altera alteri traderetur. 12 Fragore ac strepitu resonantibus. 13 Hominibus & feris. 14 Tacitæ respondet objectioni. Posset enim quis dicere, Quâ ratione tu, ô Perseu, visâ Medusâ, in lapidem non fuisti conversus? Quod, inquit, per clypeum crystallinum illam dormientem aspexi, atque obtruncavi. 15 Per æs clypei transtucidum. 16 Truncasse, recidisse, [potius exsecuisse vel præsecuisse.] Heinsius. 17 Pegasus equus alatus & Chrysaor ensem aureum in manu tenens, finguntur ex collo Medusæ, recisо capite, statim exiluisse. Chrysaorem ergo fratrem Pegasi vocat Poeta. 18 Medusæ. 19 Spatiosi volatus. 20 Ab aere. 21 Alis, quæ ex pennis constant. 22 Narrationi antequam putaretur, finem imposuit. 23 Cur Medusa sola Gorgonum immixtos capillis gesserit serpentes. 24 Rogas ut scias. 25 Digna quæ referantur atque commemorentur. 26 Audi, cognosce. Virg. Accipe tunc Danaum insidias. 27 Rei quæsitæ & rogatæ. 28 Medusa, Phorci filia, cum propter pulchritudinem à pluribus peteretur, conjugium Neptuni effugere non potuit. Quæ quod in templo Minervæ cum ipso concubuit, ob loci profanationem, ipsius crines in serpentes sunt mutati: quos quicunque deinceps aspexerat, in saxum mutatus est. Perseus igitur ei dormienti, tectus scuto Palladis, caput abscidit. Post insidens Pegaso, quem ex Neptuno Medusa peperit, in varias hinc inde regiones avectus est. 29 Invidiæ plena. 30 Amatorum, qui illam uxorem petebant. 31 Medusa. 32 Pulchrior, capillos enim pulcherrimos habuit Medusa. 33 Audivi hoc ex iis, qui aiebant se Medusam vidisse, antequam à Neptuno vitiata foret. 34 Medusam. 35 Neptunus.

Dicitur e:

Dicitur : [1] aversa est, & castos [2] ægide vultus
[3] Nata Jovis texit. Neve hoc impune fuisset ; [800
[4] Gorgoneum [5] turpes crinem mutavit in [6] hydros.
[7] Nunc quoque ut attonitos formidine terreat hostes,
Pectore in adverso, quos fecit, sustinet angues.

1 Avertit se, ne videret Neptunum eum Medusæ coeuntem.
2 Ægis scutum est Palladis, de quo ante.

3 Pallas ex Jovis cerebro sine matre prognata, sapientiæ Dea. 4 Medusæ crines. 5 In tetros serpentes. 6 Hydri autem aquarum serpentes dicuntur ἀπὸ τοῦ ὕδατος. ab aqua. 7 Pallas ad terrendos hostium animos caput Medusæ cum serpentibus in ægida suam transtulit.

P. OVIDII

P. Ovidii Nasonis
METAMORPHOSEΩN
LIBER V.

Caput Gorgonis homines in Saxa convertens. *Fab.* I.

Belluâ marinâ supra dictâ peremptâ, Perseus Andromedam ducit uxorem, nuptiarumque conjugalium epulis regalibus principes intererant. Phineus autem Cephei patris Andromedæ frater, cui ipsa Andromeda priusquam bellue objiceretur, desponsata fuerat, contumeliam sibi existimans gravissimam fieri, quod advenæ ipse consanguineus postponeretur; vescentium animos pugnâ confudit. Et cum res miserabilis dimicantium ageretur in regia, ac multi ex utraque parte armis, quæ casus obtulisset, cecidissent, novissime Perseus adversariorum multitudinem timens, imperavit, ut sui è conspectu discederent, caputque Gorgonis extulit: quo viso, Phineus cum auxiliaribus diriguit in saxum. Nomina autem eorum qui cecidère, Rhœtus, Atys, Lycabas, Phorbas, Amphimedon, Actorides, Eritus, Polydæmon, Abaris, Dycetus, Elyce, Phlegias, Clytus, Idas, Clymenus, Protenor, Hypseus, Lyncides, Emathion, Chromis, Proteas, Amon, Alphitus, Japetides, Pettalus, Lycormas, Pelates, Coritus, Abas, Menaleus, Dorilas, Alconeus, Clytius, Danus, Celedon, Astreus, Echion, Thoactes, Agyrtes, Molpeus, Ethemon, In lapides autem versi sunt, Thessalus, Ampyx, Nileus, Eryx & Assyages. Aconteus autem Persei miles, dum per imprudentiam dimicando prospicit Gorgonis speciem, in lapidem cedit. Novissime Phineus cum ducentis aliis sociis diriguit in saxum.

Dumque

DUmque ea [1] Cephenum medio [2] Danaeius heros
[3] Agmine commemorat; fremidâ regalia turbâ
Atria complentur: nec [4] conjugialia festa
Qui canat, est clamor; sed qui fera nuntiet [5] arma.
Inque repentinos convivia versa tumultus
[6] Assimilare freto possis: quod sæva quietum
Ventorum rabies motis [7] exasperat undis.
Primus in his Phineus, belli temerarius auctor
Frexineam quatiens aretæ cuspidis hastam;
En, ait, en adsum præreptæ conjugis ultor.
Nec mihi te [9] pennæ, nec [10] fallsum [11] vertus in aurum
Juppiter, eripient. [12] Conanti mittere [13] Cepheus,
Quid facis? exclamat: quæ te, germane, furentem
Mens agit in [14] facinus? meritisne hæc gratia tantis
Redditur? hac vitam [15] servatæ [16] dote [17] rependis? 15
Quam tibi non Perseus, verum si quæris, ademit:
Sed [18] grave [19] Nereidum numen, [20] sed [21] corniger
Sed quæ [22] viscéribus veniebat bellua ponti [Ammon,
Exsaturanda meis. Illo tibi tempore rapta est,
Quo peritura fuit. [23] Nisi si, crudelis, idipsum 20
Exigis, ut pereat: luctuque [24] levabere nostro,
Scilicet haud satis est, quod te spectante revincta est;
Et nullam quod opem patruus sponsúsve tulisti:
Insuper à quoquam quod sit servata dolebis;
Præmiaque eripies? Quæ si tibi magna videntur; 25
Ex illis scopulis, ubi erant [25] affixa, [26] petisses:
[27] Nunc sine, qui petiit, [28] pen quem non orba [29] senectus,
Ferre, quod & meritis & [30] voce est pactus; eumque
Non tibi, sed certæ prælatum intellige [31] morti. [30
[32] Ille [33] nihil contra: sed & [31] hunc, & Persea vultu
Alterno spectans; petat hunc [35] ignorat, an [36] illum;
[37] Cunctatusque brevi, contortam viribus hastam,
Quantus ira dabat, [38] nequicquam in Persea misit.

1 Primo hic Poeta tumultum iniquissime à Phineo, Cephei fratre, cui Andromeda, priusquam bellúæ objiceretur, desponsata fuerat, excitatum describit. Deinde Phinei cum sociis in lapides mutationem.
2 Perseus, Danaes filius.
3 In medio cœtu.
4 Nuptialia. Non erat clamor nuptiis conveniens, sed bello & pugnæ. Alii legunt connubialia.
5 Bellum. Metonymia adjuncti.
6 Comparare ac similia putare possis hæc convivia mari, &c. Est hæc similitudo Homero aliisque Poetis usitata.
7 Asperum & tumultuosum reddit.
8 Excitator.
9 Alata talaria.
10 Simulatum, vel fallax.
11 Qualis matri tuæ Danaæ fucum feciſſe dicitur. 12 Volenti Phineo jacere haſtam in Perſeum. 13 Pater Andromedæ. 14 Scelus. 15 Andromedæ. 16 Ut illum interficias, qui Andromedam monſtro marino objectam ſervavit. 17 Remuneras, refers. 18 Potens. 19 Nympharum marinarum. 20 Anaphora hic & in ſequenti. 21 Jupiter Ammon ſub forma arietis cornuti colebatur in Lybiæ deſertis, ubi magnificentiſſimum templum illi Bacchus ab India cum exercitu rediens ædificavit: quod cum ſiti laboraret, obvium arietem ſecutus, fontem invenit, quo totus exercitus fuit recreatus. 22 Meâ filiâ, quæ ex meis viſceribus atque corpore concepta eſt. 23 Niſi forte tam crudelis ſis, ut optes filiam meam perire. 24 Levior fies, ſc. à dolore. 25 Affigata. Una enim cum Andromeda regna quoque dotalia affigata videbantur. 26 Petere, acceptumque ire debuiſſes. 27 Nunc permitte eum, qui meruit pactuſque eſt, illam habere. 28 Per quem ego jam ſenex liberis non careo: unica enim illi filia erat Andromeda. 29 Hæc mea ſenectus. Manu autem cum hæc diceret, canos tangens Phineo indicavit. 30 Verbis. 31 Siquidem Andromeda procul dubio mortua fuiſſet, niſi à Perſeo è faucibus bellúæ illius marinæ erepta eſſet. 32 Phineus. 33 Sc. reſpondit. 34 Cephea. 35 Dubitat, hæret. 36 Perſea. 37 Parumper remoratus. 38 Fruſtra.

Ut

Ut [1] ſtetit illa toro; [2] ſtratis tum denique Perſeus
Exſiluit, teloque ferox inimica [3] remiſſo
Pectora rupiſſet; niſi poſt altaria Phineus
Iſſet: & (indignum) ſcelerato profuit ara.
[4] Fronte tamen Rhœti non [5] irrita cuſpis adhæſit:
Qui poſtquam cecidit, ferrumque ex oſſe revulſum eſt,
[6] Palpitat, & poſitas aſpergit ſanguine menſas.
Tum verò indomitas ardeſcit [7] vulgus in iras:
Telaque conjiciunt & ſunt, qui Cephea dicant
Cum genero debere mori. Sed limine tecti
Exierat Cepheus, teſtatus juſque, fidemque,
[8] Hoſpitiique Deos, ea ſe prohibente moveri.
Bellica Pallas [9] adeſt; [10] & protegit ægide fratrem:
[11] Datq; animos. Erat [12] Indus Athis, quem flumine Gange
Edita [13] Limnatę vitreis peperiſſe ſub antris
Creditur, egregius formâ: quam [14] divite cultu
Augebat, bis adhuc octonis integer annis;
Iuctatus chlamydem [15] Tyriam, quam limbus [16] obibat
Aureus: ornabant [17] auratæ monilia collum;
Et madidos [18] myrrhâ curvum [19] crinale capillos.
Ille quidem jaculo [20] quamvis diſtantia miſſo
Figere [21] doctus erat; ſed tendere [22] doctior arcus.
Tum quoq; [23] lenta manu flectentem cornua Perſeus
Stipite, qui mediâ poſitus fumabat in [24] aræ,
[25] Perculit; & fractis [26] confudit in oſſibus ora.
Hunc ubi [27] laudatos [28] jactantem in ſanguine vultus
Aſſyrius vidit Lycabas; [29] junctiſſimus illi
Ibat comes, & veri non [29] diſſimulator amoris;
Poſtquam [30] exhalantem ſub [31] acerbo vulnere vitam

1 Conſtitit infixa. Sic Virg. lib. 1. Æneid. Stetit illa tremens.
2 Lectis, in quibus veteres cœnantes diſcumbebant.
3 Rejecto. Bandem enim haſtam in Phineum Perſeus rejecit.
4 Adhæſit fronti, vel in fronte.
5 Non vana, utpote quæ Rhœtum unum ex Phinei ſociis, interemit.
6 [Tremulo motu concitatur; qualis plerumque eſt morientium, antequam vitalem auram penitus amittunt. ita noſter lib. VI. de Linguâ Philomelæ exſecta. Illa jacet, terræque tremens immurmurat atræ. Utque ſalire ſolet mutilatæ cauda colubræ; Palpitat, [Gloſſæ Græcolat. Palpitat, σκιρτᾷ, πάλλεται] 7 Quiſque convivarum. 8 Jovem maximè violati hoſpitii vindicem. Hoſpites enim nefas eſt violari. Ideò veteres hoſpitibus ſalem imprimis apponebant, quem cum unà guſtâſſent, ita unius mentis & amicitiæ eos debere eſſe cenſebant, ut ſal in unam naturam ex terrâ & aquâ congelatur. 9 Auxilio eſt. Perſeus enim nullo pacto tot in ſe ruentibus viris ſine Palladis auxilio reſiſtere potuiſſet. 10 Et defendit ſcuto ſuo à jaculis hoſtium Perſeum fratrem ſuum. Nam Perſeus Jovis fuit filius, ergò Palladis frater. 11 Et addit audaciam. 12 Ad differentiam Phrygii. à Cybele, matre Deorum, adamati, eleganter Indus eſt adpoſitus. Fuit etiam alius Atys Cræſi, Lydorum regis, filius. 13 [Diana Limnatis dicta à Limnis oppido in confiniis Lacedæmoniorum [& Meſſeniorum: poſſet & Limnaciis legi, nam λιμναῖαδες Nymphæ paluſtres. Heinſius.] 14 Pretioſo ornatu. 15 Purpuream veſtem. Nam Tyrus, urbs Phœniciæ, purpuræ officinis maximè cælebratur. Chlamys autem veſtis eſt militaris. 16 Circuibant. 17 Aurea colli ornamenta. 18 Unguento, cui Myrrha quoque adhibetur. 19 Ornamentum crinium. 20 Quantumvis longè poſita ac remota. 21 Peritus. 22 Peritior tendendi. Locutio eſt Græca. 23 Flexibilia arcûs cornua. Sic quoque apud Anacreonta invenio Synechdochicè κέρας cornu, pro arcu. 24 Quæ Hymenæo, nuptiarum Deo exſtructa erat. Vide ſupra v. 37. Et (Indignum!) ſcelerato profuit ara. 25 Percuſſit. 26 Eſt hic Hypallage. Valet enim confudit oſſa fracta in ore. 27 Formâ laudabiles. 28 Concutientem, quod facere ex vulnere morientes ſolent. 29 Non occultator, ſed oſtentator. 30 Ex ore emittentem. 31 Propter acerbum & aſperum vulnus.

1 Deploravit

[1] Deploravit Athin ; quos [2] ille [3] tetenderat, arcus
[4] Arripit : Et, [5] Mecum tibi sint certamina, dixit ;
Nec [6] longum pueris [7] fato lætabere ; [8] quo plus
Invidiæ, quàm laudis, habes. Hæc omnia nondum
Dixerat : [9] emicuit nervo [10] penetrabile telum :
[11] Vitatumque, tamen [12] sinuosâ vellite pependit.
Vertitin [13] hunc [14] harpen spectatam cæde Medusæ
[15] Acrisioniades, [16] adigitque in pectus : at ille
Jam moriens, oculis sub nocte [17] natantibus atrâ,
Circumspexit Athin : seque acclinavit in illum :
Et tulit ad [18] manes junctæ solatia mortis.
Ecce [19] Syënites genitus Methione Phorbas.
Et [20] Libys Amphimedon, [21] avidi committere pugnam,
Sanguine, quo tellus latè madefacta tepebat,
Conciderant lapsi, [22] surgentibus obstitit [23] ensis,
[24] Alterius coxis, jugulo Phorbantis [25] adactus.
At non [26] Actoriden Erithon, cui lata bipennis
Telum erat, admoto Perseus petit ense : sed altis
[27] Existantem signis, multæque in pondere massæ,
Ingentem manibus tollit cratera duabus ;
[28] Infligitque viro. [29] Rutilum vomit ille cruorem :
Et resupinus humum [30] moribundo vertice pulsat.
Inde [31] Semiramio [32] Polydæmona sanguine cretum,
[33] Caucasiumque Abarin, [34] Sperchionidenque Lycetum,
Intonsumque comas Elycen, Phlegyanque, Clytumque
Sternit : & exstructos morientum calcat acervos.
Nec Phineus ausus concurrere cominus hosti,
Intorquet jaculum : quod detulit error in Idan,
Expertem [35] frustra belli, & neutra arma secutum.
Ille tuens oculis immitem Phinea torvis, [Phineu,
Quandoquidem in [36] partes, ait, abstrahor, accipe,
Quem fecisti hostem ; [37] pensaq; hoc [38] vulnere [39] vulnus.
Jamque remissurus tractum de corpore telum,
Sanguine defectos cecidit collapsus in artus.
Hic quoq; [40] Cephenum post regem [41] primus Oditen
Ense jacet Clymeni : Protenora perculit Hypseus :
Hypsea [42] Lyncides Fuit & grandævus in illis

1 Deflevit.
2 Athis.
3 Nervos intenderat, ut in Perseum sagittam emitteret.
4 Celeriter rapit.
5 Mecum in certamen descende.
6 Diu.
7 Morte.
8 E quo fato.
9 Exilivit, evolavit.
10 Sagitta, quæ facilè penetrat.
11 Declinatum : nam Perseus sagittam à Lycaba missam vitavit.
12 Sinus ac plicas multas habente.
13 Lycabam.
14 Harpe ensis est Mercurii falcatus, quo Perseus Medusæ caput amputavit ; [ἅρπη Græcis falx]
15 Perseus Acrisii nepos.
16 Impellit, infigit.
17 In morte fluitantibus. Sic Horatio sæpe nox pro morte, quia mors nil præter tenebras habet.
18 Inferos.
19 Ab urbe Syene in Ægypto, sub tropico Cancri.
20 Ex Libyâ.
21 Cupidi pugnandi.
22 Surgere volentibus.
23 Harpe, quâ illos Perseus transfixit.
24 Amphimedontis.
25 Infixus.
26 Actoris filium.
27 Craterem eminentem, protuberante cælaturâ, magnitudine ac pondere.
28 Incutit, immittit.
29 Rubicundum sanguinem.
30 Ipse moribundus capite percutit terram.
31 Regio, Semiramis enim regina fuit, quæ condidit Babylonem.
32 Polydæmon multiscius potest exponi.
33 A Caucaso Scythiæ monte.
34 Spercheüs fluminis Filium.
35 Interfectus enim fuit.
36 In factiones, seditiones, notandum est, vocabulum partes sæpè sumi pro factione, sed hoc ferè uti hic, in plurali numero. Cic. Erat illarum partium. Idem : Tenuerunt partes Cæsaris.
37 Compensa, & quasi in vicem illius hoc accipe.
38 Quod tibi sum illaturus.
39 Quod tu mihi intulisti.
40 Patrem Andromedæ.
41 Ergo regi dignitate secundus.
42 Lyncei filius.

Emathion

Emathion, æqui cultor, [1] timiduſque Deorum:
Quem quoniam prohibent anni bellare, loquendo
Pugnat; & [2] inceſſit, [3] ſceleratáque [4] devovet arma.
Hinc Chromis amplexo tremulis altaria palmis
[5] Demetit enſe caput; quod protinus [6] incidit aræ:
Atque ibi [7] ſemanimi verba [8] execrantia linguâ
Edidit, & medios animam expiravit in [9] ignes.
Hinc gemini fratres Broteaſq; & [10] cæſtibus Ammon
[11] Invicti, vinci ſi poſſent cæſtibus enſes,
Phineâ cecidere manu: Cereriſque ſacerdos
Ampycus, albenti [12] velatus tempora vittâ.
Tu quoq; [13] Japetide, non [14] hos adhibendus in uſus;
Sed qui pacis opus citharam cum voce [15] moveres;
Juſſus eras celebrare dapes, feſtumque canendo.
Cui procul aſtanti, [16] plectrumque [17] imbelle tenenti,
Pettalus, I, ridens, [18] Stygiis cane cætera, dixit,
Manibus: & [19] lævo mucronem tempore figit.
Concidit, & digitis morientibus ille [20] retentat
[21] Fila lyræ: [22] caſuque canit miſerabile carmen.
Non ſinit hunc impune ferox cecidiſſe Lycormas:
Raptaque de dextro robuſta [23] repagula polli
Oſſibus [24] illidit mediæ cervicis. At ille
[25] Procubuit terræ, mactati more juvenci.
Demere tentabat [26] lævi quoque robora poſtis
[27] Cinyphius Pelates; tentanti dextera fixa eſt
Cuſpide [28] Marmaridæ Corythi; lignoque [29] cohæſit.
Hærenti latus [30] hauſit Abas, nec corruit ille,
Sed retinente manum moriens è poſte pependit.
Sternitur & Melaneus Perſeîa caſtra ſecutus,
Et [31] Naſamoniaci Dorylas ditiſſimus agri;
[32] Dives agri Dorylas: quo non poſſederat alter

1 Religioſus.
2 Irritat, provocat.
3 In Perſeum ſceleratè ac nefariè ſumpta.
4 Execratur.
5 Decollat.
6 Cecidit in aram.
7 Semimortuâ.
8 Deteſtantia, blaſphemantia.
9 Qui in ara fuerant excitati.
10 Cæſtus arma ſunt pugilum, quæ ex corio bovis crudo conficiebantur, cui & plumbum infuebatur, ut validiores ictus inferri poſſent. Eſt autem nomen quartæ declinationis; nam ceſtus ſecundæ, & ſine diphthongo, ſ. g. ſumitur pro cingulo, & zonâ illâ virgineâ, quam maritus primâ nocte diſſolvebat: priorem deſcribit. Virgil. Æneid. l. 4. [Hæ au-

em Zonæ, ut hoc obiter moneam, non ſolum ex corio & pellibus quod minus tutum, ſed ex chalybe, ære, & argento conficiebantur, intus lanatæ, quibus pullarum viripotentium caſtitatem parentes vigiles muniebant: quod nunc quoque apud varias gentes eſt in uſu. Impuberes abſque zonis incedebant. Hos Græci παῖδας ἀμίτρους vocabant. Callimachus Hymno in Dianam, Πάσας εἶνα[illegible] πάσας ἴη παῖδας ἀμίτρους,] 11 Inſuperabiles. 12 Habens tempora velata & tecta faſciâ lineâ, qua cum ſacerdotum, tum victimarum frontes cinciebantur. 13 Japeti filii. Apoſtrophe. 14 Bellicos. Citharistæ enim & citharistæ à pugnis ſunt alieni. 15 Pulſare. 16 Inſtrumentum, quo lyra pulſatur, παρὰ τὸ πλήττειν, i. à percutiendo dictum. 17 Imbellibus ac mollibus aptum. 18 Inferis. Styx inferorum palus eſt. Manes autem inferorum animæ dicuntur. Sarcaſmus. 19 Siniſtra capitis parte. 20 Iterum tentat & tangit. 21 Chordas, ante quarum inventionem filis utebantur. 22 Forte lyra emiſit carmen triſte & morienti conveniens. 23 Quæ clauſis oſtiis adverſus vim opponuntur. Repagula item in ludis equeſtribus dicuntur, quæ equis objiciuntur, ne ante tempus procurrant. Et per tranſlationem pro quovis obſtaculo ſive impedimento ſumuntur. 24 Inflexit. 25 In caput in terram cecidit. 26 Siniſtri. 27 Garamanticus. Cinyps enim eſt fluvius Garamantum, qui inter duas syrtes in mare Lybicum labitur. 28 Marmari filii. 29 Affixa fuit. 30 Perfoſſit. 31 Naſamones populi ſunt Libyæ. 32 Anaphora.

[1] Latius aut totidem [2] tollebat farris [3] acervos.
Hujus in obliquo missum stetit inguine ferrum.
Letifer ille locus. Quem postquam vulneris auctor
[4] Singultantem animam, & [5] versantem lumina vidit
Bactrius Halcyoneus, [6] *Hoc quod premis*, inquit, habeto
De tot agris terræ: corpusq; exsangue reliquit. [135
Torquet in hunc hastam calido de vulnere [7] raptam
Ultor Abantiades: mediâ quæ nare recepta
[8] Cervice exacta est, in partesque eminet [9] ambas.
Dumq; manum fortuna juvat; Clytiumq; Claninq;
Mâtre satos unâ, diverso vulnere fudit. 140
Nam Clythii per utrumq; gravi librata lacerto [mordit.
[10] Fraxinus [11] acta femur: [12] jaculum Clanis ore mo-
Occidit & Celadon Mendesius: [13] occidit Astreus.
Matre [16] Palæstinâ, [15] dubio genitore creatus. 145
Æthionque [16] sagax quondam ventura videre;
Nunc [17] ave deceptus falsa: [18] regisque Thoactes
Armiger, & cæso genitore infamis Agyrtes. [num
[19] Plus tamen exhausto supereſt: [20] namq; omnibus u-
Opprimere est animus, Conjurata undiq; pugnant 150
Agmina [21] pro caussa meritum impugnante fidemque
[22] Hac pro parte, socer frustra pius, & nova conjux
Cum genitrice, favent; ululatuque atria complent.
Sed sonus armorum superat, gemitusque cadentum:
[23] Pollutosque semel multo [24] Bellona penates 155
Sanguine perfundit; renovataque prælia miscet.
[25] Circuëunt unum Phinëus & mille secuti
Phinea. Tela volant hybernâ grandine plura
[26] Præter utrumq; latus, præterq; & lumen & aures.
[27] Applicat hinc humeros ad magnæ saxa columnæ, 160
Tutaq; terga gerens, adversaq; in agmina versus,
Sustinet instantes. Instabant parte sinistrâ
[28] Chaonius Molpeus, dextrâ [29] Nabathæus Ethemon.
[30] Tigris ut, auditis [31] diversâ valle duorum

1 Latiores campos. 2 Capiebat. 3 Cumulos frumenti. 4 Per singultus animam emittentem. 5 Torquentem oculos moribundos. 6 En, inquit, habe & hoc terræ, quod moriens nunc occupas, de tot agris tuis, jam relinquendis. Est hæc vere hostilis irrisio, quam Sarcasmum vocant. 7 Arreptam subito ex vulnere Dorylæ. 8 Per cervicem ejecta est. 9 In anteriorem & posteriorem. 10 Hasta fraxinea. Metonymia materiæ. Vid supra v. 9. 11 Missa. 12 Jaculum in os Clanis fuit conjectum. 13 Anaphora. 14 [Ora Judææ maritima, quam Philistæi incolebant, in qua Tyrus, Sidon Gaza urbes commercio & peritiâ rei nauticæ celebres.] 15 Ergo spurius. 16 Sciens prævidere atque prænunciare futura; augur enim erat. 17 Falso augurio: futuram enim mortem prævidere nescivit. 18 Phinei fratris regis. [Agyrtes & nomine & parricidio infamis. Agyrta Græcis Ἀγύρτης, circumforaneus, erro, qui dum futura prædicere fingit, vicatim stipem emendicando, popellum argento emungit.] 19 Quamvis tot interfecerit Perseus, plus tamen eo, quod factum est, supereſt conficiendum. 20 Omnibus enim animus est unum Perseum opprimendi. 21 Pro Phineo, qui & meritum Persei, quo Andromedam servaverat, & fidem ipsi a rege datam oppugnabat. 22 Pro fide autem ac merito, & justâ causâ pauci admodum stabant. 23 Violatos, infectos. 24 Pallas Dea belli. 25 Circumdant Perseum solum. 26 Juxta utrumque latus & dextrum & sinistrum, & prope oculos & aures. 27 Tunc Perseus humeros magnæ columnæ apposuit, ut a tergo tutus in se ruentes hostes repellere posset. 28 Epirota. Chaonia enim pars est Epiri. 29 Nabathæa regio est Arabiæ, unde fit Nabathæus. 30 Hac similitudine Poeta ostendit Perseum dubitasse, utrum prius pereuteret, cum ambo instarent, alter a dextra, alter a sinistra, Molpeum an Ethemonem. 31 In diversa vallis parte.

Exstimu-

Exſtimulata fame mugitibus armentorum,
Neſcit [1] utro potius ruat; & ruere ardet utroque:
Sic dubius Perſeus, dextrâ lævâve feratur,
Molpea [2] trajecti [3] ſummovit vulnere cruris;
[4] Contentuſque fugâ eſt. Neque enim dat tempus Ethe-
Sed furit; &, cupiens alto dare vulnera collo,
Non [5] circumſpectis [6] exactum viribus enſem
Fregit: & extremâ percuſſæ parte columnæ
Lamina diſſiluit; [7] dominique in gutture fixa eſt.
Non tamen ad letum cauſſas ſatis illa [8] valentes
[9] Plaga dedit. Trepidum Perſeus, & inermia fruſtra
Brachia tendentem [10] Cyllenide confodit harpe.
[11] Verum, ubi [12] virtutem turbæ [13] ſuccumbere vidit,
Auxilium, Perſeus, quoniam ſic [14] cogitis ipſi
Dixit, ab [15] hoſte [16] petam: vultus avertite veſtros,
Si quis amicus adeſt: & Gorgonis extulit ora.
Quære alium, tua quem moveant [17] miracula, dixit
[18] Theſcelus, utque manu jaculum fatale parabat
Mittere, in hoc [19] hæſit [20] ſignum de marmore geſtu.
Proximus huic Ampyx animi pleniſſima magni
Pectora Lycidæ gladio petit: inque petendo
Dextera [21] diriguit, nec citrà mota, nec ultrà.
At Nileus, qui ſe genitum [22] ſeptemplice Nilo
Mentius erat, clypeo quoque flumina ſeptem
Argento partim, partim [23] cælaverat auro:
Aſpice, ait, Perſeu, [24] noſtræ primordia gentis;
Magna feres [25] tacitas ſolatia mortis ad umbras,
[26] tanto cecidiſſe viro. Pars ultima vocis
In medio [27] ſuppreſſa ſono eſt: [28] adapertaque velle
Ora loqui credas, [29] nec ſunt ea pervia verbis.
Increpat hos, [30] Vitioq; animi, non crinibus, inquit,
Gorgoneis [32] torpetis, Eryx: incurrite mecum;
Et proſternite humi juvenem [33] magica arma moventem.
[34] Incurſurus erat; tenuit [35] veſtigia tellus,

1 In utram partem.
2 Tranſixi.
3 Repulit.
4 Satis Perſeo fuit Molpea fugâſſe: ab altera enim parte Ethemon inſtabat, neque Perſeo interficiendi Molpei tempus dabat.
5 Ipſe non circumſpectus, i. imprudens ac temerarius. Circumſpectus enim idem eſt quod prudens, qui omnia circumſpicit.
6 Ejectum.
7 Ethemonis.
8 Potentes.
9 Ictus, vulnus.
10 Cylleniâ, i. e. quam acceperat à Mercurio, qui natus eſt in Cyllene monte Arcadiæ.
11 Verum ubi ſe numero obrui advertit, neque per ingruentem undique multitudinem locum eſſe virturi: cùm amicos admoniſſet, ut oculos averterent, Gorgonis caput hoſtibus aperuit: quo Phineus cum omnibus auxiliaribus in ſaxum converſus eſt. 12 Fortitudinem ſuam. 13 Superari à multitudine. 14 Succumbere enim eſt vinci, oneri imparem eſſe. 14 Ad hoc impelliti. 15 Catte Meduſæ. 16 Sumam. 17 Monſtra. 18 Theſcelus In ſtatuam marmoream eſt mutatus, ut jaculum emittere velle videatur. 19 Stetit. 20 Statua marmorea. 21 Rigida & dura facta eſt. 22 Fluvio Ægypti ſeptem oſtiis in mare eunte. 23 Sculpſerat, ornaverat. 24 Noſtri generis. 25 Ad animas voce rentes & mutas. 26 Tam generoſo. Nam laus eſt, à forti ſtenuoque viro terfici. Sic lib. XII. Quiſquis es, ô juvenis, ſolatia mortis habeto, Dixit, ab Æmonio quod ſis jugulatus Achille. Et Virg. 10. Æn. de Lauſo ab Æneâ interfecto: Hoc tamen, infelix, miſeram ſolabere mortem, Æneæ magni dextrâ cadis. Et eodem libro de Pallante cum Turno congreſſuro ſimile quid. 27 Cohibita, atque coërcita. 28 Cùm enim Perſeum alloqueretur Nileus, in ſtatuam lapideam, quæ loqui velle videtur, fuit tranſmutatus. 26 Neque enim verba egredi poſſunt. 30 Quia puſillanimes eſſent. 31 Crinibus Meduſæis. 32 Pigri & immobiles. 33 Incantamentis valida. 34 Impetum feciſſet in Perſeum. 35 Pedes.

1 Immo-

[1] Immotusque silex, armataque mansit imago. [200
Hi tamen ex [2] merito pœnas [3] subiêre. Sed [4] unus
Miles erat Persei, pro quo dum pugnat, Aconteus,
Gorgone conspectâ saxo concrevit [5] oborto
Quem ratus Astyages etiamnùm vivere, longo
Ense ferit: sonuit [6] tinnitibus ensis acutis,
Dum stupet Astyages, [7] naturam traxit eandem: [205
Marmoreoque manet vultus mirantis in ore.
Nomina longa mora est mediâ de plebe virorum
Dicere. Bis centum restabant corpora pugnæ:
Gorgone bis centum [8] riguerunt corpora visâ.
Pœnitet injusti nunc [9] denique Phinea belli. [210
Sed quid agat? simulacra videt diversa figuris;
Agnoscitque suos, & nomine quemque vocatos;
Poscit opem: credensq; parum, sibi proxima tangit
Corpora: [10] marmor erant. [11] Avertitur; atq; ita sup-
Confessasq manus, obliquaq; brachia tendens, [plex,
[12] Vincis, ait, Perseu: remove sera monstra; tuæq;
[13] Saxificos vultus, [14] quæcunq; ea, tolle Medusæ.
Tolle, precor. Non nos odium regnive cupido
Compulit ad bellum: Pro [15] conjuge movimus arma.
Caussa fuit meritis melior tua, [16] tempore nostra. [220
Non [17] cessisse piget, Nihil, ô fortissime præter
Hanc [18] animam concede mihi: tua cætera sunto.
Talia dicenti, neque eum, quem voce rogabat,
Respicere audenti, quod, ait, timidissime Phineu, [225
Et possum tribuisse, & magnum munus [19] inerti est,
[20] (Pone metum) tribuam: nullo violabere ferro.
Quin etiam mansura dabo [21] monumenta per ævum
Inque domo soceri semper spectabere nostri:
Ut mea se sponsi soletur imagine conjux. [230
Dixit: & in partem [22] Phorcynida transtulit illam,
Ad quam se trepido Phineus [23] obverterat [24] ore.
Tum quoque conanti sua [25] flectere lumina cervix
[26] Diriguit, [27] saxoque oculorum induruit humor.
Sed tamen os timidum, vultusq; in marmore suppler,
Submissæq; manus, facies; [28] obnoxia mansit. [235

1 Immobilis. Nam in statuam lapideam fuerat mutatus.
2 Erant enim Phinei propugnatores.
3 Passi sunt.
4 Ordo est. Sed Aconteus erat unus miles Persei, pro quo dum pugnat, concrevit, &c.
5 Repentè orto.
6 Vocibus & sonis.
7 Nam & ipse in statuam marmoream fuit mutatus.
8 Rigida, dura, & saxea facta sunt.
9 Postquam socii ipsius in marmoreas statuas fuerunt transmutati.
10 Marmoreæ statuæ erant.
11 A Persei conspectu oculos avertit.
12 Victor es.
13 Ora homines in saxa mutantia.
14 Sc. sit. Ignorat autem Phineus, quænam fuerit Medusa.
15 Pro uxore Andromedâ pugnavimus.
16 Nam Andromeda, antequam monstro marino objiceretur, Phineo fuerat desponsata. 17 Pœnitet me tibi Andromedam non reliquisse, eamque in jus tuum non venisse. Cedere propriè est abire, & locum dare victori. Hinc dicimus cedere iræ, i. dare locum iræ, & quasi ab irâ discedere. Ab hoc per Metaphoram cedere accipitur pro venire in jus alicujus: ut, cedunt mihi bona ea, i. in jus meum veniunt. Cedere lite, i. victum se fateri, & à judicio victum abire. Cedere aliquandò significat succedere: ut, omnia ex sententiâ cedunt. 18 Vitam. 19 Imbelli, ignavo. 20 Depone. Hos quatuor versus ironicè dicit Perseus, & acerbè. 21 Signa. 22 Medusam Phorci filiam. 23 Converterat. 24 Timido vultu. 25 Suos oculos convertere ne Medusæ caput videret. 26 Rigida & dura facta est. 27 In saxum transmutatus, durus est factus. 28 Dejecta, veluti hominis supplicantis.

Prætus

Prœtus in saxum. *Fab.* II.

Perseus Abantis pronepos, votorum compos, cum conjuge Andromeda Argos patriam suam adiit, Prœtumque, pulso Acrisio fratre, ipsius Persei avo, regnantem, ostenso Medusæ capite, in lapidem vertit, avoque licet immerito (ipsum enim cum Danae matre arcæ impositum in mare projecerat) regnum restituit.

1 VIctor Abantiades patrios cum conjuge muros
Intrat: & 2 immeritæ vindex ultorque parentis
Aggreditur Prœtum. Nam 3 fratre per arma fugato
4 Acrisioneas Prœtus possederat arces. [240
Sed nec ope armorum, nec, quam 5 malè ceperat arce
Torva colubriferi superavit lumina monstri.

1 Perseus votorum compos, cùm Argos in patriam rediisset, Prœtum, à quo Acrisius avus regno fuerat privatus, ostenso Medusæ capite, in lapidem mutavit, avoque licet immerito, (ipsum enim cum Danaë matre arcæ impositum in mare projecerat) regnum restituit, 2 Andromedâ. 3 Qui minimè hoc meruerat, [Vetus Lectio insulsa; nec de Jove potest locus intelligi: pro immeriti igitur immeritæ reposuit N. Heinsius, ut de Danaë intelligeretur.] 4 Expulso Acrisio. 5 Acrisiii regnum, 6 Iniquè, injustè.

Polydectes in lapidem. *Fab.* III.

Polydectes rex insulæ Seriphi, ad quam Perseus cum Danae matre inclusus arcæ pervenerat, cupiens ablegare Perseum, ut illius matre liberè potiretur, ad Gorgonis Medusæ resecandum caput eum misit, quod ille Minerva volente, ad Polydecten pertulit. Cui non credenti, factumque inficianti, Perseus caput ostendit, moxque diriguit.

1 TE tamen, ô parvæ rector Polydecta 2 Seriphi,
Nec juvenis virtus per tot spectata labores,
Nec mala mollierant: sed inexorabile durus
Exerces odium; nec iniquâ finis in irâ est. 245
3 Detrectas etiam laudes: fictamque Medusæ
4 Arguis esse necem. 5 Dabimus tibi pignora veri;
6 Parcite luminibus, Perseus ait: oraque regis
Ore Medusæo silicem sine sanguine fecit.

1 Quamvis tot mirànda gesserit Perseus, totque in lapides converterit, tu tamen, ô Polydecta, odium ac iram mollire nec deponere potes. 2 Insulæ. 3 Diminuis, vituperas. Alioqui detrectare est vitare, negare. 4 Arguere vis, & probare. 5 Ironia, ut ante. 6 Nolite respicere, hæc iis dicit, qui cum Polydecte aderant: admonet enim, ut oculos avertant, ne & ipsi in lapides mutentur. Parcere autem oculis dicitur, qui illos continet clausos.

Musæ

Musæ in aves, & Pyrenei præcipitium. *Fab.* IV.

Musæ cùm Parnassum montem peterent adversis tempestatibus, invitatæ à Pyreneo, qui Daulida Phocidis urbem incolebat, ejus tecta subierunt: qui pulchritudine captus virginum, cum regiam claudi imperâsset ad vim inferendam, ne cupiditatem ejus experirentur, in volucres conversæ sunt; quas dum ille in volucris per aera persequi voluit, delapsus est, ita toto corpore elideretur, vitamque finiret.

1 Nullam quidem Poëta hoc loco exponit transformationem, sed rem sanè admirandam describit. Narrat enim quomodo Pegasus, equus alatus, unà cum Chrysaore è sanguine colli Medusæ exiliérit, & ad Helicenem, Bœotiæ montem, pervenerit, ubi, cum terram pedis ungulâ percussisset illicò fons (qui ἱπποκρήνη, i. caballinus fons est appellatus) exortus fuisse memoratur. Ad eum igitur videndum, relicto Perseo, Pallas profecta est. quæ à Musis accepta, quam promptissimè ad ipsum fuit deducta. 2 Perseo, quem Jupiter in aureum imbrem conversus, & in Danaes gremium delapsus, genuit. 3 Pallas. Vide infra, Lib. 6. v. 2. 4 Insula è Cycladibus. 5 Musis Virginibus sacrum Bœotiæ montem. 6 Musas. Nam Musæ Jovis & Mnemosynes filiæ sunt. Sunt autem Musæ numero novem, quibus nomina à proprio cuique munere indita fuerunt. Clio enim ἀπὸ τῦ κλέος; à gloriâ, quæ ex Poëtarum laudibus oritur, dicta est. Euterpe, Ἀπὸ τῦ δίσπερπῶ, i. à jucundo, propter voluptatem, quæ ab audientibus ex honesti perceptione sentitur. Thalia, ἀπὸ τῦ θάλλειν, i. à virendo, quòd in longum tempus Poëtarum gloria vireſcat. Melpomene, ἀπὸ τῦ μέλπειν, i. à modulando, quòd melodia audientes maximè demulceantur. Terpsichore, ἀπὸ τῦ τέρπειν, i. à delectando, quòd doctrinâ hominum animi maximè delectentur. Erato ἀπὸ τῦ ἐρᾶν, i. ab amando, quòd docti homines ab omnibus amentur. Polymnia, quòd cantus suavitate Poëtas reddat gloria immortales. Urania ἀπὸ τῦ οὐρανῦ, i. à cœlo quòd viri eruditi ad cœlum gloriâ tollantur. Calliope, ἀπὸ τῦ καλλος τῆς φωνῆς, i. à pulchritudine vocis, quòd cantus suavitate alios antecedens magni ab audientibus æstimetur. Harum inventa & hæc fuisse perhibentur, Clio Historiam inveniſſe scribitur: Thalia agriculturam, & curam, quæ plantis adhibetur: Euterpe Mathematicas artes: Terpsichore eruditionem: Erato saltationem: Polymnia lyram: Melpomene cantum lugubrem, & elegias: Urania Astrologiam: Calliope Poësin. 7 Et volucris & alati equi. 8 Pegasum. 9 Aderat enim Perseo Pallas, cùm Medusam obtruncavit. 10 Respondet. Ita Lib. 4. Excipit unus, Ex numero procerum. Ita infra: Jupiter excipit. Virg. 4. Æn. Tum sic excepit regia Juno. 11 Una ex novem Musis.

1 Hactenus [2] aurigenæ comitem [3] Tritonia fratri
Se dedit. Inde cavâ circumdata nube [4] Seriphon
Deserit; à dextra Cythno Gyaroque relictis.
Quaque super pontum via visa brevissima, Thebas,
Virgineumque [5] Helicona petit; quo monte potita
Constitit, & doctas sic est affata [6] sorores:
Fama novi fontis nostras pervenit ad aures;
Dura [7] Medusæi quem præpetis ungula rupit.
Is mihi causa viæ. Volui mirabile monstrum
Cernere: vidi [8] ipsum [9] materno sanguine nasci.
[10] Excipit [11] Uranie: Quæcunq; est causa videndi
Has tibi, diva, domos animo gratissima nostro est.
Vera tamen fama est: & Pegasus hujus origo

Fontis

Fontis. Et ad [1] latices deducit Pallada ſacros.
Quæ mirata diu factas [2] pedis ictibus undas,
Silvarum lucos circumſpicit antiquarum; 265
Antraque, & innumeris diſtinctas flor bus herbas:
Feliceſque vocat pariter ſtudiique locique
[3] Mnemonidas; Quam ſic affata eſt una ſororum:
O, niſi te virtus [4] opera ad majora tuliſſet,
In partem ventura chori Tritonia noſtri, 270
Vera refers; meritoq; probas arteſque locumque:
Et gratam ſortem, tutæ modo ſimus, habemus.
Sed ([5] *vetitum eſt (ô adeò ſceleri nihil)* omnia terrent
Virgineas mentes: diruſque ante ora [7] Pyreneus
Vertitur: & nondum me totâ mente [8] recepi. 275
[9] Daulia Threïcio Phocêaque milite rura
Ceperat ille ferox, injuſtaque regna tenebat.
Templa petebamus Parnaſſia. Vidit euntes,
Noſtraque fallaci veneratus numina cultu;
Mnemonides, (cognòrat enim) conſiſtite, dixit: 280
Nec dubitate, precor, tecto grave [10] ſidus, & imbrem
(Imber erat) vitare meo: ſubiere minores
Sæpe caſas ſuperi. Dictis & tempore motæ
[11] Annuimuſque viro, [12] primaſque intravimus ædes.
Deſierant imbres; victoque [13] Aquilonibus [14] Auſtro, 285
[15] Fuſca repurgato fugiebant nubila cœlo
[16] Impetus ire fuit. Claudit ſua tecta Pereneus:
Vimque parat: quam nos [17] ſumtis effugimus alis.
Ipſe ſecuturo ſimilis ſtetit [18] arduus arce:
Quaque viâ eſt vobis, erit & mihi, dixit, eadem. 290
Seque jacit vecors è ſummæ culmine turris:
Et cadit in vultus, diſcuſſique oſſibus oris
Tundit humum moriens ſcelerato ſanguine tinctam.

1 Aquas ſacras.
2 Percuſſione pedis.
3 Muſas; [Mnemoſynes filias; Illa enim Mater Muſarum. A Mnemoſyne formes Mnemoſynidas, quod non patitur verſus. Sed à Græco Μνήμων Μνήμονος.]
3 Ad bellica geſta, quæ ſtudio diſciplinarum ſunt majora.
5 Omnia ſcelerati audent, neque ſibi quiſquam prohibitum eſſe putant.
6 Certe.
7 Thrax fuit tyrannus, qui Daulida, Phocidis urbem occuparit, ubi cum quodam die pluvioſo Muſas ad Parnaſſum euntes vidiſſet, ut tecta ſua ſubirent dum pluvia ceſſaret, invitaverat. Cum vero jam imber ceſſaſſet, Muſæque diſcedere vellent, Pyreneus impius, illis vim inferre parabat. Sed Muſæ in aves converſæ evolaverunt, quas cum perſequi Pyreneus veſſet, ex arce ſe præcipitem jaciens caput terræ illiſit, ſicque expiravit. 8 Collegi. 9 Daulios agros. Daulia autem (quæ & Daulis dicitur) urbs eſt Phocidis, à Daulide Nympha appellata. 10 Tempeſtates à quorundam ſiderum ortu & occaſu excitatas. Metonymia efficientis. 11 Conſenſimus, morem geſſimus. 12 Primas ædium partes. 13 Serenitatem adferentibus. 14 Noto pluvias ad nubes adferente. 15 Subnigra. 16 Voluntas abeundi nobis fuit. 17 Subito aſſumtis. 18 In arduo, i.e. [in loco excelſo eamque ob cauſſam periculoſo]

Pieridum

Pieridum certamen cum Muſis. Illarum ſpeciminis argumentum. Dii à Typhoëo fugati, ſeque mutantes in varias formas. *Fab.* V.

Pierûs qui Macedoniam poſſedit, & Evippes novem filiæ, inſolentius dum gloriarentur, Muſas in certamina cantus provocârunt: quarum una carmen exorſa eſt, quod gigantes adverſus Deos contenderint; ex quibus Typhoeus terrigena deformitate terruit deos, compulitque in Ægyptum: ubi Jupiter ob metum in arietem verſus eſt. Apollo in corvum, Liber in caprum, Diana in felem, Juno in vaccam, Venus in piſcem. Invicem autem Muſæ, cum Cereris laudem cecinissent, & qualiter Typhoeus Ætnæ monti Siciliæ ſubjectus eſſet; Pierides victæ in picas ſunt transfiguratæ.

1 Multas deſcribit Metamorphoſes Poeta: Muſa enim fingitur Palladi referre certamen ſuum cum Pierûs filiabus, quo quidem in certamine, & transformationes Deorum in varia animalia tempore belli gigantei à Pierûs filiabus canuntur, & pœna Typhoei gigantis, & Proſerpinæ raptus, Cyanes in fontem mutatio, multaque alia contra à Muſis cantantur. Pieros igitur ex Evippe uxore novem ſuſtulit filias, quæ pulchritudine ac vocalitate ſua ſuperbæ, Muſas in certamen provocare auſæ ſunt. Eas vero Nympharum judicio victas, Muſæ indignatæ, vocalitate ereptâ in raucas picas mutarunt. 2 Exprimentium ſalutationis vocem χαῖρε, χαῖρε: illud enim verbum exprimere videntur picæ. [Ita Perſius in Prologio, Qui expedivit Pſittaco ſuum χαῖρε, Picaſque docuit verba noſtra conari?] 3 Pallas miratur unde hæc vox ſalutantium ſonet, &c. 4 De ſua fortuna conquerentes. 5 Muſa reſpondet Deæ Palladi miranti. 6 Macedonicis agris. Pella eſt urbs Macedoniæ, natale ſolum Philippi Macedonis, & Alexandri Magni, qui inde Pellæi dicuntur. [Ita Juvenalis, Unus Pellæo Juveni non ſufficit orbis, Sarcophago contentus erit.] 7 Ex Pœoniâ oriunda. 8 Id eſt, Novies peperierat. Lucina, ſic appellata à luce, quod in luce meducere infantes credebatur, gravidarum & parturientium Dea. 9 Superba facta eſt. 10 Theſſalicas: Hæmonia enim eadem eſt cum Theſſalia, ab Hæmone rege dicta. 11 Achaias, Græcas.

1 Muſa loquebatur. Pennæ ſonuêre per auras: [295
Voxque 2 ſalutantum ramis veniebat ab altis.
Suſpicit; & linguæ quærit tam certa loquentes
Unde ſonent: hominemq; putant 3 Jove nata locutum.
Ales erant; numeroque novem ſua 4 fata querentes
Inſtiterant ramis imitantes omnia picæ.
Miranti ſic orſa Deæ: Dea: Nuper & iſtæ 300
Auxerunt volucrem victæ certamine turbam.
Piëros has genuit 6 Pellæis dives in arvis:
7 Pæonis Evippe mater fuit: illa potentem
8 Lucinam novies, novies paritura, vocavit.
9 Intumuit numero ſtolidarum turba ſororum; 305
Perque tot 10 Hæmonias, & per tot 11 Achaidas urbes

[1] Huc venit: & tali committunt prælia voce:
Desinite indoctum vanâ dulcedine vulgus
Fallere. Nobiscum, si qua est fiducia vobis,
[2] Thespiades certate Deæ: nec voce, nec arte
Vincemur; totidemque sumus. Vel cedite victæ
[3] Fonte Medusæo, & [4] Hyanteâ [5] Aganippe:
Vel nos [6] Emathiis ad [7] Pæonas usque nivosos
Cedamus campis. [8] Dirimant certamina Nymphæ.
Turpe quidem contendere erat; sed cedere visum
Turpius. Electæ [9] jurant per flumina Nymphæ;
Factaque de vivo [10] presêre sedilia saxo.
[11] Tunc, sine sorte prior, quæ se certare professa est,
Bella canit superûm: [12] falsoque in honore Gigantas
Ponit, & [13] extenuat magnorum facta Deorum;
Emissumque imâ de sede [14] Typhoea terræ
Cœlitibus fecisse metum; cunctosque dedisse
Terga fugæ: donec fessos [15] Ægyptia tellus
Ceperit, & septem discretus in ostia Nilus.
Huc quoq; terrigenam venisse Typhoea narrat,
Et se mentitis superos celâsse figuris.
[16] Duxque gregis, dixit, fit Juppiter: unde recurvis
Nunc quoq; formatis Libys est cum cornibus Ammon.
[17] Delius in Corvo, proles Semeleia Capro,
Fele [18] soror Phœbi, niveâ [19] Saturnia Vaccâ,
Pisce [20] Venus latuit, Cyllenius [21] Ibidis alis.

Hactenus ad citharam vocalia moverat ora:
Poscimur [22] Aonides. Sed forsitan otia non sint;
[23] Nec nostris præbere vacet tibi cantibus aurem.
Ne dubita, vestrumq; mihi refer ordine carmen.
Pallas ait: nemorisque [24] levi consedit in umbra.
Musa refert: [25] *Dedimus* summam certaminis uni.
Surgit, & [26] immissos hederâ collecta capillos
[27] Calliope querulas prætentat pollice chordas:
Atque hæc percussis subjungit carmina [28] nervis.

[1] Ad Parnassum. [2] Musæ Thespiades dictæ sunt à Thespiis, urbe Bœotiæ, ubi maxime colebantur. [3] Hippocrene, 257 vers. supra, Musis dicato. [4] Bœotos antiquitus Hyantes appellatos fuisse, scribit Plinius. Hinc Hyanteus. [5] Aganippe fons est Bœotiæ, Musis sacer. [6] [Thessalicis. Emathiæ enim Thessaliæ. Lucanus initio operis. Bella per Emathios plusquam civilia campos. Juscque datum sceleri canimus. Pharsalicos intelligit campos qui in Thessaliâ. Catullus quoq; de Peleo, Emathiæ tutamen opis. Peleus autem Rex Thessaliæ.] [7] Montanos. Pæones enim populi sunt Macedoniæ montani. [8] Dijudicent, utræ nostrum melius cecinerint. Dirimi autem proprie dicuntur bella atque lites, cum sedantur. [9] Se juste judicaturas. [10] Occupavere sedilia è saxo nativo. [11] Tunc una ex illis sororibus, non exspectato sortis decreto utra pars prior caneret. [12] Canit Gigantomachiam, & falsa; nam Deos deprimit, Gigantas laudat. [13] Minuit, deprimit, minora facit, quam revera sint. [14] Typhoeus Titanis & Terræ fuit filius, tantâ audaciâ, ut Jovem in pugnam provocare sit ausus. Quare Jupiter illum fulmine stravit, Trinacriæque Insulæ subjecit. [15] Gigantes Typhoeo duce, impetum in Deos fecerunt, ac eos in Ægyptum usque fugere coegerunt, ubi se Typhoei metu in varia animalia converterunt. [16] Aries. Nam Jupiter se in arietem commutavit. [17] Apollo se in corvum mutavit. Bacchus filius Semeles, in caprum. [18] Diana, soror Apollinis, in felem se convertit. [19] Juno, Saturni filia, in vaccam. [20] De Veneris in piscem mutatione Ovid. 2. Fast. Terribilem quondam, &c. usque ad, sidera nomen habent. [21] Ibis est avis Ciconiæ similis. [22] Nos Musæ ad tantandum invitamur. Aonides Musæ dicuntur, ab Aonia Bœotiæ parte montana. [23] Nec commodum tibi est meos Hymnos audire. [24] Suavi ac jucundâ. [25] Totum certamen uni exsororibus commissimus. [26] Dimisso, neglecto. [27] Una ex novem Musis: cui à pulchritudine ac bonitate vocis nomen inditum est. Nam καλλὼ pulchritudo, & ὤψ vox dicitur. [28] Chordis.

Proserpina à Plutone rapta, & Cyane in fontem. *Fab.* VI.

Venus indignata quod & Diana, & Proserpina Cereris filia, numen suum conjugiaque aspernarentur, Ditem, qui territus viribus Typhoei moventis Ætnam, cui subjectus à Diis erat, ab inferis emerserat, impulit in amorem, uti Proserpinam circa Pergum lacum Hennæ, flores legentem cum Minerva atque Diana, raperet. Quâ captâ, cum properanter curru fugeret, à Cyane Nympha, quam dilexerat Anapis amnis, intercedente tardatus est. At ille incensus irâ propter moram intercedentis, sceptrum tanta vi jecit in terram, ut totum conderetur: icta tellus ita biavit, ut illac Plutonis currus ad Inferos transierit. Cyanen vero, quæ currui obstiterat, in liquorem sui nominis vertit: cujus lacus contiguus Arethusæ videtur.

[1] PRima Ceres unco glebam dimovit aratro:
Prima dedit fruges, [2] alimentaque mitia terris;
[3] Prima dedit leges. Cereris sumus omnia munus.
Illa canenda mihi est. Utinam modo dicere possem
Carmina digna Deæ! certe Dea carmine digna est.
[4] Vasta giganteis ingesta est insula membris
[5] Trinacris; & magnis subjectum [6] molibus urget
Æ herias ausum sperare Typhoëa sedes.
Nititur ille quidem, pugnatque resurgere sæpe;
Dextra sed [7] Ausonio manus est subjecta Peloro:
Læva, [8] Pachyne tibi: [9] Lilybæo crura premuntur;
Degravat [10] Ætna caput: sub quâ resupinus arenas
Ejectat, [11] flammamque fero vomit ore Typhoeus.

1 A laudibus Cereris carmen suum Calliope auspicatur. Ceres autem Saturni & Opis filia fuisse dicitur, quæ omnium prima agrorum cultum ac frumenta hominibus administravit, legesque invenit, quibus homines civiliter vivere cœperunt. Hac fere re, etitione usus est & alibi: Prima Ceres docuit turgescere semen in agris, Falcoloratas subsecuitque comas. Prima jugis tauros supponere colla coegit, veterem curvo dente revellit humum. Qui de re rursus Fastor. lib. 4. v. 40 Prima Ceres homini ad meliora alimenta vocato, Mutavit glandes utiliore cib il a jugo tauros collum præbere coegit: Tunc primum Soles eruta vidit hum 2 Frumenta, ante cujus inventionem homines glandibus vescebantur. 3 Prima ex Ceres leges tulisse dicitur: unde à Virg. 4. Æn. legifera vocatur. Anaphor 4 Typhœo giganti, fulmine percusso, Jupiter Siciliam insulam superinjeci ut quando resurgens cœlo Deos pellere tentaret. 5 Sicilia, quæ ab aliis Tr maria sæpe dicitur, quod tria ἄκρα, & promontoria habeat, Pelorum, Li haum. & Pachynum. 6 Montibus, ponderibus. 7 Italo, quippe qui ad Si lium vergat. Pelorus dictus est à Peloro, classis Hannibalis gubernatore, qu interfectum Hannibal cum crederet, se in insidias adductum ibi sepeliendum c rit. 8 Pachynus Siciliæ promontorium est in Græciam vergens. 9 Lil bæus quoque Siciliæ est promontorium Africam respiciens. 10 Mons est Si liæ altissimus, cujus vertex fere semper flammas ejicit. 11 Hac de re sic Fast. Alta jacet vasti super ora Typhoeus Ætnæ, Cujus anhelatis ignibus ar humus. Et 2. Ex Ponto: Vidimus Ætnæâ cœlum splendescere flammâ, Supp sitve monti quam vomit ore Gigas.

Sæpè [2] remoliri [3] luctatur pondera terræ;
Oppidaq; & magnos evolvere corpore montes.
Dè tremit tellus: & [4] Rex pavet ipse silentum,
Et [5] pateat; latoque [6] solum retegatur hiatu,
Immissusque dies trepidantes terreat umbras.
Hanc metuens cladem, tenebrosâ sede tyrannus
Ierat: curruque [7] atrorum vectus equorum
Ambibat Siculæ cautus [9] fundamina terræ.
Si quam exploratum satis est loca nulla labare,
Sospitique metus: [10] videt hunc [11] Erycina vagantem
Monte [12] suo residens: [14] natumq; amplexa volucrē;
Arma manusq; meæ, mea, nate, potentia, dixit,
Ne, quibus superas omnes, cape tela, Cupido,
Nec [16] Dei [17] pectus celeres [18] molire sagittas,
Ni [19] triplicis cessit fortuna novissima regni.
Tu superos, ipsumque Jovem, tu numina ponti
Victa domas, ipsumq; regis qui numina ponti.
Vertara quid cessant? cur non matrisque, tuumque
Imperium [20] prolers? [21] agitur pars tertia mundi.
Et tamen in cœlo quoque tanta potentia nostro
Queritur: ac mecum vires minuuntur amoris.
Pallada nonne vides, jaculatricemque Dianam
Sensisse mihi? Cereris quoque [24] filia virgo,
Spatiemur, erit: num spes affectat easdem.
Nec tu, pro socio si qua est mea gratia regno
Junge Deam patruo. Dixit Venus. [26] Ille pharetram
Solvit: & arbitrio matris de mille sagittis
Quam sepositi: sed quâ nec acutior ulla,
Nec minùs incerta est, [27] nec quæ magis audiat arcum:
Oppositoque genu [29] curvavit flexile cornu:

1 Sæpè tentat montes excutere, quo tempore maximi fiunt terræ motus.
2 Demoliri, decutere.
3 Conatur.
4 Pluto. Manes silentes dicuntur, quod mortuis nulla vox sit.
5 Aperiatur.
6 Terra.
7 Nigrorum: apud inferos enim omnia sunt nigra, utpotè apud quos perpetuæ sunt tenebræ.
8 Circumibat.
9 Fundamenta.
10 Narratura. Poëta Cyanes Nymphæ transformationem in stagnum, priùs Proserpinæ raptum describit. Cùm enim Pluto, Deus inferorum, in Sicilia vagaretur sagittâ à Cupidine, rogatu Veneris, percussus, vi à Proserpinâ, Ce-

is filiâ, ita exarsit, ut eam raptam statim currui suo imponeret, atque asaret. Cùm verò à Cyane Nymphâ retineretur, ipse, adspertâ terrâ, ad inos cum Proserpinâ devectus est. Cyane autem eodolore fuit affecta, ut paun in fontem fuerit commutata. 11 Venus: ab Eryce, Veneris ac Butæ fiqui, cùm in Siciliâ regnaret, ac plurimùm corporis viribus polleret, hosut secum cæstibus decertarent, provocabat. Is exstructo matri Veneri plo quæ inde Ericina fuit appellata, cum Hercule congressus, ab eo fuit ctus. 12 Huic monti nomen est Eryx, ab Erice dicto. 13 Sibi dicato. Filium alatum, i. Cupidinem. 15 Eadem fermè oratione Venus apud Virg. 1, Cupidinem filium alloquitur: Nate meæ vires. 16 Plutonis. 17 Anum. 18 Præpara. 19 Quod in tres divisum est partes. Quarum supre-i. cœlum, obtigit Jovi: media, i. terra, cum mari Neptuno: infima ac ul-, i. inferi, Plutoni. 20 Producis, amplificas. Sic Virg. 6. Æn. Super amantas & Indos Proferet imperium. 21 Tertia pars mundi in periculo atur, parumque abest, quin ea à nobis amittatur. 22 Non solùm inferos mur ab amore liberos esse, verùm superorum quoque quidam nos spernunt, râque patientiâ fruuntur. 23 A quibus potissimùm spernatur, exponit Vepallas enim ac Diana perpetuam voverant virginitatem. 24 Proserpina, Jovis & Cereris fuit filia. 25 Junge Proserpinam Plutoni fratri Jovis, Proserpinæ pater. Ergò Pluto Proserpinæ patruus. 26 Cupido. 27 Nec facilius ab arcu emittuntur. Illæ enim sagittæ arcum audire, & obtempediciuntur, quæ facilè ab arcu emittuntur: vel etiam quæ hoc, quòd arpetit, faciunt, i. certò feriunt. 28 Gestum exprimit eorum, qui arcus inuunt. 29 Inflexit, ut intenderet.

Inque [1] cor [2] hamatâ percussit arundine [3] Ditem.
[4] Haud procul [5] Hennæis lacus est à mœnibus altæ,
Nomine Pergus, aquæ. Non illo plura [6] Caystros
Carmina cygnorum labentibus audit in undis.
[7] Silva coronat aquas, cingens latus omne : suisque
Frondibus, ut velo, Phœbeos [8] submovet [9] ignes:
Frigora dant rami, Tyrios humus humida flores.
Perpetuum ver est. Quo dum Proserpina luco
Ludit, & aut Violas, aut candida Lilia carpit,
Dumque [10] puellari studio calathosque sinumque
Implet, & æquales certat superare legendo ;
[11] Pænè simul visa est, dilectaque raptaque Diti :
Usque adeò properatur amor. [12] Dea territa mœsto,
Et [13] matrem, & [14] comites, sed matrem sæpius, [15] ore
Clamat : &, ut summâ vestem laniârat ab [16] ora,
Collecti flores tunicis cecidêre remissis.
Tantaque simplicitas puerilibus adfuit annis :
[17] Hæc quoque virgineum movit [18] jactora dolorem.
Raptor [19] agit currus, & nomine quemque vocatos
Exhortator equos. Quorum per colla jubasque
[20] Excutit [21] obscurâ tinctas ferrugine habenas.
Perque lacus altos, & olentia sulphure fertur
Stagna [22] Palicorum ruptâ [23] ferventia terrâ :
Et quâ [24] Bacchiadæ bimari gens orta [25] Corintho
Inter inæquales posuerunt [26] mœnia [27] portus.
[28] Est medium Cyanes, & [29] Pisææ Arethusæ,
Quod cöit angustis incluſum cornibus æquor.
Hic fuit, à cujus stagnum quoq; nomine dictum est,
Inter Sicelidas Cyane celeberrima Nymphas ;
Gurgite quæ medio summâ tenus exstitit alvo,
Agnovitque [30] Deum : Nec longiùs ibitis, inquit,

1 Pro corde.
2 Sagitta ferro armatâ & hamo, quæ è corpore difficulter extrahi potest.
3 Plutonem, qui à Græcis πλούτων, à Latinis Dis κατ' ἀντίφρασιν, quòd minimè sit dives, dicitur. Nam πλοῦτος & Deus est divitiarum, & pro ipsis quoque divitiis ponitur. Vel rectè Dis dicitur, quoniam è terra, cujus Deus Pluto ab aliis dicitur, divitiæ effodiuntur.
4 Lacum nomine Pergum describit juxtà quem Proserpina cum æqualibus puellis flores colligens, à Plutone, illàc curru transeunte, rapta fuit.
5 Henna urbs Siciliæ.
6 Ioniæ fluvius, cycnorum copiâ celebris. 7 Undique sylva lacum circumit. 8 Repellit, penetrare non sinit. 9 Solis fervores. 10 Cupiditate puellæ convenienti. 11 Climax. Sic 3. Faster. Mars vidit hanc, visamque cupit, potiturque cupitâ. 12 Proserpina. 13 Cererem. 14 Leucippen, Phœno, Ianthen, Melobothin, Tychen & Ocyrhoen. 15 Pleonasmus. 16 A supremo limbo. 17 Elegantissimè, ut ubique, Poëta noster hic exprimit τὸ παιδικὸν puellæ simplicis, ut quæ collectos flosculos anxiè servare studet. 18 Hoc damnum, quòd amiserat flores. 19 Agitat & concitat in cursum. 20 Concutit. 21 Ferrugineo colore, qui fuscus est ac ferro similis. 22 Palici Jovis & Thaleæ Nymphæ, à Vulcano genitæ, filii fuerunt. Dicti sunt autem Palici ὅτι τὸ παλὶν ἐπιδοῦναι, i. ab iterum veniendo in vitam, cùm mortui jam essent. Nam cùm Thalea Nympha à Jove fuisset compressa, Junonis timore optavit, ut sibi terra dehisceret. Quod ubi factum est, maturi partûs tempus advenit : ex terra igitur aperta duo simul infantes exiliêre, qui Palici sunt appellati. 23 Inuit Poëta ibi esse fontes calidarum aquarum. 24 Originem Bacchi, à Dionysi filiâ, ducentes. 25 Corinthus idcircò bimaris appellatur, quòd in Isthmo Peloponnesi ædificata ab altera parte Ægæum mare, ab altera Ionium spectet. Sic Horat. dixit Bimarisve Corinthi Mœnia. 26 Ædificârunt urbem Syracusas. 27 Alter enim portus major, alter minor est dicitur, 28 Locum describit, ubi Cyane Nympha Plutonem inhibêre voluit, ne Proserpinam asportaret. Cæterum à Plutone contemta, præ dolore in fontem sui nominis fuit conversa. 29 Arethusa fons est Siciliæ juxta Syracusas urbem, quam idcircò Pisæam vocat Poëta, quòd creditur esse Alpheus, qui fluvius juxta Pisam subterraneo meatu lapsus, miscêre se Arethusæ fonti dicitur. 30 Plutonem.

Non

Non potes invitæ Cereris gener esse. Roganda ; 415
Non rapienda fuit. Quod si [1] componere magnis
Parva mihi fas est ; & me dilexit [2] Anapis,
Exorata tamen, nec, ut hæc, exterrita nupsi.
Dixit : &, in partes diversas brachia tendens,
Obstitit. Haud ultrà tenuit [3] Saturnius iram : 420
Terribilesque hortatus eques, in gurgitis ima
Contortum valido sceptrum regale lacerto
[4] Condidit. [5] Icta viam tellus in [6] Tartara fecit :
Et pronus currus medio [7] cratere recepit.
At Cyane, raptæmque Deam, contemtaque fontis 425
Jura sui mœrens, [8] inconsolabile vulnus
Mente gerit tacitâ ; lacrymisque absumitur [9] omnis :
Et, quarum fuerat magnum modò numen, in illas
Extenuatur aquas. Molliri membra videres :
Ossa pati [10] flexus : ungues [11] posuisse rigorem : 430
Primaque de tota tenuissima quæque liquescunt ;
Cærulei crines, digitique, & crura, pedesque :
Nam brevis in gelidas membris [12] exilibus undas
Transitus est. Post hæc tergumque humeriq; latusque
Pectoraque in tenues abeunt [13] evanida rivos. 435
Denique pro vivo vitiatas sanguine venas
Lympha subit : [14] restatq; nihil, quod prendere possis.

1 Comparare, assimilare, in Trist. Grandia si parvis assimilare licet.
2 Fluvius Siciliæ.
3 Pluto Saturni filius.
4 Jecit tantis viribus, ut totum sceptrum occultaretur.
5 Nam sceptro percussa ita hiavit, ut facilè Plutonis currus illâc ad inferos pertransierit.
6 Ad inferos. Est enim Tartarus infimus inferrorum locus & obscurissimus, dictus ἀπὸ τῆς ταραχῆς. i. ex eo quod omnia in eo perturbata & confusa sint.

7 In mediam voraginem. Nam crater non solùm vas dicitur : sed ad ejus similitudinem hiatus quoque terræ, undà flamma præsertim egreditur, crater appellatur. 8 Maximum dolorem, qui nullam consolationem admittere posset. 9 Tota. 10 Fiunt flexilia. 11 Deposuisse. 12 Tenuibus ac parvis. 13 Evanescentia, resoluta. 14 Nihil duri de Cyanes corpore fuit relictum, quod quisquam manibus prehendere possit.

Puer in stellionem. *Fab.* VII.

Ceres cùm orbem terrarum peragrâsset requirens filiam Proserpinam, æstu torrida ad casam cujusdam anûs nomine Mismes, aut, ut alii volunt Metaniræ, devenit ; petitque ab ea ut sibi aquam ad os colluendum porrigeret. Quæ cùm polentam ei potionem dedisset, & illa avidius biberet, puer quidam ejusdem casæ, nomine Stelles, eam procaciùs est prosetutus, aviditatem ejus in bibendo cum risu increpans : cujus Dea audaciâ offensa, in ejus malas partem potionis effudit, fecitque ut in stellionem converteretur, qui variis maculis potionem polentâ sparsam ostenderet.

Nteres pavidæ nequicquam [1] filia [2] matri
Omnibus est terris, [3] omni quæsita profundo.

1 Proserpina.
2 Cereri.
3 In omni mari.

Illam non [1] rutulis veniens [2] Aurora capillis
(essantem vidit, non [3] Hesperus. [4] Illa duabus
Flammiferâ [5] pinus manibus succendit ab [6] Ætnâ,
Perque [7] pruinolas tulit irrequieta tenebras.
Rursus, ubi alma dies [8] hebetârat sidera, [9] natam
Solis ad occasus Solis quærebat ab ortu
Fessa labore sitim [10] collegerat: [11] oraque nulli
Colluerant fontes: cum tectam [12] stramine vidit
Fortè [13] casam, parvasque fores pulsavit. At [14] indè
[15] Prodit [16] anus, [17] Divamque videt, lymphamq; rogan
[18] Dulce dedit, tostâ quod coxerat antè, [19] polentâ.
Dum bibit illa datam; [20] duri [21] puer oris, & auda
Constitit ante Deam; risitque [22] avidamque vocavit
Offensa est: neq; adhuc [23] epotâ parte loquentem
Cum liquido mistâ perfudit Diva polentâ.
[24] Combibit os maculas; &, qua modò brachia ge
Crura gerit; cauda est mutatis addita membris: [25]
Inque brevem formam, nè sit vis magna nocendi,
Contrahitur: parvâque minor mensura lacertâ est.
Mirantem, flentemque & tangere monstra parantem
Fugit anum; latebramque petit [25] aptumq; colori
Nomen habet, variis [26] stellatus corpora guttis.

1 Rubentibus.
2 Oriens.
3 Occidens orbis plaga.
4 Ceres.
5 Faces ex pinu arbore confectas. Pinus enim arbor est, ex quâ optimæ faces conficiuntur. Hoc loco non dicit Poëta, quot faces accenderit Ceres. In 4. verò Fast. ait duas fuisse: Illic accendit minas pro lampade pinus: Hinc Cereris sacris nunc quoque tæda datur. Metonym. materiæ.
6 Ab Ætnæ incendio & cratere. Undè & in sacrificiis Cereris faces accensas jactare solebant ad imitationem illius, filiam quærentis. 7 Noctis. 8 Lumen syderum retuderat & occultaverat. Nam adveniente die syderum fulgor non videtur. Metaphora. 9 Filiam Proserpinam. 10 Contraxit. 11 Nihil aquæ biberat. Propriè autem os collui dicitur, quandò abluitur. 12 Paleâ, culmis frumentaceis. Stramen indè dictum est, quòd pecori sternatur. 13 Domum rusticam. 14 Ex istâ casâ. 15 Procedit, egredit. 16 Metanira. 17 Cererem. 18 Mustum. 19 Sc. cum. Polenta est farina hordeacea, sive hordeum madefactum, deinde siccatum, & tostum. 20 Duri oris dicuntur, qui sunt impudentes. 21 Stelles. 22 Gulosam. 23 Epotâ. 24 Contrahit. 25 Stellio vocatur, quòd parvis stellis insignitus esse videatur. Est autem parvum animal, quod (ut ait Plinius) rore tantùm vivit. 25 Habens stellatum corpus, & guttis insectum, quæ stellæ videntur.

Ascalaphus in bubonem. *Fab.* VI

Cùm Aretbusa Nympha Siculæ fontis, qui humo pr[æ]fluus ab Elide fluit, indicavisset Cereri à Dite r[a]ptam Proserpinam; illa ab Jove impetravit, fratris nuptiis contenta non esset, eâ lege ab i[n]feris reduceret eam, si nihil ibi gustâsset. Quam causam cum judicium fieret, Ascalaphus Acheron[t]is filius ad judicium primus descendit, docuit eam, mali Punici granum gustâsse: quamobr[em] in avem bubonem abominandi ominis conver[t]it est. Jupiter autem ex æquo fratri suo Cereri tribuit, ut partem anni Proserpina apud viros partem autem apud matrem ageret.

Qui

QUas Dea per terras, & quas erraverit undas,
Longa refert mora est. [1] *Quærenti defuit orbis.*
[2] Sicaniam repetit. Dumque omnia lustrat eundo;
Venit & ad [3] Cyanen: ea, ni mutata fuisset,
Omnia narrâsset. Sed & os & lingua volenti
Dicere non aderant: [4] nec, quo loqueretur, habebat.
Signa tamen manifesta dedit: notamque parenti
Illo forte loco delapsam gurgite sacro
Persephones [5] zonam summis ostendit in undis.
Quam simul agnovit, tanquam tum denique raptam
Scisset, inornatos laniavit Diva capillos:
Et repetita suis percussit pectora palmis.
Nec scit adhuc ubi sit: terras tamen [6] increpat omnes;
Ingrataque vocat, nec frugum munere dignas.
[7] Trinacriam ante alias, in quas [8] vestigia [9] damni
Repperit. Ergo illic [10] sævâ vertentia glebas
Fregit aratra manu: [11] parilique irata colonos
Ruricolasque boves leto dedit: [12] arvaque jussit
Fallere depositum; vitiataque semina fecit.
Fertilitas terræ latum vulgata per orbem
[13] Cassa jacet; primis [14] segetes moriuntur in herbis:
Et modo [15] Sol nimius, nimius modo corripit [16] imber.
[17] Sideraq; ventiq; nocent; avidæque volucres
[18] Semina jacta [19] legunt: [20] lolium, tribuliq; [21] fatigant
[22] Triticeas messes, & [23] inexpugnabile gramen.
Cum caput [24] Elëis [25] Alpheias extulit undis:
[26] Roranteſque comas à fronte [27] removit ad aures:
Atque ait: O toto quæsitæ virginis orbe,
Et frugum genitrix [28] immensos sistite labores:

1 Nam cum Ceres totum terrarum orbem perlustrasse: ubi quæreretur illam, nihil e loci restabat: quare in Siciliam est reversa.
2 Revertitur in Siciliam, à Sycano rege appellatam.
3 Cyanes mutationem. Vide supra Fab. vi.
4 Nec linguam, quâ loqui posset habebat.
5 Cingulum Proserpinæ. Quam enim Latini Proserpinam, Græci Persephonem vocant. 6 Incusat, objurgat.
7 Siciliam quod tria acra, i. promontoria habeat, ut supra diximus.
8 Zonam nempe. 9 Amissæ filiæ.
10 Robusta & irata manu. Metonymice.
11 Interfecit simili ac pari morte. Alii legunt, nec male, pariterque. [Hæc autem lectio in antiquis libris vix est inveniendâ, certe ejus Heinsius non meminit. 12 Et arvis mandavit, ne sibi semina credita redderent. Depositum dicitur id, quod alicujus fidei committitur, eâ conditione factum, ut id, nobis petentibus, iterum restituat. Deponi enim aliquando dicitur, quod servandum alicui datur. [Deponi quoque dicuntur præmia pro quibus Poetæ certant, ita Virgilius Ecloga III.] Est vero figurata & poetica locutio, fallere depositum, pro eo quod est, fallere homines, non reddendo semina credita atque deposita.
13 Dispersa marcescit, ac nullo est in honore, nullumque fructum hominibus præbet. 14 Frumenta seminata. Eleganter autem ea omnia enumerat, quibus segetes corrumpuntur. 15 Nimia siccitas à calore Solis proveniens. 16 Nimia humiditas. Nam imber in herba tantum segetibus est utilis, florentibus autem frumento & hordeo nocet. 17 Sydera tunc nocere segetibus videntur, cum rubiginem contrahunt. Venti autem tribus temporibus nocent frumento & hordeo, in flore, aut protinus cum deflorûere, vel matureſcere incipientibus. 18 Grana seminata. 19 Colligunt, & devorant. 20. Herbi est hordeo similis, segetes corrumpens. 21 Laboriosiores efficiunt. 22 Tritici segetes. Messis autem proprie dicitur tempus metendi & colligendi frumenti: sed pro segete interdum quoque accipitur, ut hoc loco. 23 Indomabile, quod nullâ ratione ita domari potest, ut non renascatur. 24 Aquis per subterraneas cavernas ab Elide urbe venientibus. 25 Arethusa, quæ, Alphei fluvii Elidis, filia esse videtur. Arethusa quoque eadem cum Alpheo esse putatur: quæ enim apud Pisam in Alpheum projiciuntur, eadem in Sicilia ab Arethusa ejiciuntur. 26 Stillantes capillos. 27 Repulit. 28 Desiste immensis laboribus, filiæ quærendæ. Sistere autem est stare facere, reprimere: ut, Siste gradum, siste lachrymas. Aliquando ponitur pro sui copiam facere, & se præsentem exhibere. Cic. Des operam, ut ante Kalendas sistas. Item, Sistere aliquem judicio.

Neve tibi fidæ [1] violenta iraſcere terræ.
Terra nihil meruit; [2] patuitque invita rapinæ.
[3] Nec ſum pro patria ſupplex: hanc [4] hoſpita veni.
[5] Piſa mihi patria eſt: & ab Elide ducimus ortum.
Sicaniam peregrina colo: ſed gratior omni
Hæc mihi terra ſolo eſt, hos nunc Arethuſa Penates,
Hanc habeo ſedem; quam tu, mitiſſima, ſerva.
[6] Mota loco cur ſim, tantique per æquoris undas.
Advehar [7] Ortygiam; veniet narrantibus hora
[8] Tempeſtiva meis: cum tu curiſq; [9] levata,
Et vultûs melioris eris. Mibi pervia tellus
Præbet iter: [10] ſubterque imas ablata cavernas
Hic [11] caput attollo: [12] deſuetaque ſidera cerno.
Ergo dum [13] Stygio ſub terris gurgite labor,
Viſa tua eſt oculis illic Proſerpina noſtris,
Illa quidem triſtis, nec adhuc interrita vultu;
Sed regina tamen, ſed opaci maxima [14] mundi;
Sed tamen inferni [15] pollens matrona [16] tyranni.
[17] Mater ad auditas ſtupuit, ceu ſaxea, voces:
Attonitæque diu ſimilis fuit: utque dolore
[18] Pulſa gravi gravis eſt amentia; currubus auras
Exit in æthereas. Ibi toto [19] nubila vultu
Ante Jovem paſſis ſtetit [20] invidioſa capillis.
[21] Proque meo veni ſupplex tibi, Juppiter, inquit,
Sanguine, proq; tuo. Si nulla eſt gratia matris;
[22] Nata patrem moveat [23] neu ſit tibi cura precamur
Vilior illius, quod noſtro eſt edita partu.
En quæſita diu tandem mihi nata reperta eſt:
[24] Si reperire vocas, amittere, certius; aut ſi
Scire ubi ſit, reperire vocas. [25] Quod rapta feremus
Dummodo reddat eam: neq; enim prædone marito
Filia digna tua eſt; ſi jam mea filia digna eſt.
Juppiter [26] excepit: Commune eſt pignus onuſque
Nata mihi tecum: ſed, ſi [27] modo nomina rebus
Addere vera placet, non hoc injuria factum,
Verum amor eſt: neq; erit nobis gener ille [28] pudori,

1 Irata.
2 Se aperuit, ut Plutoni, unà cum rapta Proſerpina ad inferos properanti, aditum præberet.
3 Nec tibi pro patriæ meæ excuſatione ſupplico.
4 Hæc idcirco dicit, ne mentiri putetur.
5 Peregrina.
6 Sic 4 Triſt. Sulmo mihi patria eſt, gelidis uberrimus undis. Ter. in Eun. Samia mihi mater fuit. Piſa Arcadiæ oppidum eſt, juxta quod Alpheus fluvius labitur; unde Piſæus derivatur. 6 Arethuſa venatrix fuit Nympha, Dianæ comes, quæ cum forte ſe in Alpheo fluvio lavaret, ita Alpheum in ſui amorem pellexit, ut ipſam retinere conatus ſit: ſed cum in Siciliam uſque fugientem Alpheus ſecutus eſſet, imploraro Dianæ auxilio, in fontem ſui nominis

finxitur eſſe mutata. 7 Eſt hæc Ortygia inſula juxta Syracuſas in Sicilia, junctæ continenti. 8 Tempus commodum. 9 Liberata. 10 Per ſubterraneas vias abducta. 11 Exeo. 12 Non viſa mihi ſub terris labenti, cum fui ſub terra. 13 Ita profundo, ut ipſum Tartarum ſubirem. Styx eſt inferorum palus. 14 Inferni, ſubterranei. 15 Potens uxor. 16 Plutonis. 17 Ceres. 18 Percuſſa, affecta magno dolore. 19 Triſtis. 20 Invidiam motura, & Jovi & Plutoni fratribus. 21 Exſtant 4. Faſt. carmina, quæ hunc locum illuſtrant plurimum: Queſta diu ſecum, uſque, ad cortice poma tegunt. 22 Proſerpina enim Jovis ex Cerere filia fuit. Conatur autem Ceres Jovi perſuadere, ne patiatur filiam à Plutone detineri. 23 Neque illius minorem curam habeas, quod ego illam peperi. 24 Q. d. hoc eſſe potius amittere, quam reperire. 25 Quod ſit rapta æquo animo tolerabimus, dummodo Pluto eam nobis reddat. 26 Reſpondit. 27 Si nomina vera imponere volumus rebus & his factis, non injuriam hoc, ſed amorem eſſe cognoſcemus. 28 Dedecori. Pudor enim eſt timor juſtæ vituperationis.

Tu modò [1]Diva velis. Ut [2] desint cætera; Quantum est
Esse Jovis fratrem! Quid quòd nec cætera desunt,
Nec [3] cedit nisi sorte mihi? Sed tanta cupido
Si tibi [4] discidii; repetat Proserpina [5] cœlum:
Lege tamen certâ; si [6] nullos contigit illic
Ore cibos. Nam sic [7] Parcarum fœdere cautum est.
[8] Dixerat. At Cereri [9] certum est [10] educere natam
Non ità fata sinunt. Quoniam jejunia virgo
[11] Solverat: &, cultis dum [12] simplex errat in hortis,
Puniceum [13] curvâ decerpserat arbore pomum:
Sumptaque pallenti septem de cortice grana
[14] Presserat ore suo. Soluſque ex omnibus illud
Viderat [15] Ascalaphus: quem quondam dicitur Orphne,
Inter [16] Avernales haud ignotissima Nymphas,
Ex Acheronte suo [17] furvis peperisse sub antris,
Vidit: & [18] indicio reditum crudelis ademit.
Ingemuit regina [19] Erebi; testemque [20] profanam
Fecit [21] avem: sparsumque caput [22] Phlegethontide lymphâ
In rostrum, & plumas, & grandia lumina vertit.
Ille [23] sibi ablatus fulvis [24] amicitur ab alis;
[25] Inque caput crescit; [26] longosq; reflectitur ungues
Vixque movet natas per inertia brachia pennas:
[27] Fœdaq; fit volucris, [28] venturi nuncia luctûs,
[29] Ignavus bubo, dirum mortalibus omen.

1 Illum potiùs esse generum.
2 Ut demus omnia alia Plutoni deesse.
3 Nec Pluto potentiâ à quoquam superatur, præterquam à me solo, qui mundi partem meliorem, quam ille, sortitus sum. Nam mihi cœlum, illi inferorum imperium in mundi divisione obtigit.
4 [Separationem conjugum vocat Poëta Discidium. Glossæ veteres. Discidium διάλυσις γάμου, ita Catullus in Coma Berenices, Et fratris cari flebile discidium.]
5 Aërem.
6 Si nihil apud inferos comedit. Qui enim ibi aliquid gustâsset, ei illinc reditus non datur. 7 Nam sic est in fatis. Virg. Æneid. 1. Sic volvere Parcas. Parcæ, tres sorores, Clotho, Lachesis, & Atropos, Noctis & Erebi filiæ sunt, nendo disponentes fatum, quod ipsum Jovem superat. 8 Jupiter. 9 Decretum est. 10 Ab inferis reducere, revocare. 11 Comederat aliquid. 12 Rerum imperita. 13 Depressâ pomorum multitudine. 14 Comederat. 15 Acherontis ex Orphne Nymphâ filius fuit, qui cum restatus esset Proserpinam Plutonis hortis septem grana mali punici comedisse, ab ipsa irata in bubonem, pessimi ominis avem, fuit commutatus. 16 Infernales. 17 Nigris spelunciis. 18 Et Ascalaphus delatione suâ facultatem redeundi Proserpinæ eripuit, nec illam ad superos redire permisit. 19 Proserpina inferorum regina. Est enim Erebus inferni pars. 20 Execrandam. 21 Bubonem. 22 Phlegethontis aquâ. Est enim Phlegethon unus ex inferorum fluviis ἀπὸ τῦ φλεγέθειν, i. ab ardendo, cognominatus. 22 Suâ figurâ ac formâ spoliatus. 23 Vestitur, cooperitur. 25 Et caput ejus quàm reliqua membra grandius efficitur. 26 Et longi ungues reflectuntur, i. reflexi fiunt. 27 Turpis aspectu. 28 Ex opinione veterum. Sic Lib. VI. vers. 432. Tectoque profanus incubuit bubo, &c. 29 Vilis ac imbellis

Sirenes. *Fab.* IX.

Sirenes Acheloi, & Melpomenes Musæ, aut, ut alii volunt, Calliopes filiæ, Proserpinæ comites fidissimæ, cum Proserpinam raptam requirerent, neque eam ullo modo possent invenire, à Diis impetraverunt, ut versæ in volucres, non tantùm in terra, sed etiam in mari requisitam consequi possent. Mansit tamen illis vox humana faciesque virginea,

virginea. Novissimè devenerunt ad petram marit quæ imminebat proxima pelago. Harum ita fatum fuit, quamdiu earum vox obaudita non esset mortalibus, manerent incolumes. Fortè Ulysses monitu Circes obturatis auribus praetervectus est, tùm se præcipitaverunt.

1 Æsculapius in bubonem mutatus. 2 Linguæ garrulitate, loquacitate. 3 Sirenes filiæ Acheloi & Terpsichores. Achelous verò Calydoniæ fluvius est, Oceani & Tethyos filius. Hic pro Deianirâ cum Hercule aeriter pugnans, tandem fuit superatus. 4 Cùm faciem virginis habeatis. 5 Ut diligenter in mari quoque posseris inquirere Proserpinam. 6 Remigio & agitatione alarum. 7 Benigne utpote qui vobis ea, quæ optâstis, concesserunt. 8 Causam exponit, cur tot in aves non fuerint commutatæ Sirenes, sed virgineos vultus retinuerint. 9 Facultas canendi ingenita & à natura data. 10 Delectandas. 11 Si enim tot in aves fuissent mutatæ, tàm suaviter canere nunquam potuissent.

HIC tamen indicio pœnam [2] linguâq; videri
Commeruisse potest. Vobis, [3] Acheloïdes, undè
Pluma pedesq; avium, cum [4] virginis ora geratis;
An quia, cùm legeret vernos Proserpina flores,
In comitum numero mistæ, Sirenes, eratis?
Quam postquam toto frustrà quæsistis in orbe;
[5] Protinus ut vestram sentirent æquora curam,
Posse super fluctus [6] alarum insistere remis
Optâstis: [7] facilesque Deos habuistis, & artus
Vidistis vestros subitis flavescere pennis.
[8] Nè tamen ille [9] canor [10] mulcendas natus ad aures,
[11] Tantaque dos oris linguæ deperderet usum,
Virginei vultus, & vox humana remansit.

Arethusa in fontem. *Fab.* X.

Jupiter divisit annum, ut Proserpina partim apud virum, partim apud matrem moraretur. Cereri pacata se recipiens, ab Arethusa exegit ut sibi originem suam exponeret. Tum Arethusa: Achaidum Nymphārum formosissimam me dixere, & me Alpheus amnis mei amore incensus, simul à viri furiâ persecutus est. Cujus impetum cùm effugerem, invocavi Dianam, cujus comes studiosa æmula fueram, ut laboranti mihi ferret auxilium, quæ me nube texit, ne in cupientis conspectum venirem: mutorque in fontem: cujus aquas ut vidit Alpheus, cognovit, sumsitque propriam amnis formam, ut se mihi misceret. At Diana rupta tellure, me per obscurum iter in insidam Ortygiam Siciliæ adjacentem admisit. Cæterum Alpheus, per subterraneas cavernas me hùc usque persequi non destitit.

[1] AT medius fratrisque tui mœstæque sororis
Juppiter, ex [2] æquo volventem dividit annum 565
Nunc dea [3] regnorum numen commune duorum,
[4] Cum matre est totidem, totidem cum conjuge menses
[5] Vertitur extemplo [6] facies & mentis, & oris:
Nam, modo quæ poterat Diti quoque mœsta videri,
Læta [7] Deæ frons est: ut Sol qui tectus aquosis 570
Nubibus ante fuit, [8] victis ubi nubibus exit.
[9] Exigit alma Ceres, natâ [10] secura reperta,
Quæ tibi causa viæ: cur sis, Arethusa, [11] sacer fons.
Conticuere undæ: quarum Dea sustulit alto
Fonte caput: viridesque manu siccata capillos 575
Fluminis Elêi veteres narravit amores.
Pars ego Nympharum, quæ sunt in [12] Achaide, dixit,
Una sui: nec me studiosius altera [13] saltus
[14] Legit, nec [15] posuit studiosius altera casses. [580
[16] Sed quamvis formæ nunquam mihi fama petita est.
Quamvis fortis eram; [17] formosæ nomen habebam:
Nec mea me facies nimium laudata [18] juvabat.
[19] Quâque aliæ gaudere solent, ego rustica dote
Corporis erubui; crimenque placere putavi.
Lassa revertebar (meminî) [20] Stymphalide sylvâ. 585
Æstus erat: magnumq; labor geminaverat æstum.
Invenio sine [21] vortice aquas, sine murmure euntes,
[22] Perspicuas imo; per quas [23] numerabilis alta
Calculus omnis erat; quas tu vix [24] ire putares.
Cana salicta dabant, nutritaque populus undâ, 590
Sponte suâ natas ripis declivibus umbras.
Accessi; primumque pedis vestigia tinxi:
[25] Poplite deinde tenus. Neq; eo contenta, recingor:
Molliaque impono salici velamina curvæ,
Nudaq; mergor aquis. Quas dum ferioq; trahoq; 595
[26] Mille modis [27] labens, [28] excussaq; brachia jacto,
Nescio quod medio sensi sub gurgite murmur:

1 Jupiter arbiter medius inter Plutonem fratrem, & Gererem sororem, ne eorum alteri displiceret, ex æquo annum divisit, ut sex quidem menses Proserpina cum matre, totidemque cum marito foret.
2 In duas æquales partes distribuit.
3 Et inferi & superi. Quamdiu enim est cum matre Proserpina, apud superos; quamdiu cum Plutone, apud inferos, regnare, dicitur. Hoc ideo fingitur, quod Luna, quæ eadem est cum Proserpina, tanto tempore in cœlo lucere, quanto sub terra videtur latere.
4 De hoc sic 4. Fast. Et factura fuit, pactum nisi Jupiter esset, Bis tribus ut cœlo mensibus illa foret.
5 Convertitur, mutatur, i. e. est vultu meliore, ut supra vers. 500. ad quem redi. 6 Figura. 7 Proserpinæ. 8 Ex dissolutis nebulis atque depulsis. Tunc enim nubes à Sole vinci dicuntur, cum resolvuntur atque expelluntur. 9 Exposuit. 10 Sine cura, & læta. 11 Omnes fontes Nymphis sacri esse dicuntur. 12 Achaia. 13 Sylvas, in quibus feræ saliunt. 14 Elegit aptas ad venandum sylvas, aut lustravit. 15 Tetendit retia: per quæ significat se venatricem fuisse. 16 Quamvis ego nunquam famam vel gloriam ex forma mea quærerem, & quamvis essem fortis. 17 Sc. tamen. 18 Delectabat. 19 Pulchritudinis, quâ aliæ Nymphæ gaudere solent, me pudebat, ac alicui placere crimen ac flagitium esse putabam. 20 Relibem è sylva juxta Stymphalum, qui Arcadiæ in Peloponneso campus est, & urbs. [Callimachi interpres Græcus Stymphalidas boves, à Stymphis regione Epiri deducit. Στυμφαλίδες Ἤπειρωται. Στύμφος γὰρ χωρίον τῆς Ἠπείρου, Stephanus autem Arcadiæ urbem Stymphalum nominat. Στύμφαλος πόλις Ἀρκαδίας καὶ μέλον ὀμώνυμον καὶ πηγή.] 21 Aquarum vertigine. 22 Claras usque ad imum. 23 Poterat numerari propter aquæ perspicuitatem. 24 Fluere, 25 Usque ad genu. Synecdoche partis. 26 Varios modos. Numerus finitus pro infinito. 27 Natans. 28 Concussa, jactata.

Territaque

Territaque insisto propioris margine ripæ.
Quò properas, Arethusa? suis[1] Alpheus ab undis,
[2] Quò properas? iterum [3] rauco mihi dixerat ore.
Sicut eram fugio sine vestibus; [4] altera vestes
Ripa meas habuit. Tantò magis instat, & ardet;
Et quia nuda fui, sum visa [5] paratior illi.
Sic ego currebam; sic me ferus ille [6] premebat,
Ut [7] fugere accipitrem penna trepidante columbæ,
Ut solet accipiter trepidas agitare columbas.
Usque [8] sub [9] Orchomenon, Psophidaq; [9] Cyllenenque
[10] Mænaliosq; sinus, gelidumq; [11] Erimanthon & [12] Elin
Currere sustinui. Nec me velocior ille.
Sed tolerare diu cursus ego viribus impar
Non poteram: longi patiens erat ille laboris.
Per tamen & campos, per opertos arbore montes,
Saxa quoque & rupes, & quà via nulla, cucurri.
[13] Sol erat à tergo: vidi præcedere longam
Ante pedes umbram; [14] nisi si timor illa [15] videbat.
Sed certe sonitusque pedum terrebat; & ingens
Crinales vittas afflabat anhelitus oris.
[16] Fessa labore fugæ, Fer opem, [17] deprendimur, in-
[18] Armigeræ, Dictynnæ, tuæ: cui sæpe dedisti
[19] Ferre tuos arcus, inclusaque tela pharetrâ.
Mota [20] Dea est; spissisque ferens è nubibus unam
Me [21] super injecit. [22] Lustrat caligine tectam
Amnis; & [23] ignarus circum cava nubila quærit.
Bisque locum, quo me Dea texerat, insscius ambit:
Et bis, [24] Io Arethusa, Io Arethusa, vocavit.
Quid mihi tunc animi miseræ fuit? Anne quod agnæ est
Si qua lupos audit circum stabula alta frementes?
Aut lepori, qui vepre [25] latens hostilia cernit
Ora canum, nullosque audet dare corpore motus?
Non tamen [26] abscedit: neque enim vestigia cernit
Longius ulla pedum. [27] Servat nubemq; locumq;
Occupat obsessos [28] sudor mihi frigidus artus;
Cæruleæque cadunt toto de corpore guttæ.
Quaque pedem movi, manat lacus: eque capillis
Ros cadit. & citius, quam nunc tibi, fata renarro,
In [29] laticem mutor. Sed enim cognoscit amatas

1 Fluvius est Illidis.
2 Anaphora.
3 Raucâ voce: quale murmur solet esse fluentium aquarum.
4 Causa est, cur sine vestibus fugeret: in altera enim ripa fuerant relictæ.
5 Promtior ad rem patiendam.
6 Urgebat.
7 Sc. solent. His autem similitudinibus & Arethusæ fugientis, & Alphei persequentis celeritas declaratur.
8 Arcadiæ urbes, non procul à Mantinea.
9 Arcadiæ mons, in quo natus Mercurius. inde dictus Cyllenius.
10 Mænalus est Arcadiæ mons, Pani sacer.
11 Est & hic Arcadiæ mons, & sylva. Item fluvius in Alpheum defluens.
12 Oppidum Arcadiæ.
13 Sol post tergum erat, ideo ante me umbras jaciebat.
14 Nisi per territa mihi eam umbram videre videbar.
15 Videre faciebat: timore enim oculi sæpe decipiuntur. 16 Defatigata fugiendi labore, Dianam rogavi, ut mihi opitularetur. 17 Comprehendimur. Deprehendi enim proprie dicuntur, qui mali aliquid committentes inveniuntur. 18 Quæ tibi arma subministrat, gerit. [Diana Dictynna à Dictæo vel Dicte monte Cretico. Nomen autem sumpsit à Britomarti unâ Nympharum, quæ Minos fugiens, de monte Dicte seipsam in mare præcipitavit. Hist. narrat Callimachus Hymno in Dianam.] 19 Ferendos. 20 Diana. 21 Anastrophe. 22 Circumit: me nube coopertam Alpheus circumit. 23 Nescius ubi essem. 24 Anaphora. 25 Occultus in spinis. 26 Alpheus. 27 Custodit, observat. 28 Sudor, qui ex nimio labore provenit, calidus esse solet: qui vero ex nimio timore, frigidus. 29 Aquas.

Amnis aquas, [1] positoq; viri, quod sumserat, ore,
Vertitur in proprias, ut se mihi misceat, undas,
[2] Delia rumpit humum. [3] Cæcis ego mersa cavernis
Advehor Ortygiam: quæ me cognomine [4] Divæ
Grata mihi superas eduxit prima sub auras.

1 Depositâ figurâ ac formâ virili.
2 Diana, quæ una cum Apolline in insula Delo nata est.
3 Occultis terræ foraminibus.
5 Dianæ. Nam & Delia & Ortygia, ab eadem insula, Diana cognominatur. [Ortygia autem hæc insula dicitur à multitudine coturnicum: ὄρτυξ Græcis coturnix.]

Lyncus in lyncem. *Fab.* XI.

Triptolemo Ceres currum draconibus junctum dedit, quo per terras vectus agriculturam frugumque usum mortales doceret. Per Europam Asiamque vectus, novissimè delatus in Scythiam, à Lynco rege susceptus est hospitio; cui cum exposuisset adventus sui causam, invidia tanti bonoris instinctus, dormientem ut interficeret aggressus est. Dea sui nuncii memor quem divini bonoris dignum habuerat, eum conservavit, Lyncum regem in lyncem feram, ne Triptolemum occideret, convertens.

[1] HAC Arethusa tenus, Geminos [2] Dea fertilis angues
Currubus admovit; frænisque coercuit ora:
Et medium cœli terræque per aëra vecta est:
Atq; levem currum Tritonida misit in [3] arcem
[4] Triptolemo; partimque [5] rudi data semina jussit
Spargere humo, partim post tempora longa [6] recultæ.
Jam super Europen sublimis, & [7] Asida terras
Vectus erat [8] juvenis; [9] Scythicas advertitur oras.
Rex ibi Lyncus erat. Regis subit ille penates.
[10] Quâ veniat, caussamque viæ, nomenque rogatus,
Et patriam. Patria est claræ mihi, dixit, Athenæ;
Triptolemus nomen: Veni nec puppe per undas,
Nec pede per terras: patuit mihi [11] pervius æther.
[12] Dona fero Cereris; latos quæ sparsa per agros
Frugiferas messes, alimentaque mitia reddant.
Barbarus invidit, tantique ut muneris auctor
Ipse sit; hospitio recipit: somnoque gravatum
Aggreditur [13] ferro. Conantem [14] figere pectus
[15] Lynca Ceres fecit: rursusque per aëra misit
[16] Mopsopium juvenem sacros agitare [17] jugales.

1 Hactenus Arethusa fuit locuta.
2 Ceres fertilitatis Dea. Vide supra v. 342 Prima dedit fruges, alimentaque mitia terris.
3 Athenas, à Pallade Tritonidâ nominatus, cui hæc urbs sacra. [Ita Maro, Eclogâ 11. Pallas quas condidit arces Ipsa colat.]
4 Triptolemus à Cerere serendi artem edoctus, accepit ab ea currum quem alati dracones trahebant, quo vectus mox per maria, ac terras, mortalibus novæ hujus agriculturæ rationem impertivit.
5 Incultæ terræ.
6 Aratæ, vel novali agro, qui altero demum anno, aut etiam tertio recolitur.
7 Asiam: Græco vocabulo.
8 Triptolemus.
9 Ad Septentrionem, Scythæ enim populi sunt ad Septentrionem.
10 Per quæ loca & quomodo.
11 Penetrabilis aer.
12 Frumentum.
13 Ense.
14 Transfigere.
15 Accusativus est Græcus. Lynx autem fera est maculosa, Baccho dicata.
16 Triptolemum Athenienſem. Mopsopus, vel Mopsus olim regnavit Athenis.
17 Dracones eidem jugo subjectos.

Pierides

Pierides in Picas. *Fab.* XII.

Cum Calliope huc usque varias transformationes cecinisset, Nymphæ, quæ certamina dirimerent, Musas vicisse judicarunt. Pierides verò victæ, Musisque protervè manus intentantes, in picas mutatæ sunt.

1 Pierûs filiæ, Nympharum sententia, à Calliope, Musarum præstantissima, superatæ, cœperunt & Nymphas & Musas ipsas convitiis insectari: quam rem quidem ægre ferentes Musæ, eas in picas converterunt, quæ ingenitam retinuisse videntur loquacitatem. [Doctos in dictos mutavit Heinsius elegantèr, putidum enim esset Musam inducere sororiis laudibus indulgentem.]

1 Finierat dictos è nobis 2 maxima cantus:
At 3 Nymphæ vicisse 4 Deas Helicona colentes
5 Concordi dixêre sono. Convicia 6 victæ
Cum facerent. Quoniam, 7 dixit, certamine vobis
Supplicium meruisse parum est, 8 maledictaq; culpæ
Additis, 9 & non est patientia libera nobis;
10 Iblimus in pœnas, &, quâ vocat ira, sequemur.
Rident Emathides 11 spernuntque minacia verba;
Conatæque loqui, & magno clamore protervas
13 Intentare manus, pennas exire per ungues
Aspexêre suos, operiri brachia plumis:
Alteraque alterius rigido concrescere rostro
Ora vident, volucresque novas 14 accedere silvis.
15 Dumq; volunt plangi; per brachia mota levatæ,
Aere pendebant, nemorum 16 convicia, picæ.
Nunc quoq; in alitibus 17 facundia prisca remansit,
Raucaque garrulitas, 19 studiumq; immane loquendi.

2 Calliope cui uni summam certaminis dederamus, ut Musa, quæ hic loquitur, dixit supra vers. 338. 3 Naiades, quæ certamina dirimerent, ut narratur supra vers. 314. 4 Musas Heliconem habitantes. 5 Unâ omnium sententiâ. 6 Pierûs filiæ. 7 Calliope. 8 Convitia, contumelias. 9 Quoniam has contumelias pati non possumus. 10 Vos pœnis ac suppliciis afficiemus. 11 [Thessaliæ, Emathia Thessalia, Vide supra ad vers. 313.] 12 Contemnunt. 13 In nos frequenter intendere, quod minantes facere solent. 14 Adjici, adjungi. 15 Et dum miserationem sortis suæ indusere volunt in aere levatæ pendere cœperunt. 16 [Opprobria, reprimenta.] 17 Loquacitas pristina. 18 Maxima cupiditas garriendi.

P. Ovidii Naſonis METAMORPHOSEΩN LIBER VI.

Certamen Palladis & Arachnes. *Fab.* I.

Arachne Lydia Idmonis filia, cujus mater Hypæpis urbe parvâ genita, ſtudio lanificii famam quæſierat, cùm maternâ induſtriâ cunctas proceſſiſſet in opere faciendo, gloriabunda inſolentius quàm mortalem decuit, elocuta eſt. Nam Minervam à qua edocta fuerat, ad certamen provocavit. Quæ in anum verſa, in hoc ad eam venit, ut audaciæ impetum compeſceret. Quam cùm in certaminis propoſito vidiſſet permanentem, reverſa in ſuam ſpeciem, opere propoſito in certamen deſcendit, & ſingula, quæ ſequuntur, inſeruerunt telæ; prior Minerva, dehinc Arachne.

1 PRæbuerat dictis 2 Tritonia talibus aurem:
Carminaq; Aönidum, juſtamq;, 3 probaverat iram.
4 Tum ſecum, 5 *Laudare parum eſt; laudemur & ipſæ:*
Numina nec ſperni ſine pœnâ noſtra ſinamus.
Mæoniæque animum fatis intendit 6 Arachnes: 5

1 Certamina Muſarum cum Pierûs filiabus cum Pallas audiviſſet, fortè ei in mentem venit, quâ pœnâ & ipſa Arachnen, Lydam puellam, quæ ſe Pallade ipſâ lanificii peritiorem eſſe contendebat, afficerit. 2 A Tritone fluvio Bœotiæ, ubi primùm in virginali habitu apparuit. (Tritonus autem oppidulum Macedoniæ teſte Stephano.] 3 Laudaverat. 4 Sc. dixit, aut locuta eſt. 5 Non ſatis eſt alios laudare, niſi & nos laudemur. 6 Arachne Mæonia, vel Lydi fuit puella, Idmonis filia, lanificii peritiſſima, quæ cùm ſe Palladi anteferret, eamque in certamen provocare auſa eſſet, ab ipſâ quidem, in anum converſâ, admonetur, ut ab incepto deſiſtat, ac temeritatis ſuæ veniam à Dea ſuppliciter petat. Cæterùm Arachne eâ admonitione inſolentior facta, nullo pacto Minervæ cedere animum induxit. Quarè Dea indignata, depoſitâ vetulæ formâ, & in certamen deſcendit, & Arachnen ſuperatam in araneam commutavit: quæ priſtinæ artis non immemor, tenuiſſimas telas nunquam contexere deſiſtit. Hoc verò in deſcribendo certamine Poëta multas exponit transformationes. Nam utraque telam quam conficit, variis imaginibus diſtinguit: prior Minerva, dehinc Arachne.

Quam

Quam sibi, 1 lanificæ non cedere laudibus artis
Audierat. Non illa 2 loco, nec origine gentis
Clara, sed arte, fuit. Pater huic 3 Colophonius Idmon,
4 Phocaïco bibulas tingebat murice lanas.
Occiderat mater: sed hæc de plebe, suoque
5 Æqua viro fuerat. Lydas tamen illa per urbes
6 Quæsierat studio nomen memorabile; quamvis
Orta domo parvâ, parvis habitabat Hypæpis.
Hujus ut aspicerent opus admirabile, sæpe
Deseruere sui Nymphæ vineta 7 Tmoli:
Deseruere suas Nymphæ 8 Pactolides undas,
Nec factas solùm vestes spectare juvabat;
Tum quoque, cum fierent, *Tantus decor affuit arti.*
Sive rudem primos lanam glomerabat in orbes:
Seu digitis subigebat opus; repetitaque 9 longo
Vellera 10 mollibat nebulas æquantia tractu;
Sive levi teretem 11 versabat pollice fusum;
Seu pingebat acu; 12 scires à Pallade doctam.
Quod tamen ipsa negat: 13 tantâq; 14 offensa magistrâ,
Certet, ait, mecum; 15 nihil est quod victa recusem.
16 Pallas anum simulat: 17 falsosq; in tempora canos
Addit, & infirmos baculo quoque sustinet 18 artus.
Tum sic orsa loqui: *Non omnia 19 grandior ætas,*
Quæ fugiamus, habet. Sera venit usus ab annis.
Consilium ne sperne meum. Tibi fama petatur
Inter mortales 20 faciendæ maxima lanæ.
21 Cede Deæ; veniamque tuis temeraria dictis
Supplice voce roga. Veniam dabit illa roganti.
Aspicit hanc 22 torvis, inceptaque fila relinquit,
Vixque manum 23 retinens, 24 confessaq; vultibus iram,
Talibus 25 obscuram resecuta est Pallada dictis:
26 Mentis inops longâque venis 27 confecta senectâ:
Et 28 nimiùm vixisse diù nocet. Audiat istas,
Si qua tibi nurus est si qua est tibi filia, voces.
Consilii satis est in me mihi: nève monendo
Profecisse putes: eadem sententia nobis.
Cur non ipsa venit; cur hæc certamina vitat;
Tum Dea, Venit, ait; formamq; removit anilem;
29 Palladaq; exhibuit. Venerantur numina Nymphæ,

1 Lanificii. 2 Sic Cic. Loco nobili & celebri. Sall. Natus haud obscuro loco. Locus enim sæpe accipitur pro natalibus, vel genere. Locus propriè dicitur, spatium corpus ambiens. 2 Colophon Lydiæ urbs est. Apollinis oraculo clara. 4 Phocaïcâ purpurâ. Est enim murex piscis, ex cujus sanguine purpureus conficitur color. [Sic Persius, Vitiato murice vellus.] 5 Par, æqualis. 6 Lanificii industriâ & diligentiâ comparaverat. 7 Tmoli montis Lydiæ, vitibus consiti. 8 Pactoli, Lydiæ fluvii, arenis aureis clarissimi, filiæ. 9 Longâ productione. Lanæ enim illæ sic protrahebantur, ut nebulæ videri possent. 10 Mollia reddebat. 11 Volvebat, i. filabat. Aut ducunt lanas, aut stamina pollice versant. Lib. 4. vers. 34. 12 Scire posse. 13 Quanta est Pallas. 14 Non agnoscens Palladem magistram. 15 Nulla est pœna, quam ego victi recusare velim. 16 Ab hastæ quassatione dicta, i. ut quidam volunt, vibratione, quòd sit bellicosa: σείλλειν enim apud Græcos significat quatere. 17 Simulatos. 18 Membra, quæ infirma esse fingebat. 19 Senectus. 20 (A facienda lana lanificium Heins.) 21 Ne contendas cum Dea Pallade. 22 Adde oculis. 23 A verberanda Dea. 24 Et præ se ferens ac ostendens indignationem vultûs mutationibus. 25 Dissimulantem se, & alieno Schemate latentem: resecuta autem pro prosecuta est ac respondit. 26 Stolida ac demens. 27 Exhausta, evacuata omnibus & animi & corporis viribus. 28 Significat eam delirare. 29 Et ostendit se Palladem esse.

[1] Mygdonideſq; nurus. Sola eſt non territa [2] virgo.
Sed tamen erubuit; ſubituſque [3] invita notavit
Ora rubor: rurſuſque [4] evanuit. Ut ſolet aer
Purpureus fieri, cum primùm [5] Aurora movetur;
Et breve poſt tempus [6] candeſcere ſolis ab ictu.
[7] Perſtat in incepto, [8] ſtolidæq; cupidine [9] palmæ
[10] In ſua fata ruit. Neque enim Jove [11] nata recuſat:
Nec monet ulterius: nec jam certamina differt.
Haud mora: conſtituunt diverſis partibus ambæ,
Et [12] gracili geminas [13] intendunt ſtamine telas.
[14] Tela jugo vincta eſt; ſtamen ſecernit arundo:
Inſeritur medium [15] radiis [16] ſubtemen acutis;
Quod digiti [17] expediunt, [18] atq; inter ſtamina ductum
Percuſſo feriunt infecti [19] pectine dentes.
[20] Utraque feſtinant [21] cinctæque ad pectora veſtes,
Brachia docta movent, [22] *ſtudio* [23] *fallente laborem.*
[24] Illic & Tyrium quæ purpura ſenſit ænum
Texitur, & tenues parvi diſcriminis umbræ:
[25] Qualis ab [26] imbre ſolet percuſſis [27] ſolibus [28] arcus
Inficere ingenti [29] longum curvamine cœlum;
In quo diverſi niteant cum mille colores
[30] Tranſitus ipſe tamen ſpectantia lumina fallit.
[31] Uſque adeò quod tangit idem eſt, tamen ultima di-
Illic & [32] lentum filis immittitur aurum. [ſtant.
Et [33] vetus in tela [34] dedùcitur argumentum.

1 E Phrygia enim multæ convenerant mulieres, ut Arachnes opera ſpectarent, quæ omnes, præter ſolam Arachnen, veneratæ ſunt Deam Palladem.
2 Arachne.
3 Ipſius Arachnes invitæ ora.
4 Subito abiit.
5 Aurora incipit oriri.
6 Candidus & albus eſſe incipit.
7 Perſeverat in incepta pertinacia, ut cum Pallade contendat.
8 Ipſa Arachne ſtolida.
9 Victoriæ.
10 Intellige hic perniciem, ſortemque exitialem.
11 Pallas. 12 Tenui, ſubtili. 13 Dirigunt, ordiuntur. 14 Mirandam utriuſque oſtendit celeritatem. Jugum autem dicitur lignum illud, quo textores telam convolvunt. Videtur Ovidius expreſſiſſe formam jugi, ſub quo ignominiæ gratiâ victi hoſtes mitti ſolebant. Quod fiebat haſtis defixis duabus in terra, tertiâque ad ſummum earum deligatâ, idque potiſſimum apud Romanos, quoties hoſtes, traditis armis, deditionem facerent; quod & Romani ipſi ad Furcas Caudinas à Samnitibus victoribus erant perpeſſi. 15 Radius, inſtrumentum eſt, quo textores ſubtemen inſerunt ſtamini. 16 Quod ſtamini inſeritur. 17 Aptant, accommodant. 18 Periphraſis eſt ſubteminis. Id enim dentibus pectinis inculcatur. 19 Inſtrumento textorio. (Percutere, ferire, verba ſunt tectonica in arte textoria Heinſ.) 20 Et Pallas & Arachne. 21 Habentes ſubductas veſtes, quo magis promtæ eſſent. 22 Cupiditate. 23 Minuente. 24 Purpura Tyria nobiliſſima intexitur, ſeu purpurea fila. Nam Tyrus Phœniciæ urbs, ubi olim pretioſiſſima purpura fiebat. 25 Hæc ſimilitudine oſtenditur, quam variis telæ illæ coloribus diſtinctæ eſſent. 26 Poſt imbrem, i. pluviam. 27 Solis radiis. 28 Iris. 29 Longam aeris partem. De Iride ſic etiam Virg. 5. Æn. Illa viam celerans per miſſe coloribus arcum, Nulla viſa cito decurrit tramite Virgo. 30 Unius coloris ad alium tranſitus oculos decipit: quia cum ſint diverſi, iidem tamen eſſe videntur. 31 In tantum is, qui alii conjungitur, color ſimilis ei eſt, ut idem eſſe videatur, cum tamen diſtet & differat. 32 Flexibile. 33 Antiqua fabula. 34 Effingitur. Proprie enim deduci fila dicuntur, cum in longum protrahuntur.

Tela

Tela Minervæ, & Arachnes. *Fab.* II

Minerva incipit. Itaque telæ ſuæ intexit contenti-
onem Athenis inter ſe Neptunumque habitam;
qui lacu ſalſo in arce edito, ſuam proceſſionem
vendicabat: ipſa verò, olivâ arbore à ſe inven-
tâ. Item Hæmum regem, reginamque, Rhodo-
pen Threiciam, qui pari inſania & amore, con-
jugii Jovis & Junonis abuſi erant nominibus, in
montes tranſiguratos. Item Pygmæum ab Ju-
none in grùem verſam. Item Antigonem Lao-
medontis filiam, quæ cum Jove coierat: quam
ob admiſſum ſcelus Juno tranſiguravit in ciconi-
am. Item Cinyræ regis Aſſyriorum filias ob inſa-
lentiam ab eadem Dea in graduum templi ſui la-
pides mutatas; per quæ exempla frangi poſſet di-
Minervæ numine: ſinemque operi ſuo oliva arbo-
ſua picta, impoſuit.

1 Athenienſi arce, à Cecrope, Atticæ rege primo; qui Pelaſgos in Græciam traduxerat.

2 Areopagum, qui Martis villa dicitur: ἄρης enim Martius, & πάγος villa dicitur, eſt Athenis promontorium, hicirco à Marte cognominatum, quod is Halirrhothium, Neptuni filium, eo loco interfecit propter Alcippen ejus filiam. Telam autem Palladis primus deſcribit Poeta, in cujus initio & Areopagus erat depictus & Dii judices erant effecti, qui ſententiis deciderent, utrum Pallas aut Neptunus urbi illic conditæ nomen imponere deberet. De hoc enim contendebatur. Dii autem ſic ſtatuerunt, ut qui rem humano generi commodiorem inveniſſet, is urbi nomen imponeret. Cum igitur Neptunus tridente percuſſiſſet terram, equus exiluit. Pallas vero haſtæ cuſpide terrâ percuſſâ, olivam in lucem eduxit, quæ mortalibus commodior judicata, Palladem victricem effecit. 3 Majorum Dii gentium. Sacra majeſtate. Auguſtum enim dicitur augurio conſecratum. 5 Unuſquiſque Deorum propriâ effingitur figurâ. 6 Neptunum ſtantem pingit. [7 Equum ita Virgilius ---Haſtam. In latus inque feri curvam compagibus alvum Contorſit.] 8 Suam ac propriam eſſe affirmet. 9 Pallas ita ſe ipſam in tela effingit, ut & clypeo, & ægide, & haſta & galea armata eſſe videatur. 10 Ægis munimentum eſt pectoris Minervæ cum capite Meduſæ, quo in bello potiſſimum utitur. 11 Emittere. 12 Baccæ proprie dicuntur fructus olivæ. 13 Quæ cana & ſubalba videtur.

1 Cecropiâ Pallas 2 ſcopulum Mavortis in arce 7
Pingit & antiquam de terræ nomine litem.
3 Bis ſex cœleſtes medio Jove ſedibus altis.
4 Auguſtâ gravitate ſedent. 5 Sua quemque Deorum
Inſcribit facies. Jovis eſt regalis imago.
6 Stare Deum pelagi, longoque ferire tridente 7
Aſpera ſaxa facit, medioque è vulnere ſaxi
Exiluiſſe 7 ferum; quo pignore 8 vindicet urbem.
9 At ſibi dat clypeum, dat acutæ cuſpidis haſtam:
Dat galeam capiti: defenditur 10 ægide pectus.
Percuſſamque ſuâ ſimulat de cuſpide terram 8
11 Prodere cum 12 baccis fœtum 13 canentis olivæ.

Mirariq

Mirarique Deos: [1] *Operi victoria finis.*
Ut [2] tamen exemplis intelligat æmula laudis
[3] Quod pretium [4] speret pro tam [5] ferialibus ausis;
Quattuor in partes certamina quattuor addit
Clara colore suo, [6] brevibus distincta figillis.
Threiciam Rhodopen habet angulus unus, & Hæmon:
Nunc gelidos montes, mortalia corpora quondam;
Nomina summorum sibi qui tribuêre [7] Deorum.
[8] Altera [9] Pygmææ [10] fatum miserabile matris
Pars habet. Hanc Juno victam certamine jussit
Esse gruem; [11] populisque suis indicere bellum.
Pingit & Antigonen ausam contendere quondam
Cum magni consorte Jovis; quam regia Juno
In volucrem vertit: nec profuit Ilion illi,
Laomedonve pater, sumptis quin candida pennis
Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro.
Qui superest solus [12] Cinyran habet angulus [13] orbum,
Ilsque gradus templi natarum membra suarum
Amplectens, saxoque [14] jacens, lacrymare videtur.
Circuit extremas oleis [15] pacalibus oras.
Is [16] modus est; operique suâ facit [17] arbore finem.

1 In fine telæ victoriam suam Pallas effinxit.
2 Quamvis victoria Palladis operi finem imposuerit, adjecit tamen in quatuor telæ angulis exempla quorundam in Deos impiorum, ex quibus facilè cognoscere posset Arachne, quam pœnam & ipsa expectare deberet.
3 Quam pœnam.
4 Exspectare debeat.
5 Pro tam furiosâ temeritate.
6 Parvis signis.
7 Jovis & Junonis.

8 In secundo telæ angulo depicta erat mutatio Pygmææ mulieris in gruem, quòd se, ut pulchriorem, Junoni præferre ausa esset. 9 Pygmææ mulieris. Pygmæi enim sunt populi, montana Indiæ incolentes, quorum longissimi pedes duos non excedunt. Hi assiduum cum gruibus bellum gerere dicuntur. 10 Sortem miserabilem. 11 Pygmæis, à quibus ipsa originem ducebat. 12 Cinyras, Assyriorum rex, filias habuit pulcherrimas, quæ se Junoni præferre ausæ fuerunt: quarè indignata Juno eas in gradus templi sui commutavit, ac patrem, gradus ipsos pro filiarum corporibus amplectentem, itidem in saxum commutavit. 13 Liberis privatum. 14 Adhærens. 15 Paciferis ac Pacem significantibus. 16 Finis. 17 Olivâ.

Picta in telâ Arachnes. *Fab.* III.

Arachne autem ut videretur per opera respondisse, sequentia telæ intexuit: Jovem in taurum versum ob Europæ amorem. Item in aquilam, ut comprimeret Asterien. Item in olorem, ut Ledam Thyestiæ filiam comprimeret. Item in Satyrum, ut Nyctei filiam comprimeret. Item in Amphitryona, ut Alcmenam Electryonis filiam comprimeret, Item in aurum, ut Danaen Acrisii filiam comprimeret: in ignem, ut Asopidam. Duo sensus isti ultimi uno in versu continentur. Item in pastorem, ut Mnemosynen comprimeret: in serpentem, ut Deoidam. Et hi duo sensus in unum versum veniunt. Neptuni præterea cupiditates inseruit: ità ut doceret eum in juvencum

tum esse mutatum, ut Æoli filiam Arnen, aut, ut alii volunt, Menalippen, stupraret: in Enipeum, ut Iphimediam, ex qua nati Aloidæ: in arietem, ut Bisaltidem comprimeret. Hi tres sensus in tribus versibus. Item in equum, ut Cererem: in equum volucrem, ut Gorgonem Medusam, ex qua equus Pegasus proditur natus: in delphinum, ut Deucalionis filiam Melantho. Hi sensus continentur in tribus versibus. Apollinis præterea in eâdem tela amoris furta intexuit: indicans eum in accipitrem, interdum in leonem fuisse conversum. In pastorem quoque, ut Issen Macarei filiam comprimeret. Item Liberum patrem in uvam, ut Erigonen comprimeret. Item Saturnum in equum, ut Philyram Oceani filiam, ex qua Chirona Centaurum dicitur procreâsse, comprimeret.

1 Arachne Mæonia sive Lyda. Fabulas in Arachnes telâ depictas narrat Poëta.
2 Europa timida videbatur retrahere pedes ab aquæ tactu. (Reducere identidem idem valet ac adducere & retrahere; ith noster lib. XII. —Clypeoque adversa reducto Ter quater ora viri, capulo cava tempora pulsat.)
3 Addidit & Asterien, in coturnicem mutatam, & à Jove aquilæ formâ induto, raptam. 4 Jupiter Ledæ amore captus, in cygnum mutatus, eâ potitus est, quæ ovum dicitur peperisse, ex quo Castor, Pollux & Helena orti esse finguntur. 5 Cygneis. 6 Jupiter in Satyrum conversus, Antiopam, Nyctei filiam, compressit, quæ geminos Amphionem & Zethum peperisse fingitur. 7 Jupiter Alcmenæ amore captus, in Amphitryonem illius maritum conversus, cum eâ concubuit, Herculemque ex eo concubitu suscepit. 8 Dicitur Alcmena Tiryntha ab urbe Tirynthia Argis vicinâ, in qua educatus Hercules Tirynthius quoque appellatur. 9 Danaë, Acrisii Argivorum regis filia, à Jove, in aureas guttas mutato, compressa Perseum genuit, ut audivimus Lib. 4. 10 Æginam Asopi filiam: nam Jupiter, in ignem conversus, Æginam, Asopi fluvii filiam compressit, & ex ea Æacum suscepit. 11 Nam pastoris habitu Mnemosynen compressisse aiunt, atque inde novem Musas genuisse. 12 Hanc Proserpinam volunt. 13 Neptunus in juvencum versus compressit Arnen Æoli filiam. Apostrophe ad Neptunum. 14 Mutatus in fluvium Enipeum genuit Othum & Ephialtem ex Iphimediâ Aloei uxore. De Enipeo vide infra Lib 7. v. 3. 15 In arietem mutatus compressit Theophanem Bisaltidis filiam. 16 Ceres. 17 Pro crinibus colubros ac serpentes habens.

1 Mæonis elusam designat imagine tauri
Europen: verum taurum, freta vera putares.
Ipsa videbatur terras spectare relictas,
Et comites clamare suas, tactumque vereri
Assilientis aquæ; timidasque reducere plantas.
Fecit & Asterien aquilâ luctante teneri:
Fecit olorinis Ledan recubare sub alis:
Addidit, ut Satyri celatus imagine pulchram
Juppiter implêrit gemino Nycteida fœtu:
Amphitryon fuerit, cùm te Tiryntbia cepit.
Aureus ut Danaen. Asopida luserit igneus;
Mnemosynen pastor: varius Deoïda serpens.
Te quoque mutatum torvo, Neptune, juvenco
Virgine in Æolia posuit. Tu visus Enipeus
Gignis Aloïdas; aries Bisaltida fallis.
Et te, flava comas, frugum mitissima mater
Sensit equum: te sensit avem crinita colubris

[1] Mater equi volucris : ſenſit Delphina [2] Melantho.
Omnibus his faciem que ſuam, faciemque locorum
Reddidit. Eſt illic [3] agreſtis imagine Phœbus.
[4] Utque modò accipitris pennas, modò terga leonis
Geſſerit : ut paſtor [5] Macareida luſerit Iſſen.
[6] Liber ut Erigonen falsâ deceperit uvâ :
Ut Saturnus equo [7] geminum Chirona [8] creârit.
Ultima pars telæ, [9] tenui circumdata [10] limbo
Nexilibus flores hederis habet intertextos.

1 Et Meduſa mater equi alati Pegaſi (Vide ſupra lib. 4. v. 786. à te in avem mutato, compreſſa eſt. Anaphora.
2 Melantho Deucalionis filia fuit, quam Neptunus, in Delphinum converſus, cognovit, ac filium, nomine Delphum, ſuſcepit. 3 Apollo, divinitate privatus propter interfectos Cyclopas, Admeti regis Theſſaliæ, armenta pavit. 4 Apollo interdùm in accipitrem, interdùm in leonem ſe commutâſſe in Arachnes telâ videbatur. 5 Iſſen Macarei filiam, quam Apollo in paſtorali habitu vitiavit. 6 Bacchus in uvam verſus. 7 Qui ab anteriore parte homo, à poſteriore equus videbatur. 8 Nempe ex Philyrâ. 9 Subtili faſciâ. Eſt enim limbus faſcia ultimam veſtis partem ambiens. Virg. Sidoniam picto Chlamydem circumdata limbo.

Arachne in araneam. *Fab.* IV.

Arachne, orditâ telâ, à Minerva cum contumelia percuſſa ſuſpendio ſe affecit. Sed in ultimo caſu, propter ſtudium quod à Dea acceperat in araneam verſa eſt, ut opere inutili nullum ſui effectum capere poſſet. Plura verò opera Arachnes Poeta retulit fuiſſe quàm Minervæ, ut hanc ſcientiâ artis, quæ potior eſt, illam labore contendiſſe, demonſtraret.

NON [1] illud Pallas, non illud carpere Livor
Poſſit opus, Doluit ſucceſſu [2] flava virago :
Et rupit pictas cœleſtia crimina veſtes.
Utque [3] Cytoriaco radium de monte tenebat ;
[4] Ter quater [5] Idmoniæ frontem percuſſit Arachnes.
Non tulit infelix : laqueoque [6] animoſa ligavit
Guttura, pendentem Pallas miſerata levavit ;
Atque ità, Vive quidem, pende tamen, improba, dixit :
[7] Lexque eadem pœnæ, nè ſis ſecura futuri,
[8] Dicta tuo generi, ſeriſque nepotibus eſto.
Poſteà diſcedens ſuccis [9] Hecateidos herbæ
Spargit. Et extemplo [10] triſti medicamine tactæ
Defluxêre comæ : cumque his & naris & auris.
Fitque caput minimum toto quoque corpore parvæ.
In latere [11] exiles digiti pro cruribus hærent.
Cætera venter habet, de quo tamen illa remittit [12]
Stamen ; & [13] antiquas exercet aranea telas.

1 Arachne perfectâ telâ, cùm Minerva irata eam percuſſiſſet, ſuſpendio ſe affecit. Sed in ultimo caſu, propter ſtudium, quod à Dea acceperat, in araneam verſa eſt.
2 Pallas formoſa.
3 Radium buxeum. Vide ſic Lib. 3. 310.
4 Sæpius.
5 Vide ſupra. Pater huic Colophonius Idmon.
6 Superba.
7 Ex eadem pœnâ etiam poſteri tui afficiantur. 8 Statuta ſit. 9 Herbæ venenoſæ inventæ ab Hecate Perſæ filiâ : alii aconitum, alii cicutam volunt. 10 Nexio. 11 Tenues. 12 Et priſtinas conficit telas, quæ quidem & ipſæ araneæ dicuntur. Araneus verò maſc. gen. ſemper de animalibus dicitur.

Niobe

Niobe in marmor. *Fab.* V.

Niobe Tantali filia Sipylo urbe Lydiæ orta, ob insolentiam Apollinis ac Dianæ numen experta est. Nam ex Amphione septem filiis totidemque virginibus editis, dum comitata gauderet, & quodam tempore Manto Tiresiæ filia responso monuisset Thebanos, ut Latonæ & liberis ejus per preces thura redderent, sola extitit, quæ sacrificio interesse noluerit, prædicans se potentiorem esse numine Deæ, ac liberis ejus. Itaque oratione instructâ Latona, questa cum filiis, quod suarum injuriarum ultores non essent. Apollo igitur & Diana tecti nubibus, ut præceperat genitrix, Thebas venerunt; ac Niobes filios, dum in campo equis exercerentur, sagittis necaverunt. Quorum nomina hæc sunt: Ismenus, Sipylus, Phædimus, Tantalus, Alphenor, Damasichthon, Ilioneus. Pater Amphion post necem filiorum ferro se interfecit. Nec minor violentia defuit esse Niobes: quod Diana indignè tulit. Nam virgines pari calamitate affecit. Vitâ novissimè Niobe flens decessit; turbineque ventorum in patriam Sipylum delata est, cessitque in silicem, voluntate Apollinis & Dianæ.

LYdia tota fremit, Phrygæque per oppida facti
Rumor it, & magnum sermonibus occupat orbem,
[1] Ante suos Niobe thalamos cognoverat illam.
Tum cum [2] Mæoniam virgo [3] Sipylumque colebat.
Nec tamen admonita est pœnâ popularis Arachnes
Cedere cælitibus, verbisque [4] minoribus uti.
[5] Multa dabant animos. Sed enim nec [6] conjugis artes,
Nec genus amborum, magnique potentia regni,
Sic placure illi (quamvis ea cuncta placebant,)
Ut sua progenies: & felicissima matrum
Dicta foret Niobe; si non sibi visa fuisset.
Nam fata Tiresiâ venturi præscia [7] Manto
Per medias fuerat, divino concita motu,
Vaticinata vias: [8] Ismenides, ite frequentes:

1 Niobe cognoverat hanc Arachnen ante nuptias suas cum Amphione Thebarum rege.
2 Lydiam.
3 Oppidum Lydiæ.
4 Humanioribus, moderatioribus.
5 Multa eam superbam faciebant.
6 [Artes hic non arces reposuit Heinsius. Et intellexit artes lyræ Amphioniæ, per quas muri Thebani sunt exstructi.] 7 Filia fuit Tiresiæ vatis, paternæ artis peritissimi, à quâ Mantua urbi fuit appellata. 8 Sic appellantur Thebanæ mulieres ab Ismeno Bœotiæ fluvio.

Et

[1] date Latonæ, [2] Latonigenisque duobus
Cum prece thura pia, [3] lauroque innectite crinem.
[4] Ore meo Latona jubet. Parerent: & omnes
Thebaides jussis sua tempora frondibus ornant.
Thuraque dant sanctis; & verba precantia, flammis.
Ecce venit comitum Niobe celeberrima turbâ,
Vestibus intexto Phrygiis [6] spectabilis auro:
Et, quantum ira sinit, formosa: movensque decoro
Cum capite immissos humerum per utrumq; capillos,
Constitit; utq; oculos circumtulit [7] alta [8] superbos:
Quis furor [9] auditos, inquit, [10] præponere visis
Cœlestes? aut cur colitur Latona per aras; [12] auctor;
Numen adhuc sine [11] thure meum est? Mihi Tantalus
[13] Cui licuit soli superorum tangere mensas;
[14] Pleiadum soror est genitrix mihi: maximus Atlas
Est avus, [15] ætherium qui fert cervicibus axem:
Juppiter [16] alter avus. [17] Socero quoq; glorior illo.
Me gentes metuunt Phrygiæ; me regia Cadmi
Sub domina est: [18] fidibusque mei [19] commissa mariti
Mœnia cum populis à meque viroque reguntur.
In quamcunq; domûs [20] adverto lumina partem,
Immensæ spectantur opes. [21] Accedit eodem
Digna Deâ facies. Huc natas adjice septem,
Et totidem juvenes; & [22] mox generosq; nurusque.
Quærite nunc, habeat quam nostra superbia caussam.
Nescio [23] quoque audere satam [24] Titanida Cœo
Latonam præferre mihi; cui maxima quondam
Exiguam sedem parituræ terra negavit [est.
[25] Nec cœlo, nec humo, nec aquis [26] Dea vestra recepta
[27] Exul erat mundo; donec miserata vagantem,
Hospita tu terris erras, Ego, dixit, in undis,
[28] Instabilemque locum Delos dedit. Illa duobus
Facta parens: uteri pars est hæc septima nostri.
Sum felix, Quis enim neget hoc. felixq; manebo.
Hoc quoque quis dubitet? *Tutam me copia fecit.*

1 Sacrificare.
2 Et Apollini & Dianæ. [Thuris Epitheton proprium pium; ita Martialis, da pia thura Jovi. In editione viri magni, pia sexto casu jungitur cum prece: minus recte.]
3 Et caput lauro coronate.
4 Latona loquitur ore meo, & hoc vobis mandat.
5 Thebanæ mulieres.
6 Spectatu digna.
7 Elata.
8 Superba Niobe oculos altos circumtulit. Eleganter.
9 Auditos Deos.
10 Præferre. Diis quos quotidie videris, n. mihi, & conjugi.
11 Cultu, sacrificio.
12 Pater Niobe enim Tantali filia fuit.
13 Cui ex hominibus soli concessum fuit epulis Deorum accumbere.
14 Niobes mater Taygeta fuit, una ex Pleiadibus, Atlantis filiabus.
15 De Atlante, vide supra Lib. 4. vers. 628, &c.
16 Paternus: nam Tantalus Jovis fuit filius ex Plote.
17 Amphion enim filius fuit Jovis ex Antiopa.
18 Amphion tantum musicâ valuisse narratur, & citharâ, ut saxa illum sequerentur: quibus omnium primus Thebas una cum Zetho frater munivit.
19 Composita, constructa.
20 Converto.
21 Ad idem adjungitur.
22 Brevi hinc exspectandos.
23 Latona filia fuit Cœi gigantis quæ à Jove compressa, Apollinem simul & Dianam concepit. [Hic versus antea mendosissimus ita legebatur. Quoque modo audetis genitam Titanida Cœo. Ordo hic, & auderis præferre Latonam genitam Cœo nescio quo. Quo hic, cui que jungitur, est pronomen sexto casu.]
24 Neptem Titanum, à quibus gigantes originem traxerunt.
25 Nunquam Latona locum invenit, ubi parere posset. Juno enim omnes terras jurejurando obstrinxerat, ne Latonæ parturienti locum præberent.
26 Cum quodam contemptu hæc à Niobe dicuntur.
27 A toto exulabat mundo.
28 Quia Delos crebris terræ motibus quatiebatur, aut quod hæc insula, quæ in tempus sub aquis latuerat, ut aiunt, tum primum jussu Neptuni emersit, quo Latona parturiens locum haberet. Vocatur infra Delos erratica, vers. 332.

Major ſum, quàm cui poſſit fortuna nocere. 195
Multaque ut eripiat; multò mihi plura relinquet.
Exceſſere metum mea jam bona. Fingite demi
Huic aliquid populo natorum poſſe meorum;
Non tamen ad numerum redigar ſpoliata duorum,
Latonæ. [1] Turbâ quo quantùm diſtat ab [2] orba? 200
Ite ſacris, properate ſacris; laurumque capillis
Ponite. Deponunt; [3] infectaque ſacra relinquunt:
[4] Quodq; licet, tacito venerantur murmure numen.
Indignata Dea eſt: [5] ſummoque in vertice [6] Cynthi,
Talibus eſt dictis geminâ cum prole locuta; 205
[7] En ego veſtra parens, vobis [8] animoſa creatis,
Et niſi Junonî, nulli ceſſura Dearum,
An Dea ſim; dubitor: perque omnia ſecula [9] cultis
Arceor, ô nati, niſi vos ſuccurritis, aris.
Nec dolor hic ſolus: diro convicia facto 210
[10] Tantalis adjecit; voſque eſt poſtponere natis
Auſa ſuis: & me (quod in ipſam recidat) [11] orbam,
Dixit; & exhibuit linguam ſcelerata [12] paternam.
[13] Adjectura preces erat his Latona relatis; [215
Deſine, Phœbus ait, [14] (pœnæ mora longa) querelas.
Dixit idem [15] Phœbe, celerique per aera lapſu
Contigerant tecti [16] Cadmeida nubibus arcem.
[17] Planus erat lateque patens prope mœnia campus,
[18] Aſſiduis pulſatus equis; ubi turba rotarum, 220
Duraque [19] mollierant ſubjectas ungula glebas.
Pars ibi de ſeptem genitis Amphione fortes
Conſcendunt in equos, [20] Tyrioque rubentia fuco
Terga premunt; auroq; graves moderantur habenas.
E quibus [21] Iſmenos, qui matri [22] ſarcina quondam
Prima ſuæ fuerat, dum certum flectit in orbem [225
[23] Quadrupedes curſus, ſpumantiaque ora coercet;
Hei mihi! conclamat; medioque in pectore fixus
Tela gerit, freniſque manu moriente remiſſis
In latus à dextro paulatim [24] defluit [25] armo. [230
Proximus, audito ſonitu [26] per inane [27] pharetræ.
[28] Fræna dabat [29] Sipylus: veluti cum [30] præſcius imbris

1 (Quam ineptè jactare poteſt Latona, quæ duos liberos tantum habet. Quo numero, quod proxime præceſſit. Turba ironicè dicitur.) 2 Orbi dicuntur qui re aliqua chara privantur. 3 Non facta, non finita. 4 Et quod poſſunt, etiam Niobe prohibente. 5 In alto cacumine. 6 Montis Deli, unde & Apollo Cynthius, & Diana Cynthia vocantur. 7 Hac oratione Latona Apollinem ſimul & Dianam incendit ad ulciſcendam injuriam à Niobe acceptam. 8 Magnanima, ac ſuperba. 9 Exornatis altaribus. 10 Tantali filia, ſc. Niobe. 11 Vocavit carentem filiis. Hoc autem Niobe non dixit, ſed duos tantum illam liberos peperiſſe: quod ægerrimè Latona tulerat: & ideo crimen amplificat. 12 Patris Tantali ob garrulitatem puniti, cum Deorum epulis adhibitus eorum arcana vulgaſſet. 13 Cum hæc Latona retuliſſet, preces adjectura erat. 14 Pœna in longum protrahitur juſtis querimoniis. 15 Diana, quæ eadem eſſe cum Luna dicitur. 16 Thebanam arcem à Cadmo exſtructam vel ipſas Thebas. 17 Deſcribit locum, in quo Niobes filii & equos agitare, & ſe exercere conſueverant. 18 Aſſiduo equorum curſu. 19 In pulverem reſolverat. 20 Purpurâ Tyriâ: ſignificat autem ephippia purpurea fuiſſe. 21 Ab Iſmeno, Bœotiæ fluvio, ſic appellatus. 22 Primum uteri onus. Nam primogenitus erat. [Sarcina proprie id genus oneris dicitur quod quiſque ſecum portat. Ita Juvenalis de Othone, Res memoranda novis annalibus atque recenti Hiſtoriâ, ſpeculum civilis ſarcina belli.] 23 Equi. 24 Decidit. 25 Equi. 26 Per aërem. 27 Sagittæ. 28 Equum currere permittebat, & ſic fugere cœpit. 29 Eſt hoc unius ex filiis nomen. De Sipylo Mœoniæ urbe vide infra verſ. 312. 30 Præcognoſcens futuram tempeſtatem.

Nube

Nube fugit visâ, pendentiaque undique rector
Carbasa deducit nè qua levis effluat aura.
Fræna dabant. Dantem non evitabile telum
Consequitur: [1] summâque tremens cervice sagittâ
Hæsit; & [2] exstabat nudum de gutture ferrum.
Ille, ut erat pronus, per colla admissa jubasque
Volvitur; & calido tellurem sanguine fœdat.
Phædimus infelix, & aviti nominis hæres
Tantalus, ut solito finem imposuere labori,
Transierant ad opus [3] nitidæ juvenile palæstræ:
Et jam [4] ecntulerant [5] arcto luctantia nexu
Pectora pectoribus; cùm tento [6] concita nervo,
Sicut erant juncti, [7] trajecit utrumq; sagitta
Ingemuere simul; simul incurvata dolore
Membra solo posuere; simul suprema jacentes
Lumina [8] versârunt; animam simul [9] exhalârunt.
Aspicit Alphenor, laniataque pectora [10] plangens
Advolat, ut gelidos complexibus [11] allevet artus:
Inque pio cadit officio. Nam Delius illi
Intima [12] fatifero rumpit [13] præcordia [14] ferro,
Quod simul eductum pars est pulmonis in [15] hamis
Fruta: cumq; animâ cruor est effusus in auras
Ut non [16] intonsum simplex Damasichthona vulnus
[17] Afficit. Ictus erat, quâ [18] crus esse incipit, & quà
Mollia nervosus facit [19] internodia [20] poples.
Dumq: manu [21] tentat [22] trahere [23] exitiabile telum,
Altera per jugulum [24] pennis tenus acta sagitta est.
Expulit hanc sanguis: seq; ejaculatus in altum
Micat, & longè terebrata prosilit [25] aurâ.
Ultimus Ilioneus non profectura precando
Brachia sustulerat: Dique ô [26] communiter omnes,
Siquis erat; [27] (ignarus non omnes esse rogandos)
Parcite. Motus [28] erat, cum jam revocabile telum
Non fuit, Arcitenens. Minimo tamen occidit ille
Vulnere; non altâ percusso corde sagittâ,

Fama mali, populique dolor, lacrymæque suorum

1 In colli summitate.
2 Eminebat, extra stabat: quo significat collum sagittâ fuisse transfixum. 3 [Palæstritæ nitidi vocantur, quoniam oleo perunncti in aream descendebant, inde palæstra nitida.] Palæstra autem Latinè dicitur lucta: dictam volunt ἀπὸ τῆς πάλης, i. e pulvere, quo luctatorum corpora perfundebantur.
4 Luctari cœperant.
5 Stricto amplexu.
6 Sagitta emissa, impulsa.
7 Transfixit.
8 Volverunt oculos, ut solent morientes. 9 Exspiraverunt. Nota spondæum in quinto pede, quo artificiosè morientis gemitus exprimitur.
10 Lanians & percutiens pectora sua ob mortem fratrum.
11 Extollat.
12 Mortifero.
13 Intestina, quæ cordi prætenduntur. 14 Spiculo, 15 Una cum telo hamato. 16 Minellius hoc posuit ergo crinitum, ut eo melius explicaret non intonsum; arguté mehercules & docté. Ovidius autem adultum delignavit Damasichthona, ac si diceret non impuberem. Impuber seu intonsus Græcis ἀκαρης ἡμην. Bacchus & Apollo qui impuberes à multis antiquitus colebantur, hoc titulo frequenter erant insignitti. Ita noster lib. IV. indetonsusque Thyoneus. de Bacho.] 17 Conficit, interficit. 18 Significat genu illius fuisse percussum. Nam à genu crus incipit, & protenditur à genu usque ad talos, ex tibiâ & surâ constans. 19 Spatia inter duos nodos sita. 20 Posterior genu pars est. 21 Conatur. 22 Extrahere. 23 Pestiferum, exitiale. 24 Usque ad pennas. 25 Aere. 26 Ac cum Plauto diceret, O Dii omnes superi, inferi, & medioxumi. 27 Sola enim Latona cum Apolline & Diana placanda erat. 28 Apollo precibus Ilionei, ultimi Niobes filii, motus erat: verum jam sagittam miserat irrevocabilem.

Tam ſubitæ matrem certam [1] fecere ruinæ,
[2] Mirantem poſſiſſe, iraſcentemque quod abſit
Hoc eſſent ſuperi, quod tantum [3] juris haberent.
Nam pater Amphion, ferro per pectus [4] adacto,
Finierat moriens pariter cum [5] luce dolorem.
[6] Heu quantum hæc Niobe, Niobe [7] diſtabat ab illa
Quæ modo [8] Latois populum ſubmoverat aris;
Et [9] mediam tulerat greſſus reſupina per urbem
[10] Invidioſa ſuis: at nunc miſeranda vel [11] hoſti?
Corporibus [12] gelidis incumbit; & ordine nullo
Oſcula diſpenſat natos ſuprema per omnes.
A quibus ad cœlum [13] liventia brachia tendens;
Paſcere, crudelis, noſtro, Latona, dolore;
Paſcere, ait; ſatiaque meo tua pectora luctu:
[Corque [14] ferum ſatia, dixi per funera ſeptem]
[15] Efferor: exulta [16] victrixq; inimica triumpha.
Cur autem victrix? Miſeræ mihi plura ſuperſunt,
Quàm tibi felici. Poſt tot quoq; funera vinco. [
Dixerat: inſonuit contento nervus ab arcu;
Qui, præter Nioben unam, conterruit omnes.
Illa malo eſt audax, Stabant cum veſtibus [17] atris
Ante [18] toros fratrum [19] demiſſo crine ſorores,
E quibus una, trahens hærentia [20] viſcere tela,
[21] Impoſito fratri moribunda relanguit ore.
Altera, ſolari miſeram conata parentem,
Conticuit ſubitò; duplicataque vulnere [22] cæco eſt.
[[23] Oraq; non preſſit, niſi [24] poſtquam ſpiritus exit.]
Hæc fruſtra fugiens collabitur; illa [25] ſorori
Immoritur: latet hæc; Illam trepidare videres.
Sexque [26] datis leto, diverſaque vulnera paſſis,
Ultima reſtabat: quam toto corpore mater,
Totâ veſte legens, Unam [27] minimamq; relinque
De multis minimam poſco, clamavit, & unam,
Dumq; rogat; pro qua rogat, [28] occidit. Orba reſe
[29] Exanimes inter natos, natasque virumque
Diriguitq; [30] malis. [31] Nullos movet aura capillos.
In vultu color eſt ſine ſanguine: lumina mœſtis
Stant immota [32] genis: nihil eſt in imagine vivi.
Ipſa quoque interius cum duro lingua palato
[33] Congelat, & venæ [34] deſiſtunt poſſe moveri.
Nec flecti [35] cervix, nec brachia reddere geſtus,

1 Admonuerunt, certiorem fecerunt.
2 c. Deos tot fili s ſuos interficere.
3 Poteſtatis.
4 Impulſo gladio.
5 Vitâ.
6 Epiphonema.
7 Differebat.
8 A Latonæ
a taribus.
9 Confer cum verſ. ſuper. 168 & 169.
10 In ſe invidiam concitans.
11 Etiam inimicis, non ſolum amicis.
12 Mortuis.
13 Ex nimio planctu.
14 Crudele.
15 Ad ſepulturam feror. Videbatur enim ſibi Niobe una cum filiis ſepties quaſi efferri.
16 Voti compos.
17 [Luctui accommodatis. Atriti enim incedebant, qui proximos defunctos lugebant.]
18 Lectulos, in quibus erant ad funus compoſiti ut efferrentur.
19 Diſſolutis capillis, ut fieri in luctu ſoler.
20 In viſceribus.
21 Unde pater, eam, inter oſculandum fratrem, periiſſe. 22 Occulto, quod non apparebat. 23 Et os clauſit. 24 Niſi dum ſpiritum emittebat; tunc enim o non compreſſerat, ſed apertum tenebat. Sc. Inhærens. 26 Interfectis 27 Supple natu. 28 Mortua eſt ea, pro q rogat. 29 Mortuos filios, & filias, & maritum Amphionem. 30 Infortu ac liberorum acerbiſſimâ morte. 31 Jam enim in ſaxum fuerat commutata. Genæ & mœroris & lætitiæ ſunt indices. 33 Frigida & dura fit. 34 D nunt poſſe palpitare: carebant enim pulſu. 35 Collum. Synechdoche: ch nim cervix pars colli poſterior [Geſtus poſtea eleganter ponitur; is enim p prius manuum motus. Hinc Geſticulatio.]

pes ire poteſt. [1] Intrà quoq; viſcera ſaxum eſt. 310
let tamen, & validi circumdata [2] turbine venti
patriam rapta eſt. Ibi fira cacumine montis
quitur, & [6] lachrymas etiamnùm marmora manant.

1 Etiam inteſtina ſaxea fuerunt effecta. 2 Quamvis Niobe in ſaxum fuerit mutata. 3 Impetu vehementis venti. Eſt enim turbo vencum fragore violentus, proxima quæque proſternens. 4 Sipylum, Mæocaput, quod antè Tantalis vocabatur. Vide ſis ſupra vert. 149. 5 Liſcit. 6 Emittunt lachrymas. [Manare, ſtillare, ronare & ſimilia verba nunc quarto, nunc cum ſexto caſu junguntur; Seneca de Niobe, Stat nunc Sivertice ſummo flebile ſaxum, & adhuc lacrymas Mœſta æternum marmanant, qui procul dubiò hunc locum reſpexit. Heinſ.

Ruſtici in ranas. *Fab.* VI.

ona Cœi filia cùm Junonis irâ ob adulterium ex ove conceptos Apollinem & Dianam parere non ſſet, & nulla eam errantem regio reciperet: noiſſime venit in Lyciam, & cùm ex ardore æſtûs, longitudine viæ ſitim ſedare vellet, ab iis qui uam & juncum ſecundùm lacum legebant, prohibita eſt propiùs accedere. Quamobrem accenirâ digrediens petit à Diis, ut accolæ nuam ſtagno carerent. Auditis itaque precibus us, Jupiter agricolas in ſpeciem ranarum transuravit.

UM verò cuncti maniſeſtam numinis iram [315
Fœmina virq; timent: cultuq; impenſiùs omnes
na gemelliparæ venerantur numina [3] Divæ.
que fit, à facto propiore priora, [4] renarrant.
ibus unus ait: [5] Lyciæ quoque fertilis agris
[6] impunè [7] Deam veteres [8] ſprevêre coloni.
bſcura quidem eſt [9] ignobilitate virorum; 320
tamen: vidi præſens ſtagnumque lacumque
odigio notum. Nam mè jam grandior ævo,
patienſque viæ genitor deducere [10] lectos
rat inde boves: gentiſque illius eunti [325
ducem dederat. Cum quo dum paſcua [11] luſtro,

1 Narraturus Poëta, quomodo Latona à quibuſdam Lyciæ ruſticis bibere prohibita, eos in ranas verterit, more ſuo quædam interſerit. 2 Latona, quæ uno eodemque partu gemellos, i. Apollinem & Dianam peperit. Sic. 5. Faſt. Scorpion

it tellus, fuit impetus illi, Curva gemelliparæ ſpicula ferre Deæ. Et is eas, quæ uno eodemque partu naſcuntur, gemelliticum fœtum vocat. quemadmodum fieri ſolet. 4 Commemorant Thebani. 5 Latona cùm inem Dianamque peperiſſet, iram Junonis fugiens, in Lyciam uſque una ntibus pervenit, ubi feſſa ſitique confecta, cùm bibere è quodam lalet, à ruſticis quibuſdam, pedibus aquam proculcantibus, prohibita fuit. juriâ Dea indignata, eos omnes in ranas mutavit. Lycia autem eſt Aſiæ ſſima Lydiæ. 6 Non ſine ſupplicio, ſed cum maximâ pœnâ: nam in omnes fuerunt mutati. 7 Latonam. 8 Contemſerunt. 9 Ruſtici enim vilitimi. 10 Nobilem miraculo. 11 Qui viæ laborem propter ſeneſ ferre non poterat. 12 Electos, egregios. 13 Circumeo ad eligendos

Ecce lacus medio ſacrorum nigra favillâ
Ara vetus [1] ſtabat, tremuli circumdata cannis.
[2] Reſtitit; & pavido, faveas mihi, murmure dixit
Dux meus: & ſimili, faveas, ego murmure dixi.
[3] Naiadum [4] Faunine foret tamen ara rogabam, 330
[5] Indigenæne Dei; cùm talia [6] reddidit hoſpes.
Non hâc, ô juvenis, [7] montanum numen in arâ eſt:
Illa ſuam vocat hanc. cui quondàm [8] regia Juno
Orbe interdixit: quam vix [9] erratica Delos
Orantem accepit, tum cùm [10] levis inſula [11] nabat.
Illic, incumbens cum Palladis [12] arbore palmæ, 335
[13] Edidit in vita [14] geminos Latona [15] novercâ.
Hinc quoque Junonem fugiſſe [16] puerpera fertur:
Inque ſuo poſſe ſinu duo numina natos.
Jamq; [17] Chimæriferæ cum Sol gravis ureret arva, 340
Finibus in Lyciæ, longo Dea feſſa labore,
[18] Sydereo ſiccata ſitim collegit ab æſtu.
Uberaque [19] ebiberant avidi [20] lactantia nati.
Fortè lacum [21] melioris aquæ proſpexit in imis
Vallibus: agreſtes illic [22] fruticoſa [23] legebant 345
Vimina cum [24] juncis, [25] gratamq; paludibus ulvam.
Acceſſit, poſitoque genu Titania terram
Preſſit, ut hauriret gelidos potura liquores:
[26] Ruſtica turba vetant. Dea ſic affata vetantes; [350
Quid prohibetis aquis? uſus communis aquarum eſt.
Nec ſolem [27] proprium natura, nec aëra fecit,
Nec [28] tenues undas: ad [29] publica munera veni.
Quæ tamen ut detis, ſupplex peto. Non ego noſtros
Ab'uere hic artus, laſſataque membra parabam: [355
Sed [30] relevare ſitim, Caret [31] os humore loquenti;
Et fauces [32] aront, vixque [33] eſt via vocis in illis.

1 Erecta erat.
2 Subitivit.
3 Nymphar um fontium,
a νάω, fluo, quòd in fluentis habitent.
Meritò dubitat & rogat cujus nam Dei ſit ara, quia eſt peregrina.
4 Dei ſylveſtris.
5 Qui non aliundè venerit, ſed ibi ortus ſit, ubi colitur: ut homines indigenæ vocantur, qui non aliundè venerunt, ſed in ipſis locis, quæ habitant, originem habuerunt.
6 Reſpondit.
7 Qualis eſt Faunus.
8 Juno regis Deorum hominumque uxor. Nam Juno (ut diximus) cùm reſciviſſet Latonam ex Jove concepiſſe, illam per totum terrarum orbem exagitavit, ita ut nuſquam conſiſtere poſſet. [Antiquam lectionem Orbem interdixit ſi libri non obſtarent, etiam defendi poſſe docuit Gronovius.]
9 Quæ errare, inſtabiliſque eſſe ideò fingitur, quia crebro terræ motu vexabatur. Vide ſuprà verſ. 191.
10 Quia levis erat.
11 Fluitabat. Nare enim propriè dicuntur animata, fluitare inanimata.
12 Olivâ. Significat autem illam & palmæ & olivæ innixam peperiſſe.
13 Peperit.
14 Apollinem & Dianam.
15 Contrà voluntatem Junonis, quæ noverca eſſe videbatur Apollinis & Dianæ, cùm Jovis ſit uxor.
16 Cum jam peperiſſet.
17 Chimæras, i. capras ferentis. Chimæra mons eſt Lyciæ, cujus pars ſumma leonibus, media igne, infima ſerpentibus infeſtatur. Hinc Poëtæ fabulati ſunt Chimæram eſſe monſtrum triforme.
18 Calore Solis. Nam quamvis ſidus propriè vocetur ſignum ex multis ſtellis conſtans: tamen interdum pro Sole ponitur.
19 Exſuxerant.
20 Lac emittentia.
21 Ob ſaporem gratæ, & dulcis.
22 Parva, utpote è fruticibus naſcentia. Sunt enim frutices medii inter herbas & arbores.
23 Colligebant.
24 Herbis paluſtribus ſine nodo.
25 In paludibus naſcentem.
26 Ruſticorum multitudo prohibet.
27 Privatum.
28 Labiles aquas.
29 Quæ nullius quidem ſunt, ſed omnium.
30 Diminuere & levem facere.
31 Os meum, quæ vobiſcum loquor.
32 Siccæ ſunt.
33 Et vix emittere vocem poſſunt.

[1] *Hauſtus aquæ mihi nectar erit: vitamque fatebor Accepiſſe [2] ſimul. Vitam [3] dederitis in unda.*
Hi [4]quoq; vos moveant; qui noſtro brachia [5] tendunt
Parva [6] ſinu. Et caſu tendebant brach a nati. 360
Quem non blanda Deæ potuiſſent verba movere?
[7] Hi tamen orantem [8] peritant prohibere: minaſque,
Ni procul abſcedat, conviciaque inſuper addunt.
Nec ſatis hoc: ipſos etiam pedibuſque, manuque,
Turbavere lacus: imoque è gurgite mollem 365
Huc illuc limum ſaltu [9] movere [10] maligno.
Diſtulit [11] ira ſitim; neque enim jam [12] filia Cœi
Supplicat indignis; nec dicere ſuſtinet [13] ultrà
Verba [14] minora Deâ: tollenſque ad ſidera palmas.
[15] Æternùm ſtagno, dixit, vivatis in iſto, 370
Eveniunt optata Deæ. Juvat iſſe ſub undas,
Et [16] modò tota cavâ ſubmergere membra palude:
Nunc proterre caput; ſummo modò gurgite nare:
Sæpè ſuper ripam ſtagni conſidere: ſæpe
In gelidos reſilire lacus. Et nunc quoq; [17] turpes 375
Litibus exercent linguas: pulſoque pudore, [tant.
Quamvis ſint [18] ſub aquâ ſub aquâ maledicere ten-
Vox quoq; jam rauca eſt; inflataq; colla tumeſcunt:
Ipſaque dilatant [19] parulos convicia rictus.
Terga caput tangun; colla [20] intercepta videntur:
[21] Spina viret: venter, pars maxima corporis, albet:
Limoſoque novæ ſaliunt in gurgite ranæ. 382

1 Potus aquæ mihi loco delectaris ac ſuaviſſimus erit.
2 Poſtquàm mihi vitam aquis inſtaurâveritis.
3 Diaſtole.
4 Infantes enim, Apollinem & Dianam, illis eſtendit, ut ſaltem eorum ætate moveantur.
5 Extendunt, porriguntque.
6 E noſtro gremio.
7 Ruſtici.
8 Perſeverant, & inſtant.
9 Commoverunt.
10 Ipſi maligni.
11 Ira fuit cauſa differendæ & ad tempus ſedandæ litis.
12 Latona. Supra Titani, verſ. 345.
13 Ulteriùs.
14 Humiliora. 15 Semper, & in æternum. Nomen pro adverbio poſitum. 16 Eleganter ranarum & naturam & corpus deſcribit P ëta. 17 Contumeliosas. 18 Animadverte quodammodò ranarum coaxationem hac repetitione ſub aquâ, ſub aquâ. 19 Hiantia ora. 20 De medio reciſa: nam ranæ collo carent. 21 Tergum viride eſt.

Satyrorum, Nympharum, Ruſticorumque lachrymæ in flumen. *Fab.* VII.

Satyrus nomine Marſyas, dum cum Apolline tibiis contendit (quæ Minerva invenîſſe proditur) per audaciam, quòd Deo cedendum non putaret, ſuſpenſus eſt, ac cute nudatus. Quem Nymphæ, ac Satyri, cæterique ruris incolæ, ita fletu proſecuti ſunt, quòd ejus cantu carituri eſſent, ut lachrymis eorum flumen increverit, quod ejus nomine in Phrygia à prioribus noſtris nuncupari videtur.

QUIC[1] ubi nescio quis Lycià de gente virorum
Rettulit [2] exitium; [3] Satyri [4] reminiscitur alter:
Quem [5] Tritoniacâ [6] Latous arundine victum
[7] Affecit pœnâ. [8] Quid me mihi detrahis? inquit:
Ah! piget: ah! non est, clamabat, tibia tanti!
Clamanti cutis est summos derepta per artus:
Nec quicquam, nisi vulnus, erat: cruor undiq; manat;
Detectique patent nervi: trepidæque sine ullâ
Pelle [10] micant venæ. Salientia viscera possis,
Et perlucentes numerare in pectore fibras.
Illum ruricolæ sylvarum numina Fauni,
Et Satyri fratres, & tunc quoque clarus [11] Olympus,
Et Nymphæ flêrunt: & quisquis montibus illis
Lanigerosque greges, armentaque [12] bucera pavit.
Fertilis immaduit, madefactaque terra caducas
[13] Concepit lachrymas, ac venis perbibit imis.
Quas ubi fecit aquam, vacuas emisit in auras.
Inde petens rapidum ripis [14] declivibus æquor,
Marsya nomen habet, Phrygiæ [15] liquidissimus amnis.

1 Ignobilis ergò fuit, qui hanc retulit fabulam.
2 Calamitosum exitum [quorundam virorum de Lyciâ gente; ita distinguendum; exitium non ad Marsyam referri debet.]
3 Marsyas fuit Satyrus, tibias inflandi adeò peritus, ut cum Apolline certare sit ausus: quem superatum, indignatus Apollo pelle atque cute privavit. Ex ejus verò corpore tantus defluxit sanguis, ut à terra exceptus, in fluvium fuerit commutatus, qui à Satyri nomine Marsyas fuit appellatus. 4 In memoriam reducit, commemorat. 5 Tibiâ à Tritonia, i. Pallade, primùm inventâ. Quam postea ob deformitatem vultus, ex flatu intumescentis, ab eâdem Dea rejectam Satyrus, i. Marsyas excepit, ejusque cantu (ut diximus) Apollinem provocavit. 6 Apollo Latonæ filius. 7 Punivit. 8 Cur meam mihi pellem eripis? 9 Ut ego hac pœna affici debeam. 10 Palpitant. 11 Fuit hic quoque Satyrus. 12 [Boves cornuti. Βοῦς enim bos; & κέρας cornu.) 12 Excepit. 14 Pronis, inclinatis. 15 Fluentissimus, limpidissimus.

Pelopis humerus è carneo in eburneum. *Fab.* VIII.

Tantalus epulis Jovis cùm interesset, velletque experiri an futura prospiceret, invitato ad epulas, Pelopis filii interemti viscera reliquis dapibus immista apposuit. Quo pro merito punito, Dii misericordiâ moti, quæ convivii participes fuerant partes viscerum Pelopis composuerunt, & humerum qui deerat, de ebore effectus est.

TAlibus extemplò redit ad[1] præsentia dictis [genus
Vulgus; & extinctum cum stirpe Amphionia [2]
Mater in invidiâ est. Tamen hanc quoq; dicitur una
Flêsse [3] Pelops: humeroque suas ad pectora posse

1 Mala & infortunia Amphionis & Niobes.
2 Niobes enim superbia causa fuit mortis liberorum. 3 Erat hic frater Niobes. Pelops enim Tantali fuit filius, qui coctum pater Diis epulandum cum apposuisset, ut, an omnia scirent, experiretur, omnes quidem, præter unam Cererem, ab eo abstinuerunt, collectisque in unum Pelopis membris, evocatâ à Mercurio anima ejus, ab inferis prius ipsum vitæ restituerunt. Sed cùm ei sinistrum deesse humerum animadvertissent, eburneum affixerunt, & sic Pelops integer vitæ fuit restitutus. Tantalus verò ad inferos detrusus siti in aquis, fame in summa pomorum copiâ laborat.

Deduxit veſtes, ebur oſtendiſſe ſiniſtro.
Concolor hic humerus naſcendi tempore, dextro,
[2] Corporeuſque fuit. Manibus mox [3] cæſa paternis
Membra ferunt junxiſſe Deos. Altiſque repertis,
[4] Qui locus eſt juguli medius, ſummique lacerti, 410
Deſuit, impoſitum eſt non comparentis in [5] uſum
[6] Partis ebur: factoque Pelops fuit integer [7] illo.

1 Purpureas ac ſibi convenientes: illis enim depoſitis, pullas ac lugubres ſumſit. 2 Ex carne: nam corpus proprie viventium, caro mortuorum dicitur. 3 Trucidata. 4 Humerus, qui medius eſt inter jugulum & brachii ſummitatem. 5 In locum & officium. 6 Humeri non inventi. 7 Illo Deorum beneficio.

Procne, Philomela, Tereus, & Itys in aves. *Fab.* IX.

Tereus Martis filius Thracum rex, cum auxilia multis regibus ferret; Pandioni quoque Athenis regnanti, cum à proximis civitatibus oppugnaretur, non defuit. Quamobrem filiam ſuam Procnen illi in matrimonium dedit. Quæ deportata in mariti regnum, cum ex intercapedine ſororem Philomelam deſideraret; petit à Tereo, ut profici ſeretur Athenas, ſororem ſibi ad ſolenne ſacrificium adducturus. Qui ut Athenas pervenit, ſoceri uſus hoſpitio in Philomelæ inciditamorem, quam ſecum digreſſus mandato conjugi dixit in Thraciam. Stabulis autem ſuis violatam clauſit, ut ſine cujuſquam ſuſpicione ad eam ſæpius commearet. Linguam, ne commiſſa eloqui poſſet, ei truncavit. Uxori verò mentitus eſt: dixit enim ſororem ejus interiiſſe. At Philomela, quæ linguâ prodere non poterat, veſti intexuit notis interorem, quam uni dedit perferendam ſorori. Quâ inſpectâ, cum conjugis libidinem, caſumque germanæ comperiſſet, conſtituit ſacra celebrare Libero patri, moreque Bacchantis, ad Rabula venit, ac ſororem raptam in regiam ducit. Ityn filium interemit, & epulandum patri appoſuit. Quo expletus Tereus, filium Ityn deſiderat. Ejus caput in Terei ſinum abjecerunt, dicentes, Intus habes quem deſideras. Tereus cum intelleXiſſet ſcelus ſcelere ultum eſſe, conjugem ſororemque conjugis perſequitur: Deorum autem voluntate verſi ſunt in aves; Procne in hirundinem, Philomela in luſcinian, Tereus in epopem, Itys in phaſianum. Pandion dolore natarum

actus caruit vita: regnum ejus filius Erechtheus possedit.

Finitimi proceres [1] coeunt: [2] urbesque propinquæ
[3] Oravere suos ire ad [4] solatia reges,
[5] Argosque, & [6] Sparte, [7] Pelopeiadesq;; Mycenæ,
Et nondum torvæ [8] Calydon [9] invisa Dianæ,
[10] Orchomenosq, [11] ferox, & [12] nobilis ære Corinthos,
[13] Messeneq, [14] ferax, [15] Patræq. [16] humilesq; Cleonæ,
Et Nelea [17] Pylos, neque adhuc Pytheia [18] Troezen,
Quæq; urbes aliæ bimari clauduntur ab [19] Isthmo,
Exteriusque sitæ bimari spectantur ab Isthmo.
Credere quis possit? Solæ cessatis Athenæ.
Obstitit officio bellum; [20] subvectaque ponto
Barbara Mopsopios terrebant agmina muros.
[21] Threicius Tereus hæc auxiliaribus armis
[22] Fuderat: & clarum vincendo nomen habebat.
Quem sibi [23] Pandion opibusque virisque potentem,
Et genus à magno ducentem sorte [24] Gradivo,
[25] Connubio Procnes junxit. [26] Non pronuba Juno,
Non [27] Hymenæus adest, non illi [28] Gratia [29] lecto,
[30] Eumenides tenuere faces de funere raptas:
Eumenides stravere torum: tectoque [31] profanus
Incubuit bubo, thalamique in culmine sedit,
[32] Hac ave conjuncti Procne Tereusque, parentes
Hac ave sunt facti. Gratata est scilicet illis
[33] Thracia: Disque [34] ipsi grates egêre: diemque
Quâque data est claro Pandione nata tyranno,
Quâque erat ortus [35] Itys, festam jussere vocari.
[36] *Usque adeo latet utilitas.* [37] Jam tempora Titan.
Quinque per autumnos repetiti duxerat anni:
Cum blandita viro Procne, Si [38] gratia, dixit,
Ulla mea est; vel me visendæ mittite sorori;
Vel soror huc veniat. Redituram tempore parvo
Promittes socero. Magni mihi numinis instar
[39] Germanam vidisse dabis. Jubet [40] ille carinas

1 Conveniunt, congregantur. 2 Metonymia subjecti. 3 Oraverunt ut irent. 4 Ad consolationem Pelopis, cujus soror Niobe cum omnibus liberis fuit exstincta. 5 Urbs clarissima Peloponnesi. 6 Regio Latoniæ. 7 Mycenæ urbs est Peloponnesi; quas Pelops auxisse fertur, seu potius posteri Pelopis. 8 Urbs Ætoliæ. 9 Nondum invisa, i. odio habita. Vide lib. 8. de apro à Diana immisso in agros Calydonios. 10 Oppidum Arcadiæ. Vide supra lib. 6. ver. 606. 11 Cujus incolæ feroces, vel ob situm asperum ita dicta. 12 Clara æreis vasis, quæ Corinthia vocantur. 13 Urbs & regio Peloponnesi. 14 Fertilis. 15 Urbs Achaiæ. 16 Urbs est Arcadiæ parva. 17 Quam Neleus Nestoris pater rexit. 18 Quam Pittheus avus maternus Thesei nondum sub imperio tenebat. 19 Isthmus brevis dicitur terra inter duo maria sita. 20 Adjecta mari Euxino. Reges enim Asiæ bellum Athenienſibus indixerant. 21 Thracius, & Thraciæ rex. 22 profligaverat, in fugam converterat. 23 Athenarum rex. 24 Marte. Gradivus enim Mars à Latinis dictus est, quod gradatim in bellum eatur. 25 Sic Virg. 1. Æn. Connubio jungam stabili. 26 Nubentibus feliciter puellis, Juno pronuba præesse creditur. Hinc colligitur, quale futurum sit Terei & Procnes conjugium. 27 Nuptiarum Deus. 28 Gratiæ sunt tres Deæ, perpetuæ Veneris comites, quæ à Græcis χάριτες vocantur, quarum nomina sunt Aglaia, Thalia, Euphrosyne. 29 His nuptiis. 30 Furiæ Infernales præ tulerunt faces novæ nuptæ, quas de funere rapuerunt. 31 Exsecrandus: est enim avis pessimi ominis, bubo. Videsis supra Lib. 5. vers. 550. 32 Hoc augurio. 33 Thraces gratati sunt. 34 Tereus & Procne gratias Diis egerunt. 35 Terei & Procnes filius. 36 Epiphonema. 37 Jam quinque elapsi erant anni. 38 Si quid apud te possum. 39 Sororem Philomelam. 40 Tereus.

In

In freta deduci: veloque & remige portus
[1] Cecropios intrat, [2] Piræaque littora tangit.
[3] Ut primùm ſoceri data copia, dextraque dextræ
Jungitur; infauſto committitur omine ſermo.
Cœperat, adventûs cauſſam, mandata referre
Conjugis, [4] & celeres [5] miſſæ ſpondere recurſus.
Ecce venit magno dives Philomela [6] paratu,
Divitior [7] formâ: quales audire ſolemus
[8] Naidas, & Dryadas mediis incedere ſilvis:
Si modò des illis cultus, ſimileſque paratus.
Non ſecus exarſit conſpectâ [9] virgine Tereus,
Quam ſi quis [10] canis ignem ſupponat ariſtis,
Aut frondem, poſitaſq; [11] cremet [12] tœnilibus herbas.
[13] Digna quidem facies. Sed & hunc innata libido
Exſtimulat; [14] pronumque genus regionibus illis
In Venerem eſt. Flagrat vitio gentiſque ſuoque.
Impetus eſt [15] illi comitum corrumpere [16] curam
Nutriciſque fidem: nec non [17] ingentibus ipſam
Sollicitare datis: totumque impendere regnum;
Aut rapere, & ſævo raptam defendere bello.
Et nihil eſt, quòd non [18] effræno captus amore
Auſit: nec [19] capiunt incluſas pectora flammas.
Jamque moras malè fert; [20] cupidoq; revertitur ore
Ad Mandata Procnes; & [21] agit ſua vota ſub illis.
[22] *Facundum faciebat amor:* quotieſque rogabat
[23] Ulterius juſto; Procnen ità velle ferebat.
Addidit & lacrymas; tanquam mandâſſet & illas.
Prob ſuperi, [24] *Quantum mortalia pectora cæcæ*
Noctis habent! [25] Ipſo ſceleris molimine Tereus
Creditur eſſe pius; laudemque à crimine ſumit.
Quid quòd idem Philomela cupit? patrioſq; lacertis
Blanda tenens humeros, ut eat viſura [26] ſororem,
Perque ſuam, contraque ſuam, petit uſque [27] ſalutem.
Spectat eam Tereus; [28] præcontrectatque videndo:
Oſculaque & collo circumdata brachia cernens;
Omnia pro ſtimulis, facibuſque, ciboque furoris
Accipit; & quoties amplectitur illa parentem,
Eſſe parens vellet: neque enim minus impius eſſet.

1 Athenienſes.
2 Attica. Piræum Athenienſium navale & portus.
3 Cùm primùm Tereus ad Pandionem ſoceru n fuit admiſſus, & dextram dextræ junxit, & Procnes mandata referre cœpit.
4 Veloces reditus.
5 Philomelæ: quæ quidem non fuerat miſſa, ſed ſi miſſa fuiſſet, celerem poſtulabatur Tereus reditum.
6 Ornatu.
7 Pulchritudine.
8 Nymphas quæ formoſiſſimæ eſſe videntur.
9 Philomela.
10 Flavis & jam aridis.
11 Comburat.
12 Impoſitas fœnilibus.
13 Facies Philomelæ digna quidem erat amari, cum ab aliis omnibus, tùm verò à Tereo, qui maximè ingenitâ libidine in mulieres ſtimulabatur.
14 Thraces enim maximè in Venerem ſunt proni. Proindè & ſinguli plures uxores ducebant. 15 Tereo. 16 Cuſtodiam. 17 Maximis donis. 18 Effrænatos ac diſſolutos homines reddente. 19 Jam enim Terei amor in Philomelam detegebatur. 20 Ipſe cupidus ad mandata Procnes ore revertebatur, i. ad commemoranda Procnes mandata. 21 Sub ſimulatione deſiderii quo flagrabat Procne, ſua vota peragere conatur Tereus. 22 Eloquentem. Facundus dicitur, qui facit verbis quicquid vult. 23 Ultrà quàm honeſtum eſſet. 24 In quanta rerum omnium inſcitia hominum animi verſantur. Epiphonema. Vide infrà verſ. 661. 25 Ipſâ præparatione. 26 Procnen. 27 Quia à Tereo non ſolùm ſtuprata, ſed etiam linguâ fuit privata. 28 Antè oculis, quam manibus, ſibi eam contrectare videtur.

Vincitur [1] ambarum [2] genitor prece: gaudet, agitque
Illa patri grates: & [3] successisse [4] duabus
Id putat intelix; quod erit [5] lugubre duabus.
[6] Jam labor exiguus [7] Phœbo restabat: [8] equique
Pulsabant pedibus [9] spatium declivis [10] Olympi.
Regales epulæ mensis, & [11] Bacchus in auro
Ponitur: hinc placido dantur sua corpora somno:
At rex [12] Odrysius, quamvis secessit in illa
[13] Æstuat: & repetens faciem, motusque, manusque
Qualia vult fingit, [14] quæ nondum vidit: & ignes
Ipse suos nutrit, [15] curâ removente soporem.
[16] Lux erat: &, [17] generi dextram complexus
cuntis.
Pandion comitem lachrymis commendat obortis:
Hanc ego, chare gener, [18] quoniam pia causa coëgit,
[Et voluere ambæ, voluisti tu quoque, Tereu)
Do tibi; perque fidem, cognataque pectora supplex
Per superos oro, patrio [19] tueatis amore:
Et mihi [20] sollicitæ [21] lenimen dulce senectæ
Quamprimùm (omnis erit nobis mora longa) remitta
Tu quoq; quamprimùm, [22] satis est procul esse sorores
Si pietas ulla est, ad me, Philomela, redito. [rem
[23] Mandabat; pariterq; suæ dabat oscula natæ:
Et lachrymæ mites inter mandata cadebant.
Utque fide pignus [24] dextras utriusque poposcit;
Inter seque datas junxit; [25] natamque nepotemque
Absentes [26] memori [27] pro se jubet ore salutent:
[28] Supremumque vale, pleno singultibus ore,
Vix dixit: timuitque suæ [29] præsagia mentis.
At simul imposita est pictæ Philomela carinæ.
[30] Admotumque fretum remis, tenuisque repulsa est
Vicimus, exclamat: mecum mea vota feruntur.
[Exsultatque & vix animo sua gaudia differt]
Barbarus: & nusquam [31] lumen detorquet ab illa.
Non aliter, quàm cùm pedibus prædator obunsis
Depositi nido leporem [32] Jovis ales in alto:

1 Procnes & Philomelæ.
2 Pater Pandion.
3 Feliciter evenisse.
4 Sibi & Procne sorori.
5 Triste & luctus causa futurum.
6 Finis diei advenerat.
7 Apollini, qui interdiu in regendo Solis cursu occupatus esse, per noctem verò quiescere vulgo videtur.
8 Equi Solis jam pervenerant in occidentem cœli partem.
9 Partem.
10 Cœli deorsum vergentis, quò cùm pervenerint equi Solis, in Oceanum descendere videntur.
11 Vinum.
Inventor pro re inventa, Metonymia efficientis.
12 Thracius: Odrysæ autem populi sunt Thraciæ, & Odrysa urbs eorum.
13 Ardet, sc. tamen.
14 Partes corporis intelligendæ sunt, quæ vestibus rectæ erant. 15 Amore somnum repellente. 16 Dies advenerat. 17 Terei discedere cupientis. 18 Pium enim est sororem sorori mittere videndam. 19 Defendas atque custodias. 20 Anxio de ea absentiâ. 21 Solamen. 22 Satis est, quod Procne longè à me absit. 23 Hujusmodi mandata dabat. 24 Et Terei & Philomelæ. [Utriusque non utrasque legendum, ex Prisciani lib. VIII. monuit Heinsius.] 25 Et Procnen & Itym. 26 Ipsi memores. 27 Nomine suo, & verbis suis. 28 Et ultimo loco moriturus dicere vale: ità enim Pandion singultibus impediebatur, ut vix potuerit eloqui. 29 Divinationes. Est enim præsaga mali mens. 30 Hypallage est. Remi enim mari non mare remis admovetur. Tunc autem remi dicuntur admoveri mari, cùm remigatur, navisque impellitur: & sic in sequenti, Tenuisque repulsa est. [Versum sequentem uncis inclusum suspectum habet Heinsius.] 31 Oculos. 32 Aquila, quæ, quod nunquam fulmine tangitur, Jovis tutelâ esse dicitur.

Nulla fuga est capto: [2] spectat sua præmia raptor.
Jamq; iter [2] effectum; jamq; in sua littora fessus
Puppibus exierat: cum [3] rex Pandione [4] natam
In stabula alta trahit silvis obscura vetustis.
Atq; ibi pallentem, trepidamq; & cuncta timentem,
Et jam cum lachrymis, ubi sit germana, rogantem,
Includit: [5] fassusq; nefas, & virginem, & [6] unam
Vi superat; frustra clamato sæpe parente,
Sæpe sorore sua, magnis [7] super omnia Divis.
[8] Illa tremit, velut agna pavens, quæ saucia cani
Ore [9] excussa [10] lupi nondum sibi tuta videtur:
Utq; columba suo madefactis sanguine plumis,
[11] Horret adhuc, [12] avidosq; timet quibus hæserat ungues.
[13] Mox ubi mens rediit; [14] passos laniata capillos,
[Lugenti similis [15] cæsis plangore lacertis,]
Intendens palmas. Proh [16] diris, barbare, factis,
Proh crudelis, ait! Nec te mandata parentis
Cum lachrymis movere pias, nec cura sororis,
Nec mea virginitas, nec [17] conjugialia jura?
[18] Omnia turbâsti, [19] Pellex ego facta sorori:
Tu [20] geminis conjux, [non hæc mihi, [21] debita pœna.]
[22] Quin animam hanc (ne [23] quod facinus tibi, perfide,
Eripis? Atq; utinam feciſſes ante nefandos [restet)
Concubitus! [24] Vacuas habuiſſem criminis umbras.
Si tamen hoc superi cernunt; si numina divûm
Sunt aliquid; si non perierunt omnia mecum;
Quandocunq; mihi pœnas dabis. Ipsa pudore
[25] Projecto tua facta loquar. [26] Si copia detur;
In populos veniam: si sylvis clausa tenebor;
Implebo sylvas, & conscia saxa movebo.
Audiat hæc [27] æther, & si Deus ullus in illo est.
Talibus ira feri postquam commota tyranni;
[28] Nec minor hâc metus est: causâ [29] stimulatus utrâque
[30] Quo fuit accinctus, vaginâ [31] liberat ensem: [que
Arreptamque comâ, flexis post terga lacertis,

1 Ordo est & sensus: Non aliter Tereus spectabat Philomelam, quam Jovis ales raptor spectat sua præmia, cum ipse prædator deposuit nido leporem aduncis pedibus.
2 Confectum, perfectum. Jam enim in Thraciam fuerant advecti.
3 Tereus.
4 Philomelam Pandionis filiam.
5 Jam professus amorem nefandum.
6 Et solam & sibi creditam.
7 Imprimis, præsertim, maxime. Sic Lib. 8. Super omnia vultus Accessêre boni, nec iners paupertas; voluntas.
8 Philomela.
9 Ejecta.
10 Lupi enim sanitie infecti esse videntur.
11 Tremit quamvis acripitrem effugerit.
12 Avidi accipitris, qui columbas maxime infestat.
13 Sic lib. 9. Mens tamen ut rediit. Et Ter. Hoc verbo animus mihi rediit.
14 Cum Philomela sparsos capillos laniâsset. Lacerare autem crines in mœrore solent mulieres.
15 Percussis brachiis.
16 Nefandis scelleribus.
17 Matrimonii jura, quibus non licet cuiquam cum duabus coire sororibus.
18 Omnia jura & humana & divina confudisti.
19 Pellex proprie dicitur, quæ maritum alterius concumbere secum pellicit.
20 Tu duabus es maritus, & mihi & sorori.
21 Sc. te exspectat; vel sic, tu mihi hostis es, quam pœnam ego veluti debitam patior, sororis pellex sum. [Hic lacunam esse relinquendam censet Heinsius. Tales in Virgilio multæ occurrunt.]
22 Cur non adimis mihi vitam?
23 Ne aliquod scelus tibi restet in me perpetrandum.
24 Crimine caruissem mortis.
25 Abjecto. deposito.
26 Si potero.
27 Cœlum.
28 Non minor est metus, ne a Philomela sorori proderetur scelus, quam ira.
29 Impulsus & ira & timore.
30 Ita supra de Pyramo: Quoque erat accinctus, demittit in ilia ferrum.
31 Vaginâ deripit ensem.

Vincla pati cogit. [1] Jugulum Philomela parabat;
[2] Spemque suæ mortis viso conceperat ense. 555
[3] Ille indignanti, & nomen patris [4] usque vocanti,
[5] Luctantique loqui, compressam [6] forcipe linguam
[7] Abstulit ense [8] fero. Radix [9] micat ultima linguæ,
[10] Ipsa jacet, terræque tremens immurmurat atræ.
Utque salire solet [11] mutilatæ cauda colubræ, 560
[12] Palpitat; & moriens Dominæ vestigia quærit.
Hoc quoq; [13] post facinus (vix ausim credere) fertur
Sæpe suâ [14] lacerum repetisse libidine corpus.
[15] Ultinet ad Procnen post talia facta reverti,
Conjuge quæ viso [16] germanam quærit: at ille 565
Dat gemitus fictos, [17] commentaque funera narrat.
Et [18] lachrymæ fecere fidem. Velamina Procne
Deripit ex humeris auro fulgentia lato:
Induiturque [19] atras vestes: & [20] manes sepulcrum
Constituit: falsisque piacula manibus infert: 570
Et luget. [21] non sic lugendæ fata fororis.
Signa [22] Deus bis sex acto [23] lustraverat anno.
Quid [24] faciat Philomela? Fugam [25] custodia claudit:
Structa [26] rigent solido stabulorum [27] mœnia saxo:
[28] Os mutum facti caret indice. GRANDE dolori 575
Ingenium est, [29] miserisque venit sollertia rebus.
Stamina barbaricâ suspendit callida telâ:
[30] Purpureasque notas filis intexuit albis
Indicium sceleris: perfectaque tradidit [31] uni:
Utque ferat Dominæ, gestu rogat: ille rogata 580
Pertulit ad Procnen: nec scit quid tradat in illis.
[32] Evolvit [33] vestes sævi [34] matrona tyranni:
Germanæque suæ [35] carmen miserabile legit:
Et (mirum [36] potuisse) silet. Dolor ora [37] repressit.
Vertaque quærenti fatis indignantia linguæ. 585
Desuerunt: [38] nec flere vacat. [39] Sed fasque nefasque
Confusura ruit: [40] pœnæque in imagine tota est.

1 Ultro jugulum ensi obiciebat, ut citius interficeretur.
2 Mortem enim cupiebat Philomela.
3 Tereus.
4 Assiduè, semper.
5 Conanti.
6 Instrumento fabrili, quo ferrum facile & capitur & tenetur.
7 Abscidit.
8 Ipse ferus, & crudelis.
9 palpitat, salit.
10 Lingua recisa.
11 Serpentis incisæ in duas partes. Mutilati vero dicuntur, quibus aliquod membrum fuit recisum.
12 Salit, frequenter movetur. [Tremens imm. potius. tremens, Heinsius. Hoc sæpe corruptum: tremens & palpitans idem fuit.
13 post extractam linguam.
14 Linguæ mutilatum.
15 Audet.
16 Sororem Philomelam.
17 Fictam Philomelæ mortem.
18 Effecerunt lachrymæ, ut Procne mortem Philomelæ verum esse crederet.
19 Pallas, lugubres.
20 Cadaveræ vocem, quod Græci cenotaphium appellant.
21 Non veris, quia Philomela nondum mortua erat. [A voce inferi, quæ est teutonica, derivantur inferiæ: ita Virgilius de inferis, —Nec meritos Anchisæ inferret honores.]
22 Ut mortua non erat lugenda, sed ut viva erat vindicanda, & in libertatem asserenda.
23 Apollo.
24 Illustraverat duodecim Zodiaci signa, sive circumierat, i. jam duodecim transierant menses.
25 Facere posset.
26 Custodes à Tereo oppositi.
27 Aspera sunt, ita ut inde nisi per januam exitus non detur.
28 Parietes.
29 Os mutum scelus indicare non potest.
30 In adversis rebus homines fiunt solertes & ingeniosi.
31 Rubras literas.
32 A Tereo perpetrati.
33 Ex famulis.
34 Explicat.
35 Telam illam candidam purpureis inscriptam literis.
36 Philomela missam.
37 Literas indices infortunii quod soror sua Philomela passa fuit.
38 Sc. Silere.
39 Compressit, continuit.
40 Nec flendi tempus habet.
41 Sed furit, omne jus & humanum & divinum permutatura.
42 In imaginatione pœnæ, quâ maritum afficiat.

Tempus

Tempus erat, quo sacra solent [1] Trieterica Bacchi
[2] Sithoniæ celebrare nurus: [3] nox conscia sacris:
Nocte sonat [4] Rhodope tinnitibus æris & acuti:
Nocte sua est egressa domo regina: Deique
[5] Ritibus instruitur: furiali aque accipit arma.
Vite caput tegitur: lateri cervina sinistro
[6] Vellera dependent: humero [7] levis incubat hasta.
Concita per sylvas turbâ comitante suarum
Terribilis Procne, furiisque agitata doloris,
Bacche, [10] tuas simulat. Venit ad [11] stabula [12] avia tandem
Exululatque, [13] Evoeque sonat, portasque refringit?
[14] Germanamque rapit: raptæque insignia Bacchi
Induit & vultus hederarum frondibus [15] abdit:
Attonitamque trahens intra sua limina ducit.
Ut sensit tetigisse domum Philomela nefandam,
[16] Horruit infelix: totoque expalluit ore.
Nacta [17] locum Procne, [18] sacrorum pignora demit,
Oraque develat miseræ pudibunda sorori,
Amplexuque petit. Sed non attollere contra
Sustinet hæc oculos; pellex sibi visa sororis:
Dejectoque in humum vultu, jurare volenti,
[20] Testarique Deos, per vim sibi [21] dedecus illud
Illatum [22] pro voce manus fuit. [23] Ardet & iram
Non capit ipsa suam Procne: fletumque sororis
[24] Corripiens, Non est lacrymis hic, inquit, agendum,
Sed ferro; sed si quid habes, quod vincere ferrum
Possit. [25] In omne nefas ego me, germana, paravi.
Aut ego, cum facibus regalia tecta cremaro,
[26] Artificem mediis immittam Terea flammis, [rem
Aut linguam, aut oculos, aut quæ tibi membra [27] pudo-
[28] Abstulerunt, ferro rapiam, aut per vulnera mille
[29] Sontem animam expellam. [30] *Magnum quodcunque paravi* [ne; 620
[31] *Quid sit, adhuc dubito.* [32] Peragit dum talia Proc-
Ad matrem veniebat Itys. Quid [33] possit, ab illo
Admonita est: oculisque tuens immitibus, Ah quam
Es similis patri! dixit, nec plura locuta,

1 Triennalia, quod tertio quoque anno Bacchi sacra celebrarentur. A tribus enim annis, qui [illegible] Græcè dicuntur trieterica fuerunt appellata.
2 Sithonia est regio Thraciæ.
3 Nocte enim sacra Bacchi celebrantur.
4 Mons Thraciæ.
5 Acutæ somantia.
6 Secundum ritus sacrorum Bacchi.
7 Bacchica, quibus sacra Bacchi celebrantes utebantur.
8 Cervinæ pelles.
9 Quæ pampinis ornata thyrsus vocatur. Vide lib. 3.
10 Furias.
11 Devia, & sylvis obscura veluti, ut supra, vers. 521.
12 Et utitur Bacchārum clamoribus.
13 Sororem Philomelam.
14 Baccharum habitus.
15 Abscondit, ne agnoscerētur a quoquam. [Limina pro mœnia recte poni, sequentia confirmant.] 16 Cum quodam horrore eximuit, eorum recordatione, quæ à Tereo perpessa fuerat. 17 Sc. secretum. 18 Ornamenta sacrificiorum Bacchi. 19 Revelat, detegit. 20 in testimonium vocare. 21 Illam ignominiam. 22 Manu enim illud significabat, quod voce indicare non poterat. 23 Furit. 24 Reprehendens. 25 Ad omne nefas perpetrandum. 26 Tereum tanti sceleris auctorem. 27 Virginitatem. 28 Systole. 29 Nocentem, sceleratam Terei animam è corpore expellam. 30 Sc. supplicium, vel malum. 31 Sc. futurum. Nondum decrevi, quo malo Tereum affectura sim. 32 Dum talia loquitur & minatur Procne. 33 Quo malo afficere Tereum possit ex Ityos adventu cognovit: de illo enim interficiendo cogitavit.

1 Communem sibi cum Tereo filium interficere, & coctum patri epulandum apponere cogitavit.
2 Tecta, occultâ; neque enim Ityn seiratam esse ostendebat.
3 Appropinquavit.
4 Amplexus est, circumdedit, constrinxit. Sic Lib. 9. Adducta brachia dixit, i. implicita, connexa: Adductaque brachia solvit.
5 [Lege proculdubio cum Heinsio concidit pro constitit, ridiculum enim esset illam infractâ ira constitisse, quæ & motam Ityos blanditiis esse, & lacrymasse affirmaverit.
6 Illius Procnes invitæ.
[Matrem hic pro materno affectu Procnes ponit Poeta.

1 *Triste parat facinus*; 2 *tacitaque exæstuat ira.*
Ut tamen 3 accessit natus, matrique salutem
Attulit, & 4 parvis adduxit colla lacertis;
Mistaque blanditiis puerilibus oscula junxit;
Mota quidem est genitrix, 5 infractaque constitit ira:
6 Invitique oculi lachrymis maduere coactis.
Sed simul ex animo matrem pietate 7 labare
Sensit: 8 ab hoc iterum est ad vultus versa furoris.
9 Inque vicem spectans ambos, Cur admovet, inquit,
Alter blanditias, raptâ silet altera linguâ?
Quam vocat hic matrem, cur non vocat illa sororem?
Cui sis nupta vide, 10 Pandione nata 11 marito.
12 Degeneras: *Scelus est pietas in* 13 *conjuge Tereo.*
14 Nec mora; traxit Ityn: veluti 15 Gangetica 16 cervæ
Lactantem fœtum per silvas tigris opacas.
Utque domûs altæ partem tenuere remotam;
17 Tendentemque manus, & jam sua fata videntem
Eja, & jam, *Mater*, clamantem, & colla petentem,
Ense ferit Procne, lateri quâ pectus 18 adhæret.
Nec vultum avertit. Satis illi 19 ad fata vel unum
Vulnus erat: Jugulum ferro Philomela resolvit.
Vivaque adhuc, animæque aliquid retinentia membra
Dilaniant. Pars inde cavis 20 exultat aenis:
Pars verubus stridet: manant 21 penetralia tabo.
His adhibet conjux 22 ignarum Terea 23 mensis:
Et patrii moris 24 sacrum mentita, quod 25 uni
Fas sit adire viro, comites famulosque 26 removit.
Ipse sedens 27 solio Tereus sublimis avito
Vescitur: 28 atque suam viscera congerit alvum.
Tantaque 29 nox animi est, Ityn huc 30 arcessite, dixit,
31 Dissimulare nequit 32 crudelia gaudia Procne:

1 Triste] Noster Lib. XIII. de Agamemnone, ----Postquam pietatem publica causa Rexque patrem vicit. Rex officium Regis, pater affectum paternum denotant. Ita Statius Thebaid. XI. de Creonte. ----Jam flectere patrem Incipit atque datis abolere Menoecea regnis. Flectere patrem, i.e. affectum paternum.] 3 Vacillare, & ad misericordiam commoveri. 8 Ab hujus Ityos aspectu. 9 Et vicissim, per vices. 10 Addubitatio. Se ipsam alloquitur Procne. Est autem emphasis. Q. d. Ego nata sum a Pandione, viro generosissimo, omnique virtute prædito rege. 11 Q. d. Turpissimo, omnium nefandissimo. 12 A tuis degeneras, si tantum scelus inultum patiaris. 13 Conmaritum Tereum. 14 Sc. est, i. cum primum asservit scelus esse pietate in Tereum uti, Ityn traxit in partem domûs secretiorem. 15 Indica, a Gange, maximo Indiæ fluvio. 16 Periphrasis est hinnuli. 17 Et supplicantem. 18 Adjungitur, significat autem Ityn a matre inter latus & pectus fuisse percussum. 19 Ad mortem. 20 Fervet. Partem vero Ityos carnium elixam, partem tostam fuisse ait. 21 Interiora ædium loca tabo & fame pueri occisi fluunt. 22 Cædis sibi inscium. 23 His mensis. Continens pro contento. 24 Sacrificium Atheniense. 25 Soli marito. 26 Amandavit, dimisit. 27 Sede avorum. 28 Suas carnes. Ityn enim ex Terei sanguine fuerat conceptus. 29 Cæcitas. Sic supra: Proh Superi, quantum mortalia pectora cæcæ Noctis habent! 30 Advocate. 31 Non potest occultare. Est enim dissimulare, fingere id non esse, quod est. 32 Lætitiam ex crudeli filii cæde, quem pater vocaverat, provenientem.

[1] Jamque ſuæ cupiens exſiſtere nuncia cladis;
[2] Intùs habes, quod poſcis, ait. Circumſpicit [3] ille,
Atque [4] ubi ſit, quærit. Quærenti, iterùmque vocanti,
Sicut erat ſpatſis furiali cæde capillis,
Proſiliit: Ityoſque caput Philomela cruentum
Miſit in ora patris: nec tempore maluit ullo
Poſſe loqui, & meritis teſtari gaudia [5] dictis.
[6] Thracius ingenti menſas clamore [7] repellit.
Viperea ſque [8] ciet [9] Stygiâ de valle [10] ſorores:
Et modò, ſi poſſit, [11] reſerato pectore diras
[12] Egerere indè dapes, [13] ſemeſaq; viſcera [14] geſtit;
Flet modò, ſeque vocat [15] huſtum miſerabile nati;
[16] Nunc ſequitur [17] nudo genitas Pandione ferro.
Corpora [18] Cecropidum pennis pendêre putares;
[19] Pendebant pennis: [20] quarum petit altera ſylvas:
[21] Altera tecta ſubit. Neque adhuc de pectore cædis
Exceſsêre [22] notæ; [23] ſignataque ſanguine pluma eſt.
[24] Ille dolore ſuo, [25] pœnæque cupidine velox,
Vertitur in volucrem; cui [26] ſtant in vertice criſtæ:
Prominet [27] immodicum [28] pro longa cuſpide roſtrum.
Nomen Epops volucri; facies armata videtur.
Hic dolor ante diem, longæque extrema ſenectæ
Tempora, Tartareas Pandiona miſit ad [29] umbras.

1 Et ſtatim.
2 Intrà teipſum.
3 Tereus.
4 Itys.
5 Convenientibus verbis.
6 Tereus Thraciusty-rannus.
7 Evertit.
8 Vocat.
9 Ab inferis.
10 Furias, quæ pro crinibus viperas habere dicuntur. De his ſæpius ante.
11 Aperto.
12 Ejicere, evomere.
13 Dimidiâ parte conſumptâ, & comeſtâ.
14 Cupit.
15 Sepulchrum filii: carnes enim filii in ſtomacho habebat. 16 Modò perſequitur. 17 Stricto enſe. 18 Athenienſium Procnes & Philomelæ. 19 Alis in aëre aliquis pendêre putaret: in aves enim jam fuerant mutatæ. 20 Philomela, quæ in luſciniam fuit mutata. 21 Procne, quæ in hirundinem fuit converſa. 22 Signa. 23 Et pluma eſt maculis ſanguineis infecta & hirundinum & luſciniarum. 24 Tereus. 25 Quâ Procnen & Philomelam afficeret. 26 Erectæ ſunt. 27 Maximum. 28 Pro longo enſe: quo fugientes perſequebatur. 29 Ad inferos, i. e. Pandion, Procnes pater, præ dolore extinctus eſt.

Zethes & Calais in aves. *Fab.* X.

Aquilo cùm Oritbyiam Erechtbei filiam diligeret, neque ullis precibus à parentibus puellæ impetrare potuiſſet ut ſe in affinitatem reciperent, ſuis viribus uſus, Athenas venit, puellamque raptam in Thraciam pertulit, ibique gravidam fecit: ex qua geminos Zethen & Calain procreavit: quorum poſteà humeris alæ increverunt, per quas parentis imaginem referrent.

[1] Sceptra loci, rerumque capit [2] moderamen Erechtheus;

1 Imperium Athenarum.
2 Regni gubernationem.

Juſtitiæ

Justitiâ dubium, validissne potentior armis.
Quatuor ille quidem juvenes, totidemque creârat
Fœminæ sortis: sed erat par [1] forma duarum. 681
E quibus [2] Æolides Cephalus te conjuge felix,
Procri fuit: Boreæ Tereus Thracesque nocebant:
Dilectâque diu caruit [3] Deus Orithyiâ,
Dum rogat, & precibus mavult quàm viribus uti 685
Ast ubi blanditiis agitur nihil; [4] horridus irâ
Quæ solita est illi nimiumque domestica vento;
[5] Et meritò, dixit, Quid enim mea tela reliqui,
Sævitiam, & vires, iramque, animosque minaces,
[6] Admovique preces; [7] quarum me dedecet usus? 690
Apta mihi vis est; vi tristia nubila pello:
Vi freta concutio nodosaque robora verto,
Indureque nives, & terras grandine pulso.
Idem ego, cùm [8] fratres [9] cœlo sum nactus aperto,
(Nam mihi campus is est) [10] tanto molimine luctor;
[11] Ut medius nostris concursibus intonet æther; [695
Exiliantque cavis [12] elisi nubibus ignes.
Idem ego, [13] cum subii convexa foramina terræ,
Suppositique ferox imis mea tergà cavernis;
[14] Sollicito manes, totumque tremoribus orbem. 700
Hac ope debueram thalamos petiisse: socerque
Non orandus erat, sed vi faciendus, Erechtheus.
Hæc Boreas, aut his non inferiora locutus;
[15] Excussit pennas; quarum jactatibus omnis
Afflata est tellus; latumque perhorruit æquor. 705
[16] Pulvereamq; trahens per summa cacumina pallam,
Verrit humum: pavidamque metu caligine tectus
Orithyian amans fulvis complectitur alis
Dum volat; arserunt agitati fortiùs [17] ignes:
[18] Nec prius [19] aërii cursûs suppressit habenas, 710
Quam Ciconum tenuit populos & mœnia, raptor.
Illic & gelidi conjux [20] Actæa [21] tyranni,
Et genitrix facta est; partus enixa gemellos,
Cætera qui matris, [22] pennas genitoris, haberent.
Non tamen has una memorant cum corpore natas:
Barbaq; dum rutilis aberat [23] submissa [24] capillis, [715

1 E quatuor filiabus duas æquales pulchritudine fuisse ait: Procrin, quæ Cephalo, Deionei filio nupsit: & Orithyiam, quæ à Borea vento dicitur fuisse rapta.
2 Æoli nepos: nam Æolus Deionei pater fuit.
3 Boreæ indignatione.
4 Terribilis Boreæ naturam describit: est enim ventus valdè impetuosus & violentus.
5 Meritò Boreas sese carêre Orithyiâ confessus est, quandoquidem blanditiis quàm viribus uti maluerit.
6 Adjunxi, apposui.
7 Quibus mihi turpe est uti.
8 Ventos.
Ità Lib. 1. tanta est discordia fratrum.
9 Aëre patenti, in quo venti confligunt.
10 Tantis viribus restito.
11 Physicorum sententiam sequitur, qui ex collisione nubium tonitrua aiunt commoveri, & fulmina emitti. 12 Expulsi ignes, i. fulmina. 13 Terræ motus ex Physicorum sententiâ fiunt à ventis, in cavernis terræ clausis, undè sine magno impetu exire non possunt. 14 Infesto, perturbo orbem subterraneum. 15 Concussit alas, ex quarum jactatione maximus ventus excitatus fuit. 16 Pulverulentam vestem, quæ eleganter Boreæ tribuitur, quòd eo vento flante maximus excitatur pulvis, est enim siccus. 17 Amor. 18 Nec priùs volare destitit, quàm ad Ciconas, Thraciæ populos, pervenisset. 19 Alti volatûs. 20 Athenensis Orithyia, ab Actæo rege. 21 Boreæ venti, qui omnium est frigidissimus. 22 Alas Boreæ patris. 23 [Lata, prolixa; ità quoque promissum barbam dixêre.] 24 Flavis crinibus.

Implumes

[1] Implumes Calaiſque puer Zetheſque fuerunt.
Mox pariter ritu pennæ cœpere vplucrum
Cingere utrumque latus; pariter [2] flaveſcere malæ.
[3] Ergo, ubi [4] conceſſit tempus puerile juventæ, 720
[5] Vellera cum [6] Minyis nitido radiantia villo
Per mare non [7] motum primâ petiere carinâ.

1 Sine plumis & alis.
2 Flavæ fieri lanugine naſcente.
3 Poſtquam juvenes effecti ſunt, unà cum aliis Argonautis ad rapiendum vellus aureum navigaverunt. 4 Locum dedit. 5 Pellem arietis auream. 6 Theſſaliæ populi. Argonautarum præcipui. 7 [Ita noſter lib. 11. Amor; O utinam, ne quis remo freta longa moveret, Argo funeſtas preſſa bibiſſet aquas.]

P. Ovidii Nasonis

METAMORPHOSEΩN

LIBER VII.

Jason Aureum vellus auxilio Medeæ acquirens. *Fab.* I.

Jason Æsonis filius, missus à Pelia Neptuni filio cum proceribus Græiorum Colchen, ad pellem auream apportandam, adjutricibus Junone, & Minervâ, Æetæ Solis filii contigit regiam, pulchritudineque suo perculit Medeam, avertitque à patre, ut sibi potius, quam patriæ, consuluerit. Ergo obligatum Jasonem coegit, ut fidem præstaret, conjugii ergà se. Itaque tauros spirantes ignem, & draconem custodientem templum, venenis atque carminibus coegit parere Jasoni; ut proscisso solo dentes obsereret serpentis, ex quibus seges armatorum procresceret: inter quos, ut ei præceptum erat à Medeâ, jactato silice, coegit eos inter se dimicare, qui mutuo bello conciderunt. His gestis Jason cum Medea Iolcon abiit.

1 [Minya oppidum Thessaliæ à quo Minyas cujus filiæ Minyedes sacra Bacchi respuebant.] JAmque fretum [1] Minyæ [2] Pagasæâ puppe secabant,
Perpetuâque trahens inopem [3] sub nocte senectam
[4] Phineus visus erat; [5] juvenesque Aquilone creati
[6] Virgineas volucres miseri senis ore fugârant;

2 Argo nave, fabricatâ sub Pagasâ promontorio & oppido Thessaliæ. 3 Sub cæcitate. 4 Fuit hic Arcadiæ rex, qui ob impietatem in Plexippum & Pandiona, natos ex Cleopatra Boreæ & Orithyiæ filiâ, (eos enim occæcaverat) pœnas dedit Diis immittentibus Harpyias, qui cibos ipsi appositos raperent, fœdarentque. 5 Calais & Zethes. 6 Harpyias, quæ virgineas facies habebant. Virg. 3. Æn.

Multaque

Multaque perpeſſi claro ſub Jaſone, tandem
Contigerant rapidas limoſi Phaſidos undas.
Dumq; adeunt [1] regem; [2] Phryxeaq; vellera poſcunt.
[3] Lexq; datur numeris magnorum horrenda [4] laborum
Concipit interea validos [5] Æetias [6] ignes:
Et [7] luctata diu, poſtquam ratione [8] furorem
Vincere non poterat, [9] Fruſtrà, Medea, repugnas;
Neſcio quis Deus obſtat, ait. Mirumq; niſi hoc eſt,
Aut aliquid certè ſimile huic, quod amare vocatur.
[10] Nam cur juſſa patris [11] nimiùm mihi dura videntur?
Sunt quoq; dura nimis. Cur, quem [12] modò deniq; vidi,
Nè pereat, timeo? quæ [13] tanti cauſſa timoris? 16
[14] Excute virgineo conceptas pectore flammas,
Si potes infelix: *Si poſſem, ſanior eſſem.*
Sed trahit invitam [15] *nova vis*; [16] *aliudque Cupido,*
Mens aliud ſuadet. [17] *Video meliora, proboque* 20
[18] *Deteriora ſequor.* [19] Quid in hoſpite, [20] regia virgo,
Ureris? & [21] thalamos [22] alieni concipis orbis?
Hæc quoque terra poteſt, quod ames dare. Vivat, an ille
Occidat, in [23] Diis eſt. Vivat tamen. Idq; precari
Vel ſine amore licet. [24] Quid enim commiſit Jaſon?
Quam niſi crudelem, non [25] tangat Jaſonis ætas, 26
Et genus, & [26] virtus? quam non, [27] ut cætera deſint.
Forma [28] movere poteſt? Certè mea pectora movit,

1 Phineum.
2 Veſtus aureus, quod Phryxus in Colchidem portaverat. Quicquid alii de hoc aureo vellere variè fabulentur, & conjiciant, ſive arietem aureo vellere fuiſſe, ſeu auream phialam protuberante ariete cœlatam, vel templum, à Phryxo conditum, auroque ditatum, ego ſub hujus fœti velleris cortice, divitias Colchorum latere opinor, atque eorum aurifodinas, quas abſque immenſo labore penetrare non potuerunt. Eâdem ataque

de cauſa Jaſon cum ſociis Colchidem petit, quò Hiſpani olim in Indiam navigârunt. (Fabulæ autem hujus originem, ni fallor, veram vir magnus in Catullum ingeniosè excogitavit. Zibellinorum pelles auro contra pretiosas à Colchide in Græciam delatas eſſe antiquitùs à Mercatoribus conjicit. Græci autem nullum vellus niſi ovium agnoverunt. Animal enim virum nunquam viderunt, ideoque de ejus figura nihil certi ſtatuere potuerunt. Ex Iberia autem & partibus ſeptentrionalibus in Colchidem potuiſſe eſſe delatas nemo negabit, qui ſitum harum regionem perſpexerit.) 3 Et reſponſum datur ab Æeta, magnos ineſſe labores in rapiendo vellere aureo. 4 Certaminum. 5 Medea Æetæ. Colchorum regis, filia. 6 Amores. 7 Poſtquam diù amori repugnavit. 8 Amoris rabiem. 9 Seipſam Medea alloquitur. (Mirumque niſi hoc eſt i.e. mirum eſt, niſi amo. Veteres paſſim ità loquebantur. Plautus Amphitryon: Act. 1. Sc. 1. Mirum, ni hic me quaſi murænam exoſſare cogitat. Sulpicius Servaſtus i Catalectis Pithoei, de Cupiditate, Mirum, ni pulchras artes Romana juventas Diſcat, & egregio ſudet in eloquio. Heinſius.) 10 Colligit ex his Medea ſe captam eſſe Jaſonis amore, & quòd quæ mandârat Jaſoni Æeta, nimiùm difficilia factu videbantur. & quòd pro illo quem paulò antè vidiſſet, adeò timebat. 11 Nam & indomitos tauros, ignem ore naribuſque efflantes, jugo ſubjicere, & tot hominum armatorum impetus ſuſtinere, & pervigilem draconem debellare, quæ imperaverat Æetes, difficillima ſunt factu. 12 Nunc ſolùm. 13 Tantæ ſollicitudinis. 14 Expelle, ejice. 15 Magna amoris potentia mihi nunquam antehac experta. 19 Aliud amor, aliud ratio mihi oſtendit. 17 Cognoſco. Exſtant verba ejuſmodi in Euripidis Medea. 18 Undè alibi. Odi ne poſſum cupiens non eſſe quod odi: Heu quam, quod ſtudeas ponere, ferre grave eſt! Et, Quod ſequitur fugio, quod fugit ipſe, ſequor. 19 Cur, cùm ſis filia regis, peregrini amore ardes? Acerrimè hic & in ſequentibus cum ratione & amore luctantem Medeam, bellè Poëta noſter exprimit. 20 Regis filia. 21 Nuptias. Nam thalamus proprie dicitur ſponſi & ſponſæ cubiculum. 22 Alienæ regionis. 23 In Deorum manu ac poteſtate eſt. 24 Quid mali fecit? 25 Commovet. 26 Fortitudo, & corporis robur. 27 Ut cætera deeſſe concedam. 28 Pellicere ad amandum.

At, nisi opem tulero, [1] taurorum affiabitur ore:
[2] Concurretque [3] suæ segeti tellure creatis
Hostibus: aut [4] avido dabitur fera præda draconi.
[5] Hos ego si patiar, [5] tum me de tigride natam,
Tum ferrum & scopulos gestare in corde fatebor.
Cur non & specto pereuntem? oculosque videndo
[7] Conscelero? cur non tauros [8] exhortor in illum,
[8] Terrigenasque feros, insopitumque draconem?
[10] Di meliora velint. Quanquam non ista precanda,
Sed facienda mihi. Prodamne ego regna parentis,
Atque ope [11] nescio quis servabitur advena nostrâ,
[12] Ut per me sospes, sine me [13] det linrea ventis,
Virque sit alterius: [14] pœnæ Medea relinquar?
Si facere hoc, aliamve potest præponere nobis,
[15] Occidat ingratus. Sed non [16] is vultus in illo,
Non ea nobilitas animo est, ea gratia formæ;
Ut timeam fraudem meritique oblivia nostri.
[17] Et dabit antè fidem cogamque in fœdera testes
Esse Deos. Quid tuta times? [18] accingere; & omnem
Pelle moram. [19] Tibi se semper debebit Jason,
Te [20] face sollenni junget sibi: perque Pelasgas
[21] Servatrix urbes matrum celebrabere turbâ.
[22] Ergo ego [23] Germanam, [24] Fratremq; Patremq; Deosq;
Et [25] natale solum [26] ventis ablata [27] relinquam?
[28] Nempè pater sævus, [29] nempè est mea barbara tellus
Frater adhuc infans, [30] stant mecum vota sororis.
Maximus intrà me [31] Deus est. Non magna relinquam
Magna sequar; [32] titulum servatæ pubis Achivæ,

1 Oportebat enim Jasonem tauros, ignem naribus efflantes jugo subjicere.
2 Et confligere cum hominibus natis ex dentibus draconis ab ipso seminatis.
3 Sementi ab ipso factæ.
4 Insatiabili.
5 Ut draconi objiciatur Jason.
6 Tunc me crudelissimam esse fatebor.
7 Sceleratos efficio. Ironia, quâ sibi talia non esse facienda proponit Medea.
8 Incantationibus stimulo.
9 Homines è terra natos.
10 [Potius Di meliora. Verùm quanquam, Ex vulgari formulâ; ferant, vellent subintelligitur. Val. Maximus l. IV. c. 3. Sophocles ætate jam senior cùm ab eo quidam quæreret, an etiamnum rebus venereis uteretur: Di meliora, inquit. Græcis ὡς θεὸς μὴ. Ideoque hæc ipsa responsio Sophoclis apud Platonem, ità se habet: ὡς θεὸς μὴ ὃ ἄνθρωπος. Heins.] 11 Q.d. ignotus quidam peregrinus. 12 Ut operâ meâ salvus & incolumis, me relictâ discedat in patriamque revertatur. 13 Navigando recedat: nam dare lintea & vela ventis, est navigare. 14 Aut dolori, quo afficiar ex illius amore, aut supplicio, quod de me pater sumet. 15 Moriatur quia ingratus: est causa quâ dignus morte videatur. 16 Talis. 17 Et antequam illi opem feram, jurejurando promittet, me sibi uxorem futuram. Nam dare fidem, est sanctè aliquid promittere. 18 Præpara te ad opem Jasoni ferendam. 19 Jason semper tuus, tibique devinctus erit. 20 Matrimonio legitimo cujus insignia faces quinque, quæ ritu Romano novis nuptis præferebantur. Vide infr. Lib. 9. vers. 60. 21 Juventutis Græcæ servatrix laudibus extolleris. 22 Hactenus Medea amori est obsecuta: nunc ad honesti cogitationem ità redit, ut statim illum abjiciat. 23 Sororem Chalciopen. 24 Absyrtum. 25 Patriam. 26 Navibus ablata, i. avecta, quæ ventis aguntur. 27 Relinquere possim. Hoc ipsum se Jasoni benignè præstitisse, epistolâ, quam ad eum misit, ità conqueritur. Læse pater, usque ad perdomuisse virum. Rursùs in eâdem epistola: Redde torum, pro quo tot res insana reliqui: Adde fidem dictis, auxiliumque refer. 28 Objectionibus ità respondet Medea, ut colligat omninò Jasonem esse juvandum, ubique conjugio copulandum. 29 Profectò. 30 Soror Chalciope mecum sentit. Chalciope, Jasoni favebat. 31 Cupido. 32 Gloriam servatæ juventutis Græcæ. [Alludit autem Poëta ni fallor, ad morem Romanum, dandi militibus coronas, qui, de patria ob cives suâ virtute servatos ingruente prælio benè meruerunt.]

Notitiam-

Notitiamque loci [1] melioris, & oppida, quorum
Hic quoque [2] fama viget, [3] cultusque, artesq; virorum:
[4] Quemque ego cum rebus, quas totus possidet orbis,
Æsonidem mutasse velim: quo conjuge felix
Et Dis chara ferar. & [5] vertice sidera tangam.
[6] Quid, quod nescio qui mediis concurrere in undis
Dicuntur montes, ratibusq; inimica [7] Charybdis,
Nunc sorbere fretum, nunc [8] reddere; [9] cinctaq; sævis
Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo?
Nempè tenens quod amo, gremioq; in Jasonis hærens,
Per freta longa ferar. Nihil illum amplexa verebor:
Aut, si quid metuam, metuam de conjuge solo.
[10] Conjugiumne vocas. [11] Speciosaque nomina culpæ
Imponis, Medea, tuæ? [12] Quin [13] aspice quantum
Aggrediare nefas: &, dum [14] libet, effuge crimen,
Dixit: & antè oculos [15] rectum, [16] pietasque, pudorq;
Constiterant: & [17] victa dabat jam terga Cupido.
Ibat ad [18] antiquas [19] Hecates Persæidos aras:
Quas nemus umbrosum, secretaq; silva tegebant:
Et jam fortis erat, pulsusque [20] residerat [21] ardor;
Cùm videt [22] Æsonidem: exstinctaq [23] flamma revixit.
Erubuère genæ; totoque recanduit ore.
[24] Ut solet à ventis alimenta assumere, quæque
Parva subinductâ latuit scintilla favillâ,
Crescere: & in veteres agitata resurgere vires:
Sic jam lentus amor, jam quem languere putares.
[Ut videt juvenem, [25] specie [26] præsentis inarsit.]
[27] Et casù, solito formosior Æsone natus
Illâ luce fuit: [28] *Posses ignoscere* [29] *amanti.*
Spectat; & in vultu, veluti [30] nunc denique viso,
Lumina fixa tenet: nec se mortalia demens
Ora videre putat: [31] nec se declinat ab illo.
Ut verò cœpitque loqui, dextramque prehendit
Hospes, & auxilium [32] submissâ voce rogavit,
Promisitque [33] torum; lachrymis ait illa profusis:

1 Civilioris.
2 Gloria floret.
3 Ornatus.
4 Quem cum omnibus totius mundi rebus non permutarem.
5 Et mihi felicissima videbor. Hor. Sublimi feriam sydera vertice. Hyperbolica exultatio.
6 Aliam causam assignat Medea, quâ Jasonem sequendum esse sibi persuadet. Multa enim nova periculosaque se visuram ait, quales sunt Cyaneæ petræ, aliis Symplegades dictæ, quæ inter se, concurrere dicebantur.
7 Vorago est in freto Siculo naves ad se trahens, atque absorbens.
8 Rejicere, removere.
9 Circumdata, rabidis canibus. Nam ipsius inguina in canes mutata dicuntur.
10 Rursùs alia objectio.
11 Pulchra & honesta. 12 Immò, 13 Considera. 14 Potes. 15 Honestum. 16 In parentes & Patriam amor. 17 Jam Cupido ab honesto & pietate victus à Medeæ mente recedebat. 18 Vetustum templum. 19 Erat hæc Hecate filia Persæ, qui frater Æetæ. 20 Requieverat, 21 Impetus amoris. 22 Jasonem Æsonis filium. 23 [Vivere & mori, cùm de flamma vel carbonibus fit sermo, apud Latinos frequenter dicitur. Apud Anglos quoque eadem formula est in usu; living or dead coals usurpatur pro carbonibus, vel prunis.] 24 Ordo est: Ut parva scintilla, & quæ latuit superinductâ favillâ, solet resumere alimenta à ventis, & crescere. 25 Pulchritudine. [Hunc versum etsi cum Heinsio libenter tollendum censerem, tamen sensus eluciat eo sublato, ideoque eum corruptum potiùs quàm spurium esse libenter pronuntiavero; multum enim ab Ovidiana & dulcedine & majestate distat.] 26 Jasonis. 27 Et fortè Jason illo die formosior fuit, aut videbatur, quàm consueverat. 28 Unusquisque amanti Medeæ dare veniam posset. 29 Amore Jasonis captæ. 30 Ac si nunc primùm, eum attentè videre potuisset. 31 Nec oculos suos ab illo avertit spectando. 32 Ne ab aliis, quæ dicebant, perciperentur. 33 Lectum nuptialem, ac nuptias ipsas.

Quid

Quid faciam video: nec me ignorantia veri
Decipiet, sed amor; servabere munere nostro;
Servatus promissa dato. Per sacra [1] triformis
Ille Deæ, lucoque foret quod [2] numen in illo,
Perque [3] patrem soceri [4] cernentem cuncta futuri,
Eventusque suos, per [5] tanta pericula jurat.
Creditus, accepit [6] cantatas protinus herbas,
Edidicitque usum; lætusque in tecta recessit.
Postera depulerat stellas Aurora micantes:
Conveniunt populi sacrum Mavortis in [7] arvum;
Consistuntque jugis: [8] medio [9] rex ipse resedit
Agmine [10] purpureus, sceptroque insignis eburno.
Ecce [11] adamanteis [12] Vulcanum naribus efflant
[13] Æripides tauri: tactæque vaporibus herbæ
Ardent. Utque solent [14] pleni resonare camini,
Aut ubi terrenâ [15] silices fornace soluti
Concipiunt ignem liquidarum aspergine aquarum;
Pectora sic intrùs clausas volventia flammas,
Gutturaque [16] usta sonant. Tamen illis Æsone natus
Obvius it. Vertêre [17] truces [18] venientis ad ora
Terribiles vultus, [19] præfixaque cornua ferro;
Pulvereumque solum pede pulsavêre [20] bisulco;
[21] Fumificisque locum mugitibus implevêre.
[22] Diriguêre metu Minyæ. Subit ille, nec [23] ignes
Sentit anhelatos, tantùm medicamina possunt.
[24] Pendulaque audaci mulcet palearia dextrâ;
Suppositosque jugo pondus grave cogit aratri
Ducere; & insuetum [25] ferro proscindere campum.
[26] Mirantur Colchi. Minyæ clamoribus [27] implent,
Adjiciuntque animos. Galeâ tum sumit aënâ
[28] Vipereos dentes; & aratos [29] spargit in agros.
Semina mollit humus valido [30] prætincta veneno:
Et crescunt, fiuntque sati [31] nova corpora dentes.
Utque [32] hominis speciem maternâ sumit in alvo;

1 Hecates, quæ & Luna, & Diana & Proserpina creditur esse.
2 Sc. per, i. per numen Hecates, Perſæ filiæ quæ in luco illo colebatur.
3 Solem, Æetæ patrem, quem sibi socerum Medeæ conjugio cupiebat.
4 Aspicientem omnia.
5 Quanta erat subiturus.
6 Incantatas.
7 In illo enim campo vellus aureum super fago arbore collocatum à pervigili dracone servabatur.
8 Coronâ eum circumstante.
9 Æeta.
10 Purpuratus, ac purpurâ ornatus. Purpureum enim dicimus, quod totum ex purpura constat; purpuratum verò purpurâ ornatum.
11 Quæ ne igne quidem poterant domari.
12 Ignem. Metonymia efficientis, 13 Non pedes ære armatos, sive indutos habentes sed ex ære solidos, quos Vulcanus fabricatus erat. 14 Plenæ carbonibus ignitis fornaces. 15 E quibus in terrena fornace calx coqui solet. 16 Combustæ, ut per quæ ignea flamma transeat. 17 Torvi aspectu. 18 Ad faciem Jasonis venientis. 19 In summitate ferrum habentia fixum. 20 Bifidis pedibus, quales boum esse videmus. 21 Fumum facientibus. 22 Exhorruêre, expaluêre. 23 (Ignes anhelati, i. e. flammas evomentes. Epist. Medeæ, Isset anhelatos non præmedicatus in ignes Immemor Æsonides. Lib. IV. Fast. de Ætna. Cujus anhelatis ignibus ardet humus.) 24 Pelles, quæ à gutture boum pendent palaria dicuntur. 25 Vomere, exarare. 26 Stupescunt rei novitate. 27 (Implere pro hortari hîc & aliis in locis apud Poëtas frequenter sumitur. Virgil. Lib. VII. Turnus Rutulos animis audacibus implet.) 28 Serpentis illius dentes, qui à Cadmo interfectus est. Nam partem dentium serpentis à Cadmo interfecti ad Æetem miserunt Pallas & Mars. 29 Disseminat. 30 Infecta potenti veneno, utpote ex quibus homines armati sunt nati. 31 Magna hominum armatorum corpora. 32 Hac similitudine declaratur, quomodò dentes serpentis figuram contraxerunt humanam.

1 Perque

[1] Perque suos intus numeros [2] componitur infans;
Nec nisi maturus communes exit in auras;
Sic ubi visceribus gravidæ telluris imago
Effecta est hominis, fœto consurgit in [3] arvo.
Quodque magis mirum, simul [4] edita concutit arma.
Quos ubi viderunt præacutæ cuspidis hastas [130
In caput Hæmonii [5] juvenis [6] torquere parantes;
Demisêre metu vultumque animumque [7] Pelasgi.
[8] Ipsa quoque extimuit, quæ tutum fecerat illum;
Utq; peti vidit juvenem tot ab hostibus unum. 135
Palluit; & subitò [9] sine sanguine frigida sedit.
Neve parum valeant à se data [10] gramina, [11] carmen
Auxiliare canit; secretaque advocat [12] artes.
[13] Ille, gravem medios silicem jaculatus in hostes,
A se depulsum [14] Martem convertit in ipsos 140
[15] Terrigenæ pereunt per mutua vulnera fratres;
Civilique cadunt [16] acie, [17] Gratantur Achivi:
[18] Victoremque tenent; avidisque amplexibus hærent.
Tu quoque victorem complecti, barbara velles;
[Obstitit incepto pudor: At complexa fuisses:] 145
Sed te, ne faceres, tenuit reverentia famæ.
Quod licet, [19] affectu tacito lætaris; agisque
Carminibus grates, & [20] Dîs auctoribus horum.
Pervigilem [21] supereſt [22] herbis [23] sopire [24] draconem:
Qui cristâ linguisq tribus [25] præsignis, & uncis 150
Dentibus horrendus, cultos erat arietis [26] aurei:
Hunc postquam sparsit [27] Lethæi gramine [28] succi:
Verbaque ter dixit placidos facientia somnos,
Quæ mare turbatum, quæ concita flumina [29] sistant;
Somnus in [30] ignotos oculos subrepit: & auro 155
[31] Heros Æsonius potitur, spoliisque superbus,
[32] Muneris auctorem secum spolia altera portans;
[33] Victor [34] Iolciacos tetigit cum conjuge portus.

1 Et per suas omnes particulas.
2 Cooritur.
3 In agro fœcundo. qui tot armatos peperit.
4 Simul nata cum illis hominibus.
5 Jasonis.
6 Cum impetu mittere.
7 (Minyeides.) Thessali: infra vocantur Achivi. (Ita autem gentiles illos vocari testatur Stephanus; Μινύα πόλις Θετταλίας· ἀπὸ Μινύου ἀληθείσα καὶ Μινύου, καὶ Μινυεῖς. Adi notas in v. 1. lib. 4.)
8 Medea.
9 Qui timent, & pallidi & frigidi fiunt. Timore enim sanguis ad cor refugere dicitur, De hoc ita alibi: Ipsa ego, quæ dederam medicamina, pallida sedi, Cum vidi subitos arma tenere viros.
10 Herbæ.
11 Incantationem opitulantem.
12 Magicas artes occultas.
13 Jason.
14 Bellum.
15 Ex terra geniti.
16 Pugnâ.
17 Lætantur, gratulanturque Jasoni victori.
18 Amplectuntur, quia victorem. (V 145. tollit Heinsius.)
19 Amore occulto.
20 Diis inferis, Hecateque imprimis.
21 Reliquum est ex iis, quæ jusserat Æetes.
22 Herbarum viribus.
23 In somnum adducere.
24 Semper vigilantem. Sic alibi: Pervigil ecce draco squammis trepidantibus horrens Sibilat, & toto corpore vertit humum.
25 Insignis.
26 Vellus aureum habentis. (In verbo arietis pedem proceleusmaticum habemus. Apud Virgilium frequenter legamus. Qui τὰ abiete, ariete, abietibus, arietat & similia frequenter contrahit.)
27 Succi inducentis somnum, & oblivionem. Est enim Lethe inferorum fluvius, qui ἀπὸ τῆς λήθης, i. e. ab oblivione nomen accepit. Ejus aquam si quis gustaverit, is omnium præteritorum obliviscifingitur.
28 Carmina inducentia.
29 Stare faciunt.
30 Antea enim nunquam dormire consueverat Draco.
31 Jason Æsonis filius.
32 Medeam, quæ autor & causa fuit, ut Jason vellere aureo potiretur.
33 Voti compos.
34 Iolcos est portus Thessaliæ, à quo solvebant Argonautæ Colchida petentes. (Hoc verbum Iolciacus pro Thessalico sæpe apud Poetas ponitur, licet librariorum inscitiâ identidem corruptum legitur. Propertius Colchi: Colchiacis urat aëna focis; pro quo Scaliger reposuit Iolciacis.)

De

De novata Æsonis juventute. *Fab.* II.

Jason postquam Medeam abductam in Græciam duxit, & promisso conjugio sibi copulavit; multis rebus expertus ingenium ejus, petiit parentem Æsonem senectute elisum in adolescentiam reduceret. At illa amore nondum depositio quem ex juventute ceperat, nihil negando ei, ahenum constituit, herbarumque genera, quarum scientiam habebat, variis regionibus quæsita incoquens, postquam animadvertit stipitem, quo versabat herbas, in arborem oleam ornatam baccis esse conversum; quæ quoque ex despumato aheno in terram deciderant, in herbam lætissimam esse conversa, maturum tempus existimans, Æsonem interemtum madentibus herbis immiscuit; & ut promiserat conjugi, ex senectute in pristinum vigorem perduxit.

HÆmoniæ matres pro gnatis [2] dona receptis,
Grandæviq; ferunt patres: congestaq; flammâ
Thura liquefiunt; [3] inductaque cornibus aurum
Cadit [4] victima vota: sed abest [5] gratantibus Æson,
[6] Jam propior leto, [7] fessulque senilibus annis.
Cum sic [8] Æsonides: O cui debere salutem
Confiteor, conjux, quanquam mihi cuncta dedisti,
Excessitque fidem meritorum summa tuorum;
Si tameo hoc possunt; quid enim non carmina possunt?
Deme meis annis; & demtos adde parenti.
Nec tenuit lachrymas. Mota est pietate rogantis:
[9] Dissimilemque animum subiit Æeta relictus.
[10] Non tamen affectus tales confessa, Quod, inquit,
Excidit ore pio, conjux, scelus? Ergo ego [11] cuiquam
Posse tuæ videar spatium [12] transcribere vitæ?
Nec sinat hoc Hecate; nec tu petis [13] æqua: sed isto;
Quod petis, experiar majus dare munus, Jason.
Arte meâ [14] soceri longum tentabimus ævum,
Non annis revocare tuis. Modò [15] Diva triformis
Adjuvet; & [16] præsens ingentibus [17] annuat ausis.

1 Thessaliæ.
2 Sc. templis: Diis enim sacrificabant propter filiorum reditum.
3 [Ita noster Lib. x. —inductæ cornibus aurum Conciderant ictæ niveâ cervice juvencæ.]
4 Devota.
5 Gratias Diis agentibus, seu ab iis, qui Jasonem sospitem atque incolumem reversum gratulabantur.
6 Jam morti propinquus.
7 Senio confectus. Venus 2. Æn. de Anchise dixit: Fessus ætate.
8 Jason Æsonis filius, sc. dixit. 9 Impium, qui nullâ parentis pietate moveri potuerat. Medea enim patrem suum senem prodiderat, ac deseruerat. 10 Non tamen se ullâ teneri patris Æetæ pietate confessa est Medea. 11 Alicui, qui mihi te sit charior. 12 Transponere. Elegans Metaphora ab iis, qui nomina sive pecuniam aliis creditoribus transcribunt. Sic Ter. Jube illud autem transcribi denuo. 13 Honesta. 14 Æsonis. 15 Hecate beneficiorum carminumque auctor. 16 Propitia. 17 Consentiat, faveat.

Tres

Tres aberant noctes, ut [1] cornua tota [2] coirent,
Efficerentque orbem. Poſtquam pleniſſima fulſit,
Ac [3] ſolidâ terris ſpectavit imagine Luna:
Egreditur tectis veſtes induta recinctas,
Nuda pedem, nudos [4] humeris infuſa capillos:
Fertque vagos mediæ per muta ſilentia noctis
Incomitata gradus. Homines, volucreſq, feraſq;
[5] Solverat alta quies: nullo cum murmure ſepes,
Immotæque ſilent frondes; ſilet humidus aër.
Sidera ſola micant. Ad quæ ſua brachia tendens
Ter ſe convertit: ter ſumtis flumine crinem
[6] Irroravit aquis; [7] ternis ululatibus ora
Solvit: & in dura [8] ſubmiſſo poplite terra,
[9] Nox, ait, arcanis fidiſſima, quæque [10] diurnis
Aurea cum Luna ſuccedit ignibus aſtra,
Tuque [11] triceps Hecate, quæ cœptis conſcia noſtris
Adjutrixq; venis, [12] cantuſque, arteſq; magarum,
Quæque magas, tellus, pollentibus inſtruis herbis;
Auræque, & venti, monteſque, amneſque, lacuſque,
Dique omnes nemorum, Dique omnes noctis [13] adeſte:
Quorum ope, cum volui, ripis mirantibus, amnes
In fontes redière ſuos: [14] concuſſaque ſiſto;
[15] Stantia concutio cantu freta; nubila pello;
Nubilaque induco; ventos abigoque vocoque:
Vipereas rumpo verbis & carmina fauces:
Vivaque ſaxa, ſuâ convulſaque robora terrâ
Et ſilvas moveo; jubeoque tremiſcere montes:
Et mugire ſolum, manesque exire ſepulchris.
Te quoq; Luna, [16] traho, quamvis [17] Temeſæa labores
[18] Æra tuos minuant, Currus quoque carmine noſtro
Pallet [19] avi; pallet noſtris Aurora venenis. [
Vos [20] mihi taurorum flammas [21] hebetaſtis; & unco
Haud patiens oneris collum preſſiſtis aratro.
Vos [22] ſerpentigenis [23] in ſe fera bella dediſtis.
Cuſtodemq; [24] rudem ſomni ſopiſtis: & [25] auruin
[26] Vindice decepto Graias miſiſtis in urbes.

1 Lunæ.
2 Complerentur, atque conjungerentur, ut pleniſunium fieret.
3 Pleniſunii periphraſis.
4 Per nudos humeros ſparſos capillos, habens.
5 Intempeſtam mediamque fuiſſe noctem oſtendit, quo tempore omnia in ſomnum animalia reſolvuntur.
6 Inſperſit.
7 Tribus ejulatibus os aperuit.
8 Flexis genibus.
9 Invocationes preceſque Medeæ deſcribit poeta, veneficæ maximè convenientes.
10 Soli.
11 Τριπρόσωπος, cui caput dextrum equinum, ſiniſtrum caninum, medium humanum, vel ſullum: vel Luna quæ eadem eſſe cum Diana ac Proſerpina dicitur.

Veneficarum

utem Dea eſt Hecate. Vid. Horatii Satyr. VIII. Lib. I. de Canidia & Sagana Veneficis. 12 Incantamenta. 13 Auxilio eſſe. 14 Agitata ſtare facio. 15 Maria quieta, nunquam enim ſtat mare. 16 De cœlo detraho, deduco, evoco, elicio. Nam veneficæ finguntur carminibus Lunam è cœlo detrahere, Virg. Carmina vel cœlo poſſunt deducere Lunam. 17 Eſt Temeſa Brutiorum oppidum ære clarum. 18 Vaſa. Creditur autem vulgo Luna veneficarum carminibus deficere: quæ ne ad ipſam poſſint pervenire, tinnitu æreorum vaſorum occurritur. 19 Æeta Solis Filius; unde liquet quare avum Medea hic vocet Solem. Valerius Flaccus lib. VI. Illius ad fremitus ſparſoſque per avia crines Sidera fixa pavent, & avi gemit Orbita Solis.] 20 In gratiam meam. 21 Hebetes reddidiſtis ſic, ut comburere non poſſent. 22 E dentibus ſerpentum genitis hominibus. 23 Contra ſeipſos. 24 [Ignarum ſomni, Sic rudes operum juvenci, alibi apud noſtrum, pro ignaris operum.] 25 Aureum vellus. 26 Cuſtode dracone.

Nunc opus est succis; per quos renovata senectus
In florem redeat, primosque recolligat annos. 217
Et dabitis: neque enim micuerunt sidera frustrà;
Nec frustra [1] volucrum tractus cervice draconum
Curcus adest; aderat demissus ab æthere currus 120
Quo simul ascendit; frænataque colla draconum
[2] Permulsit, manibusque leves agitavit habenas;
[3] Sublimis rapitur: subjectaque Thessala [4] Tempe
[5] Despicit, & [6] creteis regionibus applicat angues:
Et quas [7] Ossa tulit, quasque; altus [8] Pelion herbas, 225
Othrysque Pinduque & Pindo major Olympus,
[9] Perspicit: & placità partim [10] radice revellit;
Partim succidit [11] curvamine falcis aënæ.
Multa quoque [12] Apidani placuerunt gramina ripis.
Multa quoq; [13] Amphrysi neq; eras [14] immunis [15] Enipeu
Nec non [16] Peneæ, nec non Spercheides undæ [230
Contribuere aliquid, [17] juncosaque littora [18] Pœbes.
Carpit & Euboico [19] vivax [20] Anthedone gramen,
Nondum mutato [21] vulgatum [22] corpore Glauci.
Et jam nona dies curru, pennisque draconum, 235
Nonaque nox omnes lustrantem viderat agros;
Cum rediit: neque erant [23] pasti, nisi odore, dracones:
Et tamen annosæ pellem posuere senectæ.
Constitit adveniens citra limenque, foresque;
Et tantum cœlo tegitur: refugitque viriles 240
Contactus; [24] statuitque aras è cespite binas,
Dexteriore Hecates, at læva parte [25] Juventæ.
Quas ubi [26] verbenis, silvâque incinxit agresti;
Haud procul [27] egestâ [28] scrobibus tellure duabus
Sacra facit: cultrosque in guttura [29] velleris atri 245
Conjicit: & patulas perfundit sanguine fossas.
Tum super invergens liquidi [30] carchesia Bacchi,
Æneaque invergens tepidi carchesia lactis;
Verba simul fundit, terrenaque numina [31] poscit:
[32] Umbrarumq; rogat raptâ [33] cum conjuge regem,

1 Alatorum. 2 quibus Medea vehebatur. 3 Blandè tractat vir. 4 In altum aerem tollitur. Ex hujusmodi fabulis variis deinde variè compositi sunt de Veneficiis, quarum corpora à Dæmonibus, si Diis placet, in loca peregrina deferuntur. 4 Loca sunt Thessaliæ inter Olympum & Ossam montes altissimos, arborum opacitate, fontium naturigine, avium quoque concentu amœnissima. Eleganter etiam Tempe describit lib. 1. veri. 569. 5 Deorsum aspicit. 6 Creteris. Thessalia cretæ feracissima: in Cratetis Petronianis, Dum semit cretem Sertoria, cretam Perdidit illa simul, perdidit & faciem. In cretis autem eliduntur secundæ; ita lib. 11. Aureus ut Danaen, Asopida luserit igneus, & lib. x. ---non ausus, eburnea virgo, Dicere Pygmalion, similis mea, dixit, eburneæ. Heinsius.) 7 De hoc & cæteris montibus dictum est affatim Lib. 2. Fab. 1. 8 Thessaliæ mons. 9 Diligenter inspicit. 10 Sc. cum, ut cum radicibus evulsas herbas intelligamus. 11 Falce ærea curva. Pleonasmus est. 12 Thessaliæ fluvius in Enipeum excurrens. 13 Multa quoque ex Amphryso, Thessaliæ palude. 14 Quia Medea in illius quoque ripis multas collegit herbas. 15 Fluvius Thessaliæ velocissimus. 16 Thessaliæ fluvius. 17 Junciis abundantia. 18 Thessaliæ oppidi. 19 Ab effectu, quod vitam & reddat & conservet 29 Anthedon urbs est Bœotiæ. 21 Vulgò notum. 22 Glaucus enim, cum esset piscator animadvertit pisces tactu cujusdam herbæ in mare resilientes: quam quidem cum & ipse gustasset, in mare exilivit, ac in Deum marinum mutatus, Scyllam vehementer amavit. 23 (Huc appositè Juvenalis Sat. Virro sibi & reliquis Virronibus illa jubebit Poma dari, quorum solo piscaris odore.) 24 Erexit. 25 Juventutis Dea. 26 Herba sacrâ quâ aræ fiernuntur, & coronantur. 27 Extractâ terrâ. 28 Fossis. 29 Ovium nigrarum, Hecatæ, aliisque Diis inferis sunt gratæ. 30 Vasa sunt ad potandum accommodata. Καρχήσιον, orig. vox Græca. 31 Invocat. 32 Plutonem. 33 Cum Proserpinâ, in Siciliam à Plutone raptâ.

Nè

Nè properent artus animâ [1] fraudare seniles.
Quos ubi placavit precibusque & murmure longo;
Æsonis [2] effœtum proferri corpus ad aras
Jussit: & in [3] plenos resolutum [4] carmine somnos
Exanimi similem stratis [5] porrexit in herbis.
Hinc procul Æsonidem, procul hinc jubet ire ministros:
Et monet arcanis oculos removere [6] profanos.
Diffugiunt jussi: passis Medea capillis
[7] Bacchantum ritu flagrantes circuit aras:
[8] Multifidasque faces in fossâ sanguinis atrâ
[9] Tingit: & [10] intinctas geminis accendit in aris:
[11] Terque senem flammâ, ter aquâ, ter sulphure lustrat.
Interea validum posito medicamen aëno
Fervet, & exultat; spumisque tumentibus albet.
Illic [12] Hæmoniâ radices valle resectas,
Seminaque, floresque, & succos incoquit acres.
Adjicit [13] extremo lapides Oriente petitos,
Et, quas Oceani refluum mare lavit, arenas.
Addit & exceptas Lunâ [14] pernocte pruinas,
Et [15] strigis infames, ipsis cum carnibus, alas;
[16] Inque virum soliti vultus mutare ferinos
Ambigui [17] profecta lupi. Nec defuit illic
Squamea [18] Cinyphii tenuis membrana chelydri,
[19] Vivacisque jecur cervi: quibus insuper addit
[20] Ora caputque novem cornicis sæcula passæ.
His & [21] mille aliis postquam sine nomine rebus
Proposito instruxit [22] mortari barbara munus;
Arenti ramo jampridem [23] mitis olivæ
Omnia confudit; summisque immiscuit ima.
[24] Ecce [25] vetus calido versatus stipes aëno
Fit viridis primò: nec longo tempore frondem
Induit; & subitò [26] gravidis oneratur olivis.
At [27] quacunque cavo spumas ejecit aëno
Ignis, & in terram guttæ cecidere calentes;

1 Privare, i. e. ne velint animam senis Æsonis intercipere.
2 Exhumem, enervem.
3 Perfectos.
4 Incantatione.
5 Extendit.
6 Sacris non initiatos. Erat hæc vox sacrificorum solennis, Procul hinc, procul ite profani.
7 More Bacharum.
8 In multas partes findit.
9 Madefacit.
10 Madefactas [Tales repetitiones Nasoni in deliciis; antea legebatur insectis.]
11 Et ter senem purgat, igne, aquâ, sulphure.
12 In vallibus Thessaliæ.
13 Ex ultima Orientis parte.
14 [Pernox Luna dicitur, quandò tota nocte splendet.]
15 Strix avis est nocturna, magno capite, rostro & unguibus aduncis. Poëta hoc loco Strigis alas infames ait, quia vulgus venefica strigas appellat. Striges autem à stridendo dictæ sunt, ut testatur Ovid. 6. Fast. Ex illis strigibus nomen, sed nominis hujus Causa, quòd horrendâ stridere nocte solent. 16 Lupi etiam se soliti in hominem mutare particulæ huic medicamento additæ fuerunt: de hujusmodi magis diximus Lib. 1. vers. 236. 17 Intestina, à profecando, i. secidendo dicta. 18 Serpentis Libyci: nam Cinyps Libyæ fluvius est, qui inter duas Syrtes in mare Libycum exit. 19 Diu viventis. De longævitate cervorum multa dicuntur, 20 [Quid inter ora caputque cornicis interfit, non liquet. Repone itaque eum Heinsio ova; ova enim magicis sacris adhiberi solent. Ita strigis ova usurpantur Horatio Epod. v.] 21 Numerus certus pro incerto. 22 [I.e. Mortario; à mortare in sexto casu. Quod verbum vix usquam legitur, Mortaria apud Juvenalem legas, Fusa venena silent, malus ingratusque maritus, Et quæ jam veteres sanant mortaria cæcos. Heinsius.] 23 Ab effectu, quòd oleum omnia mitia, sive quòd pacata est oliva, quæ mites ac mansuetos homines reddit. 24 Repentè aridum olivæ ramum viridem esse factum ostendit. 25 Aridus olivæ ramus. 26 Succo plenis. 27 Aliam item Metamorphosin describit poëta: nam guttæ spumeæ, vi ignis ex ære cadenti in terram ejectæ in varios flores fuerunt mutatæ.

Vernat humus, floresque & mollia pabula [2] surgunt.
Quod simul ac vidit, stricto Medea [2] recludit
Ense senis jugulum: veteremque exire cruorem
Passa, replet succis. Quos postquàm combibit Æson
Aut ore acceptos, aut vulnere; barba comæque
Canitie positâ [3] nigrum [4] rapuêre colorem.
Pulsa fugit macies: abeunt pallorque [5] situsque;
Abjectoque cavæ [7] supplentur [7] sanguine venæ;
Membraque [8] luxuriant. Æson miratur, & olim
[9] Ante quater denos hunc se reminiscitur annos.

1 Oriuntur. 2 Aperit. 3 Cremes nigri antiquis pulcherrimi videbantur. 4 Celeriter accepêre. 5 squalor: est enim situs fœda quædam lanugo ex humo procreata, in locis præsertim Sole carentibus. Indè fit, ut corpora illota situm contrahere dicamus & squalorem. 6 Implentur. 7 Venæ implentur injecto sanguine. Sic infra, Ut repleam vacuas juvenili sanguine venas. 8 Lasciviunt, & valdè pinguia ac nitida videntur. 9 Se ante quadraginta annos natum fuisse recordatur: quo significat Æsonem ex decrepito senè in virum quadraginta annos natum fuisse mutatum. [Ultimum versum qui in vulgatis circumfertur, Dissimilemque animum subiit, ætate relictâ, nec in textum recepit Heinsius, nec ejus in notis mentionem ullam facere voluit.]

Liberi nutrices in juventutem reductæ, *Fab.* III.

Liber Pater, ut animadvertit Æsonis senectutem remediis Medeam expulisse, rogabat Tethyem, ut suis quoque nutricibus ferret auxilium, easque in adolescentiæ vigorem reduceret: cujus auctoritate compulsa, talitus illis juventutem reddit remediis, quibus Æsonem, in primitias reduxit, Medea antè; Liberoque æternum beneficium dedit.

Vîderat ex alto tanti miracula monstri
Liber: & admonitus [1] juvenes [2] nutricibus annos
Posse suis reddi, capit hoc à [3] Tethye munus.

1 Juventutem. 2 Nymphis, quæ infantem Bacchum educârunt. 3 [Depravati hujus loci lectio, dum Medeæ adscripserunt, quod Tethyi erat tribuendum, summos viros hactenus decepit. Tethye autem pro Colchide esse reponendum ex libris patet. Tethys autem Bacchum occultabat, quando Licurgum fugiebat. Bacchus itaque hoc facto Medeæ admonitus, à Tethye idem munus petebat. Heinsius.]

Pelias

Pelias arte Medeæ à filiabus ſuis interemptus. *Fab.* IV.

Peliades, Peliæ filiæ, ut viderunt arietem ætate gravatum herbis à Medea in agnum transfiguratum, ambitioſius ab ea petere cœperunt, ut Peliæ parenti reſtitueret quam temporis proceſſione amiſiſſet juventutem. Quod, ut illa accepit, cupiens inimicum Jaſonis datâ occaſione punire, impulit eas parentem interficere, laceratumque in aenum fervens dimittere. Quod ut factum eſt, currum draconibus junctum conſcendit, & per aera elata conſpectum inimicorum profugit.

NEve [1] doli ceſſent; odium cum conjuge ſalſum
[2] Phaſias [3] aſſimulat: Peliæque ad limina ſupplex
Confugit. Atq; [4] illam (quoniam gravis [5] ipſe [6] ſenectâ)
Excipiunt [7] natæ. Quas tempore callida parvo
Colchis amicitiæ fallacis imagine [8] cepit.
Dumque [9] refert, inter meritorum maxima, demtos
Æſonis eſſe [10] ſitus; atque hâc in parte moratur;
Spes eſt virginibus Peliâ [11] ſubjecta [12] creatis,
Arte ſuum [13] parili revireſcere poſſe [14] parentem;
[Idq; petunt: pretiumque jubent [15] ſine fine paciſci.]
Illa brevi ſpatio ſilet; & dubitare videtur:
Suſpenditque animos fictâ [16] gravitate [17] rogantes.
Mox ubi pollicita eſt, Quò ſit fiducia major
Muneris hujus, ait: Qui veſtras maximus ævo eſt
[18] Dux gregis inter oves, agnus medicamine fiet.
Protinùs [19] innumeris [20] effœtus laniger annis
Attrahitur, [21] flexo circum cava tempora cornu:
Cujus ut Hæmonio marcentia guttura cultro;
Fodit, & exiguo maculavit ſanguine ferrum;
Membra ſimul [22] pecudis, [23] validoſq; venefica ſuccos

1 Medeæ fraudes.
2 Medea, à Phaſi Colchorum fluvio, ſic dicta.
3 Simulat ſe ab Jaſone merito odio haberi.
4 Medeam.
5 Pelias.
6 Ratio eſt, cur eam Pelias non exceperit.
7 Filiæ Peliæ.
8 Sibi conciliavit, & decepit.
9 Commemorat.
10 Squalores, & ſenium.
11 Injecta: propriè enim ſpes injici dicitur.
12 Peliæ filiabus.

13 Pari artificio. 14 Patrem Peliam. 15 Maximum & immenſum pretium i.e. quantum vellet. [Tollit hunc verſum Heinſius.] 16 Simulatâ rei difficultate. 17 Peliæ filiarum. 18 Aries qui ovium dux eſſe videtur. [Ita Virgilius, Vir gregis ipſe caper.] 19 Quamplurimis. 20 Viribus evacuatus. 21 Cornibus utrinque circum caput inflexis. 22 Arietis. Pecus propriè dicitur omne animal, quod ſub hominis imperio è pabulo terræ paſcitur: ut boves, aſini, equi, oves, capræ, & hujuſmodi. Interdùm ſumitur pro quibuſvis animalibus, quæ humana carent effigie & linguâ. Sic fuci à Virgilio appellantur pecus: Ignavum fucos pecus à præſepibus arcent. 23 Magnæ potentiæ ſuccos, utpote quibus aries interfectus non ſolum vitæ fuerit reſtitutus, verum etiam agnus effectus.

Mergit in æra cavo. Minuuntur corporis artus:
Cornuaque exuitur, nec non cum cornibus annos:
Et [1] teneri auditur, medio balatus ab ore.
Nec mora; balatum mirantibus exsilit agnus:
L[illegible]que fugâ; [2] lactantiaque ubera quærit.
Obstupuêre [3] fatæ Peliæ: promissaque postquàm
[4] Exhibuere fidem; tum verò impensius instant.
[5] Ter juga Phœbus equis in [6] Ibero gurgite mersis
Demserat; & quartæ radiantia nocte micabant
Sidera; cum rapido fallax [7] Æetias igni
Imponit puram laticem, & sine viribus herbas.
Jamque neci similis, resoluto corpore, regem
Et cum rege suo custodes somnus habebat,
Quem [8] dederant cantus, magicæque potentia linguæ.
Intrarant jussæ cum [9] Colchide limina natæ:
Ambierantque torum: Quid nunc dubitatis inertes?
Stringite, ait, gladios: veteremque haurite cruorem
Ut repleam vacuas juvenili sanguine venas,
[In manibus vestris vita est ætasque parentis.]
Si pietas ulla est, nec spes agitatis inanes;
Officium præstate patri: [10] telisque senectam
[11] Exigite; & [12] saniem conjecto emittite ferro.
His, ut quæq; pia est, hortatibus impia prima est:
[13] Et ne sit scelerata, facit scelus. Haud tamen ictus
Ulla suos spectare potest: oculosque reflectunt;
[14] Cæcaque dant sævis avertæ vulnera dextris.
[15] Ille, cruore fluens, subito tamen allevat artus:
Semilaceraque toro tentat consurgere: & inter
Tot medius gladios pallentia brachia tendens;
Quid facitis, gnatæ? quid vos in [16] fata parentis
Armat, ait? Cecidêre illis animique manusque.
Plura locuturo cum verbis guttura [17] Colchis
[18] Abstulit, & calidis laniatum mersit aënis.

1 Teneri agni balatus.
2 Lacte plena.
3 Filiæ Peliæ.
4 Fecêre.
5 Tres transierant dies. Nam Phœbus demere juga fingitur equis, so is currum trahentibus. Sic 4. Fast. Demserat emeritis jam juga Phœbus equis.
6 Est Hispaniæ fluvius in mari Hesperio se exonerans. Itaque ex opinione vulgi inquit Poëta, solem, ememsum iter diurnum, in occiduo mari mersisse.
7 Medea fallendi perita.
8 Effecerat incantatio, seu carmina magica.
9 Medeæ [Versum 336. tollit Heinsius.]
10 Ferro, gladio.
11 Expellite.
12 Saniosum sanguinem, cruorem.
13 Ne qua fit scelerata & impia non emittendo patris cruorem, scelus perpetrat ipsum in perficiendo. 14 Quæ ipsæ filiæ non videbant. 15 Pelias. 16 Necem, pernicium. 17 Medea. 18 Ademit, præscidit.

Cerambus in Avem. *Fab.* V, VI, VII, VIII, & IX.

Medea fugiens, ut docet Hesiodus, Otlryn montem Thessaliæ petiit, in quem diluvio Deucalionis Cerambus Nympharum auxilio pennis delatus fuit, & in montem Parnassum, qui est altissimus. Hinc Pitanen Æoliæ urbem relinquens, vidit draconem in saxum esse transfiguratum. Deinde Idæum nemus adiit, in quo Liber Pater Thyonæum filium, qui à pastoribus Phrygiæ juvencum abegerat, in venatorem vertit, ne à pastoribus persequentibus agnosceretur: juvencum verò in cervi effigiem transfiguravit. Transit & qua Corythi pater parvo conditus est sepulchro: & quâ Mæra in canis figuram est conversa.

QUod nisi [1] pennatis serpentibus [2] isset in auras:
Non exempta foret pœnæ, fugit alta, superque
[3] Pelion umbrosum [4] Philyreia tecta, superque
Othryn, & eventu [5] veteris loca nota Cerambi.
[6] Hic ope Nympharum sublatus in æëra pennis,
Cum gravis infuso tellus foret [7] obruta ponto,
[8] Deucalioneas effugit imobrutus undas.
[9] Æoliam Pitanen à læva parte relinquit,
[10] Factaque de saxo longi simulachra draconis;
[11] Idæumq; nemus: quo raptum furta juvencum
Occuluit Liber falsi sub imagine cervi:
Quâque [12] pater Corythi parvâ tumulatur arenâ:
Et quos [13] Mæra novo latratu terruit agros.

1 Alatis draconibus, ut supra.
2 Medea.
3 Vide supra vers. 221.
4 Chironis domum, quem Philyra Nympha ex Saturno peperit.
5 Antiquissimi.
6 Cerambus.
7 Cooperta.
8 Diluvium quod fuit tempore Deucalionis & Pyrrhæ. Vid. Lib. 1.
9 Pitane urbs est Æolica.
10 Metamorphosis serpentis in lapidem significat, qui, quod Orphei caput in Hebrum abjectum, & ad Lesbum insulam delatum, violare morsu voluisset, ab Apolline in saxum mutatus fuit. Sed vide infra Lib. 11. vers. 60.
11 Hæc est tertia Metamorphosis, nempe bovis, quem Thyoneus Bacchi filius furatus fuerat, in cervum. Dicunt & ipsum Thyoneum, bubulcos insequentes, fugientem, à Baccho in venatorem mutatum fuisse.
12 Paris, qui in Gebrina Troadis oppidulo sepultus est.
13 Quarta mutatio, quam poeta narrat, est Mæræ in canem versæ. Aliquot hæ quentes fabulæ admodum sunt obscuræ.

Coæ matronæ in Boves, & Jalysii in scopulos. *Fab.* X, XI, XII.

Ab his regionibus digressa Eurypyli urbem contigit, in qua à Junone Coæ matronæ in cornutas boves transfiguratæ sunt, cui conviciabantur, ægrè ferentis illius impulsu armenta Geryonia, rapta ab Hercule, per suos agros acta fuisse. Dehinc Telchinas Jalysios transgressa est; quos, quod fascinatores essent, & malefici, suo aspectu omnia in pejus commutantes, Jupiter in scopulos versos subjecit mari. Horum regione relictâ pervenit in Ceam insulam, in qua Alcidamas vidit ex filia procreatam columbam.

1 Eurypilus Herculis fuit filius, qui in Co insula regnavit, augur. peritissimus. 2 Cos insula est Ægæi maris, è regione Ioniæ sita, unde fit Cous. In hac insula natus fuit Hippocrates Medicorum princeps. Mulieres autem Coæ cum ægrè ferrent ab Hercule armenta Geryoni erepta per agros suos fuisse acta, Junoni dicuntur convitiare. Quare Juno indignata eas omnes in vaccas mutavit. 3 Phœbo consecratam; nullus enim dies adeo nubilus est, ut ibi sol non appareat. 4 Jalysus una est ex Rhodi urbibus. 5 Telchines Rhodi populi fuerunt, qui cum omnia suo aspectu in pejus commutarent, à Jove submersi fuerunt. 6 Neptuni. 7 Carthea est oppidum in insula Cea.

Eurypylique urbem, qua [2] Coæ cornua matres
Gesserunt, tum cum discederat Herculis agmen
[3] Phœbeamq; Rhodon: & [4] Jalysios [5] Telchinas,
Quorum oculos ipso vitiantes omnia visu
Juppiter exosus, [6] fraternis subdidit undis.
Transit & antiquæ [7] Carthæia mœnia Ceæ,
Quâ pater Alcidamas placidam de corpore natæ
Miraturus erat nasci potuisse columbam.

Cycnus in avem, & Hyrie in stagnum. *Fab.* XIII, & XIV.

Post hæc lacum Hyries, & Cycni Tempe vidit: in quibus locis cum Phylius quidam gravi amore Cycni Hyries filii teneretur, ejusque imperio volucres indomitas ac leonem cepisset, ac ubi manum pati coegisset, ei tradidisset, neque ideo potitus eo fuisset, indignatus, cum novissime taurum vicisset, petenti puero negavit. Quod ægrè ferens puer, cùm se ex præcipiti loco jaceret, in volucrem olorem conversus est. Hyrie autem mater ejus flendo assiduè casum filii sui, in stag-

num

num Deorum misericordiâ delicuit, quod sui nominis est.

INdè lacus [1] Hyries vidit, & Cyneia Tempe,
Quæ [2] subitus celebravit olor. Nam [3] Phylius illîc
Imperio pueri volucresque ferumque leonem
Tradiderat domitos: taurum quoque vincere jussus
Vicerat; & spreto toties iratus amore,
Præmia poscenti taurum suprema negabat.
[4] Ille indignatus, Cupies dare, dixit: & alto
Desiluit saxo. Cuncti cecidisse putabant:
Factus olor niveis perdebat in aera pennis.
At genitrix Hyrie, [5] servari nescia, flendo
[6] Delicuit: stagnumque suo de nomine fecit.

1 Indè progressa Medea vidit Tempe, non illa Thessalica, sed Bœotica: atque ibidem Cycnus filius Hyries subitò in olorem conversus fuit; ipsa verò Hyrie flendo deliquescens in lacum cognominem.

2 Subitò factus. Epitheton ab eventu. 3 Qui Hyries filium perditè amabat. [Malè in vulgatis legitur Phyllius. Antonino enim Liberali apud quem totam hanc fabulam invenit Heinsius, (Metam. XII.) Φύλιος ὁ παῖς.] 4 Puer, Hyries filius. 5 Putabat enim filium gravi lapsu periisse. 6 A deliquesco.

Combe in avem & Menephron in feram, &c. *Fab.* XV, XVI, XVII, XVIII, & XIX.

Ab his locis digressa Medea, Pleurona pervenit: in qua urbe, Combe nè à filiis (centum enim peperisse fertur) occideretur, Deorum misericordiâ effectum est, ut in avem transformaretur. Dein Calauream, ubi Latona maximè colebatur, cujus rex cum conjuge in volucres versi sunt. Adiit & Cyllenen, ubi Menephron, nè cum matre concumberet, à Jove in feræ speciem transfiguratus est. Indè profecta vidit Cephisum nepotis sui exitium deflentem, qui ab Apolline in phocam transfiguratus fuerat. Vidit & domum Eumeli Admeti regis filii, lugentis filiam in volucrem cessisse.

ADjacet his [1] Pleuron: in qua trepidantibus aliis
[2] Ophias effugit natorum vulnera Combe.
Indè [3] Calaureæ Latoïdos aspicit arva,
In volucrem versi cum conjuge conscia regis.
Dextera [4] Cyllene est: in qua cum matre Menephron
Concubiturus erat, sævarum more ferarum.

1 Pleuron Ætoliæ urbs. 2 Ophii filia. 3 Insulæ inter Cretam & Peloponnesum sitæ, cui olim Latona, antequam eam pro Delo permutavit, præfuit. 4 Mons est Arcadiæ ubi Mercurius natus dicitur.

[1] Cephiſon procul hinc deflentem fata nepotis
Reſpicit in tumidam phocen ab Apolline verſi:
[2] Eumelique domum lugentis in aëre natam.

1 Fluvium Boeotiæ præterlabentem Delphos: cujus filius ab Apolline in phocam vitulum marinum fuit mutatus. Poëta noſter de nepote narrat. 2 Ordo eſt: Et, ſuppleto, reſpicis domum Eumeli lugentis natam in aëre, nempe volantem. 3 Patras, Achaiæ urbem, in qua regnavit Eumelus cum hoſpitio exciperet Triptolemum, cujus currum, illo dormiente, Eumeli filia conſcendit, & periit.

Creüſæ mors: Phineus, Periphas, & Poypemon in aves. *Fab.* XX. XXI.

Corinthum quoque, ubi Pirene fons eſt, curru alatis draconibus vecto acceſſit, ubi olim è fungis ortos homines ferunt. Reverſa tandem, ut vidit a Jaſone Creuſam Creontis Corinthiorum regis filiam ſibi prælatam; regiam incendit, atſitque Creuſa cum patre: natos quoque ſuos ex Jaſone ſuſceptos interemit. Inſpectis itaque miſerorum caſibus, Athenas fugit: quæ quidem Athenæ Phineum, Peripham, neptemque Polypemonis volantes vidêre; ibi enim olim in aves converſi fuerant.

[1] Tandem vipereis Ephyren Pirenida pennis
Contigit. Hic ævo veteres mortalia primo
Corpora vulgârunt [2] pluvialibus edita fungis,
Sed poſtquam [3] Colchis arſit nova nupta venenis,
Flagrantemque domum regis [4] mare vidit utrumque,
[5] Sanguine natorum perfunditur impius enſis;
[Ultaque ſe male mater, Iaſonis [6] effugit arma.]
Hinc [7] Titanidis ablata Draconibus, intrat
[8] Palladias arces; quæ te, juſtiſſime Phineu,
Teque, ſenex Periphe, pariter vidêre volantes,
Innixamque novis neptem Polypemonis alis.

1 Corinthum, ſic nominatam ab Ephyre Oceani filia, quæ ibi prima habitâſſe dicitur: addit Pirenida à fonte Pirene, qui eſt ad radices Acrocorinthi. 2 Ex pluviâ ortis. Apud Corinthum (ut Sabinus annotat) antiquitus homines ex fungis nati feruntur, ob primævos incolas ejus loci ſtultos, & fatuos: nam ſtoluli etiam proverbio dicuntur fungi. 3 Id eſt, Colchicis, ſc. Medea venena ſua è Colchide ſecum portaverat. 4 [Duo maria quæ Iſthmum Corinthiacum âſſiunt videruntur domum regis flagrantem.] 5 Duos filios ex Jaſone ſuſcepit Medea, quos poſtea ab illo contemta, & Creuſâ, Corinthiorum regis filiâ, ducta uxore, trucidavit. Unde in Epiſt. Hypſipyles de Medeâ ait: Utque ego deſtituor conjux, materque duorum. A totidem natis orba Ir, atque viro. 6 [Tollit hunc verſum Heinſius.] 7 Alii dicunt, Titanum ſatum quine natus; alii à Titane, i. e. Sole, Medeæ dono datis. 8 Athenas Palladias.

Spa

Spuma Cerberi in Aconitum. *Fab.* XXII.

Medeam Athenas ingressam, hospitioque susceptam, Ægeus rex matrimonio sibi junxit, inter hæc Theseus Ægei filius, quem nunquam antea viderat pater, errore, & laboribus plenus advenit. Quem verita Medea, protinus ei venenum parat, quod Aconitum appellant. Hercules enim cum ad inferos descendisset, missus ab Eurystheo ut canem tricipitem ad superos perduceret, cum in regionem Ponticam perduxisset, territum ex novitate aeris vomitum animadvertit profudisse. Notato itaque loco, spumam ejus conversam invenerunt in præsentissimi veneni herbam, quam Aconitum nominant, quod id cautibus nascitur.

EXcipit [1] hanc Ægeus, facto [2] damnandus in [3] uno:
Nec satis hospitium fuit, thalami quoque fœdere
Jamque aderat Theseus proles ignara Parenti; [jungit.
Qui virtute suâ [4] bimarem pacaverat Isthmon.
Hujus in exitium miscet Medea, quod olim
Attulerat secum Scythicis [5] aconiton ab oris.
Illud [6] Echidnææ memorant e dentibus ortum
Esse canis. Specus est tenebroso cæcus hiatu:
Est via declivis, per quam [7] Tirynthius heros
[8] Restantem, contraque diem radiosque micantes
Obliquantem oculos, [9] nexis adamante catenis,
Cerberon abstraxit: rabidâ qui conscius irâ
Implevit pariter [10] ternis latratibus auras;
Et sparsit virides spumis albentibus agros.
Has concrêsse putant; nactasque alimenta feracis
Fœcundique soli, vires cepisse nocendi.
Quæ quia nascuntur durâ vivacia caute,
Agrestes *aconita* vocant. Ea [11] conjugis astu
Ipse parens Ægeus [12] nato porrexit, ut hosti.
Sumserat [13] ignarâ Theseus data pocula dextrâ;
Cum pater in capulo gladii cognovit eburno
[14] Signa sui generis: [15] facinusque excussit ab ore.
Effugit [16] illa necem, [17] nebulis per carmina motis.

1 Medeam.
2 Non laudandus, vituperandus.
3 In hoc uno facto, quo Medeam hospitio excepit.
4 Isthmon Peloponnesi: à quo dicta extrema Isthmi, quæ, ut Plutarchus vult, Theseus in honorem Neptuni instituit. Varii sunt Isthmi apud Geographos.
5 Herba est præsentissimi veneni Aconitum, ἀπὸ τῆς ἀκόνης, i. à cautes dictum quod in cautibus nascatur.
6 Cerberi venenosi, ἰὸς Græcis Latinis vipera. 7 Hercules à Tyrintho patria cognominatus. 8 Restantem. 9 Ex adamante confectis, ac per hoc fortissimis. 10 Quia tria habet capita. 11 Astutiâ uxoris. 12 Filio Theseo. 13 Ipse ignarus & insciis. 14 E signo quod capulo eburneo erat insculptum Ægeus cognovit filium Theseum. 15 Venenum ab ore illi repulit, quo facinus destinatum erat. 16 Medea. 17 Subitò per incantationes ortis nebulis, quibus vel abscondebatur, ne posset conspici, vel quibus, ut solebat, per aera deferebatur.

Thesei

Theſei geſta, & Scironis oſſa in ſcopulos. *Fab.* XXIII.

Ægeus agnito filio Theſeo, ingenti lætitiâ perfuſus dies feſtos indixit: quos agentes Theſei laudes referunt; quemadmodum taurum Marathonium interemiſſet; ut ſuem ſæviſſimam, apri Calydonii, ac Erimanthi matrem, juxta Cromyona; ut Procruſten; ut Periphetam latronem Vulcani filium juxta Epidaurum; ut Sinem quoque latronem. Referunt præterea Cercyonis necem: qui trabes opponebat peſtibus, ita ut viſu examinarentur ab eis. Scironem quoque Neptuni filium, ſolitum iter facientibus inſidias tendere: qui poſtquam à Theſeo eſt interfectus, ejus fluctibus agitatus propter crudelitatem ſcopulo inhæſit: unde Scironiæ petræ ſunt nominatæ ab ejus nomine.

AT [1] genitor quanquam lætatur ſuſpite [2] nato;
Attonitus tantum læti [3] diſcrimine parvo
Committi potuiſſe nefas, fovet ignibus aras,
Muneribuſque Deos implet: feriuntque ſecures
Colla [4] torosa boum [5] vinctorum cornua vittis.
Nullus [6] Erechthidis fertur celebratior illo
Illuxiſſe dies. [7] Agitant convivia patres,
Et medium vulgus: nec non & carmina, vino
Ingenium [8] faciente canunt. [9] Te, maxime Theſeu,
Mirata eſt [10] Marathon [11] Cretæi ſanguine tauri:
Quodque ſuis ſecurus arat [12] Cromyona colonus,
Munuſq. opuſq; tuum eſt. [13] Tellus Epidauria per te
[14] Clavigeram vidit Vulcani occumbere prolem:

1 Ægeus.
2 Theſeo incolumi.
3 Parvâ differentiâ. Parum enim abfuit, quin venenum Theſeus hauſiſſet.
4 Craſſa ac pinguis. Torus.
5 Habentium cornua vittis colligata. Kire.
6 Athenienſes dicuntur Erechthidæ à rege Erechtheo. 7 Celebrant. 8 Sic Horat. Fœcundi calices quem non fecere diſertum? 9 Carmina referi, quæ in Theſei laudem canebantur. 10 Metonymia jubjecti. Locus pro incolis. M rathon eſt Attici agri civitas, ferè decem millia paſſuum ab Athenis diſtans. In campis Marathonis Miltiades Dux Athenienſis copias Darii regis Perſarum fudit fugavitque. 11 Cretenſis. Ex Creta enim ab Hercule ad Eurytheum ductus eſt. Res ita ſe habet. Minos Neptuno ſacrificaturus victimam optavit majeſtate illius dignam, cui Neptunus taurum obtulit pulcherrimum. Eum cum ſervare vellet Minos, iratus Neptunus tauro furorem immiſit, à quo tota ferè inſula fuit devaſtata. Hunc autem Theſeus interfecit. 12 Eſt hoc oppidum in agro Corinthiaco, quem ſus incredibilis magnitudinis longe lateque devaſtabat. Hanc Theſeus necavit. [Suis ſecurus elegantèr. i.e. ſecurus ab omni damno à ſue inferendo. Ita Virgilius, Securus amorum Germanæ:] 13 Epidaurus urbs eſt Peloponneſi, Æſculapii templo nobilis. 14 Latronem clavam gerentem, Vulcani filium, quem Periphetam vocant.

Vidit

Vidit & [1] immitem [2] Cephesias ora [3] Procrusten:
Cercyonis letum vidit [4] Cerealis Eleusin.
Occidit ille [5] Sinis, magnis malè viribus usus;
Qui poterat curvare trabes; & agebat ab alto
Ad terram latè sparsuras corpora pinus.
Tutus ad [6] Alcathoen [7] Lelegeia mœnia limes.
[8] Composito Scirone patet: sparsique latronis
Terra negat sedem, sedem negat ossibus unda:
Quæ jactata diu fertur durasse vetustas
In scopulos. Scopulis nomen Scironis inhæret:
Si titulos annosque tuos numerare velimus;
[9] Facta premant annos. Pro te, fortissime, [10] vota
Publica suscipimus: Bacchi [11] tibi sumimus haustus.
Consonat assensu populi, precibusque faventum
Regia: nec totâ tristis locus ullus in urbe est.

1 Crudelem.
2 Regio quam fl. Cephisus præterfluit.
3 Procrustes, Cercyon, Sciron, & Sinis, sunt quoque latrones, quos Theseus domuit.
4 Eleusis vicus est & urbs Athenarum, ubi Cereris est templum, à qua Cerealis fuit appellata. Inde Mysteria Cereris quæ in hoc oppido celebrabantur, Eleusinia dicta.
5 Latro fuit, Isthmum obsidens, qui duas pinus flectebat, ac utrique hominis brachio alligabat, deinde sursum emittens corpus vi discerptum maximo cruciatu afficiebat: hunc quoque Theseus interfecit.
6 Tutum est iter ad urbem Megaras ab Alcathoo restauratas.
7 A Lelege condita, qui ab Ægypto advena Megaras munivit, & incolas à se Lelegas nominari voluit. Vide infra Lib. 8. vers. 6. & 8.
8 Interfecto. Nam componere interdum finire est: qui autem necantur, finiuntur.
9 Gesta tua numero annos superabunt.
10 Thesea significat, quæ festa in Thesei honorem Athenienses instituerunt.
11 In salutem tuam.

Arne in monedulam. *Fab.* XXIV.

Arne cum insulam Scithona, in qua genita esset, hosti Minoi capta pulchritudine auri vendidisset, nè pro meritis supplicia penderet, in volucrem monedulam est transfigurata, quæ adhuc amore splendoris ejus tenetur.

NEC tamen *(usque adeò nulli sincera voluptas Sollicitique aliquid (istis intervenit)* Ægeus
Gaudia percepit nato secura recepto.
Bella parat [1] Minos: qui quanquam milite, quanquam
Classe valet; patriâ tamen est [2] firmissimus [3] irâ:
[4] Androgeique necem [5] justis ulciscitur armis.
[6] Ante tamen bellum vires acquirit amicas:
[7] Quâq; potens habitu, [8] volucri freta classe pererrat.
Hinc [9] Anaphen sibi jungit, & [10] Astypaleia regna;

1 Jovis filius ex Europa fuit rex Cretæ.
2 Ferocissimus.
3 Irâ patri conveniente ob filii cædem.
4 Hunc Minois filium Athenienses invidiâ occiderant.
5 Justo bello quippe quod pro filii cæde ulciscenda fuit.
6 Tamen antequam bellum adversus Athenienses susceperit, requirit sociorum agmina auxiliaria.
7 [Classe quâ erat potens habitus Minos, maria vicina omnia pererrabat.]
8 Veloci.
9 Maris Cretici insula sponte emersa.
10 Insula maris Ægæi una ex Cycladibus.

Promiſſis Anaphen, regna Aſtypaleia bello
Hinc humilem [1] Myconon, [2] cretoſaq; rura [3] Cimoli,
Florentemq; [4] Cythnon, Scyron, planamq; Seriphon,
[5] Marmoreamq; Paron, quaq; impia prodidit arcem [465
[6] Sithonis accepto, quod avara popoſcerat, auro,
Mutata eſt in avem, quæ nunc quoq; diligit aurum;
Nigra pedem, nigris [7] velata [8] monedula pennis.

1 Myconos quoque una eſt ex Cycladibus. 2 In illa enim effoditur creta, purgandis veſtibus apta. 3 Inſulæ in mari Cretico, 4 Cythnos, Scyros, & Seriphos ſunt inſulæ ex Cycladibus. 5 Paros inſula eſt una ex Cycladibus, candidiſſimum marmor producens: Parium vocant. 6 (Inſula in qua Arne Sithonia, ob aurum quod popoſcit, in monedulam mutata fuit. Cythnos autem fuit. Ideoque Siphon pro Cython paullo ante, legendum.) 7 Tecta, 8 Avis eſt è graculorum genere, ſic dicta quaſi monetula, quod monetæ & pecuniæ amore capiatur, ut aiunt.

Formicæ in homines ſive Myrmidonas mutatæ. *Fab.* XXV.

Æacus, Jovis & Æginæ filius, cum Oenopiam quam poſtea de matris nomine Æginam appellavit, incoleret, & gravi peſtilentiâ Junonis irâ populum amiſiſſet, precibus à Jove impetravit, ut quot formicæ in quercu apparuiſſent, tot verſe in hominum facies deſideratam multitudinem explerent. Qui quoniam ex hujuſmodi animalibus steverant, Myrmidones ſunt appellati: formicæ enim Græcè myrmeces appellantur. Porro ſenſus hos Cephalo ſciſcitanti narrat Æacus.

AT non [1] Oliaros, [1] Didymeq; & [2] Tenos, & [1] Andros,
Et [2] Gyaros, nitidæque ferax [1] Peparethos [2] oliva,
[3] Gnoſſiacas juvere rates: latere inde ſiniſtro
[4] Oenopiam Minos petit Æacideia regna.
Oenopiam veteres appellavere: ſed ipſe
[4] Æacus Æginan genitricis nomine dixit. [475
Turba ruit, tantæque [6] virum cognoſcere famæ
Expetit. Occurrunt illi Telamonque minorque
Quàm Telamon, Peleus, & Proles tertia Phocus.
Ipſe quoque egreditur tardus gravitate ſenili
Æacus: & quæ ſit veniendi cauſſa requirit. 480
Admonitus [7] patrii luctus ſuſpirat, & illi

1 Sunt inſulæ maris Ægæi, quæ Minoi adverſus Athenienſes opem non tulerunt. 2 Oleo abundans. 3 Naves Cretenſes, Gnoſſos olim urbs Cretæ primaria. Minois regia. 4 Nunc Ægnia vel Engia vulgo dicitur, inſula, ſinus Saronici, hodie, the Gulf of Engia. 5 Jovis filius fuit: hic tres filios habuit, Telamonem, Peleum, & Phocum. 6 Minoa ſc. 7 Paternæ triſtitiæ, quam de filio conceperat, Minos ab Athenienſibus interfecto.

Dicta refert rector [1] populorum talia centum:
Arma juves oro pro [2] gnato sumta; [3] piæque
Pars sis militiæ. [4] Tumulo solatia posco.
Huic [5] Æsopiades, Petis [6] irrita, dixit, & orbi
Haud facienda meæ: neque enim conjunctior ulla
[7] Cecropidis hâc est tellus. Ea [8] fœdera nobis.
[9] Tristis abi, [10] stabuntque tibi tua fœdera magno,
Dixit: & auliis bellum putat esse minari.
Quàm gerere, atque suas ibi præconsumere vires.
[11] Classis ab Oenopiis etiamnum Lyctia muris
Spectari poterat; cum pleno concita velo
Attica puppis adest, in portusque intrat amicos:
Quæ [12] Cephalum, patriæque simul mandata ferebat.
Æacidæ longo [13] juvenes post tempore visum
Agnovêre tamen Cephalum; dextrâsque dedêre:
Inque patris duxêre domum. Spectabilis heros,
Et [14] veteris retinens etiamnùm pignora formæ,
Ingreditur; ramumque tenens [15] popularis olivæ
A dextra levâque duos ætate minores
Major habet, [16] Clyton & Buten, Pallante creatos.
Postquàm congressus primi sua verba tulerunt;
Cecropidum Cephalus [17] peragit mandata, rogatque
Auxilium; [18] fœdusque refert, & jura parentum:
[19] Imperiumque [20] peti totius [21] Achaidos addit.
Sic ubi mandatam juvit facundia caussam;
Æacus in sceptri capulo [22] nitente sinistrâ,
Ne petite auxilium, sed sumite, dixit, [23] Athenæ.
Nec dubiæ vires, quas hæc habet insula, vestras
Ducite, & omnis [24] eat rerum status ille mearum.
[25] Robora non desunt: [26] superat mihi miles, & hosti.
[27] *Gratia* Diis, felix & inexcusabile [28] tempus.
Immò ita sit, Cephalus, crescat tua civibus opto,
Res, ait. Adveniens equidem modò gaudia cepi,
Cùm tam pulchra mihi, tam par ætate juventus
[29] Obvia processit. Multos tamen inde [30] requiro,
Quos quondam vidi vestrâ prius urbe receptus.
Æacus ingemuit; tristique ita voce locutus:

1 Nam Creta centum olim urbes habuisse dicitur. Est ergò periphrasis Cretæ. De qua alibi: Non ego te centum Cretæ digesta per urbes, Aspiciam puero cognita terra Jovi. Et, Non hoc quæ centũ sustinet urbes, Quamvis sit mendax Creta negare solet. Hodiè Candia dicta, antè aliquot annos à Turcis capta.
2 Pro ulciscenda filii Androgei cæde.
3 Quæ pro filii nece vindicandâ suscepta est. Suprà dixit, Arma justa, Androgeique necem justis ulciscitur armis.
4 Filii sepulchro.
5 Æacus Æsopi nepos. Ægina enim, Æaci mater, filia fuit Æsopi, fluvii Bœotiæ.
6 Vana & mihi non faciendа.
7 Athenienſibus, ità dictis à rege Cecrope. Serpitis suprà.
8 Sc. sunt, ut amici simus, & nos invicem juvemus. 9 Mœstus discessit Minos, quia, quæ volebat, non impetravit. 10 Constabunt. 11 Classis Cretensis. Lyctus est urbs Cretæ. Sic suprà Gnosiacus à Gnosso. 12 Athenienſium legatum primarium. 13 Æaci filii quos vide suprà. 14 Pristinæ pulchritudinis. 15 Athenis natæ, populove gratæ: erat autem id pacis signum, & auxilii petendi. Rite. 16 Clytus & Butes filii Pallantis (cujus pater Pandion) laudebant utrumque latus Cephalus. 17 Exponit mandata quæ ab Athenienſibus acceperat. 18 Commemorat fœdus à suis majoribus cum Æginetis percussum. 19 Regnum. 20 Appeti à Minoë. Hoc autem, quò facilius, Æaco persuadeat, ut Athenienſibus contrà Minoëm auxilium ferat. 21 Achaiæ & Græciæ. 22 Innitente capulo sceptri. 23 Athenienſes. Continens pro contento. 24 Veniat, se, vobiscum. 25 Vires. 26 Abundè mihi militum est, quibus metuar, & amicos jurem auxilia, & hostes repellam. 27 Sc. sit. Diis enim gratias agit Æacus. 28 Sc. est mihi; quo auxilium negare non necesse sit. 29 Obviam venit. 30 Exquiro.

1 Flebile

[1] *Flebile principium melior fortuna sequetur.*
Hanc utinam posſem vobis [2] memorare! ſine ullo 520
[3] Ordine nunc repetam: neu [4] longâ ambage morer vos.
[5] Oſſa cinisque jacent, memori quos mente requiris,
Et [6] quota pars illi rerum periere mearum!
[7] Dira lues irâ populis Junonis iniquæ
Incidit [8] exoſæ [9] dictas à [10] pellice terras. 525
Dum viſum [11] mortale malum, tantæque latebat
[12] Cauſſa nocens cladis, [13] pugnatum eſt arte medendi:
[14] Exitium ſuperabat [15] opem; quæ victa jacebat.
Principio cœlum ſpiſsâ caligine terras
[16] Preſſit, & [17] ignavos incluſit nubibus æſtus: 530
[18] Dumque quater junctis explevit cornibus orbem,
Luna, quater plenum [19] tenuata [20] retexuit orbem;
[21] Letiferis calidi ſpirârunt flatibus Auſtri.
Conſtat & in fontes [22] vitium veniſſe, lacuſque;
Millibaque incultos ſerpentum multa per agros 535
Errâſſe, atque ſuis fluvios [23] temerâſſe venenis.
[24] Strage canum primâ, volucrumq; oviumq; boumque
Inque feris ſubiti deprenſa potentia morbi.
Concidere infelix validos [25] miratur arator
[26] Inter opus tauros; medioq; [27] recumbere ſulco 540
[28] Lanigeris gregibus balatus dantibus ægros.
Sponte ſuâ lanæque cadunt, & corpora [29] tabent.
Acer equus quondam, magnæque in [30] pulvere famæ,
[31] Degenerat [32] palmas; [33] veterumq; oblitus honorum,
Ad præſepe gemit, morbo moriturus inerti. 545
Non aper irâſci meminit, non fidere curſu
Cerva; nec armentis [34] incurrere fortibus urſi.
[35] *Omnia languor habet*: ſilviſque, agriſque, viiſque.

1 Poſtquam enim peſtis omnia conſumſerat, novi homines ex formicis orti ſunt.
2 Prolixiùs narrare.
3 Proœmio.
4 Superfluâ oratione.
Deſcribit Poëta formicarum mutationem in homines. Cùm enim Junonis irâ Æginæ incolæ peſtidentiâ fuiſſent abſumti, Æacus Jovem patrem rogaviſ, ut aut ſibi populum ſuum reſtitueret, aut ſe quoque vitâ privaret. Cùm autem magnam formicarum multitudinem in vetuſta quercu vidiſſet, Jovem rogavit, ut ſibi tot cives, quot illæ formicæ erant, concederet. Jupiter Æaci precibus motus, quotquot formicæ in illa quercu erant in homines commutavit, quibus Æacus ipſe agros divifit. 5 Jam mortui ſunt, quos requiris, & olim vidiſſe recordaris. 6 Q.d. minima. 7 Inſanabilis peſtis, cui nihil remedii poterat adferri. 8 Odio perſequentis. 9 Denominatam inſulam. Nam Oenopia inſula Ægina ab Æaco, ex matris nomine appellata fuit. 10 Æginâ: quam uno odio perſequebatur, quia Jupiter cum ea coïerat. 11 Humanum, non autem à Junonis irâ immiſſum. 12 Ira Junonis, quæ tantæ calamitatis cauſa erat. 13 Repugnatum eſt peſti. 14 Clades. 15 Auxilium. 16 Oppreſſit, occupavit. 17 Ab effectu, quòd homines ignavos & pigros reddant. 18 Per quatuor menſes Auſtri, venti morboſi, ſpirarunt. Luna enim ſingulis quibuſque menſibus creſcit ac decreſcit. 19 Diminuta. 20 Diſſolvit. 21 Peſtiferis fervoribus. 22 Aëris corruptionem. Τῶν ἀέρων φθορὰ Herodiano. 23 Corrupiſſe. 24 Ita fere Homerus de Peſte, quam Apollo in Græcorum exercitum immiſerat. Iliad. α. Οἱ δ' ἐπεὶ πρῶτον ἰπὸν ὤρσατο καὶ κύνας ἀργούς. 25 Quia mali cauſam ignorat. 26 Inter arandum. 27 Procumbere, cadere. 28 Ovibus, quæ propriè balare dicuntur. 29 Putreſcunt, ac macilenta fiunt. 30 In certaminibus, in quibus maximus pulvis excitatur. 31 [Degenerare quandò caſum accuſandi requirit, dehoneſtare ſignificat. Aliquandò quoque debilitare, & emollire valet. Ità Columella, lib. VII. c. XII. Venus ſi teneris conceditur corpit & corpus & vires, animoſque degenerat.] 32 Victorias. 33 Antiquæ gloriæ. 34 Impetum facere. 35 Omnia animalia languida & infirma ſunt effecta.

1 Corpora

[1] Corpora fœda jacent. Vitiantur odoribus auræ.
Mira loquor. Non [2] illa canes, avidæq; volucres,
Non cani tetigêre lupi: [3] dilapsa liquescunt;
Affluatuque nocent; & [4] agunt contagia latè.
Pervenit ad miseros damno graviore colonos
Pestis, & in magnæ dominatur mœnibus urbis.
Viscera torrentur primò: flammæque latentis
[5] Indicium rubor est, & ductus anhelitus ægre.
Aspera lingua [6] tumet, trepidisque [7] arentia venis
Ora [8] patent, auræque [9] graves captantur hiatu.
Non [10] stratum non ulla pati velamina possunt:
[11] Dura sed in terra ponunt præcordia: nec
Corpus humo gelidum, sed humus de corpore fervet.
Nec [12] moderator adest: inque ipsos sæva medentes
[13] Erumpit clades; [14] obsuntque auctoribus artes.
Quo propior quisque est, servitque fideliùs ægro;
In partem [15] leti citiùs venit: utque salutis
Spes abiit; [16] finemque vident in funere morbi;
[17] Indulgent animis: & nulla, [18] quid utile, cura est.
Utile enim nihil est. Passim, positoque pudore.
Fontibus, & fluviis, puteisque capacibus hærent:
Nec priùs est exstincta sitis, quàm vita, bibendo.
[Inde graves multi nequeunt consurgere; & ipsis
Immoriuntur aquis; aliquis tamen [19] haurit & [20] illas.]
[21] Tantaque sunt miseris invisi tædia lecti;
Prosiliunt: aut, si [22] prohibent consistere vires,
Corpora devolvunt in humum, fugiuntq; penates
Quisque suos; sua cuique domus [23] funesta videtur:
[Et, quia causa latet, locus est in [24] crimine notus.]
[25] Semanimes errare viis, dum stare valebant,
Aspiceres; flentes alios, terræque jacentes;
[26] Lassaque versantes supremo lumina motu.
[Membraque [27] pendentis tendunt ad sidera cœli,
[28] Hîc, illic ubi mors deprenderat, [29] exhalantes.]
Quid mihi tunc [30] animi fuit? an, quod debuit esse,
Ut [31] vitam odissem, & cuperem pars esse meorum?
Quo se cunque acies oculorum [32] flexerat; illic
Vulgus erat stratum. Veluti cum [33] putria motis
Poma cadunt ramis, agitataque ilice glandes.
Templa [34] vides [35] contra gradibus sublimia longis:

1 Cadavera fœtentia.
2 Cadavera.
3 Ita tabe absumebantur. Mirare mecum, lector, admirabilem pestis descriptionem.
4 Corruptionem longe mittunt.
5 Rubor facici indicat viscera esse inflammata.
6 Inflatur.
7 Arida & sicca.
8 Aperta sunt & tenentur.
9 Pernicioſæ.
10 Lectum.
11 Corpora, inflata & aspera.
12 Medicus.
13 Invadit.
14 Et medicæ artes suis professoribus nocent.
15 Mortis.
16 Et finem morbi in funere & morte vident.
17 Faciunt quicquid ipsis libet.
18 Sc. fit.
19 Bibit.
20 Etiam illas cadaveribus infectas, in quibus multi moriebantur, (Distichum autem hoc, ut & versum 576. ex opere Ovidiano amandat Heinsius.)
21 Adeo invisos habent lectos, ut ex illis prosiliant. 22 Si cui sunt tam exiguæ vires, ut stare non possit, atque è lecto desilire, devolvit se quoquo modo potest in humum. 23 Pestifera, mortifera. 24 Culpâ. 25 Semimortuos. 26 Oculos jam morte gravatos, ut alibi noster ait. 27 Impendentis, imminentis. 28 Passim & ubique. 29 Expirantes. [Duos hos versus tollit Heinsius. Postremum autem admittere non gravatur, si emendationem sequentem receperimus: Hic ubi mors animam deprenderat, exhalantes.] 30 Qualis animus mihi fuit (inquit Æacus) i. qualem animum habui? 31 Talem animum debui habere, ut vitam odissem, ac mortuus esse cuperem. 32 Converterat. 33 Nimis matura & corrupta. 34 Hoc dicit Æacus, digito templum demonstrans. 35 E regione.

Juppiter

Juppiter illa tenet. Quis non altaribus illis
[1] Irrita thura tulit? quoties pro conjuge conjux
Pro gnato genitor, dum verba precantia dicit,
Non [2] exoratis animam finivit in aris?
Inque manu thuris pars inconsumta reperta est!
[3] Admoti quoties templis, dum [4] vota sacerdos
Concipit, & fundit [5] purum inter cornua vinum
Haud [6] exspectato ceciderunt vulnere tauri!
Ipse ego sacra Jovi pro me, patriâque, tribusque
Cum facerem natis, mugitus victima diros
Edidit: & subito collapsa sine ictibus ullis
Exiguum[7] nexit subjectos sanguine cultros,
[7] Fibra quoq; [8] ægra [9] notas veri, monitusq; Deorum
Perdiderat. [10] Tristes penetrant ad [11] viscera morbi.
Ante [12] sacros vidi projecta cadavera postes:
Ante ipsas, quo mors foret invidiosior, aras
Pars [13] animam laqueo claudunt; mortisque timorem
Morte fugant: utroque vocant [14] venientia fata.
Corpora missa neci nullis de more [15] feruntur
[16] Funeribus: neque enim capiebant funera portæ,
[17] Aut inhumata premunt terras; aut [18] dantur in altos
Indotata rogos. Et jam reverentia nulla est:
Deque rogis pugnant: alienisque ignibus ardent.
Qui lachryment, desunt: indefletæque vagantur
Natorumque virûmq; animæ, juvenumq; senumque
Nec locus in [19] tumulos, nec sufficit arbor in [20] ignes.
Attonitus tanto miserarum [21] turbine rerum,
Juppiter ô, dixi, si te non [22] falsa [23] loquuntur
Dicta sum amplexus Æginæ Asopidos [24] ille:
Nec te, magne pater, nostri pudet esse parentem;
Aut mihi redde meos: aut me quoq; conde sepulchro.
Ille [25] notam fulgore dedit, tonitruq; [26] secundo.
Accipio, sintque ista precor felicia omina
Signa tuæ, dixi: [27] quod das mihi, pigneror, omen.
Forte fuit juxta patulis rarissima ramis
Sacra Jovi quercus de semine [28] Dodonæo.
Hic nos [29] frugilegas asperimus agmine longo

1 Vana, nihilque conferentia.
2 Se. Diis
3 Adducti in templa.
4 Dum sacerdos precatur Deum.
5 Merum sine aqua: mero enim in sacrificiis prisci utebantur.
6 Non exspectato ictu.
7 Vitiata. Fibras autem victimarum haruspices inspiciebant, ut prædicere futura possent.
8 Signa quibus verum cognoscitur.
9 Et admonitiones.
10 Meton. effic.
11 Ad intestina corrumpenda.
12 Ante sacras templorum januas.
13 Pars se suspendunt & strangulant.
14 Venientem mortem.
15 Efferuntur: nam extra urbem cadavera sepeliebantur.
16 Exequiarum honoribus. Funus est pompa exequiarum, à funalibus dictum, quæ cadaveri præferebantur, noctu enim mortui efferebantur ad sepulturam.
17 Aut insepulta jacent in terra. 18 Aut sine ullo sepulturæ honore in ignes mittuntur. Nam cadavera apud veteres cum suis ornamentis comburebantur, amicis ex proximis munera quædam in rogum conferentibus. 19 Ad sepulchra facienda. 20 Ad rogos exstruendos. 21 Tantâ perturbatione rerum. 22 Falsò: nomen enim pro adverbio positum est. 23 Sc. homines. 24 Concubuisse cum Asopi filiâ Æginâ & me genuisse. 25 Signum. 26 Prospero. 27 Accipio pro pignore felici, omen quod tu nunc das. 28 Laus à loco. Dodona enim urbs Molossidis in Epiro, juxta quam fuit sylva Jovi dicata, in qua columbæ responsa dabant. (Quercus quoque Dodonæas esse fatidicas veteres asseverabant; inde Argo navem responsa dedisse poetæ fabulantur.) 29 Fruges ac grana colligentes.

Grandi

Grande onus exiguo formicæ ore gerentes,
[1] Rugoſoque ſuum ſervantes cortice callem.
Dum numerum miror, Totidem, pater optime, dixi,
Tu mihi da [2] cives: & [3] inania mœnia reple.
Intremuit, ramiſq; ſonum ſine [4] flamine motis
Alta dedit quercus. Pavido mihi membra timore
Horruerant, [5] ſtabantque comæ. Tamen oſcula terræ,
Roboribuſque dedi: nec me ſperare fatebar;
Sperabam tamen: atque animo mea vota fovebam.
Nox [6] ſubit; & curis [7] exercita corpora ſomnus
Occupat. Antè oculos eadem mihi quercus adeſſe,
Et ramos totidem, totidemque [8] animalia ramis
Ferre ſuis viſa eſt; parilique tremiſcere motu:
[9] Granifcrumq; agmen ſubjectis ſpargere in [10] arvis.
Creſcere quod ſubitò, & majus majuſq; videri,
Ac ſe tollere humo: [11] rectoque adiſtere trunco;
Et maciem numerumque pedum, nigrumque colorem
Ponere; & humanam membris inducere formam.
Somnus abit. Damno vigilans mea [12] viſa; querorq;
In ſuperis opis eſſe nihil. Atin ædibus ingens
Murmur erat: vocesque hominum exaudire videbar,
Jam mihi deſuetas. Dum ſuſpicor has quoque ſomni;
Ecce venit [13] Telamon properus foribuſque recluſis,
Speque fideque, pater, dixit, [14] majora videbis.
Egredere. Egredior: qualeſque in imagine ſomni
Viſus eram vidiſſe viros ex ordine tales.
Aſpicio agnoſcoque. [15] Adeunt; regemque ſalutant.
[16] Vota Jovi ſolvo, populiſque recentibus urbem
[17] Partior, & vacuos priſcis cultoribus agros:
[18] Myrmidonaſq; voco; nec origine nomina [19] fraudo.
Corpora vidiſti: *Mores, quos antè gerebant,*
Nunc quoq; habent. Parcumq;, genus, patienſq; laborum,
Quæſitique tenax, & qui quæſita reſervent.
Hi te ad bella [20] pares annis animiſque ſequentur:
Cùm primùm, qui te feliciter, attulit, Eurus
(Eurus enim attulerat) fueris mutatus in [21] Auſtros.

1 Aſpero.
2 Tot, nempe, quot ego hic formicas cerno.
3 Evacuata, hominibus vacua.
4 [illegible]o.
5 Erectæ erant.
6 Subſequitur.
7 Defatigata.
8 Formicas.
9 Formicarum multitudinem grana ferentium.
10 In arva ſubjecta.
11 Stare erecto corpore.
12 Inſomnia.
13 Filius, meus.
14 Majora, quàm ut ſperanda credendaque ſint.
15 Accedunt ad me.
16 Gratias Jovi ago, ſacrifico.
17 Divido, diſtribuo.
18 Ἀπὸ τῆς μυρμηκίας, i. e. à formicis.
19 Privo.
20 Eadem enim nocte omnes nati eſſe videbantur.
21 Quia Ægina Athenas proficiſcentibus Auſtro opus eſt.

Cephalus

Cephalus & Procris. *Fab.* XXVI.

Cephalus refert invicem Æaco de donis à Procride conjuge acceptis, & cur, aut undè telum gereret. Cùm enim Cephalus in monte Hymetto Atticæ regionis venaretur, ab Aurora ob speciem raptus est: quem ut comperit Dea Procridis prioris conjugis amore implicitum à se velle divertere, fecit ut mutatâ specie remissus Athenas contenderet, eamque pollicitis muneribusque tentaret, an pudicitiam puram posset servare. Pluribus itaque rebus ad usum fœminarum comparatis, quibus capi posset, fallaciâ mentem Procridis elicuit. Quod ut illa comperit à marito se esse deceptam, pudore exterrita, ut conspectum ejus vitaret, aliis se recondidit saltibus. Cephalus autem amoris impatientiâ, cùm ejus absentiam ferre non posset, precibus impetravit, ut ad se rediret: reversaque canem ei dedit velocissimum, & jaculum inevitabile, quòd nunquam frustra jaceretur.

Talibus atque aliis longum sermonibus illi
Implevêre diem: Lucis [1] pars ultima [2] mensæ
Est data, nox somnis. [3] Jubar [4] aureus extulerat [4] Sol:
Flabat adhuc Eurus; redituraque vela tenebat.
Ad Cephalum Pallante [5] sati, cui [6] grandior ætas,
Ad [7] regem Cephalus, simul & Pallante creati
Conveniunt. Sed adhùc regem sopor altus habebat.
Excipit Æacides illos in limine Phocus:
Nam Telamon [8] fraterque viros ad bella legebant.
Phocus in interius spatium, pulcrosque recessus
Cecropidas ducit, [7] cum quis simul ipse resedit;
Aspicit [10] Æoliden ignotâ ex arbore factum
Ferre manu jaculum; cujus fuit aurea cuspis.
Pauca priùs mediis sermonibus ille locutus,
Sum [11] nemorum studiosus, ait, cædisque ferinæ:
Quâ tamen è [12] silvâ teneas hastile recisum,
Jamdudùm dubito: certè, si fraxinus esset,
Fulva colore foret: si [13] cornus; nodus inesset.
[14] Undè sit ignoro: sed non formosius isto
Viderunt oculi [15] telum jaculabile nostri.

1 Vespera.
2 Cœnæ, convivio.
3 Splendorem elici.
4 Pulcher ac splendidus.
5 Filii Pallantis, Clytus & Butes, legationis comites.
6 Qui major natu erat.
7 Ad Æacum.
8 Peleus.
9 Quibuscum.
10 Cephalum, Æoli nepotem.
11 Venationibus delector, ferarum cæde.
12 Arbore: continens pro contento.
13 Cornus enim nodosa est arbor.
14 Ex qua arbore. 15 Periphrasis est jaculi.

Excipit

Excipit [1] Actæis è fratribus alter: &, [2] usum
Majorem [3] specie misabere, dixit, in isto.
Consequitur [4], quodcunq; petit: [4] fortunaque missum
Non regit; & revolat nullo referente cruentum. 685
Tum vero juvenis [5] Nereius omnia quærit:
Cur sit, & unde datum; quis tanti muneris [6] auctor.
[7] Quæ petit, ille refert, sed, quæ narrare pudor est,
Quâ [8] tulerit mercede, silet [9] tactusque dolore
[10] Conjugis amissæ, lachrymis ità fatur obortis: 690
Hoc me, [11] nate Deâ, (quis [12] posset credere?) telum
Flere facit, facietque diù; si vivere nobis
Fata diu dederint: hoc me cum conjuge carâ
Perdidit. Hoc utinam caruissem munere semper!
[13] Procris erat (si [14] fortè magis pervenit ad aures 695
Orithyia tuas,) [15] raptæ soror Orithyiæ:
Si faciem moresque velis [16] conferre duarum; [theus:
Dignior [17] ipsa rapi. Pater hanc mihi [18] junxit Erech-
Hanc mihi junxit amor. Felix dicebar, eramque:
([19] Non ità Dîs visum est) ac nunc quoq; forsitan essem.
Alter [20] agebatur post pacta [21] jugalia mensis; [700
Cùm me cornigeris tendentem retia cervis
Vertice de summo semper [22] florentis [23] Hymetti
[24] Lutea mane videt pulsis Aurora tenebris:
Invitumque rapit. Liceat mihi vera referre 705
Pace Deæ! quòd sit [25] roseo [26] spectabilis ore,
Quòd [27] teneat lucis, teneat confinia noctis,
Nectareis quòd alatur aquis; Ego Procrin amabam:
Pectore Procris erat, [28] Procris mihi semper in ore.

1 Athenienſibus.
2 Utilitatem.
3 Pulchritudine.
4 Nulli ſubjicitur fortuna. Fruſtrà enim nunquam mittitur.
5 Phocus Nerei nepos.
Pſamathe, uxor Æaci, Nerei filia erat.
6 Quis fuerit dator tanti muneris.
7 Cephalus reſpondet ad ea quæ petit & cætera nota; ſed quâ mercede ab uxore aliud jaculum acceperit, præ pudore tacet. Neque enim refert Cephalus ſe ob pulchritudinem ſuam ab uxore acceptiſſe.
8 Acceperit.
9 Et commotus.
10 Uxoris Procridis.
11 Phocus, quem alloquitur Cephalus, filius fuit Æaci ex Pſamathe Nymphâ.
12 Me ob illud jaculum fiere, quod tantæ ſit utilitatis. 13 Erechtehi, Athenienſium regis, filia fuit: quæ cum Cephalo nupſiſſet, Auroræ odio, quæ Cephalum in ſuos amplexus convertere nequiuit, ſub forma alieni viri muneribus à Cephale ipſo tentata, fidem marito datam fractura videbatur. Cùm autem ſe Cephalus indicâſſet, aufugiens, ſilvas petit, ac Dianæ comes effecta, tandem à Cephalo placatur, domumque reverſa, maritum & canem, nomine Lælape, & jaculo admirandæ pulchritudinis, virtutiſque (cujus miſſio nunquam fuit irrita, ſed vim feriendi efficaciſſimam habuit) donavit. Cùm autem Procris cujuſdam indicio comperiſſet, Cephalum cum quâdam Nympha, nomine Aurâ, congredi ſolitum, clam eum in ſilvas ſecuta, ab inſcio marito, eo telo, quod ab ipſa dono acceperat, fuit interfecta. 14 Ità infrà Lib. 9. Nomine ſi qua tuo tandem pervenit ad aures, Deianira, tuas. 15 [A Borea, hanc autem lectionem veteri omninò elegantiorem Heinſio debemus; antea legebatur magnæ.] 16 Comparare. 17 Procris: ſentit enim Cephalus Procrin Orithyiâ fuiſſe pulchriorem. 18 Hanc mihi in uxorem dedit. 19 Non ita Diis placuit, ut eſſem felix. 20 Incipiebat, ingrediebatur. Hæc eſt propria ejus verbi vis. Sic in Epiſt. 17. Septima non agitur, ſpatium mihi longius anno. Ter. Tùm poſtquam ad te venit, menſis hic agitur ſeptimus. 21 Poſt nuptias celebratas. 22 Thymo: ubi & mel optimum conficitur, & pulcherrimum marmor effoditur. 23 Montis propè Athenas. 24 Rubicunda. Cephalus autem tantâ pulchritudine fuiſſe fertur, ut ab Aurora fuerit raptus. 25 Pulchro. 26 Dignâ quæ ſpectetur. 27 Nam Aurora media eſt inter diem & noctem. 28 Repetitio elegans.

Excipit

Sacra

Sacra [1] tori, cœtusq, novos, thalamosq; recentes,
Primaque deserti referebam [2] fœdera [3] lecti.
Mota [4] Dea est; &, [5] Silite tuas, [7] ingerare, querelas;
[7] Procrin habe, dixit: [8] quod si mea provida mens est;
Non habuisse voles; meque illi irata remisit [715
Dum redeo, mecumque Deæ [9] memorata [10] retracto,
Esse metus cœpit, ne jura jugalia [11] conjux
Non bene servâsset. [12] Facieque ætateque jubebant
Credere adulterium; [13] prohibebant credere mores.
Sed tamen abfueram; [14] sed & hæc erat, unde redibam
Criminis exemplum: *Sed* [15] *cuncta timemus amantes.*
Quærere quo doleam, stodeo; domisque pudicam
[16] Sollicitare fidem. Favet huic Aurora timori:
Immutatque meam (videor sensisse) figuram.
Palladias [17] meo non cognoscendus Athenas:
Ingrediorq; domum. Culpâ domus ipsa carebat; 725
Cultaque signa dabat: dominoque erat anxia rapto.
Vix aditu per mille dolos ad [18] Erechthida facto;
Ut vidi, obstupui, meditataque pœnè reliqui
Tentamenta [19] fide: malè me, quin vera faterer,
[20] Continui; malè quin, ut [21] oportuit, oscula ferrem,
Tristis erat, sed nulla tamen formosior illâ
Esse potest tristi; desiderioque [22] calebat
[23] Conjugis abrepti. Tu [24] collige, qualis in illâ
Phoce, decor fuerit, quam sic dolor ipse decebat.
Quid referam, quoties tentamina nostra pudici 735
Reppulerint mores? quoties, Ego, dixerit, [25] uni
Servor, ubicunque est: uni mea gaudia servo.
[26] Cui non ista [27] fide satis experientia sano
Magna foret? Non sum contentus; & in mea pugno
[28] Vulnera; nam [29] census dare me pro nocte paciscor.
Muneraque augendo, tandem dubitare coegi. [740
Exclamo: [30] Malè tectus ego en, malè [31] pactus [32] adulter
Verus eram conjux: me, [33] perfida, telle teneris.
[34] Illa [35] nihil: tacito tantummodò victa pudore
[36] Insidiosa malo cum [37] conjuge limina fugit, 745

1 Lecti & nuptiarum.
2 Nam Procridi dederat fidem se cum aliâ muliere non coiturum.
3 Derelictæ uxoris, vel violati conjugii.
4 Aurora commota & irata est.
5 Contine.
6 Mihi in amore morem non geres, ut qui me, à qua amaris non redamas.
7 Ironia cum quâdam indignatione.
8 Si prævideo futura, cupies nunquam habuisse Procrin.
9 Verba Auroræ.
10 Revolvo, cogito.
11 Uxor mea Procris.
12 Formosa facies & juvenilis ætas Procridis me inducebant, ut crederem ipsam adulterium commisisse. 13 Moresautem casti me illud suspicari non permittebant.
14 Sed & Aurora, à qua veniebam, ipsa erat exemplum adulterii. Aurora enim exemplo monstravit, quam facilè mulieres in adulterium incidant. 15 Sic Epist. 1. Res est solliciti plena timoris amor. 16 Tentare, infestare. 17 Intro. 18 Procrin, Erechthei filiam. 19 Pro fidei, genitiv. cas. Archaismus. 20 Vix me continui, ut non fatererer me Cephalum esse. 21 Ut honestum & conveniens fuit. 22 Urebat amore & desiderio absentis. 23 Mariti Cephali, quem putabat ab Aurora fuisse raptum. 24 Conclude, rationare; quod Græci συλλογίζεσθαι dicunt. 25 Soli Cephalo. 26 Cui sapienti. 27 Pro fidei. 28 In meos dolores. 29 Amplas divitias. 30 [O me miserum! abscondi me ipsum. 31 Et pepigi miserè. 32 Ut adulter deprehenderer. Hunc versum antèa hoc modo legebant. Exclamo Mala! pectora detego, tectus adulter.] 33 Quæ fidem violasti. 34 Procris. 35 Sc. dixit, respondit. 36 In quibus sibi structæ insidiæ fuerant. 37 Et maritum suum.

Offen-

Offensâque mei genus omne [1] perosa virorum,
Montibus errabat, studiis [2] operata Dianæ.
Tum mihi deserto [3] violentior ignis ad ossa
Fervenit: orabam veniam; & peccâsse fatebar.
Et potuisse datis simili succumbere culpæ
Me quoque muneribus; si munera tanta darentur.
Hoc mihi confesso, læsum prius ulta pudorem,
[4] Redditur, & dulces concorditer exigit annos
Dat mihi præterea, tanquam [5] se parva dedisset
Dona, canem munus: quem cum sua traderet illi
Cynthia, Currendo superabit, dixerat, omnes.
Dat simul & jaculum; manibus quod [6] (ferùs) habe-

1 Odio habens.
2 Occupata, dedita.
3 Amor vehementior.
4 Red me reddit.
5 Seipsam.
6 Ut videt.

Fera & Canis in saxum. *Fab.* XXVII.

Thebani, Naiadibus Nymphisque futura prædicentibus, Themidis Deæ, obscura dantis responsa, templum everterunt. Indignata Dea, feram vulpem immisit, quæ pecora & agrestes vexabat. Ad quam opprimendam cum reliquæ Græciæ juventute convenit Cephalus, cum jaculo & Lælape cane, à Procride accepto. Qui cum missum vulpem persequeretur, esset que Cephalus telum conjecturus, utrumque aspexit in saxum commutatum.

[1] Munéris alterius quæ sit fortuna [2] requiris?
Accipe. Mirandi novitate movebere facti.
[4] Carmina [5] Laïades non intellecta priorum
[6] Solverat ingeniis; & [7] præcipitata jacebat
Immemor [8] ambagum vates obscura suarum.
Scilicet [9] alma Themis non talia linquit [10] inulta.
Protinus [11] Aoniis immittitur altera Thebis.
[12] Pestis; & exitio multi pecorumque suoque
[13] Rurigenæ pavêre feram. Vicina juventus
Venimus; & latos [14] indagine cinximus agros.

1 Canis. Lælapis à Procride uxore donati.
2 Sc. fi.
3 Audi rem admiratione dignam.
4 Ænigmata.
5 Oedipus Laii ex Jocasta filius.
6 Ænigma Sphingis solverat. 7 Sphinx, quæ mœrore confecta, postquam Oedipus ænigma suum solverat, seipsam de rupe præcipitem in terram dejecit. 8 Sui ænigmatis. 9 Themis, quæ & Rhamnusia virgo vocatur. Dea est Justitiæ. Alma, veneranda. 10 Eadem Laii & nuptias Oedipi cum matre sua Jocasta, quæ ob solutum ænigma ei in uxorem à Thebanis data fuit, eique regnum pro dote ob ingentia illa merita collatum. 11 Bœotiis. Aoniam esse Bœotiæ partem sæpius supra diximus. 12 Pernicios a multis fuit. 13 Agricolæ illam feram & sua, & pecorum morte paverunt. 14 Ita vocantur plagæ, quibus venatores saltus & stabula ferarum cingunt, Sic Virg. Saltusque indagine cingunt. Indagare est diligenter inquirere. Item, quod venatoribus proprium est, feras investigare,

[1] Illa levi velox ſuperabat retia ſaltu :
[2] Summaque tranſibat poſitarum lina [3] plagarum.
[4] Copula detrahitur canibus, quos illa ſequentes
Effugit, & [5] volucri non [6] ſeciùs aëre [7] ludit.
Poſcor & ipſe meum conſenſu [8] Lælapa magno.
Muneris hoc nomen. Jamdudum vincula [9] pugnat
Exuere ipſe ſibi, colloque [10] morantia [11] tendit.
Vix bene [12] miſſus erat; nec jam poteramus, ubi eſſet
Scire. Pedum calidus veſtigia pulvis [13] habebat,
Ipſe oculis ereptus erat. Non ocyor illo
Haſta, nec excuſſæ contorto [14] verbere [15] glandes,
Nec [16] Gortyniaco [17] calamus levis exit ab arcu.
Collis [18] apex medii ſubjectis imminet arvis :
[19] Tollor eo, capioque novi ſpectacula cursûs.
[20] Quà [21] modò [22] deprendi, [23] modo ſe ſubducere ab ipſo
Vulnere viſa fera eſt. Nec [24] limite [25] callidâ recto,
In ſpatiumque [26] fugit ; ſed decipit ora ſequentis :
Et redit in [27] gyrum, ne ſit ſuus impetus [28] hoſti.
[29] Imminet hic, ſequiturq; parem : ſimiliſq; tenenti
Non tenet, & [30] vacuos exercet in aëra morſus.
Ad [31] jaculi vertebar opem : quod dextera librat
Dum mea, dum digitos [32] amentis [33] indere tento ;
Lumina [34] deflexi, revocataq; rurſus [35] eodem
Rettuleram: medio ([36] mirum) duo [37] marmora campo
Aſpicio ; fugere hoc, illud latrare putares.
Scilicet invictos ambo certamine cursûs
Eſſe Deus voluit ; ſi quis Deus [38] adfuit illis.

1 Fera.
2 Summos funes. Metonymia materiæ : ex lino enim funes conficiuntur.
3 Retium.
4 Vinculum, quo canes colligantur. Sic Triſt. 5. Utque canem pavidæ nactum veſtigia cervæ, Latrantem fruſtra copula dura tenet. Quam autem hic copulam dixit, ſequenti Libro vocavit vincula : Vincula pars adimunt canibus.
5 Volanti.
6 Aliter quam. i.e. Canis agrum circumcurſans eodem modo ludit, ac ales per aera circumvolitans, dum vagabundus huc illuc errat.
7 Deludit, decipit.
8 A velocitate & impetu nomen hoc inditum fuit cani : λαῖλαψ enim turbo dicitur, qui ventus eſt maxime impetuoſus. 9 Conatur detrahere. 10 Remorantia, retinentia. 11 Contendit, nititur. 12 Dimiſſus erat ille canis. 13 Tenebat. 14 Contortâ fundâ. 15 Emiſſæ fundâ glandes plumbeæ. 16 Cretenſi. Nam Gortyna urbs eſt Cretæ. Cretenſes autem præcipuè celebrantur arte ſagittariâ. 17 Sagitta ex calamo confecta, Metonymicè. 18 Vertex. 19 In illum verticem aſcendo. 20 Curſu, i. in quo curſu. 21 Interdum. 22 Comprehendi. 23 Interdum ſe ſubtrahere. 24 Itinere. 25 Aſtuta. 26 Sc. rectum. 27 In orbem. 28 Cani Lælapi. 29 Inſtat, 30 Inanes, quia fera comprehendere non poterat. 31 Volebam jaculum mittere. 32 Amenta ſunt lora, quibus jacula facilius longiuſque emittuntur. 33 Imponere. 34 Removi oculos à cane & fera. 35 Ad eundem locum. 36 Res miranda. 37 Duo marmorea ſigna. 38 Auxilio fuit.

Procri

Procris à Cephalo imprudenter interempta. *Fab.* XXVIII.

Cephalus cum Dianæ ſtudio feras aſſidue perſequeretur, ſæpeque ex nimio æſtu refrigerari cupiens, auram invocaret, Nympham aliquis arbitratus vocari, Procridi ejus uxori indicavit. At illa in virgultis ſe recondidit, ut ſpecularetur an eſſet aliqua aura nomine, cujus ille cupiditate impulſus à ſe alienaretur. Cephalus procul ſpeculatus moveri virgulta, dum latere feram exiſtimat eo loco, reconditam jaculo emiſſo conjugem imprudens interfecit. Itaque teli, quod marito dederat Procris, ob iram Auroræ, vim maximo cum ipſius viri luctu experta eſt.

HActenus & tacuit. Jaculo [2] quod crimen in ipſo? Phocus ait. Jaculi ſic crimina [3] reddidit ille *Gaudia principium noſtri ſint*, Phoce, *doloris.* Illa prius [5] referam. Juvat ô meminiſſe beati Temporis, Æacida, quo primos [6] ritè per annos Conjuge eram felix. [7] Felix erat ille marito. Mutua cura duos, & amor [8] ſocialis habebat. Nec Jovis illa meo [9] thalamos præferret amori: Nec me quæ caperet, non ſi Venus [10] ipſa veniret, Illa erat. [11] Æquales urebant pectora flammæ. [12] Sole ferè radiis feriente [13] cacumina primis, Venatum in ſilvas [14] juveniliter ire ſolebam: Nec mecum famulos, nec equos, nec naribus [15] acres Ire canes, nec [16] lina ſequi nodoſa ſinebam. Tutus eram jaculo. Sed cum ſatiata ferinæ Pectora cædis erat; repetebam [17] frigus, & umbras Et, quæ de gelidis halabat vallibus, *auram.* *Aura* petebatur medio mihi [19] lenis in æſtu: *Auram* expectabam: requies erat illa labori. *Aura* (recordor enim) *venias*, cantare ſolebam: Neq; juves, intreſque ſinus gratiſſima noſtros: Quique facis, [20] relevare velis, quibus urimur, [20] æſtus Orſitan addiderim (ſic me mea fata trahebant)

1 Sc. locutus eſt Cephalus.
2 Quæ in jaculo eſt culpa? Memor enim Phocus ſive Æacus eorum, quæ Cephalus dixerat, meritò ipſum rogat, cujus mali cauſa fuerit jaculum illud, quo ſe Cephalus cum conjuge perditum fuiſſe ajebat.
3 Reſpondendo expoſuit.
4 Gaudia.
5 Narrabo.
6 Perfectè.
7 Antidiploſis.
8 Ab effectu, quod ſocios reddat.
9 Nuptias Jovis.
10 Quæ eſt pulchritudinis venuſtatis Dea. 11 Par amor. 12 Matutino tempore in ſilvas venatum ire ebam. Eſt hæc matutini temporis periphraſis. 13 Scil. montium. 14 Juvenumore. 15 Odori. 16 Retia. 17 Opacum frigus, vel umbram frigi-m. Sic Virg. Ecl. 2. Nunc etiam pecudes umbras & frigora captant. 18 aphora. 19 Suavis, jucunda. 20 Leves facere Solis fervores.

Blanditias plures, &, Tu [1] mihi magna voluptas,
Dicere sim solitus; Tu me reficisque foveſque:
Tu facis, ut ſilvas, ut amem loca [2] ſola: meoq;
Spiritus ille tuus ſemper captatur ab ore.
[3] Vocibus ambiguis deceptam præbuit aurem
Neſcio quis, nomenque *aurę tam* ſæpe vocatum,
Eſſe putans Nymphæ; Nymphæ mihi credit amari.
Criminis [4] extemplò [5] ficti temerarius [6] index
Procrin adit: [7] linguâque refert audita [8] ſuſurra.
[9] *Credula res amor eſt.* Subito collapſa dolore,
Ut ſibi narratur, cecidit: longoque [10] refecta
Tempore: ſe miſeram, ſe fati dixit [11] iniqui:
[12] Deq; fide queſta eſt, & crimine [13] concita vano,
Quod nihil eſt, metuit: [14] metuit ſine [15] corpore no-
Et dolet infelix veluti de pellice verâ. [men:
Sæpe tamen dubitat; [16] ſperatque miſerrima falli:
[17] Indicioque fidem negat: &, niſi viderit ipſa,
Damnatura ſui non eſt delicta mariti.
[18] Poſtera depulerant Auroræ lumina noctem;
Egredior, [19] ſilvaſque peto, victorque per herbas,
Aura veni, dixi, noſtroque [20] medere labori.
Et ſubitò [21] gemitus [22] inter mea verba videbar
Neſcio quos audiſſe. Veni, tamen, optima, dixi,
[23] Fronde levem rurſus ſtrepitum faciente caducâ
Sum ratus eſſe feram, [24] telumque volatile miſi.
Procris erat; medioque [25] terens in pectore vulnus,
Hei mihi! conclamat. Vox eſt ubi cognita fidæ
Conjugis: ad vocem præceps, amenſq; cucurri:
Semanimem, & ſparſas fœdantem ſanguine veſtes,
Et ſua (me [26] miſerum!) de vulnere [27] dona [28] trahen-
Invenio. Corpuſque meo mihi carius ulnis [tem
[29] Sontibus attollo, ſciſſâque à pectore veſte
Vulnera ſæva ligo, conorq; inhibere cruorem:
Neu me morte ſuâ ſceleratum deſerat, oro.
Viribus illa carent, & jam [30] moribunda, [31] coegit
Hæc ſe pauca loqui: Per noſtri fœdera lecti,
Perque Deos, ſupplex oro, ſuperoſque, meoſque,
[32] Per ſi quid merui de te bene; perq; [33] manentem
Nunc quoq; cùm pereo, cauſſam mihi mortis, amorem,
Ne thalamis *Auram* patiare [34] innubere noſtris.
Dixit: & errorem tum denique nominis eſſe
Et [35] ſenſi, & docui. Sed quid docuiſſe juvabat?

1 Hæ ſunt blanditiæ, quibus utebatur Cephalus ad auram.
2 Deſerta.
3 Verbis dubiis, quæ tum ad auram, tum ad aniem poterant referri.
4 Subito.
5 Falſi.
6 Delator inconſideratus.
7 Et narrat, exponit. Eſt autem Pleonaſmûs; lingua enim redundat.
8 Murmura & voces, quibus aura nuncupabatur.
9 Amantes omnia facile credunt.
Sic in Epiſt. Hypſip. Credula res amor eſt: utinam temeraria dicar, Criminibus falſis inſimulaſſe virum.
10 Recreata.
11 Infelicis ſortis.
12 Lamentata eſt, quod illi fidem datam fregiſſem.
13 Commota.
14 Anadiploſis.
15 Aura enim corpore caret.
16 Timet ne decipiatur ab indice.
17 Fidem delatori & indici non adhibet.
18 Poſtridie.
19 Et in ſilvas vado.
20 Succurre.
21 Quædam ſuſpiria.
22 Inter loquendum.
23 Quæ ab arbore ceciderat.
24 Jaculum velox.
25 Habens.
26 Flens hæc narrabat Cephalus.
27 Jaculum, quod mihi dono dederat.
28 Extrahere conantem.
29 Brachiis ſceleratis.
30 Moriens.
31 Vim ſibi fecit, ut hæc pauca loqueretur jam jam expiraturus.
32 Oro te per id, ſi quid gratum tibi feci.
33 Perſeverantem.
34 Invadere, occupare noſtros thalamos. Auram autem Nympham putabat eſſe Procris.
35 Cognovi.

[1] Labitur; & parvæ fugiunt cum ſanguine vires:
Dumque aliquid ſpectare poteſt: me ſpectat, & in me
Infelicem animam noſtroque [2] exhalat in [3] ore.
Sed vultu [4] meliore mori ſecura [5] videtur.
[6] Flentibus hæc lacrymans [7] heros memorabat; & ecce
Æacus ingreditur duplici [8] cum prole, novoque
[9] Milite; quem Cephalus cum fortibus accipit armis.

1 Moritur.
2 Evſpirat.
3 In noſtrum os. More veterum.
4 Lætiore.
5 Pellicis cura liberata. Jam enim ex Cephalo cognoverat, auram non eſſe Nympham, filiis Pallantis.

ut ipſa putabat, ſed lenem ventorum flatum. 6 Phoco & 7 Cephalus. 8 Cum duobus filiis, Telamone & Peleo, qui militum delectum habuerant. 9 Et cum novis militibus.

P. Ovidii Naſonis
METAMORPHOSEΩN
LIBER VIII.

Niſus rex in Haliæetum, & Scylla in Cirim. *Fab.* I.

Minos Jovis & Europæ filius cùm propter Androgeum filium interemtum ab Athenienſibus pœnas repeteret, Megaram, quâ in urbe regnabat Niſus, acceſſit: animo enim conceperat, eâ expugnatâ, occiſiſque hoſtium præſidiis, facilè victoriam conſecuturum. Inter quæ Scylla Niſi filia ſæpè murum aſcendit delectandi gratiâ, propter lapides ejus vocales: ſi quis enim eos calculo percuſſiſſet, haud aliter ac pulſata cithara inſonabant. Apollo enim ædificando muro navatum operam, lyram ſuper lapides depoſuit: cujus ſonus in eos tranſiit. E muro igitur Minoem urbi aſſidentem, cultu regali bellicis rebus intereſſe ut animadvertit, pulchritudine ejus exarſit, & cum potiundi nullam viam inveniret aliam, victorem hoſtem fecit, purpureum patri dormienti crinem abſcindens, quo patriæ fata continebantur: quem cùm reſeratis portis accepto hoſte ad Minoem pertuliſſet, ille impium facinus averſatus eſt. Noviſſimè eam navigio recipere noluit: patre jam in avem tranſigurato, qui Græcè Haliæetus dicitur, & perſequente filiam, illa quoque in volucrem cirim verſa eſt.

1 JAM nitidum 2 retegente diem, noctisque fugante
Tempora 3 Lucifero, cadit Eurus; & humida surgent
Nubila. Dant 4 placidi 5 cursum redeuntibus Austri
7 Æacidis, Cephaloque; quibus feliciter acti
8 Antè exspectatum 9 portus tenuêre petitos. 5
10 Interea Minos 11 Lelegeia littora vastat:
Prætentatque sui vires 12 Mavortis in urbe
Alcathoë, quam Nisus 13 habet: cui splendidus 14 ostro
Inter honoratos medio de vertice canos.
Crinis inhærebat magni 15 fiducia regni. 10
16 Sexta resurgebant orientis cornua Phœbes:
Et 17 pendebat adhuc belli Fortuna; diùque
18 Inter utrumque volat 19 dubiis victoria pennis.
20 Regia turris erat 21 vocalibus addita muris:
In quibus auratam proles 22 Latoia fertur 15
Deposuisse lyram: saxo sonus ejus inhæsit.
Sæpè illuc solita est ascendere filia Nisi:
Et 23 petere exiguo resonantia saxa lapillo:
Tum cum pax esset. Bellum quoque sæpè solebat
Spectare, eque illâ rigidi certamita Martis. 20
Jamque 24 morâ belli 25 procerum quoque nomina nôrat. [retras.
Armaque, equosque, habitusque 26 Cydoneasque pha-
Noverat ante alios faciem 27 ducis Europæi;
28 Plùs etiam, quàm nôsse sat est. Hæc judice Minos,
Seu caput 29 abdiderat 30 cristatâ casside pennis, 25
In galea formosus erat: seu sumserat auro
Fulgentem clypeum, clypeum sumsisse decebat;
31 Torserat 32 adductis hastilia lenta lacertis;
Laudabat virgo junctam cum viribus artem.
Imposito patulos calamo 33 sinuaverat arcus. 30
Sic Phœbum sumtis jurabat stare 34 sagittis.
Cùm verò faciem 35 demto nudaverat ære,
36 Purpureusque albi stratis insignia pictis

1 Reditum Cephali Athenas cum auxiliis, ab Æaco acceptis, describit Poëta.
2 Aperiente, ostendente.
3 Stella Veneris, diem ferente.
4 Flare desinit.
5 Lenes, non vehementes.
6 Celerem navigationem.
7 Militibus ab Æaci filiis in insula Ægina conscriptis.
8 Antequàm expectarentur.
9 Athenienses portus, quò pervenire cupiebant.
10 Cùm Megaras Minos oppugnaret, Scylla, Nisi regis filia, Minois ipsius amore capta ei patriam prodere decrevit. Patri igitur dormienti purpureum capillum, in quo patris salus continebatur, recidit, quem cum ad Minoëm pertulisset, convitiis repulsa, atque contenta, in avem Ciris fuit mutata, cùm jam pater Nisus in haliæetum avem fuisset commutatus. 11 Megarensia. Megaræ conditæ à Lelege, & restauratæ ab Alcathoo. Hinc Alcathoë vocatur. Vide supra Lib. 7. vers. 444. 12 Sui belli. 13 Possidet. 14 Purpurâ. 15 Quamdiù enim crinem illum haberet, privari non poterat regno. 16 Sexto mense post cœptam obsidionem Megaras proditas fuisse ait. 17 Suspensa, ambigua & incerta erat. 18 Minoëm & Nisum. 19 Dubio eventu. Incertus enim est semper belli eventus: alatam ergò victoriam effingit Poëta, quòd modò hùc, modò illuc volare videatur. 20 Turrim describit, cujus muri vocales sunt effecti. 21 Resonantibus, vocem reddentibus. Cùm enim Alcathoës Megaras muniret, Apollo illi opem tulit, & Lyram juxta mœnia deposuit, cujus sonus mox in lapides transiit. 22 Latoæ filius Apollo. 23 Percutere. 24 Diuturnitate. 25 Ducum. 26 Cretenses. Est Cydon urbs Cretæ. 27 Minois, Jovis & Europæ filii. 28 Nam eum etiam amabat. 29 Occultaverat, texerat. 30 Galeâ cristis ornatâ. 31 Jaculatus fuerat, Torquere ut hic sumitur, est cum impetu jacere. 32 Retroductis. 33 Curvaverat, contraxerat. 34 Sagittâ. 35 Depositâ galeâ ex ære. Materia pro materiato. 36 Et purpuratus.

Terga [1] premebat equi, spumantiaque ora [2] regebat:
Vix [3] sua, vix Iunæ virgo [4] Nisæia compos
Mentis erat: felix jaculum, quod tangeret ille,
Quæque manu premeret, felicia frena vocabat.
Impetus est illi, (liceat [5] modò) [6] ferre per agmen
Virgineos hostile gradus: est impetus illi
Turribus e summis [7] in Gnossia mittere corpus
Castra; vel [8] æratas hosti [9] recludere portas;
Vel si quid Minos aliud velit. Utque sedebat
Candida [10] Dictæi spectans tentoria regis;
Læter, ait, doleamne geri lacrymabile bellum,
In [11] dubio est. Doleo quod Minos hostis amanti est.
[12] Sed nisi bella forent, nunquid mihi cognitus esset?
Me tamen acceptâ poterat [13] deponere bellum
[14] Obside: me comitem, me pacis pignus habere.
Si, quæ te peperit, talis, pulcherrime rerum,
Qualis es ipse, fuit; meritò [15] Deus arfit in illa.
O egoter [16] felix, Si pennis lapsa per auras
[17] Gnossiaci possem castris insistere regis:
[18] Fassaq; me, flammasque meas, Quâ dote, rogarem,
Vellet [19] emi! [20] Tantùm patrias ne posceret arces.
Nam pereant potius [21] sperata cubilia; quam sim
[22] Proditione potens. Quamvis sæpè utile vinci
Victoris placidi fecit clementia multis.
[23] Justa gerit certè pro nato bella perempto:
In [24] causâque valet, causamque tuentibus armis.
Ut puto vincemur. Qui si manet exitus urbem;
Cur suus hæc [25] illi [26] referabit mœnia [27] Mavors,
Et non noster amor? Melius sine cæde, moràque,
[28] Impensâque sui poterit superare cruoris.
Quàm metuo certè, ne quis tua pectora, Minos,
Vulneret imprudens. Quis enim tam durus, ut in te
Dirigere [29] immitem nisi nescius audeat hastam?
[30] Cœpta placent, & stat [31] sententia tradere mecum
[32] Doralem patriam; finemque imponere bello.
Verum *Velle parum est.* [33] Aditus [34] custodia servat:

1 Equitabat.
2 Cohibebat, coërcebat.
3 Vix in sua erat potestate.
4 Scylla Nisi filia.
5 Modò possit.
6 Ire.
7 Cretensia. Gnossus urbs Cretæ. Sæpius supra.
8 Ære & ferro munitas & tectas.
9 Aperire.
10 Cretensis. Dicte est mons Cretæ.
11 Sc. mihi. Dubitat enim. Scylla utrùm potius lætari bello adversus patrem sumto, an dolere debeat.
12 Lætandum mihi potius est bello, quàm dolendum: nisi enim bellum fuisset, nunquam Minoëm cognovissem. Sic alibi: Hectora quis nosset, felix si Troja fuisset?
13 Dimittere, finem imponere bello.
14 Obsides dicuntur, qui in foederibus imperio alterius ita traduntur, ut, si dator obsidis à fide recedat, recipientis sit jus in corpus & vitam illius, qui obses traditus est. Itaque olim ferè regum liberi obsides datos legimus. 15 Jupiter illam amavit. 16 Beata. 17 Minois regis Cretæ. 18 Et ego confessa me illam esse. Nisi regis, & amores meos, rogarem ipsum, quâ dote vellet emi, & esse meus. 19 Alludit ferè Poëta ad consuetudinem veterum, apud quos tribus modis nuptiæ fiebant, usu, farre, vel confarratione, ut vocant, & coemptione. 20 Tantum rogarem, ne patris regnum dotem postularet. De proditione autem jam incipit cogitare Scylla. 21 Sperati concubitus, qui in lectis & cubilibus fiunt. 22 Prodendo patrem. 23 Sic Lib. 7. Androgeique necem justis ulciscitur armis. 24 Et institorem causam fovet. 25 Minoi. 26 Aperiet. 27 Sua potentia & vis bellica. Mars pro bello. Metonym. effic. 28 Effusione sui sanguinis. 29 Ille immitis. 30 Sc. consilia. 31 Decrevi, firmaque ac confirmata est sententia. 32 In dotem patriam prodere, ut me accipiat, secumque habeat. 33 Portarum ingressus. 34 Custodum turba.

[1]Clauſtraq; portarum genitor tenet. Hunc ego ſolum
Infelix timeo: ſolus mea [2]vota [3]moratur.
Di facerent, ſine patre forem! *Sibi* [4] *quiſq; profecto*
Fit Deus [5] *ignavis precibus Fortuna repugnat.*
[6]Altera jamdudum, [7]luccenſa [8]Cupidine tanto
[9]Perdere gauderet, quodcunq; obſtaret amori.
Et cur ulla [10]foret me fortior? Ire per ignes,
Per gladios auſim. Neq; in hoc tamen ignibus ullis,
Aut gladiis opus eſt! opus eſt mihi [11]crine paterno.
Illa mihi eſt auro pretioſior: illa beatam
Purpura me, votique mei factura potentem.

Talia dicenti, curarum maxima nutrix
Nox intervenit: tenebriſque audacia crevit.
Prima quies aderat; quâ curis feſſa diurnis
Pectora ſomnus habet. Thalamos taciturna paternos
Intrat: & (heu facinus!) [12]fatali nata parentem
Crine ſuum ſpoliat: prædâque potita nefandâ
[Fert ſecum [13]ſpolium celeris; [14]progreſſaq; portâ]
Per medios hoſtes [15]meritis fiducia tanta eſt)
Pervenit [16]ad regem; quem ſic affata [17]paventem:
Suaſit amor facinus. Proles ego regia [18]Niſi
Scylla, tibi trado patrioſque meoſque Penates.
Præmia nulla peto, niſi te. Cape pignus amoris
Purpureum crinem. Nec me nunc tradere crinem,
Sed [19]patrium tibi crede caput. Sceleratque dextrâ
Munera porrexit. [20]Minos porrecta refugit.
Turbatuſque novi reſpondit [21]imagine [22]facti:
Dite [23]ſubmoveant, ô noſtri infamia ſæcli!
[24]Orbe ſuo: telluſque tibi pontuſque negentur!
Certe ego non patiar [25]Jovis incunabula Creten. [100
Quæ meus eſt [26]orbis, tantum contingere monſtrum.
Dixit: & ut leges captis [27]juſtiſſimus auctor
Hoſtibus impoſuit, claſſis retinacula ſolvi
Juſſit; & æratas impelli remige puppes.
Scylla, freto poſtquam [28]deductas nare carinas,

1 Claves portarum urbis.
2 Meam cupiditatem.
3 Remoratur.
4 Adeò impia eſt Scylla, & amore cæca, ut Deos eſſe neget. Unumquemque autem ſibi Deum eſſe, ac ideirco nullo Deorum opus eſſe auxilio, cùm unuſquiſque id à ſeipſo petere poſſit.
5 Ignavorum, qui ſunt puſillanimes.
6 Quævis alia puella.
7 Inflammata.
8 Tam magno amore.
9 E medio tollere.
10 Eſſe fortior.
11 Vipereæ quæ ſupra diximus ad verſ. 6.
12 In quo urbis fata continebantur. Hæc de re ſic Propert. Tuq; ô Minoâ, uſque adæquus in hoſte fuit.
13 Crinem purpureum, quo patrem ſpoliârat.
14 Et egreſſa, [Hunc autem verſum ſpuri-

um eſſe cenſet Heinſius.] 15 Beneficii, quo Minoem proſequebatur. 16 Minoem. 17 Novitate rei obſtupefactum. 18 Sc. Filia. 19 Paternam vitam, ab illo enim crine ſalus Niſi pendebat. 20 Minos tantâ fuiſſe juſtitia apud ſuperos fertur, ut apud inferos judex fuerit conſtitutus. 21 Cogitatione. 22 Inuſitati ſceleris. 23 Repellant, perdant, eradicent. 24 Ad parricidarum ſupplicium alluſum volunt. De eo Cicero in oratione pro Roſcio Amerino. In corio enim inſuebantur cum ſimia, gallo, & ſerpente ac in mare fluviumve projiciebantur, ne aut cœlum aſpicere, aut in terra aquave quieſcere poſſent. 25 Ubi nutritus educatuſque fuit Jupiter. De Jove in Creta nutrito ſic alibi: Cretes erant teſtes, nec fingunt omnia Cretes, Cretes nutrito terra ſuperba Jove. 26 Imperium. 27 Sic & alibi: Sit modus exilio, dixit, juſtiſſime Minos. Alibi Legiferum vocat, ſc. quod primum Cretenſibus leges dederit. 28 Et certa in mare miſſas, aut tractas. Sic Lib. 6. Jubet ille carinas in mare deduci.

Nec præstare [1] ducem sceleris sibi præmia vidit; 105
Consumtis precibus violentam transit in iram:
Intendensque manus, [2] passis furibunda capillis,
Quò fugis, exclamat meritorum auctore relictâ,
O patriæ prælate meæ, prælate parenti;
Quò fugis, immitis? cujus victoria nostrum 110
Et [3] scelus & [4] meritum est. Nec te data munera, nec te
Noster movit amor, nec quod spes omnis in unum
Te mea [5] congesta est? Nam quò [6] deserta revertar?
In patriam? Superata jacet. Sed [7] finge manere:
Proditione meâ clausa est mihi. [8] Patris ad ora? 115
Quæ tibi donavi. [9] Cives odêre merentem:
[10] Finitimi exemplum metuunt; exponimur orbæ;
Terrarum nobis ut [11] Crete sola pateret.
Hac quoque sic prohibes? sic nos, ingrate, relinquis?
Non genitrix Europa tibi, sed [12] inhospita Syrtis, 120
Armeniæve tigres, [13] Austrove [14] agitata Charybdis.
Nec Jove tu natus: nec mater imagine tauri
Ducta tua est: generis falsa est ea fabula vestri.
Et ferus, & captus nullius amore juvencæ
Qui tè progenuit, taurus fuit. [15] Exige pœnas, 125
Nisi pater. Gaudete malis modo prodita nostris
Mœnia: nam fateor merui; & sum digna perire.
Me tamen ex illis aliquis, quos impia læsi,
Me perimat: cur, qui vicisti crimine nostro,
[16] Insequeris crimen? scelus hoc patriæq; patriq; 130
[17] Officium tibi sit. Te [18] verè conjuge digna est,
Quæ [19] torvum [20] ligno decepit adultera taurum;
[21] Dissortemq; utero fœtum tulit. [22] Ecquid ad aures
Perveniunt mea dicta tuas? an inania venti
Verba ferunt; idemque tuas, ingrate, carinas? 135
Jam jam Pasiphaën non est mirabile taurum
Præposuisse tibi: tu plus feritatis habebas
Me miseram! properare [23] juvat [24] divulsaq; remis

1 Minoem.
2 Sparsis, dissolutis.
3 Quia prodidi patrem.
4 Quia te victorem effeci.
5 Collata.
6 Abs te relicta.
7 Pone.
8 Revertarne in conspectum patris, cujus vitam & fortunam tibi dono dedi?
9 Sic Dido. Te propter Libyæ gentes, Nomadumque tyranni Odêre.
10 Vicini timent, ne mei exemplo filiæ suæ parentes prodant.
11 [Pro vetere lectione obstruximus orbem ex optimis codicibus veram lectionem restituit Heinsius. Exponi autem non solum infantes dicuntur, sed etiam exsules. Ita noster in Trist. Exposuit memet populis fortuna videndam.]
12 Ut in Creten solam venire posset.
13 Inhospitalis. Continens pro contento. Accolæ enim Syrtium feri sunt, & peregrinis infestissimi. Immo & ipsæ Syrtes ita vocari possint, quod qui in eas delati fuerint, minimè hospitalem locum sortiantur.
14 Vento. Speciem enim pro genere posuit.
15 Commota, vexata. [Ducta v. 123. eleganter pro Lusa ponitur. Duci pro trahi, etiam pro induci, & seduci. Unde ductari dolis apud Comicum. Noster Lib. xiv. Invidiâ Socios, prædæque cupidine ductos. Heinsius.]
16 Sume
17 Persequeris.
18 Beneficium.
19 Pasiphae, Minois uxor, tauri amore capta, operâ Dædali in ligneâ vaccâ inclusa cum concubuit, ex quo concubitu Minotaurus est natus, qui partim Minoim, partim taurum, repræsentabat.
20 Terribilem.
21 Lignea vaccæ forma.
22 (Partum diversæ Sortis sive Naturæ. Dissors & Consors opponuntur. Minotaurum autem intelligit Poeta.)
23 Anne mea verba audis? Dubitat enim Scylla, an verba sua ad aures Minois perveniant.
24 Delectat me festinare. In volucrem enim convertebatur.
25 Discussa, percussa.

Und

Unda ſonat. Mecum ſimul ah! mea terra [1] recedit.
Nil agis, ô fruſtra meritorum oblite meorum.
Inſequar invitum: puppimque amplexa recurvam,
Per freta longa trahar, Vix dixerat; [2] inſilit undas:
[Conſequiturque rates faciente Cupidine vires.]
[3] Gnoſſiacæque hæret [4] comes invidioſa carinæ.
Quam pater ut vidit, (nam jam pendebat in auras,
Et modò factus avis fulvis [5] Haliætos alis)
Ibat; ut hærentem roſtro laniaret adunco.
Illa metu puppim dimittit, at aura cadentem
Suſtinuiſſe levis, nè tangeret æquora, viſa eſt.
[6] Pluma fuit. Plumis in ayem matata vocatur
[7] Ciris: & à tonſo eſt hoc nomen adepta capillo.

1 Recedere videtur, naribus obſtantibus. 2 In undas & aquas ſalit. [Nec mireris quod inſilit hic cum undas jungitur quarto caſu: Horat. Arte Poëticâ: ---ardentem frigidus Ætnam Inſiluit. Valerius Flaccus Lib. VIII. ---Mox atronitâ cum Virgine Puppim Inſilit. Sed ſequentem, verſum utpote adulterinum & inſulſum ablegat Heinſius.] 3 Cretenſi. 4 In Minoën maximam concitans invidiam. 5 Species eſt aquilæ, clariſſimæ oculorum acie. 6 De Scylla in avem converſa ità alibi: Filia purpureos Niſo furata capillos, Puppe cadens celsâ, facta refertur avis. 7 Κειρειν Græcè tondere ſignificat.

De Ariadnes coronâ in ſidus cœleſte.
Fab. II.

Minos victor, cum Athenienſibus ſtipendium impoſuiſſet, & nobilium liberi quotannis ad Labyrinthum à Dædalo factum mitterentur, qui Minotauro objicerentur, quem Paſiphae, ſolis filia, Minois uxor, ejuſdem Dædali fabri ope juncta tauro enixa fuerat; tertio ſtipendio Theſeus, Ægei & Æthræ filius, in inſulam Cretam devectus, Ariadnes, Minois & Paſiphaes filiæ, quæ ejus pulchritudine exarſerat, amore periculum capitis effugit. Digrediens itaque Athenas cum virgine abductâ, in Diam inſulam appulit: ibique Ariadnen dormientem indè ſolvens reliquit. Deſertam autem à Theſeo Liber pater ſibi copulavit: atque ſui in eam amoris memoria exſiſteret, ejus coronam in cœlum tranſtulit.

VOta Jovi Minos [1] taurorum Corpora centum
Solvit, ut egreſſus ratibus [2] Curetida terram
Attigit; & ſpoliis decorata eſt regia fixis. [155
Everat [3] opprobrium generis: tœdumque patebat

1 Hecatomben: ab ἑκατὸν centum, & βοῦς bos. 2 [Creta antiquitus dicta ætis terra teſte Plinio. Antiquas Curetum oras dixit Virgilius.] 3 Deus, Minotaurus. Nam Paſiphaë, Minois uxor, Veneris impulſu in tauri rem incidit, cui cùm Dædali operâ ſe ſuppoſuiſſet, Minotaurum peperit, partim Minoi, partim tauro ſimilis erat. Quâ ex re facilè Paſiphaës maadulterium fuiſſe deprehenſum.

[1] Matris adulterium [2] monstri novitate biformis.
Destinat hunc Minos thalamis removere pudorem;
[3] Multiplicique domo, [4] caecisque includere tectis.
[5] Dædalus ingenio fabræ celeberrimus artis
[6] Ponit opus: turbatq; [7] notas, & lumina flexum
Ducit in errorem variarum ambage viarum,
Non secus ac liquidus Phrygiis [8] Mæandros in arvis
Ludit; & ambiguo lapsu refluitque fluitque:
Occurrensque sibi venturas aspicit undas:
Et [9] nunc ad fontes, nunc in mare versus apertum
Incertas exercet aquas: ità Dædalus implet
Innumeras errore vias: vixque ipse reverti
Ad limen potuit; Tanta est fallacia tecti.
Quo postquàm [10] tauri geminam juvenisq; figuram
Clausit; & [11] Actæo bis pastum sanguine monstrum
[12] Tertia sors [13] annis domuit repetita novenis;
Utque [14] ope virgineâ, [15] nullis iterato priorum
Janua difficilis filo est inventa [16] relecto:
Protinus Ægides, raptâ [17] Minoïde [18] Dian
Vela dedit: comitemque suam crudelis in illo
Littore [19] deseruit. [20] Desertæ, & multa querenti,
Amplexus & opem Liber tulit; utque perenni
Sidere clara foret, sumtam de fronte [21] coronam
Immisit cœlo. Tenues volat illa per auras:
Dumque volat; gemmæ subitos vertuntur in [22] ignes
Consistuntque loco, [23] specie remanente coronæ;
Qui [24] medius mixiq; genu est, anguemque tenentis.

1 Pasiphaës
2 Minotauri, qui mediâ parte virum, alterâ taurum præ se ferebat.
3 Labyrintho.
4 Occultis.
5 Dædalus, genere Atheniensis, tam præclarus fuit architectus, ut & opera quædam miranda effecerit, & statuas, quæ aspicere, ambulareque & spirare videbantur, effinxerit.
6 Ædificat.
7 Signa, quibus loca facilè discernuntur.
8 Fluvius est Phrygiæ, qui sæpè in se redire videtur. Illi similem ait Labyrinthum fuisse. Hinc & Mæandros vocamus, quicunque involuti atque perplexa sunt.
9 Interdum ad fontem versus redire: interdum ad mare spatiosum ver- suere videtur Mæander. 10 Minotaurum. 11 Athenienses, 12 Sorte ex ducebantur qui mittendi erant. Tunc autem Theseus Ægei filius fuit educt 12 Post novem annos. 14 Postquam Theseus auxilio virginis Ariadnes quâ gladium, & filum exitus sui ducem acceperat) è Labyrintho est egre novem conscendit. 15 Ad quam nemo eorum, qui prius missi fuerant ab A nensibus in Cretam, unquam redire potuerunt. 16 Iterum collecto: ne dum ejus ope vestigia quæ pridem calcaverat, iterat. 17 Ariadnâ Minoïs jàm abducta. 18 Sc. versus, sive ad. Est hæc Insula maris Cretici. 19 reliquit. 20 Ariadnæ, quam à Theseo relictam Bacchus duxit uxorem. illa Corona dicitur à Vulcano facta ex auro & Indicis gemmis, per quas fuit existimatur de tenebris Labyrinthi ad lucem venisse, quòd aurum & g næ in obscuro fulgorem luminis efficiebant. 22 In stellas splendentes. 23 quæ. 24 Coronæ filius medium esse ait & ejus qui est in genibus, & ejus humbus anguem tenet medium corpus ejus implicantem.

De Icaro in mare decidente, & Perdice in avem mutato. *Fab.* III.

Dædalus Eupalami filius supradictus, cum propter commissa Minoem, à quo clausus tenebatur, fugere vellet, pennas sibi, & filio Icaro aptavit, quibus ut volucres profugerent regis imperium. Quorum Icarus, quia præceptis parentis obtemperare nequivit, in mare decidit, quod ejus nomine Icarium dictum est. Dædalus autem in Siciliam ad Cocalum regem profugit, sepulto filio in insulâ illi mari in quod ciderat vicinâ: quæ de ejus quoque nomine Icaros dicta est. Patrem autem filium sepelientem vidit Perdix, sororis ipsius Dædali filius, ejusque casum cum gaudio tulit. Nam cum à matre fratri datus esset in disciplinam, quia primus serram invenerat, ob invidiam ingenii ex muro à Dædalo præcipitatus est: cui Minerva opem tulit. Ante enim quam terram contingeret, ab ea in volucrem est versus, quæ à nomine ejus Perdix *vocatur.*

[1] DÆdalus interea Creten longumque perosus
Exilium, [2] tractusq; soli [3] natalis amore,
Clausus erat Pelago. Terras licet, inquit, & undas.
[4] Obstruat; at [5] cœlum certè patet. Ibimus illâc.
Omnia [6] possideat; non possidet æra Minos.
Dixit: & ignotas animum dimittit in artes;
[7] Naturamque novat. Nam [8] ponit in ordine pennas,
A minimâ cœptas, longam breviore sequenti:
Ut [9] clivo crevisse putes. Sic rustica quondam
Fistula disparibus paulatim surgit avenis.
Tum, [10] lino medias, & ceris alligat imas,
Atque ita compositas parvo [11] curvamine flectit;
Ut veras imitentur aves. Puer Icarus una
Stabat: & ignarus sua se tractare pericla,
Ore [12] renidenti, modo quas vaga moverat aura,

1 De Dædali exilio & voluntu copiosè etiam scribit in secundo libro Artis Amatoriæ.
2 Captus.
3 Patriæ, in qua natus erat.
4 Claudat.
5 Tamen aer apertus est.
6 Sc. licet, quamvis. Unde 2. Artis. Possidet & terras, & possidet æquora Minos, Nec tellus infima,

ec patet unda fugæ: Restat iter cœli, cœlo tentabimus ire. 7 Novitatem in
tura excogitat: negatum sc. per aera iter, pennis non homini datis. Sic i-
d. Sunt mihi naturæ jura novanda meæ. 8 Remigium volucrum disponit in
dine pennas, Ibid. 9 Ut possis eas putare è clivo aliquo crevisse, propter
arum inæqualitatem. 10 Deinde mediam pennarum partem filis, infimam
ro ceris alligavit Dædalus. Et leve per lini vincula nectit opus. Jamque pa-
ceris astringitur igne solutis, Ibid. 11 Parum flectit, ut veræ avium alæ
e viderentur. 12 Hilari, læto, & ridenti. Tractabat ceramque puer, pen-
ge videns, Nescius hæc humeris arma parata suis, Ibid.

Captabat

Captabat plumas: flavam modò pollice ceram
[1] Mollibat; lusuque suo mirabile patris [200
Impediebat opus. [2] Postquam manus ultima cœptis
Imposita est geminas [3] opifex [4] libravit in alas
Ipse suum corpus: motâque pependit in [5] aura.
[6] Instruit & natum: medioque ut limite curras,
Icare, ait, moneo. Ne, si [7] demissior ibis,
Unda [8] gravet pennas: si celsior, ignis adurat. 205
[9] Inter utrumque vola. [10] Nec te spectare [11] Booten,
Aut [12] Helicen jubeo, strictumq; [13] Orionis ensem;
Me duce carpe viam. Pariter [14] præcepta volandi
Tradit; & ignotas humeris accommodat alas.
Inter opus monitusque genæ maduere seniles: 210
Et patriæ tremuere manus. Dedit [15] oscula nato
Non iterum repetenda suo: pennisque levatus
Ante volat, comitique timet. Velut ales, ab alto
Quæ teneram prolem produxit in aera nido.
[16] Hortaturq; sequi; [17] damnosaq; erudit artes. 215
Et movet ipse suas, & nati respicit alas.
[18] Hos aliquis, [19] tremulâ dum captat arundine pisces,
Aut pastor baculo, [20] stivâve innixus arator,
Vidit; & obstupuit: quiq; [21] æthera carpere possent,
Credidit esse Deos. Et jam [22] Junonia lævâ 220
Parte Samos fuerant, Delosque, Paросque relictæ:
Dextra Lebynthos erant, fœcundaq; melle Calymne.
Cum [23] puer audaci cœpit gaudere volatu;
Deseruitque ducem; cœlique cupidine tactus
Altius egit iter. Rapidi vicinia solis 225

1 Mollit facilem. 2 Postquam alæ completæ fuerunt. Nam imponere manum ultimam operi, est opus ipsum finire. Finitusq; novæ jam labor artis erat, Ibid. 3 Artifex Dædalus. 4 Suspendit. 5 In aere alis agitato. 6 Sc. alis, i. apponit etiam filio alas. 7 Inferior. 8 Graves reddat madefaciendo. Me pennis fecbare ducis, ego prævius ibo: Sit tibi cura sequi, me duce tutus eris. Nam sive æthereas vicino sole per auras Ibimus, impatiens cera calebris erit. Sive humiles propiore freto jactabimus alas, Mobilis æquoreis penna madescit aquis. Ibid. 9 Et summum & infimum locum, i. per medium. Inter utrumque vola, ventos quoque nate cavere; Quâque ferant aurâ, vela secunda dato. 10 Icarum admonet Dædalus, ut se sequatur. Neque enim opus esse, ut volatum suum dirigat ad siderum rationem, quæ nautæ maximè observant. 11 Bootes fidus est, qui & Arctophylax dicitur, qui agitare plaustrum videtur, unde & à bobus nomen accepit. 12 Helice major est ursa, sic dicta ab Helice, Arcadiæ urbe, in qua Gallisto nata esse dicitur. 13 Sidus enim Orionis ita figuratur, ut ensem nudum in manu tenere videatur. Sed tibi non virgo Tegeæa, comesq; Bootes, Enifer Orion aspiciendus erit, Ibid. Orion ὁρῶν τὸν οὖρον, i. ab urina dictus est, quod ex Jovis & Mercurii urina fingatur natus, ut 5 Fast. narrat Ovidius, Is venator tantis viribus fuit, ut nulli feræ se cessurum jactaret. Quare Terra permota Scorpionem maximum emisit, qui illum interficere conaretur. Jupiter autem utriusque animum admiratus, & Scorpium sponte, & precibus Dianæ Orionem in sidera sustulisse fertur. 14 Dum monet, aptat opus puero, monstratque moveri, Erudit infirmas ut suа mater aves. Inde suis factas humeris accommodat alas, Perque novum timidos corpora librat iter, Ibid. 15 Jamque volaturus parvo dedit oscula nato, Nec patriæ lacrymas continuere genæ, Ibid. 16 Sc. ita. 17 Pernicioſas; quod exitu probatum est. 18 Dædalum & Icarum. 19 Hamo ab arundine tremulâ dependente. 20 Manubrio aratri quo regitur. 21 Ingenium mala sæpe movent: quis crederet unquam Aerias hominem carpere posse vias? Ibid; 22 Junonia dicata; nam ibi Juno & nata & educata, & Jovi uxor tradita dicitur. Sava Samos à sæva fuerat, Naxosque relictæ, Et Paros, & Clario Delos amata Deo. Dextra Lebynthos erat, sylvisque umbrosa Calymne, Cinctaque piscosis, Astypalæa vadis, Ibid. 23 Icarus, Cum puer incautis nimium temerarius annis, Altius egit iter, deseruitque patrem, Ibid.

1 Mollit

[1] Mollit [2] odoratas pennarum vincula ceras.
Tabuerant ceræ: nodus quatit [3] ille lacertos.
Remigioque carens non ullas percipit auras.
Oraque [4] cæruleâ patrium clamantia nomen
Excipiuntur aquâ; quæ nomen [5] traxit ab illo.
At [6] pater infelix, nec jam pater, Icare, dixit,
[7] Icare, dixit, ubi es? quâ te regione requiram?
Icare, dicebat: pennas aspexit in undis,
Devovitque suas artes; corpusque sepulchro
Condidit; & [8] tellus à nomine dicta sepulti.
[9] Hunc miseri tumulo [10] ponentem corpora [11] nati
Garrula ramosâ prospexit ab ilice perdix:
Et [12] plausit pennis; testataque gaudia cantu est;
[13] Unica tunc volucris; nec visa prioribus annis,
Factaq; nuper avis, [14] longum tibi, Dædale, crimen
Namq; huic tradiderat fatorum [15] ignara docendam
Progeniem [16] germana suam, natalibus [17] actis
Bis puerum senis, animi ad præcepta [18] rapacis.
Ille [19] etiam medio spinas in pisce notatas
Traxit in exemplum: ferroque incidit acuto
Perpetuos dentes; & serræ repperit usum:
Primus & [20] ex uno duo ferrea brachia nodo;
Vinxit; ut æquali spatio distantibus illis
Altera pars staret; pars altera duceret orbem.
Dædalus invidit; sacrâque ex arce Minervæ
Præcipitem mittit, lapsum mentitus. At illum,
Quæ favet ingeniis, [21] excepit Pallas; avemque
Reddidit: & medio [22] volavit in aere pennis.
Sed [23] vigor ingenii quondam velocis in alas,
Inq; pedes abiit. [24] Nomen, quod & antè, remansit.
Non tamen hæc altè volucris sua corpora tollit,
Nec facit in ramis altoque cacumine nidos;
[25] Propter humum volitat, ponitque in sepibus ova:
Antiquique memor metuit sublimia casus.

1 Molles reddit & liquefacit.
2 Odorem emittentes.
Vincla labans, & cera Deo propiore liquescit, Nec tenues venti brachia mota tenent, Ibid.
3 Icarus.
4 Mari, in quod Icarus cecidit. Decidit, atq; cadens, pater ô pater, auferor inquit: Clauserunt virides ora loquentis aquæ, Ibid.
5 Nam mare Icarium ab Icaro fuit appellatum.
6 Pater, quia genuerat; non pater, quia filius jam erat mortuus.
7 Amphora.
8 Icaros enim insula ab Icaro Dædali filio, illic sepulto, dicta fuisse videtur. At pater infelix, nec jam pater, Icare, clamat. Icare, clamat, ubi es? quove sub axe volas? Icare clamabat, pennas aspexit in undis. Ossa tegit tellus, æquora nomen habent. 9 Dædalum. 10 Tumulantem & sepelientem. 11 Filii Icari. 12 Et alas concussit. 13 Sola. Unicus enim secundo caret: unus habet secundum. 14 Magnum. Nam Dædalus eum de Palladis arce dejecisse criminatus est. 15 Inscia eorum, quæ fato filio suo evenire debebant. 16 Soror Dædali. 17 Exactis duodecim annis. Natus enim erat duodecim annos Talus, cum Dædalo fuit commendatus. 18 [Rapidi: Sic celeriter arripere quæ traduntur, auctor vitæ Pomponii Attici: Sic non ita multo postea, ingenium velox dicit.] 19 Talum serræ ait fuisse inventorem ad exemplum illius spinæ, quæ est in medio pisci. 20 Circinum describit, quem à Perdice inventum esse asserit Poeta. 21 Suscepit. Proprie autem excipi cadentia dicuntur. 22 Cooperuit. 23 Sed vis & acrimonia ingenii Tali pueri in alas & pedes avis transivit. Perdices enim acerrimi sunt & volatus & cursus. 24 Nam Talus Perdix quoque fuit cognominatus. 25 Juxta, prope terram. Ter. Hic, propter hanc adsine.

Aper Calydonius, Atalanta, Meleagros, Sorores Meleagri in Aves. Fab. IV.

Oeneus Parthaonis filius quia in sacrificio cogendarum fructuum consulto præterierat Dianam, aper ab ea missus est, qui Calydoniæ agros vastaret. Perseverante Oeneo in despectu Deæ, Meleagros ejus filius convocatis Græciæ principibus, aprum patris jussu venari ingressus est: cum quibus Atalanta Jasii Arcadæ regis filia, ex Arcadia digressa est, quæ prima aprum vulneravit. Cujus virtutem & speciem miratus Meleager, interempto apro exuvias ei concessit, quas Plexippus, Toxeus, Agenor, Meleagri avunculi, virgini ereptas cum interitu rependerunt. At Althea mater Meleagri, ut fratrum cædem accepit, stipitem fatalem conditum à Parcis, in quo vita Meleagri continebatur, flammâ perussit. Quo consumto, Meleager extinctus est. Cujus interitu sorores inter flendum in volucres conversæ, à fratris nomine Meleagrides cognominantur.

Dædalus Minois iram fugiens ad Cocalum, Siciliæ regem pervenit, à quo & ornatus & hospitio susceptus est, ac tandem Minos ipse interfectus.

2 Persolvere tributum, ob eandem Androgei Atheniensibus à Minoe impositum.

3 Thesei virtute. Consequens pro antecedente: virtutem enim laus consequi solet. 4 Hæc etiam Bellona vocatur. 5 Invocant. 6 Victimarum quas voverant sanguine, si Theseus victor ex Creta reverteretur. 7 Potens Græcia. 8 Thesei. 9 Urbs est Ætoliæ, quam Poeta ponit pro Incolis. 10 Aper & quidem ferocissimus. 11 Ultor. 12 Calydoniæ regem, Meleagri patrem. 13 Ob plenam & perfectam illius anni fertilitatem.

[1] JAmque fatigatum tellus Ætnæa tenebat
Dædalon: & sumtis pro supplice Cocalus armis
Mitis habebatur. Jam lamentabile Athenæ
[2] Pendere desierant [3] Thesêâ laude tributum.
Templa coronantur: [4] bellatricemq; Minervam
Cum Jove Disq; [5] vocant aliis: quos [6] sanguine voto,
Muneribusque datis, & acerris thuris adorant.
Sparserat Argolicas nomen vaga Fama per urbes
Theseos: & populi, quos dives [7] Achaia cepit,
[8] Hujus opem maguis imploravere periclis.
Hujus opem [9] Calydon, quamvis Meleagron haberet,
Sollicitâ supplex petiit prece: caussa petendi
[10] Sus erat, infestæ famulus [11] vindexque Dianæ.
[12] Oenea namque ferunt, pleni [13] successibus anni,

[1] Primitias

[1] Primitias frugem Cereri, sua vina Lyæo,
[2] Palladios flavæ lætices libâsse Minervæ. 275

Cœptus ab [3] agricolis Superos pervênit ad omnes
[4] Invidiosus [5] honos: solas sine [6] thure relictas
Præteritæ cessâsse ferunt [7] Latoïdos aras.
Tangit & ira Deos. At non impunè feremus;
Quæque inhonoratæ, non & dicemur inultæ, 280
Inquit: & Oeneos ultorem spreta per agros
Misit aprum: quanto majores herbida tauros
Non habet [8] Epiros: sed habent Sicula arva minores.
Sanguine & igne micant oculi, riget horrida cervix:
[Et setæ densis similes hastilibus horrent:] 285
Stantque velut vallum, velut alta hastilia setæ.
Fervida cum rauco latos stridore per armos
Spuma fluit: dentes æquantur [9] dentibus Indis.
Fulmen ab ore venit; frondes afflatibus [10] ardent,
Is modò crescenti segetes proculcat in herba, 290
Nec [11] matura metit; fleturi vota coloni:
Et Cererem in spicis intercipit. Area frustra,
Et frustra exspectant promissas horrea messes.
Sternuntur [12] gravidi longo cum [13] palmite fœtus,
[14] Baccaque cum ramis semper frondentis olivæ. 295
Sævit & in pecudes; non has pastorve, canesve,
Non armenta truces possunt defendere tauri.
Diffugiunt populi: nec se, nisi mœnibus urbis,
Esse putant tutos: donec Meleagros, & [15] unà
[16] Lecta manus juvenum [17] coïere cupidine laudis. 300
[18] Tyndaridæ gemini, spectatus [19] cœlibus [20] alter,
[21] Alter [22] equo; [23] primæque ratis molitor Iason,
Et cum [24] Pirithoo felix concordia Theseus,
Et duo [25] Thestiadæ prolesque [26] Apharëia Lynceus,
Et velox [27] Idas; & jam non [28] fœmina Cœneus

1 Primas fruges: prima enim frumenta matura Cereri dicabantur, ut vina Baccho, oleum Minervæ.
2 Oleum à Pallade inventum.
3 Cererc, Baccho, & Minervâ, quod ea invenerint, quibus agriculturæ opera datur.
4 [Nempè, ut qui Dianæ spretæ invidiam in alios Deos, qui sibi præferebantur, pareret: sic Pomum Veneri à Paride datum, donum appellari meruit invidiosum. Ita lib. Fast. VI. Hic Honor in nobis invidiosus erit.
5 Deorum sacrificia.
6 Sacrificio.
7 Dianæ Latonæ filiæ.
8 [Sic libri meliores, non Epirus: Virgilius, Eliadum palmas Epiros

aquarum: quod & Servius agnoscebat. Cæterum, v. 285. esse Ovidianum non censet Heinsius.] 9 Elephantum Indicorum dentibus. Τῶν ἐλεφάντων. 10 Ardere videntur. 11 Segetes. 12 Racemi uvâ graves. 13 Frondibus virens. 14 Olea fructus olivæ. 15 Simul. 16 Electa juventus multitudo. 17 Convenêre. 18 Castor & Pollux gemelli Tyndari filii ac Ledæ putati, cùm essent Jovis. 19 Armis quibus pugiles utuntur. Fuerunt autem cæstus lora quædam cruda insuta plumbeis glandibus rigentia quæ manibus inducentes pugiles, inter se dimicabant. 20 Pollux. 21 Castor. 22 Sc. præstans, i. equorum domitor. De Castore & Polluce sic etiam Horat. Castor gaudet equis, ovo prognatus eodem Pugnis. Et Properz. Qualis & Eurotæ Pollux & Castor arenis, Hic victor pugnis, ille futurus equis. 23 Argo navem, cujus ædificandæ autor fuit Iason, primam longarum navium fuisse Ovidius sensit: alii verò Danaum earum inventorem putant. 24 Theseus & Pirithous insignium amicorum par. 25 Duo filii Thestii, avunculi Meleagri. Vide infra vers. 435. 26 Apharei filius. 27 Frater Lynceï. 28 Hic Elati Filius, & initio Fœmina fuit. Postea autem à Neptuno oblato ei vitio, pro Virginitate donum hoc recepit, ut è fœminâ in marem converteretur, & à telis, vulneribusque inviolabilis foret.

[1] Leucippuſque ferox, jaculoq; inſignis [2] Aceſtus, 305
Hippothoonſq; Dryaſq; & cretus [3] Amyntore Phœnix,
[4] Actoridæque pares, & miſſus ab Elide Phyleus.
Nec [5] Telamon aberat, magniq; [6] creator Achillis:
Cumque [7] Pheretiade, & [8] Hyantëo Iolao
Impiger [9] Eurytion & curſu invictus Echion, 310
[10] Naryciuſq; Lelex, [11] Panopeuſq; Hyleuſq; feroxq;
Hippaſus, & primis etiamnùm [12] Neſtor in armis,
Et quos Hippocoon antiqnis miſit [13] Amyclis;
[14] Penelopeſq; ſocer cum [15] Parrhaſio Ancæo, [315
Ampycideſque [16] ſagax, & adhuc à conjuge tutus
[17] Oeclides, nemoriſque decus [18] Tegæa Lycæi.
[19] Raſilis huic ſummam mordebat fibula veſtem;
Crinis erat ſimplex nodum collectus in unum:
Ex humero pendens reſonabat ebúrnea lævo.
[20] Telorum cuſtos: arcum quoque læva tenebat, 320
Talis erat cultus; facies, quam dicere verè
Virgineam in puero, puerilem in virgine poſſes.
Hanc pariter vidit, pariter [21] Calydonius heros,
Optavit [22] renuente Deo: [23] flammaſq; latentes
Hauſit, &, O feliz, ſi [24] quem dignabitur, inquit,
Iſta virum! nec plura ſinunt tempuſque pudorque
Dicere; majus opus magni certaminis [25] urget.
Silva frequens [26] trabibus, quam nulla ceciderat ætas,
Incipit à plano: devexaque proſpicit arva.
Quo poſtquàm venêre viri; pars retia tendunt: 330
Vincula pars adimunt canibus: pars preſſa ſequuntur
Signa pedum: cupiuntque ſuum reperire periclum.
Concava vallis erat: quâ ſe demittere rivi
Aſſuêrant pluvialis aquæ, tenet ima [27] lacunæ
[28] Lenta ſalix, [29] ulvæque leves, juncique paluſtres, 335
Viminaque, & longâ parvæ ſub [30] arundine cannæ,
Hinc aper [31] excitus medios violentus in hoſtes
[32] Fertur, [33] ut excuſſis eliſi nubibus ignes,

1 Frater Apharei, pater Elaïræ & Phœbes, quas Caſtor & Pollux abducere conati, à fratribus, Idâ & Lynceo, prohibiti fuêre, altero illorum etiam occiſo. Cujus rei meminit Propert. Non ſic Leucippis ſuccendit Caſtora Phœbe, Polluceam cultu non Elaïra ſoror.
2 Peliæ filius.
3 Amyntoris filius.
4 [Eurytus & Cteatus, ab Hercule poſtea interfectus, filii Actoris Elienſis. Actor enim Phthius filios habuit Menœtium & Eurytionem, de quo poſtea erit ſermo. Heinſius.]
5 Pater Ajacis, filius Æaci.
6 Peleus, Achillis pater, frater Telamonis.
7 Admeto, Phereris filio, cujus uxor Alceſtis fuit.

8 Bœotio Iolao, Hyantes enim populi ſunt Bœotiæ. Fuit hic Iolaus Iphicli filius. Amphitryonis nepos, qui Herculi in interficienda hydra operam navavit. 9 Filius Iri, filii Actoris. 10 Natus Naryce, quæ eſt urbs Locridis, & Locri aliquandò Leleges appellati. 11 Phoci filius. 12 Ut qui ſtipendia jam tum primus feciſſet. 13 Amyclæ urbs eſt Laconiæ, ab Amicla, Lacedæmonis filio, ædificata, atque cognominata. 14 Laërtes, Ulyſſis pater, Arceſii filius. 15 Arcade, ſive Arcadio: Parrhaſia, Arcadiæ urbs. 16 Quia vates ſive augur fuit. Mopſus Ampyici filius. 17 Amphiaraus, nondum ab uxore proditus Adraſto, Argivorum Regi. 18 Atalanta ex Tegea urbe Arcadiæ. 19 Raſum cingulum quo veſtis connectitur. 20 Pharetra. 21 Meleager. 22 Nolente ut eâ potiretur. 23 Et occultum amorem concepit. 24 Si quem illa ſe uxore dignum exiſtimabit. 25 Inſtat, impellit. 26 Denſa arboribus. Eſt hæc ſilvæ deſcriptio, quam partim planam, partim montoſam eſſe ait. 27 Infimas vallis partes. 28 Flexibilis. 29 Herbæ in paludibus naſcentes. 30 Parvo cannarum cortice. 31 Excitatus. 32 Ruit. 33 Fulguris in morem, quod ex nubium concurſu eliditur.

[1] Sternitur incursu nemus: & [2] propulsa [3] fragorem
Silva dat exclamant juvenes: [4] prætentaq; forti
Tela tenent dextrâ, lato vibrantia ferro.
[5] Ille [6] ruit; spargitque canes, ut quisque ruenti
Obstat: & obliquo latrantes [7] dissipat ictu.
[8] Cuspis Echionio primum contorta lacerto
Vana fuit: truncoque dedit leve vulnus acerno.
Proxima, si nimiis mittentis viribus usa
Non foret, in [9] tergo visa est hæsura petito:
Longiùs [10] ît; auctor teli [11] Pagasæus Iason.
Phœbe, ait Amphycides, si te coluique, coloque;
Da mihi, quod petitur, certo contingere telo.
Quâ potuit, [12] precibus Deus annuit. Ictus ab illo,
Sed sine [13] vulnere aper: ferrumque Diana volanti
Abstulerat jaculo: lignum sine [14] acumine venit.
Ira feri mota est: nec [15] fulmine leniùs arsit:
Lux micat ex oculis, spiratque è pectore flamma.
Utque volat [16] moles adducto [17] concita [18] nervo,
Cum petit aut muros, aut plenas [19] milite turres;
In juvenes certo sic [20] impete vulnificus sus
Fertur: & Eupalamon Pelagonaque [21] dextra tuentes
Cornua prosternit. Socii rapuere jacentes.
At non letiferos effugit Enæsimus ictus [tem
[22] Hippocoonte satus. Trepidantem,& [23] terga paran-
Vertere sicciso liquerunt [24] poplite nervi.
Forsitan & [25] Pylius citra [26] Trojana perisset
Tempora: sed [27] sumto posità conamine ab hasta,
Arboris insiluit, quæ stabat [28] proxima, [29] ramis
[30] Despexitque loco tutus, quem fugerat hostem.
Dentibus ille ferox in querno stipite tritis
Imminet exitio, fidensq; [31] recentibus armis
Othriadæ magni rostro femur [32] hausit [33] adunco.
At gemini nondum [34] cœlestia sidera fratres,
Ambo conspicui nive candidioribus albâ
Vectabantur equis: ambo vibrata per auras
Hastarum tremulo quatiebant spicula motu.
[35] Vulnera fecissent; nisi [36] setiger ister [37] opacas,
Nec jaculis isset nec equo loca pervia silvas.

1 Arbores apri illius incursu in terram dejiciuntur.
2 Impulsa.
3 Facit strepitum. Fragor enim strepitus dicitur rerum fractarum.
4 Venabula.
5 Aper.
6 Irruit.
7 Disjicit.
8 Jaculum, pars pro toto.
9 In tergo apri.
10 Pro iit seu ivit, ut produci possit hæc syllaba.
11. i.e. Thessalus. De Pagasâ vid. Lib. 7. vers. 1.
12 Preces exaudivit.
13 Sc. mansit, abiit.
14 Cuspide.
15 Nec minus quam fulmen inflammatus est aper.
16 Maximum saxum, quantum è machinis bellicis emittitur.
17 Impulsa.
18 Fune balistæ.
19 Militibus.
20 Impetu.
21 Dextrum cornu agminis sui defendentes.
22 Hippocoontis filius.
23 Et fugere volentem. 24 Resciso crure. Poples pars genu posterior. 25 Nestor, à Pylo, urbe Messeniæ, cui imperavit, sic appellatus. 26 Ante Trojanum bellum. 27 Capto impensius. 28 Fixa. 29 In ramos. 30 Deorsum aspexit aprum altitudine arboris tutus & securus. 31 Dentibus in trunco sive stipite exacuatis & quasi renovatis. [Ex Membranis Othriadæ pro Orithiæ repositi Heinsius: sed quis iste sit Othriades dubitat: Thersiten ab Apro Calydonio esse vulneratum affirmat Tzetzes: sed tum Agriadæ reponendum sit, modo de Thersite Poetam hic loqui statuamus. Agrios enim Thersitæ pater. [32 Aperuit, percussit. 33 Recurvo dente. 34 Gemini, qui unum ex Zodiaci signis constituunt, Castor & Pollux esse dicuntur. 35 Vulnerassent. 36 Aper setas gerens. 37 Umbrosas, arboribus densas.

Persequitur

Perſequitur Telamon : [1] ſtudioque incautus eundi
Pronus ab arborea cecidit radice retentus.
Dum [2] levat hunc Peleus ; celerem [3] Tegeæa ſagittam
Impoſuit nervo, [4] ſinuatoque expulit arcu.
Pixa ſub aute feri ſummum [5] deſtringit [6] arundo
Corpus : & exiguo rubefecit ſanguine ſetas.
Nec tamen illa ſui ſucceſſu lætior ictûs.
Quam Meleagros erat. Primus vidiſſe putatur ;
Et primus ſociis viſum oſtendiſſe cruorem :
Et, Meritum, dixiſſe, [7] feres virtutis honorem.
[8] Erubuere viri : ſeque exhortantur ; & addunt
Cum clamore animos : jaciuntque ſine ordine tela.
Turba nocet jactis : &, quos petit, impedit ictus.
Ecce furens contra ſua fata [9] bipenniſer [10] Arcas,
Diſcite fœmineis quam tela virilia præſtent,
O juvenes, [11] operique meo [12] concedite, dixit !
Ipſa ſuis licet hunc Latonia [13] protegat armis ;
Hunc tamen invitâ [14] perimet mea dextra Dianâ.
Talia magniloquo [15] tumidus memoraverat ore :
[16] Ancipitemque manu tollens utraque ſecurim
Inſtiterat [17] digitis primos ſuſpenſus in [18] artus.
[19] Occupat audacem : [20] quaque eſt via proxima leto,
Summa ferus geminos direxit in inguina dentes.
Concidit Ancæus : glomerataq; [21] ſanguine multo
Viſcera lapſa fluunt : madefactaque terra cruore eſt.
Ibat in adverſum proles Ixionis hoſtem
Pirithous, validâ quatiens venabula dextrâ.
Cui procul [22] Ægides, O me mihi carior, inquit,
Pars animæ conſiſte meæ ; *licet* [23] *eminùs eſſe*
Fortibus : *Ancæo nocuit* [24] *temeraria virtus.*
Dixit : & [25] æratâ [26] torſit grave cuſpide [27] cornum :
Quo benè [28] librato, [29] votique potente futuro,
Obſtitit [30] Eſculeâ frondoſus ab arbore ramus.
Miſit & [31] Æſonides jaculum : quod caſus ab illo
[32] Vertit in immeriti fatum [33] latrantis, &, inter
Ilia conjectum, [34] tellure per ilia fixum eſt.
At manus [35] Oenidæ variat : miſſique duabus,
Haſta prior terrâ, medio ſtetit altera tergo.
Nec mora : dum [36] ſævit, dum [37] corpora verſat in or-

1 Cupiditate currendi.
2 Allevat, ſuſtit.
3 Atalanta. Supra verſ. 31].
4 Contracto.
5 Vulnerat leviter.
6 Arundinea ſagitta.
7 Auferes, habebis.
8 Puduit viros fortes, aprum à virgine primum fuiſſe perculſum.
9 Bipennem ferens.
10 Arcadicus. Ancæus enim ex Parrhaſia Arcadiæ oppido.
11 Virtuti meæ.
12 Locum date.
13 Defendat.
14 Interficiet.
15 Elatus, ſuperbus.
16 Ex utraque parte ſecantem, acutam.
17 Exprimitur geſtus tollentis ſecurim, ut aliquem percutiat.
18 In primas partes digitorum pedis.
19 Ante aggreditur.
20 Inguina enim percuſſa homini mortem ſubito adferunt.
21 Sc. cum.
22 Theſeus, Ægei filius. 23 Longe abeſſe. 24 Inconſiderata fortitudo. 25 Ære & ferro munitâ. 26 Jecit. 27 [Certa hæc emendatio, & librorum veterum auctoritate munita. Cornu in vulgatis legitur. Cornus autem haſtis conficiendis aptus. Noſter Lib. vii. in fabula Cephali. Quâ tamen è ſilva teneas haſtile reciſum. Jamdudum dubito : Certe, ſi Fraxinus eſſet, Fulva colore foret : ſi Cornus ; nodus ineſſet :] 28 Fortiter jacto. 29 Et aprum percuſſuro. 30 Eſculus arbor eſt glandifera, Jovi dicata. 31 Jaſon Æſonis filius, 32 Avertit. 33 [Latrans pro Cane rectè : quod & etiam Phædrus dixit: Cum autem pro latratoris, in libris aliquam multis dicitur Geladantem, forte ſcribendum. Vertit in immeritam figi Geladantin, vel Vertit in immeriti fatum Geladontis: ut ad Canem intelligat aut aliquem ex plebe venatorum. Celadon Mendeſius dicitur lib. v. in Convivio Cephei, & Celadon Lapitha Lib. xii. Heinſius.] 34 In terra. 35 Meleagri, Oenei filii. 36 Furit. 37 Se rotat.

Strideq

Stridentemque novo ſpumam cum ſanguine fundit;
Vulneris [1] auctor adeſt: hoſtemque [2] irritat ad iram:
Splendidaque adverſos [3] venabula condit in armos.
Gaudia teſtantur ſocii clamore ſecundo; 420
Victricemque [4] petunt dextræ conjungere dextram:
Immanemque ferum multâ tellure jacentem
Mirantes ſpectant: neque adhuc contingere totum
Eſſe putant: ſed tela tamen ſua quiſque [5] cruentant.
Ipſe pede impoſito caput [6] exitiabile preſſit: 425
Atq; ità, Sume mei [7] ſpolium, [8] Nonacria, [9] juris,
Dixit: & in patrem veniet mea gloria tecum.
Protinùs [10] exuvias rigidis horrentia ſetis
Terga dat, & magnis inſignia dentibus ora.
Illi lætitiæ eſt cum munere muneris auctor, 430
Invidêre alii; totoque erat agmine murmur.
E quibus ingenti tendentes brachia voce,
[11] Pone age, nec [12] titulos intercipe fœminæ noſtros,
[13] Theſtiadæ clamant neu te fiducia formæ
Decipiat; [14] longeque tuo ſit captus amore [15] illi.
Auctor. Et [15] huic [16] adimunt munus, jus [17] muneris
Non [19] tulit; & tumidâ [20] frendens [21] Mavortius irâ,
Diſcite raptores alieni, dixit, honoris,
Facta minis quantum diſtent; [22] hauſitque [23] nefando
Pectora Plexippi, nil tale [24] timentia, ferro 440
[25] Toxea, quid faciat, dubium, pariterque volentem
Ulciſci fratrem, fraternaque fata timentem,
Haud patitur dubitare diu: calidumque priori
Cæde recalfecit conſorti ſanguine telum.
Dona Deûm templis [26] nato victore ferebat, 445
Cùm videt [27] extinctos fratres Althæa referri.
Quæ plangore dato, mæſtis ululatibus urbem
Implet: & auratis mutavit veſtibus atras.
At ſimul eſt auctor necis [28] editus; excidit omnis 450
Luctus: & à lacrymis in pœnæ verſus amorem eſt.
[29] Stipes erat: quem, cum partus [30] enixa jaceret
[31] Theſtias, in flammam [32] triplices poſuêre ſorores:
Staminaque impreſſo fatalia pollice nentes;
Tempora, dixerunt, eadem lignoque tibique 455
O modò nate, damus. Quo poſtquam carmine dicto

1 Meleagros.
2 Provocat.
3 Telum, quo venantes utuntur.
4 Appetunt, cupiunt.
5 Cruore maculat.
6 Peſtiferum, quòd multis exitii cauſa fuerat.
7 Spolia propriè dicuntur, quæ hoſtibus detrahuntur.
8 Atalanta à Nonacri monte Arcadiæ celeberrimo.
9 Quod jure ipſo mihi debetur. Nam Meleagros aprum interfecerat.
10 Tergus & caput apri. Sic Virg. 2. Georg. de ſerpente loquens: Cum poſitis novus exuviis, nitidiſque juventâ.
11 Depone.
12 Noſtrum honorem, noſtram gloriam.
13 Theſtii filii Plexippus & Toxeus, avunculi Meleagri.
14 Ne interficiaris, ſicque longè ab amatore tuo ſepareris.
15 Atalantæ.
16 Eripiunt.
17 Sc. dandi.
18 Meleagro.
19 Non paſſus eſt Atalantam munere fraudari. 20 Fremens. 21 Bellicoſus Martis ſimilis Meleagros, aut cujus mater Althæa cum Marte rem habuerat. 22 Bibiſſit. 23 Nefario, impio. 24 Timentis. 25 Ordo eſt: Meleagros haud patitur Toxea dubitare diu, dubium quid faciat, & volentem partier ulciſci fratrem, & timentem fraterna fata. 26 Filio Meleagro. 27 Occiſos fratres, Plexippum & Toxea. 28 Dictus, nuntiatus. 29 Stipitem deſcribit fatalem poëta, in quo Meleagri vita continebatur. 30 Cùm eſſet puerpera. 31 Althæa Theſtii filia. 32 Tres Parcæ, Lacheſis, Atropos & Clotho.

Exceſsêre

Exeasse Deæ; flagrantem mater ab igne
Eripuit torrem: sparsitque liquentibus undis.
[1] Ille diù fuerat penetralibus abditus imis:
Servatusque tuos, [2] juvenis, servaverat annos. [460
Protulit: hunc genetrix, tædasque in [4] fragmina poni
Imperat: & positis inimicos admovet ignes.
Tum conata quater flammis imponere ramum,
Cœpta quater tenuit. Pugnant [5] materque sororque,
Et [6] diversa trahunt unum duo nomina [7] pectus.
Sæpè metu sceleris pallebant ora futuri: 465
Sæpè suum fervens oculis dabat ita roborem.
Et modò nescio quid simili crudele minanti
Vultus erat; modò quem misereri credere posses.
Cumque [8] ferus lachrymas animi siccaverat ardor;
Inveniebantor lachrymæ tamen. Utque carina, 470
Quam ventus, ventoque rapit contrarius æstus,
[9] Vim geminam sentit, paretque incerta duobus;
[10] Thestias haud aliter dubiis affectibus [11] erat,
Inque vices ponit, positamque resuscitat iram.
[12] Incipit esse tamen melior germana [13] parente: 475
Et [14] consanguineas ut [15] sanguine [16] leniat umbras,
[17] Impietate pia est: nam postquam pestifer ignis
Convaluit: Rogus iste cremet mea [18] viscera, dixit
Utque manu dirâ [19] lignum fatale tenebat;
Ante sepulchrales infelix adstitit aras 480
[20] Pœnarumque Deæ triplices [21] furialibus, inquit,
[22] Eumenides, sacris vultus [23] advertite vestros:
Ulciscor facioque nefas. [24] *Mors morte pianda est*:
In scelus addendum scelus est, in funera funus.
Per cœacervatos pereat domus impia luctus. 485
An felix Oeneus nato victore fruetur:
[25] Thestius orbus erit? Melius lugebitis ambo.
Vos modò fraterni manes, animæque recentes,
Officium sentite meum: [26] magnoque paratas
Accipite inferias, uteri mala pignora nostri. 490
Hei mihi? [27] Quo rapior? Fratres ignoscite matri.
Deficiunt ad cœpta manus. Meruisse fatemur
Illum, cur pereat: [28] mortis mihi displicet auctor.
Ergò impunè feret; vivusque, & victor, & ipso
Successu tumidus regnum Calydonis habebit? 495

1 Stipes.
2 O Meleagros.
3 Stipitem.
4 Fracta & scissa ligna, quibus focum struat.
5 Affectus matris sororisque in animo Althææ inter se contendunt.
6 In diversum.
7 Animum.
8 Vehemens animi indignatio.
9 Duplicem violentiam; & venti & æstûs maris.
10 Althæa Thestii filia.
11 Vagatur animo & mente.
12 Sic. 1. Trist. Eleg. 6. Utque cremâsse suum fertur sub stipite natum Thestias, & melior matre fuisse soror.
13 Althæâ.
14 Fratrum animas.
15 Filii morte.
16 Mitiget.
17 Pia videtur fuisse Althæa fratrum cædem ulciscendo: impia filium necando.
18 Filium meum, qui intra viscera mea latuit.
19 In quo Meleagri fata continebantur.
20 Furiæ infernales, quæ tres numero estis, Alecto, Tisiphone & Megæra. 21 A furore & irâ provenientibus. 22 Ità hæ Furiæ vocantur per antiphrasin, quod immites atque implacabiles sint: εὐμενὶς enim mitem significat. 23 Convertite. 24 Cædes fratrum morte filii purganda est. 25 Pater meus. 26 Magno pretio, filii sanguine comparatas. 27 In quod scelus trahor? 28 Hoc tamen mihi displicet, ut ego nato meo forem funeris auctor.

Vos [1] cinis exiguus, gelidæque jacebitis umbræ?
Haud equidem patiar. Pereat sceleratus: & ille
[2] Spemq; patris, regnique trahat, patriæque ruinam.
Mens ubi materna est? ubi sunt pia jura parentum?
Et, quos sustinui, [3] bis mensum quinque labores? 500
O [4] utinam primis arsisses ignibus infans:
Idque ego passa forem: Vixisti munere nostro:
Nunc [5] merito morière tuo. Cape præmia [6] facti:
Bisque datam, primùm partu, mox [7] stipite rapto.
Redde animam: vel me fraternis adde sepulchris. 505
Et [8] cupio, & [9] nequeo. Quid agam? Modo vulnera fra-
Ante oculos mihi sunt, & tantæ cædis imago: [trum
Nunc animum pietas, maternaque nomina trangunt:
Me miseram! [10] Malè vincetis: sed vincite, fratres:
[11] Dummodò, quæ dedero vobis solatia, vosque 510
Ipsa sequar, dixit: dextrâque [12] aversa trementi
[13] Funereum torrem medios conjecit in ignes.
Aut dedit, aut visus gemitus est ille dedisse
Stipes: & invitis correptus ab ignibus arsit.
Inscius atque absens flammâ Meleagros ab illa 515
Uritur: & [14] excis torreri viscera sentit
Ignibus: at magnos superat [15] virtute dolores.
Quòd tamen [16] ignavo cadat, & sine sanguine leto,
[17] Mœret: & [18] Ancæi felicia vulnera dicit.
Grandævumque patrem, fratresque, piasq; sorores 520
Cum gemitu, [19] sociamque tori vocat ore supremo;
Forsitan & matrem. Crescunt ignisque dolorque;
[20] Langueſcuntq; iterùm; simul est extinctus [21] uterq;
Inque leves abiit paulatim spiritus [22] auras:
Alta [23] jacet Calydon. Lugent juvenesque senesq; 525
Vulgusque, procereſque gemunt; [24] scissæq. capillos
[25] Planguntur Matres Calydonides Eveninæ.

[1] Interfectorum fratrum meorum.
[2] Oenei, qui totam spem suam in Meleagro filio collocaviz.
[3] Quibus in utero matres filios gestare dicuntur.
[4] Utinam tunc combustus fuisses, cum eras infans, una cum stipite, quem
[5] Parcis in ignem conjectum, ego ardere passa non sum!
[6] Tuo delicto.
[7] Peccatis ac sceleristui.
[8] Torre & titione exigne erepto.
[9] Sc. fratres ulciſci.
[9] Et non possum in ignem conjicere torem, pietate, qui filium prosequor impedita.
[10] In malum & calamitatem meam.
[11] De conscisscendâ sibi quoque morte jam cogitat

Althæa. [12] Mirandum est hic, & in superiori luctâ, ingeniosissimum Poëtæ artificium. [13] Funestum, funerisque ac mortis Meleagri causam. [14] Occultis: quorum causa latebat. [15] Fortitudine. [16] Vili morte. [17] Dolet. [18] Qui percussus ab apro conciderat. Vide supra vers. 402. [19] Uxorem. [20] Decrescunt atque diminuuntur. [21] Et ignis stipitis, & Meleagros. [22] Eorum sequitur opinionem Poëta, qui sentiunt animam auram esse & aërem. Hinc divinæ auræ particula dicitur. [Versum insequentem, Paulatim cani prunam relatè flavîsâ, qui in vulgatis omnibus circumfertur, expunxit Heinsius; in veteribus enim codicibus non invenitur: & repetitio τῶν paulatim est inconcinna.] [23] Mœrore ex morte Meleagri concepto, secidisse videbatur, quæ paulò antè virtute Meleagri alta potensque erat. [24] Scindentes ac lacerantes capillos, quòd in magnis luctibus mulieres facere solent. [25] [Planguntur, i.e. se plangunt: ita noster, lib. V. v. 675. Dumque volunt plangi, per brachia mota levatæ Aëre pendebant nemorum convicia picæ. Certa quoque emendatio ex Libris optimis pro plangunt ora; pectora enim non ora dici debuisset. Eveninæ Patronymicum ab Eveno fluvio Ætoliæ.]

Pulvere

Pulvere canitiem genitor vultusque senilis
Fœdat humi fusus, spatiosumque increpat ævum.
Nam de matre manus, diri sibi conscia facti,
Egregit pœnas, acto per viscera ferro.
[1] Non mihi si centum Deus ora sonantia linguæ
Ingeniumque capax, totumq; [2] Helicona dedisset;
Tristia persequerer miserarum dicta sororum,
Immemores decoris [3] liventia pectora tundunt:
Dumq; manet [4] corpus, corpus refoventque foventque
Oscula dant [5] ipsi, posito dant oscula [6] lecto.
[7] Post cinerem, cineres [8] haustos ad pectora [9] versant.
[10] Affusæque jacent tumulo: signataque [11] saxo
Nomina complexæ, lachrymas in nomina fundunt.
Quas [12] Parthaonis tandem [13] Latoïa clade
Exsiliata domûs, præter Gorgenque [14] nurumque
Nobilis Alcmenæ, natis in corpore pennis
[15] Allevat, & longas per brachia porrigit alas:
[16] Corneaq; ora facit; [17] versasque per æra mittit.

1 Idem ferè in Homero & Virgilio.
2 Omnium musarum favorem.
3 Percutiunt pectora, ac liventia reddunt.
4 Cadaver Meleagri, nondum rogo injectum.
5 Meleagro seu corpori.
6 Lecto funebri, aut feretro, in quo Meleagri cadaver compositum fuit.
7 Postquam Meleagri cadaver in cinerem fuit relolutum.
8 Acceptos manibus. 9 Astringunt. 10 Et incumbentes prostratæ. 11 Signa. Epitaphium in saxo sculptum, in quo nomen Meleagri erat. 12 Parthaon Oenei Pater, Meleagri avus. 13 Diana, Latonæ filia. 14 Deianiram Herculis uxorem, cujus mater Alcmena. 15 In aërem tollit. 16 Et ora in rostra convertit. 17 In aves mutatas, quas Meleagrides à Meleagro fratre, fuerunt cognominatæ.

Naides

Naides in Insulas Echinadas. *Fab. V.*

Theseus apro Calydonio interfecto cum se reciperet Athenas, & torrentibus aquis interpellaretur, ab Acheloo amne, qui imbribus intumuerat, invitatus est ut sibi tectis succederet, dum fluminis unda subsideret. Cujus ille hospitio cum resedisset, inter epulationem procul insulas visas, ab hospite accepit, Nymphas fuisse Naides: quæ cum Deis sacra vellent, ab eisque præteritus ipse esset: motus offensâ, in insulas Echinadas eas convertit.

INterea Theseus [1] sociati parte laboris
Functus, Erechtheas [2] Tritonidos ibat ad arces.
Clausit iter, fecitque moras [3] Achelous eunti
Imbre tumens. Succede meis, ait, inclyte, tectis
[4] Cecropida; nec te committe rapacibus undis.
Ferre trabes solidas, obliquaque volvere magno
Murmure saxa solent. Vidi contermina ripæ
Cum gregibus stabula alta trahi: nec fortibus illic
Profuit armentis, nec equis velocibus esse.
Multa quoque hic torrens nivibus de monte solutis
Corpora [5] turbineo juvenilia vortice mersit.
[6] Tutior est requies; solito dum flumina currant
Limite; dum tenues capiat suus alveus undas.
Annuit [7] Ægides: Utarque Acheloe, domoque
Consilioque tuo, respondit: & usus utroque est.
Pumice multicavo, nec [8] lævibus atria tophis
Structa subit. Molli tellus erat humida [9] musco.
Summa [10] lacunabant alterno [11] murice conchæ.
Jamque duas lucis partes [12] Hyperione menso,
Discubuêre toris Theseus comitesque laborum:
Hac [13] Ixionides, illâ [14] Trœzenius heros
Parte Lelex, raris jam sparsos tempora canis:
Quosque alios parili fuerat dignatus honore
[15] Amnis Acarnanum, lætissimus hospite tanto.
Protinus appositas [16] nudæ vestigia Nymphæ
Instruxêre epulis mensas: dapibusque remotis
In [17] gemmâ posuere merum. Tum [18] maximus heros
Æquora prospiciens oculis subjecta, Quis, inquit,
Ille locus? digitoque ostendit: &, Insula nomen
Quod gerit illa, doce. Quanquam non una videtur.
Amnis ad hæc, Non est, inquit, quod cernimus, unum.

1 Sibi cognatis cum multis aliis in conficiendo apro.
2 Athenas quæ in Palladis tutela sunt, & olim ab Erechtheo regnatas.
3 Oceani & Tethyos filius. Is cum peteret Deianiram, Oenei Calydoniæ regis, filiam, Herculem in se convertit, a quo superatus, in fluvio, juxta Calydoniam labenti se occultavit, nomenque fluvii imposuit.
4 Athenienses, Sæpius supra.
5 In modum turbinis se volvente. Vortex enim proprie dicitur contorta in se aqua: Turbo autem est vis venti.
6 Securior est mora.
7 Thesæus Ægei filius.
8 Politis, undique planis & lævigatis.
9 Herba renascens cum multis aliis in locis humidis nascente. 10 Conchæ alternis muricibus distinctæ distinguebant superiores speluncæ partes. Nam lacunare est locus ac lacunaria facere. 11 Murex genus est cochleæ, unde fit purpureus color. 12 Sole. Vide quæ nos diximus ad Lib. 4. vers. 191. 13 Pirithous, Ixionis filius, perpetuus Thesei comes. 14 A Trœzene, ubi Pitthei regia. 15 Acharnanes ab Ætolis dividens. 16 Pedes nudos habentes. 17 Poculo gemmato. 18 Theseus.

Quinque

Quinque jacent terræ; ſpatii diſcrimine [19] fallunt.
Quoque minùs [20] ſpretæ factum mirere Dianæ;
Naides hæ fuerant: quæ cum bis quinque juvencos
Mactaſſent; ruriſque Deos ad ſacra vocaſſent; 580
Immemores noſtri feſtas duxere chorêas.
[21] Intumui: Quantuſq; feror, cum [22] plurimus unquam;
Tantus eram: pariterque animis immanis & undis,
A ſilvis ſilvas, & ab arvis arva revelli.
Cumque loco Nymphas, memores tum deniq; noſtri, 585
In freta provolvi. Fluctus noſterque mariſque
Continuam [23] diduxit humum; parteſque reſolvit
In totidem, mediis quot cernis [24] Echinadas undis.

19 Supple oculos, ſeu viſum.
20 Contemptæ
21 Succenſui.
22 Maximus.
23 Diviſit.
24 Sic dictas vel ab Echinis, quibus abundant, vel ab Echine quodam vate.

De Perimele in Inſulam. *Fab.* VI.

Perimele Hippodamantis filia, cum ab Acheloo amne per vim eſſet oppreſſa, pater eam ob admiſſum præcipitavit in pelagus. Stuprator impetravit beneficio Neptuni, ut mare eam ſemotam ab Echinadibus efficeret inſulam.

UT tamen ipſe vides, procul, en procul una receſſit
Inſula grata mihi. Perimelen [1] navita dicit. 590
[2] Huic ego [3] virgineum dilectæ nomen ademi.
Quod pater Hippodamas ægre tulit: inq; [4] profundum
[5] Propulit è ſcopulo parituræ corpora natæ.
Excepi; nantemque ferens, O proxima terræ
Regna vagæ, dixi, ſortite, [6] Tridentifer, undæ. 595
In quo delinimus, quo [7] ſacri currimus amnes,
[Huc ades, atque audi placidus Neptune precantem.]
Huic ego quam porro nocui. Si mitis, & æquus,
Si pater Hippodamas, aut ſi minus impius eſſet;
Debuit illius miſereri ignoſcere nobis;
Affer opem; merſæque precor feritate paternâ 600
Da, Neptune, locum: vel ſit locus ipſa licebit.
Hanc quoque complectar. Movit caput æquoreus rex:
Conculſitque ſuis omnes aſſenſibus undas.
Extimuit [8] Nymphe: nabat tamen. Ipſe natantis 605
Pectora tangebam trepido [9] ſalientia motu:
Dumque ea contrecto, totum dureſcere ſenſi
Corpus; & inducta condi [10] præcordia terrâ.
[Dum loquor, amplexa eſt artus nova terra natantes,
Et gravis increvit mutatis inſula membris.] 610

1 Pro nauta. Epentheſis.
2 Perimelæ. Hippodamantis filiæ.
3 Virginitatem eripui.
4 In mare altum.
5 Projecit.
6 O Neptune qui tridentem pro ſceptro geris.
7 Quia omnes fluvii numen habere dicuntur.
8 Perimele.
9 Palpitantia: quod timentibus accidere ſolet.
10 Pectora. Proprie præcordia dicuntur partes cordi præjacentes.

Philemon & Baucis in arbores, & eorum domus in Templum. *Fab.* VII, VIII, IX.

Jupiter & Mercurius in hominum figuras versi, in Phrygia cum animos incolarum experti à nullo ultro exciperentur hospitio, à Philemone & Baucide hospitalissimè sunt excepti, & cum maxima voluptate, rebus humilibus ad victum necessariis simplicissimos animos pauperum experti sunt. Ergo, ut numen ac vim ostenderent suam, sevocatis senibus hospitibus in excelsiorem collem, casam eorum in templum converterunt, eosq; ipsos optatos antistites loci sacrati præstiterunt, ita ut cum senectute soluti essent, in arbores converterentur, Philemon in quercum, Baucis in tiliam. Oppidum autem eorum, quod cæteros cives inhospitales habuerat, aquarum multitudine obrutum, stagnum factum est.

[1] Amnis ab [2] his tacuit. Factum mirabile cunctos
Moverat. Irridet credentes: utque Deorum
[3] Spretor erat, mentisque ferox Ixione [4] natus,
Ficta refers, nimiumque putas, Acheloe, potentes
Esse Deos, dixit; si [5] dant adimuntque figuras.
Obstupuêre omnes; nec talia dicta probarunt:
Ante omnesque Lelex, animo [6] maturus & [7] ævo,
Sic ait, *Immensa est, finemque potentia* [8] *cœli*
Non habet: & quicquid Superi voluere, peractum est.
Quoque minus dubites; tiliæ [9] contermina quercus
Collibus est Phrygiis, modico circumdata muro.
Ipse locum vidi: nam me [10] Pelopeia Pittheus
Misit in arva, suo quondam regnata [11] parenti.
Haud procul hinc stagnum; tellus habitabilis olim;
Nunc [12] celebres mergis fulicisq; [13] palustribus undæ.
Juppiter huc, specie [14] mortali, cumque parente
Venit [15] Atlantiades positis caduceifer alis.
Mille domos adiere, locum requiemque petentes:
Mille domos clausêre [16] seræ. Tamen una recepit,
Parva quidem, stipulis & cannâ tecta palustri;
Sed pia Baucis anus, [17] parilique ætate Philemon
Illâ sunt annis juncti juvenilibus: illâ
Consenuere casâ: *paupertatemque fatendo*
Effecere levem, nec iniqua mente ferendam.
Nec refert, dominos illic, famulosne requiras;
Tota [18] domus, duo sunt: iidem [19] parentq; jubentque.
Ergo ubi [20] Cœlicolæ parvos [21] tetigere penates;

1 Achelous.
2 Post hæc.
3 Contemptor.
4 Pirithous, supra v. 568.
5 Si possint & dare & eripere formas rebus.
6 Prudens & bonus.
7 Et senex.
8 Cœlestium n. Deorum. Metonym. subjecti.
9 Vicina.
10 In Phrygiam, cujus olim rex Tantalus, Pelopis pater.
11 Pelopi.
12 Frequentatæ.
13 In paludibus viventibus.
14 In humanam figuram versus.
15 Mercurius caduceum gerens. Mercurius alas calcibus & humeris alligatas habuit.
16 Janua, pars pro toto.
17 Pari & æquali. 18 Familia. 19 Et domini sunt & servi. 20 Jupiter & Mercurius cæli Incolæ. 21 Pervenere ad casam.

Submissoque humiles intrarunt vertice postes;
Membra [22] senex posito jussit [23] relevare [24] sedili:
Quo [25] super injecit textum rude sedula Baucis.
Inde foco tepidum cinerem dimovit: & ignes
[26] Suscitat hesternos; foliisque & cortice sicco
Nutrit; & ad flammas anima producit anili:
Multifidasque faces, ramaliaque arida tecto
Detulit, & [27] minuit, parvoque admovit aëno:
Quodque [28] suus conjux riguo collegerat horto,
[29] Truncat olus foliis: furcâ levat ille bicorni
[30] Sordida terga suis, nigro pendentia tigno;
Servatoque diu resecat de [31] tergore partem
Exiguam; sectamque [32] domat ferventibus undis.
Interea medias [33] fallunt sermonibus horas:
Sentirique moram prohibent. Erat alveus illic
[34] Fagineus, curvâ clavo [35] suspensus ab ansâ.
Is tepidis impletur aquis; [36] artusque fovendos
Accipit. In medio torus est de mollibus ulvis
Impositus lecto, sponda pedibusque [37] salignis:
Vestibus hunc [38] velant, quas non nisi tempore festo
[39] Sternere consuerant; sed & hæc vilisque vetusque
Vestis erat, lecto non [40] indignanda [41] saligno.
Accubuere Dei. Mensam succincta tremensque
Ponit anus. Mensæ sed erat pes tertius impar:
Testa parem fecit, Quæ postquam subdita [42] clivum
Sustulit; æquatam [43] mentæ [44] tersere virentes.
Ponitur hîc bicolor [45] sinceræ bacca Minervæ,
Conditaque in liquidâ corna [46] autumnalia [47] fæce,
Intubaque, & radix, & lactis massa coacti;
Ovaque, non [48] acri leviter versata favillâ;
[49] Omnia [50] fictilibus. Post hæc cælatus eâdem
[51] Sistitur [52] argillâ crater; fabricataque [53] fago
Pocula [54] qua cava sunt, flaventibus illita ceris.
Parva mora est; [55] epulasque foci misêre calentes:
[56] Nec longæ rursus referuntur vina senectæ;
Dantque locum mensis paulum [57] seducta secundis.
Hic nux, hic mista est rugosis [58] carica [59] palmis,
Prunaque, & in patulis redolentia mala canistris,
Et de purpureis collectæ vitibus uvæ.
Candidus in medio favus est. [60] *Super omnia vultus*

22 Philemon. 23 Levare. 24 Apposita sede. 25 Super quo sedili. Anastrophe est: præpositio enim casui suo postponitur. 26 Metaphora ab homine dormiente. Sic Virg. Impositum cinerem & sopitos suscitat ignes. 27 Frangit, minuta parvaque reddidit. Eleganter poeta rustici pauperis apparatum & mores describit. 28 Philemon. 29 Resecat folia de olere & trunco & caule relictis. 30 Fumosa. 31 Tergo. 32 Mollit & coquit. 33 Transigunt. 34 Vas ex fago confectum. velurna, aut simile quid. 35 Appensus annulo. 36 Pedes lavandos, more veterum. 37 Ex salice factis. 38 Cooperiunt. 39 Lecto injicere & imponere. 40 Non indigna, bene convenientia. 41 Ex salice, vili arbore confecto.

42 Inæqualitatem mensæ. 43 Suavissimi odoris herbæ. 44 Mundavêre. 45 Integræ virgini Minervæ Olivæ dicatæ sunt. 46 Autumno maturescentia. 47 Muria. 48 In igne levi, non vehementi. 49 Scil. apponuntur. 50 In vasis terreis, ex argilla factis: à fingendo, i. e. formando, dicta. Unde & figuli dicuntur, qui ex creta, atque argilla opera formant seu faciunt: & figulina seu figlina, officina, in qua hujusmodi opera fiunt. 51 Collocatur in mensa. 52 Eodem luto. 53 Arbore glandifera, ex cujus ligno vasa conficiuntur. 54 Quæ parte cava sunt, nempe interiore. 55 Cibos calidos. 56 Vinum novum, aqua ita satis vile. 57 Seposita & remota. 58 Ficus ficeæ, 59 Cum fructibus palmæ rugosis & ficcis. 60 Ante omnia boni & hilares vultus adfuerunt.

Accesse

Accessere bonis nec iners pauperque voluntas.
Interea quoties [61] haustum cratera repleri
Sponte sua, per seque vident succrescere vina,
Attoniti novitate pavent, manibusque supinis
[62] Concipiunt Bauciſque preces timidoſque Philemon:
Et veniam dapibus, nullisque paratibus orant.
Unicus anſer erat, minimæ cuſtodia villæ;
Quem [63] Dis hoſpitibus domini mactare parabant:
[64] Ille celer pennâ tardos ætate fatigat;
Eluditque diu; tandemque eſt viſus ad ipſos
Confugiſſe Deos. Superi vetuere necari;
Dique ſumus; meritaſque luet vicinia pœnas
[65] Impia, dixerunt. Vobis [66] immunibus hujus
Eſſe [67] mali dabitur: [68] modò veſtra relinquite tecta,
Ac noſtros [69] comitate gradus: & in ardua montis
Ite [70] ſimul. Parent: ambo baculiſque levati
[71] Nituntur longo veſtigia ponere clivo.
Tantum aberant ſummo, quantum ſemel ire ſagitta
Miſſa poteſt: flexere oculos & merſa palude
Cætera proſpiciunt tantùm ſua [72] tecta [73] manere.
Dumque ea mirantur, dum [74] deflent [75] fata [76] ſuorum:
Illa vetus [77] dominis etiam [78] caſa parva duobus,
Vertitur in templum: [79] furcas ſubiere columnæ:
Stamina flavescunt; [80] adopertaque marmore tellus,
Celataque fores, auratæque tecta videntur.
Talia cùm placido Saturnius edidit ore:
Dicite, juſte ſenex, & fœmina conjuge juſto
Digna, quid optetis. Cum Baucide pauca locutus,
[81] Judicium ſuperis [82] aperit commune Philemon:
Eſſe ſacerdotes, [83] delubraque veſtra tueri
Fuſcimus: & quoniam [84] concordes egimus annos;
Auferet hora [85] duos eadem: nec conjugis unquam
[86] Buſta meæ videam, neu ſim [87] tumulandus ab illâ.
[88] Vota fides ſequitur. Templi [89] tutela fuere;
Donec vita data eſt. [90] Annis ævoque ſoluti
Ante gradus ſacros cum ſtarent forte, [91] locique
Narrarent caſus; frondere Philemona Baucis,
Baucida conſpexit ſenior [92] frondere Philemon.
Jamque ſuper geminos creſcente [93] cacumine vultus,
Mutua, [94] dum licuit, reddebant dicta; Valeque,
Conjux dixere ſimul: ſimul abdita texit
Ora frutex. Oſtendit adhuc [95] Tyaneius illi:

61 Evacuatum urceum.
62 Precari incipiunt.
63 Jovi & Mercurio, quos hoſpitio exceperant.
64 Anſer.
65 Inhoſpitales vicini.
66 Liberis, expertibus.
67 Calamitatis, quâ vicinos veſtros afficiemus.
68 Solum.
69 Antiquè dixit, pro comitamini.
70 Venite nobiſcum.
71 Longum & arduum clivum aſcendere conantur.
72 Suam caſam.
73 Stare, ſupereſſe.
74 Deplorant.
75 Infortunia.
76 Vicinorum.
77 Baucidi & Philemoni.
78 Caſæ propriè dicuntur ruſticæ domus.
79 Furcæ in columnas fuerunt mutatæ. In magnificum verò templum Philemonis caſam mutatam fuiſſe ſcribit.
80 Solum templi marmore ſtratum.
81 Votum, cupiditatem.
82 Indicat, manifeſtat.
83 Et veſtra templa cuſtodite.
84 Concordes unanimeſque

gimus. Sic ſupra. Et dulces concorditer egimus annos. 85 Ambo. 86 Funera. 87 Sepeliendus. 88 Nam Jupiter ut promiſerat, id, quod petierant, conceſſit. 89 Templo cuſtodes, vel ſacerdotes. 90 Senio confecti. 91 Ea quæ loco venerarant. 92 Frondes emittere. Ambo in arbores fuerunt mutati, Philemon quercum, Baucis in tiliam, ut aiunt. 93 Vertice capitis. Innuit autem eos in frondes fuiſſe mutatos. 94 Donec potuerunt. 95 Quidam ex Tyana Cappadociæ, qui tunc forte in Phrygia fuit.

Incola de 96 gemino vicinos corpore truncos. 720
Hæc mihi non 97 vani, 98 (neq; erat cur fallere vellent)
Narravere ſenes. 99 Equidem pendentia vidi
1 Serta ſuper ramos: 2 ponenſque recentia, dixi,
Cura pii Dîs ſint, &, qui coluêre, coluntur.

95 De duobus corporibus Baucidis & Philemonis factos.
97 Veri, non falſi, nec mendaces.
98 Scil. enim. Coronas, à ſerendis floribus dictas. Coronæ olim & in lucis & in arboribus ſacris appendebantur.
99 Argumentis probat Lelex ea quæ narravit eſſe vera. 1 Coronas. 2 Apponens.

Proteus in varias Formas. *Fab.* X.

Achelous inter epulas Theſeo, quem receperat hoſpitio, enarrans hos qui in alienam figuram verſi eſſent; miranti caſus mortalium, etiam refert qui in plures figuras abierint, ut Protea, Neptuni filium, ſolitum modo in juvenem, modo in leonem, interdum in aprum, alias in anguem, & cætera animalia converti, quibus inſidias poſſet eludere.

1 Scil. loqui Lelex.
2 Miranda.
3 Lelex, qui narraverat.
4 Achelous.
5 Mutata.
6 In hac renovatione.
7 Facultas & poteſtas.
8 Nam Oceanus ambit terras.
9 Proteus Oceani & Tethyos fuit filius, vates clariſſimus, qui ſe in varias mutabat figuras. Mythologi hunc alii Regem callidiſſimum, alii Politicum, alii Rhetorem fuiſſe interpretantur.

1 DEſierat: cunctoſq; & 2 res & movera 3 auctor: 725
Theſea præcipuè: quem facta audire volentem
Mira Deûm, nixus cubito 4 Calydonius amnis
Talibus alloquitur: Sunt, ô fortiſſime, quorum
Forma ſemel 5 mota eſt, & in hoc 6 renovamine manſit.
Sunt, quibus in plures 7 jus eſt tranſire figuras: 730
Ut tibi, complexi 8 terram maris incola, 9 Proteu.
Nam modò te juvenem, modò te videre leonem.
Nunc violentus aper; nunc, quem tetigiſſe timerent,
Anguis eras: modò te faciebant cornua taurum.
Sæpe lapis poteras, arbor quoque ſæpe videri 735
Interdum, faciem liquidarum imitatus aquarum
Flumen eras: interdum undis contrarius ignis.

Fames Eriſichthonis, & varia Metræ metamorphoſis. *Fab.* XI.

Metra, Eriſichthonis filia, Autolyci uxor, cum parentem animad vertiſſet, quod in Theſſalia lucum Cereri devaſtaſſet, graviſſimam experiri famem, quod ſe quoque noviſſimè rebus aliis omnibus conſumtis vendidiſſet; à Neptuno, qui ejus virginitatem ademerat, petiit ut ſibi ferret opem. At ille, memor ejus concubitus, cùm ſpecioſiſſima domino tradita fuiſſet, ut effugeret ejus ſervitutem, in piſcatorem provectioris ætatis eam convertit, conceſſitque ut in quaſcunque vellet figuras ſe convertere poſſet, ut pretio ſui parentem pa[ra]

pendentes

pendentem alere posset. Sed cum sæpius pretio emptores fraudasset, jamque doli omnes consumpti essent; novissime Erisichthon membra sua devoravit, dignumque sua impietate exitum sortitus est.

NEC minus [1] Autolici conjux [2] Erisichthone nata
[3] Juris habet. Pater hujus erat, qui numina Divûm
Sperneret; & [4] nullos aris adoleret honores.
[5] Ille etiam [6] Cereale nemus violâsse securi
Dicitur, & lucos [7] ferro temerasse vetustos.
Stabat in his ingens [8] annoso robore quercus;
[9] Una nemus: vittæ mediam, [10] memoresque tabellæ,
Sertaque cingebant voti [11] argumenta potentis.
Sæpe sub hac [12] Dryades festas duxere choreas:
Sæpe etiam, manibus nexis de ordine, trunci
[13] Circuiere [14] modum: mensuraque roboris ulnas
Quinque ter implebat. [15] Nec non & cætera tanto
Silva sub hâc, silvâ quanto jacet herba sub omni.
Non tamen idcircò ferrum [16] Triopeius [17] illâ
Abstinuit; famulosque jubet succidere sacrum
[18] Robur; & ut justos cunctari vidit, ab uno
Edidit hæc rapta sceleratus verba securi:
Non dilecta Deæ silvum, sed & ipsa licebit
Sit Dea, jam tanget frondente cacumine terram.
Dixit: &, obliquos dum telum librat in ictus,
Contremuit, gemitumque dedit [19] Deoia quercus:
Et pariter frondes, pariter pallescere glandes
Cœpere; ac longi sudore madescere rami.
Cujus ut in trunco fecit manus impia vulnus;
Haud aliter fluxit [20] discussâ cortice sanguis;
Quàm solet, ante aras ingens vbi victima taurus

1 Metra Erisichthonis filia, nupta Autolyco, Ulyssis avo materno.
2. Erisichthon Thessalus fuit, Deorum contemptor, qui eum in Cereris nemore altissimam quercum, in qua Nympha habitabat excinderet, Hamadryades illorum montium incolæ ad Cererem convenerunt precantes ut tantam impietatem ulciscerentur. Ceres irata & sua & Hamadryadum causa mota, numinum contemptorem Erisichthonem novo supplicii genere afficere, assidua scil. fame, cruciare decrevit. Ceres igitur unam è

Nymphis ad Famen in extremam Scythiam misit, quæ ipsius nomine ipsam oraret, ut Erisichthonem ira stimularet, ut nullis cibis satiari posset. Cùm verò hoc perfecisset Fames, Erisichthon, postquam totum patrimonium venerit impendit, unicam quoque filiam Metram, olim à Neptuno vitiatam, vendere coactus est. Hæc verò ut servitutis jugum effugeret, Neptuni auxilium imploravit, qui ei in vetulum piscatorem conversæ, concessit, ut quascunque vellet formas assumere posset. Hoc pacto per aliquod tempus patrem famelicum aluit: sed tandem omnibus facultatibus absumptis, Erisichthon sua ipsius comedit viscera, & sic miserabili morte periit. 3 Minus potestatis, quam Proteus, scil. ut possit se mutare in varias figuras. 4 Et nullas Diis victimas immolaret. 5 Erisichthon. 6 Cereri consecratum. 7 Violâsse. 8 Stipite vetusto. 9 Vna hæc arbor instar nemoris erat. [Noster Epistola Sapphûs, Quem supra ramos expandit aquatica lotos, Una nemus.] 10 Memoriam eorum continentes, qui ope illius Nymphæ, de qua infra vers. 777. compotes voti facti fuissent. 11 Signa & probationes. 12 Nymphæ seu Deæ nemorum ἀπὸ τῆς δρυὸς. 13 Circumdedêre. 14 Magnitudinem stipitis. 15 Tanto major reliqua silva ea erat quercus, quanto arbores herbis sunt altiores. 16 Erisichthon: Triopa fuit Erisichthonis pater. 17 Ab illa quercu. 18 Sacram quercum. 19 Cerealis ἀπὸ τῆς Δηοῦς· ita Cereale nemus paulo ante. Deoida pro Proserpina habes Lib. vi. v. 114. Mnemosynen pastor: varias Deoida serpens. Ineptè ante Dodonia, ac si ob quercus Dodonias, in Thessalia celeberrimas, omnes aliæ quercus, ubicunque sint, & cuicunque numini sint dicatæ, Dodoniæ quoque vocaremur. Heinsius. 20 Fracta, aperta [Cortex est communis generis: noster Lib. iv. v. 375. Veluti si quis conducta cortice ramos.

Concidit, [21] abrupta cruor è cervice [22] profusus.
Obstupere omnes: aliquisque ex omnibus audet
[23] Deterrere nefas, sævamque inhibere bipennim.
Aspicit hunc, Mentisque piæ cape præmia, dixit
[24] Thessalos: inq. virum convertit ab arbore ferrum:
Detruncatque caput; repetitaque robora cædit.
Editus è medio sonus est cum robore talis:
Nympha sub hoc ego sum Cereri gratissima ligno:
Quæ tibi factorum pœnas [25] instare tuorum
Vaticinor morienq. nostri solatia leti.
[26] Persequitur scelus ille suum: labefactaque sundens
Ictibus innumeris, [27] adductaque funibus arbor
Corruit, & multam [28] protrahit pondere silvam.
Attonita [29] Dryades damno nemorisque suoque,
Omnes germanæ, Cererem cum vestibus [30] atris
Mœrentes adeunt; pœnamque Erisichthonis orant.
[31] Annuit [32] his: capitisq; sui pulcherrima motu
Concutit gravidis oneratos messibus agros:
[33] Mollitur que genus pœnæ miserabile, si non
Ille suis esset nulli miserabilis actis,
Pestiferâ [34] lacerare Fame. Quæ [35] quatenus ipsi
Non adeunda Deæ (neq; enim Cereremq, Famemq;
Fata [36] coire sinunt) montani numinis unam
Talibus agrestem compellat [37] Oreada dictis:
Est [38] locus extremis Scythiæ [39] glacialis in oris,
[40] Tristæ solum, sterilis, sine fruge, sine arbore, tellus,
Frigoris [41] mera illic habitat, [42] Fallorque, Tremorque,
Et jejuna Fames: quam se in præcordia [43] condat
[44] Sacrilegi [45] scelerata jube. Nec copia rerum
[46] Vincatur eam; superetque meas certamine vires,
Neve viæ [47] spatium te terreat; accipe currus:
Accipe, quos tenuis alitè [48] modo rere [49] dracones.
Et dedit. Illa dato subvecta per æra curru
Devenit in Scythiam: rigidique cacumine montis
([50] Caucason appellant) serpentem colla levavit:
Quæsitamque Famem lapidoso vidit in agro,
Unguibus & caras [51] vellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis; cava lumina; pallor in ore:
Labra [52] incana [53] situ: [54] scabræ rubigine fauces:
Dura cutis, per quam spectari viscera possent:
Ossa sub ineurvis [55] exstabant arida lumbis:
[56] Ventris erat pro ventre locus. Pendere putares
Pectus & à spinæ tantummodo [57] crate teneri.
Auxerat [58] articulos macies, genuumque rigebat

21 Abscisso collo.
22 Effusus.
23 Terrore dissuadere.
24 Erisichthon.
25 Imminere, ac propinquare esse.
26 Peragit.
27 Attracta.
28 In terram dejecit.
29 Arborum Nymphæ perculsæ, perterritæ.
30 Pullis, ac luctu convenientibus.
31 Nutu consensit, atque promisit Ceres.
32 Dryadibus.
33 Et præparat.
34 Laniare, cruciare.
35 Quoniam.
36 Convenire: contraria enim simul esse non possunt.
37 Nympham montanam, Oreades enim montium sunt Nymphæ, ὄρος mons, i. e. à monte.
38 Topographia, & loci maximè Fami convenientis, descriptio, ut qui perpetuis frigoribus sit sterilissimus.
39 Frigidissimæ ubi sunt perpetuæ nives. 40 Infœcunda terra. 41 Pigrum ab effectu, quod homines pigros facit & inertes.
42 Ubi sunt perpetui frigoris comites. 43 Ut abscondat.
44 Erisichthonis. Sacrilegus is est, qui sacra violat, atque furatur. 45 In præcordia scelerati ac sacrilegi Erisichthonis. 46 Superare possit. 47 Longitudo. 48 Regat atq; gubernes. 49 Cereris currum trahentes. 50 Caucasus mons est Scythiæ omnium altissimus, perpetuisque nivibus tectus. 51 [Quia in agro lapidoso: Lucanus de Africa Lib. 9. Hoc tam segne solum rapas tamen excrit herbas.] 52 Valde pallida. 53 Squallore, illuvie. 54 Asperi. 55 Eminebant. 56 Nihil ventris habebat. 57 Ossibus spinæ, & costis à spina & ipsa orientibus. 58 Nodos.

Orbi

Orbis & [59] immodico prodibant tubera talo.
[60] Hanc procul ut vidit, (neq; enim eſt accedere juxta
Auſa) [61] refert mandata Deæ; paulumq; moratæ
Quanquam aberat longè, quanquam modo venerat illuc,
Viſa tamen ſenſiſſe Famem: retroque dracones
Egit in [62] Hæmoniam verſis [63] ſublimis habenis.
Dicta Fames Cereris [64] quamvis contraria ſemper
Illius eſt operi] peragit; perque aëra vento
Ad [65] juſſam delata domum eſt: & protinus intrat
Sacrilegi thalamos: [66] altoque ſopore ſolutum
(Noctis erat [67] tempus) geminis amplectitur alis:
Seque viro inſpirat, fauceſque, & pectus, & ora
Afflat; & in vacuis ſpargit jejunia venis.
[68] Functaque mandato [69] fœcundum deſerit orbem;
Inque domos inopes aſſueta revertitur antra.
Lenis adhuc ſomnus placidis Eriſichthona pennis
[70] Mulcebat. Petit [71] ille dapes ſub [72] imagine ſomni:
[73] Oraq, vana movet, dentemq; in dente fatigat;
Exercetque [74] cibo deluſum guttur inani;
Proque epulis tenues nequiequam devorat auras.
Ut vero eſt expulſa quies; furit [75] ardor edendi:
Perque avidas fauces, [76] immenſaque viſcera regnat.
Nec [77] mora: quod pontus, quod terra, quod educat aër.
Poſcit; & appoſitis [78] quæritur jejunia menſis:
Inque epulis epulas quærit. Quodque urbibus eſſe,
Quodque [79] ſatis populo poterat; non ſufficit uni.
[80] Pluſque cupit, quo plura ſuum demittit in alvum.
[81] Utque freturn recipit de totâ flumina terrâ;
Nec [82] ſatiatur aquis; peregrinoſque ebibit amnes;
Utque rapax ignis non unquam alimenta recuſat;
Innumeraſque trabes [83] cremat; &, quo copia major
Eſt data, plura petit; turbâque voracior [84] ipſâ eſt:
Sic epulas omnes Eriſichthonis ora profani
Accipiunt, poſcuntque ſimul. Cibus omnis in illo
Cauſſa cibi eſt: [85] ſemperque locus fit inanis edendo.
Jamque fame patrias altique voragine ventris
[86] Attenuârat opes, ſed [87] inattenuata manebas
Tum quoque, dira fames; implacatæque vigebat
[88] Flamma gulæ. Tandem, [89] demiſſo in viſcera cenſu,
[90] Filia reſtabat, non illo digna parente.
Hanc quoq; vendit inops. Dominum [91] generoſa recuſat:
Et vicina ſuas tendens ſuper æquora palmas,
Eripe me domino, [92] qui raptæ præmia nobis

59 Magno tumore.
60 Famem.
61 Exponit mandata Cereris.
62 Theſſaliam.
63 Alta: per aërem enim volabat.
64 Eſſe: neque enim ubi ſunt fruges, quæ ſunt opera Cereris, ibi fames poteſt eſſe. Fruges præterea, à Cerere inventas Fames aſſidue conſumit.
65 Eriſichthonis.
66 Profundo ſomno gravatum.
67 Scil. erat.
68 Et cum Cereris mandatum peregiſſet.
69 Frugiferum.
70 Fovebat.
71 Eriſichthon.
72 Per inſomnium. Sibi enim fameſcere videbatur in ſomno.
73 Sibi enim fruſtra mandere videbatur.
74 Vanis & falſis epulis.
75 Dira fames, & major quam βελιμία.
76 Inexplebilis.
77 Subito.
78 Conquiritur ſe jejunum eſſe.
79 Sufficere.
80 Quanto plura comedebat, tanto plura appetebat Eriſichthon. 81 Duplici ſimilitudine poeta oſtendit, quam inſatiabilis eſſet Eriſichthonis edendi aviditas. 82 Expletur. 83 Comburit. 84 Ipſa rerum copia. 85 Venter edendo non impletur, ſed evacuari potius videtur. 86 Parvas effecerat. 87 Non diminuta. 88 Ardor, aviditas edendi. 89 Conſumpto patrimonio. 90 Metra, digna parente minus impio ac infelici. 91 Ingenua ſervitutem pati noluit. 92 Ereptæ. Jam enim Neptunus eam vitiârat.

Virginitatis habes, ait. Hæc [93] Neptunus habebat.
Qui [94] prece non ſpreta, quamvis [95] modo viſa ſequenti
Eſſet [96] hero; formamque novat; vultumq; virilem
Induit, & cultus piſcem capientibus aptos.
Hanc dominus ſpectans. O qui [97] pendentia parvo
Æra cibo [98] celas moderator arundinis, inquit,
[99] Sic mare compoſitum, ſic ſit tibi piſcis in unda
Credulus, & nullos, niſi fixus, ſentiat hamos:
Quæ modo cum viri turbatis veſte capillis
Littore in hoc ſteterat (nam ſtantem in littore vidi
Dic ubi ſit: [1] neque enim veſtigia longiùs extant.
Illa Dei munus, benè [2] cedere [3] ſentit: & à ſe
Se quæri gaudens, his eſt [4] reſecura rogantem:
Quiſquis es, ignoſcas; in nullam lumina partem
Gurgite ab hoc flexi [5] ſtudioque operatus inhæſi.
Quoque minus dubites: ſic [6] has Deus æquoris artes
Adjuvet, ut nemo jamdudum littore in iſto,
(Me tamen excepto) nec fœmina conſtitit ulla.
Credidit; & [7] verſo dominus pede preſſit arenam;
Eluſuſque abiit; illi [8] ſua reddita forma eſt.
Aſt ubi habere [9] ſuam [10] transformia corpora ſentit,
Sæpe pater dominis [11] Trioperda vendit: at illa
Nunc equa, nunc ales, modo bos, modo cervus abibat:
Præbebatque avido [12] non juſta alimenta [13] parenti.
Vis [14] tamen illa mali poſtquam conſumpſerat omnē
Materiam, dederatque gravi [15] nova pabula morbo;
[16] Ipſe ſuos artus lacero divellere morſu
Cœpit: & infœlix minuendo corpus alebat.
Quid moror [17] externis? etiam mihi ſæpe novandi
Corporis, ô [18] juvenes, [19] numero finita poteſtas:
Nam modo, quòd nunc ſum, videor: modo flector in ar-
Armenti modo dux vires in cornua ſumo. (guem:
Cornua, dum potui. Nunc pars caret altera [20] telo
Frontis, ut ipſe vides. [21] Gemitus ſunt verba ſecuti.

93 Exponit Poeta id, quod puellatacuerat, eam à Neptuno eſſe raptam.
94 Exauditis precibus.
95 Paulo ante.
96 Domino, cui à patre Eriſichthone fuerat vendita.
97 Hamos ex ære confectos. Metonymia.
98 Oculras.
99 Optandi hic eſt adverbium.
1 Significat eam longius non proceſſiſſe, cum pedum veſtigia non appareant.
2 In bonum ſibi cedere.
3 Cognovit, animadvertit.
4 His verbis ſibi interroganti reſpondit.
5 Sollicitus aut intentus ſtudio piſcandi. (Peſſime in vulgaris oneratus - Heinſius.)
6 Ambiguè dictum: nam & artem piſcandi & fraudes, quibus utebatur, intelligi poſſunt.
7 Retroceſſit, per arenam.
8 Virginis propria. 9 Scil. Filiam. 10 Quæ poſſint transformari in varias figuras. 11 Triopæ neptem. 12 Injuſta. 13 Famelico patri Eriſichthoni 14 Illa morbi violentia. 15 Noviſſimos & ultimos cibos. 16 Eriſichthon. 17 Alienis transformationibus. 18 Theſeum & Lelega alloquitur Achelous. 19 Sed nonniſi in formam triplicem mutari licet; n. in hominem, taurum, & anguem, ut ſequitur. 20 Cornu, quo ab Hercule privatus fuit, ut mox liber ſequens docebit. 21 Suſpiria: quibus ſignificabat ſe valde efficacto cornu dolere.

P. Ovidii Nasonis

METAMORPHOSEON

LIBER IX.

Acheloï cum Hercule lucta, & variæ formæ, & Cornu copiæ. *Fab.* I.

Deianira Oenei filia, Ætolarum virgo speciosissima, cum à multis peteretur, pater constituit ei conjugio se daturum, qui luctandi causa veniret, vinceretque. Manentibus itaque è numero potentum duobus, Acheloo flumine & Hercule, quia reliqui ob metum cesserant, in certamen processum est. Cùm ergo Achelous naturalibus modis Herculem eluderet, modo in liquorem, modo in speciem draconis, novissimè in tauri figuram conversus adstitit: quem Hercules ut amplexus est reluctantem, alterum cornu, quod implicaverat brachio, rapuit extortum. Quo dolore ille ac deformitate victus adversarii viribus cessit. At Nymphæ Naides, fluminis filiæ, id cornu quod creptum capiti erat, omnibus copiis autumnalibus repleverunt: ut apud posteros maximum haberet fructum, & mirationem. Itaque Cornu copiæ effectum est ut diceretur omnibus temporibus.

QUÆ gemitus, [1] truncæque Deo [2] Neptunius heros
Causa rogat frontis: cùm sic [3] Calydonius amnis
Cœpit, inornatos [4] redimitus [5] arundine crines:
Triste petis munus. Quis enim sua prælia victus
Commemorare velit? Referam tamen ordine. Nec tam
Turpe fuit vinci, quam contendisse decorum est:
Magnaque dat nobis tantus solatia [6] victor.
[7] Nomine siqua suo [8] tandem [9] pervenit ad aures

1 Mutilatæ: altero enim cornu carebat. 2 Theseus filius Ægei, cui pater Neptunus. 3 Achelous. 4 Cinctos habens crines. 5 Coronâ ex arundinibus confectâ, quibus ferè fluviorum ripæ abundant. 6 Quantus Hercules fuit. 7 Narrare incipit Achelous certamen sibi pro Deianiræ nuptiis susceptum. 8 Aliquando. 9 Sic Virg. 2. Æn. Fando aliquid si forte tuas pervenit ad aures.

Deïanira tuas; quondam pulcherrima virgo,
Multorumque fuit spes invidiosa [10] procorum. 10
Cum quibus ut [11] soceri domus est intrata petiti:
Accipe me generum, dixi, [12] Parthaõne nate.
Dixit & [13] Alcides. Alii cessêre [14] duobus.
Ille Jovem socerum dare se famamque laborum,
Et superata suæ referebat jussa novercæ. 15
[15] Contrà ego: [16] (Turpe Deum [17] mortali cedere dixi:
Nondum erat ille Deus.) [18] Regem me cernis aquarum
Curribus obl[i]quis inter tua regna fluentum:
Nec gener externis hospes tibi missus ab oris,
Sed [19] popularis ero, & rerum pars una tuarum. 20
[20] Tantùm ne noceat, quòd me nec regia Juno
Odit, & omnis abest jussorum pœna laborum.
Nam quòd te jactas [21] Alemenâ matre creatum;
Jupiter aut falsus pater est, aut crimine verus.
Matris adulterio patrem patis. Elige, [22] fictum 25
Esse Jovem malis, an te per [23] dedecus ortum.
Talia dicentem jamdudum lumine [24] torvo
Spectat; & accensæ non fortiter imperat iræ,
Verbaque tot re[s]dit: Melior mihi dextera linguâ.
[25] Dummodo pugnando superem; tu vince loquendo. 30
Congrediturque ferox. Puduit modò [26] magna locutum
Cedere. Rejeci [27] viridem de corpore vestem;
Brachiaque opposui: [28] cunctique à pectore varas
In [29] statione manus; & pugnæ membra paravi.
[30] Ille cavis [31] hausto sparsit me pulvere palmis; 35
Inque vicem fulvæ jactu flavescit arenæ:
Et modò cervicem, modò crura micantia [32] captat;
Aut captare potes: omnique à parte lacessit.
Me mea defendit gravitas; frustraque petebar.
Haud secus ac moles, quam magno murmure fluctus 40
Oppugnant; manet illa, suoque est pondere tuta.
Di redimur paulum: rursumque ad bella coïmus;
Inque gradu stetimus, [33] certi non cedere; eratque
[34] Cum pede pes junctus: toroque ego pectore pronus
Et digitos digitis, & frontem fronte premebam. 45
[35] Non aliter fortes vidi concurrere tauros,
Cùm pretium pugnæ toto nitidissima saltu
Expetitur [36] conjux. Spectant armenta paventque

10 Proci dicuntur, qui mulierem aliquam in uxorem poscunt, à procando i. e. petendo dicti.
11 Appetiti soceri Oenei.
12 Oeneus, rex Ætoliæ, Parthaonis fuit filius.
13 Hercules: ab Alcæo avo, sive ἀλκὴ i. e. à robore, fortitudine.
14 Nobis.
15 E contrario.
16 Scil. esse.
17 Homini: nondum enim Hercules in Deorum numerum fuerat translatus, quod infra vers. 240. videbimus.
18 Achelois enim fluvius est inter Acarnaniam & Etoliamque labens.
19 Ex tuo populo unus.
20 Solummodo mihi id non noceat rogo, quòd Juno, Deorum regina, me nulla invidia prosequitur, neque mihi ullam irrogat pœnam. Ea verò Herculi potius obsint, quàm prosint.
21 Electryonis filia, uxor Amphitryonis ex qui Jupiter, in Amphitryonem conversus, Herculem suscepit. 22 Sc. patrem. 23 Per ignominiam ex matris adulterio ortum. Colligit hoc è flumine Achelois aut Herculem non habere Jovem Patrem, aut si habeat, eum ex adulterio natum. 24 Truncis oculis, quales iratis conveniunt. 25 Modo, 26 Superba. 27 Cobl. ille convenit maris & fluviorum Dîis. 28 Habui manus meas varas i. e. inuncas &c. ad pugnandum promptas. Vari propriè dicuntur, quibus curva obtorta sunt. 29 In loco ad resistendum apto. 30 Hercules. 31 Suscepta arena, ut me inunctum oleo (qui luctantium mos erat) posset apprehendere. 32 Capere conatur. 33 Qui decreveramus alteri non cedere. 34 More luctantium. 35 Hic similitudine ostendit Achelous quanto impetu cum Hercule congressus fuerit. 36 Vacca candida.

Nesci

Neſcia quem maneat tanti victoria regni.
Ter ſine profectu voluit nitentia contra
Rejicere Alcides à ſe mea pectora: quartò
Excutit amplexus, [37] adductaque brachia ſolvit:
Impulſumque manu (fas [38] certum mihi vera fateri)
Protinus avertit: tergoque oneroſus inhæſit.
Si qua [39] fides, (neq; enim [40] ficta mihi gloria voce
Quæritur) impoſito [41] preſſus mihi monte videbar.
Vix tamen exſerui ſudore fluentia multo
Brachia; vix ſolvi duros à corpore nexus.
Inſtat anhelanti; prohibetque reſumere vires:
Et [42] cervice mea potitur. Tum denique tellus
Preſſa genu noſtro eſt; & arenas ore momordi,
Inferior virtute [43] meas [44] devertor ad artes;
[45] Elaborque viro longum formatus in anguem.
Qui poſtquam flexos [46] ſinuavi corpus in [47] orbes;
Cumque fero movi linguam [48] ſtridore biſulcam;
Riſit, &, illudens noſtras [49] Tirynthius artes;
[50] Cunarum labor eſt angues ſuperare mearum,
Dixit: &, Ut [51] vincas alios, Acheloë, dracones;
[52] Pars quota [53] Lernææ ſerpens eris unus Echidnæ?
Vulneribus fœcunda ſuis erat illa nec ullum
De centum numero caput ille impunè reciſum;
Quin [54] gemino cervix hærede valentior eſſet.
Hanc ego [55] ramoſam natis è cæde colubris,
Creſcentemque malo, domui, domitamque [56] peremi.
Quid ſoror te credas, falſum qui verſus in anguem
Arma aliena moves? quem [57] forma precaria celat?
Dixerat: & [58] ſummo digitorum vincula collo
Injicit. Angebar, ceu guttura forcipe preſſus:
Pollicibuſque meas [59] pugnabam evellere fauces.
Sic quoque devicto reſtabat tertia tauri
Forma truces; tauro mutatus membra [60] rebello.
[61] Induit ille [62] toris à læva parte lacertos;
Admiſſumque trahens ſequitur: deprenſaque durâ
Cornua figit humo; meque altâ ſternit arenâ.
Nec ſatis id fuerat: rigidum fera dextera cornu
Dum tenet infregit; [63] truncaque à fronte revellit.

37 Circumduxi, circumdata.
38 Decrevi.
39 Sc. eſt verbis meis.
40 Fictis verbis.
41 Oppreſſus.
42 Et collum meum capit.
43 Mihi ingenitas proprias.
44 Convertor.
45 Et effugio è manibus Herculis, viri fortiſſimi.
46 Contraxi.
47 Spiras.
48 Sibilo.
49 Hercules: à Tirynthia urbe, Argis vicina, in qua nutritus eſt Hercules.
50 Infantiæ meæ. Sic alibi Teneferunt geminos preſſiſſe tenaciter angues, Cum teneri in cunis jam Jove dignus eras. Ideni, Parvus erat, manibuſq; duos Tirynthius angues Preſſit, & in cunis jam Jove dignus eras.
51 Ut te vincere concedam: ut pro quamvis
52 Q. d. minima.
53 Hydræ Lernææ paludem infeſtantis: [De Hydræ capitibus multum à veteribus eſt diſputatum; impenſe variant, nec aliter fieri ſolet in iis quæ fabuloſa ſunt: major pars tamen veterum cum noſtro ſentiunt. Virg. Centum angues, cincta mque gerit ſerpentibus Hydram. Eurip. quoque ἑκατόγλωσσον δ' ὄφιν. Nonnulli novem capita aſſignant. Zenobius octo: multi quinquaginta. ut & Virg. ipſe alibi. Quinquaginta atris hiantibus Hydra. Heinſius,] 54 Duobus ſucceſſoribus: nam uno capite reciſo, duo renaſcebantur. (Quidam legunt gemina ut ad cervicem referatur.) 55 Multa capita, veluti ramos, habentem. 56 (Peremi hic repoſuit Heinſius. Antea fuit reduxi. Legendum autem peruſſi vel præuſſi: flammis enim Hydræ cervix defecta eſt domita, ne repullularet: cujus rei ignorantia fefellit librarios, qui ex peruxi conflarent reduxi.) 57 Aliena, quam prece videris eſſe conſecutus. Precarium enim dicitur, quod precibus alicui utendum conceditur tantiſper, donec is qui conceſſit reperat. 58 Et digitis ſuis guttur meum prehendit. 59 Contendebam. 60 Bellum reſumo. 61 Inſicit. 62 Quid Torus ſignificet ſuprà ad lib. 2. v. 856. 63 Revellendo cornu truncato effecit frontem.

Naides

Naïdes hoc, pomis & odoro flore repletum,
Sacrârunt; [64] diveſque meo bona Copia cornu eſt.
Dixerat: at Nymphe, ritu ſuccincta Dianæ,
Una miniſtrarum, fuſis utrimque capillis
Inceſſit, totumque tulit [65] prædivite cornu
[66] Autumnum, & [67] menſas felicia poma ſecundas.
Lux ſubit: &, primo feriente [68] cacumina Sole,
Diſcedunt [69] juvenes. Neq; enim dum flumina pacem,
Et placidos habeant lapſus, motæque [70] reſidant,
[71] Opperiuntur, aquæ. Vultus Achelous agreſtes,
Et lacerum cornu mediis caput abdidit undis.
Hunc tamen ablati domuit jactura decoris;
Cætera ſoſpes [72] erat. Capitis quoque, [73] fronde ſaligna,
Aut ſuperimpoſita celatur [74] arundine, [75] damnum.

64 Acheloï cornu à Najadibus repletum variis fructibus, Copiæ, fertilitatis Deæ fuit dicatum.
65 Pleniſſimo.
66 Omnes autumni fructus.
67 Bellaria.
68 Montium vertices.
69 Theſeus, Lelex & Pirithous, quos ſupra nominavit, diſcedunt primo mane.
70 (Ita Virgil. Motos præſtat componere fluctus.) 71 Expectant. 72 (Ita Virg. Cætera puer parce bello.) 73 Salicis ramo. 74 Corona ex arundine. 75 Cornu ablatum.

Neſſi cruor in Venenum. *Fab.* II.

Poſt hæc victor Hercules cùm Deianiram Neſſo Centauro commiſiſſet, ut eam Evenum amnem, qui initio Lycormas erat nominatus, tranſveheret; & ille ſpecie captus puellæ flexibus errans quæreret locum comprimendi; illa fidem mariti implorante, ſagittis eum confixit. Qui cum expiraret, veſtem ſuam cruentavit Deianiraque dedit: indicavitque remedium fore erga conjugem deſerti amoris, ſi ea indueretur: qui tamen cruor in veneni ceſſit partem,

At te, [1] Neſſe ferox, ejuſdem [2] virginis [3] ardor
Perdiderat volucri [4] trajectum terga ſagittâ.
Namque, novâ repetens patrios cum conjuge muros,
Venerat [5] Iveni rapidas Jove [6] natus ad undas.
Uberius ſolito nimbis hyemalibus auctus,
Vorticibuſque frequens erat, atque impervius amnis.
Intrepidum pro ſe, curam de conjuge agentem
Neſſus adit, membriſque valens, [7] ſcituſque vadorum,
Officioque meo ripâ [8] ſiſtetur in illa
Hæc, ait, Alcide: tu viribus utere nando.
[Pallentemq; metu, fluviumque [9] ipſumque timentem]
Tradidit [10] Aonius [11] pavidam [12] Calydonida Neſſo.
Nox, ut erat, pharetrâque gravis, ſpolioque leonis,
(Nam clavam, & curvos trans ripam [13] miſerat arcus)
Quandoquidem cœpi, ſuperentur flumina, dixit.
Nec dubitat; nec qua ſit clementiſſimus amnis

1 Neſſi Centauri eadem Deianiræque zelotypiam deſcribit poeta.
2 Deïmira.
3 Amor.
4 Ab Hercule.
5 Eſt hic Ætoliæ fluvius.
6 Hercules Jovis filius.
7 Peritus locorum, tranſitum prævidentium.
8 Colloca: itur.
9 Neſſum, Centaurum. (Hunc autem verſu ut damnat Heinſius.
10 Thebanus, nam Hercules oriundus eſt Thebis in Bœotia, quæ & Aonia.
11 Timidam. 12 Deïmiram. 13 Jecerat.

Quæris

Quærit & obſequio deferri ſpernit aquarum.
Jamque tenens ripam, miſſos cum tolleret arcus,
Conjugis agnovit vocem: Neſſoque parante
[14] Fallere depoſitum, quò te fiducia, clamat,
Vana pedum, violente, rapit? Tibi, Neſſe biformis,
Dicimus. Exaudi: nec res intercipe noſtras.
Si te nulla mei reverentia movit; at [15] orbes
Concubitus vetitos poterant inhibere paterni.
Haud tamen effugies, quamvis ope fidis [16] equina.
Vulnere, non pedibus te conſequar. Ultima dicta
Reprobat: & miſſâ fugientia terga ſagittâ
Trajicit: [17] exſtabat ferrum de pectore aduncum. [men
Quod [18] ſimul [19] evulſum eſt; ſanguis per [20] utrumq;; ſora-
Emicuit, miſtus [21] Lernæi tabe veneni.
Excipit hunc Neſſus: Neque enim moriemur inulti.
Secum fert: & calido velamina tincta cruore
Dat [22] raptæ, velut irritamen amoris,

14 Fraudare Herculem depoſito, i.e. violare Deianiram illi commiſſam. Depoſitum dicitur, quicquid alicui traditur cuſtodiendum.
15 Rotæ Ixionis patris tui, quibus affixus aſſidue, apud inferos vertitur ob interpellatam de ſtupro Junonem.
16 Velocitate equi. Centauri enim equinos habent pedes. 17 Extra ſtabat, eminebat: ſignificat autem tergum cum pectore fuiſſe transfixum. 18 Simul ac, poſtquam. 19 Extractum fuit. 20 Et tergi & pectoris. 21 Veneni Hydræ ſerpentis, ad Lernæam paludem ab Hercule interfecti. 22 Deianiræ. 23 Provocationem, ac ſtimulationem.

Zelotypia Deianiræ, & Lichas in ſaxum. *Fab.* III.

Eodem tempore Hercules in Oechaliam regnum Eurytî cum trajeciſſet Iolenque filiam ejus dilectam haberet in patriam, prior conjux Deianira, ut audivit animum viri à ſe eſſe mutatum, tunicam ſacrificaturo Jovi Lichæ famulo dedit ei perferendam: qua ille honoratus vota religionemque piaret. Eam indutus, cum ad aram acceſſiſſet, proſecans exta; flamma veſtis incaluit, & Lernæo veneno tincta contactis hæſit viſceribus. In maximo itaque cruciatu cum à corpore ejus evelli nequiret; Lichan acerbiſſimi muneris reum, projectum à ſe, Euboico marî merſit: quem innoxium culpæ Tethys vertit in ſcopulum, conchis muricibuſque veſtitum.

LOnga [1] fuit medii mora temporis: actaq; magni
Herculis implêrant terras, odiumq; [2] novercæ.
Victor ab Oechaliâ [3] Cenæo ſacra parabat
Vota Jovi, cùm Fama loquax præceſſit ad aures,
Deianira, tuas, (*quæ* [4] *veris addere falſa*
Gaudet, & [5] *è minimis ſua per mendacia creſcit*)

1 Longum intervallum.
2 Junonis.
3 Eubœæ, urbe in qua regnavit Eurytus.
4 Jupiter Cenæus à Cenæo, promontorio Eubœæ, eſt dictus: ubi ab Oechaliæ expugnatione Hercules reverſus, Jovi aram extruxit. 5 Tum ficti pravique tenax, quam nuncia veri. 6 Sic Virg. 4. Æn. Parva metu primo, mox ſeſe attollit in auras, Ingrediturque ſolo, & caput inter nubila condit.

7 Herculem, qui Amphitryonis filius putabatur, cum Jovis esset.
8 Euryti filiæ.
9 Amore.
10 Quia amans: est enim causa, cur crederet.
11 Deianira.
12 Novi amoris, novæ amicæ.
13 Multum flevit.
14 Amplificat.
15 Iole.
16 Dubitat Deianira, quid facere debeat.
17 Maneamne in ædibus Herculis?
18 [ilta nôster Trist. lib. v. Eleg. 3. ad Bacchum. Huc ades, & casus releva pulcherrime nostros, Unum de numero me memor esse tuo.
19 Hoc est quod Ter. dixit, Dum in dubio est animus paulo momento huc illuc impellitur
20 In varias cogitationes: sunt autem poetæ verba.
21 [Præ omnibus remediis quæ antea excogitabat, tandem decrevit mittere Herculi vestem Nessi Lernæo veneno tinctam. Omnibus illi legendum, non illis ex emendatione Heinsianâ: illi nempe Herculi. Omnibus, i. e. remediis.] 22 Tunicam infectam. 23 Qui jam defecerit. 24 Ignorabat enim Deianira tunicam illam quam Lichæ tradidit, venenofuisse infectam. 25 Suorum luctuum causam. 26 Ignarus Hercules vestem illam veneno fuisse infectam. 27 Tunicam veneno Hydræ infectam. 28 Donec valuit. 29 Thessaliæ montem, in quo Hercules mortuus & sepultus est. Nam Apollinis monitu ex Eubœa in Trachiniam profectus justa erat in Oeta monte pyram struere. 30 Aliquando. 31 Metalli frustum ignitum. 32 Sonitum edit qualem ignitus carbo aqua mersus. Anglicè *hisses*. [Stridit autem non stridet ἀρχαϊκῶς. Ita Virg. lib. iv. —Infixum stridit sub pectore vulnus. Et lib. xii. — Striduntque hastilibus auræ.] 33 Comburente. 34 Nec finis dolori imponitur. 35 Opprimuntur, absumuntur. 36 [Nempe sanguineus.] 37 Et combusti stridentnervi. 38 Occulta corruptione. 39 Juno Saturni filia. 40 Hac oratione Hercules se maximo odio Junoni esse ostendit, eamque in maximam invidiam adducit. Eandem sententiam his prope verbis de Niobe loquens comprehendit. A quibus ad Cœlum liventia brachia tendens. Pascere, crudelis, nostris Latonæ, dolore, Pascere, ait, satiaque meo tua pectora luctu: Supr. l. 6. v. 279. Pas-

7 Amphitryoniaden 8 Iolen 9 ardore teneri. 140
10 Credit 11 amans: 12 Veneriscq; novæ perterrita famâ
13 Indulsit primò lachrymis, flendoque dolorem
14 Diffudit miseranda suum: mox deinde, Quid autem
Flemus, ait? 15 Pellex lachrymis lætabitur istis:
Quæ quoniâ adventat, properandũ, aliquidq; novandũ est,
Dum licet, & nondum thalamos tenet altera nostros. 146
16 Conquerar an fileam? repetam Calydona 17 morerne?
Excedam tectis? an, si nihil amplius, obstem?
Quid si, me, Meleagre, tuam 18 memor esse sororem,
Forte paro tacinus; quantumque injuria possit, 150
Fœmineusque dolor, jugulatâ pellice testor?
In 19 curlus animus 20 varios abit. Omnibus illi
21 Prætulit imbutam Nessæo sanguine 22 vestem
Mittere; quæ vires 23 defecto reddat amori:
Ignaroque Lichæ, quid 24 tradat nescia, 25 luctus 155
Ipsa suos tradit: blandisque miserrima verbis
Dona det illa viro, mandat. Capit 26 inscius heros:
Induiturque humeris Lernææ 27 virus Echidnæ.
Thura dabat primis, & verba precantia, flammis;
Vinaque marmoreas paterâ fundebat in aras. 160
Incaluit vis illa mali; resolutaque flammis;
Herculeos abiit latè diffusa per artus.
28 Dum potuit, solitâ gemitum virtute repressit.
Victa malis postquam patientia, reppulit aras;
Implevitque suis nemorosum vocibus 29 Oeten. 165
Nec mora; letiferam conatur scindere vestem?
Qua trahitur, trahit illa cutem: fœdumque relatu,
Aut hæret membris frustra tentata revelli;
Aut laceros artus, & grandia detegit ossa.
Ipse cruor, gelido ceu 30 quondam lamina 31 candens 170
Tincta lacu, 32 stridit, coquiturque 33 ardente veneno.
Nec 34 modus est: 35 sorbent avidæ præcordia flammæ;
36 Cœruleusque fluit toto de corpore sudor;
37 Ambustique sonant nervi: 38 cæcâque medullis
Tabe liquefactis, tollens ad sidera palmas, 175
Cladibus, exclamat, 39 Saturnia, 40 pascere nostris:

Pascere: & hanc pestem spectа, crudelis, [41] ab alto:
Corque ferum satia. Vel si miserandus & hosti;
(Hostis enim tibi sum) diris cruciatibus ægram.
Invisamque animam, natamque [42] laboribus, aufer. 180
Mors [43] *mihi munus erit. Decet hæc durare dona novercam.*
[44] Ergò ego fœdantem peregrino templa cruore
[45] Busirin domui? sævoque alimenta [46] parentis
[47] Antæo eripui? nec me [48] pastoris Iberi
Forma triplex; nec forma triplex tua, [49] Cerbere, movit?
Vosne manus validi pressistis cornua [50] tauri? 186
[51] Vestrum opus Elis habet, vestrū [52] Stymphalides undæ.
[53] Partheniumque nemus? vestra virtute [54] relatus
[55] Thermodontiaco cælatus [56] baltheus auro,
[57] Pomaque ab insomni malè custodita dracone? 190
Nec mihi [58] Centauri potuêre resistere, necmi
Arcadiæ vastator [59] aper? nec profuit [60] Hydræ
Crescere per damnum, geminasque resumere vires?
Quid? Cum [61] Thracas equos humano sanguine pingues,
Plenaque corporibus laceris præsepia vidi, 195

41 A cœlo.
42 Ad labores.
43 Sic alibi de se Poeta loquitur, cum in longa & periculosa navigatione magna esset actus tempestate: aiebat enim in exilium proficiscens: Nec letum timeo, genus aut miserabile leti: Demite naufragium, mors mihi munus erit.
44 Indignatur Hercules, quòd cùm sævissima domuerit monstra, ipse tamen dira peste dometur. Commemorat autem octodecim præclara certamina, quæ Eurystheī jussu confecit.
45 Busiris Neptuni fuit filius, qui cùm in Ægypto tyrannidem exerceret, hospitesque immolaret, ab Hercule aris impositus, fuit jugulatus. Ab Hercule Busirin interfectum esse docet Deianira ipsum sic alloquens: Si te vidisset cultu Busiris in isto, Hinc victor victo nempe pudendus eras.
46 Terræ matris.
47 Antæus Libyæ fuit gigas, qui omnes provocabat ad luctam, victosque interficiebat. At Hercules cum illo congressus, animadvertit eum quoties sterneretur, valentiorem surgere. Terra enim, cujus erat filius, vires subministrabat. Eum igitur Hercules altius sublatum emittere spiritum coëgit.
48 Geryonis Hispani, quia tria habuisse corpora dicitur, atque in Hispania regnasse.
49 Canis est triceps, seu tria habens capita, aliud ab alio diversum. Nam unum, ut fingunt, est Leoninum, alterum Caninum, tertium Lupinum: inferorum est custos. Hunc Cerberum triplici catenâ vinctum, Hercules ad superos jussu Eurystheī traxisse dicitur.
50 Ignivomi, quem Pasiphaë amavit, quique è Creta in Peloponnesum ad Eurystheum ab Hercule fuit adductus.
51 Augiæ regis Elidos stabulum expurgatum. Augias enim stabulum, in quo plurimum simi congestum fuerat, Herculi purgandum locavit. Hercules igitur, cùm illud, immisso Alpheo Elidis fluvio, purgasset, Augias de pacta mercede tergiversatus est. Quam rem indignè ferens Hercules, urbem diripuit, ipsumque Augiam regno ejecit.
52 Stymphalis Arcadiæ palus est: circa quam aves erant aquaticæ, ferreas pennas habentes, tantæ magnitudinis, ut Solis radios obumbrare dicerentur: quæ cùm omnem Arcadiam devastarent, sagittis ab Hercule fuerunt confixæ. A Stymphalide palude, in qua natabant, Stymphalides fuerunt appellatæ.
53 Mons Arcadiæ, ubi cervam æneos habentem pedes & aurea gerentem cornua cepit.
54 Hercules enim ab Eurystheo jussus, ut aureum cingulum Hippolitæ, Amazonum reginæ, ad se adferret, Amazonas ipsas, juxta Thermodontem fluvium habitantes, una cum Theseo devicit, indeque reginæ aureum cingulum reportavit.
55 Thermodon fluvius est Cappadociæ, juxta quem olim Amazones habitarant.
56 Militare cingulum.
57 Hesperidum poma, quæ cùm essent aurea, à pervigili dracone custodiebantur. Ea quoque Eurystheī jussu, dracone interfecto, Hercules rapuisse fertur, & ad Eurystheum retulisse.
58 Hercules Centauros, Thessaliæ populos, mediâ parte equos mediâ homines, à Pholo susceptus hospitio debellavit. Cùm enim Pholus Centaurus vini dolium, olim à Baccho donatum, ea conditione ut nunc vinum proferret, cùm Hercules adesset, in honorem Herculis ipsius reservasset, fortè odore illius vetustissimi vini, propinqui Centauri ebrii effecti, in ædes Pholi impetum fecerunt: quo perterrefacto, solus Hercules non illis solum restitit, verùm multos quoque ipsorum interfecit.
59 Quem vivum ad Eurystheum portavit.
60 Nam recisō uno capite, duo renascebantur.
61 Equos Diomedis regis Thraciæ. Hercules enim Diomedem, Thraciæ regem, qui equos suos advenarum carne pascebat, occidit, eumque equis suis epulandum apposuit.

Vilaque

Vilaque dejeci, dominumque ipsosque peremi?
His [62] elisa jacet [63] moles Nemeæa lacertis?
Hâc [64] cœlum cervice tuli? [65] Defessa jubendo est
Sæva Jovis conjux: ego sum indefessus agendo.
Sed nova pestis adest: cui nec virtute resisti,
Nec telis armisve potest. Pulmonibus errat
Ignis edax imis, perque omnes pascitur artus.
[66] At valet [67] Eurystheus. Et sunt, qui credere possint
Esse Deos? dixit. Perque altum saucius Oeten
Haud aliter graditur, quàm si venabula tigris
Corpore fixa gerat, factique refugerit [68] auctor.
Sæpe illum gemitus edentem, sæpe frementem,
Sæpe retentantem totas infringere vestes,
Sternentemque trabes, incursantemque videres
Montibus, aut patrio tendentem brachia cœlo.
Ecce Lichan trepidum, & latitantem rupe cavatâ
Adspicit: utque dolor rabiem collegerat omnem;
Túne, Licha, dixit, [69] feralia dona tulisti?
Túne meæ necis auctor eris? Tremit ille, pavetque
Pallidus: & timidè [70] verba excusantia dicit.
Dicentem, [71] genibusque manus adhibere parantem,
Corripit Alcides: & terque quaterque rotatum
Mittit in [72] Euboicas, tormento [73] fortius, undas.
Ille per aërias pendens, [74] induruit auras.
Utque ferunt imbres gelidis [75] concrescere ventis;
Inde nives fieri: nivibus quoque [76] molle rotatis
Adstringi & spissa glomerari grandine corpus:
Sic illum validis [77] actum per inane lacertis,
Exsanguemq, metu, nec quicquam humoris habentem,
In rigidos versum silices prior [78] edidit ætas,
Nunc quoque in Euboico scopulus brevis emicat altè

62 Strangulata, suffocata.
63 Intelligit leonem vastæ magnitudinis in sylva Nemeæa, [Additur post hunc versum in vulgatis, hic versus, His Cacus horrendum Tyberino gurgite monstrum: hic autem versus in plerisque non apparet, & in simili Herculis querelâ apud Senecam in Hercule Oetæo, & apud Ciceronem in Tusculanis nulla Caci mentio fit, ideoque hic admittendum esse non censet Heinsius.]
64 Hac cervice cœlum humeris sustinui, vice Atlantis. Tradunt enim, cum Gigantes adversus Deos pugnarent, Deos omnes in unam cœli partem concurrisse tantumq; ponderis adjecisse, ut cœlum ruinam minari videretur, quapropter Herculem cum Atlante humeros cœlo supposuisse. Alii affirmant, Herculem, fesso olim Atlante, & humerum mutare cupiente, tamdiu cœlum sustinuisse, quoad ille humerum mutaret. 65 Huc pertinet, quod alt alibi: Non potuit Juno vincere, vinciamor. 66 q.d. Ego qui virtute meâ universum terrarum orbem à monstris liberavi tantis conficior cruciatibus: Eurystheus verò, omnium imquissimus, nullaque virtute præditus, bene habet. 67 Stheneli, Mycenarum regis, filius, qui, impellente Junone, Herculem varia pericula adire jussit. 68 [Hæc imitatus est noster, Lib. xiv. de Polyphemo cæco montibus inerranti. Ille quidem totam tremebundus obambulat Ætnam, Prætentatque manu silvas: & luminis orbus Rupibus incursat. Fremitus enim animi quam maximè anxii indicium certissimum. 69 Crudelia, immania [ita in Ibide, Quam qui dona tulit Lernæo tincta veneno Euboicasque suo sanguine tinxit aquas.] 70 Fuerat enim Lichas ignarus, ut supra ad v. 155. 71 Et supplicare parentem alibi. 72 In mare Euboicum. 73 Validius quam machina bellica: est autem tormentum instrumentum bellicum, à torquendis saxis, i.e. cum impetu mittendis, appellatum. 74 Durus est factus nam in scopulum fuit mutatus. 75 Simul crescere & in unum cogi. 76 [Molle ad 79 corpus referri debet. 77 [Sic Lib. xiv. de Polyphemo. Vidi iterum veluti tormenti viribus acta, Vasta gigantæo jaculantem saxa lacerto. 78 Veteres narrarunt.

79 Gurgi

79 Gurgite, & humanæ ſervat veſtigia formæ,
Quem, quaſi ſenſurum, nautæ calcare verentur;
Appellantq; 80 Lichan. At 81 tu Jovis inclyta proles
Arboribus cæſis, quas ardua geſſerat Oete,
Inque 82 pyram ſtructis, arcus, pharetramq; capacem,
Regnaque viſuras iterum Trojana 83 ſagittas,
84 Ferre jubes 85 Pæante ſatum: quo flamma miniſtro
Subdita. Dumq; avidis comprenditur ignibus 86 agger;
Congeriem ſilvæ 87 Nemeæo vellere 88 ſummam
Sternis: & impoſita clavæ cervice recumbis,
Haud alio vultu, quàm ſi conviva jaceres
Inter plena meri redimitus pocula ſertis.

79 Mari.
80 Abruptum, ac truncum: ita ut ſcopulus hic a reliquo Cenæo, velut abruptus quidam & detruncatus appareret.
81 Herculis Metamorphoſin in Deum exponit poeta.
82 Rogum, lignorum ſtruem, igni ſubjecto

ardentem, cremandorum corporum cauſa extrui ſolitam. 83 Primum quidem ſagittæ Herculis Trojana regna viderunt, cum ipſe unà cum Telamone & Argonautis Trojam expugnavit, deinde cum ob Helenæ raptum, duce Agamemnone, fuit deleta: Nam cum oraculum accepiſſent Græci, ſine ſagittis Herculis Trojam capi non poſſe, miſſus eſt Ulyſſes, qui Philocteten unà cum ſagittis illis ad exercitum Græcorum adduceret, ſed vulnere ſagittæ, quæ in pedem cecidit, impeditus Philoctetes in Lemno diu ſubſtitit: Tandem vero ſagittas Herculis apportavit ad exercitum Græcorum Trojam obſidentium. 84 Habere. 85 Philocteten Pæantis filium. 86 Lignorum ſtrues. Proprie eſt terræ accumulatio. 87 Leonis Nemeæi. 88 Summitatem Pyræ.

Herculis Apotheoſis. *Fab.* IV.

Hercules in Oeta Theſſaliæ monte præſtructo rege ac ſagittis traditis Philoctetæ Pæantis filio, qui ejus pyram ſtruxerat, flammis exuſtus eſt: ita ut immortalium deorum jus à Jove in cœlo reciperet, & aliquando placata Junone, filiæ ejuſdem nomine Hebe jungeretur. Delanira autem re audita ipſa ſe interfecit.

Amq; 1 valens, & in omne latus diffuſa ſonabat
Secutoſque artus, contemptoremque petebat
Flamma ſuum. Timuere Dei 2 pro vindice terræ,
Quos ita (ſenſit enim) læto Saturnius ore
Juppiter alloquitur? Noſtra eſt timor iſte voluptas,
O Superi: totoque libens mihi pectore 3 grator.
Quod 4 memoris populi dicor rectorque paterque:
Et 5 mea progenies veſtro quoque tuta favore eſt.
Nam quanquam ipſius datur hoc 6 immanibus actis;
Obligor ipſe tamen. Sed enim, ne pectora vano
Da metu paveant. 7 Oetæas ſpernite flammas.
Omnia qui vicit, vincet, quos cernitis, ignes:
Nec niſi 9 maternâ 10 Vulcanum parte potentem
Sentiet. Æternum eſt, à me quod traxit, & expers
Atque immune necis, nullâque domabile flammâ,
Quod ego 11 defunctum terrâ 12 cœleſtibus oris
Accipiam, cunctiſque meum 13 lætabile factum

1 Valida, vehemens, magna.
2 Pro ſalute vindicis, ac liberatoris terræ totius.
3 Gratulor.
4 Grati. Ille enim eſt gratus, qui beneficiorum eſt memor.
5 Scil. quod. Lætatur enim Jupiter, quod Dii ſint ſolliciti de Herculis filii ſui ſalute.
6 Maximis ipſius geſtis.
7 Ego tamen me vobis debere fateor.
8 Quibus Herles in Oeta monte combuſtus eſt. 9 Ex parte corporis, quod à matre ſumpſit. 10 Ignem, Metonym. effic. 11 Liberatum à terra. 12 In cœlum. 13 Lætum ac gratum.

Dis

Dis fore confido. Si [16] quis tamen Hercule, si quis
Forte Deo dolituras erit, data præmia nolet:
Sed [15] meruisse dari sciet; invitusque probabit.
Assensere Dei. Conjux quoque regia visa est
Cætera non duro, duro tamen ultima vultu
Dicta tulisse Jovis; seque indoluisse notatam.
Interea quodcunque fuit [16] populabile flammæ,
[17] Mulciber absulerat; nec cognoscenda remansit
Herculis effigies; nec quidquam ab imagine ductum
Matris habet: tantumque Jovis [18] vestigia servat.
Utque novus serpens, posita cum pelle senecta,
Luxuriare solet; squammâque nitere recenti;
Sic, ubi mortales [19] Tirynthius exuit artus;
[20] Parte sui meliore viget; majorque videri
Cœpit; & augusta fieri gravitate verendus.
Quem pater omnipotens, inter cava nubila raptum,
[21] Quadrigo curru radiantibus intulit astris.

14 Junonem saxat Jupiter, quæ semper Herculem odio fuerat prosecuta.
15 Intelliget meruisse Herculem, ut ipsi præmia darentur cœlestia, atque in numerum Deorum reciperetur.
16 Corruptibile.
17 Vulcanus, ignis. Vide quæ nos Lib. 2. vers. 5.
18 Similitudinem Jovis. Nam ut Jupiter, Deus est effectus Hercules.
19 Unde Hercules sic dictus, vide supra ver. 66.
20 Animi immortalitate.
21 Curru triumphali, cui quatuor equi alligati sunt.

Ilithyia in vetulam, & Galanthis in mustelam. *Fab.* V, & VI.

Alcmene, cum Jove Herculem conceptum propter Junonem parere non posset, implorata Junone, ea quæ partubus præsidet Lucina, quam quidam Ilithyiam interpretantur; ad fores reginæ partum impediturа, in vetulam transfigurata venit: & cum in terra residens nexis manibus partum retardaret, Galanthis præministra conspexit eam, suspicataque est eo gestu impedimento esse dominæ suæ, quo minus pareret, & providentia dolum videns, mentita est Alcmenam partu solutam. At illa imprudens resolvit manibus Alcmenam cruciatu liberavit. Cujus astutiæ gravissima pœna est prosecuta: namq; eam in mustelæ figuram convertit, ita ut ore quo mentita est pareret.

SEnsit Atlas [1] pondus. Neque adhuc Stenelejus ira
Solverat Eurystheus; odiumq; in [2] prole paterna
Exercebat [3] atrox. At longis anxia curis
[4] Argolis Alcmene, [5] questus ubi ponat aniles,
Cui referat nati [6] testatos orbe labores,
Cuive suos casus, Iolen habet. Herculis illam
Imperiis, thalamoque animoq; receperat [7] Hyllus?
Implêratque uterum generoso germine. Cui sic

1 Hercules in cœlum receptus urgebat Atlanta majori pondere.
2 In prolem, contra prolem. Nam odio persequebatur Hyllum & reliquos Herculis filios.
3 Crudelis, qui nihil merito Herculis filios persequebatur.
4 Argolica, quæ post mortem Herculis Thebas profecta, ibique mortua divinos meruit honores.
5 Querimonias vetulæ convenientes.
6 Celebrata atque confessa certamina.
7 Herculis ex Deianira fuit filius.

Incipit

Incipit Alcmene; Paveant tibi numina saltem;
[8] Corripiant pueri moras, tum, cum [9] matura vocabis
Præpositam similis parientibus [10] Ilithyiam;
Quam mihi [11] difficilem Junonis [12] gratia fecit,
Namque laborifera cùm jam natalis adesset
Herculis, & [13] decimum premeretur sidere signum:
[14] Tendebar [15] gravitas uterum mihi: quodq; ferebam.
Tantum erat ut posses auctorem dicere tecti
Ponderis esse Jovem. Nec tam tolerare labores
Ulteriùs poteram: quin nunc quoque frigidus artus,
Dū loquor, [16] horror habet; pariq; est meminisse doloris.
[17] Septem ego per noctes, totidem cruciata diebus,
Fessa malis, tendensque ad cœlum brachia, magno
Lucinam, [18] Nixosque pares clamore vocabam.
Illa quidem venit, sed [19] præcorrupta, meumque
Quæ donare [20] caput Junoni vellet [21] iniquæ.
Utque meos audit gemitus; subsedit in illâ
Ante fores arâ: [22] dextroque à poplite lævum
Pressa genu, digitis inter se [23] pectine junctis,
[24] Sustinuit partus. Tacitâ quoque [25] carmina voce
Dixit: & inceptos [26] tenuerunt carmina partus.
[27] Nitor, & ingrato facio convicia demens
[28] Vana Jovi: cupioque mori: maturaque duros
[29] Verba queror: silices, Matres [30] Cadmeides adfunt;
Votaque suscipiunt; exhortanturque dolentem,
Una ministrarum mediâ de plebe Galanthis,
Flava comas, aderat, faciendis strenua jussis;
Officiis dilecta suis. Ea sensit iniqua
Nescio quid Junone geri: dumque exit, & intrat
Sæpe fores, [31] Divam residentem vidit in arâ;
Brachiaque in genibus digitis connexa tenentem:
Et Quæcunque es, ait, dominæ [32] gratare, [33] levata est
Argolis Alcmene: potiturque [34] puerpera [35] voto.
Exsiluit, junctasque manus [36] patefacta remisit.
[37] Diva potens uteri. [38] Vinclis levor ipsa remissis.
Numine decepto risisse Galanthida fama est.
Ridentem, prensamque ipsis Dea sæva capillis
Traxit, & è terra corpus relevare volentem

8 Breviores faciant. 9 Partui propinquas. 10 Ilithyia Dea est, quæ parentibus præesse dicitur, quam & Lucinam appellant, quod in lucem nascentes producat. Hanc filiam Junonis fuisse ferunt: quibus & Ovidius adstipulari videtur. 11 Adversum. 12 Potentia Junonis, quæ tantum gratia apud Ilithyiam valuit, ut, quæ mihi adesse debebat, obfuerit. 13 Et cum jam decimus ageretur mensis. Duodecim enim sunt Zodiaci signa, quibus duodecim menses distinguuntur. 14 Distendebar. 15 Pondus. 16 Tremor. 17 Alter Bromia apud Plautum, quæ Alcmenam statim, & sine aliquo prorsus dolore peperisse ait: Dum (inquit) hæc geruntur, interea uxorem tuam neq; gementem, neque plorantem mostrum quisquam audivimus. Ita profecto sine dolore peperit. 18 [Nixi sunt Dii qui puerperis præsident: Festus esse vult, ut forte hic legendum Nixosque pari clamore: Officium horum Deorum optime explicatur in Glossa veteri in hunc locum, quæ scribitur in codice MS. Twisdenio; verba sunt, Nexi sunt Dei, (scribitur enim Nexosque pares sed emendatur Nixos) qui connectunt membra mulierum soluta ad partum. Unde dicuntur nexi. Nixosque pares, duo sunt fratres, Dii partus, sicut & Lucina. Heinsius.] 19 Ante à Junone corrupta, subornata. 20 Meam vitam. 21 Inimica. 22 Ut partum Alcmenæ impediret. 23 Pectinatim, ac cancellatim junctis digitis. 24 Remorata est, retardavit. 25 Incantationes. 26 Retinuerunt. 27 Enitor, ut pariam. 28 Nihil profuturæ. 29 Verbis. 30 Thebanæ. 31 Ilithyiam, vel Lucinam. 32 Gratulare. 33 Soluta & liberata est partu. 34 Quæ jam peperierat. 35 Adepta est id quod cupiebat. Peperit enim ut optabat. 36 Scrupefacta. 37 Ilithyia. 38 Digiti, quos Dea pectinatim hucusque junxerat, qui quæ mihi, ut vincula, impedimento erant, resolutis.

39 Arcuit:

39 Vetuit è terra surgere Galanthida, cum vellet.
40 Agilitas.
41 Mustela per os parere mendacium est: quod tamen ideo vulgo persuasum videtur, quia parvulos admodum parvos, quos ore susceptos sæpe transfert. 42 Quemadmodum etiam antea, cùm puella esset.

39 Arcuit: inque pedes mutavit brachia primos 39
40 Strenuitas antiqua manet: nec terga colorem
Amisêre suum: forma est diversa priori.
Quæ, quia mendaci parientem juverat ore,
41 Ore parit: nostrasq; domos, 42 ut & ante, frequentat

Dryope in Lotum arborem, & Iöla senex in juvenem. *Fab.* VII, VIII, & IX.

Dryope Euryti filia, soror Iole, Andræmonis con quam antè dilexerat Apollo, cùm ad lacum sac tum Nymphis dona ferens venisset, & ex arbore L ramum decerpsisset, quo parvum filium nomine A phisson, quem secum tulerat, oblectaret, in qu Lotum Nympha Lotis, fugiens Priapum, erat tra figurata, quia sacræ arboris extiterat violatrix, tr co hæsit infixa. Quem casum sororis dum Iole tri Alcmenæ, Iolaus, fratris Herculis filius, in antiq puritiam transfusus videtur. Sic enim Junonis roganti conjugi promiserat.

1 Dixit &, 2 admonitu veteris commota ministræ, Ingemuit. Quam sic 3 nurus est affata dolentē
Te tamen, ô genitrix, alienæ sanguine vestro
4 Rapta movet 5 facies. 6 Quid si tibi 7 mira soror
Fata meæ referam? 8 Quanquam lacrymæq; dolor
Impediunt, prohibentq; loqui. Fuit unica matri
(Me 9 pater ex aliâ genuit) notissima formâ
10 Oechalidum Dryope: quam virginitate carentem
Vimque Dei passam, 11 Delphos Delonque tenentē
Excipit Andræmon; & habetur conjuge felix.
Est lacus, acclivi devexo margine formam
Litoris afficiens: summum 12 myrteta coronant.
Venerat 13 huc Dryope 14 fatorum nescia; quoque
Indignere magis, Nymphis latura coronas.
Inque sinu puerum, qui nondum impleverat annum,
Dulce ferebat onus: tepidique ope lactis alebat.
Haud procul à stagno, 15 Tyrios imitata colores
In 16 spem baccarum florebat 17 aquatica lotus,

1 Finem loquendi fecit Alcmene.
2 Recordatione.
3 Iole, quam vide supra ver. 280.
4 Erepta, ablata.
5 Figura.
6 Scil. dices, aut simile quid.
7 Miranda infortunia.
8 Cùm hæc narraret Iole, more mulierum lacrymas emittebat.
9 Hac parentesi exponit Iole, cur Dryope unica matri filia fuerit.

10 Oechaliæ virginum. 11 Periphrasis est Apollinis, qui & phos & Delon in potestate sua habet. [Acclivi pertinet ad 12 litoris: veteres vus & acclivis, ut & declivus & declivis communiter dicebant. Ita Lib. 11. simul acclivo Clymeneia limite proles.] 12 Loca myrtis consita: Myrt arbor Veneri dicata. 13 Illuc. 14 Infortuniorum. 15 Purpureos. 16 baccæ ex floribus nascuntur. 17 Juxta aquas nascens. Fuit autem Nympha, quam cùm insequeretur Priapus, ut eam comprimeret, miser Deorum in arborem Loton conversa est.

Carp

Carpserat hinc Dryope, quos oblectamina nato
Porrigeret, flores: & idem factura videbar;
Namque aderam. Vidi guttas e flore cruentas
Decidere; & tremulo ramos horrore moveri.
Scilicet, ut referunt [18] tardi nunc [19] denique agrestes,
Lotis in hanc Nymphe, fugiens [20] obscæna Priapi,
Contulerat versos servato nomine vultus.
Nescierat soror hoc; quæ cum perterrita retro
Ire, & [21] adoratis vellet discedere Nymphis;
Hæserunt radice pedes. Convellere [22] pugnat:
Nec quicquam, nisi [23] summa, movet. Succrescit ab imo,
Totaque paulatim [24] lentus premit inguina cortex.
Ut vidit; conata manu laniare capillos,
Fronde manum implevit: frondes caput omne tenebant.
At puer Amphyssos (namque hoc avus Eurytus illi
[26] Addiderat nomen) materna [27] rigescere sentit
Ubera: nec sequitur [28] ducentem [29] lacteus humor.
Spectatrix aderam [30] fati crudelis; opemque
Non poteram tibi ferre, soror: quantumque valebam,
Crescentem truncum ramosque amplexa [31] morabar:
Dixi (fateor,) volui sub eodem cortice condi.
Ecce vir Andræmon, [32] genitorque miserrimus, adsunt:
Et quærunt Dryopen: Dryopen quærentibus illis
Ostendi Lotos. [33] Tepido dant oscula ligno:
Affusique [34] suæ radicibus arboris hærent.
Nil nisi jam faciem, quod non foret arbor, habebas,
Cara soror. Lacrymæ verso de corpore factis
Irrorant foliis: ac, [35] dum licet, oraque præstant
Vocis iter, tales effundit in æra [36] questus:
Si qua fides miseris, hoc me per numina juro
Non meruisse [37] nefas. Patior sine [40] crimine pœnam.
Ciximus [41] innocuæ: si mentior, arida perdam,
Quas habeo, frondes; & cæsa securibus urar.
Nunc tamen infantem maternis demite ramis;
Date nutrici: nostraque sub arbore sæpe
Nec facitote bibat; nostraque sub arbore ludat.
Cumque loqui poterit, matrem facitote salutet.
Et tristis dicat, Latet hoc sub [42] cortice mater.
Magna tamen timeat; nec carpat ab arbore flores:
Et [43] frutices omnes corpus putet esse [44] dearum.

18 Seri rustici ut qui id ante sororem amissam non admonuerunt.
19 Nunc tandem post factam sororis jacturam.
20 Quibus ille hortos tuetur: [membro erecto depingitur Priapus, quoniam qui hortos spoliabant servis à Custode horti vitiandi tradebantur: hoc ex Priapeiis abunde constat.]
21 Ire vellet.
22 Placatis.
23 Nititur, conatur.
24 Partes superiores. Pedes enim jam in radices fuerant mutati.
25 [Durus: varia & sibi contradicentia indicantur hoc verbo lentus: omnia nempe quæ denotantur Græco verbo γλίσχρος, cui ex amussim respondet.]
26 Impio fuerat.
27 Rigida ac dura fieri.
28 Trahentem, sugentem ubera.
29 Lac.
30 Mortis.
31 Retinebam.
32 Eurytus.
33 Huc tepido, utpote in quod Dryope paulo ante fuerat mutata.
34 Et proxi.
35 In quam & filia, & uxor sua fuerat mutata.
36 Roris modo stillant in folia.
37 Donec potest.
38 Querelas.
39 Nefarium supplicium.
40 Culpa.
41 Innocentes.
42 Trunco. Venuste hæc & quæ sequuntur omnia, ita ut nihil supra.
43 Arbusculas. Frutex est medius inter arbores & herbas: [Quales sunt, Rosa, Salvia, Abrotanum & similia: in eo autem ab Herbis differunt, quod caules habent perennes & lignosas: herbarum autem caules ad minimum (nam multarum radices quoque) hyeme pereunt. Ab arboribus differunt in eo quod innumeros

Ire autem lacrymans Iole commemorabat.
Hinc tepido, utpote in quod Dryope paulo ante fuerat mutata.
Et proxi.
In quam & filia, & uxor sua fuerat mutata.
Roris modo stillant in folia.
Donec potest.
Querelas.
Nefarium supplicium.
Culpa.
Innocentes.
Trunco. Venuste hæc & quæ sequuntur omnia, ita ut nihil supra.
Arbusculas. Frutex est medius inter arbores & herbas: [Quales sunt, Rosa, Salvia, Abrotanum & similia: in eo autem ab Herbis differunt, quod caules habent perennes & lignosas: herbarum autem caules ad minimum (nam multarum radices quoque) hyeme pereunt. Ab arboribus differunt in eo quod innumeros

numeros habeant exileſque truncos lentos, una ex radice exſurgentes. Arbores autem unum habent truncum de radice naſcentem, qui poſtea in ramos diffinditur: falluntur itaque qui proceritate ſolâ arbores à fruticibus diſtingui volunt, cùm arbores multi inveniantur (unico gaudentes trunco) fruticibus longe exiliores.]

44 Nymphārum.

45 Cortex: unde & libri ſunt dicti, quòd in libris, i. e. arborum corticibus veteres ſcribebant.

46 Non eſt neceſſe ut mihi morienti oculos claudas.

47 Per ſe atq; ultro.

48 [Ita in initio hujus fabulæ, Quid ſi tibi nitra ſororis Fata meæ referam.] 49 Ioles Eurycii filiæ.

50 Quæ vix videbatur ob tenuitatem. Eſt enim lanugo barba, quæ prima ab adoleſcentibus emitti ſolet.

Care vale, conjux, & tu germana, pater que,
Quis ſi qua eſt pietas, ab asuetæ vulnere ſaxis,
A pecoris morſu frondes defendite noſtras.
Et quoniam mihi fas ad vos incumbere non eſt;
Erigite huc artus, & ad oſcula noſtra venite,
Dum tangi poſſum, parvumque attollite natum.
Plura loqui nequeo. Nam jam per candida mollis
Colla 45 liber ſerpit: ſummoque cacumine condor.
Ex 46 oculis removete manus, 47 ſine munere veſtro
Contegat inductus morientia lumina cortex.
Deſierant ſimul ora loqui, ſimul eſſe: duoque
Corpore mutato rami caluêre recentes.
Dumque refert Iole fatum 48 mirabile, dumque
49 Eurytidos lacrymas admoto pollice ſiccat
Alcmena, flet & ipſa tamen: compeſcuit omnem
Res nova triſtitiam. Nam limine conſtitit alto
Pænè puer, 50 dubiaque tegens lanugine malas
Ora reformatus primos Iolaus in annos.

Callirhoës filii impuberes in viros. *Fab.* X.

Callirhoe Achelöi amnis filia, Alcmæonis, qui materno ſanguine adſperſus in Acarnaniam ſe contulerat ut expiaretur, conjugium iniit. Ex duabus Alcmæonis filios edidit, qui cùm per fallaciam à Phegeo, cui ante filiam habuerat, eſſet occiſus; petit Callirhoe à Jove liberis ſuis, ut ultores patris eſſent, annos adjiceret. Ergo ut id conſequi poſſent, Dei voluntate ex pueritia in adoleſcentes factum eſt ut cederent.

HOC illi dederat Junonia muneris [1] Hebe,
Victa [2] viri precibus. Quæ cùm juraro pararet
[3] Dona tributuram poſthac ſe talia nulli;
Non eſt paſſa [4] Themis. Nam jam diſcordia Thebæ
Bella movent, dixit: [5] Capaneuſq; niſi ab Jove vinci
Haud poterit: [6] ibunq; pares in vulnera fratres: [405

1 Eſt hæc Juventutis Dea, vel ipſa Juventa, Junonis filia, quæ Herculi in cœlum tranſlato nupſit
2 Mariti Herculis, 3 Ut quenquam juvenili ætati reſtituat. 4 Juſtitiæ Dea. 5 Hinc unus è ducibus miſſus, in oppugnanda urbe obrutus, à Jove fulmine ictus dicitur. 6 [Ire in vulnera, ut ire in arma, in bella, ire in fata, ſtario ruere in vulnera dicitur. Sic viii. Atque adeo fratres (hæc noſtris omina ſunto Prima odiis) fratres alterus in vulnera læto Marte ruent. Nec obſtat ellipſis, (antea enim, flebunt jue non ibunt que legebatur) quæ noſtro frequens. Sic viii. Et Dis cara ferar, & vertice ſidera tangam. Et lib. x. Et bicolor myrtus, & bacis cærula tinus: Heinſius.]

7 Seductâque

7 Seductâque suos mane sellure videbit
Vivus adhuc vates: 8 ultusque parentis parentem
7 Natus erat facto 10 pius & 11 scelcratus eodem:
Attonitusque malis, 12 exul mentisq; domusque,
Vultibus Eumenidum, matrisque agitabitur umbris;
Donec eum 13 conjux 14 fatale popoſcerit aurum:
Cognatumque latus 15 Phegeius 16 hauſerit enſis.
Tum 17 demum magno petet hos 18 Acheloia ſupplex
Ab Jove Callirhoë natis infantibus annos.
Jupiter his motus, 19 privignæ dona nurusque
Præcipiet: facietque viros 20 impubibus annis.

7 Subtracta terræ. Nam hiatu terræ abſorptus eſt Amphiaraus. 8 Ulciſcetur. Amphiaraus vates ſe ab uxore Eriphyle proditum cognoſcens, Alcmæoni filio mandavit, ut poſt obitum ſuum matrem Eriphylen interficeret. Quod quidem cum executus eſſet, facti conſcientiâ in inſaniam converſus eſt. 9 Filius Amphiarai Alcmæon. 10 Ulciſcendo patrem. 11 Impius occidendo matrem. Sic lib. 3. Facto pius, & ſceleratus eodem. 12 Demens, atque domo fugiens. 13 Callirhoe Acheloi filia. 14 Monile perniciosum, quod qui habebat, infortuniis vexabatur. Id autem Alcmæon ablatum matri jam Alphesiboeæ tradiderat. 15 Phegei filiorum, a quibus Alcmæon fuit interfectus. 16 Aperuerit, vulneraverit. Sic Virg. 2. Æn. Jam flammæ tulerint, inimicus & hauſerit enſis. 17 Tunc tandem poſt interfectum maritum. 18 Callirhoe Acheloi filia, Alcmæonis uxor. [Inſequentem verſum qui in vulgatis circumfertur ſuſtulit Heinſius, utpote qui in vetuſtioribus membranis non compareat: Verſa ſunt, Addat, neve necem ſinat eſſe ultoris inultam.] 19 i. e. Juventutem. Hebe enim Junonis filia, & Herculis uxor, fuit Jovis privigna, & nurus. 20 Puerilibus.

Byblis in Fontem. *Fab.* XI.

Miletus ex inſula Creta in Aſiam profectus, ibi urbem ſui nominis conſtituit. Huic ex Meandri filia, Byblis & Caunus nati ſunt. Byblis cum fratrem corporali amore potius, quam pio patrioque more diligeret, nec veſaniam cupiditatis compeſceret, atque per litteras deteſtandum amorem indicaviſſet, futili veſania ipſe inſtinctus, patria profugit. Cujus illa dum veſtigia proſequitur, multas permenſa gentes, noviſſimè in Cariam venit, ibique aſſiduo mœrore & fletu fatigata cum concidiſſet, Nympharum Lelegidum miſericordia excidentes lacrymæ in fontem converſæ ſunt, qui Dominæ nomine eſt inſignis.

HÆC ubi 1 faticano venturi præſcia dixit
Ore Themis; vario Superi ſermone 2 fremebant:
Et cur non aliis 3 eadem dare dona liceret,
Murmur erat. Queritur veteres 4 Pallantias annos
Conjugis eſſe ſui: queritur caneſcere mitis
Laſiona Ceres: repetitum 7 Mulciber ævum
Poſcit 8 Erichthonio. Venerem quoq; cura futuri

1 Fata canenti. 2 Murmurabant. 3 Ut juvenes fierent. 4 Aurora, quæ aliis Hyperionis, aliis Pallantis filia dicitur. Hanc

Poeta noſter lib. 6. Paſtor. Pallantidem vocat. Proximus annus erat, Pallantide Titus eadem Didius, &c. 5 Auroræ maritus fingitur Tithonus, Laomedontis nater, quem illa rapuit, atque ita adamavit, ut ei a Parcis immortalitatem impetraverit, eumque jam ſenem factum ſucco ſuo quodam juventuti reſtituerit; ſibi vero perpetuitatem juventutis poſcere, ille exaruit, atque in cicadam verſus eſt. 6 Filium Jovis ex Electra, Cereri adamatum. 7 Vulcanus. 8 Erichthonius ex Vulcani ſemine, in terram a Pallade ipſum ſpernente, pedibus delapſo, natus eſt. Vide lib. 2.

Tangit

Tangit, & [9] Anchiſæ renovare paſciſcitur annos.
Cui [10] ſtudeat, Deus omnis habet: creſcitque favore
Turbida ſeditio; donec ſua Jupiter ora
Solvit: &, O, noſtri ſi qua eſt reverentia, dixit,
Quò [11] ruitis? Tantumne ſibi quis poſſe videtur,
Fata quoque ut ſuperet? Fatis [12] Iolaus in annos,
Quos egit, rediit: fatis juveneſcere debent
[13] Callirhoe geniti; non ambitione, nec armis.
Vos etiam, quoque hoc animo meliore feratis,
Me quoq; fata regunt: quæ ſi mutare [14] valerem,
Nec noſtrum ſeri [15] curvarent [16] Æacon anni,
Perpetuumque ævi florem Rhadamanthus haberet
Cum Minoe meo: qui propter amara ſenectæ
Pondera deſpicitur, nec, quo priùs, ordine regnat.
Dicta Jovis movere Deos. Nec [17] ſuſtinet ullus
(Cùm videant teſſos Rhadamanthon & Æacon annis,
Et Minoa) queri. Qui, dum fuit integer ævi,
[18] Terruerat magnas ipſo quoque nomine gentes,
[19] Tunc erat invalidus; [20] Deionidenque juventæ
Robore Miletum, Phœboque parente ſuperbum,
Pertimuit: credenſque ſuis inſurgere regnis,
Haud tamen eſt patriis [21] arcere penatibus auſus,
Sponte fugis, Milete, tuâ; celerique carinâ
Ægæas [22] metiris aquas; & in [23] Aſide terrâ
Mœnia conſtituis, [24] poſitoris habentia nomen.
Hic tibi, dum ſequitur patriæ curvamina ripæ
Filia [25] Mæandri toties redeuntis eodem,
Cognita Cyaneë, præſtanti corpore formâ.
Byblida cum Cauno prolem eſt enixa gemellam.
Byblis in exemplo eſt, ut ament conceſſa puellæ:
Byblis [26] Apollinei correpta cupidine fratris,
Non ſoror ut fratrem, nec [27] qua debebat, amavit.
Illa quidem primò nullos intelligit ignes:
Nec peccare putat, quod ſæpius oſcula jungat:
Quòd ſua fraterno circumdet brachia collo:
[28] Mendacique diu pietatis fallitur umbrâ.
Paulatim [29] declinat amor; viſuraque fratrem

9 Ex quo concepit Æneam.
10 Faveat.
11 Quid ſine ulla ratione affectatis?
12 Supr. v. 490.
13 Supr. v. 415.
14 Ergo ipſi Jovi fatum inſuperabile.
15 incurvum ſenectute rederent.
16 Æacus, Rhadamanthus & Minos Jovis filii ob inclytam juſtitiam inferorum judices delecti ſunt. Fuerat autem Minos rex Cretæ, de quo vide initium Libri 8.
17 Nec ullus audet conqueri.
18 Nam Minois imperium late patebat.
19 Cum Jupiter ea diceret.
20 Deiones ex Phœbo filium qui Minoe jam ſeneſcente, Cretæ regnum invadere moliebatur: verum à Jove deterritus in Aſiam navigans, Miletum urbem de ſuo nomine condidit. Ibi ex Cyane Nympha gemellos Caunum & Byblida. Sed Byblis cum adoleviſſet, ita fratris amore ardere cœpit, ut epiſtolâ quoque in amplexus ſuos pe re auſa ſit. Cæterum Caunus nefandam ſororis libidinem deteſtatus, ex patri fugit: Byblis vero ejus veſtigia ſecuta, cum jam multas regiones, peragr tandem in Cariam venit, ibique aſſiduo mœrore & fletu defatigata ac confec fontem ſui nominis mutata eſt. [De matre autem Byblidis multum variant thologi: quidam Ovidii Codices Crenein illam vocant κρήνη τῆς Καρίας quod nomen Nymphæ conveniens. Antonino Liberali Eidothea Carum Reg lia uxor Mileti: Parthenio autem Tiagaſia. Conon in Bibliotheca Photii mat Byblida à Cauno fuiſſe perdite amatam, in quo ab omnibus diſcedit.] 21 Creta ac imperio ſuo expellere. 22 Ægæum mare tranſis. 23 In Aſia 24 Conditoris ſc. Mileti Solis filii. 25 Meandros fluvius eſt Phrygiæ adeo xuoſus, ut in ſe ipſum redire videatur. 26 Apollinis ex Mileto ne potis. 27 tenus. 28 fallaci ſpecie. 29 [Succreſcit: ita Horat. lib. 1. Od. 33. Ly aſperam declinat Pholoen: ita Spartian. in vita Hadriani, Imbutus imp Græcis ſtudiis, ingenio ejus ſic ad ea declinante, ut à nonnullis Græculus retur: Sucreſcit in quibuſdam codicibus invenit Heinſius: cum enim (ni lor) declinat imperitis librariis eſſet ignotum, verbum illud quod inter gloſſâ notatum invenerunt, in textum poſtea toceperunt.

Culta venit; nimiumque cupit formosa videri:
Et, si qua est illic formosior, invidet illi.
Sed [30] nondum manifesta sibi est; nullumq; sub illo
Igne facit votum: veruntamen æstuat intus.
Jam [31] dominum appellat: jam [32] nomina sanguinis odit:
Byblida jam mavult, quàm se vocet ille sororem.
[33] Spes tamen obscœnas animo [34] dimittere non est
Ausa suo vigilans. [35] Placidâ resoluta quiete
Sæpe videt, quod amat. Visa est quoque jungere fratri
Corpus; & erubuit quamvis sopita jacebat.
Somnus abit: [36] silet illa diu; [37] repetitque quietis
Ipsa suæ [38] speciem; dubiâque ita mente profatur:
Me miseram! [39] Tacitæ quid vult sibi noctis imago?
Quam nolim rara sit. Cur hæc ego somnia vidi?
Ille quidem est oculis [40] quamvis formosus iniquis:
Et placet, & possum, si non sit frater, amare:
Et me dignus erat. Verùm nocet esse sororem.
Dummodo tale nihil vigilans committere tentem;
Sæpe licet simili redeat sub imagine somnus.
Fetis abest somno; nec abest [41] imitata voluptas.
[42] Prò Venus, & [43] tenerâ volucer cum matre Cupido,
Gaudia quanta tuli! quam me manifesta libido
Contigit! [44] ut jacui totis resoluta medullis:
Et meminisse juvat! quamvis brevis illa voluptas,
Horque fuit [45] præceps, & cœptis invida nostris.
Ego, si liceat muta[46]nomine jungi,
Quam bene, Caune, tuo poteram nurus esse parenti!
Quam bene, Caune, meo poteras gener esse parenti!
Omnia, Di facerent, essent communia nobis;
Præter avos. Tu me vellem generosior esses.
Nescio quam faciem igitur, pulcherrime, matrem;
[47] At mihi, quæ male sum, quos tu, sortita parentes,
Nil nisi frater eris. Quod obest, id habebimus unum.
Quid mihi significant ergo mea [48] visa? quod autem
Omnia pondus habent? an habent & somnia pondus?
O Di melius! Di nempe suas habuêre sorores.
Ac Saturnus Opim [50] junctam sibi sanguine duxit,
Oceanus Tethyn, Junonem rector Olympi.
Sunt [51] Superis sua jura. Quid ad [52] cœlestia ritus
Exigere [53] humanos, diversaque [54] fœdera tento?
Ut nostro [55] vetitus de corde fugabitur ardor:
Aut; hoc si nequeo, peream precor ante; toroque
Mortua componar: positæque det oscula frater.
Et tamen [56] arbitrium quærit res ilia duorum.

30 Sed nondum se amore captam esse intelligit.
31 Ut enim amicæ vocantur dominæ, sic amatores domini appellantur.
32 Fratrem & sororem.
33 Coeundi cum fratre.
34 Immittere, concipere.
35 Dormiens. Placida enim quies somnus est.
36 Stupebat enim novâ illâ voluptate, quam senserat.
37 In mentem revocat.
38 Imaginem sui somni.
39 In qui omnia taceant animalia.
40 Quantumvis inimicis. Magna est autem pulchritudo, quæ ab inimicis quoque approbatur.
41 Imaginata.
42 Hac exclamatione Byblis se maximam illo insomnio sensisse voluptatem ostendit.
43 Delicata.
44 Quam.
45 Brevis ac velociter fugiens.
46 Sc. Soror is.
47 Cruciatur Byblis, quod Caunus sibi tantum frater, non etiam maritus sit futurus.

Insomnia. 49 Habent, faciuntque quam homines qui sorores propriis uxoducunt. 50 Consanguineam & sororem. 51 Alia jura Dii, alia homines habent. 52 Ad cœlestium exemplum. 53 Hominum mores. 54 Ad exemplum verforum fœderum & legum: alia enim sunt fœdera hominum, alia Deorum. Prohibitus, ac nefandus amor. 56 Voluntas vel, præceptum.

Pingo placere mihi: scelus esse videbitur [57] illi.
At non [58] Æolidæ thalamos timuere sororum.
Unde [59] sed hos novi? cur hæc exempla [60] paravi?
Quo feror? [61] Obscenæ procul hinc discedite flammæ;
Nec, nisi quâ [62] fas est germanæ, frater ametur.
Si tamen ipse mei captus prior esset amore,
Forsitan illius possem [63] indulgere furori.
Ergo ego, quem fueram non [64] rejectura petentem,
Ipsa petam? Poterisne loqui? poterisne fateri?
[65] Coget amor; potero. Vel, si pudor ora tenebit,
Littera celatos arcana fatebitur ignes.
Hæc placet, hæc dubiam vincit sententia mentem.
In latus erigitur; cubitoque innixa sinistro,
[66] Viderit: insanos, inquit, fateamur amores.
Hei mihi? Quo labor? quem mens mea concipit [67] ignem?
Et [68] meditata manu componit verba trementi.
Dextra tenet [69] ferrum: [70] vacuam tenet altera [71] ceram.
Incipit; & dubitat: scribit; damnatque tabellas:
Et notat; & delet: mutat; culpatque; probatque;
Inque vicem [72] sumtas [73] ponit, politasque resumit.
Quid velit, ignorat; quicquid factura videtur,
Displicet. In vultu est audacia mista pudori.
Scripta soror fuerat: visum est delere sororem.
Verbaque [74] correctis [75] incidere talia ceris:
Quam, nisi tu dederis, non est habitura salutem.
Hanc tibi mittit [76] amans: pudet, ah pudet edere nomen.
Et, si quid cupiam, quæris; sine nomine vellem
Posset agi mea causa meo: nec cognita Byblis
Ante forem, quam spes [77] votorum certa fuisset.
Esse quidem læsi poterant tibi pectoris index:
Et [78] color, & macies, & [79] vultus, & humida sæpe
Lumina, nec caussa suspiria mota patenti;
Et crebri amplexus; & quæ, si forte notasti,
Oscula sentiri non esse [80] sororia possent.
[81] Ipsa tamen, quamvis animo grave vulnus habebam,
Quamvis intus erat furor igneus, omnia feci,
(Sunt mihi Di testes) ut tandem sanior essem:
[82] Pugnavique diu [83] violenta Cupidinis arma
Effugere infelix; & plus, quam ferre puellam
Posse putes, ego dura [84] tuli. Superata fateri
Cogor, opemque tuam [85] timidis exposcere votis.
Tu servare potes, tu perdere solus amantem.
Elige utrum facias. Non hoc inimica precatur:

57 Fratri meo. 58 Macareus, Æoli filius, cum Canace sorore concubuit, exeaque filium suscepit, qui, cum a nutrice domo efferretur, se ipsum vagitu prodidit. Quare Æolus indignatus, gladium filiæ misit, quo a versusse uterum incestus vindice; Macareus vero fuga sibi consuluit. Videtur Byblis multitudini usa numero, ad majorem crimini auctoritatem conciliandam, simul & suum scelus elevandum. 59 Si ipsam reprehendit Byblis, quod nefandi amoris exempla sibi in mentem venerint. 60 Collegi? 61 Turpes flammæ, i. amores. 62 Quatenus licet atq; honestum est sorori. 63 Obsequi. 64 Repulsura. 65 Sc. Si. 66 Cautus, quid sit actuRus. Cæterum nos ei nostros amores aperiamus. 67 Ardorem, furorem. 68 Excogitata. 69 Ferreu stylum. 70 In qua nihil erat scriptum. 71 Ceratam tabellam, quam rursus, si quid deletum vellent, obtusa & plana styli parte æquabant & lævi scripturam novam: illud vocabant, sub acumen styli subire: hoc styli vertere. Sic Plaut. Dum scribo, explevi totas ceras quatuor. 72 Tabellas. Deponit. 74 Tandem ultimo emendatis. 75 Inscribere. 76 Puella amore cap 77 Cupiditatis. 78 Pallidus. 79 Mœstus. 80 Sorori convenientia. 81 Se. tam quidem, sed coactam amori succubuisse ait. 82 Conata sum ut effugere 83 Vim adferentia. 84 Patiens laborum. 85 Ego timida.

Sed quæ, cùm tibi sit junctissima, junctior esse
Expetit; & vinclo tecum propiore ligari.
Jura senes norunt: &, quid liceatque, nefasque,
Fasque sit, inquirant; legumque [86] examina fervent:
Conveniens Venus est annis [87] temeraria nostris.
Quid liceat, nescimus adhuc: & cuncta licere
Credimus: & sequimur magnorum exempla Deorum.
Nec nos aut durus pater, aut [88] reverentia famæ,
Aut timor impediet; tantum absit causta timendi.
[89] Dulcia fraterno sub nomine furta tegemus.
Est mihi libertas tecum secreta loquendi,
Et damus amplexus; & jungimus oscula [90] coram.
[91] Quantum est quod desit! miserere fatentis amorem,
Et non fassuræ, nisi cogeret ultimus ardor:
Neve merere meo [92] subscribi causta sepulcro.]
Talia nequicquam [93] peraranti cera manum: [94] summusq; in margine versus [95] adhæsit.
Protinus impressa [96] signat sua [97] crimina [98] gemmâ;
Quam tinxit lacrymis: linguam defecerat humor.
Neque suis unum famulis pudibunda vocavit;
Sit pavidùm blandita, Fer has, fidissime, nostro,
Dixit, & adjecit longo post tempore, fratri.
Cùm daret, elapsæ manibus cecidêre tabellæ.
[99] Omine turbata est: misit tamen. [100] Apta minister
Tempora nactus [101] adit; traditque latentia verba.
Attonitus subitâ [102] juvenis Mæandrius irâ,
Projicit acceptas, lectâ sibi parte, tabellas:
Atque manus retinens trepidantis [103] labore ministri,
Dum licet, [104] ô vecors, inquit, scelerate libidinis auctor,
Effuge, ait: qui, si nostrum tua [105] fata [106] pudorem
Non traherent secum, pœnas mihi morte dedisses. 580
Hæc fugit pavidus: dominæque ferocia Cauni
Dicta refert. Palles audità, Bibli, repulsâ:
Et pavet obsessum glaciali [107] frigore pectus.
Deos tamen ut rediit; pariter redière furores:
Quæque vix tales [108] ictu dedit aëre voces: 585
[109] Meritò: Quid enim temerarie [110] vulneris hujus
Indicium feci? quid, quæ celanda fuerunt,
Dum citò commisi [111] properatis verba tabellis?
Hæc erat [112] ambiguis animi sententia dictis
Petentanda mihi. [113] Nè non sequeretur euntem,
Certe aliquâ [114] veli, qualis [115] foret aura, notare

550
555
560
565
570
575
580
585
590

86 Æqualitatem ac severitatem legum. 87 Inconsiderata. 88 Pudor. 89 Suavia stupra. 90 Palam, in omnium conspectu, aut coram patre. Coram enim ad certos, Palam ad omnes refertur. 91 Q. d. Parùm admodum deest ad expendum amorem nostrum. 92 [Versum hunc pro adulterino amandat Heinsius: & res ipsa loquitur; hic enim nihil ad rem facit.] 93 Exarantem, scribentem. 94 In ultimâ marginis parte. 95 Affixus fuit & scriptus. 96 Sigillo claudit. 97 Nefarias litteras. 98 Annulo signatorio. 99 Augurio. 100 Idoneas, opportunas. 101 Cauni. 102 Caunus Mæandri nepos. Nam Cyane Mæandri filia fuit Cauni mater. 103 A facie. 104 Potes. 105 Tua mors. 106 Pudorem. 107 Timore. Consequens pro antecedente. 108 Percusso aëre. Nam ex percussione aëris vox fieri censetur. 109 Sc. Spernor. 110 Amoris, qui corda hominum vulnerare videtur. 111 Cæci. 112 Festinanter scriptis, ac missis. 113 Dubiis verbis, quæ in diversum trahi sententias possint. 114 Ne me petentem averteretur. 115 Mora à navigantibus sumta, qui, antequam pandant vela, solent notare, quæ venti sint futuri. 116 Qualis foret Cauni voluntas.

Debueram; tutoque mari decurrere: quæ nunc
Non [117] exploratis implevi lintea ventis.
Auferor in [118] scopulos igitur, submersaque toto
Obruor Oceano: neque [119] habent mea vela recursus.
Quid quòd & [120] omnibus certis prohibebar amori
Indulgere meo: tum cùm mihi ferre jubenti
Excidit, & fecit spes nostras [121] cera caducas?
Nomne vel illa dies fuerat, vel tota voluntas,
Sed potiùs mutanda dies? Deus ipse monebat;
Signaque certa dabat. Si non malè sana fuissem.
Et tamen ipsa loqui, nec me committere ceræ
Debueram; præsensque meos aperire furores.
Vidisset lacrymas; vultus vidisset amantis
Plura loqui poteram, quàm quæ [122] cepere tabellæ.
Invito potui circumdare brachia collo:
Et, si rejicerer, potui moritura videri,
Amplectique pedes: [123] affusaque poscere vitam:
Omnia feci ssem. Quorum si singula duram
Flectere non poterant, potuissent omnia mentem.
Forsitan & missi [124] sint quædam culpa ministri.
Non adiit [125] aptè: non [126] legit [127] idonea credo
Tempora: nec petiit horamq; animumq; [128] vacantem.
Hæc nocuêre mihi. Neque enim de tigride natus;
Nec rigidos silices, solidumve in pectore ferrum,
Aut adamanta gerit, nec lac bibit ille leænæ.
Vincetur. Repetendus erit. Nec tædia cœpti
Ulla mei capiam; dum spiritus iste manebit.
Nam primum, (si fata mihi revocare liceret.)
Non cœpisse fuit: cœpta expugnare, secundum est.
[129] Quippe nec ille potest (ut jam mea vota relinquam
Non [130] tamen ausorum semper memor esse meorum.
Et, quia delerim, [131] leviter voluisse videbor:
Aut etiam tentâsse illum, insidiisque petisse.
Vel certè non hoc, qui [132] plurimus urit & ussit
Pectora nostra, [133] Deo, sed victa libidine credar.
[134] Denique jam nequeo nil commisisse nefandum;
Et scripsi, & petii: [135] Temerata est nostra voluntas.
[136] Ut nihil adjiciam, non possum innoxia dici.
Quod superest, multum est in [137] vota, in crimina parvus.
Dixit: & (quæ [138] incertæ tanta est discordia mentis)
Cum pigeat tentasse, libet tentare: modumque
Exit; & infelix [139] committit sæpe repelli.
Mox [140] ubi finis abest; patriam fugit ille, nefasq;
Inque [141] peregrinâ ponit nova mœnia terrâ.

117 Non inrellectâ Cauni voluntate.
118 In maximas anxietates.
119 Nescit enim vox missa reverti, ut ait Horatius.
120 Auguriis.
121 Cerata tabella.
122 Continere potuerunt.
123 Scil. ad pedes trahis.
124 Esse possit.
125 Opportunè.
126 Elegit.
127 Eodem sensu paulò antè dixit. Apta ministet Tempora nactus abit. Priori modo Lib. 2. Dilutuleratque graves in idonea tempora pœnas.
128 Aliis curis vacuum.
129 Multis rationibus colligit Byb is melius esse, ut in incœpto persistat, quam ab eo desistat.
130 Versus Leoninus.
131 Levi amore impulsa.
132 Maximus, gravissimus.
133 Cupidine.
134 Omnino jam nefanda commisi, neque innocens possum existimari.
135 Corrupta.
136 Quamvis nihil iis, quæ jam commisi, adjungam.
137 Ad vota expalenda.
138 Inst abilis animi.
139 Committit ut sæpe repellatur. 140 Deinde cùm nullus finis ponitur Byblidos flagitio, Caunus patriam reliquit. 141 Et in Caria urbem ædificavit, quam de nomine suo Caunum appellavit.

Tum vero mœstam totâ [142] Miletida mente
Defeciſſe ferunt. Tum verò à pectore veſtem
Deripuit, [143] planxitque ſuos furibunda lacertos.
Jamqve palam eſt demens; inconceſſamque fatetur
Spem Veneris. Sine [144] quæ patriam, inviſoſq; penates
Deſerit; & profugi ſequitur veſtigia fratris.
Utque tuo [145] motæ, [146] proles Semeleia [147] thyrſo
[148] Iſmariæ celebrant repetita [149] trieænia Bacchæ:
Byblida non aliter latos ululâſſe per agros
[150] Bubaſides vidêre nurus; quibus illa relictis
[151] Caras, & [152] armiferos Lelegas, [153] Lyciamq; pererrat.
Jam [154] Cragon, & [155] Lymiren, [156] Xanthiq; reliquerat undas.
Quoque [157] Chimæra jugo mediis in partibus ignem,
Pectus & ora leæ, caudam ſerpentis habebat.
Deficiunt ſilvæ: cùm tu laſſata ſequendo
Procidis; &, durâ poſitis tellure capillis,
Bybli taces; frondeſque tuo premis ore caducas.
Sæpe etiam Nymphæ teneris Lelegeides ulnis
Tollere conantur: ſæpe, ut moderetur amori,
Præcipiunt; ſurdæque adhibent ſolatia menti.
Muta jacet; virideſque ſuis terit ungulibus herbas
Byblis: & humectat lacrymarum gramina rivo.
Naïdas his venam, quæ nunquam areſcere poſſet,
Suppoſuiſſe ferunt. Quid enim dare majus [158] habebant?
[159] Protinus, ut ſecto [160] piceæ de cortice guttæ,
Utve tenax gravidâ manat tellure [161] bitumen;
Utve ſub adventum ſpirantis [162] lene Favoni
Sole [163] remoleſcit. quæ frigore conſtitit unda,
Sic lacrymis [164] conſumpta ſuis [165] Phœbeia Byblis
[166] Vertitur in fontem, qui nunc quoq; vallibus illis
Nomen habet dominæ; nigraque ſub ilice manat.

142 Biblida Mileti filiam.
143 Percuſſit. Plangere proprie eſt percutere pectus.
144 Quæ ereptâ.
145 Concitatæ
146 Bacchæ.
147 Tuis ſacris.
148 Thraciæ.
149 Trieterica Græcè dicuntur, eò quod tertio quoque anno celebrarentur. Sed de his ſuperioribus libris dictum eſt.
150 Quæ Cariam inhabitant: eſt enim Bubaſus Cariæ regio.
151 Incolas Cariæ.
152 Populos Cariæ bellicoſiſſimos.
153 Regionem Aſiæ minoris, inter Pamphyliam & Cariam.
154 Montem.
155 Urbem.
156 Fluvium Lyciæ.
157 Monſeſt Lyciæ: qui, ut Ætna in Sicilia, fumum ac flammarum globos emittit. Quod Poëtis cauſam præbuit, ut fingerent Chimæram eſſe monſtrum, partem anteriorem leonis habens, flammas evomentem, mediam ac ventrem capræ, poſteriorem draconis. Lucret. Prima Leo, poſtrema Draco, media ipſa Chimæra. Et Ovid. Eſſe canes utero ſub virginis, eſſe Chimæram, quæ truce flammis ſeparat angue leam. Verum aliam quoque rationem hujus figmenti magis verſimilem vide in iis quæ diximus ad Lib. 6. verſ. 130.
158 Poterant? Q.d. Nihil. 159 Quo modo in fontem fuerit mutata Byblis, tribuit ſimilitudine Poëta exponit. 160 Picea arbor eſt, è cujus trunco, ſi incidatur, pix fluit. 161 Bitumen genus eſt picis ex terrâ naſcens. 162 Leniter: lenen pro adverbio. 163 Iterum mollis ac liquida fit, liqueſcit. 164 Conſumpta fuit. 165 Cui Phœbus erat avus. 166 Ovidius autem Remedio Amoris affirmat Byblida laqueo vitam finiviſſe. Byblida quid referam, vetito quæ fraſis amore Arſit, & eſt laqueo fortiter ulta nefas. Meminit ejus quoque carmine Ibin.

Iphis in marem. *Fab.* XII.

Phæstos est oppidum in insula Creta. Hic Ligdus generosi animi, ac præstantis fidei, cùm petiisset Telethusa conjuge, ut si puellam pareret, necare si autem puerum, sobolem patriæ servaret: & terque cùm pro casu futuro lachrymas dedisset mater nequiens inferre manus filiæ, Isidem in ma habuit auxilio: cujus pollicitis, illa infantem puero, decepto patre filii opinione, nutrivit. Itaq cùm ætas matura nuptiis increvisset, nihil suspica pater, obstrictus fide conjugis, Ianthen ex Tele genitam despondit. Qui inter se dum gravi am premerentur, maximè Iphis, (hoc enim pater nomi avi eum vocari voluerat) &, trepidante etiam m tre ne Iphis puella cùm infamia reperiretur, eade Dea fuit auxilio. Nam (ut totis nuptiis juga sent, Iphin in puerum transfiguravit.

FAma novi centum [1] Cretæas forsitan urbes
Inhabitet montes; sin non miracula nuper
Iphide mutata Crete propiora tulisset.
Proxima Gnossiaco nam quondam [2] Phæstia regno
Progenuit tellus, ignotum nomine Ligdum
Ingenuâ de plebe virum. Nec census in illo
Nobilitate suâ major: sed vita fidesque
Inculpata fuit. Gravidæ qui [3] conjugis aures
Vocibus his movit; cùm jam prope partus adesset.
Quæ [4] voveam duo sunt: minimo ut [5] relevêre labor
Utque marem parias, [6] Onerosior altera sors est:
Et vires Natura negat. Quod abominor, ergò
Edita fortè tuo fuerit si fœmina partu;
(Invitus mando: pietas ignoscе,) [7] necetur,
Dixerat: & lacrymis vultum lavêre profusis,
Tam qui mandabat, quam cui mandata dabantur.
Sed tamen [8] usque suum vanis Telethusa maritum
Sollicitat precibus, ne spem sibi ponat in [9] arcto.
[10] Certa sua est Ligdo sententia. Jamque ferendo
Vix erat illa gravem maturo pondere ventrem;
Cùm medio noctis spatio sub imagine somni
[11] Inachis ante torum, pompâ comitata suorum,

1 Cretenses, unde Miletus, Biblidis pater, coloniam duxerat in Asiam. Est autem Creta insula centum urbibus nobilis: unde ἑκατόμπολις dicta.
2 Tellus Phæstia, i. e. Ipsa urbs Phæstus in Creta, ubi & Gnossus.
3 Uxoris Telethusæ.
4 Optem, cupiam.
5 [Dolores puerperarum propriè vocantur Labores: hinc laborantes puerperæ Virgilio & Georgic. Primos Lucina experta labores.]

6 Nempe aliud parere, quam quod jam in utero gestabat. 7 Fuit hic et corum multorum horrendus mos, ut recens natos, qui displicerent, necare sint. 8 Semper, continuè. 9 In angusto. 10 Sic Virg. 10. Æn. Certa est tentia Turno. 11 Inachi filia Iô, de qua lib. 1. vers. 748. noster dixit. N D a linigerâ colitur celeberrima turbâ. Est hæc quam Ægyptii Isidem voc Lunamque esse putant. Alii illam pro Cerere, alii pro Junone cultam volun

Aut ſtetit, aut viſa eſt. Inerant [12] lunaria fronti
Cornua, [13] cum ſpicis nitido flaventibus auro,
Et regale [14] decus; cum qua [15] latrator Anubis,
Sanctaque [16] Bubaſtis, variuſque coloribus [17] Apis:
[18] Quique premit vocem, [19] digitoque ſilentia ſuadet;
[20] Siſtraque erant, [21] nunquamq; ſatis quæſitus Oſiris,
[22] Plenaque ſomniferi ſerpens peregrina veneni
Cum velut [23] excuſſum ſpmno, & manifeſta videntem
Sic affata Dea eſt: Pars ô Telethuſa mearum,
Pone graves curas; mandataque falle [24] mariti;
Nec dubita, cum te partu Lucina levârit,
[25] Tollere quicquid erit. Dea ſum [26] auxiliaris, opēq; ferata fero. Nec te coluiſſe querêris
Ingratum numen. Monuit, thalamoque receſſit.
Læta toro ſurgit, puriſque ad ſidera ſupplex
[27] Creſſa manus tollens, rata ſint ſua viſa precatur
Ut dolor increvit; [28] ſeq; ipſum pondus in auras
Erpulit, & nata eſt ignaro fœmina patri;
Juſſit ăli mater, puerum mentita: [29] fidemque
Res habuit: neque erat facti niſi conſcia nutrix.
Vota pater ſolvit, nomenque imponit avitum.
Iphis avus fuerat. Gaviſa eſt nomine mater,
Quod [30] commune foret, nec quenquam falleret illo.
[31] Impercepta piâ mendacia fraude latebant.
Cultus erat pueri: facies, quam ſive puellæ,
Sive dares puero, fieret formoſus uterque.
Tertius interea decimo ſucceſſerat annus;
Cum pater, Iphi, tibi [32] flavam deſpondet Ianthen:
Inter [33] Phæſtiadas quæ laudatiſſima formæ
Dote fuit virgo, [34] Dictæo nata Teluſte.
Par ætas, par forma fuit: primaſque magiſtris
Accepêre artes elementa ætatis ab iſdem.
Hinc amor ambarum [35] tetigit [36] rude pectus: & æquum
Vulnus utrique tulit. Sed erat [37] fiducia diſpar.

12 Tale erat Iſidis ſimulacrum, cujus cornua lunaria referebant Lunam.
13 Inſignia hæc ſunt Cereris, quam Iſis repræſentabat.
14 Intellige vel ſceptrum, vel diadema corniculatum.
15 Mercurius ab Ægyptiis colitur ſub canis figura, ſignificantibus eum fuiſſe cuſtodem Oſiridis & Iſidis, Anubiſque appellatur. 16 Dicta Ægyptiis ſacra, præcipue in urbe Bubaſti.
17 Nonnulli hunc eundem cum Oſiride putant, neque immerito. Habitus hic eſt ab Ægyptiis pro Deo, & ſub viri bovisimagine cultus, qui corpore niger, candida fronte, in tergore vero alba nota inſignis, duplicibus pilis in cauda. & lingua cantharo notatus eſſet.

certos eum vitæ annos excedere non licebat, quibus peractis à Sacerdotibus in unte demergebatur: mox, ubi hunc ſatis luxiſſent, alius quærebatur. 18 Deus ilentii, quem Harpocratem vocant. 19 Nam imaguncula Horpocratis, digito ori imoto, taciturnitatis ſymbolum eſt. 20 Σείσρον Græcum eſt nomen, à σείω, quatiendo dictum. Erat enim crepitaculum aureum, cujus agitatione ſonitum ddebant, in ſacris Iſidis ſolenne. Virg. Regina in mediis patrio vocat agmine ctro. 21 Oſiris Deus eſt Ægyptiorum, Iſidis maritus, quem amiſſum Ægyptii uximo cum mœrore quærebant; alium vero inventum ingenti lætitia proſequebantur. 22 In pompa ſacrorum Iſidis geſtabatur etiam ſerpens, vel Aſpis, cujus morſu homines gravi ſopore inducto moriuntur. 23 Excitatam. 24 Ligdi. 25 i.e. ſuſcipere: quos enim alere nolebant, eos aut interficiebant, aut exponebant. 26 Opem ferens parturientibus. 27 Mulier Cretenſis, ſc. Telethuſa. 28 Poſtquam peperit, ponduſque uteri in lucem extulit. 29 Et re credita eſt. 30 Puero & puellæ. Nam Iphis tam fœmina, quam mas, appellari poterat. 31 Non percepta, non intellecta. 32 Forte flavis crinibus decoram. 33 Creteſes ex urbe Phæſte. Vide ſupra v. 670. 34 Cretenſi. Dicte enim Creta ons eſt. 35 Commovit. 36 Rudem animum & amandi imperitum. 37 Diffiſus: nam Iphis diffidebat ſe viri officio fungi poſſe, Ianthe vero contra fidebat, ſe munera mulieris optimè obituram.

Conjugii [38] pactæque exſpectat tempora tædæ:
[39] Quamque virum putat eſſe, ſuum fore credit Ianthe.
Iphis amat, qua poſſe frui deſperat, & [40] auget
Hoc ipſum flammas: [41] ardetq; in virgine virgo.
Vixq; teneus lacrymas, [42] Quis me manet exitus, inquit,
Cognita quam nulli, quam prodigioſa, novæque
Cura tenet Veneris? Si Di mihi parcere vellent;
[Perdere debuerant: ſi non & perdere vellent;]
[43] Naturale malum ſaltem & de more dediſſent.
Nec vaccam vaccæ, nec equis amor urit equarum.
Urit oves aries: ſequitur ſua fœmina cervum.
Sic & aves coëunt: interque animalia cuncta
Fœmina fœmineo correpta cupedine nulla eſt,
Vellem nulla forem. Ne [44] non tamen omnia Crete
Monſtra ferat; taurum dilexit [45] filia Solis,
Fœmina nempe marem. Meus eſt furioſior illo,
Si verum profitemur, amor. Tamen illa ſecuta eſt
Spem Veneris: tamen illa dolis & imagine vaccæ
[46] Paſſa bovem eſt; & erat, qui deciperetur, adulter.
Huc licet è toto [47] ſollertia [48] confluat orbe,
Ipſe licet revolet ceratis [49] Dædalus alis;
Quid faciet? num me puerum de virgine doctis
Artibus efficiet? num te mutabit Ianthe?
[50] Quin animum firmas, teque ipſa [51] recolligis, Iphi:
Conſiliique inopes & ſtultos [52] excutis ignes?
Quid ſis nata vide: ([53] niſi te quoque decipis ipſam)
Et [54] pete, quod fas eſt: & ama, quod fœmina debes.
(Spes eſt quæ capiat: ſpes eſt quæ paſcat amantem.)
[55] Hanc tibi res adimit: Non te cuſtodia caro
Arcet ab amplexu, nec cauti cura mariti.
Non patris aſperitas, nec ſe negat ipſa roganti.
[56] Nec tamen eſt potiunda tibi; nec, ut omnia fiant,
Eſſe potes felix; ut Dique hominesque laborent.
[Nunc quoq; votorum pars [57] nulla eſt vana meorum:
Dique mihi faciles, quidquid valuêre, dederunt.]
Quodq; ego, vult genitor, vult ipſa, ſocerq; futurus:
At non vult Natura, potentior omnibus iſtis;
Quæ mihi ſola nocet. Venit ecce optabile tempus
[58] Luxque jugalis adeſt: ut jam en fiat Ianthe,
Nec [59] mihi continget [60] mediis ſitiemus in undis.
[61] Pronuba quid Juno, quid ad hæc, [62] Hymenæe, venitis

38 Pactarum nuptiarum.
39 Iphin, quam Ianthe credit eſſe virum, credit quoque ſuum fore maritum.
40 Quod virgine amatâ ſe frui poſſe deſperabat.
41 Virgo virginis amore inflammatur, quod maximè mirandum eſt.
42 Quem exitum meus amor ſortietur, cum Ianthe amatâ frui non poſſim?
43 Naturalem amorem ut virtum non virginem amarem. [Præcedentem verſum pro ſpurio damnat Heinſius.]
44 Ut ferat.
45 Paſiphae. Minois uxor. Vide ſupra Lib. 8. Fab. 2.
46 Subacta valuit ferre jugum tauri ruentis in Venerem, incluſa, nempe vaccæ ligneæ.
47 Ingenii perſpicacitas & acumen.
48 Conveniat.
49 Sic enim vaccam ligneam fabricatus erat.
50 Cur non conſtantiâ uteris? Se ipſam autem alloquitur Iphis.
51 Animum reſumis? 52 Abjicis, repellis? 53 Non ſolum alios, qui te maſculum eſſe credunt. 54 Et appete quod aſſequi poſſis. [Sequentem verſum damnat Heinſius.] 55 Neceſſitas & ſexus qualitas tibi hanc eripit, quam uxorem ducere cupis. 56 Nec tamen illa potes potiri. 57 Non eſt. Sic ſupra, Vellem nulla forem. [Et hoc diſtichon quoque rejecit Heinſius.] 58 Dies nuptiis dictus. 59 Quia illâ potiri non potero. 60 Inſtar Tantali, ad quem poeta alludere videtur. 61 Quæ nuptiarum præſes in nuptiis ritè contractis invocabatur. 62 Erat hic nuptiarum Deus.

[61] Sacra ; quibus qui ducat abest, ubi [64] nubimus ambæ?
[65] Pressit ab his vocem : nec [66] lenius altera [67] virgo
Æstuat : utque celer venias, [68] Hymenæe, precatur.
Quod petitbæc, Telethusa timens modo tempora differt:
Nunc ficto languore moram trahit. [69] Omina sæpe,
[70] Visaque [71] caussatur : sed jam consumserat omnem
Materiam [72] ficti ; dilataque tempora [73] tædæ.
Institerant ; nouisque dies reditbat : At [74] illa
Crinalem capiti vittam natæque sibique
Detrahit : & passis aram complexa capillis,
Isi, [75] Paretonium. [76] Mareoticaq; arva, [77] Pharonque
Quæ colis, & septem digestum in [78] cornua Nilum ; 775
Fer prevor, inquit, opem : nostroque medere timori.
Te Dea, te quondam, tuaque hæc [79] insignia vidi :
Cunctaque cognovi ; comitesque facesque sonumque
[80] Sistrorum : memorique animo tua jussa notavi.
Quod videt hæc lucem, [81] quòd non ego ponior ipsa; 780
Consilium, monitumque tuum est. Miserere duarum,
[82] Auxilioque juva. Lacrymæ sunt verba secutæ.
Visa Dea est movisse suas (& moverat) aras.
Et templi tremuêre fores, imitataque Lunam
[83] Cornua fulserunt ; crepuitque sonatile sistrum. 785
Non secura quidem, [84] fausto tamen omine læta
Mater abit templo. Sequitur comes Iphis euntem,
Quàm solita est, majore gradu : nec candor in ore
Permanet ; & vires augentur ; & acrior ipse est
Vultus : & incomtis brevior mensura capillis. 790
Plusque vigoris adest, habuit quam fœmina : jam quæ
Fœmina nuper eras, puer es. Date munera templis,
Nec timidâ gaudete fide. Dant munera templis,
Apdunt & [85] titulum : titulos breve carmen habebat :
Dona puer solvit, quæ fœmina voverat, Iphis, 795
Postera lux radiis latum patefecerat orbem ;
Cùm Venus, & Juno, sociosque Hymenæus ad [86] ignes
Conveniunt : potiturque suâ puer Iphis Ianthe.

63 Nuptiarum
64 Nubere fœminarum est proprium.
65 Post hæc siluit.
66 Minùs.
67 Ianthe amore ardet, quæ Iphin cui fuerat desponsata, marem esse credebat.
68 Nuptiarum Deus.
69 Auguria.
70 Et somnia.
71 Excusat ac caussam esse ait.
72 Fingendi.
73 [Nuptiarum : faces enim seu tædæ novis nuptis præferebantur, è pinu plerumque confectæ ; ea enim arbor gummi abundat, & accensa multùm flammat. Catullus in Epithalamio pineam quatet tædam.]
74 Telethusa.
75 Oppidum Ægypti, ubi potissimùm colebatur Isis.
76 Est Mareotis in Ægypto lacus Alexandriam alluens.
77 Insula Ægypti, hodiè Alexandria portæ juncta, notabilis ingenti turri, seu specula, quæ & ipsa Pharos dicta fuit, incensis nocturnis facibus navigantibus prælucens. 78 Ostia. Nam Nilus septem ostiis egreditur in mare. 79 In ara enim Isidis ea omnia simulacra erant, quæ in somnis viderat Telethusa. Supra vers. 687. 80 De Sistro diximus suprà ad vers. 605. 81 [Hoc hemistichium pro suspecto habet Heinsius : codicum enim mira varietas ; nec ratio per se patet, cur Telethusa pœnam adeo extimescat, ut pro amotâ pœnâ gratias Isidi habeat : minabatur equidem Ligdus se injuriam infanti illaturum, modo esset fœmina ; de pœna autem in uxorem irrogandâ verbum nullum.] 82 Sic. Virg. 10. Æn. Neque illos Juveris auxilio. Pleonism. 83 Vide suprà vers. 689. 84 Felici augurio. 85 Ἀνάθημα. 86 Ad sacrificia : quæ in nuptiis Junoni, Hymenæoque, ac Veneri conjugalibus Diis celebrantur.

P. Ovidii Nasonis
METAMORPHOSEΩN
LIBER X.

Orphei descensus ad inferos, & Olenus & Lethæa in arbores. *Fab.* I.

Orpheus Eurydice interempta ad inferos descendit, & Dito impetravit ut eam reduceret ad superos, si proposita, si sequentem non respexisset: quod ille præstare non potuit. Revocata igitur ad inferos, Orpheus non aliter stupuisse dicitur, quam pastor, qui viso Cerbero, quem ab inferis traxerat Hercules, nimio pavore in saxum versus est: quamque Olenus & Lethæa, quæ cum pulcritudine superba Deabus se prætulissent, deque ea supplicium sumere vellent, uxoris culpam Olenus in se transferre voluit: sed que ambo in saxa mutati. Orpheus postea dolore ac fletu finito, ne rursus conjugale desiderium eripiretur, puerilem Venerem instituit.

INdè per immensum croceo velatus amictu,
Aëra digreditur, [1] Ciconumque Hymenæus ad oras
Tendit: & Orphëâ [2] nequicquam voce vocatur.
Adfuit ille quidem: sed nec [3] solennia verba,
Nec lætos vultus, nec felix attulit omen.
[4] Fax quoque, quam tenuit, lacrymoso stridula fumo
[5] Utque fuit, nullos invenit motibus ignes.

1 Ad oras Thraciæ in qua populi Cicones ad Ismarum montem & Bistonidem lacum habitantes. 2 Frustrà: neque enim felices illæ nuptiæ fuerunt. 3 Qualia hæc essent, Faustæ felicesque hæ fiat pri e. 4 Quinque facus antè novam nuptam præferri solebant. 5 [Prosicu rat. Sic noster possim, Fast. 112. Utque erat in dubio procubuêre solo. Hæc quoque funestos, ut erat, laniata capillos. Et, utque erat immissis pupp Sæpe ante capillis. Impersonaliter dictum, ut patet.]

Eri

Exitus auſpicio gravior: nam nupta, per herbas
Dum nova Naiadum turbâ comitata vagatur,
Occidit, in talum ſerpentis dente recepto.
Quam ſatis ad ſuperas poſtquam [6] Rhodopeius auras
Deflevit vates [7] ne non tentaret & umbras,
Ad Styga [8] Tænaria eſt auſus deſcendere portâ.
Perque [9] leves populos ſimulachraque functa ſepulchris
[10] Perſephonen adiit, inamœnaq; regna tenentem
Umbrarum [11] dominum: pulſiſque ad carmina nervis
Sic ajt: O [12] poſiti ſub terrâ numina [13] mundi,
In quem recidimus quicquid mortale creamur;
Si licet, &, falſi poſitis ambagibus oris,
Vera loqui ſinitis; Non hoc, ut [14] opaca viderem
Tartara, deſcendi; nec uti villoſa colubris
Terna [15] Meduſæi vincirem guttura monſtri:
Cauſſa viæ [16] conjux, in quam calcata [17] venenum
Vipera diffudit; creſcenteſque abſtulit annos.
[18] Poſſe pati volui: nec me tentaſſe negabo:
Vicit Amor. ſuperâ Deus hic bene notus in orâ eſt.
An ſit & hic, dubito: ſed & hic tamen [19] auguror eſſe.
Famaque ſi veteris non eſt mentita [20] rapinæ,
Vos quoq; junxit Amor. Per ego hæc loca plena timoris,
Per [21] Chaos hoc ingens, vaſtique ſilentia regni,
Eurydicis oro properata [22] retexite fila.
[23] Omnia debemur vobis: *paulumque morati,*
[24] *Serius aut citius ſedem properamus ad unam.*
Tendimus huc omnes; hæc eſt domus ultima: voſque
Humani generis longiſſima regna tenetis:
Hæc quoque, cùm juſtos matura [25] peregerit annos,
[26] Juris erit veſtri: pro munere [27] poſcimus uſum.
Quod [28] ſi fata negant [29] veniam pro conjuge, certum eſt
Nolle redire mihi: leto gaudete [30] duorum.
[31] Talia dicentem, [32] nervoſq; ad verba moventem,

6 Orpheus, Poeta Thracius. Eſt Rhodopes mons Thraciæ altiſſimus.
7 Ut.
8 Tænarus Laconicæ regionis promontorium eſt, ubi antrum oſtenditur, in quo fauces eſſe dicuntur ad inferos deducentes.
9 Corporibus carentes.
10 Proſerpinam, vel Hecaten: quæ & Porſephone Græcis dicitur.
11 Plutonem.
12 Hac oratione Orpheus perſuadere conatur Plutoni atque Proſerpinæ, ut ſibi Eurydicen uxorem reſtituant ac per aliquot adhuc annos vivere apud ſuperos permittant.
13 Peripheraſis eſt inferorum.
14 Obſcura, tenebroſa. Eſt enim Tartarus inferorum loqui, ut Meduſa pro capillis, ita pro pilis colubros ac ſerpentes habet. Meritò autem ſe excuſat Orpheus, ne ſicut Hercules, credatur ad extrahendum Cerberum illuc deſcendiſſe. 16 Uxor mea Eurydice. 17 Sic dictum volunt, quod per venas erat. 18 Volui quidem, & quantum per me licuit, laboravi ferre jacturam & deſiderium dilectæ conjugis: ſed meus in illam tam magnus eſt amor, ut ad hæc loca me deſcendere coegerit. 19 Conjicio, & ſignis colligo. 20 Nam Plutonis Proſerpinæ amore captus eam rapuit. Vide Lib. 5. 21 Per has immenſas tenebras. 22 Reſolvite, ut ad vitam poſſit redire. 23 Omnia ad vos venire neceſſe eſt. 24 Sic alibi; Tendimus huc omnes, metam properamus ad unam. Omnia ſub leges mors vocat atra ſuas. 25 Compleverit. 26 In poteſtate veſtra. 27 Ut Eurydice uti fruique poſſim. 28 Sed ſi fata mihi hoc beneficium, pro more petitum, negaverint, decrevi nolle redire ad ſuperos, ſed hic una perire. 29 Beneficium. 30 Mei & Eurydices. 31 Tanta vis Orphei cantus & rationis fuit, ut inferi, quique apud inferos variis pœnarum generibus afficiuntur, a lacrymis ſe continere & temperare nequiverint, ſimulque ab his, quæ perpetiuntur, ceſſaſſe ſupplicia. Unde Virg. 4. Georg. Quin ipſe ſtupuere domus, &c. uſque ad, tranare paludem. 32 Citharæ chordas pulſantem.

Ixfan-

Exſangues ſiebant animæ. Nec [33] Tantalus undam
[34] Captavit refugam: [35] ſtupuitq; [36] Ixionis [37] orbis.
Nec carpſere [38] jecur volucres; urniſq; [39] vacârunt
[40] Belides: [41] inque tuo, ſedilli, Siſyphe, ſaxo.
Tum primum lacrymis victarum carmine fama eſt
[42] Eumenidum maduiſſe genas: nec regia [43] conjux
Suſtinet oranti, nec [44] qui regit ima, negare:
Eurydicenque vocant. [45] Umbras erat illa recentes
Inter: & inceſſit paſſu de vulnere tardo.
Hanc ſimul, & legem Rhodopeius accipit heros
Ne flectat retro ſua lumina; donec Avernas
Exierit valles: aut, irrita dona futura.
[46] Carpitur acclivus per muta ſilentia trames
Arduus, obſcurus, caligine denſus opacâ;
Nec procul abfuerunt telluris [47] margine [48] ſummæ.
[49] Hic, ne deficeret, metuens, aviduſque videndi,
Flexit amans oculos: & protinus illa relapſa eſt.
Brachiaq; intendens, prendique & prendere certans,
Nil niſi cedentes infelix arripit auras.
Jamq; iterum moriens non eſt de conjuge quicquam
Queſta ſuo: quid enim ſeſe ſequeretur amatam?
Supremumque vale, quod jam vix auribus ille
Acciperet, dixit: revolutaque rurſus eodem eſt.
Non [50] aliter ſtupuit gemina nece conjugis Orpheus;
Quam tria qui timidus, [51] medio portante catenas,
Colla canis vidit: quem non pavor ante reliquit,
Quam [52] natura prior, ſaxo per corpus oborto:
[53] Quique in ſe crimen traxit, voluique videri
Olenos eſſe nocens, tuque ô confiſa figuræ
Infelix Lethæa, tuæ, junctiſſima quondam
Pectora, nunc lapides, quos [54] humida ſuſtinet Ide.
[55] Orantem, fruſtraque iterum tranſire volentem,
[56] Portitor [57] arcuerat: ſeptem tamen ille diebus
Squalidus in [58] ripâ Cereris [59] ſine munere ſedit.

33. Tantalus, menſa Deorum dignatus, Jovis arcana prodidit mortalibus. Quare ad inferos detruſus, inter aquas ori allabentes ſitit, nec pendentibus pomis famem expellere poteſt. Cum enim ea captare vult, à vento diſſipantur.
34 Capere conatus eſt.
35 Immobilis manſit, ut Orphei carmen audiret.
36 Ixion, cum Junonem de ſtupro interpellaſſet ad inferos damnatus, rotâ aſſiduè circumagitur.
37 Rota.
38 Tityi. Nam Tityus, cum Latonam vitiare tentaſſet, in novem jugera diſtentus, jecore ſuo vultures aſſidue paſcere narratur.
39 Ceſſarunt ab urnis geſtandis.
40 Belinepotes. Hæ vero Danai filiæ fuerunt, quæ totidem patrueles, eoſdemque maritos Ægypti filios, juſſu Danai patris ſuum quæque, præter unam Hypermneſtram quæ Lynceo pepercit, prima nocte interfecerunt: unde ad inferos detruſæ, cribris aquam haurire finguntur. 41 Siſyphus, Æoli filius, cum Iſthmum infeſtaret, ad inferos detruſus, ſaxum in montis cacumen ſubvolvere cogitur, qui ſemper in vallem devolvitur. 42 Furiarum quarum nomina, Megara, Tiſiphone & Alecto. Sic dictæ per antiphraſin quaſi minime εὐμενεῖς, i. e. benevolæ. 43 Proſerpina. 44 Periphraſis eſt Plutonis. 45 Inter umbras. Anaſtrophe. 46 Per tramitem arduum Orpheus ab inferis ad ſuperos aſcendit. 47 Extremitate. 48 Superna terræ. 49 Tunc timens Orpheus, ne Eurydice ſe deſereret, ad eum oculos convertit. 50 Ordo eſt. Non aliter Orpheus ſtupuit, quam ille, qui vidit, &c. 51 Sc. collo. Nam è tribus Cerberi collis medium catenis fuerat ligatum. 52 Humana ſc. Narrant quendam tupidum, qui metu Herculis in ſpeluncam fugerat, dum ex illa proſpiceret Herculem, Cerberum trahentem, adeo obſtupuiſſe, ut in ſaxum mutatus ſit. 53 Altera ſimilitudo. Neq; aliter ſtupuit Orpheus quam Olenos, qui cum ſciret uxorem ſuam Lethæam Diis pœnas daturam, quod forma ſua confiſa ſe Deabus præferre auſa fuiſſet, illius crimen in ſe tranſtulit, atque ita una cum uxore in ſaxum verſus fuit. 54 Ida in Phrygia multis fontibus irrigatur. 55 Precantem Orpheum. 56 Charon, qui portui inferorum præeſt. 57 Cohibuit. 58 Stygis paludis. 59 Sine ullo cibo, ut ſæpe natus.

Cura

Cura dolorq; animi, lacrymæque alimenta fuêre.
Esse Deos Erebi crudeles questus, in altam
Sé recipit [60]Rhodopen, pulsumq; Aquilonibus [60]Hæmon.
Tertius æquoreis [61] inclusum Piscibus annum
Finierat Titan [62] omnemque refugerat Orpheus
Fœmineam Venerem; seu quod malè [63] cesserat illi;
Sive fidem dederat. Multas tamen ardor habebat
Jungere se vati: multæ doluere repulsæ.
Ille etiam Thracum populis fuit auctor, amorem
In [64] teneros [65] transferre mares: citraq; juventam
Ætatis breve ver, & primos carpere flores.

60 Montes Thraciæ, Boreæ obnoxios. 61 Piscibus terminarum. Nam Pisces Zodiaci ultimum obtinent locum, annumque terminant. Significat igitur, tres annos transisse post Eurydices mortem, quibus Orpheus nullam tetigerat mulierem. 62 Virg. 4. Georg. Nulla Venus, nullique animum flexêre Hymenæi. 63 Successerat. 64 Adolescentes. 65 Auctor transferendi.

Orphei cantus, & Attis in pinum. *Fab.* II.

Ad cantus Orphei desiderantis consuetudinem conjugis, cùm plurima animalia capta vocis dulcedine convenissent, & in his etiam arbores elicitæ; inter eas stupens cantibus fuit pinus Cybeles, montis qui in Phrygia est, in quam Attis matris Deûm amasies mutatus est.

[1]Collis erat, [2] collemque super planissima campi
Area: quam viridem faciebant graminis herbæ.
Umbra loco dederat. Qua postquam parte resedit
[3] Dis genitus vates, & fila sonantia movit:
Umbra [4] loco venit. Non [5] Chaonis abfuit arbos;
Non nemus [6] Heliadum, non frondibus [7] esculus altis,
Nec tiliæ, molles, nec fagus, & [8] innuba laurus.
Et coryli fragiles, & fraxinus utilis hastis,
[9] Enodisque abies, curvataque glandibus ilex,
Et platanus [10] genialis, [11] acerq; coloribus impar,
[12] Amnicolæque simul salices, & [13] aquatica lotos.
Perpetuoque virens buxus, [14] tenuesque myricæ,
Et bicolor [15] myrtus, & [16] baccis cærula tinus:
Vos quoque flexipedes hederæ venistis, & unâ
[17] Pampineæ vites, & amictæ vitibus ulmi:
Ornique, & piceæ, [18] pomoque onerata rubenti

1 Locum describit, ubi canens Orpheus a Bacchis fuit discerptus. 2 Anastrophe 1. 3 Orpheus Apollinis & Calliopes Musæ filius. 4 In locum. Sic Virg. It clamor cœlo, i. ad cœlum. 5 Id est, quercus, quarum in Chaonia, olim Molossia, magna copia. 6 Filiarum Solis quas in arbores, populos, &c. mutatas legimus Lib. 2. Helios Sol Græcis dicitur. 7 Arbor est hæc glandifera Jovi dicata. 8 Ita dicta, quia virgo Daphne, quæ in laurum conversa est, nunquam nubere voluit. Vide Lib. 1. ver. 478. 9 Sine nodis. 10 Genio ac voluptati dicata. Foliis enim æstate Solem avertit, potantibusque umbram præbet. 11 Acer arbor est variis distincta coloribus. 12 Juxta fluvios nascentes. 13 Lotos arbor est locis humidis gaudens unde & aquatica a Poeta appellatur. Sic supra Lib. 9. In spem baccharum florebat aquatica Lotos. 14 Humiles. Virg. Non omnes arbusta juvant, humilesque myricæ. 15 Arbor est Veneri dicata. 16 [Male aprea ficus, contra fidem codicum.] 17 Pampinis & foliis ornata. 18 Pomis rubicundis.

Arbu-

Arbutus & [18] lentæ [20] victoris præmia palmæ:
Et [21] succincta comas, hirsutaque vertice pinus;
Grata Deûm [22] matri: siquidem Cybeleius Attis
Exuit hac hominem, truncoque induruit illo.

19 Flexibiles.
20 Quia victores palma coronantur.
21 Habens altas frondes.
Nam pinus in vertice solum frondes emittit, 22 Cybelæ. Vide quæ diximus ad primum hujus fabulæ versum.

Cyparissus in cupressum. *Fab.* III.

Cyparissus fuit Amycleis filius ex insula Cea. Hunc Apollo dilexit: & propter cervum patientem manus, quem per imprudentiam sagitta transfixum interemerat, manus afferentem sibi periculo eripuit, & protinus in arborem sui nominis vertit.

Adhuc hic turbæ [1] metas imitata cupressus,
Nunc arbor, puer ante Deo dilectus ab illo,
Qui citharam nervis, & nervis temperat arcum.
Namque sacer Nymphis [2] Carthæa tenentibus arva
Ingens cervus erat: lateque patentibus altas
Ipse suo capiti præbebat cornibus umbras:
[3] cornua fulgebant auro: demissaque in armos
Pendebant tereti [4] gemmata monilia collo.
Bulla super frontem parvis argentea loris
Vincta movebantur: [5] parilique ex ære nitebant
Auribus in geminis circum cava tempora [6] baccæ:
[7] Isque metu vacuus, naturâque pavore
Depositò, celebrare domos, mulcendaque colla
[8] Quamlibet ignotis manibus præbere solebat.
Sed tamen ante alios, [9] Ceæ pulcherrime gentis,
Gratus eras, Cypariſſe, tibi. Tu pabula cervum
Ad nova, tu liquidi ducebas fontis ad undam:
Tu modo texebas varios per cornua flores:
Nunc, eques in tergo residens, huc latus & illuc
Mollia purpureis frænabas ora [10] capistris.
Æstus erat, mediusque dies: [11] Solisque vapore
Concava littorei tervebant brachia Cancri.
Fessus in herbosâ posuit sua corpora terrâ
Cervus: & arboreâ [12] ducebat frigus ab umbrâ.
Hunc puer imprudens jaculo Cyparissus acuto
Fixit: & ut lævo moriensem vulnere vidit,
Velle mori statuit. Quæ non solatia Phœbus
Dixit? & ut leviter, pro [13] materiaque doleret,
Admonuit. Gemit ille tamen: munusque supremum
Hoc petit à Superis; ut tempore lugeat omni.
Jamque, per immensos [14] egesto sanguine fletus,
In viridem verti cœperunt membra colorem:

1 Metarū similis, quæ ut cupressi, in acutum tendunt.
2 In insula Cæa una è Cycladibus.
3 Torques gemmis ornati.
4 Æqualis magnitudinis
5 Cervus.
6 Quantumlibet ignotis manibus.
7 A Cæi, Ægei maris insula.
8 Capitis vinculis, quæ equis adhiberi solent, ne fugiant.
9 Significat Solem in Cancro fuisse, quo tempore maximi excitantur æstus. Est ergo periphrasis mensis Junii.
10 Trahebat, capiebat.
11 Pro qualitate rei perditæ.
12 Exhaustos emisso.

Et modo, qui niveâ pendebant fronte capilli,
Horrida cælaries fieri: [13] sumtoque rigore
[14] Sidereum gracili spectare cacumine cœlum.
Ingemuit, tristisque Deus, Lugebere nobis,
[15] Lugebisque alios, aderisque [16] dolentibus inquit.

13 Et sumta, i. accepta duritie.
14 Sideribus ornatum.
15 Cupressi enim rami apud Romanos ante fores domus, in qua erat cadaver, ponebantur, ne quis, per imprudentiam ingrediens, polluereter. 16 Morte propinquorum.

Jupiter in aquilam, & raptus Ganymedis. *Fab.* IV.

Ganymedes Trois filius primus forma cùm cæteris Ilienſibus Phrygia præferretur, & aſſiduis venationibus intereſſet, nè infamiam virentis ætatis ſubiret, Jupiter verſus in aquilam ex Ida monte eum rapuit in cœlum, miniſtrumque fecit.

TAle nemus vates attraxerat: inque ferarum
Concilio medius, turbæ volucrumque ſedebat.
Ut ſatis [1] impulſas tentavit pollice [2] chordas;
Et ſenſit varios, quamvis [3] diverſa ſonarent;
Concordare [4] modos; hoc vocem carmine movit.
Ab Jove, [5] Muſa parens, (cedunt [6] Jovis omnia regno)
Carmina noſtra move. Jovis eſt mihi ſæpe poteſtas
Dicta priùs. Cecini [7] plectro graviore [8] Gigantas,
Sparſaque [9] Phlegræis victricia fulmina campis.
Nunc opus eſt [10] leviore lyra: puerosque canamus
Dilectos Superis; [11] inconceſſiſque puellas
Ignibus attonitas meruiſſe libidine pœnam.
Rex Superûm [12] Phrygii quondam Ganymedis amore
Arſit: & inventum eſt aliquid, quod Jupiter eſſe,
Quam quod erat, mallet. Nullâ tamen [13] alite verti
Dignatur; niſi quæ poſſet ſua fulmina ferre.
Nec mora, percuſſo mendacibus aëre pennis
Abripit [14] Iliaden. Qui nunc quoque pocula miſcet,
[15] Invitâque Jovi nectar Junone miniſtrat.

1 Percuſſas.
2 Fides: Muſicorum inſtrumentorum.
3 Diverſæ. Nomen pro adverbio.
4 Varios ſonos, ex quibus conſtat harmonia.
5 Calliopen Muſam, matrem ſuam, invocat Orpheus.
6 Omnia Jovis potentiæ ſubjiciuntur. Hæc cauſa eſt cur ab Jove ſit inchoandum.
7 Sono graviore, quali bella cantari ſolent. Plectrum eſt inſtrumentum muſicum, quod Latine pecten appellatur, quo chordæ percutiuntur: ἀπὸ τῆ πλήτ]ειν, i. à percutiendo dictum. 8 Gigantomachiam, i. gigantum pugnam, de qua vid. Lib. 2. 9 Ubi fulminibus Gigantes fuerunt confecti. Quibus in terris hi fint, Scriptores non conſentiunt. 10 Humiliori ſono, amoribus convenienti. 11 Nefandis amoribus. 12 Trojani. nam Ganymedes Trois, Phrygiæ regis, filius à Jove, in aquilam verſo, raptus fingitur, ac ſibi menſæ miniſter adhibitus. 13 [Alludit Poëta ad ſignum aquilæ in cœlo, quod fulmen unguibus tenere dicitur. Ita Statius de Aquilâ Lib. xii. Illa hoſtem roſtro, atque aſſueris fulmina ferre Unguibus inceſſens. Hinc aquila Jovis Armiger dicitur multis, miniſter fulminis ales Horatio.] 14 Ganymedem. Ili nepotem. 15 Contra voluntatem Junonis, quæ, filiæ ſuæ Hebe à pociſſandi munere remotâ, rapti Ganymedis honores ægrè tulit.

Hyacin-

Hyacinthus in florem. *Fab.* V.

Hyacinthus Amyclides, dilectus ab Apolline, cùm per jocum in certamen disci venisset, altius jactum pondus non prius despicere potuit, quam capiti suo injectum. Quo elisò, post obitum ejus cruor in florem ejus nomine inscriptum vertit.

TE quoque, [1] Amyclide, posuisset in æthere Phœbus;
Tristia si spatium ponendi fata dedissent,
Quà licet æternus tamen es: quotiesque repellit
Ver Hyemem, Piscique Aries succedit aquoso;
Tu toties oreris: viridique in cespite flores.
Te [2] meus ante alios genitor dilexit; & orbis
In [3] medio positi caruerunt [4] præside Delphi;
Dum Deus [5] Eurotan, immunitamque frequentat
[6] Sparten; nec citharæ, nec sunt in honore sagittæ:
Immemor ipse [7] sui non retia ferre recusat;
Non tenuisse canes; non per juga montis iniqui
Isse comes: longaque alit [8] assuetudine flammas,
[9] Jamque ferè medius Titan venientis & [10] actæ
Noctis erat, spatioque pari distabat [11] utrimque;
Corpora velle levant, & [12] succo pinguis olivi
Splendescunt, latique ineunt certamina [13] disci.
Quem priùs aërias libratum Phœbus in auras
Misit, & oppositas disjecit pondere nubes.
Recidit in solidam longo post tempore terram
Pondus: & [14] exhibuit junctam cum viribus [15] artem.
Protinus imprudens, actusque cupidine ludi,
Tollere [16] Tænarides orbem properabat: at illum
Dura repercussum [17] subjecit in aëra tellus,
Et vultus, Hyacinthe, tuos expalluit æquè,
Ac puer, ipse Deus: collapsosque excipit artus:
Et modò te refovet; modò tristia vulnera siccat:
Nunc animam admotis fugientem sustinet herbis.
Nil prosunt artes. Erat immedicabile vulnus.
Ut si quis violas, riguove papaver in horto,
Liliaque infringat, fulvis hærentia [18] virgis;

1 Hyacinthe, Amyclæ filii.
2 Meus pater Apollo. Nam Apollinis & Calliopes Musæ filium se esse Orpheus ipse testatur.
3 Delphi urbs est Græciæ, Apollinis oraculo clarissima, quæ à Geographis in medio terrarum orbe, & velut umbilicus terræ, esse perhibetur.
4 Apolline,
5 Lacomiæ fluvium.
6 Urbem Lacedæmoniorum, quam illi muris cingere noluerunt, existimantes virtutem juvenum tuendæ urbi sufficere.
7 Suæ divinitatis.
8 Consuetudine.
9 Meridies erat.
10 Præteritæ.
11 Et à præteritâ & veniente nocte.
12 Luctaturi & lusuri oleo se inungere solebant.
13 Fuit discus lamina rotunda, 3 vel 4 digitorum crassitudine longior paulo plus pede, alias lapidea, alias terrea, lignea vel ænea, quam instar rotationis in aërem jaculabantur. Hinc Propert. Missile nunc discus habet. Pondus in orbe rotat.
14 Ostendit.
15 Nam ita emittebatur, ut in gyrum se volvens caderet in terram, infra præscriptos terminos.
16 Tænarius Hyacinthus, de Tænaro, Vide supra quæ nos ad vers. 13.
17 Sursum jecit.
18 [Ita Statius Thebaid. VII. de Rosis ---informes ornat sua gloria virgas. Virgæ liliorum rectè fulvæ dicuntur, cum infractæ fulvescant, virides cæteroquin. Heinsius.]

Mar-

Marcida demittant subito caput illa gravatum;
Nec se sustineant; spectentque cacumine terram.
Sic vultus moriens jacet; & defecta vigore
Ipsa sibi est oneri cervix; humeroque recumbit.
[19] Laberis, [20] Oebalide, primâ fraudate juventâ,
Phœbus ait: videoque tuum mea crimina vulnus.
Tu dolor es, facinusque meum, Mea dextera leto,
Inscribenda tuo est. Ego sum tibi funeris auctor.
Quæ mea culpa tamen? nisi si lusisse, vocari
Culpa potest. Nisi culpa potest, & amâsse, vocari;
Atque utinam pro te vitam, tecumque liceret
Reddere! sed quoniam fatali lege [21] tenemur,
Semper eris mecum, memorique hærebis in ore.
Te lyra pulsa manu, te carmina nostra sonabunt:
Flosque novus [22] scripto gemitus imitabere nostros.
Tempus & illud erit; quo se [23] fortissimus heros
Addat in hunc florem; folioque legatur eodem.
Talia dum vero memorantur Apollinis ore,
Ecce cruor, qui fusus humi signaverat herbam,
Desinit esse cruor: Tyrioque nitentior ostro
Flos oritur; formamque capit, quam lilia: si non
Purpureus color huic, argenteus esset in illis.
Non satis hoc Phœbo est. Is enim fuit auctor honoris.
Ipse suos gemitus foliis inscribit: & [24] *ai ai*
Flos habet inscriptum: funestaq; littera [25] ducta est.
Nec genuisse pudet [26] Sparten [27] Hyacinthon: honorq;
Durat in hoc ævi: celebrandaque more priorum
Annua prælatâ redeunt Hyacinthia pompâ.

19 Moreris. 20 Hyacinthe, ex Oebalia, Laconiæ urbe. 21 [Teneri legibus, formula juris: ut in illo. Patriæ tenor nec legibus ullis, apud Maronem. Neque aliter Cicero passim, nec Livius & cæteri ex optimis Scriptores. Etiam Lucretius lib. 2. Sed ne forte putes animalia sola teneri Legibus his. Heinsius.] 22 Literis: [Herba Hyacynthus dicta, habet foliis inscriptas literas ai: ita nempe discurrentibus venis (teste Plinio) ut Græcarum literarum Ai figura legatur inscripta: Hinc Virgilius scripti nomina regum flores, Hyacinthi dicuntur. 23 Ajacis enim nomen inmutatum: neque enim audiendus Servius, qui non Ajacis sed Hyacinthi nomen herbæ foliis inscriptum esse dicit, ac si Hya, Non Ai essent literæ inscriptæ. 24 Moschus Epicedio Bionis. Νῦν Ὑάκινθε, λαλὶ τὰ γεγραμμένα, καὶ πλέον αἰ αἰ. Λάμβανε σοὶ πεπάλοισι. Heinsius.] 25 Scripta est. Nam literæ, dum scribuntur, duci proprie dicuntur. 26 Alio nomine Lacedæmon maxima Peloponnesi urbs. Hîc pro incolis. 27 Festa in honorem Hyacinthi pueri instituta.

Cypri incolæ in Boves. *Fab.* VI.

Amathus oppidum in insula Cypro, cujus incolæ, obtritâ consuetudine humani generis, soliti in ara Jovis, quæ proxima erat Deæ, advenas immolare. Quorum crudelitate Venus offensa, ne relinquere sedes suas cogeretur, in boves eos vertit: qui à magnitudine cornuum Cerastæ apud Salaminios sunt nominati.

AT si fortè roges fœcundam [1] Amathunta metalli,
An genuisse velit Propœtidas, [2] abnuat, æquè,

1 Est Amathus Cypri urbs metallis abundans. 2 Nutu dene-

get, tam illas velle genuisse, quam eos Cerastas, qui in ara hospites immolando, maximo sibi dedecori fuerunt.

Atque

Atque illos, gemino quondam quibus aspera cornu
Frons erat; unde etiam nomen traxêre Ceraſtæ.
Ante fores horum ſtabat Jovis [3] hoſpitis ara,
[4] Lugubris ſceleris: quam ſi quis ſanguine tinctam
Advena vidiſſet; mactatos crederet illic
Lactantes vitulos, [5] Amathuſiacaſque bidentes.
Hoſpes erat cæſus. [6] Sacris offenſa nefandis,
Ipſa ſuas urbes, Ophiuſiaque arva parabat
Deſerere alma Venus. Sed quid loca grata, quid urbes
Deceavere meæ? quod crimen dixit, in illis?
Exſilio pœnam potius [7] genus impia pendat,
Vel nece; vel ſi quid medium monuiſque [8] fugæque.
Idque quid eſſe poteſt, niſi verſæ pœna figuræ?
Dum dubitat, quo mutet eos; ad [9] cornua vultum
Flexit: & admonita eſt hæc illi poſſe relinqui:
Grandiaque in torvos transformat membra juvencos.

3 Hoſpitalis, quod hoſpitibus præſit. Unde Virg. Jupiter, hoſpitibus nam te dare jura, &c.
4 Luctuoſi ſceleris, quo hoſpites decepti necabantur.
5 Cyprias bidentes, i.e. oves. Nam & Cyprus Amathuſia fuit appellata.
6 Ordo eſt, Ipſa Venus alma, offenſa ſacris nefandis, parabat deſerere urbes ſuas, & arva Ophiuſia, i. e. Cypria. 7 Ceraſtarum. 8 Exſilii. 9 Cornibus. Et ipſa Cyprus Ceraſtis dicta, quod habeat multa promontoria, tanquam κέρατα.

Propœtides in ſilicem. *Fab.* VII.

Propetides ſilicæ Amathuntææ, aſpernatæ Venerem, primæ in trivio vulgarunt corpora ob ejuſdem Deæ iram: quia vero ad pudorem induruerant, noviſſimè in lapidem ſunt transfiguratæ.

SUnt [1] tamen obſcœnæ Venerem Propœtides auſæ
Eſſe negare Deam: [2] pro quo [illegible] numinis irâ
Corpora cum formâ primæ [3] vulgâſſe feruntur.
Utque pudor [4] ceſſit, [5] ſanguiſque induruit oris,
In rigidum parvo ſilicem [6] diſcrimine [7] verſæ.

1 Quamvis Ceraſtas in juvencos mutaverit Venus, Propœtides tamen auſæ ſunt eam negare Deam eſſe.
2 Propter quam rem. 3 Proſtituiſſe. 4 Receſſit. 5 Tam durus eſt factus, ut nihil erubeſceret. 6 Parvâ differentiâ. Lapideæ enim ſtatuæ videbantur Propœtidibus ſimiles. 7 Mutatæ, ſc. fuerunt.

Pygmalionis ſtatuæ in eburneam. *Fab.* VIII.

Pygmalion offenſus impudentia vulgari Propetidum ſtatuit cælebs permanere: qui cum ſignum virginale ex ebore feciſſet, captus ſpecie ejus in vecordem incidit amorem, & tota mente quæſivit à Dea, ut ei ſigno, cujus amore exarſiſſet, animam infunderet. Ut egreſſus templo domum pervenit, comperit voto ſe eſſe donatum conjugi. Itaque

lætus

Ætatus arte suâ, Paphum filium genuit, qui in insula Cypro oppidum sui nominis constituit.

QUas quia Pygmalion ævum per crimen agentes
Viderat, offensus vitiis, quæ plurima menti
Fœmineæ Natura dedit, sine [2] conjuge cœlebs
Vivebat: thalamique diu consors: carebat.
Interea niveum mira feliciter arte.
Sculpit [3] ebur; formamque dedit, [4] quâ fœmina nasci
Nulla potest: operisque sui concepit amorem.
Virginis est veræ facies; quam vivere credas:
Et, si non obstet reverentia, velle moveri.
Ars [5] adeò latet arte suâ. [6] Miratur, & haurit
Pectore Pygmalion [7] simulati corporis ignes.
Sæpe manus operi tentantes admovet, an sit
Corpus, an illud ebur: nec [8] ebur tamen esse fatetur.
Oscula dat, reddiq; putat: loquiturq; tenetque:
Et credit tactis digitos [9] insidere membris:
Et [10] metuit, pressos veniat ne livor in artus.
Et modò blanditias adhibet: modo grata puellis
Munera fert illi conchas, teretesque lapillos,
Et parvas volucres, & flores mille colorum,
Liliaque, pictaque pilas, & ab arbore lapsas
[11] Heliadum lacrymas. Ornat quoque vestibus artus:
Dat digitis gemmas; dat longa monilia collo.
Aure leves [12] baccæ, redimicula pectore pendent
Cuncta decent: nec nuda minùs formosa videtur.
Collocat hanc stratis [13] conchâ Sidonide tinctis,
Appellatque tori sociam: acclinataque colla
Mollibus in plumis, tanquam sensura, reponit.
Festa dies Veneri, totâ celeberrima [14] Cypro
Venerat: & pandis inductæ [15] coruibus aurum
Conciderant ictæ nivea cervice juvencæ;
Thuraque fumabant: cùm [16] munere functus ad aras
Constitit: & timidè, Si Dî dare cuncta potestis;
Fit conjux opto, non ausus, eburnea virgo
Dicere Pygmalion, similis mea, dixit [17] eburneæ.
Sensit, ut ipsa suis aderat Venus [18] aurea festis,
Vota quid illa velint: & [19] amici numinis omen,
Flamma ter accensa est; [20] apicemque per aëra duxit.
Ut rediit; simulacra suæ petit ille puellæ:
Incumbensque toro dedit oscula. Visa tepere est.

1 Propœtidas.
2 Uxore.
3 Eburneum simulacrum.
4 Pulcherrimam fuisse illam statuam indicat, at quæ ne à natura quidem posset superari.
5 Ut viva videretur, non ex ebore confecta.
6 Se. statuam.
7 In similitudinem virginis acti.
8 Quamvis tangat statuam eburneamque esse sentiat, sibi tamen eburneam esse persuadere non potest, adeò viva videbatur.
9 Inhærere, infigi, sic ut membra digitis cederent.
10 Et timet, ne membra, manu pressa, livorem & nigra quædam signa concipiant. Livor est illud signum subnigrum, quod in corpore percusso videri solet: cui quoniam invidiorum color similis est, livor pro invidia sæpe ponitur.
11 Armillas ex electro, quod fluit, ut noster narrat supra Lib. 2. Fab. 3. è sororibus Phaëthontis in populos versis. 12 Margaritæ. Vide supra vers. 116. 13 Sidon celeberrima urbs Phœniciæ, unde purpura præstantissima è concha, seu murice. 14 Per totam Cyprum. Veneta enim dicata est Cyprus, insula Ciliciæ, vrisque objecta. 15 Aurutis. 16 Sacrificio. 17 [Pes proceleusmaticus, quas multi apud Nostrum hinc unde, & apud Virgilium occurrunt] 18 Pulra. Homer. χρυσὴ Ἀφροδίτη. 19 Ordo est: Et flamma ter accensa est, omen amici & propitii numinis. 20 Scintillam.

Admovet

Admovet os iterum: manibus quoque pectora tentat.
Tentatum mollescit ebur: positoque rigore
[21] Subsidit digitis, ceditque: Ut [22] Hymettia sole
Cera remollescit, tractataque pollice multas
Flectitur in facies, ipsoque fit utilis usu.
Dum stupet; & timidè gaudet fallique veretur;
Rursus amans, rursusque manu sua vota retractat.
[23] Corpus erat: [24] saliunt tentatæ pollice venæ.
Tum verò [25] Paphius [26] plenissima concipit heros
Verba; quibus Veneri grates agat; [27] oraque tandem
Ore suo non falsa premit: dataque oscula virgo
Sensit; & erubuit: timidumque ad limina lumen
Attollens, pariter cùm cœlo vidit amantem.
Conjugio, quod fecit, adest Dea. Jamque coactis
Cornibus in plenum novies lunaribus orbem,
Illa Paphon genuit: de [28] quo tenet insula nomen.

21 Sedit.
22 Hymettus Atticæ mons est, optimi mellis fertilissimus.
23 Sc. vivum.
24 Moventur.
25 Pygmalion. Est Paphus Cypri urbs.
26 Copiosissima, ornatissima.
27 Veram faciem.
28 Nam Cyprus dicta est etiam Paphos, à Papho, Pygmalionis filio.

Myrrha in arborem. *Fab.* IX.

Myrrha Cinyræ & Cenchreidis filia, iracundia Veneri quod sibi mater ejus præferretur, patrem impio dilexit amore: nec viam potiendi inveniens, cogitur suspendium experiri. Cujus nutrix intra cubile gementis excepit vocem: & signis cognitis nefariæ mortis, dum diligentius scrutatur caussum posci. Consolata ergo puellam ei pollicetur, se effecturam, ut parenti sine ulla infamia jungatur; promissumque in opportunum tempus differt. At anus die solenni Cereris, quo mater ejus operata à viro secubabat, alumnam noctu deducit ad Cinyram; prædicans formosissimam puellam (filiam tacens) formæ ejus impulsam sibi se credidisse: qui datâ cupiditati lumen inferri jussit, ut speciem ejus notam haberet: cognitusque filiæ pater stuprator, coactus est pudore, ferro stricto eam insequi. Quæ duplici metu territa in insulam profugit: ibique misericordiâ ejusdem Deæ in arborem, quæ ejus nomen indicaret, mutata est.

[1] EDitus [2] hac ille est: qui, si sine prole fuisset,
Inter felices Cinyras potuisset haberi.
Dira canam. Procul hinc natæ, procul este parentes.
[2] Aut, mea si vestras mulcebunt carmina mentes,
Desit in hac mihi parte fides; nec credite factum;
Vel, si credetis, facti quoque credite pœnam.
Si tamen admissum sinit hoc Natura videri

1 Papho.
2 Aut si mea carmina vos delectabunt, nolite credere ea fuisse ficta quæ hoc loco scribentur de Myrrha, Cinyræ filia.

Genti-

Gentibus [3] Ismariis, & [4] nostro gratulor orbi: 305
Gratulor huic terræ, quòd [5] abest regionibus illis,
Quæ tantum genuêre nefas. Sit dives [6] amomo,
Cinnamaque, [7] collumque suam, [8] sudataque ligno
Thure ferat, floresque alios [9] Panchaia tellus:
Dum ferat & Myrrham. [10] Tanti nova non fuit arbor.
Ipse negat nocuisse tibi sua tela Cupido, [310
Myrrha: facesque suas à crimine [11] vindicat isto.
Stipite te Stygio tumidisque adflavit Echidnis
E [12] tribus una soror. Scelus est odisse parentem:
Hic amor est odio majus scelus. Undique [13] lecti 315
Te cupiunt proceres; totoque Oriente juventus
Ad [14] thalami certamen adest. Ex omnibus unum
Elige, Myrrha, tibi; dum ne sit in omnibus unus.
Illa quidem sentit, & [15] cœdoque repugnat amori:
Et secum, Quò mente feror? quid molior? inquit. 320
Di precor, & Pietas, sacrataque jura parentum,
Hoc prohibete nefas: scelerique resistite tanto;
Si tamen hoc scelus est. Sed enim damnare negatur
Hanc Venerem pietas; [16] coëuntque animalia nullo
Cætera [17] dilectu, nec habetur turpe juvencæ 325
Ferre patrem tergo: sit equo sua filia conjux;
Quasque creavit, [18] init pecudes, caper: ipsaque; cujus
Semine concepta est, ex illo concipit ales.
Felices, quibus ista licent? humana malignas
Cura dedit leges: & quod Natura [19] remittit, 330
[20] Invida jura [21] negant. [22] Gentes tamen esse feruntur,
In quibus & nato genitrix, & nata parenti
Jungitur; & pietas geminato crescit amore.
Me miseram! quòd non nasci mihi contigit illic,
Fortunâque loci lædor? Quid in ista revolvor? 335
Spes [23] interdictæ discedite. Dignus amari
[24] Ille, sed ut pater, est. Ergò si filia magni
Non essem Cinyræ [25] Cinyræ concumbere possem,
Nunc [26] quia tam meus est, non est meus: ipsaque damno
Est mihi proximitas. Aliena potentior essem. 340
Ire libet procul hinc, patriosque relinquere fines,
Dum scelus effugiam. Retinet [27] malus error [28] amantem.
Ut præsens spectem Cinyram; tangamque loquarque

3 Thraciis.
4 Thraciæ. Nam Orpheus qui hæc canit, Thrax fuit.
5 Remota est:
6 Herbâ suavissimi odoris.
7 Fruticem grati odoris in Arabiâ nascentem.
8 Per sudorem quodammodo emissa.
9 Arabiæ pars fertilissima, totaque arenosa, quasi Παν χρυσον.
10 Ut pater cum filiâ coire debuerit.
11 Liberat.
12 Una ex tribus Furiis, Tisiphone, Alecto, aut Megara.
13 Electi principes.
14 Ad nuptias tuas certatim petendas advenit.
15 Myrrha [Diligere idem quod seligere: hinc militum dilectus. Heinsius in suis codicibus invenit delectu, quod eodem recidit.]
16 Cum pecudibus coit.
17 Permittit.
18 Quæ humano generi invidere videntur, ne iis quæ à natura permittuntur frui

possit. 19 Prohibent. 20 Hi sunt Troglodytæ, variæque Æthiopum nationes, qui & uxores habent communes, & brutorum more vivunt. 21 Legibus prohibitæ. 22 Cinyras pater meus. 23 Cum Cinyra. 24 Quia pater est, non meus maritus est potest. 25 Turpis amor. [Error pro Amore Poëtis passim: ita Virgilius, Ut vidi, ut perii, ut me malus abstulit error. Nam & furor & insania amor poëtis dictus, & amantes, amentes, & male sani. Plato in Phædro quatuor species μανιας θειας statuit, fatidicam Apollinis inspirationem, Bacchi mysticam, Musarum afflatum. Τετρατην δ' Αφροδιτης τε, και Ερωτος ενθουσιασιν μανιαν ἱερωτατην τε ἀριστην τε. Noster. Amor. 1. Eleg. x. Cum bene pertæsum est, animique relanuit Error. & Eleg. 11. ad Cupidinem, Blanditiæ comites tibi erunt, Errorque Furorque, Assidue partes turba secuta tuas. Heinsius.] 26 Sc. me.

Oscu-

Oſculaque admoveam, ſi [27] nil conceditur ultra,
Ultra autem ſperare aliquid potes, impia virgo? 345
Nec, quot confundas & jura & nomina, ſentis?
Tune eris & matris pellex, & adultera patris?
Tune ſoror gnati? genetrixque vocabere fratris?
Nec metues [28] atro crinitas angue [29] ſorores,
Quas facibus ſævis oculos atque ora petentes 350
Noxia corda vident? At tu, dum corpore non es
Paſſa, nefas animo nè concipe: neve potentis
Concubitu vetito Naturæ pollue fœdus.
[30] Velle puta: res [31] ipſa vetat. Pius ille, memorq;
[32] Juris. Et O vellem [33] ſimilis furor eſſet in illo! 355
Dixerat: At Cinyras, quem copia digna procorum,
Quid faciat, dubitare facit, ſcitatur ab ipsâ,
Nominibus [34] geſtis, cujus velit eſſe mariti.
Illa ſilet primò: patriiſque in vultibus hærens
Æſtuat; & tepido ſuffundit lumina [35] rore. 360
Virginei Cinyras [36] hæc credens eſſe timoris,
Flere vetat; ſiccatque genas: atque oſcula jungit.
Myrrha [37] datis nimium gaudet: [38] conſultaque, qualem
Optet habere virum; Similem tibi, dixit. At ille
Non intellectam vocem collaudat; &, Eſto 365
Tam pia ſemper, ait. Pietatis nomine dicto
[39] Demiſit vultus, ſceleris ſibi conſcia, virgo.
Noctis erat medium, curaſque, & pectora ſomnus
Solverat. At virgo [40] Cinyreïa pervigil igni
[41] Carpitur indomito; [42] furioſaque vota retractat. 370
Et modò deſperat; modò vult tentare: pudetque,
Et cupit; &, quod agat, non invenit. [43] Utque ſecuri
[44] Saucia [45] trabs ingens, ubi [46] plaga noviſſima reſtat,
[47] Quò cadat, in dubio eſt; omnique à parte timetur.
Sic animus [48] vario labefactus vulnere nutat 375
Huc levis, atque illùc; momentaque ſumit [49] utroque
Nec [50] modus, aut requies, niſi mors, reperitur amori.
Mors placet. Erigitur: laqueoque innectere fauces
[51] Deſtinat: &, zonâ ſummo de pollice revinctâ;
Care vale Cinyra, cauſſamque intellige mortis, 380
Dixit: & aptabat [52] pallenti vincula collo.
Murmura verborum fidas nutricis ad aures
Perveniſſe ferunt; limen [53] ſervantis alumnæ.
Surgit anus, [54] reſeratque fores: mortiſque paratæ
Inſtrumenta videns, ſpatio conclamat eodem, 385
Seque ferit, ſcinditque [55] ſinus. ereptaque collo
Vincula dilaniat, [56] tum denique flere vacavit;

27 Coitum ſignificat: i. ſi mihi cum eo concumbere non licet, quæ eſt ultima amoris linea.
28 Nigro.
29 Furias, de quibus ſæpe.
30 Scire.
31 Res turpitudo.
32 Legis, quæ liberos à parentum complexibus arcet.
33 Ut, quid jura velint, obliviſceretur.
34 Expoſitis procorum nominibus.
35 Lacrymis tepidis.
36 Sc. ſigna.
37 Sc. oſculis.
38 Et interrogata.
39 Dejecit oculos in terram.
40 Myrrha Cinyræ filia.
41 Cruciatur amore quem domare, i. vincere non poterat.
42 Et reſumit, & animo revolvit furioſam cupiditatem cum patre coëundi.
43 Hac ſimilitudine oſtendit Poëta, quantâ in ambiguitate animus Myrrhæ verſaretur.
44 Percuſſa ſecuribus.
45 Ingens arbor.
46 Quando ultimus ictus reſtat.
47 In quam partem, anteriorem an poſteriorem, dextram an ſiniſtram. 48 Vario affectu. 49 Ita Comicus, parvo momento mens mea huc illuc impellitur. 50 Finis, terminus. 51 Deliberat. 52 Ipſa Myrrha pallens. 53 Cuſtodientis. 54 Et aperit. 55 Sc. veſtium, Id autem in magnis doloribus ſæpe conſuevit. 56 Poſtquam vincula dilaniavit, tùm tandem flendi tempus habuit nutrix.

Tùm

Tum dare complexus, laqueique requirere cauſſam.
57 Muta ſilet virgo, ferramque immota 58 tuetur:
t 59 deprenſa dolet tardæ conamina mortis. 390
nſiat anus; canoſque ſuos, & inania nudans
bera, per cunas alimentaque prima precatur,
t ſibi 60 committat, quicquid dolet. Illa rogantem
Averſata, gemit. Certa eſt exquirere nutrix:
ec 62 ſolam ſpondere fidem. Dic, inquit; opemque 395
e 63 ſine ferre tibi. Non eſt mea pigra ſenectus.
u 64 furor eſt; habeo quæ carmine ſanet, & herbis,
ve aliquis 65 nocuit? magico 66 luſtrabere ritu,
ve eſt ira Deûm, ſacris placabilis ira.
uid rear ulterius? Certè fortuna domuſque 400
ſpes 67 & in curſu eſt: vivunt genitrixq; paterque.
yrrha, patre audito, ſuſpiria duxit ab imo
ſtore. Nec nutrix etiamnum concipit ullum
ente nefas: aliquemque tamen præſentit amorem.
ropoſitique tenax, quodcunque ſit orat, ut ipſi 405
dicet: & gremio lacrymantem tollit anili.
que ita complectens infirmis 68 Nata, lacertis,
nſimus, inquit; Amas: Et in hoc mea (pone timorem)
dulitas erit apta tibi: nec ſentiet unquam
c pater. Exſiluit: gremio 69 furibunda, torumq; 410
e premens, Diſcede, precor; miſeroque pudori
rce, ait. 70 Inſtanti, Diſcede, aut deſine dixit:
ærere quid doleam. Scelus eſt, quod ſcire laboras.
rret anus; tremulaſque manus anniſq; metuque
ndit: & ante pedes ſupplex procumbit alumnæ. 415
modo blanditur; modò, ſi non conſcia ſiat,
rret: & indicium laquei, cœptæque 71 minatur
rtis. & officium commiſſo 72 ſpondet amori.
ulit illa caput, lacrymiſque implevit obortis
ora nutricis: conataque ſæpe fateri, 420
pe tenet vocem: pudibundaque veſtibus ora
it: & O, dixit, felicem conjuge matrem!
Haſtenus: & 74 gemuit. Gelidos nutricis in artus,
que 75 (ſenſit enim) penetrat tremor: albaq; toto
rice canities rigidis 76 ſtetit hirta capillis. 425
lraque, ut 77 excuteret 78 diros, ſi poſſet, amores,
ddidit. At virgo 80 ſcit ſe non falſa moneri,
ta mori tamen eſt; ſi non potiatur amato.
e, ait hæc; potière tuo, non auſa, parente.

57 Tanquam muta.
58 Aſpicit: quod indignantes facere ſolent.
59 Myrrha dolet conatus mortis à nutrice deprehenſos & intellectos fuiſſe.
60 Revelat.
61 Aſpernata cum quadam vultus averſione.
62 Nec ſolam fidem promittere, ſed etiam auxilium.
63 Permitte.
64 Inſanus amor.
65 Carminibus & incantationibus.
66 Purgaberis.
67 [Fortuna domûs tuæ adhuc ſalva eſt, & manebit: Angl. *it goes on ſtill.* Locutio noſtro per quam familiaris. Pont. iv. Eleg. xi. Dum dolor in curſu eſt, dum petit æger opem. Remed. Amor. Dum furor in curſu eſt, currenti cede furori. Faſt. iv. In medio curſu tempora veris erunt.] [68 Natæ alumnæ à nutricibus appellabantur, & illa contra ab Alumnis matres: Sic nutrix Phædræ apud Euripi-

ipſam allocuta. Θάσσον πίτνον, κ. τ. λ. παῖς Μητέρα λέγει Μήδεια.]
Furenti ſimilis. 70 Urgenti, ſc. nutrici. 71 Minatur ſe indicaturam paſſionis. 72 Promittit auxilium. 73 Sc. loquendi. 74 Gemitum & ſuſpirium emiſit. 75 Cognovit enim nefandum Myrrhæ amorem. 76 Erecta eſt. 77 Expelleret, ex animo ejiceret. 78 Turpes. 80 Cognovit ea, quæ à nutrice dicuntur, eſſe vera.

Dicere,

Dicere, conticuit: promiſſaque [81] numine firmat.
Feſta piæ Cereris celebrabant annua matres
Illa, quibus niveâ [82] velatæ corpora [83] veſte
Primitias frugum dant ſpicea ſerta ſuarum:
Perque novem noctes Venerem tactuſque viriles
In [84] vetitis numerant. Turbâ [85] Cenchreis in illa
Regis abeſt conjux: [86] arcanaque ſacra frequentat.
Ergo legitimâ vacuus dum conjuge lectus;
Nacta gravem vino Cinyram [87] malè ſedula nutrix,
Nomine mentito, veros exponit amores:
Et faciem laudat. [88] Quæſitis virginis annis,
[89] Par, ait, eſt Myrrhæ. Quam poſtquâ adducere juſſa
Utque domum rediit, Gaude mea dixit, alumna:
Vicimus. Infelix non toto corpore ſenſit
Lætitiam virgo; [90] præſagaque pectora mœrent.
Sed tamen & gaudet. [91] Tanta eſt diſcordia mentis.
[92] Tempus erat quo cuncta ſilent; interque [93] Trione
Flexerat obliquo plauſtrum temone [94] Boötes.
Ad facinus venit illa ſuum. Fugit [95] aurea cœlo
Luna; tegunt nigræ [96] latitantia ſidera nubes;
Nox caret igne [97] ſuo. Primos [98] tegis Icare, vultus;
Erigoneque pio ſacrata parentis amore.
[99] Ter pedis offenſi ſigno eſt revocata: ter omen
[100] Funereus bubo letali carmine fecit.
It tamen: & tenebræ minuunt, noxque atra pudorem
Nutriciſque manum lævâ tenet; altera motu
[101] Cæcum iter explorat. Thalami jam limina tangi
Jamque fores aperit; jam ducitur [102] intus: at illi
Poplite [103] ſucciduo genua intremuêre; fugitque
Et color, & ſanguis, animuſque relinquit euntem,
Quoque ſuo propior ſceleri, magis horret, & auſi
Pœnitet; & vellet non cognita poſſe reverti.
Cunctantem [104] longæva manu deducit: & alto
Admotam lecto cum traderet, Accipe, dixit;
Iſta tua eſt, Cinyra. [105] Devotaque corpora junxit.
Accipit obſcœno genitor ſua [106] viſcera lecto;
Virgineoſque metus levat; hortaturque timentem.
Forſitan ætatis quoque [107] nomine, Filia, dicat:

81 Jure jurando. 82 Habentes corpora velata & tecta. 83 Candidâ veſte, quali in ſacris Cereris utebantur matronæ ad ſignificandam animi puritatem. 84 Inter vetita ac legibus prohibita. 85 [De uxore Cinyræ multa apud Grammaticos lis: vetus auctor argumentorum in Metamorphoſeis Myrrham Cinyræ & Cenchreidis filiam eſſe affirmat, ita Hyginus fabulâ Iviii. Smyrnam Cinyræ Aſſyriorum Regis & Cenchreidis filiam vocat: Apollodorus autem Metharmen Pygmalionis Cypriorum Regis filiam ei uxorem aſſignat, ex qua Adonin, pluresque liberos genuerit.] 86 Ita vocabantur. Vetabo qui Cereris ſacrum vulgarit arcanæ. Hor. l. 3. O. 2. 87 Improbitati ſtudens. 88 A Cinyra. 89 Æqualis, & tot annos, quot Myrrha eſt nata. 90 Sc. malorum 91 Ut ſi gauderet, & mœreret Myrrha. 92 Intempeſtam ac mediam noctem deſcri quæ quod cuncta ſileant, conticinium vocatur. Sic Triſt. l. 1. Jamque quieſ bant voces hominumque, canumque. Lunaque nocturnos alta regebat equos. Stellas ad polum Arcticum, qui à numero Septentriones vocantur. [A bobus tiquitus ita appellatas. Boves enim Terriones dicti, & inde Triones, eo q inter arandum terram vomere proſcindebant.] 94 Sidus eſt. 95 Pulchra & tida. 96 Ne tantum ſcelus aſpicerent. 97 Propriis ſiderum luminibus. 98 tantum ſcelus aſpiceres. 99 Cum ad cubiculum patris duceretur, ter pede fendit, quod eam à tanto ſcelere revocare videbatur. Ita prope l. Triſt. limen tetigi, ter ſum revocatus, &c. 100 Funeſtus. Eſt autem avis peſſim minis. 101 Obſcurum. Morem exprimit in tenebris ambulantium. 102 In 103 Languido præ metu. 104 Nutrix vetula. 105 Deteſtata, exſecrata. Suam filiam. Sic Lib. 5. verſ. 18. 107 Ratione ætatis. Nam Cinyras ſenex

nt & illa, Pater; ſcelerine [108] nomina deſint.
Plena patris thalamis excedit: & impia diro
ina fert utero; conceptaque crimina portat.
era nox facinus geminat. Nec finis in illa eſt.
n tandem Cinyras, avidus [110] cognoſcere amantem
tot concubitus, illato lumine vidit
elus, & natam. Verbiſque dolore retentis,
denti nitidum vagina [111] deripit enſem
rha fugit, tenebris & cæcæ munere noctis
ntercepta neci: latoſque vagata per agros,
miferos Arabas, [113] Panchæaque rura relinquit.
Perque novem erravit redeuntis cornua Lunæ;
n tandem terrâ requievit feſſa [115] Sabæâ
que uteri portabat onus. Tum [116] neſcia voti,
e inter mortiſque metus, & tædia vitæ,
[117] tales complexa preces: O ſi qua [118] patetis
nina confeſſis, merui, nec triſte recuſo
licium. Sed, ne violem vivoſque ſuperſtes,
tuaque exſtinctos, [119] ambobus pellite regnis:
Mutatæque mihi vitamq; necemque negate.
nen confeſſis aliquod patet. Ultima certe
Vota [121] ſuos habuere Deos: nam crura loquentis
a ſupervenit; ruptoſque obliqua per ungues
Porrigitur radix longi firmamina trunci:
Oſſaq, robur agunt: mediaque manente medullâ
nis it in ſuccos; in magnos brachia ramos;
rvos [125] digiti: [126] duratur cortice pellis,
; [127] gravem creſcens uterum perſtrinxerat arbor;
raq; [128] obruerat, collumque operire parabat;
[129] tulit illa moram: [130] venientiq; obvia ligno
ubſedit: merſitque ſuos in cortice vultus.
quanquam amiſit veteres cum [132] corpore ſenſus,
amen: & tepidæ manant ex arbore guttæ:
honor & lacrymis: [134] ſtillataq; cortice Myrrha
en herile tenet, nullique tacebitur ævo.

108 Sc. pia & omni veneratione digna.
109 Sc. femine, i.e. ex patre gravida facta.
110 Cupidus cognoſcendi.
111 Extrahit.
112 Erepta.
113 Arabicu. Vide ſupra ver. 309.
114 Per novem menſes.
115 Sabæi populi ſunt Arabiæ felicis, apud quos thus myrrhaque abunde naſcuntur.
116 Quid euperet ignara.
117 Apprehendit tales preces.
118 Si exauditis confitentes ſua crimina.
119 Et vivorum & mortuorum.
120 Transformatæ. Optat enim, ut in aliam transformetur figura n ſic, ut neque vivat, neque moriatur.
121 Ultimæ preces.
122 Propitios.
123 Propagatur, protenditur.
124 Et oſſa in

craſſius mutantur. 125 Sc. eunt. 126 Pellis in durum corticem mutatur. 127 Gravidum, nondum enim pepererat. 128 Texerat, operuerat. 129 Potuit exſpectare ut cortex coſtum caputque operiret: ſed creſcenti cortici ſubmittens occurrit, faciemque occultavit. 130 Succreſcenti. 131 Venit ſe. 132 Cum cerne. 133 Pretium. 134 De Myrrha ſic alibi: Myrrham, ſed non ut filia deber, amavit: Et nunc obducto cortice preſſa latet. Lacrymis, quas arbore fundit adora, Unguimur, & Dominæ nomina gutta

onis à Venere amatus. *Fab.* X.

yrrhæ & Cinyræ inceſto concubitu, ob iram Ve-
s conceptus eſt infans, qui verſa Myrrha in ar-
m ſui nominis naſcitur, Adoniſque cognomina-

tur : quem non minus Venus dilexit, quam pulla pattem Cinyram dilexerat, beneficio Cupidinis.

1 Scelerate.
2 Adonis.
3 Egereret.
4 Extendit ac distentam reddit.
5 Puerperio profutura vel quæ puerperæ dolores levarent.
6 Scinditur atq; aperitur.
7 Puerum vivum.
8 Myrrha stillata è cortice; ut supra ver. 501.
9 Invidia. Exinia autem est maxime facies, quæ ab invidis quoque laudatur.
10 Cupidinum qui nudi cum pharetris pinguntur.
11 Myrrha, cuius pater Cinyra.
12 Cinyra cujus filia Myrrha.
13 Amores furoresque Myrrhæ matris. Nam iratâ Venere, Myrrha patrem suum amaverat.
14 Cupido pharetrâ ornatus.
15 Invitus.
16 Rasit, vulneravit leviter.
17 Extra pendenti sagittâ.
18 Altius quam videbuntur. 19 Cythera est Ægei maris insula, Veneri sacra, unde ipsa Ve Cytherea dicitur. 20 Vide quæ nos supra ad vers. 290. & 107. 21 Est peninsula Cariæ, Veneri sacra. 22 Abundantem. 23 Vide quæ nos supr vers. 220. 24 Adopin. 25 Habens vestem succinctam, i. subtractam usqu genua. [Vossius in Catullum, p. 211. hunc versum legi monet Nysigenus stem ritu succincta Dianæ : num ferri possit hæc lectio, viderint alii : mihi duriuscula videtur emendatio : nam dum Venus Adonidi placere studet, k tius Dianæ comitibus, venatricibus Nymphis, quam Mænadibus adjunxi tur.] 26 Ordo est. Et agitat animalia prædæ tutæ, (i. e. feras fu quæ sine magno periculo possunt capi) aut lepores, &c. 27 In fugam. minentem cornibus.

At [1] malè conceptos sub robore creverat [2] infans:
Quærebatque viam; quo se, genitrice relicta,
[3] Exsereret: medià gravidus tumet arbore venter,
[4] Tendit onus matrem: nec habent sua verba dolores:
Nec Lucina potest parientis voce vocari.
Nitenti tamen est similis; curvataque crebros
Dat gemitus arbor: lacrymisque cadentibus humet.
Constitit ad ramos mitis Lucina dolentes:
Admovitque manus: & verba [5] puerpera dixit.
Arbor agit [6] rimas: & fissa cortice vivum
Reddit [7] onus; vagitque puer: quem mollibus herbis
Naïdes imposítum, [8] lacrymis unxere parentis.
Laudaret faciem? Livor quoque. Qualia namque
Corpora nudorum tabulâ pinguntur [9] Amorum,
Talis erat. Sed ne faciat discrimina cultus,
Aut huic adde leves, aut illis deme pharetras.
Labitur occultè, fallitque volatilis ætas:
Et nihil est annis velocius. Ille [10] sorore
Natus [11] avoque suo, qui conditus arbore nuper,
Nuper erat genitus; modò formosissimus infans;
Jam juvenis, jam vir, jam se formosior ipso est:
Jam placet & Veneri, matrisque ulciscitur [12] ignes:
Namque [13] pharetratus dum dat puer oscula matri,
[14] Inscius [15] exstanti [16] distrinxit arundine pectus.
Læsa manu natum Dea reppulit, [17] altius actum
Vulnus erat specie: primoque lesellerat ipsam.
Capta viri formâ non jam [18] Cythereia curat
Littora; non alto repetit [19] Paphon æquore cinctam,
Piscosamq; [20] Cnidon [21] gravidumve [22] Amathunta m
Abstinet & cœlo: *cœlo præfertur Adonis.* (ta
[23] Hunc tenet, huic comes est: assuetaq; semper in umb
Indulgere sibi, formamque augere colendo,
Per juga per silvas, dumosaque saxa vagatur
Nuda genu, [24] vestem ritu succincta Dianæ;
Hortaturque canes; [25] tutæque animalia prædæ,
Aut [26] pronos lepores, aut [27] celsum in cornua cervu
Aut agitat damas: A fortibus abstinet apris.

aptoresque lupos, armatosque unguibus ursos
iat & armenti saturatos cæde leones.
u quoque, ut hos timeas, (si quid prodesse monendo
ossit,) Adoni, monet, *Fortisque* [29] *fugacibus esto,*
quit: *in audaces non est audacia tuta.*
Parce meo, juvenis, temerarius [30] esse periclo: 545
eve feras, quibus arma dedit Natura, lacessere;
et tibi ne magno tua gloria. Non movet ætas,
ec facies, [31] nec quæ Venerem movêre, leones,
rigerosque [32] sues, oculosque [33] animosque ferarum.
Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri: 550
petus est fulvis & vasta leonibus ira.
visumque mihi genus est. Quæ causa, roganti;
icam, ait; & veteris monstrum mirabere culpæ.
ed labor insolitus jam me lassavit: & ecce
pportuna suâ blanditur populus umbrâ 555
atque torum cespes. Libet hac requiescere tecum,
requievit, humo: pressitque & gramen, & [34] ipsum.
que sinu juvenis posita cervice renidens
ait: ac mediis interserit oscula verbis.

29 Adversus fugaces feras.
30 Noli esse.
31 Ætas, forma, pulchritudo, quibus ego mota sum nihil feras movent.
32 Apros.
33 Iram & rabiem.
34 Sic enim omnia proterunt apri dentibus, ut fulmen illis inesse videatur.
35 Adonin: illum enim sedere coegit.

Hippomenes in leonem, & Atalanta in leænam. *Fab.* XI.

Atalanta Schœnei filia, cùm de conjugio oracula sciscitata esset, monita est ut nulli jungeretur. Quia verò omnium virginum pernicissima erat, petentibus procis (formosissima enim erat) legem posuit, nè eos abstinari videretur, ejus conjugem futuram, qui se cursu pedum anteceſſisset. Quam cùm Hippomenes Megarei filius ex progenie Neptuni, intenso amore diligeret, nec morem certaminis expaveſceret, (nam victi proci occidebantur) Venerem in malis habuit auxilio. Nam ex Damaso agro (qui est in insula Cypro) ei tria mala aurea donavit ut in curſu projiceret virgini. Futurum enim ut eorum cupiditate ejus tardaretur impetus, ea dum peteret. Ejus monitu Hippomenes consecutus victoriam, postea ingratus adversus Deam cognitus est. Itaque impulsu ejusdem Deæ, matris Deûm lucum dum transgrediuntur, quem Echion terræ filius sacravere, non tenuerunt cupiditatem: quin adversus religionem in sacrato concubuere solo. Quam ob causam à Dea in leones sunt conversi: unde Deûm matres ex illo leones sunt subjecti.

Fortan audieris [1] aliquam certamine cursus 560
Veloces superâsse viros. Non fabula [2] rumor

1 Quandam.
2 Ille rumor non fuit falsus.

Ille fuit; ſuperabat enim. Nec dicere poſſis
Laude pedem, formæne bono præſtantior eſſet.
Scitanti [3] Deus huic de conjuge, Conjuge, dixit.
Nil opus eſt, Atalanta, tibi. Fuge conjugis uſum, 565
Nec tamen effugies [4] teque ipſâ viva carebis.
Territa [5] ſorte Dei per opacas [6] innuba ſylvas
Vivit: & inſtantem turbam violenta [7] procorum
[8] Conditione fugat: Nec ſum [9] potiunda, niſi, inquit,
Victa priùs curſu. [10] Pedibus contendite mecum. 570
[11] Præmia veloci conjux thalamique dabuntur;
Mors pretium tardis: ea lex certaminis eſto.
Illa quidem [12] immitis: ſed (tanta potentia formæ eſt)
Venit ad hanc legem temeraria turba procorum.
Sederat Hippomenes curſus ſpectator iniqui: 575
Et, Petitur cuiquam per tanta pericula conjux?
Dixerat: ac nimios juvenum damnârat amores.
Ut faciem, & [13] poſito corpus velamine vidit,
Quale meum, vel quale tuum, ſi fœmina fias;
Obſtupuit: tollenſque manus, Ignoſcite, dixit, 580
Quos modò [14] culpavi: nondum mihi præmia nota
Quæ peteretis, erant. Laudando [15] concipit ignem:
Et, [16] ne quis juvenum currat velociùs, optat,
[17] Invidiâque timet, Sed Cur certaminis hujus
Intentata mihi fortuna relinquitur? inquit: 585
[18] *Audentes Deus ipſe juvat*. Dum talia ſecum
Exigit Hippomenes; [19] paſſu volat alite virgo.
Quæ quanquam Scythicâ non ſegniùs ire ſagittâ
[20] Aönio viſa eſt juveni; tamen ille [21] decorem.
Miratur magis & curſus facit ipſe decorem. 590
Aura [22] refert oblata citis [23] talaria plantis:
Tergaque jactantur crines per eburnea, quæque
Poplitibus ſuberant picto [24] genualia limbo:
Inque puellari corpus candore ruborem
Traxerat. Haud aliter, quàm cùm ſuper atria velo
Candida purpureum ſimilatas [25] inficit umbras. 595
Dum notat hæc [27] hoſpes; [28] decurſa noviſſima meta
Et tegitur feſtâ victrix Atalanta coronâ.
Dant gemitum victi; [29] penduntque ex [30] fœdere pœnas.
Non tamen eventu juvenum deterritus horum
Conſtitit in medio; vultuque in virgine fixo, 600
Quid facilem [31] titulum ſuperando quæris inertes?
Mecum confer, ait. Seu me fortuna potentem
Fecerit, à [32] tanto non indignabere vinci:
Namque mihi genitor Megareus, Oncheſtius illi;
Eſt Neptunus avus; pronepos ego regis aquarum. 605

3 Apollo.
4 Tua formâ adhuc viva privaberis. Nam in læenam fuit mutata.
5 Oraculo, reſponſo Apollinis. 6 Innupta virgo.
7 Juvenum ipſam uxorem petentium.
8 Duram illis proponendo conditionem à petendis nuptiis ſuis deterrent.
9 Habenda.
10 Curſu mecum certate.
11 Qui me vicerit curſu, ei ultroneæ libens cedam in matrimonium.
12 Crudelis.
13 Depoſitâ veſte.
14 Accuſavi, damnavi.
15 In amorem incidit.
16 17 Amore enim Atalantæ captus Hippomenes timet, & ſimul aliis invidet, ne quis velocius currendo Atalanta potiatur.
18 Audentes fortuna juvat, Vir. Ter. Fortes fortuna adjuvat.
19 Curſu veloci.
20 Aönia pars eſt Boeotiæ. Hinc juvenis Aonius, pro Hippomene Bœotico.
21 Pulcritudinis.
22 [Reducit tunicam talarem.]
23 Alata calceamenta, πτίλα. 24 Periſcelides. 25 Murat umbras, et purpureo colore tingit, radii enim ſolares per corpus diaphanum colore prius imbutum tranſeuntes, illo ipſo colore tinguntur, & omnia corpora illuminata inficiunt. 27 Hippomenes 28 Ad ultimam metam diſcurſum Perſolvunt, dant. 30 Lege, conditione. 31 Gloriam facile partam. 32 generoſo.

[1] Nec virtus citra genus eſt. Seu vinear, habebis
Hippomene victo magnum & memorabile nomen.
Talia dicentum [34] molli [35] Schœneia vultu
Aſpicit: & dubitat, Superari, an vincere malit. 610
[2] Atque ità; Quis Deus hunc formoſis, inquit, iniquus
[3] Pendere vult? caræque jubet [38] diſcrimine vitæ
Conjugium petere hoc? [39] Non ſum me judice tanti.
[4] Nec formâ tangar. Poteram tamen hac quoq; tangi.
[5] Sed quòd adhuc puer eſt; non me movet ipſe ſed ætas.
Quid, quòd ineſt virtus, & mens [42] interrita leti? 616
[6] Quid, quòd [44] ab æquoreâ numeratur origine quartus?
Quid, quòd amat, tantique putat connubia noſtra,
Ut pereat; ſi me Fors illi dura negarit?
[7] Dum licet, hoſpes, abi, thalamoſq; relinq; cruentos. 620
Conjugium crudele meum eſt: Tibi nubere [46] nulla
Nolet: & optari potes à ſapiente puella.
Cur tamen eſt mihi cura tui, tot jam antè peremtis?
[7] Viderit: intereat: quoniam tot cæde procorum
Admonitus non eſt; agiturque in tædia vitæ. 625
Occidet hic igitur, voluit quia vivere mecum?
Indignamque necem pretium patietur amoris
[8] Non erit invidiæ victoria noſtra ferendæ,
Sed non culpa mea eſt. Utinam deſiſtere velles!
Aut, quoniam es demens, utinam velocior eſſes! 630
Et quàm [49] virgineus puerili vultus in ore eſt!
Ah, miſer, Hippomene, nollem tibi viſa fuiſſem!
Vivere dignus eras. Quòd ſi felicior eſſem;
Sic mihi conjugium fata [50] importuna negarent;
Tuus eras, [51] cum quo ſociare cubilia poſſem. 635
Iterat: utque [52] rudis, primoq; [53] Cupidine [54] tacta,
Quid facit ignorans, amat & non ſentit amorem.
Jam ſolitos poſcunt curſus populuſque paterque;
Cùm me ſolicitâ [55] proles Neptunia voce
Vocat Hippomenes. Cytherein comprecor, auſis 640
Adſit, ait, noſtris; &, quos [56] dedit, adjuvet [57] ignes.
Retulit [58] aura preces ad me non invida blandas:
Et taque ſum, fateor. [59] Nec opis mora longa dabatur.
[9] Eſt ager, indigenæ [61] Tamaſenum nomine dicunt;
Pelluris Cypriæ pars optima: quem mihi priſci 645
Dicavêre ſenes: templiſque accedere dotem
Hanc juſſere meis. Medio viret arbor in arvo

33 A virtute majorum non degenero.
34 Miti ac manſueto.
35 Atalanta Schœnei regis filia.
36 Sc. ſecum ait. Eſt enim hæc ſequentis affectuum luctæ & deliberationis, non vocis coram admonitio.
37 [Impendere, diſcrimini objicere. Sumtum à lancis examine unde pendere tributum, vectigal, pœnam, & ſimilia. Ita noſter VIII. de Scylla: Niſi Alter jamdudum ſuccenſa Cupidine tanto, Perdere gauderet, quodcunque obſtaret amori. Ita enim optimus codex, non Perdere Heins.]
38 Periculo.
39 Ut tam formoſus juvenis debeat perire.
40 Nec pulcritudine moveor.
41 Sc. tangor, i. moveor.
42 Quæ nullo mortis timore terreatur.
43 Anaphora.
44 A Neptuno, æquoris, i. maris Deo.
45 Dum potes, recede ô Peregrine. Apoſtrophe ad Hippomenem.
46 Omnis virgo nubere cupiet. 47 Sc. Hippomenes ipſe. 48 Invidia victoriam noſtram ferre non poterit. 49 Virgini conveniens. 50 Difficilia, quæ exorari non poſſunt. 51 Cui nubere vellem. 52 Imperita amoris. 53 Amore. 54 Percuſſa. 55 Hippomenes Neptuni pronepos. 56 Mihi injecit. 57 Amores. 58 Ventus benignior & Hippomeni faveas. 59 Nec longa auxilii mora mihi concedebatur, ſi ipſum oporteret illicò ire curſum. 60 Deſcribit agrum nomine Tamaſenum, unde Venus tria aurea poma, quæ Hippomeni tradidit, ſe ſumſiſſe ait. 61 Vocatur Tamaſeum, id eſt Ταμασσὸν· Ταμασσὸς γὰρ πόλις Κύπρου· τὸ ἐθνικὸν Ταμασσίτης, καὶ Ταμασσεύς. Stephano Heinſ.]

62 Fulvas & aureas frondes habens. Aurea enim mala ferebat.
63 Illinc, ex agro Damasco.
64 Quæ utilitas.
65 Carceribus, i. circo, ex quo equi emittebantur ad currum.
66 Exfiiit.
67 Leviter tangit.
68 Hyperbole Poëtica, quâ summâ Hippomenis Atalantæque velocitas declaratur.
69 Erectas aristas. Aristæ ab arendo sunt dictæ, quòd primæ in spica arescant.
70 Incumbendi.
71 Hippomenes. Vide supra vers. 605, Namque mihi Megareus pater est, &c.
72 Atalanta Schœnei filia.
73 Hinc quoque colligit Venus, Atalantam Hippomenis amore fuisse captam.
74 Siccus ac difficilis. Quod significat Hippomenen lassum fuisse.
75 Ad quam currentes pervenire debebant.
76 Pomis.
77 Hippomenes Neptuni pronepos. Vide vers. 606.

62 Fulva comam, fulvo ramis crepantibus auro.
63 Hinc tria fortè meâ veniens decerpta ferebam
Aurea poma manu: nullique videnda, nisi ipsi,
Hippomenen adii; docuique, 64 quis usus in illis,
Signa tubæ dederant; cùm 65 carcere pronus uterque
66 Emicat, & summam celeri pede 67 libat arenam.
68 Posse putes illos sicco freta radere passu,
Et segetis canæ 69 stantes percurrere aristas.
Adjiciunt animos juveni clamorque favorque;
Verbaque dicentum. Nunc, nunc 70 incumbere tempus:
Hippomene: propera. Nunc viribus utere totis.
Pelle moram: Vinces. Dubium 71 Megareius heros
Gaudeat, an 72 virgo magis his Schœneia dictis.
73 O quoties, cùm jam posset transire, morata est;
Spectatosque diu vultus invita reliquit!
74 Aridus è lasso veniebat anhelitus ore:
75 Metaque erat longè. Tum denique de tribus unus
76 Fœtibus arboreis proles 77 Neptunia misit.
Obstupuit virgo; nitidique cupidine pomi
Declinat cursus; 78 aurumque volubile tollit.
Præterit Hippomenes. Resonant spectacula 79 plausu.
Illa moram celeri, 80 cessataque tempora 81 cursu
82 Corrigit: atq; iterum juvenem post terga relictum
Et rursus pomi jactu 83 remorata secundi,
Consequitur, transitque virum. Pars ultima cursûs
Restabat: Nunc, inquit, 84 ades 85 Dea muneris auctor,
Inque latus campi, quò tardius illa rediret,
Jecit ab obliquo nitidum 86 juveniliter aurum.
An peteret, virgo visa est dubitare: 87 coëgi
Tollere; & adjecisublato pondera malo:
88 Impediique oneris pariter gravitate morâque.
Neve meus sermo cursu sit tardior illo,
Præterita est virgo: 89 duxit sua præmia victor.
Dignane, cui grates ageret, 90 cui thuris honorem
Ferret, Adoni, fui? Nec grates 91 immemor egit.
Nec mihi thura dedit. Subitam convertor in iram
92 Contemnique dolens, 93 nè sim spernenda futuris
Exemplo caveo: meq; ipsam exhortor 94 in ambos.
Templa Deûm matri, quæ quondam clarus 95 Echion
Fecerat ex voto nemorosis abdita silvis
Transibant: & iter longum requiescere suasit.

78 Aureum pomum. 79 Eorum, qui Hippomenen favebant. 80 Quibus Atalanta à cursu instituto cessaverat. 81 Velocitate sua. 82 Refarcit, reparat. 83 Retenta, retardata. 84 Auxilio sis. 85 Munus quæ mihi hoc dedisti munus. 86 Fortiter; ut juvenem decebat: quanquam Hippomenen longe pomum jeciſſe, 87 Numine meo. 88 Sc. cursum. Hippomenes victor duxit Atalantam uxorem. 90 Cui sacrificaret thure. Ingratus. 92 Me esse contemtam ægrè ferens. 93 Nè contemnar à posteris. 94 Contrà ambos, Hippomenen & Atalantam. 95 Unus ex Cadmi sociis.

illic concubitus intempestiva cupido
occupat Hippomenen, à [96]numine [97]concita nostro. 690
uminis exigui fuerat prope templa [98] recessus,
peluncæ similis, nativo pumice tectus;
eligione sacer priscâ: quò multa sacerdos
ignea contulerat veterum simulacra Deorum.
unc [99] init; & vetito [100] remerat sacraria [101] probro. 695
[102] Sacra retorserunt oculos: [103] turritaque Mater,
n Stygiâ [104] fontes, dubitavit, [105] mergeret undâ.
œna levis visa est. Ergo [106] modò lævia [107] fulvæ
olla jubæ velant: digiti curvantur in ungues:
x humeris armi fiunt: [108] in pectora totum 700
ondus abit: summæ caudâ [109] verruntur arenæ.
[110] Iram vultus habet: pro verbis murmura reddunt:
ro thalamis celebrant silvas: aliisque timendi
ente premunt domino [111] Cybeleia fræna leones.
os [112] tu, care mihi, cumq his genus omne ferarum. 705
[113] Quæ non terga fugæ, [114] sed pugnæ pectora præbent,
fuge: nè virtus tua sit damnosa [115] duobus.

96 Instinctu numinis mei.
97 Commota, stimulata.
98 Locus secessui aptus.
99 Ingreditur, intrat.
100 Violat.
101 Coitu.
102 Simulacra Deorum.
103 Cybele, Deorum mater, dicta Turrigera, vel Turrita, quod, ut Poeta noster alibi inquit, primis turres urbibus illa dedit, atq; idcirco corona è turribus circta depingitur.
104 Nocentes,

ippomenen atque Atalantam. 105 Ad inferos demitteret. 106 Paulo ante
ellia, ac sine villis pilis. 107 Hinc leonum præcipua colligitur generositas.
[110] Leones enim pectus reliquo corpore crassius habent. 109 Trahuntur.
ro Facies leonum, Præ se fert iram: Trucem enim habent aspectum. 111 Nam
ybeles, matris Deorum, currum è leonibus trahi fingunt Poetæ. 112 Mi Ami. 113 Quod non fugit. 114 Sed repugnat, & resistit. 115 Et mihi tibi.

donis in Anemonen, & Minthe Nympha in Mentham herbam. *Fab.* XII, & XIII.

donis supradictus, monitus à Venere quam vim feræ haberent, non obtemperavit, Igitur in venatione ab apro interimitur: cujus cruor ejusdem Deæ numine in florem purpurei odoris conversus est. Sic & olim Minthe Nympha in herbam mentham Proserpinæ Cereris filia odio mutata est, quòd cum Dite patre conjuge suo concubuisset.

Lla quidem monuit: [2] junctisque per aera cygnis
Car it iter · [3] sed stat monitis contraria virtus.
rte [4] suem latebri vestigia certa secuti 710
ucivere canes: silvisque exire parantem
erat obliquo [5] juvenis Cinyreius ictu,
atimus excussit [7] pando venabula rostro.

1 Venus.
2 Currus Veneris ab oloribus trahi fingitur.
3 Sed fortitudo Adonidis Veneris admonitionibus est adversa.
4 Aprum. 5 Excitarunt. 6 Cinyræ filius ex Myrrha. 7 Recurro.

Sanguine tincta suo: trepidumque, & [8] tuta petentes
[9] Trux aper insequitur: totosq; sub inguine dentes
[10] Abdidit; & fulva [11] moribundum stravit arena.
Vecta levi curru, medias Cytherea per auras
Cypron olorinis nondum pervenerat alis.
Agnovit longè gemitum morientis: & albas
Flexit aves illuc. Utque æthere vidit ab alto
Semanimem, inque suo jactantem sanguine corpus;
Desiluit; pariterque sinus, pariterque capillos
[12] Rupit; & [13] indignis percussit pectora palmis.
Quæstaque cum fatis. At non tamen omnia vestri
Juris erunt, inquit: luctus [14] monumenta manebunt
Semper, Adoni, mei: repetitaque mortis imago
[15] Annua plangoris peraget simulamina nostri.
At cruor in florem mutabitur. [16] An tibi quondam
Fœmineos artus in olentes vertere menthas,
Persephone, licuit? nobis Cinyreius heros
Invidiæ mutatus erit? Sic fata, cruorem
Nectare odorato spargit: qui tactus ab illo
Intumuit; sic ut plavio [17] pellucida cœlo
Surgere bulla solet. Nec [18] plenâ longior horâ
Facta mora est; cum flos è sanguine [19] concolor orto
Qualem, quæ lento celant sub cortice granum,
[20] Punica ferre solent: Brevis est tamen usus in illo.
Namque male hærentem, & nimiâ levitate caducum
Excutiunt idem, qui [21] præstant nomina venti.

8 Sc. loca.
9 Terribilis.
10 Abscondit.
11 Morientem.
12 Dilaniavit, laceravit.
13 Indigna. Nomen pro adverbio.
14 Signa; Est autem Apostrophe ad Adonin.
15 Simulacra. Nam singulis quibusque annis Adonia, i. sacra in Adonis honorem celebrabantur, in quibus Adonis plangebatur, ac luctus Veneris referebatur.
16 Minthe Nympha fuit, quæ in herbam mentham, Proserpinæ, Cereris filiæ, odio mutata est, quod cum Plutone marito suo concubuisset.
17 Translucida, quæ ex aqua nasci solet, statimque evanescere. 18 Per horâ. 19 Ejusdem cum sanguine coloris, qui est purpureus. 20 Sc. m
21 Anemone enim flos dictus ἀπὸ τοῦ ἄνεμος, ac si vocatus esset flos venti.

P. OVI

P. Ovidii Nasonis METAMORPHOSEΩN LIBER XI.

Orpheus à Bacchis discerptus, & serpens in lapidem. *Fab.* I.

Orpheus Oeagri fluminis & Calliopes Musæ filius, cùm habuisset conjugem nomine Eurydicem, & cùm fine ea ab inferis, lege accepta à Plutone, ad superos rediisset, nè talem dolorem in altera experiretur, puerilem amorem primus instituit. Quam ob causam Thraessæ mulieres instinctæ, in abditis locis solitudinem agentem, propter desiderium conjugis, interfecerunt: separatumque caput ejus à reliquo corpore cum lyra in amnem Hebrum præcipitaverunt: per quem in mare delatum, & hinc in insulam Lesbum, cùm hic hæsisset in littore, serpensque morsu sanguinem lamberet, priusquam vultum ejus appeteret, ab Apolline, Jovis & Latonæ filio, duratus in lapidem est.

CArmine dum tali silvas, animosque ferarum,
[1] Threïcius vates, & saxa sequentia ducit
[2] Nurus Ciconum tectæ [3] lymphata [4] ferinis
tiora velleribus, rumuli de vertice cernunt
hea percussis sociantem carmina nervis.
quibus una, levem jactato crine per auram,
ait, En hic est nostri contemtor: & [5] hastam

1 Orpheus Thracius.
2 Bacchantes Thraciæ. De Ciconibus vide supra Lib. 10. vers. 2.
3 Furentia.
4 Ferarum pellibus
5 Thyrsum involutum pampinis, &c.

Vatis [6] Apollinei [7] vocalia misit in ora.
Quæ foliis [8] præsuta 9 notam sine vulnere fecit.
Alterius telum lapis est: qui missus in ipso
Aëre [10] concentu victus vociſque lyræque est;
Ac veluti [11] supplex pro tam furialibus ausis,
[12] Ante pedes jacuit, sed enim temeraria crescunt
[13] Bella: modusq; abiit: [14] insanaq; regnat [15] Erinnys.
Cunctaque tela forent cantu [16] mollita; sed ingens
Clamor, & inflato [17] Berecynthia tibia cornu,
Tympanaque plaususque & [18] Bacchei ululatus
[19] Obstrepuêre sono citharæ. Tum denique saxa
Non exauditi rubuerunt sanguine vatis.
Ac primùm [20] attonitas etiamnum voce canentis
Innumeras volucres, anguesque agmenque ferarum,
[21] Mænades Orphêi [22] titulum rapuêre [23] theatri:
Indè cruentatis vertuntur in Orphea dextris:
Et [24] coëunt, ut aves; si quando luce vagantem
[25] Noctis avem cernent: [26] structoq. utrimq; theatro
Ceu [27] matutinâ cervus perituru arenâ,
Præda canum est: vatemque [28] petunt, & fronde virenti
Conjiciunt thyrsos, non hæc [29] in munera factos.
Hæ glebas, illæ dereptos arbore ramos,
Pars [30] torquent siliçes. Neu desint tela furori;
Fortè boves presso [31] subigebant vomere terram:
Nec procul hinc multo [32] fructum si dore parantes
Dura [33] lacertosi fodiebant arva coloni.
[34] Agmine qui viso fugiunt, operisque relinquunt
[35] Arma sui: vacuoque jacent dispersa per agros
[36] Sarculaque, [37] rastrique graves, longique [38] ligones.
Quæ postquam rapuêre [39] feræ, cornuque minaci
[40] Direlêre boves; ad vatis [41] fata recurrunt:
Tendentemque manus, atque illo tempore primùm
[42] Irrita dicentem, nec quicquam voce moventem,
Sacrilegæ perimunt: perque os (prò Jupiter!) ipsum
Auditum saxis, intellectumque ferarum
Sensibus, in ventos anima exhalata receſſit.
[43] Te mœstæ volucres, Orpheu, te turba ferarum,
Te rigidi silices, tua carmina sæpe secutæ
Fleverunt silvæ: positis te frondibus arbos

6 Orphei.
7 Optimam vocem emittentia.
8 Præfixa tecta.
9 Signum.
10 Harmoniâ.
11 Tanquam veniam petiturus.
12 Orphei.
13 Furores.
14 Ab effectu, quòd furia homines insanos furiososque reddat.
15 Discordiæ Dea.
16 Mitigata sic, ut Orpheo nunquam nocere potuissent.
17 Quali in Berecyntho Phrygiæ monte utebantur in sacris Cybeles, Matris Deorum.
18 De Bacchanalibus diximus supra ad Fab. 7. Lib. 3. in quibus Bacchantes gerentes thyrsos & pampinis hederaque coronatæ per sylvas montes, & nemora furibundæ saltabant; dissono clamore, ululatu, tibiarum & cymbalorum cantu omnia replebant. Ita & hic.
19 Contra citharæ sonum strepuerunt.

20 Stupefactas suavitate cantus Orphei. 21 Bacchæ, ἀπὸ τῦ μαίνεσθαι, i. furendo, dictæ. 22 Gloriam. 23 Spectaculi ab Orpheo congregati. 24 Congregantur, conveniunt. 25 Noctuam. 26 Sensus est, non aliter ac cervus dilacerandus canibus in Amphitheatro Rom. in quo edebantur depugnantium bestiarum spectacula. 27 Matutino tempore in arena. 28 Aggrediuntur, invadunt. 29 Ad hos usus. 30 Jaciunt. 31 Arabant. 32 Frumentum. 33 Magna & validi brachia habentes. 34 Baccharum furentium. 35 Instrumenta. 36 Crates. 37 Instrumenta dentata, quibus segetes herbis purgantur. 38 Instrumenta rustica ad exstirpandas herbarum radices, commodata. 39 Crudeles, furentes. 40 Dilaceravêre. 41 Orphei exitus. 42 Ille qui nox sylvas, animosque ferarum, immò saxa sequentia traxerat, primum dixit verba nil proficientia. 43 Apostrophe ad Orpheum, querimonia ac commiserationis plena.

Tonſa comam lauit : lacrymis quoque flumina dicunt
Increviſſe ſuis : [44] obſcuraque carbaſa [45] pullo
Naïdes & Dryades, paſſoſque habuere capilli.
Membra jacent diverſa locis. Caput, [46] Hebre, lyramq; [50]
Excipis ; & (mirum) medio dum labitur amne,
Flebile nescio quid queritur lyra, [47] flebile lingua
Murmurat exanimis : [48] reſpondent flebile ripæ.
Jamq; e mare inveſtæ [49] fluvium populare relinquunt;
Et [50] Methymnæ [51] potiuntur littore Lesbi : 55
Hic ferus expoſitum peregrinis anguis arenis
Os petit & ſparſus ſtillanti rore capillos.
Tendens Phœbus adeſt ; morſuſque inferre parantem
Arcet ; & in lapidem rictus ſerpentis apertos 60
Congelat ; & patulos (ut erant) indurat hiatus
Umbra [52] ſubit terras : &, quæ loca viderat ante,
Cuncta recognoſcit. Quærentſque per arva piorum
Invenit Eurydicen, cupidiſque amplectitur ulnis.
[53] Hic modo conjuncti [54] ſpatiantur paſſibus ambo; 65
Nunc præcedentem ſequitur, nunc prævius anteit :
[55] Eurydicenque ſuam jam tutò reſpicit Orpheus.

44 Pullas ac nigras veſtes.
45 Pullo, i. nigro colore : quo utebantur in luctu.
46 Thraciæ fluvius.
47 Anaphora.
48 Reſonant.
49 Fluvium patrium. Hebrus enim Thraciæ fluvius eſt.
50 Methymna urbs eſt Lesb. optimo vino inſignis.
51 Sic Virg. 1. Æn. Egreti optatâ potiuntur Troes, arenâ.
52 Inferos petit.
53 Illic apud inferos.
54 Obambulant- 55 Quam antea reſpiciens amiſerat. Vide Lib. 10. verſ. 57.

Thraciæ Mulieres in arbores. *Fab.* II.

Thraciæ matronæ, quæ cædi interfuerant Orphei à Libero ulciſcente ejuſdem ſcientiæ ſuæ, in arbores varias abierunt.

[1] NON impunè tamen ſcelus hoc ſinit eſſe [2] Lyæus :
Amiſſoque dolens [3] ſacrorum vate ſuorum,
Protinus in ſilvis [4] matres [5] Edonidas [6] omnes,
Quæ fecere nefas, tortâ radice ligavit.
Quippe pedum digitos, in quantum quæq; ſecuta eſt,
[7] Traxit : & in ſolidum [8] detruſit acumine terram.
Utque ſuum laqueis, quos callidus abdidit aucpe,
Crus ubi commiſit volucris, ſenſitque teneri ;
[9] Plangitur ; ac [10] trepidans adſtringit vincula motu :
Sic, ut quæque ſolo defixa cohæſerat harum,
[11] Exſtern[illegible]ta fugam [12] fruſtra tentabat, at illam
[13] Lenta tenet radix, exſiliantemque [14] coërcet.
Dumq; ubi ſint digiti dum pertubr quærit & ungues, [80]
Aſpicit in teretes lignum [14] ſuccedere ſuras.
Et conata femur [15] mœrenti plangere dextrâ ;

1 Thraciæ mulieres, quæ Orphei cædi interfuerunt, omnes à Baccho cædem Orphæi ægrè ferente, in arbores fuerunt mutatæ.
2 Bacchus. Cur autem ſic dictus ſit, vide ſupra Lib. 4. verſ. 11.
3 Nam Orpheus in Bacchum pulcherrimos ſcripſerat hymnos.
4 Mulieres.

5 Thracias, ita dictas ab Edono Thraciæ monte. 6 Et quæ fecerunt. 7 quæ viderunt nefas. 7 Extendit, atque in radices arborum mutavit. 8 Fixit. 9 Jactat alas, & à ſe ipſa percutitur. 10 Quanto enim magis trepidant, tanto magis vinculo ſtringuntur aves. 11 Conſternata, perterrefacta. 12 Flexibi. 13 Continet exſultare volentem. 14 Succedere. 15 Ipſa mœrens, i. triſtis.

Robora percussit. Pectus quoque robora fiunt:
Robora sunt humeri; porrectaque brachia veros
Esse putes ramos; & [16] non fallare putando.

16 Revera enim rami erant.

Midas & aurea Pactoli arena. *Fab.* III.

Liber pater Thracia digressus cùm Tmolum montem Ciliciæ comitatus Baccbis, peteret, Silenus ei aufugit: quem Phryges captum ad Midam regem adduxerunt. Agnitus ab eo, exceptus est, & Libero advenienti redditus. Quod ob beneficium optandi Deus veniam ei dedit, siquid vellet, à se peteret. Ille, ut quæque contigisset, aurum fierent. Quod ei inutile fuit. Cui Deus petenti ut restitueretur, jussit ut ad flumen Pactolum proveniret, ibique se lavaret, & sic rediret in pristinum statium. Vis autem illa aurum efficiendi à Mida in fluvium transiit. Unde aureas arenas habere memoratur.

NEC satis hoc Baccho est. [1] Ipsos quoq; deserit agros
Cumque [2] choro meliore, [3] sui vinctа [4] Tymoli,
[5] Pactolonque petit: quamvis non aureus illo
Tempore, nec ullis erat invidiosus arenis.
Hunc assueta cohors Satyri, Bacchæq; [6] frequentant:
At [7] Silenus abest: [8] titubantem annisque meroque
Ruricolæ cepere Phryges: vinctumque coronis
Ad regem duxere [9] Midan: cui Thracius Orpheus
[10] Orgia [11] tradiderat cum [12] Cecropio Eumolpo.
Qui simul agnovit socium comitemque sacrorum
Hospitis adventu festum [13] genialiter egit
Per bis quinque dies, & junctas ordine noctes.
Et jam stellarum sublime [14] coegerat agmen
[15] Lucifer undecimus. [16] Lydos cum lætus in agros
[17] Rex venit; & [18] juveni Silenum reddit alumno.
[19] Huic [20] Deus optanti gratum, sed inutile fecit
Muneris arbitrium, gaudens [21] altore recepto.
[22] Ille: [23] malè usurus donis, ait, Effice, quicquid
Corpore contigero, fulvum vertatur in aurum.
Annuit optatis: nocituraque munera [24] solvit
Liber abit; & indoluit, quòd non meliora petisset.
Lætus abit; gaudetque malo [25] Berecynthius heros:

1 Thraciæ. 2 Clientum, & Bacchantum, quam quæ Orpheum discerpserant. 3 A se amari. 4 Est Tmolus Lydiæ mons. de quo vide supra, Lib. 6. vers. 15. 5 Fluvium Lydiæ, aureis arenis abundantem. 6 Celebrant. 7 Quis Silenus sit diximus supra Lib. 4. ver. 25. 8 Vacillantem. 9 Gordiæ bubulci filium, Phrygiæ regem ditissimum, ideoque factus est omnia, quæcunque tangeret, in aurum transmutare. 10 Bacchi sacrificia. 11 Quem docuerat, 12 Athenienſi. 13 Voluptuose ac lætè. 14 Congregaverat. Significat autem undecimum diem advenisse. 15 Lucifer stella est, quæ adveniente die ultima desinit lucere, ideoque à Poetis alias stellas congregare dicitur. 16 In Lydiam. 17 Midas. 18 Bacho. 19 Midæ. 20 Bacchus. 21 Sileno nutritore. 22 Midas. 23 In suum malum & pernicicm: parum enim abfuit quin fame periret Midas. 24 Persolvit præstitit. 25 Midas rex Phrygiæ, in qua Berecynthus mons.

Pollici-

Pollicitamque [26] fidem tangendo ſingula [27] tentat
Vixque ſibi credens [28] non altâ fronde virentem
Ilice detraxit virgam: virga aurea facta eſt: 110
Tollit humo ſaxum: ſaxum quoque palluit auro:
Contigit & glebam: contactu gleba potenti
Ditaſſa fit. Arentes [29] Cereris decerpſit ariſtas:
Aurea meſſis erat. Domtum tenet arbore pomum:
Heſperidas donâſſe putes. Si poſtibus altis 115
Admovit digitos; poſtea [31] radiare videntur,
Ipſe etiam liquidis palmas ubi laverat undis,
Unda fluens palmis [32] Danaen eludere poſſet.
Vix ſpes ipſe ſuas animo capit, aurea fingens
Omnia. Gaudenti menſas [34] poſuere miniſtri 120
Exſtructas dapibus, nec toſtæ frugis egentes.
Tum vero, ſive ille ſuâ Cerealia dextrâ
Munera contigerat; Cerealia dona [36] rigebant.
Ipſe dapes avido [37] convellere dente parabat,
Omina fulva dapes admoto dente nitebant. 125
Deſcuerat puris [38] auctorem muneris undis,
Fuſile per rictus aurum fluitare videres.
Admonitus novitate mali, [40] diverſque, [41] miſerque
Fugere optat opes: &, quæ [42] modo voverat, odit.
Victoria nulla famem relevat: ſitis arida guttur 130
Urit, & inviſo [43] meritus [44] torquetur ab auro.
Ad cœlumque manus, & ſplendida brachia tollens,
Da veniam, [46] Lenæe pater; peccavimus, inquit:
Sed miſerere, precor, [47] ſpecioſoque eripe damno.
Mite Deûm numen Bacchus peccâſſe fatentem 135
Reſtituit, pactamq; fidem [50] data munera [51] ſolvit.
Te malè optato maneas circumlitus auro,
Inquit, ad magnis vicinum Sardibus [52] amnem;
Perge jugum montis labentibus obvius undis
Ire viam; donec venias ad fluminis ortus. 140
Ibi ſpiferoque tuum fonti, qua plurimus exit,
Tolle caput: corpuſque ſimul, ſimul eluе crimen.
Fruge caput, fonti ſuccedit aquæ. Vis aurea tinxit
Amnem, & humano de corpore [57] ceſſit in amnem.
Nunc quoque jam veteris percepto ſemine venæ 145
Horrent, auro madidis pallentia glebis;

26 Veritatem promiſſam.
27 Experitur.
28 Humili.
29 Frumenti. Metonymia.
30 Nam Heſperides hortos habuiſſe dicuntur, in quibus arbores aurea poma ferentes.
31 Fulgere.
32 Erat inſtar aurei imbris, in quem Jupiter verſus Danaen eluſit.
33 Nam maxima quæque ſibi pollicebatur Midas.
34 Appoſuere.
35 Panes.
36 Panes duri fiebant. Nam in aurum convertebantur.
37 Mandere.
38 Bacchum. Metonymice pro Vino.
39 Liquidum, ac fuſum, & liquefactum.
40 Quia auro abundabat.
41 Quia auro frui non poterat.
42 Voto paulo ante concupiverat.
43 Quia propter avaritiam illud à Baccho petierat.
44 Cruciatur.
45 Ignoſce.
46 Bacche. Λυσι ὦ λυσι, i. à torculari
od pulchrum & bonum videtur: cum alioqui damnum ſit grave. 48 Mithus. 49 In priſtinum ſtatum reduxit 50 Ob fidem, quam præ ſe tulemum reſtituendo; ſive, quod aliis placet, eadem fide, qua dederat. olvit, & irrita fecit. 52 Intelligit Pactolum Lydiæ fluvium ex Tmolo Sardes opp.. præterfluentem. 53 Tranſivit. Cauſam naturalem Poeta accommodat, ut ſolet: eſt enim Pactolus fluvius aureas vehens arenas, multi alii dicuntur.

Midæ aures in asininas. *Fab.* IV.

Pan cùm Tmolum montem Lydiæ frequentans fistula s oblectaret, elatus gloria agrestium Nympharum, A pollinem in certamen devocavit. Judice ergo Tmolo, qui montis illius Deus erat, cùm Apollini victori esset adjudicatæ, Midæ regi supradicto, qui aur efficiendi potestate amissa, opes perosus i sylvis ha bitans, Pana pastorum Deum colens sequebatur, ass denti soli displicuit. Quam ob causam Apollo, d eamque stultitiam quam & supra gesserat in Liber patris voluntate, iratus, aures ejus asininæ ut e sent sempiternæ effecit, quibus ejus stoliditas apparere nulliusque esset judicii indicaretur.

ILle [2] perosus opes, silvas & rura colebat,
[3] Panaque montanis habitantem semper in antris
[4] Pingue sed ingenium mansit: nocituraque, [5] ut ante
Rursus erant domino stolidæ præcordia mentis.
[6] Nam freta prospiciens latè riget arduus alto
Tmolus in adscensu, clivoque extentus utroque
Sardibus hinc, illinc parvis finitur [7] Hypæpis.
Pan ibi dum teneris jactat sua carmina Nymphis,
Et leve [8] cerată modulatur arundine carmen;
Ausus Apollineos præ se contemnere cantus,
Judice sub [9] Tmolo certamen venit ad impar.
Monte suo senior judex consedit; [10] & aures
Liberat arboribus. Quercu coma cærula tantùm
Cingitur; & pendent circum cava tempora glandes.
Isque [11] Deum pecoris spectans, In judice, dixit,
Nulla mora est. Calamis agrestibus insonat ille:
Barbaricoque Midan (aderat nam forte canenti)
Carmine [12] delinit. Post hunc [13] sacer ora retorsit
Tmolus ad os Phœbi: vultum sua silva secuta est.
Ille caput flavum lauro [14] Parnasside [15] vinctus.
[16] Verris humum, [17] Tyrio saturată murice [18] palli
[19] Instructamque lyram gemmis & [20] dentibus Indi
Sustinet è læva: tenuit manus altera plectrum.
Artificis status ipse fuit. Tum [21] stamina docto
Pollice [22] sollicitat: quorum dulcedine captus
Pana jubet Tmolus citharæ submittere [23] cannas.
Judicium sanctique placet sententia montis
Omnibus. [24] Arguitur tamen, atque injusta vocatur
Unius sermone Midæ. Nec [25] Delius aures

1 Midas.
2 Odio habent opes, quibus pene fame fuerat confectus.
3 Pastorum numen, sed è plebe Deus.
4 Tardum, stupidum.
5 Quando optavit, ut quicquid contingeret aurum fieret.
6 Tmoli montis descriptio.
7 Hypæpa urbs est Lydiæ.
8 Cerâ junctâ, quemadmodum fluviis, ac fontibus, ita & montibus sua numina tribuunt Poetæ.
9 Et arbores ab auribus removet.
11 Pana.
12 Demulsit Midæ aures.
13 Legendum hic puto. Post hunc sacer ora retorsit Tmolus ad os Phœbi, ut sit sensus Tmolus sacer convertit se, audito Pane, ore & vultu ad canentem Phœbum. Non. ut alii, Post hunc sacer ora resolvit, Tmolus, &c.
Parnassia, quâ Parnassus abundat. 15 Habens flavum caput coronatum. 16
nuit pallam Apollinis syrma habuisse, quod per terram traheretur. 17 Ty
purpurâ. 18 Veste muliebri syrma habente quâ & citharœdi utuntur. 19
natam. 20 Ebore. 21 Chordas. 22 Tangit, percutit. 23 Tibiam ex ca
confectam. 24 Reprehenditur. 25 Apollo.

Hu

Humanam [26] ſtolidas patitur retinere figuram;
Sed [27] trahit in ſpatium, villiſque albentibus implet;
[28] Inſtabileſque imo facit, & [29] dat poſſe moveri.
Cætera ſunt hominis. Partem damnatur in unam:
Induiturque aures [30] lente gradientis aſelli.

26 Aures omni carentes judicio.
27 Protrahit, producit, ac longa efficit.
28 Mobiles, quales ſunt aſininæ. 29 Et concedit facultatem ſeipſas movendi.
30 Tardè euntis.

Cannæ vocales. *Fab.* V.

Midas deformitatem quidem ſuam celare volebat; ſed eam vidit famulus tonſor. Qui cùm eam nec eloqui auderet, nec reticere poſſet; humum effodit, in eaque immurmurat Midam aſini aures habere. Foveam deinde replet. Ibi enatæ ſunt arundines, quæ vento agitatæ, Midæ deformitatem indicarunt, verba inibi à famulo immurmurata referentes.

Ille quidem celat, turpique onerata pudore
Tempora purpureis tentat [2] velare [3] tiaris.
Sed, ſolitus longos [4] ferro reſecare capillos,
Viderat hoc famulus. Qui cùm nec prodere viſum
Dedecus auderet, cupiens [5] efferre ſub auras,
Nec poſſet reticere tamen, ſuccedit humumque
Effodit: &, domini quales conſpexerit aures,
[6] Voce refert parvâ; terræque immurmurat [7] haultæ.
Indicium quæ ſuæ vocis tellure [8] regeſtâ
Obruit, ſcrobibus tacitus diſcedit [9] opertis.
Creber arundinibus tremulis ibi ſurgere lucus
Cœpit: &, ut primùm pleno maturuit anno,
[10] Prodidit agricolam. Leni nam motus ab Auſtro
[11] Obruta verba refert; [12] dominique coarguit aures.

1 Midas.
2 Celare, occultare.
3 Tegminibus capitis regum Orientis.
4 Forcipe. Metonymia.
5 Vulgare.
6 Murmure.
7 Effoſſæ.
8 Rejectâ.
9 Repletâ foveâ.
10 Indicavit cùm qui illam effoderat terram.
11 Quæ talia erant: Midas rex aſini aures habet. 12 Et Midæ regis aures convincit eſſe aſininas.

Apollo & Neptunus auxiliares Laömedonti in Troja condenda. *Fab.* VI.

Inter Sigæum Rhœteumque promontoria, quo loco ara Jovis Panomphæi Phrygibus eſt conſecrata, Laomedon Capys filius cùm Ilium poneret, Apollo & Neptunus in homines verſi, operas ſuas æſtimati ad extruendum murum addixerunt. Quibus perfectis, pactum aurum Laomedon negavit. Neptunus perfidia regis offenſus in agros ejus mare miſit, omneſque

neſque fructus obruit. Supra quam pœnam coe
eum Heſionem filiam marinæ proſtituere bellu
Qua liberata ab Hercule, rurſus in fraude coe
tus: equos enim quos ob ſalutem virginis pa
erat, ei abnegavit. Ideoque ille expugnato l
Heſionem abreptam Telamoni, qui ſocius milit
fuerat, copulavit.

1 Ordo eſt. Latoius ultus (ſc. judicium Midæ) abit Tmolo, & vectus per aëra liquidum, &c.
2 Nepheles filiæ. Helle fuit Athamantis & Nepheles filia, ac ſoror Phryxi, a qua, in mari ſubmerſa, Helleſpontus fuit cognominatus.
3 Apollo Latoïæ filius.
4 Trojanis.
5 Ara ſacrata Jovi Panomphæo, ſita eſt inter duo Trojæ promontoria, a dextra Sigeum, a ſiniſtra Rhœteum.
6 Jovi ita dicto, quod omnium vocibus colatur, ex πᾶν & ὀμφὴ, vel, quod omnium voces audiat. 7 Incepta grandia. 8 Neptuno. 9 Laomedonti. 10 Erectum 11 Laomedon. 12 Negat. Nam inficiari & inficias ire eſt negare. 13 ptunus. 14 Ceto. 15 Liberat. 16 Pactos, promiſſos. Pactus autem erat h cules equos è ſemine Solis equorum progenitos. 17 Nam bis Laomedon jurandum violavit: primum pollicitus ſolvere mercedem Neptuno & Ap pro ædificatis Trojæ mœnibus: deinde Herculi, pro liberata & recepta ſione. Unde Horatius domum perjuram dixit. Sic Neptunus etiam apud V 5. Æn. Perjuram Trojam appellavit: Cuperem eum vertere ab imo Struct manibus perjuræ mœnia Trojæ. 19 Æaci filius, qui ex Heſione, Laome tis filia, Teucrum genuit. 19 Frater Telamonis, Æaci filius, nepos Jo ſolus ex hominibus Deam uxorem ducere meruit. 20 Thetide, ex qua P Achillem genuit. 21 Jovis. 22 Nerei. Nam Thetis Nerei filia fuit. Nam multis contigit eſſe Jovis nepotibus. 24 Uxor Dea ſoli Peleo e [Neſcio an hoc verè dictum ſit: niſi Venus Auchiſi pellex tantum ſit dic eò quod Martis erat conjux.]

1 Ultus abit Tmolo; liquidumq; per aëra vectus
Angustum citra pontum 2 Nepheleïdos Helles
Laomedonteis 3 Latoïus adstitit 4 arvis.
5 Dextera Sigei, Rhœtæi læva profundi
Ara 6 Panomphæo vetus eſt ſacrata Tonanti.
Indè novæ primùm moliri mœnia Trojæ
Laömedonta videt: 7 ſuſceptaque magna labore
Creſcere difficili; nec opes expoſcere parvas:
Cumque 8 Tridentigero tumidi genitore profundi
Mortalem induitur formam; Phrygioque 9 tyranno
Ædificant muros, pacto pro mœnibus auro:
10 Stabat opus: pretium 11 rex 12 inficiatur; & ad
Perfidiæ cumulum falſis perjuria verbis
Non impunè feres, 13 rector maris inquit: & om
Inclinavit aquas ad avaræ littora Trojæ.
Inque freti formam terras convertit; opeſque
Abſtulit agricolis; & fluctibus obruit arva.
Pœna neque hæc ſatis eſt: Regis quoq; filia 14 mon
Poſcitur æquoreo, Quam dura ad ſaxa revinctam
15 Vindicat Alcides: promiſſaque munera 16 dictos
Poſcit equos: tantique operis mercede negatâ,
17 Bis perjura capit ſuperatæ mœnia Trojæ.
Nec pars militiæ 18 Telamon ſine honore receſſit:
Heſioneque datâ potitur. Nam conjuge 19 Peleus
Clarus erat 20 Diva, nec 21 avi magis ille ſuperbit
Nomine, quam 22 ſoceri, 23 ſiquidem Jovis eſſe ne
Contigit haud uni: 24 conjux Dea contigit uni.

Thetis in varias figuras. *Fab.* VII.

Proteus cùm Thetidi prædixisset, si vellet jugalis fieri, quod filium parente suo fortiorem procrearet; Jupiter, quamvis incensus pulchritudine Nymphæ, id sibi ne accideret, concubitum ejus refugit, & in successionem conjugii Peleum nepotem dedit: quem illa refugiens, modo in volucrem, modo in arborem, interdum in tigrim conversa ut eluderet; Peleus Neptunum oravit, ut opem sibi ferret: qui eum Proteo preces ejus commendaret; ille emergens è mari, Peleo mandavit, ut quiescenti Thetidi meridiano calore insidiaretur, eamque vinculis illigaret, & quamvis in mille figuras converteretur, ne dimitteret, donec in pristinam redisset formam. Sicque illa potitus, Achillesque Græcorum fortissimus natus est.

NAmq; senex, Thetidi Proteus, Dea, dixerat undæ.
Concipe: mater eris juveni, qui fortibus actis
Acta patris vincet; majorque vocabitur illo.
Ergo ne quicquam mundus Jove majus haberet, 225
Quamvis [4] haud tepidos sub pectore senserat ignes
Jupiter, æquoreæ Thetidis connubia vitat;
Suaque [5] Æaciden succedere vota nepotem
Sivit; & amplexus in [6] virginis ire marinæ.
Si sinus [7] Hæmoniæ curvos [8] falcatus in arcus: 230
Brachia [10] procurrunt. Ubi, si foret altior unda,
Portus erat: summis inductum est æquor arenis.
Si tus habet solidum, quòd nec vestigia [11] servet;
Nec [12] remoretur iter; nec opertum [13] pendeat algâ.
Myrtea silva subest bicoloribus [13] obsita baccis. 235
Est specus in medio; natura factus, an arte,
Ambiguum; magis arte tamen; quò sæpe venire
Innato Delphine sedens, [16] Theti nuda solebas.
Hic te Peleus, ut somno vincta jacebas,
Occupat: &, quoniam precibus tentata repugnas, 240
Quam parat, innectens ambobus colla lacertis.
Quod nisi veniisses variatis sæpe figuris
Ad solitas artes; [19] ausо foret ille potitus.
Sed modo tu volucris; (volucrem tamen ille tenebat)
Nunc gravis arbor eras: hærebat in arbore Peleus. 245
Tertia forma fuit maculosæ tigridis: illâ
Territus Æacides à corpore brachia solvit.
Quæ Deos pelagi, [20] vino super æquora fuso,
Pecoris fibris, & fumo thuris adorat.

1 Achilli.
2 Patri Pelei.
3 Quanquam Thetidis amore Jupiter teneretur.
4 Vehementes amores.
5 Peleum Æaci filium Jovi nepotem, ut supra, vers. 218. Natus autem erat Æacus Jovi Ægina, vel Europa, ut alii volunt.
6 Thetidis.
7 Thessaliæ. Describit autem specum, in quo Thetys fessa requiescere solebat.
8 In similitudinem falcis figuratur.
9 Eminentia promontoria.
10 In mare protenduntur.
11 Custodiat.
12 Retardet.
13 Suspensum,
14 Sylva myrtis consita illi adjacet sinui.

Consita. 16 Apostrophe ad Thetyn. 17 Invadit. 18 Ad consuetas tibi
sformationes. 19 Re tentata, & concubitu appetito. 20 Ritu Deos mari-
invocantium.

Donec

Donec [22] Carpathius medio de gurgite vates.
Æacide, dixit [23] thalamis potiere petitis.
Tu modo, cùm gelido ſopita quieſcet in antro,
Ignaram laqueis vincloque [24] innecte tenaci.
Nec te decipiat [25] centum mentita figuras:
Sed [26] preme quidquid erit: dum, quod fuit antè [27] refor-
Dixerat hæc Proteus: & condidit æquore vultum, (met.
Admiſitque [28] ſuos in verba noviſſima fluctus.
Pronus erat Titan, inclinatoque tenebat
Heſperium [29] temone fretum: cum pulcra relicto
[30] Nereis ingreditur [31] conſueta cubilia [32] ponto.
Vix bene virgineos Peleus invaſerat artus;
Illa novat formas: [33] donec ſua membra teneri
Sentit: & in partes diverſas brachia tendit.
Tum demum ingemuit: Neque, ait, ſine [34] numine vinci
[35] Exhibita eſtq; Thetis. Confeſſam amplectitur hero
Et potitur votis; [36] ingentique implet Achille.

22 Proteus, qui in Carpathio habitat mari, à Carpatho inſula dicto.
23 Nuptiis optatis.
24 Connecte, colliga.
25 Mutata in centum falſas figuras. Numerus finitus pro infinito.
26 Comprime, ac retine.
27 Dum in ſuam veram formam redeat.
28 In marinas undas.
29 Curru. Pars pro toto. Currus autem Solis, cum tendit ad occaſum, deſcendere videtur. 30 Thetis Nerei filia. 31 Solitam ſpeluncam, 32 Maris. 33 Donec ſe ligatam eſſe animadvertit. 34 Auxilio numinis alicujus & Dei. 35 Et in figuram Thetidis eſt mutata. 36 Semine, ex quo magnus Achilles eſt natus.

Chione ab Apolline & Mercurio compreſſa, & Dædalion in accipitrem. *Fab.* VIII.

Peleus patre Phoco interemto profugus, Trachina Ceyca Luciferi filium venit, ſuſceptuſque ab eo parente, cauſſam mœroris ab ipſo audivit. Hujus Ceyca namque frater erat Dædalion, habens filiam Chionem ſpecioſiſſimam: quæ cum ab Apolline & Mercurio amaretur, à Mercurio per quietem compreſſa eſt, item ab Apolline in anum verſo. Horum altero Autolycum furaciſſimum, qui ex albis nigra, & ex nigris alba fecit, procreatum ferunt: ex Apolline vero Philammona ſtudioſiſſimum citharæ. Hæc etiam gloriata eſt quod cum talibus concubuiſſet Deis, Dianæque ſe pulchritudini prætulit. Itaq; Dea commoveſtim, ut debuit, procacem ejus linguam ſagittâ trajecit: atq; ex eo vulnere eſt ſubito interemta. Quo calamitate Dædalion affectus, cum ſe eodem modo vellet conſumi, neq; eum proximi paterentur furiis inſtinctus montem Parnaſſum petiiſſet & ſe præcipitaſſet, antequam radicem montis contingeret, in Apolline in volucrem accipitrem eſt converſus

FElix & nato, felix & conjuge Peleus;
Et cui, ſi demas jugulati crimina [1] Phoci,

1 Fratris ab eo occiſi.

2 Om-

[1] Omnia contigerant. Fraterno ſanguine ſontem,
Expulſumque domo patriâ Trachinia [3] tellus
Accipit. Hic regnum ſine vi, ſine cæde tenebat
Lucifero genitore [4] ſatus, patriumque nitorem
Ore ferens Cëyx; illo qui tempore mœſtus,
[5] Diſſimiliſque ſui, [6] fratrem lugebat ademtum.
Quò poſtquam [7] Æacides feſſus curâque viâque
Venit; & intravit paucis comitantibus urbem;
Quoſque greges pecorum, quæ ſecum armenta trahebat,
Haud procul à muris ſub opacâ valle reliquit.
Copia cùm facta eſt adeundi prima [8] tyranni,
[9] Velamenta manu prætendens ſupplice, qui ſit,
Quoque ſatus memorat. Tantùm [10] ſua crimina celat.
[11] Mentituſq; fugæ cauſſam petit urbe vel agro,
Se juvet. [12] Hunc contrà placido [13] Trachinius ore
Talibus alloquitur: [14] Mediæ quoque commoda plebi
Noſtra [15] patent, Peleu; nec [16] inhoſpita regna tenemus.
Adjicis [17] huic animo momenta potentia, clarum
Nomen, avumq; Jovem. Nec tempora perde precando.
Quod petis, omne [18] feres. Tuaque hæc pro parte videto,
Qualiacunque vides. Utinam [19] meliora videres!
Et flebat. Moveat quæ tantos cauſſa dolores,
Peleuſque comiteſque rogant. Quibus ille profatur
Forſitan hanc volucrem, rapto quæ vivit, & omnes
Terret aves, ſemper pennas habuiſſe putetis.
[Vir fuit: [20] & tanta eſt animi conſtantia, quantùm]
Acer erat, belloque ferox, ad vimque paratus,
Nomine Dædalion; [21] illo genitore creatus,
Qui vocat Auroram, cœloque [22] noviſſimus exit.
Culta mihi pax eſt: pacis mihi cura [23] tenendæ
Conjugiique fuit; fratri fera bella placebant,
Illius virtus reges, genteſque ſubegit:
Quæ nunc [24] Thesbëas [25] agitata mutata columbas.]
Nata erat huic [26] Chione; quæ dotatiſſima formâ
Mille procis placuit, bis ſeptem nubilis annis.
Fortè revertentes Phœbus, [27] Majâque creatus
[28] Ille ſuis [29] Delphis, [30] hic [31] vertice Cyllenæo,
Vidêre [32] hanc pariter, pariter [33] traxêre calorem.

2 Ad felicitatem facientia.
3 Theſſaliæ regio. Vide infra verſ. 627.
4 Cëyx Phoſphori, i. Luciferi, fuit filius, & maritus Halcyones.
5 Nam præ ſe quandam hilaritatem anteà ferre conſueverat, quæ tunc in triſtitiam ferat mutata.
6 Dædalionem in accipitrem mutatum.
7 Peleus. Æaci filius.
8 Regis Cëycis.
9 Ramum olivæ, qui ab externis pacem adferentibus geſtabatur. Virg. 8. Æn. Tum pater Æneas puppi ſic fatur ab alta, Pacifera quatiens manu ramum prætendit oliva. Et 11. Æn. Jamque oratores aderant ex urbe Latinâ, Velati ramis oleæ, veniamque rogantes, &c.
10 Phoci fratris cædem.
11 Veram diſſimulat & falſam fugæ cauſſam refert.
12 Peleum.
13 Cëyx rex Trachinis vel Trachinidis. 14 Infimæ. 15 Patent. Hæc autem oratione Cëyx ſe in omnes benigiſſimum eſſe oſtendit. 16 Inhoſpitalia. 17 [Ita noſter Pont. 1v. Eleg. 111. Quanta potes præbe noſtræ momenta ſaluti.] 18 Habebis, accipies. 19 Feciora. 20 [Et hunc verſum, & ſequentes verſus uncis infra incluſo, tollendos cenſet Heinſius.] 21 Creatus ille mecum communi genitore Lucifero, qui matutinum præcedere ſolet. 22 Ultimus. Ita ferè de Lucifero loquentem Poëtam vide Lib. 2. verſ. 5. 23 Conſervandæ. 24 Synecdochice hic intellige Columbas Thisbæas pro quibuſvis columbis. Eſt vero Thisbæ oppidum Bœotiæ, columbis frequens. 25 Vexat, perſequitur. Accipitres enim maximè columbas infeſtant. 26 Quæ fortaſſe hoc nomen accepit à nive, græcè χιών. 27 Mercurius. 28 Phœbus. 29 Sc. revertens. 30 Mercurius. 31 Cyllene, Arcadiæ monte, ubi Mercurius ipſe natus eſſe fingitur. Sæpius ſupra. 32 Chionem. 33 Unâ ambo cœperunt amare.

Spem

Spem Veneris differt in tempora noctis Apollo;
Non [34]tulit [35]ille moras, virgâq; [36] movente soporem
[37] Virginis os tangit. Tactu jacet illa potenti:
Vimq; [38] Dei patitur. Nox cœlum sparserat astris:
[39] Phœbus anum simulat; præceptaque gaudia sumit
Ut sua maturus complevit tempora venter;
[40] Alipedis de stirpe Dei [41] versuta propago
Nascitur Autolycus, furtum ingeniosus ad omne:
Qui facere assuêrat, [42] patriæ non degener artis,
[43] *Candida de nigris, & de candentibus atra.*
Nascitur è Phœbo (namque est enixa gemellos)
Carmine vocali clarus, citharâque Philammon.
Quid peperisse duos, & Dis placuisse duobus;
Et forti genitore, & [44] progenitore Tonanti
Esse satam prodest? *An obest quoque gloria multis?*
Obfuit huic certè. Quæ se præferre Dianæ
Sustinuit; faciemque Deæ culpavit. At [45] illi
Ira ferox mota est: [46] Pact sque placebimus, inquit.
Nec mora; [47] curvavit cornu: nervoque sagittam
Impulit; & meritam trajecit [48] arundine linguam.
Lingua tacet: nec vox [49] tentataq; verba [50] sequuntur.
Conantemque loqui cum sanguine vita reliquit.
Quem (misera ô Pietas!) ego tum patruoq; [51] dolore
Corde tuli, fratrique pio solatia dixi.
Quæ pater haud aliter, quam cautes murmura Ponti
Accipit: & natam [52] delamentatur ademtam.
Ut vero [53] ardentem vidit; quater [54] impetus illi
In medios fuit ire rogos: quater indè repulsus
Concita membra fugæ mandat: similisque juvenco
[55] Spicula crabronum pressâ cervice gerenti,
Quâ via nulla, ruit. Jam tum mihi currere visus
Pes homine est: [56] alasque pedes sumsisse putares.
[Effugit ergò omnes; veloxque [57] cupidine lœti]
[58] Vertice Parnassi potitur. Miseratus Apollo,
Cum se Dædalion [59] saxo misisset ab alto,
Fecit [60] avem, & [61] subitis pendentem sustulit alis.
[62] Oraque adunca dedit, curvos dedit unguibus hamos.

34 Passus est.
35 Mercurius.
36 Inducente somnum, i. e. caduceo, de quo diximus Lib. 1. vers. 671.
37 Chiones.
38 Mercurii.
39 Dii, Deæque, cùm aliquem aliquamve decipere volebant, vel ne agnoscerentur, se in anum mutabant: ut hic, & alibi: Pallas anum simulat falsosque in tempora canos Addit. Et infra: Innitens baculo, positis per tempora canis Assimulavit anum. Virg. Alecto torvam faciem, & furialia membra Exuit: in vultus sese transformat aniles: Et frontem obscœnam rugis arat: induit albos cum vittâ crines.
40 Mercurii, talaria alata in pedibus, gestantis.
41 Astuta, callida, quæ nigrum in candida vertere sciat.
42 Κακῶν πάσης & κλοπῆς σόν.

Similis Mercurio, ejus patri. Horat. Callidum quidquid placuit jocosa conderе furto. 43 Hoc de astutis dici solet. 44 Avo Jove, qui Luciferi pater est. 45 Dianæ. 46 Est hic Sarcasmus, ac si Diana irata diceret ironice non forma, cestè facto placebo. 47 Flexit arcum ex cornu confectum. Metonymia. 48 Sagitta ex arundine & calamo facta. 49 Quæ Chione emissa est. 50 Sc. linguam. 51 [Patruo dicitur pro corde forti vel duro, apud Horatium ne sis Patruus mihi. Heins.] 52 Valdè lamentatur: ut mare valdè amare dicimus. 53 Jam elatam sc. & rogo impositam. 54 Vesese in ignem conjicere. 55 Vesparum, maximè juvencos infestantium. Jam enim in accipitrem verti cœptus erat. 57 Cupiditate mortis [damnat versum Heinsius.] 58 In verticem Parnassi ascendit. 59 Monte. 60 Accipitrem. 61 Subitò natis. 62 Rostrum aduncum.

Virtu

irtutem antiquam. [63] majores corpore vires.
t nunc accipiter, [64] nulli sa is æquus in omnes
evit aves; aliisque dolens fit causa dolendi.

63 Majores, quam ut illi tam parvo corpori convenant.

64 Rapto enim vivit accipiter.

Lupus in lapidem. *Fab.* IX.

Anetor pastor armentorum, quæ Peleus ad Ceyca perduxerat, indicat à lupo, cui obsistit nequiret, custodem interimi. Qui ut intellexit Psamathes Nereidis Phoci matris ira id sibi accidere, quòd Phocus ex ea & Æaco genitus interiisset, & id precibus potius, quam ultione esse sedandum, supplicitèr ab ea petit, ne ultra prosequeretur admissum. Quæ aliquando Thetidis sororis mota precibus, ne amplius fera armenta peteus sæviret, in saxi eam figuram vertit.

QUÆ dum [1] Lucifero genitus miracula narrat
De [3] consorte suo; [4] cursu festinus anhelo
dvolat armenti custos [5] Phocæus Anetor.
eu [6] Peleu, Peleu, magnæ tibi nuncius adsum
ladis, ait? Quodcunque ferat, jubet edere Peleus:
[Pendet & ipse metu [8] trepidat [9] Trachinius Heros]
Ille refert: Fessos ad littora curva juvencos
ppuleram, [11] medio cùm Sol altissimus orbe
antum respiceret, quantum superesse videret.
arsque boum fulvis genua inclinârat arenis,
atarumque jacens [12] campos spectabat aquarum:
ars [13] gradibus tardis illuc errabat, & illuc;
ant alii, celsoque exstant super æquora collo.
empla mari [14] subsunt, nec marmore clara, nec auro;
d trabibus densis, lucoque umbrosa vetusto.
Nereides Nereusque tenent. Hos navita templi
Edidit esse Deos. dum retia littore ficcat.
unda palus [17] huic est densis obsessa [18] salictis,
uam [19] restagnantis fecit maris unda paludem.
lade tragore gravi strepitans loca proxima terret
ellua vasta lupus, silvisque paludibus exit,
blitus & spumis & spisso sanguine [21] rictus

1 Lupi, qui Pelei armenta laceraverat, Metamorphosin in saxum describit Poëta.
2 Ceyx.
3 Fratre Dædalione.
4 Festino cursu anhelans.
5 Oriundus è regione Phocide.
6 Conduplicatio subitum malum nuncianti maximè convenions.
7 Solliciti est.
8 Tremit.
9 Ceyx.
Vide supra vers. 283.
10 Anetor, pastor armentorum, quem Peleus ad Ceyca perduxerat.
11 Jamque dies

edius rerum contraxerat umbras, Et sol ex equo meta distabat utraque, Lib. 3.
riphrasis meridiei. 12 Æquor. 13 Passibus. 14 Adsunt, juxta mare sunt.
Sacrum est illud templum (est enim hic enallage numeri) Nymphis marinis,
rei filiabus, & ipsi Nereo. 16 Dixit. 17 Se. luco. 18 Salicibus. 19
Fluentis. Eleganter autem describit locum luporum latebris accommodatum.
Ex ea palude 21 Rictus infectos habens, ita dictos ab ardenti oris afflatu.
e sæpius de apri dentibus noster. Lib. 8. Fulmen ab ore venit. Et Lib. 10.
ucem habent aeres in aduncis dentibus apri.

Fulmi-

Fulmineos; rubrâ ſuffuſus lumina flammâ.
Qui, quanquam ſævit pariter rabieque, fameque
Acrior eſt rabie. Neque enim jejunia curat
Cæde boum, diramque famem ſatiare ſed omne
Vulnerat armentum, ſternitque hoſtiliter omne.
Pars quoque de nobis [22] funeſto ſaucia morſu,
Dum [23] defenſamus, [24] leto eſt data. Sanguine littus
Undaque prima rubent, [25] demugitæque paludes.
Sed mora damnoſa eſt, nec res dubitare [26] remittit:
Dum ſupereſt aliquid, cuncti coëamus, & arma,
[27] Arma capeſſamus, conjunctaque tela feramus.
Dixerat [28] agreſtis. Nec Pelea damna movebant:
Sed memor [29] admiſſi [30] Nereïda colligit orbam
Damna [31] ſui inferias extincto [32] mittere Phoco.
Indocre arma viros, violentaque ſumere tela
Rex jubet [33] Oetæus, cum quis ſimul ipſe parabat
Ire. Sed Halcyone conjux excita tumultu
Proſilit, &, nondum totos ornata capillos,
Diſjicit hos ipſos; colloque infuſa mariti.
Mittat ut auxilium ſine ſe, verbiſque precatur
Et lacrymis; animaſque duas ut ſervet [34] in una.
[35] Æacides [36] illi; [37] Pulcros, Regina, pioſque
Pone metus: [38] plena eſt promiſſi gratia veſtri:
Non placet arma mihi contra nova monſtra moveri;
[39] Numen adorandum pelagi eſt. Erat ardua turris,
Arce focus [40] ſummâ; [41] feſſis loca grata carinis.
Adſcendunt illùc, ſtratoſque in littore tauros
Cum gemitu aſpiciunt, vaſtatoremque cruento
Ore [42] ferum, lonpos infectum ſanguine villos.
[43] Indè manus tendens [44] in [45] aperti littora ponti,
Cæruleam Peleus [46] Pſamathen, ut finiat iram,
Orat; opemque ferat. Nec vocibus illa rogantis
[47] Flectitur [48] Æacidæ. Thetis hanc pro conjuge ſuppleſ
Accepit veniam. [49] Sed enim irrevocatus ab acri
Cæde lupus perſtat, dulcedine ſanguinis aſper;
Donec inhærentem laceræ cervice juvencæ
[50] Marmore mutavit. Corpus, præterque colorem,
Omnia ſervavit: Lapidis color indicat illum
Jam non eſſe lupum, jam non debere timeri.

22 Mortali, letifero.
23 Defendere conamur.
24 Interfecta.
25 Mugitu boum ſauciorum repletæ.
26 Permittit.
27 Anadiplosis exhortationi accommodata.
28 Paſtor.
29 Commiſſi, & fraternæ cædis.
30 Pſamathen, Nerei filiam, quæ in illo tempore colebatur.
31 Damna ſui pro ſua damna: Sic Lib. IX. Captus amore mei, pro meo.]
32 Velle referre inferias filio ſuo Phoco cæde boum.
33 Ceyx, qui & Trachinius ante dictus eſt, ab urbe Trachine, quam Hercules in Theſſalia ſub Oeta monte condidit.
34 Halcyones vitam à Ceycis vita pependiſſe exitus declarat. Illo enim in mari ſubmerſo, ipſa quoque dolore vitam finiit.
35 Peleus, Æaci filius, ſc. inquit. 36 Halcioni. 37 Laudabiles, utpote pro mariti ſalute. 38 Perfecta atque cumulata. 39 Pſamathe Nympha maris, quæ ego orbavi filio Phoco, 40 Pharos, ſeu ignita turris noctu lucens, quæ usum navium erat accenſa. 41 Illam enim nauræ aſpicientes in portum navi dirigebant, ſeque terræ propinquos eſſe cognoſcebant. 42 Lupum Pelei bov dilacerantem. 43 Ab illa turri. 44 Verſus littora. 45 Maris latè parent 46 Nympham, Nerei filiam, matrem Phoci, à Peleo occiſi. 47 Movetur. 48 Pel precantis: illi enim fuerat irata, ideoque precibus illius nihil movebatur. Sed enim lupus ferox imperterritus perſtat in acri cæde dulcedine ſanguinis al ctus. 50 In marmor.

Ne

Sec tamen hac profugum conſiſtere Pelea terrâ
ata ſinunt : 51 Magnetas adit vagus exſul, & illic
umit ab 52 Hæmonio 53 purgamina cædis Acaſto.

51 Theſſaliæ populos, equorum domitores clariſſimos.

52 Rege Theſſaliæ, Peliæ filio. 53 Expiationem.

Ceyx & Halcyone in halcedones. *Fab.* X.

yx Luciferi filius, prodigiis agitatus, Miletum ad oraculum Apollinis, quoniam Delphos Phorbas cum Phlegyis infeſtabat, contendit : conjugioque Halcyone Æoli filiæ, tardanti profectionem ob deſiderium, affirmavit, intra alterum menſem ſe reverſurum. Quod ut non poſſet præſtare, naufragio vitam amiſit : cujus adventum cum illa deſideraret non redeuntem tempori deſtinato, & indies graviſſimo luctu afficeretur ; miſericordia Junonis, quam ſuis precibus fatigabat, per quietem ſomnus Deus filium dictum Morphea, imitatorem figurarum humanarum, Trachina ad Halcyonem dimiſit : quæ per eum conjugem comperit interiiſſe. Excuſſo ergo ſopore, lumen inferri juſſit. Noviſſime ad littus decurrit ubi illum dimiſerat. Et ut naufragi exanime corpus fluctuare proximo littore perſpexit, in figuram volucris Æoli ceſſit : quæ ab ejus nomine vocatur. In eandem ſpeciem corpus Ceycis eſt verſum. Hæ volucres hiberno tempore per ſeptem dies in mari nidum ponunt, pulloſque, qui caſus ſuorum majorum deplorent, in littore exponunt.

Interea [1] fratriſque ſui, [2] fratremque ſecutis
Anxia prodigiis [3] turbatus pectora Ceyx,
Conſulat ut ſacras hominum oblectamina [4] ſortes,
[5] Clarium parat ire Deum : nam templa [6] profanus
Thia cum Phlegyis faciebat Delphica [7] Phorbas.
Conſilii tamen ante ſui, fidiſſima, certam
[8] facit, Halcyone. [9] Cui protinus intima frigus
Ora [10] receperunt ; buxoque ſimillimus ora
Pallor [11] obit : lacrymiſque genæ maduere profuſis.

1 Cujus filia Chione Dianæ ſagitta ſubito fuerat interfecta.

2 In accipitrem mutatum.

3 Solicitum ac turbatum animum habens.

4 Ut conſulat

cula, quæ homines anxios & ſolicitos expediant curis, 5 Ad templum Aonis Clarii. Eſt autem Clarios Joniæ civitas, juxta Colophonem. oraculo Aonis nobilis. 6 Sacrilegus. 7 Non poterat Ceyx adire oracula Delphica, a Phorbas Theſſalus, Lapithæ filius, templum Delphicum ſpoliare aggreſſus ra, una cum Phlegyis, Theſſaliæ populis ferocibus & ſacrilegis. 8 Facit gnitiorem. Sic ſupra Lib. 6. Matrem certam facere ruinæ. Virg. Anchiſen certum. Apoſtrophe ad Halcyonem. 9 Quæ ſtatim tremere cœpit. 10 Conerunt, traxerunt. 11 Occupat.

12 Ter tecum conata loqui, ter inutilis hæsit Lingua, ter in primo destitit ore sonus.
13 Madescit.
14 A pio amore provenientes.
15 Convertit, mutavit.
16 Sine ullâ mei curâ.
17 Aspera facies maris.
18 Sepulcris.
19 Erant enim Cenotaphia, i. inania sepulcra.
20 Æolus Hippotæ Trojani nepos: filius fuit Jovis ex Segesta Hippotæ filia.
21 Mitigat.
22 Omnis terrarum orbis sine ullo respectu ab istis ventis concutitur.
23 Ex concursu nubium fulmina generantur.
24 Fulmina.
25 In Ædibus Patris mei Æoli ventorum regis. Erat autem hæc Halcione (ut videtur) Æoli filia Ceyci nupta. 26 Moveri. Virg. 2. Æn. Jupiter omnipotens, precibus si flecteris ullis.
27 Uxoris suæ Halcyonis Æoli filiæ.
28 Ceyx Luciferi filius.
29 Amor.
30 Propositam navigationem.

12 Ter conata loqui, ter fletibus ora 13 rigavit:
Singultuque 14 pias interrumpente querelas,
Quæ mea culpa tuam, dixit, carissime, mentem
15 Vertit? ubi est, quæ cura mei prius esse soleb
Jam potes Halcyone 16 securus abesse relictâ.
Jam via longa placet. Jam sum tibi carior absens
At (puto) per terras iter est, tantumque doleb
Non etiam metuam; curæque timore carebunt.
Æquora me terrent, & ponti 17 tristis imago.
Et laceras nuper tabulas in littore vidi;
Et sæpe in 18 tumulis 19 sine corpore nomina legi
Neve tuum fallax animum fiducia tangat;
Quòd soser 20 Hippotades tibi sit; qui cærere
Contineat ventos; &, cum velit, æquora 21 pla
Cùm semel emissi tenuerunt æquora venti;
Nil illis vetitum est; incommendataq; 22 tellus
Omnis, & omne fretum. Cœli quoque nubila ve
Excutiuntque 23 feris 24 rutilos concursibus ignes.
Quo magis hos novi, (nam novi, & sæpe paterna
Parva 25 domo vidi) magis hoc reor esse timendo
Quòd tua si 26 flecti precibus sententia nullis,
Care, potest, conjux; nimiumque es certus eun
Me quoque tolle simul. Certe jactabimur una:
Nec, nisi quæ patiar, metuam: pariterque fere
Quicquid erit: pariter super æquora lata feren
Talibus 27 Æolidos dictis lacrymisque movetur
Sidereus 28 conjux: neq; enim minor 29 ignis in
Sed neque 30 propositos pelagi dimittere cursus
Nec vult Halcionen in partem adhibere pericli
Multaque respondit timidum solantia pectus:
31 Nec tamen idcirco causam probat; addidit il
Hoc quoque lenimen, quo solo flexit amantem:
Longa quidem nobis omnis mora: sed tibi juro
Per patrios 32 ignes (si me modo fata remitten
Ante reversurum, 33 quàm Luna bis impleat o
His ubi promissis spes est admota 34 recursûs;
Protinus eductam navalibus 35 æquore tingi.
Aptarique suis 36 pinum jubet armamentis.
Qua rursus visa, 37 veluti præsaga futuri,
Horruit Halcyone: lacrymasque emisit oborta
Amplexusq; dedit: tristique miserrima tandem
Ore, Valo, dixit: 38 collapsaque corpore tota
Ast juvenes, 39 quærente moras Ceyce, reducu

31 Non tamen probat causam, qua uxori persuadet, u dere permittat. 32 Per fidus clarissimum Luciferum, patrem meum. duo transeant menses. 34 velocis reditûs. 35 In æquor deduci. 3 ex pinu confectam. Metonymia materiæ. 37 Tanquam præsentie futurum. 38 Semimortua in terram cecidit. 39 Lacrymis enim uxo discedebat invitus.

dinibus geminis [41] ad fortia pectora remos:
ualique ictu ſcindunt freta ſublimia [42] illa.
ntes oculos; ſtantemque in puppe recurvâ,
ſaque manu dantem ſibi ſigna maritum
videt: reddirque notus. Ubi [43] terra receſſit
s atque oculi nequeunt cognoſcere vultus;
[45] licet, inſequitur fugientem [46] lumine pinum.
uoq; ut haud poterat ſpatio ſubmota videri;
amen ſpectat ſummo [47] fluitantia malo.
vela videt; [48] vacuum petit anxia lectum;
toro ponit. Renovat lectuſque locuſque
næ lacrymas: & [49] quæ pars admonet abſit.
tubus exierant; & moverat [51] aura [52] rudentes:
ertit [54] lateri pendentes navita remos:
nuaq; in ſummâ [56] locat arbore; totaq; [57] malo
paſa [59] deducit; venienteſque accipit auras.
inus, aut certè medium non amplius æquor
ſecabatur; longeq; erat [60] utraq; tellus;
are [61] ſub noctem tumidis [62] albeſcere cœpit
us; & [63] præceps ſpirare [64] valentius Eurus.
ua, jamdudum, demittite cornua, rector
; & antennis totum ſubnectite velum.
et; impediunt adverſæ juſſa [66] procellæ;
it audiri vocem [67] fragor æquoris ullam.
tamen properant alii ſubducere remos;
munire latus; pars [69] ventis vela negare.
it hic fluctus; æquorq; refundit in æquor:
it antennas. Quæ dum ſine [71] lege geruntur;
reſcit [72] hyems; [73] omniq; è parte feroces
runt [74] venti; freta q; [75] indignantia [76] miſcent.
et; [77] nec ſe, qui ſit ſtatus, ipſe fatetur
is rector; nec quid jubeatve, vetetve:
nali [78] moles, totaque potentior arte eſt.
pe ſonant clamore viri, ſtridore [80] rudentes,
n [81] incurſu gravis unda, tonitribus æther.

40 Nam bi-remis erat.
41 Geſtum exprimit remigantium.
42 Id enim exigit ars remigandi.
43 Halcyone.
44 Navigantibus terræ urbeſq; recedere videntur, ipſi autem ſtare.
45 Poteſt.
46 Oculis.
47 Se moventia.
48 Marito carentem.
49 Num maritus, optima pars lecti, aberat.
50 E portu egreſſi erant.
51 Ventus.
52 Funes nauticos, à ſtrepitu, quem vento agitati emittunt, dictos. Rudere enim, quod aſinorum eſt proprium, videntur.
53 Convertit.
54 In latus.
55 Antennarum.
56 In ſummitate arboris collocat & ponit. Id autem fieri ſolet, cum ſecundus ventus flare cœperit.

re navis. 58 Vela. 59 Detrahit. 60 Et à qua diſceſſerat, & quam eyx. 61 Circa, prope. 62 Album fieri: quod futuræ tempeſtatis . Virg. 7. Æn. Fluctus ut primo capit cum albeſcere ponto, Paula- it ſeſe mare. 63 Violentus. 64 Vehementius. 65 Alte. 66 Ventotus. Eſt enim procella vis venti cum pluvia, dicta quod omnia perconcutiat. 67 Strepitus. 68 Ne aqua ingrediatur. 69 Vela complicare. Ejicits Elegantiſſimè ſequitur tempeſtatis deſcriptio. 71 Ordine. 72 . Virg. 1. Æn. Vicit hyems. Sic Ovid. 1. Triſt. Me mare, me venta jactat hyems. 73 Undique à quatuor mundi cardinibus; ab Oriente, à Septentrione, Meridie. 74 Alibi hoc idem dixit aliis verbis. Notus adverſa præterit ora gerit. 75 Tumeſcentia. 76 Perturbant. rector & gubernator navis fatetur ſe neſcire, quis & qualis ſit rerum quid jubere aut velle debeat. Hujuſmodi ſententiam alibi ita efert: Rector in incerto eſt, nec quid fugatve petatve Invenit: tamſtupet ipſa malis. 78 Magnitudo tempeſtatis. 79 Nam ſtrepunt. 1. Æn. Inſequitur clamorque virum, ſtridorque rudentum. ſu.

Fluctibus [82] erigitur, [81] cœlumq; æquare videtur
Pontus; & inductas [84] aspergine tangere nubes.
Et modo cum fulvas, ex imo vertit arenas
[85] Concolor est illis; Stygiâ modò nigrior undâ
[86] Sternitur interdum, spumisque sonantibus albet,
Ipsa quoque bis [87] agitur [88] vicibus Trachinia puppis
Et modo sublimis veluti de vertice montis
[89] Despicere in valles, [90] imumq; Acheronta videtur;
Nunc, ubi demissam curvum circumstitit æquor,
[91] Suspicere inferno summum de gurgite cœlum.
Sæpe dat ingentem fluctu latus [92] icta fragorem:
Nec levius [93] pulsata sonat, quàm ferreus olim
Cum laceras [94] aries [95] ballistave concutit arces,
Utque solent sumtis [96] incursu viribus ire
Pectore in arma feri, [97] prætentaque tela leones;
Sic ubi se ventis admiserat unda coortis,
Ibat in [98] arma feri, [99] multoque erat altior illis.
Jamq; labant [100] cunei, spoliataq; tegmine [101] ceræ
Rima patet; præbetque viam [102] letalibus undis.
Ecce cadunt largi resolutis nubibus imbres:
Inque fretum credas totum descendere cœlum:
Inque plagas cœli tumefactum adscendere pontum.
Vela madent nimbis; & cum cœlestibus undis
Æquoreæ miscentur aquæ. Caret ignibus æther;
[104] Cæcaque nox premitur tenebris hyemisq; suisque
[105] Discutiunt tamen has, præbentq; micantia lumen
Fulmina: fulmineis [106] ardescunt ignibus undæ.
Dat quoq; jam saltus [107] intra cava texta carinæ
Fluctus; &, ut miles [108] numero præstantior omni
Cum sæpe assiluit [109] defensæ [110] mœnibus urbis,
[111] Spe potitur tandem; laudisque accensus amore
Inter mille viros, murum tamen occupat unus.
Sic ubi pulsârunt acres latera ardua fluctus,
[112] Validius insurgens [113] decimæ ruit impetus undæ
Nec levius [114] abstitit sessam oppugnare carinam;
Quàm [115] velut in captæ descendat mœnia navis.
Pars igitur tentabat adhuc invadere [116] pinum;
Pars maris intus erat [117] trepidant [118] haud segnius
Quam solet urbs, aliis murum fodientibus extra,

[82] Extollitur. [83] Sic alibi: Me miserum! quanti montes volvuntur aquarum! Jam jam tacturos sidera summa putes. [84] Aspersione. Angl. the spray of the sea. [85] Eindem cum ipsis arenis habet colorem. [86] Stratum videtur & æquale. [87] Agitatur. [88] Mutationibus. [89] Deorsum aspicere. [90] Infernum. Est enim Acheron unus ex inferni fluviis. Alibi hoc idem videtur significare: Quantæ deducto subsidunt æquore valles, Jamjam tacturas Tartara nigra putes. [91] Sursum aspicere. [92] Undæ terræ percussa. [93] Percussa. [94] Instrumentum est bellicum, quo Romani ad diruendos muros utebantur. [95] Instrumentum quoque est bellicum, quo saxa longe emittuntur.

Sic alibi: Nec levius Iterum tabulæ feriuntur ab undis, Quam grave b mœnia pulsat onus. [96] Impetu. [97] Porrecta. [98] Navis instrumenta. a ment'. [99] Quam naves erant altiores. [100] Sobscudes, quibus tabulæ n inter se committuntur. [101] Picis. [102] Mortiferis aquis. [104] Obscuro. Depellunt. [106] Splendescunt. [107] Intra concavitatem carinæ. [108] M tudine. [109] Maximæ atque validissimæ, seu validissimæ. [110] In muros. Tandem voti sit compos, & in murum ascendit. [112] Validius. [113] Q atur maxima. Sic noster Trist. Qui venit hic fluctus, fluctus superem nes. Posterior nono est undecimoque prior. [114] Desistit. [115] Similitud capris urbibus sumta. Significat autem fluctus intra navem irrupisse. [1 vem. [117] Timent. [118] Non minus. Pulcra similitudine exprimit t nautarum à tempestate deprehensorum.

que aliis murum, trepidare,[119] tenentibus intus.
Deficit ars; animiq; cadunt: totidemque videntur,
not veniant fluctus, ruere atque irrumpere mortes.
Non tenet hic lacrymas: stupet hic: vocat[122] ille beatos, 540
Fonera quos maneant:[124] hic votis numen adorat:
achiaque ad cœlum, quod non videt, irrita tollens
scit opem: [125] subeunt illi fratresque parensque;
iccum[126] pignoribus domus, & quodcunq; relictum est,
lcyone Ceyca movet: Ceycis in ore 545
lla nisi Halcyone est: &, cùm desideret unam,
udet abesse tamen. Patriæ quoque vellet ad oras
spicere, inque domum supremos vertere vultus
mm ubi sit nescit. Tantâ [127] vertigine pontus
Fervet: & inductâ [129] piceis è nubibus umbrâ 550
ne latet cœlum: duplicataque noctis imago est.
ngitur [130] incurvo nimbosi [131] turbinis [132] arbos;
ngitur & [133] regimen: spoliisq; animosa [134] superstans
da, velut victrix, [135] sinuatas despicit undas.
s levius, quàm si quis [136] Athon [137] Pindumve revulsos
de suâ totos in apertum everterit æquor. 556
Præcipitata ruit: pariterque & pondere & [138] ictu,
git [139] in ima ratem. Cum quâ pars magna virorum
rgite pressa gravi, nec in æra reddita fato
Functa suo est. Alii partes & [141] membra carinæ
noca tenent. Tenet ipse manu, quâ sceptra solebat,
agmina navigii Ceyx, [142] socerumque [143] patremq;
vocat (heu!) frustra. Sed plurima nantis in ore
Halcyone conjux. Illam meminitque refertque:
us ante oculos ut agant sua corpora fluctus, 565
at; & [145] exanimis manibus [146] rumulatur amicis.
n natat; absentem, quoties finit [147] hiscere fluctus,
minat Halcyonen, ipsisque immurmurat undis.
e super medios fluctus [148] niger arcus aquarum
ngitur: & raptâ [149] mersum caput obruit undâ 570
ber obscurus, nec quem cognoscere posses.
nocte fuit: quoniamque excedere Olympo
[150] licuit, densis [151] texit sua nubibus ora.

119 Defendentibus.
120 Tempestati ars succumbit.
121 Alius lacrymat: alius stupet atrocitasque videtur.
122 Alios.
123 Qui exequiarum honore non priventur: Veteres enim fatum eorum, qui naufragio perierant, infelicissimum: putabant, si corpora quoquo modo sepeliri, juitaque peragi non possent. Eo quod, toto illo tempore quo eorum corpora insepulta, vel in mari vagabantur, vel supra terram projecta manebant, animæ quoque ab inferis arcebantur, citraque Avernum errare cogebantur.
124 Alius Diis vota facit. Solent enim homines, ubi spe omni se destitutos esse vident, ad eos, atque ad vota confugere, & ad cœlum manus tol-

Idque feciſſe quoque Ovidium, ſævâ tempeſtate actum, manifeſtò apparet Trieſt. 2. Lib. 1 Triſt. Di maris, & cœli (quid enim niſi vota ſuperſunt?) quaſſatæ parcite membra ratis. 125 In montem veniunt. 126 Liberis. 127 Everſione, perturbatione. 128 Turbatum eſt. Alibi: Et mare fervet. 129 Nigris, aquâ plenis. 130 Impetu. 131 Venti violentioris. 132 Nubis. 133 Clavus. 134 Superans. 135 In ſinum coacta, convoluta. 136 Athoniæ montes. 137 Impulſa ventis. 138 Impulſu. 139 In profundum. 140 Mortua eſt. 141 Fruſta carinæ. 142 Æolum. 143 Lucifrum. Nomen uxoris Halcyones. 145 Mortuus. 146 Sepelitur. 147 Oſcillat. 148 Fluctus ingens, ſinuatus inſtar arcus. 194 Obruit & ſubmerſit. 150 Potuit. Neque enim ſydera per noctem cœlum relinquere poſſunt, ac ne ſolis quidem, quamvis videantur. 151 Cooperuit, ne videret filium peritum.

[152] Æolis interea tantorum ignara malorum
Dinumerat noctes: & jam, quas induat ille,
[153] Festinat vestes; jam quas, ubi venerit ille,
Ipsa gerat: redituſque ſibi promittit inanes.
Omnibus illa quidem Superis [154] pia thura ferebat:
Ante tamen cunctos [155] Junonis templa colebat:
Proque viro, [156] qui nullus erat, veniebat ad aras.
Utque foret ſoſpes conjux ſuus, utque rediret,
Optabat; nullique ſibi præferret. At illi,
Hoc de tot votis poterat contingere ſolum.
At [157] Dea non ultrà profuncto morte rogari
Suſtinet; utque manus [158] funeſtas arceat aris;
Iri, [159] meæ, dixit, fidiſſima nuncia vocis,
[160] Vise [161] ſoporiferam [162] Somni velociter aulam,
Exſtinctique jube Ceycis imagine mittat
Somnia Halcyonem veros narrantia caſus.
Dixerat. Induitur velamina mille colorum
Iris, [163] & arquato cœlum curvamine ſignans
Tecta petit juſſi ſub rupe latentia regis.
Eſt propè [164] Cimmerios longo ſpelunca receſſu,
Mons cavus, [165] ignavi domus & penetralia Somni
[166] Quò nunquam radiis oriens mediuſve cadenſve
Phœbus adire poteſt. Nebulæ caligine miſtæ
[167] Exhalantur humo: [168] dubiæq; crepuſcula lucis.
Non [169] vigil ales ibi criſtati cantibus oris
Evocat Auroram: nec voce ſilentia rumpunt
Solicitive canes, canibuſve ſagacior [170] anſer.
Non fera, non pecudes, non moti flamine rami,
Humanæve ſonum reddunt convicia linguæ:
Muta quies habitat. Saxo tamen exit ab imo
[171] Rivus aquæ Lethes: per quem cum murmure labi
Invitat ſomnos crepitantibus [172] unda lapillis.
Ante fores antri [173] fœcunda papavera florent,
Innumeræque herbæ: quarum de lacte ſoporem
Nox legit, & ſpargit per opacas humida terras.
Janua, quæ verſo [174] ſtridorem cardine reddat,
Nulla domo totâ; cuſtos in limine nullus.
At medio torus eſt, [175] ebeno ſublimis in atrâ,

[152] Halcyon Æoli filia, Ceycis uxor.
[153] Feſtinanter ſuit & confiſit veſtes.
[154] Pie ſacrificabat.
[155] Cui vincla jugalia curæ. Virg.
[156] Mortui non eſſe dicuntur.
[157] Juno.
[158] Funere mariti pollutas. Domum morte alicujus ex familia poluram veteres purgabant thure, quod manibus funeſtis aris injiciebant.
[159] Meorum verborum & mandatorum.
[160] Ad videndum vade. Deſcribit & Somnum Deum, & Somni aulam.
[161] Soporem & ſomnum afferentem, atque inducentem.
[162] Dei ſoporis.
[163] [Nonius inter arcum & arcuum diſtinguit, quod alter fornicem, alter iridem deſignet.]
[164] Boſphorum Cimmerium habitantes, unde Cimmeriæ tenebræ proverbio dictæ. [165] Inertes, pigri ab effectu quod ignavos & pigros homines reddat. [166] Solis enim radii ſomnium averrunt: tenebræ autem alliciunt. [167] Emittuntur. [168] Crepuſculi eſt interpretatio. Nam crepuſculum eſt dubia lux. [169] Gallus. Sic Martial. Surgite, jam vos pueri ſi ſentacula piſtor, Criſtatæque ſonant undique lucis aves. Nihil autem in Somni Poëta fingit, quo turbari ſomnus poſſit; omnia verò apponit, quæ ſomnum ipſum alliciunt. [170] Gallos Capitolinum montem obſidentes Manlius clangore anſeris excitatus à ſumma rupe dejecit. Hinc Poëta anſeres canibus ſagacior vocat. [171] Oblivionis fluvius. [172] Murmure ſiquidem aquæ ſomni efficiuntur. [173] Multorum ſeminum fertilia, quæ ſomnium maxime inducunt, & ſoporiferum papaver vocatur. [174] Strepitum faciat. [175] Ex hebeno ligno confectus. Hebenus vel Ebenus, arbor eſt Indica, cujus lignum nanquam nigrum ac ponderoſum.

Plut

Plumeus, atricolor, [176] pullo velamine tectus:
Quo cubat ipse Deus, membris languore solutis.
Hinc circa passim varias imitantia formas
Somnia vana jacent totidem, quot messis aristas,
Silva gerit frondes, ejectas littus arenas.
Quò simul intravit, manibusque obstantia [177] virgo
Somnia dimovit; vestis fulgore reluxit
Sacra domus: tardâque Deus gravitate jacentes
Vix oculos tollens; iterumque iterumque relabens
Summaque percutiens nutanti pectora mento,
Excussit tandem sibi se: cubitoque levatus,
Quid veniat (scit enim, [178] cognorat) [179] scitatur. [180] At illa:
Somne, quies rerum, placidissime Somne Deorum,
Pax animi, [181] quem cura fugit; qui corda diurnis
Fessa ministeriis [182] mulces, reparasque; [183] labori;
Somnia, quæ veras æquent imitamine formas
Herculeam Trachine jube, sub imagine [184] regis:
Halcyonen adeant; [185] simulacraque; naufraga [186] fingant.
Imperat hoc Juno, Postquam mandata peregit
Iris, abit, Neque enim ulteriùs tolerare vaporis
Vim poterat. Labique ut Somnum sensit in artus;
Effugit; & remeat per quos modò venerat arcus.
At pater è populo natorum mille suorum
Excitat artificem simulatoremque figuræ
Morphea. Non illo justos solertiùs alter
Exprimit incessus, vultumque modumque loquendi;
Adjicit & vestes, & consuetissima cuique
Verba. Sed hic solos homines imitatur: At alter
Fit fera, fit volucris, fit longo corpore serpens.
Hunc Icelon Superi, mortale Phobetora vulgus
Nominat. Est etiam diversæ tertius artis
Phantasos. Ille in humum, saxumque, undamque, transit
Cætraque vacant animâ feliciter omnia transit.
Regibus hi, ducibusque suos ostendere vultus
Solte solent: populos alii plebemque pererrant.
Præterit hos senior: sunctisque è fratribus unum
Morphea, qui peragat Thaumantidos [198] edita, [199] Somnum
Legit. [200] & rursus [201] molli languore solutum
Reposuitque caput, [202] stratoque recondidit alto.
Ille volat, nullos strepitus facientibus alis,
Per tenebras: intraque moræ breve tempus in urbem
Pervenit [203] Hæmoniam; positisque è corpore pennis
Faciem Ceycis [204] abit: formâque sub illâ

176 Nigro.
177 Iris.
178 Sc. illam venisse.
179 Rogat.
180 Sc. Respondit.
181 Requies.
182 Quienim curis premuntur, dormire non possunt.
183 Foves.
184 Ad laborem.
185 Ab Herc le concitum. Vide supra vers. 333.
186 Ceycis.
187 Imagines naufragii à Ceyce fi.
188 Effingant, exprimant.
189 [Ita Statius Thebaid. 8. qui Somni regiam describit. --Corpore pigro Strata silent, suprique torum nigri adstat anhel Ore vapor.]
190 Somnus Deus.
191 Turbâ, multitudine somniorum.
192 Numerum finitum pro infinito p int.
193 Morphæus ἀπὸ τοῦ μορφοῦν. i. à forma dicitur formæ simulator.
194 Icelos similis exponitur. Hoster. ἰκελος.
195 Terrefactorem, à φοβέω, terrefacio.
196 Imagi-

tor: Φαντάζομαι enim imaginor significat. 197 Carent. 198 Jussa Iridis Thaumanti, filiæ. 199 Somni Deus. 200 Suavi sopore. 201 Lecto. 202 Mortalis. 203 Urbem Thessaliæ, n. Trachina. Thessalia autem & Thracia à Poëtis Græcis sæpenumero confundebantur: id quod Latinis postea solemne fuit, qui Græcos melius imitarentur. 204 Convertit se in figuram Ceycis.

Luridus, [205] exsangui similis; sine vestibus ullis, [206]
[205] Conjugis ante torum miseræ stetit. [207] Uda vide
Barba viri, madidisque gravis fluere unda capillis.
Tum lecto incumbens, fletu super ora refuso,
Hæc ait: Agnoscis Ceyca, miserrima conjux?
An mea mutata est facies nece? respice; nosces: 6
Invenies que tuo pro conjuge conjugis umbram.
Nil opis, Halcyone, nobis tua [208] vota tulerunt.
[209] Occidimus. [210] Falsæ tibi me promittere noli.
Nubibus Ægæo deprendit in [211] æquore navim
Auster, & ingenti jactatam [212] flamine [213] solvit: 6
Oraque nostra tuum frustra clamantia nomen
Implerunt fluctus. Non hæc tibi nuncjat auctor
[214] Ambiguus; non ista [215] vagis rumoribus audis;
Ipse ego fata tibi præiens [216] mea naufragus edo:
Surge age, da lacrymas; [217] lugubriaq; induc: nec
Indeploratum sub [218] inania [219] Tartara mitte. 6
Addidit his vocem Morpheus, quam conjugis illa
Crederet esse sui: fletus quoque fundere veros
Visus erat. [220] gestumque manus Ceycis habebat.
Ingemit Halcyone lacrymans, [221] motaq; lacertos
Per somnum: corpusque petens amplectitur auras,
Exclamatque, Mane. Quò [222] te rapis? Ibimus un
Voce sua specieque viri turbata soporem
[223] Excutit; & primò [224] si sit circumspicit [225] illic,
Qui modò visus erat. Nam moti voce ministri
Intulerant lumen. Postquam non invenit usquam;
Percutit ora manu: laniatque à pectore vestes:
Pectoraque ipsa ferit. Nec crimen solvere curat;
Scindit: & [226] altrici, quæ luctus causa, roganti,
Nulla est Halcyone, nulla est, ait: occidit una
Cum Ceyce suo. [227] Solantia tollite verba.
Naufragus interiit. Vidi, agnovique; manusque
Ad discedentem, cupiens retinere, tetendi.
Umbra fugit: sed umbra tamen manifesta, viriq
Vera mei. Non ille quidem, si quæris, habebat
[228] Assuetos vultus: nec quo prius ore [229] nitebat
Pallentem, nudumque, & adhuc [230] humente capi

205 Pallido obmissum sanguinem.
206 Halcyone.
207 Humida.
208 Tuæ preces.
209 Mortui sumus.
210 Deceptæ.
211 Unde hæc mediterranei maris pars sic dicta sit, inter Scriptores non convenit. Alii ab Ægeo, Thesei patre, alii ab Ægeone. Sunt qui ab Ægeo Amazonum regina ita denominant. Primùs à scopulo capræ speciem referente, atque ita ab Αἴξ αἰγός, &c. nunc vulgo Archipelago dicitur.
212 Vento.
213 Dissolvit, resolvit.
214 Dubius.
215 Incertis.
216 Meam mortem, mea infortunia.
217 Vestes lugubres.
218 Vacua: neque enim animæ, ut quæ sunt incorporeæ, occupant locum.
219 Locum apud inferos profundissimum.
220 [Gesticulationem. Gestus enim propriè manuum motus. Ita noster Lib. VI. de Niobe, Nec cervix, nec brachia reddere gestus, Nec pes ire potest: inepte Minellius solet, qui Gestum hîc pro habitu & compositione corporis acceptum esse init.] 221 Emittit. 222 Fugis. [Tres autem hos versus uncis includ Scriptos damnat Heinsius, & in sequenti versu, voce sui pro suâ, ex op mea branis legendum admonet; quam lectionem (tribus istis versibus iub veram esse quilibet per se videat.] 223 Expellit. 224 An. 225 Ubi sus fuerat maritus. 226 Nutrici, quam Poëtæ sæpè fœminis nobilibus ad 227 Auferte verba consolatoria, & nolite me consolari. 228 Solitos. i. res ac lætos. 229 Splendebat. 230 Madido.

felix vidi. Stetit hoc miserabilis ipso
te loco: & quærit vestigia si qua supersint.
Hoc erat, hoc animo quod divinante timebam; 695
nè, me fugiens, ventos sequerere roganam?
certe vellem, quoniam periturus abibis,
te quoque duxisses. Tecum fuit utile, tecum
e mihi, [232] neque enim de vitæ tempore quicquam
on simul egissem: nec mors discreta fuisset. 700
Nunc absens pereo, jactor nunc fluctibus [233] absens:
, sine me, me pontus habet: crudelior ipso
t mihi mens pelago; si vitam [235] ducere nitar
ongius; & tanto pugnem superesse dolori.
d neq; pugna: nec te, miserande, relinquam: 705
tibi [236] nunc saltem veniam comes. Inq; [237] sepulcro,
non urna, tamen junget nos [238] littera: si non
ibus ossa meis, at nomen nomine tangam.
ta dolor: [239] prohibet; verboq; intervenit omni
angor: & attonito gemitus è corde trahuntur. 710
ane erat: egreditur tectis ad littus: & inde
ecta locum repetit, de quo spectârat [240] euntem.
unq; [241] Moratus ibi dumque, [242] Hic retinacula fol-
ic mihi discedens dedit oscula littore, dicit, [vit,
Dumque [243] notata oculis [244] reminiscitur [245] acta,
[246] fretumque]
ospicit; in liquidâ spatio distante [247] tuetur
escio quid, quasi corpus, aquâ; primoque, quid illud
et, erat dubium. Postquam paulò appulit unda;
, quamvis aberat, [248] corpus tamen esse liquebat;
i foret, ignorans, quia naufragus, omine mora est: 720
, tanquam ignoto lacrymam daret. Heu miser, inquit,
uisquis es, [249] & si qua est conjux tibi! fluctibus actum
propius corpus. Quod [250] quò magis illa [251] tuetur
hoc minus, & minus est amens sua. Jamq; propinquæ
Admotum terræ, jam quod cognoscere posset, 725
mit: erat conjux. Ille est, exclamat: & [254] una
, comas, vestem lacerat: tendensque trementes
[255] Ceyca manus, sic, ô carissime conjux,
ad me, miserande, redis? ait. Adjacet undis
sta manu [256] moles: quæ primas æquoris iras 730

231 Apostrophe Halcyones ad maritum querelarum plena.
232 Omne vitæ meæ tempus tecum traduxissem, tecumque fuissem.
233 Se cum Ceyce marito periisse ait Halcyone quamvis absens fuerit, quod suam quoque animam in Ceycis corpore fuisse vult videri.
234 Corpore, non animo.
235 Producere.
236 Postquam tu periisti.
237 Inani, i.e. Cenotaphio.
238 Epitaphium Marmori inscriptum.
239 Vetat, Sc. loqui.
240 Maritum discedentem
241 Verba hæc sunt Halcyones, loca illa in quibus nuper Ceyx jam navigaturus, eique valedicturus, constiterat, iterum repetentis.
242 Funes, quibus navis terram ligantur ac retinentur. [Damnat ex versum Heinsius.] 244 In memoriam revocat Halcyone. 245 A Ceyce. 246 Mare. 247 Aspicit, videt. 248 Cadaver. 249 Sc. heu & misera! 250 Corpus. 251 Aspicit. 252 [Esse meum vel suum, locutio apud Poetas satis frequens Ang. *Scarce one's self.* Sic noster Lib. 3. v. 688. Restabam solus. Patrium gelidumque trementi Corpore, vixque meum firmat Deus. Vixque meus. Vix mentis rationisque compotem. Sic Lib. 8. v. 35. Vix sua, vix sanæ. Ergo Nyseia compos Mentis erat. Sua, & sanæ mentis compos: Synonyma sunt, seseque mutuo explicant.] 235 Appulsum. 254 Et simul cum exclamatione. 255 Ad Ceycis cadaver. 256 Murus maximus, quo portus ab undarum impetu tutus reddebatur.

Frangit; & incurſus quæ [257] prædelaſſat aquarum
Inſilit [258] huc: mirumq; fuit [259] potuiſſe; [260] volat
Percutiensque levem modo natis æra pennis,
[261] Strigogebat ſummas ales miſerabilis undas.
Dumque volat; mœſto ſimilem, plenumque queræ
Ora dedere ſonum tenui crepitantia roſtro.
[Ut vero [262] tetigit mutum & ſine ſanguine corpus
Dilectos artus amplexa recentibus alis,
Frigida nequicquam duro dedit oſcula noſtro]
Senſerit hoc Ceyx, an vultum motibus undæ
Tollere ſit viſus, populus dubitabat: at ille
Senſerat. Et tandem, Superis miſerantibus, amb
[263] Alite mutantur. Fatis obnoxius iſdem
Tunc quoque manſit amor, nec conjugiale ſolus
Fœdus in alitibus. Coëunt fiuntque parentes:
[264] Perque dies placidos hiberno tempore ſeptem
[265] Incubat Halcyone pendentibus æquore nidis.
Tum via tuta maris: ventos cuſtodit, & arcet
Æolus egreſſu: [266] præſtatque nepotibus æquor.

257 Laſſas ac debiles reddit, antequam in portum perveniant.
258 Illuc, i. in illam molem manu factam.
259 Inſiliit.
260 Jam enim in avem fuerat converſa.
261 Radebat, leviter attingebat.
262 [Hos quoque tres verſus interlineari manu poſitos eſſe cenſet Heinſius. Recentibus alis in ſecundo verſu otioſum: nam antea modis natis pennis uſus eſt: Gronovius quoque teſtatur ſe hunc ipſum & tertium verſum margini adſcriptos codice invenisse.] 263 In alites. 264 Halcyones (ut aiunt) fœtus ſuos faciunt brumâ, placido mari tunc & navigabili. Faciunt autem ſeptem animam diebus nidos, & totidem ſequentibus pariunt. Quibus quidem 14. mare maxime fit tranquillum: unde & Halcedonia pro tranquillitate accipitur. 265 Incubare proprie dicuntur aves, dum ova fovent. 266 Accedat, ac tutum reddit æquor Halcyonum pullis.

Æſacus in mergum. *Fab.* XI

Æſacus natus Priami, Alyxothoæ, Cebreni amicæ, ſub monte Idæ furtim editus, urbanum apparatum conſultumque cum ſilvis & labori poſtpoſuiſſe, incidit in conſpectum Heſperies Nymphæ, cujus tus pulchritudine, dum fugientem perſequitur, caſſa interemtus ejus exſtitit. Confuſa enim re, perignorantiam ſerpentem calce preſſit: morſu ſtricta concidit. Ejus deſiderio Æſacus diutius dolorem ſentiret, è monte in ſubjectum gus ſe præcipitavit: qui priuſquam merga in avem ceſſit. Hæc æquora amat, nomenque tenet, qui amne mergitur illo.

HOS aliquis ſenior circum freta lata volantes
Spectat: & ad finem ſervatos laudat amores.
[1] Proximus, aut idem, ſi fors tulit, Hic quoque,
Quem mare carpentem [2] ſubſtrictaque crura gen
Alpicis (offendens ſpatioſum guttura mergum)
Regia progenies. Et, ſi deſcendere ad ipſum
Ordine perpetuo quæris, ſunt hujus origo
Ilus, & Aſſaracus, raptuſque Jovi Ganymedes

1 Vel aliquis proximus, i.e. adſit ne prope hunc ſenem, vel ipſe ſenior.
2 Subtilia.

iomedonque senex, [3] Priamusque novissima Trojæ
empora sortitus Frater fuit Hectoris [4] ille:
ui, nisi sensisset primâ [5] nova fata juventâ. 760
elitan inferius non Hectore nomen haberet;
uamvis est [6] illum [7] proles enixa Dymantis.
aco umbrosa fu.tim peperisse sub Idâ
rtur [8] Alexirhoe [9] Granico nata bicorni.
derat hic urbes: nitidâque remotus ab aulâ 765
cretos montes, & inambitiosa colebat
ura: nec Ilıacos cœtus, nisi rarus, adibat.
on agresse tamen, nec inexpugnabile Amori
ctus habens, silvas [10] captatam sæpe per omnes
picit [11] Hesperien patriâ Cebrenida ripâ, 770
ectos humeris siccantem Sole capillos.
a fugit Nymphe: veluti perterrita fulvum
rva lupum, longeque [12] lacu deprensa [13] relicto
cipitrem [14] fluvialis anas. Quam Troius [15] heros
equitur: celeremq; metu celer [16] urget amore. 775
e latens herbâ [17] coluber fugientis adunco
nte pedem [18] stringit; [19] virusq; in corpore linquit.
n vita [20] suppressa fuga est. Amplectitur ameus
nimem: clamatque, Piget, piget esse secutum;
non hoc timui: nec erat mihi vincere [21] tanti. 780
didimus miseram [22] nos te duo. Vulnus ab angue,
ecausa data est. Ego sum sceleratior illo,
tibi morte meâ mortis solatia mittam.
t: & è scopulo, quem rauca [23] lubederat unda,
dedit in pontum. [24] Tethys miserata cadentem 785
liter excepit: nantemque per æquora pennis
t: & optatæ non est data [26] copia mortis.
gnatur amans iovitum vivere cogi;
arique animæ [27] miserâ de sede volanti
e. Utque novas humeris assumserat alas, 790
bvolat: atq; iterum cor.us [29] super æquora mittit.
a levat casus. Furit Æsacos, inque profundum
onus abit, letique viam sine fine retentat.
cit amor maciem: longa [32] internodia crurum,
a manet cervix: caput est à corpore longè. 795
or amat? [33] nomenq; manet, quia mergitur, illi.

3 Quorege ruit Iliu.n.
4 Æsacus.
5 Transformationem.
6 Hectorem.
7 Hecubæ Priami uxoris.
8 Nympha fuit hæc, ex quâ Priamus Venere non legitima Æacen suscepit.
9 Fluvio Phrygiæ.
10 Quam capere tentaverat.
11 Cebreni fluvii Troadis filiam. (Hic autem obiter corrigamus Argumentum veteris hujus Fabulæ: Alyxothoe, Cebreni amnis filiæ legendum Alexirhoe, Granici amnis filiæ: Multa primum in principio & extremo irrepserunt, & exinde librarios, seu inscitiâ in Argumentum, seu per scripturæ.)
12 Gurgite.
13 Non in lacu capi non possunt, sed, advolante accipitre, se mergunt.
14 Fluvios incolens.
15 Æacus.
16 Heros.
17 Serpens.
18 Mordet.

menum. 20 Repressa. 21 Ut tu perires. 22 Ego & serpens. 23 Subiit. 24 Injecit se Æacus in mare. 25 Dea marina Nerei & Doridis filia. 26 Facultas moriendi. 27 Misero corpore. 28 Sursum volit. 29 Innatare. 32 Caput. Eleganter Mergi naturam describit Poeta. 31 Amor. 32 Nimirum cupiebat, illum fecit macilentum. 32 Internodium id dicitur quod est inter duos nodos. Nodosa crura mergus habere videtur. 33 Mergendo enim Mergus à Latinis fuit appellatus. Angl. a Diving-bird.

P. Ovidii Nasonis METAMORPHOSEΩN

LIBER XII.

Serpens in saxum, & cerva pro Iphigenia supposita. *Fab.* I, & II.

Agamemnon Atrei & Europes filius, dux Achivorum cum in Aulide Jovi sacra ministraret, conspexit draconem in arbore, quæ impendebat aræ, latentem ad nidum volucris : cujus octo pullis consumptis ab eadem serpente, novissime circumvolantem matrem devoravit ; deinde conversus in saxum. Quorum prodigio Calchas Thestoris filius augur respondit, per novem annos in Troade dimicatum, decimo autem Ilio eos potituros. Fertur ante portum Bœotiæ hic esse, ubi mille naves adversis tempestatibus stetissent. Morantibus enim Achivis responsum à Calchante, non antè classes posse moveri, quam Iphigeniam pater immolasset. Quæ cum pro re communi, ad aram esset applicata, interficii obductis nubibus à Diana rapta est, Chersonesique Tauricos translata, & pro ea suppositus cerva.

Nescius assumptis Priamus pater Æsacon aliis
Vivere, lugebat : [1]tumulo quoq; nomen habenti
[2]Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.

1 In quo nonnulli fine corpore erat inferiorum.

2 sacrificata fecerat (inferiæ dicuntur ea sacrificia, quæ inferis & mortuis fiunt) i. e. justa solverat prius exstruendo cenotaphio dein variis liquoribus ante in tumulum infundendis.

De

defuit officio [3] Paridis præsentia tristi:
Postmodo qui raptâ [5] longum cum conjuge bellum
attulit in patriam: conjuratæque sequuntur
mille rates, gentilque simul [6] commune Pelasgi
decidata foret vindicta; nisi æquora sævi
Invia fecissent venti; Eoaque tellus
Aulide piscosa puppes [9] tenuisset ituras.
Sic patrio de more Jovi cum sacra parâssent;
ut vetus accensis [10] incanduit ignibus ara;
serpere [11] cæruleum [12] Danai vidêre draconem
in [13] platanum: cœptis [14] quæ ibat proxima sacris
Sidus erat volucrum bis quatuor arbore summâ:
quos simul, & matrem circum ipsa [15] damna volantem,
corripuit serpens; avidaque recondidit alvo.
obstupuêre omnes. At veri providus augur
Thestorides. Vincemus, ait; gaudete, Pelasgi,
Troja cades; sed erit nostri mora longa laboris.
Atque novem volucres in belli degerit annos:
Ille, ut erat, vir des amplexus in arbore ramos,
ut lapis: & servat serpentis imagine fatum.
Permanet Aoniis [20] Nereus violentus in undis?
Eiaq, [21] non transfert: Et sunt, qui parcere Trojæ
eptunum credant; [22] quia mœnia fecerat urbi.
non Thestorides. [23] Nec enim nescivit, tactve
anguine virgineo placandam [24] virginis iram
se Deæ. Postquam pietatem publica [25] cassa,
Rexq; patrem vicit; castumque datura cruorem
entibus ante aram stetit Iphigenia ministris;
ta [27] Dea est: nubemque oculis objecit; & inter
bicum turbamque sacri, vocesque precantum,
posita fertur mutâsse [28] Mycenida cervâ.
o ubi, qua decuit, lenita est cæde Diana;

3 Paris defuit, i.e. exsequiis Æaci tristis. Nam in Græciam ad rapiendam Helenam navigarat: quam Venus pollicita erat cum judex electus super trium Dearum pulcritudine, Junonis, Palladis, & Veneris, pro Venere ipsâ sententiam tulit. Ortâ enim inter illas Deas contentione de pulcritudine, Alexander qui Paris fuit cognominatus, Priami filius, judex fuit constitutus, cui quidem cum Juno totius Asiæ regnum, Pallas vero ipsum invictum in bellis fore; Venus autem Helenam, mulierum omnium pulcherrimam pollicerentur: pro Venere ut Helenâ potiretur, judicavit.

Postea. 5 Decem enim annos duravit. 6 Populus totius Græciæ. Pelasgia pro Græciæ; Poetæ vero Pelasgos pro quibuslibet Græcis usurpant. 7 Innabilia. 8 Ex Aulide Agamemnon; placatâ Diana. Trojam cum classe proficiscturus solvit. Est vero Aulis Bœotiæ portus. 9 Retinuisset, remorata fuisset. 10 Calefacta fuit. 11 Nigrum. 12 Graeci: 13 Damno regis. 13 Arborem late ramos, umbræ tantum gratiâ expetiam. 14 Quæ imminebat sacrificiis cœptis. 15 Pullos, quos tum maximo suo damno devorari à dracone vidit. 16 Ille inclytus vates Calchas Thestorii filius, Κάλχας Θεστορίδης οἰωνοπόλων ὄχ' ἄριστος. Ὃς ἤδη τά τ' ἐόντα, τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα. Hom. Il. 1. 17 Atq; Calchas distribuit novem volucres & aves in novem belli annos. 18 Draco. 19 Agamemnon ad bellum Trojanum proficiscens, cum ad Aulidem reliquos Græciæ Principes exspectaret, imprudens Dianæ cervam cecidit. Quare Diana irata in tantam tempestatem mare excitavit, ut Græcorum classis inde solvere non posset. Cum autem etiam peste laborarent, consulto Calchas respondit. Dianæ iram Agamemnonis sanguine esse placandam. Tandem igitur Agamemnonis quoque consensu seducta Iphigenia ad aras, ut immolaretur, à Diana dicitur fuisse sacerdoti subrepta, ac illius loco cerva supposita. 20 Tempestas in mari Bœotiæ Græcorum classem remoratur. 21 E Græcis ad Trojam. 22 Nam una cum Apolline muros urbis Trojæ ædificavit Neptunus. 23 Exscit, & ait, virginis sanguine Dianam esse placandam. 24 Dianæ. 25 Irritas. 26 Officium regis pietatem & animam patris devicit. 27 Diana placata. 28 Iphigeniam Mycenæam. Mycenæ urbs est Peloponnesi.

Re

Et pariter [29] Phœbus pariter maris ira recessit:
Accipiunt ventos à [30] tergo mille carinæ:
Multaque perpessæ [31] Phrygiâ potiuntur arenâ.
[32] Orbe locus medio est inter terrasque freumque
Cœlestesque plagas, [33] triplicis confinia mundi;
Unde, quod est [34] usquam, quamvis [35] regionibus [36] ab
Inspicitur; penetratque cavas vox omnis ad aures.
Fama [37] tenet, summâq; domum sibi [38] legit [39] in
[40] Innumerosque aditus, ac mille foramina tectis
Addidit, & [41] nullis incluſit limina portis.
Nocte dieque patent. Tota est ex ære sonanti:
Tota fremit: vocesque refert: iteratque quod audi
Nulla quies intus, nullâque silentia parte.
Nec tamen est clamor, sed parvæ murmura vocis:
[42] Qualia de pelagi, si quis procul audiat, undis
Esse solent: qualemve sonum, cùm Jupiter atras
[43] Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.
Atria turba tenent: [44] veniunt leve vulgus, euntque
Mistaque cum veris passim [45] commenta vagantur
Millia rumorum: [46] confusaque verba volutant.
E quibus hi [47] vacuas implent sermonibus aures,
Hi narrata ferunt alio: [48] mensuraque ficti
Crescit; & auditis aliquid novus adjicit auctor.
[49] Illic Credulitas, illic temerarius Error,
Vanaque Lætitia est, [50] consternatiq; Timores,
Seditioque repens, dubioque auctore Susurri.
[51] Ipsa quid in cœlo rerum, pelagoque geratur,
Et tellure videt; totumque [52] inquirit in orbem.

29 Dianæ.
30 A puppi.
31 Litore Trojano.
32 Describit Famæ ædes,
33 In tres partes divisi, cœlum, mare, & terram.
34 Aliquo in loco.
35 Regionum multarum situ.
36 Differt.
37 Habitat.
38 Elegit.
39 In arcis summitate.
40 Et innumerabiles & infinitos ingressus.
41 Innuæ ædium Famæ semper patent, nec unquam claudunur, cum nullæ insint portæ (Alii ex ore quod non displiceret. Virg. Tot linguæ, totidem ora sonant, tot subrigit aures. Heins.)
42 Qualia esse, sonitui murmura ab undis pelagi venientia. 43 Crepare & strepere fecit. 44 Syntheſis. 45 Ficta. Sic Virg. 4. Æn. Tam ficti pravique tenax, quam nuncia veri. 46 Susurra, quæ difficulter percipi possunt. 47 Otiosas. 48 Sic Virg. ibid. Fingimalum, quo non aliud velocius ullum, Mobilitate viget, virestque requirit eundo. 49 Famæ comites enumerat Poëtes. 50 Ab effectu. quod consternatique perturbatos homines reddant. 51 Fama omnia, quæcunque in mundo gunntur, videt. 52 De iis, quæ in toto orbe aguntur.

Cygni & Achillis certamen, & Cygnus in avem. *Fab.* Hl.

Cùm fama per orbem Grajorum ad expugnandum Ilium isset, & in Troade classes apparuissent; primus in congressu bellantium Protesilaus Iphiclis filius ab Hectore est interemtus. Dehinc novus me Cygnus Neptuni filius, qui nullo telo interimi poterat, ab Achille occisus est: cum enim diu in certamine victoriæ contenti essent, & frustra in eum niterentur Achilles jacere, Mavors Lycio prius interfecto, stricto ense persequens præcipitatum supra saxa ictu gutture pressit. Qui priusquam spoliaretur

mis ab eo, Neptunus ejus parens in volucrem ejusdem nominis contulit, ne nominis aboleretur perpetuitas.

FEcerat hæc notum, [1] Graias cum milite forti
Adventare [2] rates: neq; inexspectatus in armis
Hostis adest. Prohibent aditu, littusque tuentur
oes: & Hectoreâ primus fataliter hastâ
Protesilae [3] cadis: commissaque prælia magno
stant Danais: fortesq; animæ, neq [4] cognitus Hector.
et Phryges exiguo, quid [5] Achaia dextera possit,
nguine senserunt & jam Sigæa [6] rubebant
ttora: jam leto [7] proles Neptunia Cygnus
ille viros [8] dederat. Jam curru stabat [9] Achilles:
roaque [10] Peliacæ sterneba cuspidis ictu
mina: perq; acies aut Cygnum aut Hectora quærens
ogreditur Cygno. Decimum dilatus in annum
ector erat, Tum [11] colla jugo candentia pressos
hortatus [12] equos, currum direxit in hostem:
oncutiensque suis vibrantia tela lacertis,
isquis es, ô juvenis solatia mortis habeto,
it, ab [13] Hæmonio quod sis jugulatus Achille,
tenus [14] Æacides. Vocem gravis hasta secuta est.
l quanquam certâ nullus fuit error in hasta;
tamen emissi profecit acumine ferri.
Utque hebeti pectus tantummodo contudit ictu;
Nate Deâ (nam te famâ prænovimus) inquit
ille, Quid à nobis vulnus miraris abesse?
irabatur enim) non hæc, quam cernis, [15] equinis
va jubis [16] cassis, nec onus [17] cava parma sinistræ
ilio mihi sunt: [18] decor est quæsitus ab istis.
Mars quoq; ob hoc capere arma solet. Removebitur
minis officium; tamen [19] inditi strictus abibo, [20] omne
liquid, Non esse satum [21] Nereide, [22] sed [23] qui
eaque, & natas & totum temperat æquor.
it: & hæsurum clypei curvamine telum
it in Æaciden: quod & æs, & proxima rupit

1 Divulgaverat hæc fama. 2 Græcas naves. 3 Hostes adveniunt. 4 Apostrophe. Fuit hic Protesilaus Iphicli filius, ac Laodamiæ, Acasti filiæ maritus, qui Græcorum primus in littus Trojanum egredi ausus ab Hectore fuit interfectus. Unde ait in Epist. Laodam. Sors quoque nescio quem fato designat iniquo. Qui primis Danaum Troada tanger humum. Infelix quæ prima virum lugebis ademtum: Di faciant, ne tu strenuus esse velis. 5 Moreris, interficeris. 6 Constant magno pretio: quia fortissimum virum amiserunt. 7 Strenui homines, sc. constant magno. 8 Sc. constat magno. Quid. Et Hector non cognitus, ma-

enitur Græcis: si enim cognitus fuisset, facilè illum vitasset Protesilaus. 4 Troicorum vires valeant. 10 Sanguine. 11 Cygnus Neptuni filius, quod donum is nullo ferro posset vulnerari, Achillis impetum exspectare ausus est, à quo jus hastâ frustra percussus, cum ferri acies corpore illius retunderetur, tandem correptus & strangulatus est. Quem cum Achilles spoliare vellet, arma sine ore fuisse relicta animadvertit: nam pater Neptunus illum in avem Cygnum commutaverat. 12 Occiderat, interfecerat. 14 Pelei & Thetidis filius. 15 Hasta Achillis Pelias hasta dicta est, confecta ex arbore in monte Pelio. 16 Pretiosa & onerata jugo colla albentia habentes. 17 Sarcasmus. Diximus hunc locum supra ad vers. 171. Lib. 5. 18 Thessalo. 19 Achillei nepos, sc. loquitur est. 20 Tanquam hebeti & obtuso, non autem a- 21 O Achille, fili Thetidis Deæ. 22 Cygnus, Neptuni filius. 23 Galeæ cristas insignibant heroes jubis equinis, ut ex Homero & Virgilio discimus. galea. 25 Concavum scutum. 26 Ornamento mihi sunt, non auxilio. propter decorum, ut ornatus videatur, non autem ut protegatur. 28 Ne ut quidem vulneratus. 29 Thetide Nymphâ, Nerei filiâ. 30 Sc. ex eo Neptuni periphrasis.

32 Terga

12 Terga novena boum: decimo tamen orbe 33 moratum
Excutit 34 hoc 35 heros: rursusque trementia forti
Tela manu 36 torsit: Rursus sine vulnere corpus,
37 Sincerumque fuit, nec tertia cuspis apertum,
38 Et se præbentem valuit 39 distringere Cygnum.
Haud secùs exarsit, quam 40 Circo taurus aperto,
Cum sua terribili petit irritamina cornu
41 Pœniceas vestes, 42 elusaque vulnera sentit.
Num tamen exciderit ferrum considerat hastæ.
Hærebat ligno. Manus est mea debilis 43 ergo;
Quasque, ait, antè habuit vires, effudit in uno.
Nam certè valuit, vel cùm 44 Lyrnesia primus
Mœnia disjecit; vel cùm 45 Tenedonque suoque
46 Eëtioneas implevi sanguine Thebas;
Vel cùm purpureus populari 47 cæde 48 Caycus
Fluxit; 49 opusque meæ bis sensit 50 Telephus hastæ.
Hîc quoque tot cæsis, quorum per littus acervos
Et feci, & video, valuit mea dextra, valetque,
Dixit: & 51 antè actis veluti male crederet, hastam
Misit in adversum Lyciâ de plebe Menœten;
Loricamque simul, subjectaque pectora rupit.
Quo 52 plangente gravem moribundo vertice terram,
Extrahit illud idem calido de vulnere telum:
Atque ait; Hæc manus est, hæc quâ modo vicimus, hasta
Utar in hunc 53 isdem: sit in hoc precor exitus idem.
Sic fatus, Cygnumque petit, nec 54 fraxinus errat:
Inque humero sonuit 55 non evitata sinistro.
Inde, velut muro 56 solidâve è cautè repulsa est
Quâ tamen ictus erat, 57 signatum sanguine Cygnum
Viderat, & frustra fuerat gavisus. Achilles.
Vulnus erat nullum: sanguis fuit ille Menœtæ.
Tum verò præceps curru fremebundus ab alto
Desilit: & nitido 58 secutum comminus hostem
Ense petens parmam gladio, galeamque cavari
Cernit; & in duro 59 lædi quoque corpore ferrum.
Haud tulit ulteriùs: Clypeoque adversa reducto

32 Novem terga & pelles.
33 Retentum, atque remoratum est decimo tergore.
34 Telum.
35 Achilles fortis.
36 Conjecit in Cycnum.
37 Integrum.
38 Et se hastæ opponentem.
39 Vulnerare.
40 Spatioso loco, in quo e qui pugilesque exercitia, & spectacula populo dari solebant.
41 Purpureas stramento aut sœno referas, & in hominum effigies aptatas quibus objectis maxime agrestes tauri in arena irritabantur ad pugnam. [Cavendum autem est, ne quis Phœniceas substituendum esse censeat; ut in vulgatis legitur. Nam in Phœniceus secunda producitur, ut & in Phœnices. Pœniceus, autem pro Punicus. Varro de L.L. lib. 4. Purpura à purpure maritimo colore. Pœnicum quod à Pœnis primo dicitur allatum.] 42 Irrita & vana. 43 Affectui & indignationi servit hæc dictio. Indignatur enim Achilles, quod Cycnus acutâ hastæ cuspide vulnerari non possit. 44 Lyrnessus erat urbs Troadis unde Briseïda rapuit Achilles. 45 Insulam è regione littoris Trojani. 46 Regnavit Thebis Æetion Andromaches pater. 47 Occisione populi sui. 48 Fluvius Mysiæ, quam regionem Græci devastarunt, ne Trojanis ferre auxilium posset. 49 Vulnus & auxilium. Telephus rex Mysiæ transitu prohibiturus Græcos, a Trojam proficiscentes, ab Achille vulneratus ubi putrescebat, oraculo consulto responsum tulit, quærendum esse remedium ad eadem hastâ. Conciliatus est Achilli ærugine cuspidis sanatus est. De Telephi vulnere, Ovid. alibi: Telephus æternâ consumptus labe periisset, Si non, quæ nocuit, dextra tulisset opem. Et Propert. Mysus & Hæmoniâ juvenis quâ cuspide vulnus Senserat, hâc: ipsa cuspide sensit opem. 50 Herculis filius ex Auge Nympha, qui expositus, à cerva dicitur fuisse educatus, robustusque effectus. Lyciis, vel, ut alii, Mysis imperavit. 51 Cædibus antè factis. 52 Percutiente. 53 Hasta, & manu: alii legunt idem, i. e. ego idem. 54 Hasta fraxinea. 55 A Cycno. 56 Solido lapide. 57 Infectum. 58 Cycnum nihil timentem, quia vulnerari non poterat. 59 Hebescere.

60 Ter quater ora viri, capulo cava tempora pulsat.
61 Cedentique sequens inlitat: turbatque, ruitque,
Attonitoq; negat requiem. Pavor occupat illum,
Ante oculosque 62 natant tenebræ retroque ferenti
Aversos passus medio lapis obstitit arvo.
63 Quem super impulsum resupino pectore Cygnum
Vi multa vertit, terræque 64 adfixit Achilles.
Tum, clypeo genibusque premens præcordia duris,
Vincla 65 trahit galeæ. Quæ presso subdita mento
66 Eliduut fauces; & respiramen iterque
Eripiunt animæ. 67 Victum spoliare parabat;
Arma relicta videt. Corpus 68 Deus æquoris album
69 Contulit in volucrem; cujus modo nomen habebat.

60 Sæpius.
61 Sc. retrò.
62 Volitant; attonitus enim nihil prospicere poterat.
63 Anastrophe est, pro super quem.
64 Prostravit.
65 Trahens stringit.
66 Comprimunt.
67 Cycnum.
68 Neptunus Deus maris,
Cycni pater. 69 Convertit in cygnum.

Cæneus in virum invulnerabilem, & deinde in volucrem. Lapitharum cum Centauris pugna. *Fab.* IV, & V.

Superato autem Cygno, inter epulas Achilles, cæteri-que Achivi admirantur corporis duritiem, quod toties hasta à corpore ejus esset repulsa: quæ admiratio à Nestore sene doctissimo speciosiore exemplo infirmatur. Retulit enim sua ætate Cænin Elatei filiam fuisse, quæ propter pulcritudinem à Neptuno compressa fuit, data venia ob injuriam, ut in virum mutata nullo telo interfici posset. Hic cùm Pirithoi Ixionis filii nuptiis interesset, ducta Hippodamia, & Eurytus inter Centauros vino incitatus in nuptam novam impetum fecisset, cæteri prosiluere Lapithæ atque Centauri, nuptias frequentantes. Ideoque cùm maxima cædes esset exorta, plurimique ex utraque parte ob raptum matronarum concidissent; inviolabilis iste restabat. Ab universis, qui ex cæde reliqui fuerunt, novissime impetu facto, congestisque in eum arborum truncis, spiritum reddere coactus est. Tamen illius non immemor Deus Neptunus, à quo speciosum munus acceperat, eum in volucrem transfiguravit.

HIC labor, hæc requiem multorum pugna dierum
Attulit: & positis pars utraque substitit armis.
Dumque vigil Phrygios servat custodia muros;

1 Describitur Poëta duplicem Cæneï mutationem, (nam ex fœmina in virum, & ex viro in avem est mutatus) sacrificia conviviaque Græcorum Principum, prælium-que Lapitharum cum Centauris in Pirithoi nuptiis præ-currat.

ter

Et vigil [2] Argolicas ſervat cuſtodia [3] foſſas:
Feſta dies aderat; qua Cygni victor Achilles
Pallada vittatæ placabat ſanguine [4] vaccæ.
Cujus ut impoſuit [5] profecta calentibus aris;
Et Dîs [6] acceptus penetravit in æthera [7] nidor;
[8] Sacra tulêre ſuam: [9] pars eſt data cætera menſis.
Diſcubuêre [10] toris proceres; & corpora toſtâ
Carne replent: vinoque levant curaſque, ſitimque,
Non illos citharæ, non illos carmina vocum,
Longaque [17] multifori delectat tibia buxi:
Sed noctem ſermone trahunt: [18] virtuſque loquendi
Materia eſt. Pugnas referunt hoſtiſque ſuamque
Inque vices adita atque [13] exhauſta pericula ſæpe
Commemorare juvat. Quid enim loqueretur Achilles,
Aut quid apud magnum potiùs loquerentur Achillem,
Proxima præcipuè domito victoria Cygno
In ſermone fuit. Viſum miſerabile cunctis;
Quòd juveni corpus nullo penetrabile telo,
[14] Invictumque ad vulnera erat, ferrumque [15] tereb
Hoc ipſum Æacides, hoc mirabantur [16] Achivi.
Cùm ſic Neſtor ait: Veſtro fuit unicus ævo
Contemtor ferri, nulloque [17] ſorabilis ictu
Cygnus. At ipſe olim patientem vulnera mille
Corpore non læſo [18] Perrhæbum Cænea vidi
Cænea [19] Perrhæbum; qui factis [20] inclytus [21] Othr
Incoluit: quoque id mirum magis eſſet in illo;
Fœmina natus erat. Monſtri novitate moventur,
Quiſquis adeſt: narretque rogant: quos inter Achille
Dic age (quam cunctis eadem eſt [22] audire voluntas)
O [23] facunde ſenex, ævi prudentia noſtri;
Quis fuerit Cæneus, curjo [24] contraria verſus;
Quâ tibi militiâ, cujus certamine pugnæ
Cognitus; à quo ſit victus, ſi [25] victus ab ullo eſt.
Tum ſenior: [26] Quamvis obſtet mihi tarda vetuſtas;
[27] Multaque me fugiant primis ſpectata ſub annis;

2 Græcas.
3 Caſtrorum.
4 [Victimas virtis cingi notiſſimum. Statius. Vittatâ genitrix placata Juvenca eſt.]
5 Profectas hoſtiarum carnes.
6 Gratus.
7 Odor propriè toſtarum carnium. Ita Homer Iliad. α. Κνίση δ' ἐμφὶ καπνὸς ἐλίσσετο, &c.
8 Sacrificia ſuam habuêre portionem.
9 Homer. Iliad. α. Αὐτὰρ ἐπεὶ πρῶτον μενεήνυσαν πόνον, τετύκοντό τε δαῖτα, &c.
10 In lectis ſtratis; veteres enim tribus lectis diſcumbebant.
11 Multa foramina habentis. Hæc autem oblectamenta otioſorum & delicatorum ſunt, non fortium atque bellicoſorum.
12 Fortitudo.
13 Expugnata, ac ſuperata.
14 Et inſuperabile atque expers vulneris erat. 15 Hebetabat, retundebat. 16 Græci. 17 Penetrabili
18 Cænis Elati Lapithæ filia fuit, cui Neptunus cum vim intuliſſet, optionem ei conceſſit, ut quicquid vellet peteret, ſe enim omninò conceſſurum. Petiit in virum fortiſſimum tranſmutari qui à nullo vulnerari poſſet, petiit. Id illi conceſſit Neptunus, Cæneuſque vocatus, nulli Deorum neque ſacrificabat neque ſupplicabat, ſed ſuæ tantum hastæ, cui etiam peregrinos ad ſe venientes ſacrificare cogebat. Quâ impietate iram Jovis in ſe concitavit. Nam in pugnâ Centauris in nuptiis Pirithoi excitatâ multos hoſtium cùm interfeciſſet, nec ipſe cujuſquam ferro vulnerari poſſet, à Centauris tandem, conjectis arboribus, fuit oppreſſus, atque à Neptuno in avem mutatus. 19 Sunt Perrhæbi Theſſaliæ populi. 20 Præclarus. 21 Theſſaliæ montem, 22 Audiendi. 23 Noſtor, qui tria ſæcula vixiſſe dicitur, fuit Græcorum facundiſſimus. Homer. Iliad. α. Τῶν καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή. 24 Ex fœmina in virum mutatus. 25 Benè dubitat Achilles, an ab ullo ſit victus Cæneus cum invulnerabilis eſſet. 26 Quamvis memoriam meam ſenectus impedierit multorumque ſim oblitus, plura tamen recordor. 27 Et multorum ſim oblit

ura tamen mœmini: nec, quæ magis hæreat illa,
ctore res nostro est, inter bellique [28] domique
ta tot. Ac si quem potuit spatiosa senectus
ctatorem operum multorum reddere; Vixi
nnos bis centum: nunc [29] tertia vivitur ætas.
lara decore fuit proles [30] Elateia Cænis
Thessalidum virgo pulcherrima: perq; propinquas
erque tuas urbes (tibi enim [31] popularis, Achille)
Multorum frustra votis optata procorum.
entâsset Peleus thalamos quoque forsitan illos;
ed jam aut contigerant illi connubia [32] matris,
ut fuerant promissa, tuæ. Nec Cænis in ullos
enupsit thalamos: [33] secretaque littora carpens
Æquorei vim passa Dei est. [34] Ita Fama ferebat.
tque novæ Veneris Neptunus gaudia cœpit;
Sint tua vota licet, dixit, [35] secura repulsa:
lige quid [40] voveas. Eadem hoc quoq; Fama ferebat
agnum, Cænis ait, [41] facit [42] hæc injuria votum,
ale pati jam posse [43] mihi. Da fœmina ne sim;
mnia [44] præstiteris. [45] Graviore novissima dixit
erba sono: poteratque viri vox illa videri:
cut erat. Nam jam voto Deus [46] æquoris alti
Annuerat: [48] dederatque super; ne saucius ullis
ulneribus fieri, ferrove occumbere posset.
uocere lætus abit: studiisque virilibus ævum
igit [49] Atracides Peneiaque [50] arva pererrat.
Duxerat Hippodamen [52] audaci Ixione [53] natus: 210
Nubigenasque [55] feros, positis ex ordine mensis,
rboribus tecto discumbere jusserat antro.
Hæmonii proceres aderant; aderamus & ipsi:
ctaque [57] confusâ resonabat regia turbâ.
ce canunt [58] Hymenæon: & [59] ignibus atria fumant:
Cinctaque adest virgo matrum nuruumq; catervâ 216
rælignis facie. [61] Felicem diximus illâ

28 Et paeis.
29 Tertium sæculum. Vide quæ modo diximus supra ad v. 178.
30 Vide supra ad vers. 172.
31 Thessalarum.
32 Ex eodem, quo tu, & Achille populo fuit.
33 Nulli enim nubere unquam voluit.
34 Thetidis.
35 Et per secreta littora ambulans.
36 Neptuni maris Dei.
37 Sic dicebatur ab omnibus, Cænim à Neptuno fuisse compressam.
38 Secure potes omnia, quæcunque vis, optare: nullam enim feres repulsam.
39 Nullam timentia repulsam.
40 Optes.
41 Efficit, ut magna petere audeam.
42 Quâ mihi virginitatem eripuisti.
43 Talem vio-

tiam ne pati possim, concede. 44 Videberis mihi præstitisse. 45 Majori ce: jam enim in marem fuerat mutata, Marium enim voces, quam fœmina, solent esse graviores. 46 Maris profundi. 47 Concesserat id, quod opverat. 48 Et insuper concesserat. 49 Cæneus ita dictus ab Atrace urbe Thessiæ non procul à fluvio Peneo. 50 Per quæ Peneus fluvius labitur. 51 Pirithous, Ixionis filius, Hippodamiam uxorem duxit, ad cujus nuptias Centauros, apithasque invitavit. Sed Centauri imprimisque Eurytus, vino calens, vim æ nuptæ efferre cum vellet, maximam excitavit pugnam: in qua cum multi inque cecidissent, Lapithæ tandem superiores evaserunt. 52 Ixion audax citur, quod Junonem de stupro appellare ausus fuerit. Jupiter vero, re cogta, objecit ei nubem Junoni similem, ex qua Centauri nati esse feruntur, caquidem humanum, pedes vero equinos habentes. Vide quæ de pœna Ixiodiximus ad Lib. 4. vers. 461. 53 Pirrithous, Ixionis filius. 54 Vide vern superiorem. 55 Feroces. 56 Thessali Principes. 57 Variorum poorum. 58 Carmen nuptiarum. Hymen nuptiarum præses: de quo sæpius pra. 59 Thure aris injecto: in nuptiis erant exstructæ aræ, & sacra fiebant. 60 Circumdata multitudine matronarum. 61 Signatæ tabulæ dictum feliciter. renal.

Conjuge

Conjuge Pirithoum: quod pænè [62] fefellimus omen.
Nam tibi, sævorum sæviſſimo Centaurorum
Euryte, quàm vino pectus, tam [63] virgine viſa
Ardet: & ebrietas geminata libidine regnat.
Protinus everſæ turbant convivia menſæ:
Raptaturque comis per vim nova nupta prehenſis.
[64] Eurytus Hippodamen, alii, quam quiſq; probábat,
Aut poterant, rapiunt: captæq; erat urbis imago.
Cœmineo clamore [65] ſonat domus. Ocyus omnes
Surgimus: & primus, [66] Quæ te vecordia, Theſeu,
Euryte, [68] pulſat, ait; qui me vivente [69] laceſſas
Pirithoum, violeſque [70] duos ignarus in uno?
Neve ea magnanimus fruſtra memoraverat heros;
[71] ſubmovet inſtantes: raptamq; [72] furentibus auſis
[73] Ille nihil contrà: neque enim defendere verbis
Talia facta poteſt: ſed [74] vindicis ora protervis
Inſequitur manibus, generoſaque pectora pulſat.
Fortè fuit juxta ſignis [75] exſtantibus aſper
[76] Antiquus crater, quem [77] vaſtum vaſtior ipſe
Suſtulit [78] Ægides; adverſaque miſit in ora.
Sanguinis ille [79] globos pariter, cerebrumque, merúmq;
Vulnere & ore vomens, madidâ reſupinus arenâ
[80] Calcitrat. Ardeſcunt germanâ cæde [81] bimembres:
Certatimq; omnes uno ore, Arma, arma, [82] loquuntur.
[83] Vina dabant animos: & primâ pocula pugnâ
Miſſa volant, [84] fragileſq; cadi, curvique lebetes:
Res epulis quondam nunc bello & cædibus aptæ.
Primus [85] Ophionides Amycus [86] penetralia donis
Haud timuit ſpoliare ſuis; & primus ab æde
[87] Lampadibus denſum rapuit funale coruſcis:
Elatumque altè, veluti qui candida tauri,
Rumpere [88] ſacrificâ molitur colla ſecuri,
[89] Illiſit fronti Lapithæ Celadontis: & oſſa
Non cognoſcendo confuſa reliquit [90] in ore.
Exſiluere oculi; [91] diſjectiſque oſſibus oris
Acta retro naris, medioque infixa palato eſt.
Hunc pede convulſo menſæ [92] Pellæus [93] acernæ
[94] Stravit humi. Belates dejecto in pectora mento;
Cumque atro miſtos [95] ſputantem ſanguine dentes,
Vulnere Tartareas geminato [96] mittit ad umbras.
Proximus ut ſteterat, ſpectans altaria vultu
Humida terribili, Cur non, ait, utimur iſtis?

62 Falſum effecimus propter eam, quæ ſecuta eſt, rixam.
63 Hippodamiâ.
64 Sc. rapiebat.
66 Reſonat, ſtrepit.
67 Theſeus partes Pirithoi ſuſcipit, cui amicitiâ tantâ conjunctus erat, ut inter paria amicorum primi numerarentur.
68 Vexat.
69 Ad iram provoces.
70 Erat enim Pirithous Theſei intime amicus, & quaſi alter idem.
71 Repellit.
72 Centauris.
73 Eurytus.
74 Theſei, qui novam nuptam à Centaurorum injuria liberat.
75 Eminentibus.
76 Vetus.
77 Maximum.
78 Theſeus Ægei filius.
79 Quid? Ovidiuſne novit ſanguinem comitare ex globulis? Sed rideo. Tu Tyro intellige hic prorumpentis eruoris vim.
80 Calcibus terram percutit.
81 Centauri, qui & hominis & equi membra habebant.
82 Clamant.
83 Alibi dicit: Vina parant animos. 84 Vaſa vinaria, quibus vinum conditur. 85 Ophionis filius. 86 Sacraria, vel interiores ædium partes. 87 Lucernis coruſcantibus. 88 Sacrificiis dicata. 89 Intorſit, cum impetu miſit. 90 In confuſione, quæ propter omnium confuſionem cognoſci non poterat. 91 Diviſis, ſpatiis. 92 Pella urbs eſt Macedoniæ. 93 Ex acere confectæ. 94 Proſtravit. 95 Exſpuentem. 96 Interficit. Sic & alibi: Mittere me Stygias ſi jam vellet ad undas Cæſar, in hoc veſtrâ non eguiſſet ope.

Dum

mque ſuis Gryneus [97] immanem ſuſtulit aram
ibus, & medium Lapitharum jecit in agmen:
preſſitque duos, Broteam & Orion: Orio
ter erat Mycale: quam deduxiſſe [98] canendo
pe reluctanti conſtabat cornua Lunæ.
o impune feres, teli modo copia detur,
erat Exadius, Teliique habet inſtar, in altâ
æ ſuerant pinu, votivi [99] cornua cervi.
Figitur huic duplici Gryneus in lumina [100] ramo:
niturque oculos. Quorum pars cornibus hæret:
s fluit in barbam, concretaque ſanguine pendet
e rapit mediis flagrantem Rhœtus ab aris
Primitium torrem: dextrâque à parte Charaxi
mpora perfringit fulvo protecta capillo
repti rapidâ, veluti leges arida, flammâ
erunt crines: & vulnere ſanguis inuſtus
ribilem ſtridore ſonum [101] dedit; ut dare ferrum
e [104] rubens plerumque ſolet, quod forcipe curvâ
m faber [105] eduxit, [106] lacubus demittit. At illud
idet: & in tepida ſubmerſum [107] ſibilat undâ.
cius hirſutis avidum de crinibus ignem
urit: inque humeros limen tellure revulſum [ſtem,
lit, [108] onus plauſtri: quod nè [109] permittat in lio-
Ipſa facit gravitas. Socium quoque [111] ſaxea moles
preſſit ſpatio ſtantem propiore Cometem.
Gaudia nec retinet Rhœtus: Sic comprecor, inquit,
era ſit fortis caſtrorum turba tuorum;
Semicremoque novat repetitum ſtipite vulnus:
Terque quaterque gravi juncturas [115] verticis ictu
pit: & in liquido [116] ſederunt oſſa cerebro.
or ad Evagrum, Corythumq; Dryantaq; tranſit,
uibus ut primâ [117] tectus [118] lanugine malas
ubuit Corythus; Puero quæ gloria [119] fuſo
ra tibi eſt? Evagrus ait. Nec dicere Rhœtus
ra ſinit: rutilaſque ferox in aperta loquentis
Condidit ora viri, perque os in pectora, flammas.
uoque, ſæve Drya, circum caput igne rotato,
quitur: [121] ſed non in te quoque conſtitit idem
us. Aſſiduæ ſucceſſu cædis ovantem,
junctaeſt humero cervix, [122] ſude figis obuſtâ.
emuit, duroque ſudem vix oſſa revellit
etus; & ipſe ſuo madefactus ſanguine fugit.
t & Orneus, Lycabaſque, & ſaucius [123] armo
teriore Medon, & cum Piſenore Thaumas,
que pedum nuper certamine vicerat omnes
meros; accepto nunc vulnere tardiùs ibat:
holus, & Melaneus & Abas prædator aprorum:
que [124] ſuis fruſtra bellum diſſuaſerat augur

97 Maximam.
98 Incantando: ergo Mycale fuit Theſſala veneficа.
99 Arripit Exadius cornua cervi, Dianæ devota, è pinu, in qua fixa erant.
100 Lumina figuntur, oculi eruuntur.
101 Ramoſis cornibus cervi.
102 Præcipuæ magnitudinis.
103 Edidit, emiſit.
105 Eduxit extrahit.
106 In lacus.
107 Sibilare videtur.
108 Magnitudinem ſaxi oſtendit.
109 Immittat, jaciat.
110 Ipſum pondus.
111 Saxi magnitudo.
112 Rhœtus præſe fert lætitiam de Cometæ morte conceptam.
113 Semicremato.
114 Sæpiùs. Numerus finitus pro infinito.
115 Capitis. Pars pro toto.
116 Depreſſa fuerunt, deſcenderunt in cerebrum.
117 Tecta & coopertas habens maxillas.
118 Barba.
119 Straro, interfecto.
120 Conjecit.
121 Nam Dryas Centauros, ipſumque imprimis Rhœtum in fugam convertit.
122 Præuſto palo. 123 Humero. 124 Centauris.

Aſtylos,

Astylos. Ille etiam metuenti vulnera Nessi,
Ne fuge; ad [125] Herculeos, inquit, servaberis arcus.
At non Eurynomus, Lycidasq;, & Areos, & Imbreus;
Effugere necem: quos omnes dextra Dryantis
[126] Perculit adversos. Adversum tu quoque, quamvis
Terga fugæ dederas, vulnus, Crenæe, tulisti.
Nam grave [127] respiciens inter duo lumina ferrum,
Quâ naris fronti [128] committitur, accipis, [129] ingens
In tanto fremitu [130] ductis sine fine jacebat
Sopitus vinis, & inexperrectus [131] Aphidas;
Languentique manu [132] carchesia milla tenebat,
Fusus in [133] Ossæ villosis pellibus [133] ursæ.
Quem procul ut vidit frustra nullâ arma moventem,
Inserit [134] amento digitos, Miscendaque, dixit,
[135] Cum Styge vina bibas, Phorbas. Nec plura morata
In juvenem torsit jaculum: ferrataque collo
[136] Fraxinus, ut casu jacuit resupinus, adacta est.
[137] Mors caruit sensu: plenoque è gutture fluxit
Inque [138] toros, inque ipsa niger carchesia sanguis.
Vidi ego Petræum conantem evellere terrâ
Glandiferam quercum: quam dum complexibus ambit
Et quatit hùc illuc, [139] labefactaque robora jactat,
Lanceâ Pirithoi [140] costis immissa Petræi
Pectora cum duro [141] luctantia robore fixit.
Pirithoi [142] virtute Lycum cecidisse ferebant:
Pirithoi cecidisse Chromin. Sed uterque minorem
Victori [143] titulum, quàm [144] Dictys, Helopsq; dederunt.
Fixus Helops jaculo, [145] quod pervia tempora fecit;
Et missum à dextra lævam penetravit in aurem:
Dictys ab [146] ancipiti delapsus acumine montis,
Dum fugit instantem trepidans [147] Ixione natum,
Decidit in præceps: & pondere corporis ornum
Ingentem fregit; [148] suaque induit ilia fractæ.
Ultor adest Aphareus: saxumque è monte revulsum
Mittere conatur. [149] Conantem ilipite querno
[150] Occupat [151] Ægides, cubitique ingentia frangit
Ossa: nec ulteriùs dare corpus [152] inutile leto
Aut [153] vacat, aut currat: tergoque Bianoris alti
Insilit, haud soliro quenquam portare, nisi [154] ipsum
Oppositque genu costis: prensamque sinistrâ
Cæsariem retinens, vultum, minitantiaque ora
[155] Robore nodoso, præduraque tempora, fregit,
Robore Nedymnum, jaculatoremque Lycotan

125 Nam Nessus, cum Deianiræ, Herculis uxori, vim afferre vellet, ab Hercule ipso sagittâ, Hydræ veneno tinctâ transfixus est.
126 Percussit.
127 Fugiens igitur accepit vulnus.
128 Conjungitur.
129 Infimæ frontis parti.
130 (Sine fine haustis. Seneca Thyeste. Satur est, capaci ducit argentro merum.)
131 Alii legunt Aphypnas. Quis vero neget Poëtam Græca voce ad somniculosum hominem allusisse.
132 Vas vinarium.
133 In Ossa monte natæ, aut captæ.
134 Loro, quo jaculatores utuntur, ut longius hastas emittant.
135 Cum aqua Stygis paludis.
136 Hasta ex fraxino præfixa ferro.
137 Sopitus enim ac ebrius erat.
138 Lectum & ursæ pellem, aut etiam in pulpas pectoris, sive armos: ut de anteriore parte Centauri intelligatur. Sed primus sensus potior videtur. 139 Labefactam quercum. 140 Per co 141 Retinentia. 142 Fortitudine. 143 Gloriam. 144 Centauri nomen. Quod per media tempora penetravit. 146 Præcipiti, & alto montis ver 147 Pirithoum. 148 Suisque ilibus cooperuit fractam ornum. 149 Mittere tentem. 150 Antè aggreditur. 151 Theseus. 152 Propter brachium fra 153 Otium habet. 154 Sc. ipsum. 155 Clava nodis plena, vel è robore doso.

Sterc

ernit, & [156] immissa protectum pectora barbâ
ippasón, & summis [157] exstantem Riphea silvis;
reaque, Hæmonius qui prensos montibus ursos
rre domum vivos, indignantesque solebat.
uod tulit utentem pugnæ successibus [158] ultrà
esea Demoleon; solidoque revellere [159] dumo
nosam pinum magno [160] molimine tentat.
uod quia non potuit, præfractam misit in hostem.
d procul à telo Theseus veniente [161] recessit.
llados admonitu. [162] Credi sic ipse volebat.
on tamen arbor iners cecidit: nam Crantoris alti
[163] Abscidit jugulo pectusque humerumque sinistrum.
rmiger ille tui fuerat genitoris, Achille:
uem Dolopum rector bello superatus Amyntor
acidæ dederat [164] pacis pignusque fidemque
uoc procul ut fœdo [165] disjectum vulnere Peleus
idit, At inferias, juvenum gratissime Crantor,
ccipe, ait. Validoque in Demoleonta lacerto
axineam misit, [166] mentis quoque [167] viribus hastam.
uæ [168] laterum cratem perrumpit: & ossibus hærens
irempsit. Trahit ille manu sine cuspide lignum:
quoque vix sequitur. Cuspis pulmone retenta est.
le dolor vires animo dabat. [169] Æger in hostem
[170] Erigitur: pedibusque [171] virum proculcat equinis.
ucipit ille ictus galeâ clypeoque sonantes.
efensatque humeros: prætentaque sustinet arma:
erque armos uno [172] duo pectora perforat ictu,
ore tamen leto dederat Phlegræon, & Hylen
minus: Hiphinoum [173] collato Marte, Claninque.
dditur his Dorylas: qui tempora tecta gerebat
elle lupi, sævique vicem præstantia teli
[174] Cornua vara boum multo rubefacta cruore.
uic ego: nam vires animus dabat, Aspice, dixi,
[175] Quantum concedant nostro tua cornua ferro:
jaculum [176] torsi. Quod cùm visare nequiret.
pposuit dextram passuræ vulnera fronti.
ssa est cum fronte manus. Fit clamor: at illum
[177] Hærentem Peleus, & acerbo vulnere victum
rabat enim propior) mediam ferit ense sub alvum.
otosiluit, [178] terrâq; ferox sua [179] viscera traxit: 390
tractaque calcavit: calcataque rupit: & illis
trura quoque impediit; & inani concidit alvo.
ec te pugnantem tua, Cyllare, [180] forma [181] redemit,
modo [182] naturæ formam concedimus illi.
arba erat incipiens: barbæ color [183] aureus: aureaq;
i humeris medios coma dependebat in armos.

156 Longâ.
157 Eminentem.
158 Ulteriùs.
159 Dumeto. Sic Lib. 1. Motos in arundine ventos, i. in arundineto.
160 Conatu.
161 Refugit.
162 Se à Pallade admonitum fuisse Theseus credi volebat.
163 Avellet.
164 Significat Crantorem Poleo obsidem ab Amyntore fuisse datum.
165 Dissipatum.
166 Indignatione.
167 Quas n. ira dabat.
168 Costas, quæ ita compositæ sunt, ut cratem efficere videantur.
169 Indignatus & vulneratus.
170 Concitatur.
171 Peleum.
172 Et equi & hominis: erat enim Demoleon Centaurus.
173 Cominus & ense percutiens.
174 Panda, aperta.
175 Quanto sint inferiora nostro ense.
176 Cum impetu jeci.
177 Attonitum.
178 Per terram.
179 Intestina.
180 Pulchritudo.
181 Servavit, liberavit à cæde.
182 Fulvus.
183 Siquidem

ræ laus in Centauream cadat naturam. Centauri enim, cùm sint ex parte homines, non videntur esse posse formosi.

Gratus

Gratus in ore vigor: cervix, humer que, manusque
Pectoraque artificum [184] laudatis proxima signis;
Et quà parte vir est: neque equi [185] mendosa sub illo
Deteriorque viro facies. [186] Da colla, caputque;
Castore dignus erit. Sic tergum [187] sessile, sic stant
Pectora [188] cella [189] toris: totos pice nigrior atrâ,
Candida cauda tamen: color est quoque cruribus albus.
Multæ illum [190] petiêre [191] suâ de gente; sed una
[192] Abstulit [193] Hylonome, quâ nulla decentior interas
[194] Semiferos altis habitavit fœmina silvis.
Hæc & blanditiis, & amando, & amare fatendo
Cyllaron una tenet. [195] Cultus quoque quantus in illo
Esse potest membris; ut si comâ pectine lævis:
Ut modò [196] rore maris, modò se violâve rosâve
Implicet: interdum [197] candentia lilia gestet:
Bisque die lapsis [198] Pagasææ vertice silvæ
Fontibus ora lavet: bis flumine corpora tingat.
Nec, nisi quæ deceant electarumque [rerum]
Aut humero, aut lateri [199] prætendat [200] vellera [201] læ
Par amor est illis; [202] errant in montibus unà.
Antra simul subeunt, & tum [203] Lapitheia tecta
Intrârant pariter; pariter fera bella gerebant.
[204] Auctor in incerto est; jaculum de parte sinistrâ
Venit; & inferius, quam collo pectora subsunt,
Cyllare, te fixit: parvo cor vulnere læsum
Corpore cum toto post tela educta [205] refrixit.
Protinus Hylonome morientes excipit artus:
Impositâque manu vulnus fovet; oraque ad ora
Admovet: atque animæ fugienti obsistere tentat.
Ut videt exstinctum: dictis, quæ clamor ad aures
[206] Arcuit ire meas, telo, [207] quod inhæserat illi,
[208] Incubuit: morienique suum complexa maritum est
[209] Ante oculos stat & ille meos: qui sena leonum
[211] Vinxerat inter se connexis vellera nodis
Phæocomes, hominemque simul protectus equumque
[212] Codice qui misso, quem vix [213] juga bina [214] moverent
Juncta, [215] Phonoleniden a summo vertice fregit.
Fracta [216] volubilitas capitis latissima: perque os
Perque cavas nares, oculosque, aureique cerebrum
Molle fluit. Veluti concretum [217] vimine querno

184 Statuis non vulgaribus, sed approbatis similima.
185 Turpis.
186 Quod & adderes collum & caput equinum, dignus foret equus quo Castor veheretur.
187 Latum, aprumque ad sedendum.
188 Eminentia. alta.
189 Propter toros, & eminentes carnes.
190 Appetiverunt.
191 Centaurorum genere.
192 Habuit, potita est.
193 Id est sylvam depascens.
194 Centauros.
195 Ornatus.
196 Rore marino. herbâ suavis odoris.
197 Alba.
198 Sylvæ vicinæ Pagasis, urbi Thessaliæ, quæ fontibus abundat, undè & nomen habet: πηγὴ enim fons dicitur.
199 Opponat.
200 Pelles.
201 Sinistro. Dextrum enim erat nudum.
202 Vagantur.
203 Domum Pirithoi Lapitharum regis, seu potius antrum, in quo nuptiæ celebrantur; sic enim supra: Arboribus tecto discumbere jusserat antro.
204 Ignoratur quis jaculum miserit.
205 Frigidum factum & extinctum est.
206 Prohibuit, vetuit.
207 Quod in Cyllaro fuerat infixum.
208 Incumbens telo se transfixit.
209 Sensus est. Phæocomes, quæ sena vellera leonum vinxerat nodis inter se connexis, etiam nunc videtur mihi ante oculos stare.
211 Colligaverat.
212 Trunco, vel stipite arboris.
213 Sc. equorum.
214 Nedum protraherent.
215 Phonolenti filium.
216 Rotunditas, i. e. caput rotundum.
217 Per foramina fiscellæ è viminibus quernis vel cribri.

ae ſolet; utve liquor rari ſub pondere cribri
[218] Manat; & exprimitur per denſa foramina ſpiſſus.
Et ego, dum parat hunc armis [219] nudare jacentem,
Sit tuus hoc [220] genitor) gladium ſpoliantis in ima 440
Ille demiſi, Chthonius quoque Teleboaſque
Ipſe jacent noſtro. [221] Ramum prior ille bifurcum
Geſſerat; hic jaculum. Jaculo mihi vulnera fecit.
[222] Signa vides: apparet adhuc vetus ecce cicatrix.
Tunc ego debueram capienda ad Pergama mitti: 445
Tunc poteram magni, ſi non ſuperare, morari,
Hectoris arma meis. Illo ſed tempore [224] nullus,
Ut puer, Hector erat. Nunc me mea deficit ætas.
Quid tibi victorem gemini Periphanta Pyreti;
Impyca quid referam? qui [225] quadrupedantis Oeceli 450
Exit in [226] adverſo [227] cornum ſine cuſpide vultu.
Deſte [228] Pelethronium Macareus in pectus adacto
Cecidit Erygdupum: memini & verbula condi
Sanguine, Neſſeis manibus conjecta, Cymeli.
Nec tu credideris tantùm cecinisſe futura 455
Impyciden Mopſum. Mopſo jaculante biformis
Occubuit, fruſtraque loqui tentavit Odites,
Ad mentum lingua, mentoque ad guttura fixo.
Quinq; neci Cæneus dederat, Stiphelumque, Bromúque,
Antimachumque, Helimumque, ſecuriferumq; Pyracmõ,
Vulnera non memini: numerum, nomenq; notavi. 460
Provolat [229] Æmathii ſpoliis armatus Haleſi,
Quem [230] dederat læto, membris & corpore Latreus
Maximus, huic ætas inter juvenemque, ſenemque,
Vis juvenilis erat. [231] Variabant tempora cani. 465
Qui clypeo, galeâque Macedoniâque [232] ſariſſâ
Conſpicuus, faciemque obverſus in agmen utrumque;
Armaque concuſſit, certumque equitavit in orbem.
Verbaque tot fudit vacuas animoſus in auras:
Et te, [233] Cæni, feram? nam tu mihi fœmina ſemper, 470
Tu mihi Cænis eris. Nec te natalis origo
Commiuit? mentemque ſubit, quo præmia facto,
Quaque viri fallam ſpeciem, mercede pararis?
[234] Vel quid nata vide, vel [235] quid ſis paſſa: [236] columque,
Et cape cum calathis; & ſtamina pollice torque: 475
Bella relinque viris. Jactanti talia Cæneus
Extentum curſu miſſâ latus [237] enit haſtâ,
Qua vir equo [238] commiſſus erat. Ferit ille dolore:
Nudaque [239] Phyllei juvenis ſeſe ora ſariſſâ.
Non ſecùs hæc reſſilit quam tecti à culmine grando: 480
Aut ſi quis parvo feriat cava tympana ſaxo.

218 Fluit.
219 Spoliare.
220 Peleus. Nam Achillem alloquitur Neſtor.
221 Stipitem duas in partes diviſum.
222 Cicatricem vulneris accepti indicat Neſtor.
223 Eleganter ſenis mores exprimuntur. Solent enim ſenes ſe laudare.
224 Non. Nomen pro adverbio.
225 Quatuor pedibus currentis: Centaurus enim erat.
226 In oppoſito ore.
227 Haſtam è corno abſque ferro.
228 A Pelethrono Theſſaliæ monte.
229 Theſſali.
230 Interfecerat.
231 Alii enim ex capillis erant albi, alii nigri.
232 Haſta Macedonia, vocatur Sariſſa.
233 Per contemtum & cum indignatione exprobrat Cæneo concubitum Neptuni, de quo ſupra verſ. 195. Q.d. Nequaquam patiar te meos ſocios interficere. Cæneum autem per contemtum Cænim vocat, ac ſi adhuc fœmina eſſet.
234 Nempe fœmina nata es.
235 Neptuni enim vim paſſa es.
236 Inſtrumentum, quo mulieres ſilant.
237 Aperuit.
238 Conjunctus.
239 Cæneï. Theſſali. Phyllos eſt oppidum Theſſaliæ.

240 Enſe invadit Cæneum: quod, niſi propius accederet, facere non poterat.
241 Impenetrabili.
242 Conatur.
243 Cuſpis eſt obtuſa.
244 Obliquo ictu mittit.
245 Strepitus.
246 Tanquam marmore percuſſo. Erat enim Cæneus invulnerabilis.
247 Exhibuit.
248 Mortiferum.
249 Occultam, coopertam.
250 Nam cum jam vulnus feciſſet, manum verſando alia vulnera faciebat.
251 Tmeſis, Dicitur enim pro Incruentatus.
252 Novum miraculum.
253 Validus atque robuſtus. Correctio ſuperioris dicti.
254 Ignavis factis,
255 Fœminæ. Nam Cænæus ante à fœmina fuerat.
256 Hominem & equum.

240 Cominus aggreditur; laterique recondere 241
242 Luctatur gladium. Gladio loca pervia non ſu
Haud tamen effugies: medio jugulaberis enſe,
Quandoquidem 243 mucro eſt hebes, inquit; & in latu
244 Obliquat: longâque amplectitur ilia dextrâ.
Flaga facit 245 gemitus, ceu 246 corpore marmoris
Fractaque diſſiluit percuſſo lamina collo.
Ut ſatis illæſos miranti 247 præbuit artus;
Nunc age, ait Cæneus, Noſtro tua corpora ferro
Tentemus. Capuloque tenus dimiſit in armos
Enſem 248 ſatiferum 249 cæcamque in vilcera mov
Verſavitque manum: 250 vulnuſq; in vulnere feci
Ecce ruunt vaſto rabidi de more bimembres:
Telaq; in hunc omnes unum mittuntque, feruntque
Tela retuſa cadunt. Manet imperfoſſus ab omni,
251 Inque cruentatus Cæneus Elateius ictu.
Fecerat attonitos 252 nova res. Heu dedecus ing
Monychus exclamat: Populus ſuperamur ab uno [a
Vixq; viro. Quanquam ille 253 vir eſt: nos 254 ſegn
255 Quod fuit ille, ſumus. Quid mebra immania pro
Quid geminæ vires? quid quod fortiſſima rerum
In nobis natura duplex 256 animalia junxit?
Nec nos 257 matre Deâ, nec nos Ixione natos
Eſſe reor; qui 258 tantus erat, Junonis ut altæ
259 Spem caperet. Nos 260 ſemimari ſuperamur ab h
Saxa, trabeſque ſuper, totoſque involvite montes,
Vivacemque animam 261 miſſis 262 elidite ſilvis:
Silva premat fauces: & erit pro vulnere pondus
Dixit: & 263 inſani dejectam viribus Auſtri
Forte 264 trabem nactus, 265 validum conjecit in hoſ
266 Exemplumq; fuit: parvoque in tempore nuc
Arboris Othrys erat: 267 nec habebat Pelion um
268 Obrutus immani cumulo, ſub pondere Cæne
269 Æſtuat arboreo: congeſtaque robora duris
Fert humeris. Sed enim poſtquam ſuper ora capu
Crevit onus; 270 neq; habet, quas ducat, ſpiritus a

257 Junone. Nube potius, Ixione pro Junone ſuppoſitâ. 258 Tam ma
mus. 259 Sc. potiunda. Hujus rei meminit Tibullus l. 1. Illic Junonen
tare Ixionis auſi Verſantur celeri noxia membra rotâ. 260 Semiviro. 26
jectis ſylvarum arboribus. 262 Opprimite, exprimite. 263 Maximis, fu
dis. Sunt qui inſani legunt. 264 Arborem. 265 Potentem, ut qui ferr
nerari non poterat. 266 Exemplum proprie eſt res, quæ nobis imitand
fugienda proponitur. Ille autem, in quo eſt aliquid imitandum, vel fu
dum, dicitur exemplar, i. e. à quo ſumitur: unde illud contentum eſt, ho
rò continens. Fuit ergo Monychus exemplum aliis Centauris, ut in Ca
arbores conjicerent. Aliquando ſumitur pro gravi pœna, quæ poteſt c
documento eſſe, ne peccent. Ter. Uterque in te exempla edent. Exe
etiam dicitur, quod in oratione adhibetur rei aut probandæ, aut credi
gratiâ. 267 Sicuti mons Othrys, ita & Pelion Theſſaliæ mons, arboribu
que ſpoliatus erat. 268 Oppreſſus, maximâ lignorum congerie. 269 Æ
æhelat. 270 Nec reſpirare poteſt.

271 D

cit interdum: modo se [271] super aera frustra
re conatur, jactasque [274] evolvere silvas.
nq; movet. Veluti quam cernimus [275] ecce, 520
terræ quatiatur motibus Ide,
us in dubio est. Alii sub inania corpus
detrusum [277] silvarum mole ferebant.
it [279] Ampycides: medioq; ex aggere [280] fulvis
em pennis liquidas exire sub auras: 525
hi tunc primum, tunc est conspecta suprema,
i [281] lustrantem leni sua castra volatu
& ingenti circum clangore sonantem
, pariterque oculis animoque secutus;
dixit, Lapithææ gloria gentis. 530
vir quondam, sed avis nunc [282] unica, Cæneu.
lita res auctore suo est. Dolor addidit iram:
mq; [284] ægre tulimus tot ab hostibus unum.
s [285] ablatitius ferrum [286] exercere cruore
ta pars leto, partem fuga noxq; diremit. 535

271 Deficere, i. mori videtur.
272 Ad.
273 Erigere.
274 Excutere.
275 Hoc adverbio significat se digito ostendere Idam Phrygiæ montem.
276 Mors Cænei in dubio est. Nam alii mortuum esse contendunt, alii in aquilam mutatam.
277 Arborum pondere.
278 Negat.
279 Mopsus. Supra, v. 459.
280 In aquilam Cæneum fuisse

linuit Poeta. 281 Circumvolantem. 282 Sola, singularis. 283 Cæneus in aquilam fuisse mutatus Mopso auctore. 284 Indignati sumus. 285 Destitutus. 286 Sævire in Centauros ob dolorem de Cænei morte

ymenus in aquilam, & ab Herule interfectus. *Fab.* VI.

enus à Neptuno accepta potestate, ut se in figuras transvertteret, cum adversus Herculem esset, & eum varietate formarum vellet eluin aquilam transformatus est: quam ille adem sibi & in altitudinem se aeris efferenovissime sagitta trajectam interemit.

inter Lapithas, & semihomines Centauros
ia [1] Tlepolemus [2] Pylio referente dolorem
iit Alcidæ tacito 4 non pertulit ore:
: [5] Herculeæ mirum est [6] oblivia laudis
, senior. Certe mihi sæpe referre 540
nas [8] domitos à se pater ipse solebat.
d hæc Pylius: Quid me meminisse malorum
obductos annis rescindere luctus?
m genitorem odium, [10] offensasq; fateri?
em [11] majora fide (Di) gessit; & orbem 545
meritis; quod mallem posse negari:

1 Herculis filius.
2 Nestore interdicto, à Pylo oppido Messeniæ, in quo natus est. Αἰχμὴ πολέων ἀγὸς ἦεν. Homer. Iliad. 1.
3 Prætermissa Herculis, patris sui.
4 Non est passus.

rculis. 6 Oblivionem esse factam. 7 Centauros nube genitos. 8 Devicit. 9 Nestor mœstus: quod & se à Tlepolemo notari videret, & ea commemorarentur, quæ sibi luctus causa fuerant. 10 Injurias quibus me affecerit. 11 majora, quam credi debeat.

[12] Sed neq; [13] Deiphobum, nec [14] Polydamantã, nos
Hectora laudamus. Quis enim laudaverit hostem?
Ille tuus genitor [15] Messenia mœnia quondam
Stravit: & immeritas urbes [16] Elinque, [17] Pylonq;
Diruit: inque meos ferrum flammamque penates
Impulit. Utque alios taceam, quos ille peremit,
[18] Bis sex Nelidæ fuimus conspecta juventus:
Bis sex Herculeis ceciderunt, [19] me minus uno,
Viribus. Atque alios vinci potuisse ferendum est.
Mira [20] Periclymeni mors est: cui posse figuras
Sumere quas vellet, rursusque [21] reponere sumtas
Neptunus dederat, Nelei sanguinis auctor.
[22] Hic, ubi nequicquam est formas variatus in omn
Vertitur in faciem volucris: [23] quæ fulmina curvis
Ferre solet pedibus, divûm gratissima [24] Regi.
Viribus usus avis, pennis rostroque reduncо,
[25] Hamatisque [26] viri laniaverat unguibus ora.
Tendit in hunc nimiùm certos [27] Tirynthius arcus:
Atque inter nubes sublimia membra ferentem,
Pendentemque ferit, lateri quâ jungitur ala.
Nec grave vulnus erat: sed rupti vulnere nervi
Deficiunt, motumque negant virelque volandi.
Decidit in terram, non concipientibus auras
Infirmis pennis: [28] & quæ levis hæserat alæ,
Corporis affixi pressa est gravitate sagitta:
Perque latus summum [29] jugulo est [30] exacta sinistro.
Num videor debere tui præconia rebus
[31] Herculis, ô Rhodiæ [32] ductor pulcherrime classis,
Ne tamen ulterius, quam tortia facta silendo,
Ulciscar fratres, [33] Solida est mihi gratia tecum.

Hæc postquam [34] dulci [35] Neleius edidit ore;
A [36] sermone senis repetito munere Bacchi
Surrexêre toris. Nox est data cætera somno.

12 Hostes non esse laudandos colligit Nestor.
13 Priami filium.
14 Polydamas unus è Principibus Trojanis fuit fortissimus, sic vocatus, quod multos domaret.
15 Messene est Siliciæ urbs & Arcadiæ.
16 Elis urbs est Arcadiæ juxta Olympiam.
17 Messeniæ urbem, Supra, v. 537.
18 Duodecim Nelei filii. Neleus autem Neptuni fuit filius, qui à fratre Pelia domo pulsus, Pylon, urbem in Messenia, condidit.
19 Me excepto.
20 Fratris mei.
21 Deponere.
22 Periclymenus.
23 Periphrasis est aquilæ.
24 Jovi.
25 In modum hami recurvis.
26 Herculis.
27 Hercules: à Tirynthe, Peloponnesi urbe, sic appellatus. 28 Et levis & tra, quæ hæserat, & affixa erat alæ, pressa & impulsa fuit gravitate corp illi affixi. 29 Per sinistrum jugulum. 30 Expulsa. 31 Sc. patris. 32 Tlepoleme inclyte dux classis, quam ex insula Rhodo adversus Trojanos vix 33 Firma amicitia. 34 Suavi sermone. Vide quæ diximus supra ad vers. 35 Nestor Nelei filius. 36 Post sermonem Nestoris.

Mors Achillis. *Fab.* VII.

Neptunus graviter ferens Cygnum filium ab Achille cidisse, & Hectorem defensorem operum, quæ ipse f issest; ab Apolline socio laboris petit, quoniam fa daretur ut cominus cum eo congredi posset, ut

exsistere. At ille auditis precibus ejus, immissus acie nullique conspectus, arcum Alexandri in Achillem convertit, ut sagittam in eum dirigere posset: talumque (qui fuit in ejus corpore mortalis) percussit, & interemit.

AT [1]Deus æquoreas qui cuspide temperat undas,
In volucrum corpus nati [2] Sthenelcida versum
ente dolet patriâ: sævumque perosus Achillem
xercet [3] memores, [4] plus quàm civiliter, iras.
amque ferè [5] tracto duo per quinquennia bello,
alibus [6] intonsum compellat [7] Smynthea dictis:
[8] mihi de fratris longè gratissime [9] natis,
Irrita qui mecum posuisti mœnia Trojæ,
ecquid, ut has jamjam casuras aspicis arces,
ngemis? aut ecquid tot defendentia muros
illia cæsa dolet? ecquid (ne persequar omnes)
Hectoris umbra [10] subit circum sua Pergama [11] tracti?
ùm tamen ille ferox, belloque cruentior ipso
irit adhuc [12] operis nostri [13] populator Achilles.
Det mihi se: Faxo, [14] triplici quid cuspide possim,
entiat. At quoniam concurrere comminus hosti
Non datur; occulta [15] nec opinum perde sagittâ.
anuit: atque animo pariter patruoque suoque
elius [16] indulgens, nebulâ velatus in agmen
ervenit [17] Iliacum; mediaque in cœde virorum
ara per ignotos spargentem cern t Achivos
ela Parin fallisque Deum, Quid ſpicula perdis
Sanguine plebis? ait. Si qua est tibi cura tuorum;
Vertere in [21] Æaciden, cæsosque ulcisere fratres.
Dixit: & ostendens sternentem Troia ferro
Corpora [22] Peliden, arcus obvertit in illum:
Certaque letiferâ direxit spicula dextrâ.
Quo Priamus gaudere senex [24] post Hectora posset,
Hoc fuit. [25] Ille igitur tantorum victor Achille,
Vinceris à timido [26] Graiæ [27] raptore maritæ?
Si [28] fœmineo fuerat tibi Marte cadendum;

1 Neptunus.
2 Olorem: Cygnus Schenei Filius.
3 Quas in memoria habebat. Ut illud Virgil. Memorem Junonis ob iram.
4 Hostiliter.
5 Protracto, producto.
6 Comatum, crinitum.
7 Apollineæ, ita dictum omissis aliis conjecturis) quia, cum mures Chysen urbem Mysiæ infestarent, Apollo, civium precibus exauditis, animalia ista infesta sagittis interfecit: cujus illi memores beneficii, templum & simulacrum Apollini Smyntheo posuerunt, quod ejus linguæ dialecto muros σμίνθοι, appellentur.
8 Hac oratione Neptunus Apollinem hortatur, ut Achillem, Cygni interfectorem, sagittâ interficiat. 9 De filiis fratris mei Jovis. 10 Peritura sequenti versu, arces casuras inquit. 11 In mentem cum quadam oratione venit. 12 Sc. ab Achille. 13 Neptunus & Apollo in condenda Troja Laomedonti opem tulerunt. Vide Lib. 11. Fab. 6. 14 Destructor. 15 Committat se mihi & mari. 16 Tridente. 17 Non opinantem. 18 Obsequens. 19 Trojanum. 20 Plebeios ac viles interficiendo. 21 Achillem, Æaci nepotem. 22 Achillem Pelei filium. 23 Phœbe, graves Trojæ semper miserate curas, Dardana qui Paridis direxit tela manusque Corpus in Æacidæ. Æneas habum precatus 6. Æneid. In eum corporis partem quæ erat vulnerabilis, calcem nempe, quem prehendens pater eum in Stygia tinxit palude. 24 Post interfectum filiuum suum Hectora. 25 Apostrophe ad Achillem indignationem eminens, quòd ab effœminato Paride fuerit interfectus. 26 Græcæ mulieris Helenæ, quæ viris imperavit. 27 Paride, a quo Achilles interfectus est. Huc pertinet illud: Bella gerant fortes, tu Pari semper ama. 28 Imbelli.

29 Manu Amazonum accolarum fluvii Thermodontis; quarum dux Penthesilea. Virg. Lib. 1. Æneid. [Bipennis autem Amazonum telum, quo semper hostes feriebant: Ideoque semper in Nummis Bipenniferæ Amazones depingi solitæ.]

30 Vulcanus, qui rogatu Thetidos Achilli arma fabricavit, & eum mortuum combussit.

31 Parùm quid

[29] Thermodontiacâ mulles ceciderat bipenni.
Jam timor ille Phrygum, decus & tutela Pelasgi
Nominis Æacidæ, caput insuperabile bello,
Arserat: amârat [30] Deus idem, idemque extêmârat.
Jam cinis est; & de tam magno restat Achille
[31] Nescio quid, parvam quod non bene compleat urnam.
At vivit, totum quæ gloria compleat orbem.
[32] Hæc illi mensura viro respondet: & hæc est
Par sibi Pelidæ, nec inania Tartara sentit.
Ipse etiam, [33] ut cujus fuerit cognoscere possis,
Bella movet clypeus: [34] deque armis arma feruntur.
Non [35] ea [36] Tydides, non audet [37] Oileos Ajax,
Non [38] minor Atrides, non bello [39] major & avo
Poscere, non alii: soli [40] Telamone creato
[41] Lærtaque fuit tantæ fiducia laudis.
A se [42] Tantalides onus invidiamque [43] removit:
Argolicosque duces mediis considere castris
Jussit: & arbitrium litis [44] trajecit in omnes.

cineris de tanto Achillis corpore supereſt: quo ne urna quidem impleri po test. 32 Totus terrarum orbis mensura esse videtur gloriæ Achillis. 33 U d. fortissimi, ac bellicosissimi illum clypeum fuisse, pro quo tantæ contentiones fuêre susceptæ. 34 Propter arma Achillis bella & contentiones excitantur. Nam post mortem Achillis inter Ajacem & Ulyssem de armis ipsius gravissimæ sunt ortæ contentiones, quas libro sequenti videbimus. 35 Arma Achillis. 36 Diomedes, Tydei filius. 37 Oilei filius. Duo Ajaces fuerunt, Oilei & Telamonis filius. 38 Menelaus minor natu Atrei filius. 39 Agamemnon. 40 Ajaci, Telamonis filio: unde appellatur Telamonius. 41 Ulysse, Lærtæ filio. 42 Agamemnon à Tantalo genus ducens. 43 A se derivavit, repulit. 44 Transmisit, transtulit.

P. OVID

P. Ovidii Nasonis

METAMORPHOSEΩN

LIBER XIII.

Contentio inter Ajacem, & Ulyssem: & Ajacis cruor in Hyacinthum. *Fab.* I.

Achille ab Alexandro occiso, arma cùm peterentur ab Ajace, quia frater patruelis esset; & Ulysse, qui consilio se potiorem, ac virtute judicaret: placuit principibus, ut utriusque res gestæ in bello perpenderentur, & digniori propositum præmium ab universo exercitu tribueretur. Cùm itaque in conspectu omnium Ajacis virtutes suas, quibus Græcos juvisset, retulisset; & Ulysses consilia sua, quibus communem republicam juvisset; duces quoque adduxisset, novissime signum Minervæ, quod è Troja sustulerat, ostendit. Quo Græci moti, cùm ante oratione ejusdem perculsi fluerent, ab Ajace arma abjudicata sunt, & Ulyssi data. Qua ille contumelia accensus, incubuit ensi: ex cujus cruore flos purpureus similis hyacintho natus est.

COnsedere [2] duces; &, [3] vulgi stante coronâ,
[4] Surgit ad hos [5] clypei dominus septemplicis [6] Ajax.

1 Civi'em instituit concionem, in qua principes sient, sed potissimum illi, qui dicturi sunt ac vulgus stant. 2 Agamemnon, Menelaus, Diomedes, Nestor, Idomeneus, &c. 3 Et conventu hominum circumstante. 4 Ad hunc locum respexit, Juv. Sat. 7. Consedere duces, surgis tu pallidus Ajax, Dicturus dubiâ pro libertate bubulco Judice. 5 Septem boum coriis tecti. Sic infra: Fruſtra Telamone creatus Gestasset lævâ taurorum terga septem. 6 Telamonis, Pelei fratris, filius, Achillis patruelis fuit.

Utque erat impatiens iræ. [7] Sigeia torvo
Littora repsexit, classemque, [8] in littore vultu:
[9] Intendensque manus, [10] Agimus, prò Jupiter, inquit,
[11] Ante rates causam; [12] & mecum confertur Ulysses.
At [13] non Hectoreis dubitavit cedere flammis:
Quas ego sustinui; quas [14] hac à classe fugavi,
Tutius est fictis igitur [15] contendere verbis,
Quam pugnare manu. [16] Sed nec mihi dicere prompta
Nec facere est [17] illi. [18] Quantumque ego Marte ferox,
Quantum acie valeo, tantùm valet ille loquendo.
Nec memoranda tamen vobis mea facta, Pelasgi,
Esse reor: vidistis enim. Sua narret Ulysses,
Quæ sine teste gerit, quorum nox conscia sola est.
[19] Præmia magna peti fateor: [20] sed domit honores
Æmulus Ajaci. Non est [21] tenuisse [22] superbum,
[23] Sit licet hoc ingens, quicquid speravit Ulysses.
[24] Iste tulit pretium jam nunc certaminis hujus;
Quo cùm victus erit, mecum certâsse [25] feretur.
Atque ego, si virtus [26] in me dubitabilis esset,
Nobilitate potens essem, Telamone creatus:
Mœnia qui forti Trojana sub [27] Hercule cepit:
[28] Littoraque intravit [29] Pegasea Colcha carinâ.
Æacus [30] huic pater est: [31] qui jura silentibus umbris
[32] Reddit, ubi [33] Æoliden saxum grave Sisyphon urget.
Æacon agnoscit summus, prolemque fatetur
Jupiter esse suam. Sic ab Jove tertius Ajax.
Nec tamen hæc [34] series in causâ prosit, Achivi;
Si mihi cum magno non est communis Achille:
[35] Frater erat; fraterna peto. Quid sanguine cretus
Sisyphio, furtisque, & fraude simillimus illi,

7 Sigeum & imbr. & promontorium est Troadis, juxta quod Græcorum classis subducta erat.
8 scilicet.
9 Extendens ad classem.
10 Ajax ostendere vult, arma sibi potius, quam Ulyssi, deberi; primo quidem, jure successionis sive hæreditario, quod frater Achillis patruelis sit, nobiliore etiam genere natus: deinde ex merito, quoniam plura, quam ille, præclarè gessit, ille autem quædam etiam pessimè. Etiam illud addit, neque parem neque idoneum his armis gestandis Ulyssem esse.
11 Naves, à quibus ego solus Hectoris faces repuli, cùm alii Græci, & imprimis Ulysses, illius viri impetum non sustinentes, eas deseruerint. Cùm enim Achilles, Agamemnonis propter Briseida ereptam, infrà tentorium se contineret, neque pugnare vellet, Hector cùm delectâ Trojanorum juventute in hostium classem impetum fecit: quam etiam incendisset, nisi Ajacis virtute fuisset repulsus. 12 Indignum hoc loco significat. 13 Ulysses ausus est. 14 Διαπληκτικῶς. manum enim classem intendit Ajax. & sic illam Græcis ostendit. 15 Compositis. 16 Herc. Lib. 9. Melior mihi dextera linguâ est. 17 Ulyssi; cum magno conatu hoc dicit. 18 Collatio, qua ostendit se in certamine, & adversarium Ulyssem eloquentia valere. 19 Arma Achillis à Vulcano fabricata. 20 Ex æmulatione mea fama plus detrimenti, quam victoria gloriæ est comparatura. 21 Et nuisse. 22 Gloriosum. 23 Quamvis id, de quo contenditur, sit maximum. 24 Si parit ignominiam celebri & insigni certare cum ignobili & abjecto: hinc contrà cum longe majori decertanti gloriam pariet. Talis autem est Ulysses mecum collatus. [Utcunque autem voce Iste veteres, quoties cum contemptu de aliquo loquerentur, Heins.] 25 Dicetur. Est enim gloriosum cum magnis viris certare, etiamsi eos vincere non possis. 26 Fortitudo. 27 Herculis. 28 Telamonem ad Trojam duxit, quæ ab iis capta est. 29 Colchia. Nam Telamon cum Jasone in Colchos navigavit. 29 Argo nave, juxta Pagasas, promontorium oppidum Thessaliæ, fabricatâ. 30 Telamoni. 31 Æacus. Is enim tantâ justitiæ præditus fuisse dicitur, ut à Plutone apud inferos judex sit delectus. 32 Justitiam. 33 Æoli filium. [Sisyphum autem potius nominat Ajax, quòm alios qui propter apud inferos vexantur, quia inter progenitores Ulyssis Sisyphus numeratur.] 34 Stemmatis dispositio. 35 Achilles fuit patruelis frater Ajacis. Nam Peleus & Telamon fratres fuerunt. Patrueles autem fratres dicuntur, qui è fratribus eunctur.

36 I

inserit[37] Æacidis alienæ nomina gentis?
quod in arma prior, nulloq; [38] sub indice veni,
na negandâ mihi? [39] potior q; videbitur [40] ille,
Ultima qui cepit; [41] detrectavitque furore
itiam ficto: donec [42] sollertior [43] itto,
Sed sibi inutilior, timidi [44] commenta retexit
Naupliades animi, vitataque traxit ad arma?
Optima nunc sumat, qui semere noluit ulla.
os inhonorati, & [45] donis patruelibus [46] orbi,
tulimus qui nos ad prima pericula, simus.
q; utinam aut verus [47] furor ille, aut creditus, esset;
c comes hic Phrygias unquam venisset ad arces
Hortator scelerum! Non te, [48] Pœantia proles,
positum [49] Lemnos nostro cum crimine haberet.
i nunc (ut memorant) silvestribus abditus antris,
a moves gemitu: [50] Laertiadæque precaris,
æ meruit: quæ Di, Di dent non vana preceris.
nunc ille eadem nobis juratus in arma,
eu!) pars una ducum, quo successore sagittæ
erculis utuntur, fractus morboque fameque,
Velaturq; aliturq; avibus; volucresq; [51] petendo
Debita Trojanis exercet spicula fatis,
Ille tamen vivit, quia non comitavit Ulyssen.
llet & infelix Palamedes esse relictus.
veret; aut [60] certè letum sine [61] crimine haberet.
Quem malè [62] convicti [64] nimium memor [63] iste furoris
edere rem Danaam fixit: fictumque probavit
rimen. Et ostendit, quod jam [66] præfoderat aurum,
o aut [67] exsilio vires [68] subduxit Achivis

36 Annumerat.
37 Achilli. & mihi, Æaci neporibus.
38 Nullo indicante.
39 Melior, præstantior.
40 Ulysses.
41 Qui Græcorum ducum cepit & arripuit arma, simulatâ insaniâ, inter ultimos.
42 Vitavit.
43 Prudentior, perspicacior.
44 Ulysse.
45 Nam Palamedes in se Ulyssem concitavit, cujus falsâ proditione tandem ut proditor à cuncto Græcorum exercitu fuit interfectus. Ulysses enim literas finxit à Priamo ad Palamedem datas: quibus significare videbatur Priamus, se magnũ auri pondus misisse, aliudq; missurum. Cum

o literæ ad Agamemnonem fuissent perlatæ, principesque omnes præter Palamedem convenissent, vixque illud scelus in Palamedem cadere posse cunctis retur, Ulysses nihil temere de tanto viro credendum dixit, nisi aurum, quod jam per servos corruptos in illius tentorio defodiendum curaverat, deprederetur. Qui igitur missi ad hoc inquirendum fuerant, cum renunciassent entum, lapidibus Palamedes à toto exercitu, de quo optime meritus erat, obtus est. 46 Figmenta. 47 Palamedes Nauplii filius. Nauplius autem Neptunus & Amymones filius, in Eubœa regnavit. 48 Ironia indignationis plena, i Ajax significat Ulyssem nullâ ratione armis Achillis esse dignum, se autem e dignissimum. 49 Armis fratris patruelis Achillis. 50 Orbati, privati. Insania illa Ulyssis. 52 Virg. 2. Æn. Scelerumque inventor Ulysses. Apostrophe ad Philoctetem Pœantis filium, cui cum Hercules moriturus isset arcum, & sagittas venenatas, sine quibus Trojam capi non posse oraulum responderat, (vide supra Lib. 9. vers. 234.) una sagittarum in ejus em decidit, ita ut saucius, Ulysse auctore, in insula Lemno relinqueretur. vide sis quem diximus lotum Lib. 9. 54 Insula Vulcano dicata. 55 Ulixi Laertis filio. 56 [Pinnis avium, quas sagittis interfecit, seipsum coopeit Philoctetes. Ita Cicero ex Attio. Philoctetam pinnarum contextu corpori umentum fecisse: Ipse Philoctetes apud Attium Configo tardius celeres istas, atiles; Pro veste pinnis membra textis contegens. 57 Jaculando. 58 Troo excidio destinata i. quibus Trojam perituram in fatis erat. 59 Philoctes. 60 Saltem. 61 proditionis insimulatione. 62 Palamedem. 63 Deprehendetectæ insaniæ. 64 Illa enim memoriâ Palamedes, optime de Græcorum rcitu meritus, fuit interfectus. 65 Ulysses. 66 Ante defoderat in tento Palamedis. 67 Relinquens Philoctetem in Lemno tanquam exsulem. 68 Subxit, ademit.

69 Inducens exercitum ad lapidandum P. Iamedem.
70 Ironia. Hæc sunt ejusfacinora militaria, hi terrores, fraudes, insidiæ machinationes improbæ.
71 Nestor.
72 Eloquentia, facundia.
73 Ulyssis auxilium.
74 Ab Ulysse derelictus fuit. Qui autem socios in pugna derelinquunt, ut proditores habentur.
75 A me.
76 Probat adversarii crimen Diomedis testimonio.
77 Diomedes.
78 Objurgavit, reprehendit.
79 Timido Ulyssi.
80 Trojani, ubi vidissent Socum ab Ulysse interfectum, irruunt in eum; & periisset, nisi Ajax, monitu Menelai, inclamanti auxilium succurrisset.
81 Clypeum.
82 A Soci hasta immissum. Nam Socus latus illius hasta trajecerat. 83 Mirum dictu: qui ob vulnus à Soco accepto consistere nequibat, à me protectus & præsentissimo periculo ereptus, etiam fugere potuit. 84 Advenit. 85 Deorum, imprimis Jovis, auxilium. 86 Emphatice; Non tantum tu, qui es omnium timidissimus, terreris impetu Hectoris, sed etiam fortes. 87 Epiphonema seu acclamatio est. 88 Exultantem, triumphantem. 89 [Rectè Cominus: antea Eminus legebatur. Plus enim laudis est Ajaci, quod cominus cum Hectore congressus est, quam si eminus congressus fuisset.] 90 Prostravi. 91 Hectorem. 92 Provocantem. Ajax Telamonius socio Hectori objicit: qui cum, adveniente nocte è pugna æquali cum honore discederent, se invicem muneribus sunt prosecuti. Nam Hector Ajaci gladium, contra Ajax Hectori baltheum dono dedit. 93 Voto optatis, ut fors mea proferetur. 94 Nam ut optaverant, fors Ajacis prima prolata est, ut cum Hectore pugnaret. 95 Pari enim gloriâ uterque ex ea pugna recessit. 96 Auxilio Jovis Hectori faventis. 97 Solus Ajax, aliis Græcorum ducibus perterritis classem ab ignibus hostium protexit. 98 Defendi. 99 Ego dedi vobis tot victorias, dum eos capitis mei periculo conservavi: nunquid tanto merito mihi debetur? 100 Non tam illa Ajaci quam Ajax illis futurus est honori.

69 Aut nece. 70 Sic pugnat, sic est metuendus Ulysses.
71 Qui licet 72 eloquio fidum quoque, Nestora vincat,
Haud tamen efficiet, detersum ut Nestora crimen
Esse reor nullum. Qui, cum imploraret 73 Ulyssen
Vulnere tardus equi, fessusque senilibus annis,
74 Proditus à socio est. Non hæc 75 mihi crimina fingit
76 Scit bene 77 Tydides: qui nomine sæpe vocatum
78 Corripuit: 79 trepidoque fugam exprobravit ami.
Aspiciunt oculis superi mortalia justis.
En eget auxilio, qui non tulit; utque reliquit,
Sic linquendus erat. Regem sibi dixerat ipse.
80 Conclamat socios. Adsum; videoque tremente
Pallentemque metu, & trepidantem morte futura.
Oppositi 81 molem clypei; texique jacentem;
Servaviq; animam (minimum est hic laudis) inertem.
Si perstas certare locum redeamus in illum:
Redde hostem, 82 vulnusq; tuum, solitumque timorem
Post clypeumque late: & mecum contende sub illo.
At postquam eripui; 83 cui standi vulnera vires
Non dederant, nullo tardatus vulnere fugit.
Hector 84 adest: secumque 85 Deos in prælia ducit,
Quaque ruit, 86 non tu tantum terreris, Ulysse;
Sed fortes etiam: 87 tantum trahit ille timoris.
Hunc ego sanguineæ successu cædis 88 ovantem
89 Cominus ingenti resupinum pondere 90 fudi.
91 Hunc ego 92 poscentem, cum quo concurreret, ut
Sustinui: sortemque meam 93 vovistis, Achivi:
94 Et vestræ valuere preces. Si quæritis hujus
Fortunam pugnæ; 95 non sum superatus ab illo.
Ecce ferunt Troes ferrumque, ignemq; 96 Jovemque
In Danaas classes. Ubi nunc facundus Ulysses?
97 Nempe ego mille meo 98 protexi pectore puppes.
Spem vestri reditus 99 dare tot pro navibus arma.
Quod si vera licet mihi dicere; 100 quæritur illis,

Qui

Quàm mihi major honos: cõjunctaq; gloria noſtra eſt. 96
Atque Ajax armis, non Ajaci arma petuntur. (Dolona,
[101] Conferat his [102] Ithacus Rheſum, [103] imbellemq; [104]
[105] Priamidenq; [106] Helenum raptâcum [107] Pallade captũ.
Luce nihil geſtum, nihil eſt Diomede remoto: 100
Si ſemel iſta datis meritis tam vilibus arma;
Dividite: & major pars ſit Diomedis in illis, [ermis
[108] Quò [109] tamen hæc Ithaco? qui clam, qui ſemper in-
Rem gerit; & [110] furtis [111] incautum decipit hoſtem?
[112] Ipſe nitor galeæ claro radiantis ab auro 105
Inſidias prodet, manifeſtabitque latentem.
Sed neque [113] Dulichius ſub Achillis caſſide vertex
Pondera tanta feret. [114] Nec non oneroſa graviſque
Pelias eſſe poteſt imbellibus haſta lacertis.
[115] Nec clypeus vaſti celatus imagine mundi 110
Conveniet timidæ, nataque ad furta ſiniſtræ.
[116] Debilitaturum quid te petis, improbe, munus?
Quod tibi ſi populi donaverat error Achivi;
Cur ſpolieris, erit; non, cur metuaris ab hoſte.
Et fuga (quæ ſola cunctos, timidiſſime, vincis) 115
Tarda futura tibi eſt geſtamina tanta [117] trahenti.
Adde, quòd ille tuus, tam rarò prælia paſſus,
Integer eſt clypeus. Noſtro, qui tela ferendo
Mille patet plagis, novus eſt ſucceſſor habendus.
Denique quid verbis opus eſt? Spectemur agendo. 120
Arma [118] viri fortis medios mittantur in hoſtes.
[119] Inde jubete peti: & referentem ornate relatis.
[120] Finierat Telamone ſatus; vulgique ſecutum
[121] Ultima [122] murmur erat. Donec [123] Laertius heros
[124] Adſtitit: atq; oculos paulùm tellure [125] moratos 125
Suſtulit ad proceres: exſpectatoque reſolvit
Ora ſono: neque abeſt facundis gratia dictis.
[126] Si mea cum veſtris valuiſſent vota, Pelaſgi,
Non foret ambiguus tanti certaminis hæres:
[127] Tuque tuis armis, nos te poſſeremur, Achille. 130

101 His geſtis meis comparet Ulyſſes, Rheſum, regem Thraciæ, qui cum auxilio Trojanis cum candidiſſimis equis veniſſet, à Diomede & Ulyſſe eâ ipſâ nocte, quâ venerat ad Trojam, cum ſuis interfectus eſt. 102 Ulyſſes, ab Ithacâ inſula in mari Ionio, in qua regnavit Ulyſſes. 103 Bellicoſum minime. 104 Eumenidis filium. Non autem inficiatur Ajax, Ulyſſem aliquid præſtitiſſe, ſed id, quantum poteſt, extenuat. 105 Priami filium. 106 Qui fata Trojanorum arcana Græcis revelavit, A Diomede & Ulyſſe captus. 107 Palladio, Trojanis fatali, quod Ulyſſes una cum Diomede rapuit exſtis ſummæ cuſtodibus arcis. 108 Ad quid, ad quem finem, ſc. petuntur. 109 Arma Achillis incommodo Ulyſſi futura oſtendit Ajax. 110 Dolis, fraudibus, inſidiis. 111 Improvidum. 112 Argumentum ab inutili: quod Achillis arma Ulyſſi, homini omnium timidiſſimo, uſui futura non ſint. 113 Ulyſſis caput. Pars pro toto 114 Et Pelias haſta non poteſt eſſe non oneroſa & gravis imbellibus lacertis. 115 In clypeo Achyllis ſculpta videbantur, & tota mundi machina, i. cælum cum ſideribus ſuis, terra cum urbibus & populis, & ipſe denique Oceanus. 116 Oneri magis, quam honori futurum. 117 Propriè dixit: illa enim trahimus, quæ geſtare non poſſumus. 118 Achillis. 119 Ex mediis hoſtibus. 120 Pone hæc ſunt verba, uſque ad illud, Si mea, &c. 121 Ultimam orationis partem. 122 Nam populus murmure ſuo Ajacis dicta approbare eſt viſus. Murmur autem eſt approbationis ſignum. 123 Ulyſſes, 124 Surrexit. 125 In terram defixos, Contra fecerat Ajax: Sigeia torvo Littora reſpexit 126 Oratio Ulyſſis, qua primum judicum benevolentiam ſibi conciliat: deinde indicans Achillis mortem ſibi moleſtiſſimam fuiſſe, eos in miſericordiam adducit. Exorditur autem à ſuo & à communi Græcorum omnium voto. 127 [Ἀχιλλεῦ. Ita Propertius lib. II. Eleg. IX. Cum capite hoc Stygiæ jam poterentur aquæ. Valerius Flaccus lib. VII. Scilicet Æoliæ pecudis poteretur ut auro. Heinſius.]

Quem quoniam non æqua mihi vobiſque negâtum
Fata, (manuque ſimul veluti lacrymantia terſit
Lumina) quis magno meliùs ſuccedat Achilli;
[128]Quam per quem magnus Danaïs ſucceſſit Achilles?
Huic modò ne proſit, quod, ut eſt, hebes eſſe videtur,
Nævе mihi noceat, quod vobis ſemper, Achivi,
Profuit [129]ingenium: [130]meaq; hæc facundia, ſi qua eſt,
Quæ nunc pro domino, pro vobis ſæpe locuta eſt.
[131] Invidiâ careat: [132]bona nec ſua quiſque recuſet.
Nam *Genus, & proævos, & quæ non fecimus ipſi,*
Vix ea noſtra voco. Sed enim, quia rettulit Ajax
[133] Eſſe Jovis pronepos, noſtri quoque ſanguinis auctor
Jupiter [134] eſt: totidemque gradus diſtamus ab illo.
Nam mihi Laërtes pater eſt, Arceſius [135] illi, [exſul
Jupiter [136]huic; neque in his quiſquam [137]damnatus,
Eſt quoque per matrem [137] Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas. Deus eſt in utroque parente.
Sed neque materno quod ſum generoſior ortu,
Nec mihi quòd pater eſt fraterni ſanguinis [138] inſons,
Propoſita arma peto: Meritis expendite cauſſam.
Dummodò quòd fratres Telamon Peleuſque fuerunt,
Ajacis meritum non ſit: nec ſanguinis ordo,
Sed virtutis honos ſpoliis quæratur in iſtis.
Aut ſi proximitas primuſque requiritur, hæres;
Eſt genitor Peleus, eſt Pyrrhus filius [139] illi.
Quis locus Ajaci: [140] Phthia an [141] Scyrone ſetantur.
Nec minùs eſt iſto [142] Teucer patruelis Achilli.
Num petit ille tamen, num ſperat ut auferat arma?
[143] Ergò operum quoniam nudum certamen habetur,

128 Quam is, cujus opera Achilles ad bellum Trojanum deductus eſt: is autem Ulyſſes fuit. Nam (ut ipſe paulo poſt narrat) cùm Thetys, mater Achillis, cognoſceret filium in bello Trojano perituram, illum virginis habitu ornatum Lycomedi, Scyri inſulæ regi, una cum filiabus ipſius educandum commendavit, ut tantiſper apud eum in virgineo habitu lateret, donec Troja foret delera. Cùm verò ſine Achille Troja capi non poſſet, nec uſquam inveniretur, Ulyſſes mercibus, quibus fœminæ capiuntur, gladium ſcutumque ac galeam immiſcens, ad Lycomedem ſe contulit; ubi mercibus illis expoſitis, Achilles gladium ac ſcutum, alia negligens, tractare cœpit: ex quo cognitus ad bellum Trojanum fuit deductus. 129 Ingenii acumen, vel calliditas, ſolertia. 130 Amolitur à ſe Ulyſſes arrogantiæ ſuſpicionem, ſimulque ad id reſpondet: Quantumcunque ego Marte feroci, In quem valeo, tantùm valet iſte loquendo. 131 Non ſit mihi apud vos invidiæ. Nam Ajax in invidiam Ulyſſis eloquentiam adducere conatus eſt, cùm dixit, Tutius eſſe igitur fictis contendere verbis, Quam pugnare manu. 132 Propria, vel naturâ data, vel induſtriâ comparata. Q. d. Sed liceat cuique ea agnoſcere, & ſolo illis gloriari. 133 Se eſſe pronepotem Jovis. Conſtructio Græca. 134 Laërti. 135 Arcefio. 136 Sicut Peleus Achillis pater, & Telamon Ajacis pater. Peleus enim Phocum fratrem diſco interēmit, uti dictum ad verſ. 269. Lib. 11. & Telamon, ferro in cervicem Phoci adacto, fraternæ cædis noxam infontem fuiſſe arguit Ulyſſes mox verſ. 149. Quare ab Æaco in exſilium pulſi fuerunt. Hoc autem ideò urgetur, ut diluceret Objectionem de Siſyphi alterum, qui inter avos maternos Ulyſſis numerabatur: Se itaque etiam hac de re Ajace nobiliorem eſſe oſtendit, quod à paterno genere nullus nota infamiæ eſſet inuſtus; cum Ajacis & Pater & Patruus ob fratrem interfectum eſſent exſules: Patris autem Majores, pluris ſunt æſtimandi quam Matris. 137 Mercurius à Cyllene monte Arcadiæ. Sæpiùs ſupra. Ulyſſis mater, filia fuit Autolyci, cujus pater Mercurius. 138 Innocens, extra culpam. 139 Achilli. 140 Ubi Peleus. 141 Ubi tum Pyrrhus, qui poſtea à Græcis accerſitus eſt. 142 Aiacis frater: Ajacem enim Telamon ex Eribœa, Teucrum verò ex Heſione genuit. 143 Quoniam quæſtio eſt, uter noſtrum pluribus, ac majoribus meritis Græcorum exercitum afficerit, non omnia, quæ geſſi, referre poſſum.

Plus

Plura quidem feci, quàm quæ comprendere dictis 160
In promptu mihi sit. Rerum tamen ordine ducar:
144 Præscia venturi 145 genitrix Nereïa leti
146 Dissimulat cultu natum. Deceperat omnes,
147 In quibus Ajacem sumtæ fallacia vestis,
148 Arma ego fœmineis animum motura virilem 265
Mercibus inserui. Neque adhuc 149 projecerat heros
Virgineos habitus. Cùm parmam hastamq; tenenti,
Nate Deâ, dixi: tibi se peritura reservant
Pergama. Quid dubitas ingentem evertere Trojam?
Injecique manum; fortemque 150 ad fortia misi. 170
151 Ergo opera illius mea sunt. Ego 152 Telephon hastâ
Pugnantem domui: victum 153 orantemque refeci,
Quod Thebæ cecidere, meum est. Me, credite, Lesbon,
154 Me Tenedon, Chrysenque, & Cyllan Apollinis urbes,
Et Syron cœpisse. Meâ concussa putate 175
155 Procubuisse solo 156 Lyrnesia mœnia dextrâ.
Utque alias taceam; qui 157 sævum perdere posset
Hectora, nempe dedi. Per me jacet inclytus Hector.
Illis hæc armis, quibus est inventus Achilles,
Arma peto. Vivo 158 dederam, post 159 fata reposco. 180
160 Ut 161 dolor 162 unius Danaos 163 pervenit ad omnes,
164 Aulidaq; Buboicam complerunt mille carinæ;
Exspectata diu, nulla aut contraria classi,
165 Flamina sunt: 166 duræq; jubent Agamemnona sortes
Immeritam sævæ 167 natam mactare Dianæ. 185
Denegat hoc 168 genitor: Divisque, iratscitur ipsis.
Atque in rege tamen 169 pater est. Ego mite parentis
Ingenium verbis ad publica commoda verti.
Nunc equidem fateor, fassoque ignoscat Atrides;
170 Difficilem 171 tenui sub iniquo judice caussam. 190
Hunc tamen utilitas populi, fraterq; datiq;
172 Summa movet sceptri; 173 laudem ut cum 174 sangui-

144 Hic incipit merita sua commemorare sine ulla arrogantia Ulysses.
145 Thetys Nerei filia, mater Achillis.
146 Habitu simulat Achillem non esse puerum, sed puellam. Vide quæ diximus supra ad vers. 134.
147 Inter quos.
148 Gladium, hastam, parmam.
149 Deposuerat.
150 Sc. gerendâ.
151 Colligit Ulysses omnia, quæcunque gessit Achilles, sibi esse adscribenda, cum illum latitantem deprehenderit, & ad bellum Trojanum adduxerit.
152 Herculis filium ex Auge Nympha, regem Lyciæ, qui cum resisteret Græcis, ab Achille in femore fuit percussus, ac deinde iterato vulnere, sanatus est. Sed vide sis quæ diximus I ib. 2. ad vers. 112. 153 Vulnus infectum eâdem hastâ sanavi. 154 Urbes Troadis, in quibus Apollo cultus fuit. 155 Prostratæ, solo æquatæ. 156 Lyrnessus urbs fuit Troadis unde Briseida rapuit Achilles. 157 Magnum, terribilem. 158 Sc. arma, cum ea mercibus inserui. Tunc enim primum arma tractare cœpit Achilles. 159 Mortem. 160 Postquam. 161 Secundum expressit meritum Ulyssis, quo probat se armis Achillis digniorem esse, quam Ajacem. Nam cum mille Græcorum naves ad Aulida convenissent, inde tempestatibus impediri solvere non poterant. Quare consulti vates, responderunt, Dianam sanguine Iphigeniæ, filiæ Agamemnonis, esse placandam: nam Agamemnon illius cervam imprudens necarat: cum vero pater filiam immolari nollet, vi eloquentiæ Ulyssis expugnatus est, ut publicam utilitatem privatæ anteponeret caritati. Quod nisi perfecisset Ulysses, classis Græcorum nunquam ab Aulide profecta fuisset. 162 Menelai, ob raptam sibi Helenam. 163 Omnes Græcos commovit. 164 Aulis Bœotiæ urbs est, portum habens amplissimum, conventu mille navium Græcarum nobilissima. 165 Venti. 166 Crudelia oracula. 167 Filiam Iphigeniam. 168 Pater Agamemnon. 169 Paterna caritas. 170 Propter iniquum judicem. Nam Agamemnon magis privatâ charitate quam publica utilitate moveri videbatur. 171 Obtinui. 172 Potestas. 273 Gloriam. Hæc autem omnia ab Ulysse fuerunt Agamemnoni commemorata, publica utilitas, Menelaus frater, ac summa potestas sibi data. 174 Iphigeniæ immolandæ.

Missos

Mittor & ad matrem: quæ non [175] hortanda, sed ab
[176] Decipienda fuit quò si Telamonius ísset,
[177] Orba suis essent etiamnum lintea ventis.
Mittor & Iliacas audax [178] orator ad arces;
Visaque & intrata est altæ mihi curia Trojæ.
[179] Plenaque adhuc erat illa viris. Interritus egi,
Quam mihi mandârat communis Græcia, caussam:
Accusoq; Parin: [180] prædamq; Helenamq; reposco:
Et moveo Priamum, Priamoq; [181] Antenora junctum
At Paris, & fratres, & qui rapuere [182] sub illo,
Vix [183] tenuere manus (scis hoc, Menelae) [184] nefandæ
Primaque lux nostri tecum fuit ille pericli.
Longa referre mora est, quæ consilioq; manuque
Utiliter feci [185] spatiosi tempore belli.
[186] Post acies primas, urbis se mœnibus hostes
Continuere diu; nec aperti copia Martis
Ulla fuit. Decimo [187] demum pugnavimus anno.
Quid facis interea, qui nil nisi prœlia nosti?
[188] Quis tuus usus erat? Nam si mea facta requiris
Hostibus insidior: fossas munimine cingo:
Consolor socios; ut longi tædia belli
Mente ferant placidâ: [189] doceo quo simus alendi
Armandique modo: mittor quò postulat usus.
[190] Ecce Jovis monitu deceptus imagine somni
[191] Rex jubet incœpti curam dimittere belli.
Ille potest [192] auctore suam defendere caussam
[193] Non sinat hoc Ajax: detendaq; Pergama possit:
Quodque potest, pugnet. Cur non remoratur ituros?
Cur non arma capit? [194] dat, quod vaga turba sequatur.
[195] Non erat hoc nimium, nunquam nisi magna loquenti
Quid, quod & ipse fugis? Vidi puduitque videre,

175 Oranda.
176 Sc. Iphigeniam à matre petiit Ulysses, fingens, eam desponsatam esse Achilli ab Agamēnone.
177 Ne nunc quidem ventis secundis uteremur. Q.d. Telamonius, i.e. Ajax non impetrasset Iphigeniam.
178 Legatus, hortator.
179 Significat se non noctu, sed interdiu, cum adhuc curia viris esset plena, intrepide regem Priamum adisse. Aut plena, quando nondum tot proceres Trojanorum bello occisi fuere.
180 Quæcunq; unà cum Helena asportaverat Paris.
181 Aut affinitate, quia assentiebatur Priami sententiæ. Nam Antenor semper censuit Helenam Menelao esse reddendam. 182 Sub ductu & auspiciis Paridis. 183 Abstinuerunt, i. parum abfuit, quin me interfecerint. 184 Nefas enim est legatos violare. 185 Diuturni ac longi, & in decimum usque annum protracti. 186 Post prima prælia, post primum conflictum. 187 Solum. 188 Quæ tua Græcis utilitas erat? 189 Commeatu instruo exercitum. [190 Cum tres voces subsitivæ fine ullo Epitheto apud nostrum in uno versu vix alibi occurrant, censeo referendum Heinsius, Ecce Jovis monitos deceptus imagine somnos. Monitus somni dicebantur veteribus, inquibus Dii ipsi apparebant. Claudianus de Dis --aut alite monstrant, Aut monitos certâ dignantur imagine somnos. Noster de Iside quæ Telethusæ apparuit. --- Monuit, thalamoque receffit.] 191 Aliis commemorat in Græcos meritum Ulysses. Nam Jupiter per somnium Agamemnonem admonuit, ut toto exercitu cum Trojanis confligeret: futurum enim, ut victoriam adipiscereturr. Agamemnon vero ut suorum animos tentaret convocatis ad concionem Græcis, finxit se in somnis à Jove admonitum, ut Græcia cum toto exercitu repeteret: Trojam enim nullâ ratione capi posse. Quare cum omnes deducerent naves, ut redirent in patriam, Ulysses id dissuadere Principibus cæpit, tantumque eloquentiâ valuit, ut omnes mutare sententiam coegerit. 192 Jove, à Jove, à quo se monitum fingebat. 193 Ironia, qua significat Ulysses Ajacem, nulla prædium eloquentiâ, illud prohibere non potuisse. 194 Dicat aliquid, proponat aliquod consilium, quod turba sequatur. 195 Ajacis magna semper jactanti, hoc nimium non erat. Siquidem eloquentiâ opus erat ad retinendum abituros.

Cum

m tu terga dares, [197] inhoneſtaque vela perares.
c mora, Quid facitis? quæ vos dementia, dixi, 225
Concitat, ô ſocii, [198] captam dimittere Trojam?
idve domum fertis decimo, niſi dedecus anno?
libus atque aliis, [200] in quæ dolor ipſe diſertum
cerat; averſos [201] profuga de claſſe reduxi.
ovocat [202] Atrides ſocios terrore paventes: 230
c [203] Telamoniades etiam nunc hiſcere quicquam
ſit: ut auſus erat reges [204] inceſſere [205] dictis
Therſites etiam per me [207] haud impunè, protervis.
igor: & trepidos cives exhortor in hoſtem:
niſſamque meâ virtutem voce [208] repoſco. 235
Tempore ab hoc quodcunque poteſt feciſſe videri
riter iſte, meum eſt: quem dantem terga retraxi.
Deniq; de Danais quis te laudatve [211] petitve?
ſua Tydides mecum communicat acta:
[212] probat: & ſocio ſemper confidit Ulyſſo. 240
Eſt aliquid, de tot Orajorum milibus, unum
Diomede legi. [214] Nec me ſors ire jubebat:
tamen & ſpreto noctiſque hoſtiſque periclo,
ſum eadem, [215] quæ nos, Phrygia de gente [216] Dolona
erimo; [217] non antè tamen, quàm cuncta coegi 245
Prodere, & edidici quid [219] perfida Troja pararet.
nia cognôram: nec quod [220] ſpecularet, habebam:
jam præmiſſa poteram cum laude reverti.
od contentus ea, petii tentoria [221] Rheſi:
que ſuis ipſum caſtris comiteſque peremi, 250
que ita captivo victor votiſque potitus
redior [222] curru lætos [223] imitante triumphos.
Cujus equos pretium pro [225] nocte poposcerat hoſtis,
ma [226] negate mihi: fueritque [227] benignior Ajax.

197 Inhoneſte ac turpiter. Nomen enim pro adverbio poſitum eſt.
198 Concitat ut dimittatis.
199 Non quæ reverà capta eſſet, ſed quæ in eo erat, ut facile capi poſſet.
200 Ad quæ.
201 Ad fugiendum paratâ.
202 Agamemnon.
203 Ajax Telamonis filius.
204 Provocare.
205 Conviciis.
206 Quo nemo deformior nêo lingua protervior in Græcorum exercitu fuit. Loquacitatem ejus narrat Homer. Iliad 2.
207 Non ſine pœna. Cum enim Agamemnonem quoque convitiis inceſſiſſet, ab Ulyſſe ſceptro graviter fuit percuſſus.
208 In animos eorum immit-

reſtituo. 209 Quæcunque Ajax fortiter fecit, poſtquam cum aliis eum à fu- revocavi, mihi ſunt adſcribenda. 210 Reſpondet ad illud quod objecerat , verſ. 100. Luce nihil geſtum eſt, nihil eſt Diomede remoto. 211 Sc. So- . 212 Laudat. 213 Pulcrum ac glorioſum eſt à præſtanti viro ſocium de- . Nam Diomedes unus ex omnibus Græcorum optimatibus Ulyſſem ſocium egit ad ſpeculandum Trojanorum caſtra. Sic alibi: Eſt aliquid validâ ſceptra e manu. Sic, Eſt aliquid miſiſſe Jovi. 214 Significat ſe ſponte ſocium edi iviſſe ad ſpeculandum hoſtium caſtra. 215 Sc. auſi ſumus. 216 Huc nt illa ex Epiſt. Penel. Retrulit & ferro Rheſumque Dolonaque cæſos, Ute- ſit, hic ſomno proditus ille dolo. Auſus es, ô nimium, nimiumque oblite um, Thracia nocturno tangere caſtra dolo. 217 Sc. interemi eum. 218 De- re, indicare, aperire. 219 Perfidi Trojani. Continens pro contento. Explorarem, inquirerem. 221 Thracum regis, quem auxilium Trojanis ntem, unà cum comitibus Ulyſſes interfecit, abductis equis ejus candidis in a ſua, priuſquam Pabula guſtaſſent Trojæ, Xanthumque bibiſſent, ut Virg. it. 222 Currum intelligit & equos Rheſi. 223 Conſcendo currum qua mphum pene referebat. Obiter autem & ad triumphales equos & currum, os Romani victores vehi ſolebant, alludit. 224 Ordo eſt: Negare mihi ar- jus viri, cujus equos hoſtis Dolon popoſcerat pro nocte. 225 Nocturna ulatione quid hoſtes agerent. 226 Ironia qua Ulyſſes arma Achillis & Ajacis nda, & ſibi adjudicanda eſſe oſtendit. 227 Gratior. Ironia.

Quid Lycii referam [228] Sarpedonis agmina ferro
Devastata meo? Cum multo sanguine fudi
Cœranon [229] Iphitiden, & Alastoraq; Chromiumq;
Alcandrumque, Haliumque, Noëmonaque, Prytanim
[230] Exitioque dedi cum Chersidamante Thoona,
Et Charopen, fatisque immitibus Ennomon actum.
Quique minùs celebres nostrâ sub mœnibus urbis
Procubuere manu. Sunt & mihi vulnera, cives,
Ipso [231] pulchra loco. Nec vanis credite verbis.
[232] Aspicit en. Vestemq; manu [233] deducit, & hæc
Pectora semper ait, veltris exercita rebus.
At nihil impendit per tot Telamonius annos
Sanguinis in socios: & habet sine vulnere corpus.
[234] Quid tamen hocce refert; si te pro classe Pelasg
Arma tulisse refert contra Troasque [235] Jovemque
Confiteorque, tulit: neq; enim benefacta [236] malignè
Detrectare meum est. [237] Sed nec communia fas
Occupet, arq; aliquem vobis quoque reddat honor
Reppulit [238] Actorides sub imagine tutus Achillis
Troas ab arsuris cum [239] defensore carinis,
[240] Ausum etiam Hectoreo solum concurrere Marti
Se putat, oblitus [241] regisque, [242] ducumque, mei
Nonus in officio, & [243] prælatus munere sortis.
Sed tamen eventus vestræ, 244 fortissime, pugnæ
Quis fuit? 245 Hector abit violatus vulnere nullo
[246] Me miserum, [247] Quanto cogor meminisse dolore
Temporis illius; quo [248] Grajum murus Achilles
Procubuit! nec me lacrymæ, luctusve, timorve
Tardârunt, quin corpus humo sublime [249] referrem.
His humeris, his inquam, humeris ego corpus Achi
Et simul arma tuli: quæ nunc quoq; ferre [250] laboro,
Sunt mihi, quæ valeant in talia pondera, vires:

228 Filii Jovis ex Europa, ac Minois fratris. Hic cum rex essot Lyciæ, Trojanisque faveret, multis ex ejus sociis ab Ulysse cæsis, à Patroclo tandem fuit interfectus. 229 Iphiti filium. 230 Et interfecit 231 Pectore objecto excepta, non tergo: pudori enim erat illi, qui in tergo vulneratus esset, quod fugæ signum erat. 232 Militibus cicatrices, quas ab hoste acceperant, ostentare maximum apud veteres erat ornamentum. Docet hoc C. Marius apud Sall. in Jugurth. cui vitio dabatur generis sui novitas: quod nemo ex eo Consulatum, aut alios honores gessisset. Verba ejus hæc sunt: Non possum, fidei causa, imagines, neque triumphos, aut Consulatorum meorum ostentare: at, si res postulet, hastas, vexillum, phaleras, dona militaria, præterea cicatrices adverso corpore. 233 Removit à me divisit. 234 Q. d. Nihil. Confutat enim Ulysses id, quod jactaverat Ajax solum faces Trojanorum à Græcorum classe repulisse. Nam alii quoque (inq & inprimis Patroclus, armis Achillis indutus, restitit hostibus naves nostras cendere volentibus. 235 Jupiter enim Hectori Trojanisque favebat. 236 quadam malignitate & vituperatione detrahere. 237 Dummodo Ajax ea, communia ipsi vobiscum sunt, sibi soli non arroget. 238 Patroclus, qui ab H re fuit interfectus. Patrocli autem collatione Ajacis res gestas extenuat Ul 239 Hectore. Trojanorum enim defensor fuit Hector. 240 Hoc enim fa lax arrogaverat supra v. 87. Hunc ego poscentem, cum quo concurreret, Sustinui. Hoc eo refutat Ulysses, quod Ajax certamen non sua sponte, sed ità (ejus enim prima sors probata est) cum Hectore suscepit. 241 Agame nis. 242 Novem duces sortiti erant, ut ex Homero discimus. 243 Ante aliis nullâ aliâ causâ quam sorte. Cum enim novem se pugnaturos cum He profiterentur, consilio Nestoris factum est, ut sortem quisque suam in galea jiceret, ac cujus prima educta foret, is in certamen cum Hectore descen 244 Ironia. Qui tibi videris fortissimus, cum non sis. 245 Hector, nulla cepto ab Ajace vulnere, incolumis Trojam se recepit: sicque ostendit, A nihil præclari in eo certamine præstitisse. 246 Hæc lacrymans videtur nuntiasse Ulysses. 247 Sc. cum. 248 Τεῖχος Ἀχαιῶν i. Græcorum pro naculum. 249 Repottarem corpus humo sublatum. 250 Exopto, conor, su

animus vestros certè [253] sensurus honores.
ic.t idcirco pro gnato cærula [254] mater
Ambitiosa suo fuit, ut cœlestia dona,
is opus tantæ, rudis & sine [256] pectore miles
ueret? neque enim clypei [257] cælamina nôrit,
aaum, & terras, cumque alto sidera cœlo, [Arcton,
Pleiadasque, [258] Hyadasque, [259] immunemq; æquoris
ersasque urbes, nitidumque Orionis [260] ensem.
ulat ut capiat, quæ non intelligit arma.
Quid? quòd me duri fugientem munera belli
uit [262] incepto serum accessisse labori?
se magnanimo maledicere sentit Achilli?
imulâsse vocat crimen; simulavimus ambo;
nora pro culpa est; [263] ego sum maturior illo.
pia detinuit conjux: pia mater Achillem:
maque sunt illis data tempora, cætera vobis.
d timeo, si jam nequeo defendere crimen
Cum tanto commune viro. Deprensus Ulysses
nio tamen [265] ille; at non Ajacis Ulysses.
Neve in me stolidæ convicia fundere linguæ
niremur eum: vobis quoque digna pudore
icit. [267] An falso Palameden crimine turpe
asse mihi, vobis damnâsse decorum est?
neque [268] Naupliades facinus defendere tantum,
oque patens valuit: nec vos audistis in illo
mina, vidistis: [269] pretioque objecta patebant.
Nec Pœantiaden quod habet [271] Vulcania Lemnos,
Esse reus merui. Factum defendite vestrum:
Consensistis enim. Nec me suasisse negabo;
se subtraheret bellique viæque labori,
taretque [274] feros requie lenire dolores.
uit; & vivit. Non hæc sententia tantùm
, sed & [275] felix; cùm sit satis, esse [276] fidelem
Quem quoniam vates delenda ad Pergama poscunt;

253 Cogniturus, intellecturus & ex merito æstimaturus.
254 Thetys, Dea marina.
255 Rogando institit apud Vulcanum, ut filio suo Achilli arma fabricaret.
256 Ingenio. Irridet Ajacem, qui arma petat, quæ non sit intellecturus, propter ruditatem & insciciam suam.
257 Cælaturam, sculpturam.
258 Quæ sint Pleiades, & Hyades, annotavimus supra Lib. 3. ad vers. 505.
259 Arctos minor est ursa: Solum autem ex omnibus hoc sidus nunquam occidit.
260 Sidus australe, conspicuum. 32. stellis, & esse stellato fulgens.
261 Respondet ad verf. 36. Ultima qui cepit, detrectavitque furore Militiam ficto.
262 Ad bellum susceptum.
263 Ego citiùs, quam Achilles ad bellum veni.
264 Quantus fuit Achilles.
265 Achilles in gynecæo latitans.
266 Non mirum est Ajacem in me esse imeliosum, qui vobis etiam non parcit.
267 Quia solvere hoc de Palamede non vult, communicat cum judicibus, & conflat odium adversario. Si mihi turpe accusasse Palamedem insontem, turpe etiam est vobis damnasse. Ergo me reprehendendo, Ajax vos simul reprehendit. Mox negat utrumque, & se ipse proceres absolvit.
268 Q. d. Si mihi turpe est accusasse Palamedem, turpe itidem vobis est eum damnasse.
269 Palamedes Nauplii filius.
271 Quod in tentorio Palamedis fuit deprehensum, cum illinc operâ Ulyssis sublatum. Vide supra ad vers. 38.
270 Quæ de Philoctete sibi sunt dicta refellit Ulysses ac se consensu principum in Lemno insula illum reliquisse ait.
271 Ita dicta, quia Vulcanus à Jove è cœlo præcipitatus in insulam Lemnum decidit.
272 Debeo accusari.
273 Ut illum in Lemno relictum curandum.
274 Acerbos cruciatus.
275 Scil. successu.
276 Scil. 277 Philoctetam. In fatis enim erat Trojam sine Herculis sagittis, quæ Philoctetæ traditæ fuerant, capi non posse. Idcòque oportebat Philoctetam sagittis ipsis bella Trojano interesse.

Ne

Ne mandate mihi. [278] Melius Telamonius ibit:
[279] Eloquioque virum morbis iraque furentem
Molliet: aut aliquâ producet cassidus [280] arte.
[281] Ante retrò Simois fluet & sine [282] frondibus
Stabit, & auxilium promittet [283] Achaia Trojæ;
Quam, cessante meo pro vestris [284] pectore reb
Ajacis stolidi Danais [285] sollertia prosit.
[286] Sis licèt infestus [287] sociis, [288] regique, mihi
Dure Philoctete; licèt [289] exsecrere, [290] meum
Devoveas sine fine caput; cupiasque dolenti
Me tibi fortè dari; nostrumque haurire cruorem
[Utque tui mihi, sic fiat tibi copia nostri:]
Te tamen [291] aggrediar [mecumq; reducere nitar
[292] Tamq; tuis potiar [293] faveat Fortuna) sagitt
Quàm sum Dardanio, quem cepi, vate potitus:
Quàm responsa Deûm, Trojanaque fata [294] retex
Quàm rapui Phrygiæ [295] signum penetrale Mine
Hostibus è mediis. Et se mihi comparat Ajax?
Nempe capi Trojam prohibebant fata sine [296] illo.
Fortis ubi est Ajax? ubi sunt ingentia magni
Verba viri? cur hîc metuis? cur audet Ulysses
Ire per [297] excubias, & se committere nocti?
Perque feros enses, non tantùm mœnia Trûum,
Verùm etiam summas arces intrare: [298] suâque
Eripere æde [299] Deam: raptamq; efferre per ho
Quæ nisi fecissem; frustra Telamone creatus
Gestâsset [300] lævâ [301] taurorum tergora septem.
[302] Illâ nocte mihi Trojæ victoria parta est:
Pergama tum vici, cùm vinci posse coegi.
Define [303] Tydiden vultuq; & murmure nobis
Ostentare meum. Pars est sua laudis [304] in illis.
Nec tu, cùm sociâ clypeum pro [305] classe tenebas,
Solus eras: tibi turba comes, mihi contigit unus.
Qui, nisi pugnacem sciret [306] sapiente [307] minore
Esse, nec [308] indomitæ deberi præmia dextræ.
[309] Ipse quoq; [310] hæc peteret; peteret moderatior [3
Eurypiluſq; ferox, claroq; Andremone [312] natus:

278 Ironia.
279 Eloquentia, qua prorsus caret.
280 Fraudes, cùm tardus sit & hebes.
281 Antè rerum natura mutabitur, quamvobis Ajacis ingenium prodesse possit.
282 Arboribus.
283 Græcia.
284 Mea prudentia.
285 Ingenii acumen.
286 Apostrophe ad Philoctetem.
287 Græcis.
288 Agamemnoni.
289 Detesteris. Interim respondet Ulysses ad vers. 47 supra.
290 Quamvis assidue mihi mala imprecaris, atque ea omnia facias, quæ solent à capitalibus inimicis fieri & optari, te tamen eloquentia meâ placabo, ac mecum ad Trojanum bellum adducam.
291 Verbis & oratione te alloquar. [Hemistichium autem hoc, cum præcedenti versu spurios esse censet Heinsius.] 292 Sic in testate mea tuis sagittas habebo, ut habui & Helenum Priami filium, vatem gregium, & Palladium, quod nisi hostibus abstuliſſem, Troja nunquam capi tuisset. 293 Sc. duumodo. 294 Aperui. 295 Palladium, i. e. fatale dis simulacrum, quod Ulysses unà cum Diomede &c 296 Palladio. 297 lias & custodias hostium. 298 Suo templo. 299 Palladem, i. Palladium simulacrum Palladis. 300 Manu sinistra. 301 Scutum septem boum coriis ctum. 302 Quâ rapui Phrygiæ signum penetrale Minervæ Hostibus è me 303 Diomedem mihi amicum. Objecerat Ajax supra v. 109. Ulyssem nihil fisse luce, nec Diomede remoto. 304 Palladio à nobis rapto. 305 Classi fensione. 306 Eloquente: omnis enim eloquens sapiens esse existimatur. Inferiorem. 308 Viribus ratione carentibus ac temeritati. 309 Dio 310 Arma Achillis. 311 Alter Ajax Oilei filius. 312 Thoas Andremonis f

Nec

ec minus Idomeneus, 313 patriâque creatus eâdem
criones, peteret majoris 314 frater Atridæ.
uippe manu fortes 315 (nec sunt tibi Marte secundi) 360
s Consiliis cessere meis. Tibi dextera bello
rilis; 317 ingenium est quod eget moderamine nostri.
u vires sine 318 mente geris: 319 mihi cura futuri est:
o pugnare potes: pugnandi tempora mecum
igit Atrides. Tu tantùm corpore prodes; 365
os animo. Quantoq; 320 ratem qui temperat, anteit
emigis officium; quanto dux milite major,
anto ego te supero. Nec non in corpore nostro
Pectora sunt potiora manu. 322 Vigor omnis in illis.
t vos, ô proceres, 323 vigili date præmia vestro; 370
roque 324 tot annorum cura, quos anxius egi,
unc 325 titulum meritis persolvendum reddite nostris.
Jam labor in fine est. Obstantia fata removi:
taque, 327 posse capi faciendo, Pergama cepi.
Per spes nunc socias, casuraq; mœnia Troum 375
erque 329 Deos oro, quos hosti nuper ademi;
er, si quid 330 superest, quod sit sapienter agendum;
i quid adhuc 331 audax ex 332 præcipitiq; petendum;
Trojæ 333 fatis aliquid restare putatis;]
te mei memores: aut si mihi non datis arma; 380
4 Huic date. Et ostendit signum fatale Minervæ.
5 Mota manus procerũ est: 336 & quid facundia posset,
patuit; 337 fortisq viri 338 tulit arma 339 disertus.
o Hectora qui solus, qui ferrum, ignemq; Jovemque
stinuit toties; unam non sustinet iram: 385
1 Invictumque virum vincit dolor, Arripit ensem:
, Meus hic certe est. An & hinc sibi poscet Ulysses?
oc, ait, utendum est in me mihi: quique cruore
epe Phrygum maduit, domini nunc cæde madebit:
e quisquam Aiacem possit superare, nisi Ajax. 390
it: & in pectus 342 tum denique vulnera passum,

313 Creti.
314 Menelaus, Agamemnonis frater, Atrei filius.
315 Nec re sunt pugnando inferiores.
316 Prudentiæ meæ.
317 Sc. sed. Vires enim corporis Ajaci concedit Ulysses.
318 Ingenio, prudentiâ.
319 Ego prospicio futura, quod nemo nisi prudens facere potest.
320 Navem regit & gubernat.
321 Ingenii acumina viribus corporis meliora.
322 Omnis virtus in ingenii acumine consistit.
323 Ei, qui pro vobis libenter vigilare consuevit.
324 Decem enim annos pro Græcis solicitus fuerat Ulysses.
325 Honorem, qui debetur: quasi præmi-

vigiliarum & laborum publicæ salutis causâ susceptorum. 236 Nam finito bori præmium debetur. 327 Ut posset capi. Sic 5. Trist. Et facis accepto unere posse frui. 328 Per spem communem 329 Palladem, cujus simulacrum rojanis abstulerat. 330 Restat. 331 In quo conficiendo audaciâ opus est. Duos hos versus uncis inclusos, pro spuriis damnat Heinsius.] 332 Ex periculo loco sumendum. 333 Fatis prohibentibus, ne Troja capiatur. Intelligit erculis sagittas. 334 Digito & manu Palladium, quod Trojanis abstulerat, lysses indicavit. 335 Commota & persuasa fuit principum Græcorum multiudo Ulyssis oratione. 336 Tunc manifestum fuit, quantum eloquentia valeat animis hominum flectendis: [ta Noster lib. 3. Reque minas firmat. Et lib. de Circe & Pico v. 385.

Læsaque quid faciat, quid amans, quid fœmina discat
Rebus, ait.]

37 Achillis, Græci enim Achillis, fortissimi viri, arma Ulyssi potius ob facundiam, quam fortitudinem adjudicarunt. 338 Accepit. 339 Eloquens Ulysses. 40 Periphrasis Ajacis. 341 A cæteris, ii, quem cæteri alii vincere non potuerunt, is ab ira victus fuit. 342 Tunc solum.

343 Quatenus potuit ferro.
344 Mortiferum gladium. Hic gladius, quo se Ajax interfecit, fuit Hectoris: quem ab eo in certamine (ut supra diximus) accepit, cum mutuis donis se ipsos, quoniam uterque strenue gesserat, honestassent. Hector autem ab Ajace baltheum accepit, quo ipse circum Trojam raperetur, vinctus est. 345 Extrahere. 346 Hyacinthi Oebalii, qui in florem purpureum ab Apolline amatore fuit mutatus. 347 Sanguine. 348 In foliis illius floris, in quem Ajax fuit muratus, litera communis est, & Hyacinthi pueri querelis & nomini Ajacis. Nam in illo flore inscripti videntur (ut ajunt) hæ duæ literæ Græcæ αι quæ querimoniæ sunt indices & in hoc nomine Αἴας primæ. 349 Ajacis. 350 Hyacinthi, qui genetrix clamans αἰ, αἰ, extinctus est. Sed vide Lib. 10. vers. 206. & seq.

Quà patuit ferro, [343] letalem condidit ensem:
Nec valuere manus infixum [344] educere telum.
Expulit ipse cruor. Rubefactaque sanguine tellus
Purpureum viridi genuit de cespite florem.
Qui priùs [346] Oebalio fuerat de [347] vulnere natus,
[348] Littera communis mediis pueroque viroque
Inscripta est foliis: [349] hæc nominis, illa [350] querelæ.

Hecuba Polymestoris oculos defodiens & in canem versa. *Fab.* II.

Ulysses postquam Philoctetæ sagittis ipso comitante castra Grajorum pertulit, quibus Ilium captum e[st], præda dives Hecuba Priami conjux Ulyssi sor[te] cessit: quæ novissime interitum Astyanactis, & P[o]lyxenæque in bustis Achillis fuerat interemta, ve[n]iens, classe in Thraciam cum esset appulsa, vel[ut] liberis orba, Polydorum apud Polymestora, qui e[i] fuerat educatus, putabat incolumem permane[re] quæ dum spatiantur in littore, animadvertit e[os] aquæ fluctibus in aridam dejectum. Polymest[or] autem propter aurum, quod cum infante Polydo[ro] ei traditum fuerat, avaritia eum interfecit. Et [ut] indicia quoque facinoris celari possent, eum in pr[o]fundum præcipitavit. Quod ut Hecuba supradi[cta] Cissei filia comperit, curavit ut perveniret ad P[o]lymestorem, dicens se velle adjicere super, qu[od] ante dederat, aurum, quo facilius nati celarent[ur] indicia. Et tyrannus verum esse existimans, p[er]tenti secretum colloquium dedit. Hecuba nata [e]i cum, lumina ei abstulit: Thracesque dum eam p[er] sequuntur saxis, versa est in canis figuram.

1 Ulysses qui Achillis arma affectatus erat in armorum judicio superor.
2 Insulam Lemnum, ubi regnabat Hypsipyle, Thoantis fi[lia]. 3 Factum est aliquando ut omnes Lemniades, præter Hypsipylen, qu[æ] sola patri pepercit, patres suos maritos ac filios interficerent, hinc terra [in]famis, &c.

[1] Victor ad [2] Hypsipyles patriam, clariq; Thoantis
Et veterum [3] terras infames cæde virorum,

la dat; ut referat [4] Tirynthia tela ſagittas.
a poſtquam ad Graios [5] domino comitante revexit;
poſita eſt ſero tandem [6] manus ultima bello.
oja ſimul Priamuſq; cadunt: [7] Priameia conjux 405
rdidit infelix hominis poſt omnia [8] formam;
Externaſque novo latratu terruit auras.
Longus in anguſtum [11] qua clauditur Helleſpontus,
on ardebat; neque adhuc [12] conſederat ignis:
Exiguumq; [14] ſenis Priami [15] Jovis ara cruorem 410
mbiberat. [16] Tractata comis [17] antiſtita Phœbi
on profecturas tendebat ad æthera palmas.
Dardanidas matres patriorum [19] ſigna Deorum
um licet amplexas, ſuccenſaque templa tenentes
Invidioſa trahunt victores præmia Graii. 415
ittitur [21] Aſſyanax illis de turribus, unde
gnantem pro ſe, proavitaque regna [22] tuentem,
pe videre [23] patrem monſtratum à [24] matre ſolebat.
mque viam ſuadet Boreas; ſtatuque ſecundo
Carbaſa mota ſonant: jubet uti navita [26] ventis. 420
roja, vale: rapimur, clamant: dantque oſcula terræ
Troades: & patriæ ſomantia tecta relinquunt.
ltima conſcendit claſſem (miſerabile viſu)
mediis Hecube natorum inventa ſepulcris.
Prenſantem tumulos, atq; oſſibus oſcula dantem 425
Dulichiæ traxêre manus: tamen unius [30] hauſit,
que ſinu cineres ſecum tulit Hectoris hauſtos.
ectoris in tumulo canum de vertice crinem,
Inferias inopes crinem lacrymaſque relinquit.
Eſt, ubi Troja fuit, Phrygiæ [32] contraria [33] tellus,
Biſtoniis habitata viris. [35] Polymeſtoris illic
egia dives erat, cui te commiſit alendum

4 Sagittas Herculis, qui cur Tirynthius dicitur vide ſupra Lib. 7. verſ. 66. [Verum hunc Tranſierat: tandem portu, votoque potitus in textum admittere noluit Heinſ.]
5 Philoctetа quem Ulyſſes & Diomedes ex Lemno petierunt. Omnem rem, vide ſupra Lib. 9. ad verſ. 234. & hoc Libro ad verſ. 43.
6 Finis.
7 Hecuba uxor Priami.
8 In canem enim fuit mutata, ut noſter fingit.
9 Externum aerem, Thraciam n. procul à Troja.
10 Helleſpontus eſt mare anguſtum & longum Aſiam ab Europa dividens. Dictus eſt autem Helleſpontus ab Helle, Phryxi ſorore, quæ in illo ſubmerſa

. 11 Ubi cogitur in anguſtum & ſtrictum. Anguſtatur maxime Helleſpon- ille, ubi olim fuerunt Seſtos & Abydos. Ad Helleſpontum autem uſque Troas, ifuit Ilium, protenditur. 12 Extinctus erat, ceſſaverat. 13 Quia in ſenibus parum ſanguinis. 14 Sic alibi: Hîc ſteterat Priami regia celſa ſenis. 15 ui quam Priamus ipſe fuerat interfectus. 16 [Ita Pacuvius apud Marium Victorinum. Agite ita, volvite, rapite, comâ tractate per Aſpera ſaxa & humum: adite veſtem ocyus. Et morſu ferarum tractari apud Lucretium. Heinſ.] 17 aſſandra Priami filia Phœbi ſacerdos. 18 Trojanas mulieres. 19 Statuas, ſimulacra. 20 Prædam invidiæ plenam. 21 Hectoris filius, ex Andromache: dictus, quòd urbi videretur imperaturus. Nam ἀπὸ τοῦ ἄρχειν urbs & ἀπὸ τοῦ ῥεῖν vocatur. Is ab Ulyſſe poſt Trojæ direptionem ex altiſſima turri fuit præcipitatus. 22 Defendentem. 23 Hectorem. 24 Andromache. 25 Vela à ventis commota ſtrepunt. 26 Ventorum commoditate, aut velis. 27 Ordo eſt: Troades, i. mulieres Trojanæ clamant, Troja vale! rapimur, i. vi abducimur. 28 Amplectentem filiorum ſepulcra. 29 Ulyſſes (dictus Dulichius ab inſula Dulichio, prope Ithacam eius patriam) deprehendit Hecubam dum tumulos virorum prenſat, atque oſſibus oſcula dat. 30 Accepit. 31 Sacrificia inopum & pauperiorum. 32 Ex adverſo atque è regione Troadis poſita. 33 Thraciæ. 34 Thracibus. Nam Biſtonia urbs eſt Thraciæ, à Biſtone, Martis filio, ſic nominata; unde & Biſtones & Biſtonii Thraces dicuntur. 35 Regis Thraciæ, avaritiâ & Polydori cæde famoſiſſimi.

Clam

Clam [36] Polydore, [37] pater, Phrygiisq; removit a
Consilium sapiens. Sceleris nisi præmia magnas
Adjecissēt opes, animi [38] irritamen avari.
Ut cecidit Fortuna Phrygum, capit impius ensem
[39] Rex Thracum, [40] jugulòque sui defigit [41] alum
Et, tanquam tolli cum corpore crimina possent,
[42] Exanimem è scopulo subjectas misit in undas.
Littore Threicio classem [43] religârat [44] Atrides,
Dum mare pacatum, dum ventus amicior esset.
Hic subitò, quantus cum viveret esse solebat,
Exit humo late ruptâ; similisque minaci,
Temporis illius vultum [45] referebat Achilles;
Quo ferus injusto [46] petiit Agamemnona ferro.
[47] Immemoresque mei discesseritis, inquit, Achivi?
[48] Obrutaque est mecum virtutis gratia nostræ?
Nè facite: [49] utq; meum non sit sine honore sepulc
Placet Achillēos [50] mactata [51] Polyxena manes.
Dixit &, [52] immiti sociis [53] parentibus umbra
Rapta sinu matris, quàm jam propè sola fovebat,
Fortis, & infelix, &, plusquam fœmina, virgo
Ducitur ad [54] tumulum; [55] diroque fit hostia bu
Quæ memor ipsa [56] sui, [57] postquam crudelibus
Admota est; sensitque sibi [58] fera sacra parari;
Utq; [59] Neoptolemum flautem, [60] ferrumq; tene
Inque suo vidit figentem lumina vultu,
Utere [61] jamdudum [62] generoso sanguine, dixit,
[63] Nullo mora est. At tu jugulo vel pectore telum
Conde meo: jugulumque simul pectusque retexit
[64] Scilicet [65] aut [66] ulli servire [67] Polyxena ferren
Aut [68] per tale sacrum numen placabitur ullum.
Mors tantum vellem matrem mea [69] fallere posset
[70] Mater obest; minuitque necis mihi gaudia. Qua
Non mea mors illi, verùm sua vita [71] gemenda est
[72] Vos modo, [73] ne Stygios adeam non libera ma
Este procul; si justa peto: tactuque viriles

[36] Apostrophe. [37] Priamus. [38] Provocationem. [39] Polymestor. [40] In jugulum. [41] Polydori, quem à patre alendum susceperat. [42] Mortuum. Cadaver enim Polydori in mare conjecit Polymestor. [43] Religari jusserat. [44] Agamemnon Atrei filius. [45] Repræsentabat, præ se ferebat. [46] Aggressus est, invasit, i.e. tali vultu, quali videbatur Achilles stringere gladium in Agamemnonem ob raptam Briseidem. [47] Achillis umbra Græcos ingratitudinis accusat. [48] Sepulta. [49] Ut meum honoretur sepulcrum. [50] Immolata. [51] Ita dicta, quasi Multorū hospita. Filia fuit Priami ex Hecuba, quam Achilles & vivus amavit, & mortuus sibi immolari voluit. [52] Crudeli, quæ sibi vir immolari volebat. [53] Obedientibus. [54] Sepulcrum Achillis, quod in promontorio erat. [55] Sepulcro crudelium & dirorum manium, qui sibi ginem immolari jubebant. [56] Sui generis. [57] Postquam crudeliter ad fuit adducta. [58] Crudelia, utpote quibus ipsa interficiebatur. [59] Pyrr Achillis ex Deidamia filium: qui Neoptolemus fuit appellatus, quòd admodum ad bellum Trojanum est profectus: νέος enim juvenis, & nov πόλεμος, sive πόλεμος bellum dicitur. [60] Ensem, quo ipsa erat landa. [61] Citò. [62] Meo sanguine, quæ sum generosa. [63] Sc. in me. Certè. Asseverantis est adverbium. [65] Nulli certè servire vellem, cu Polyxena Priami regis filia. [66] Nulli. [67] Emphasis est. Q.d. Priami filia Hectorisque soror. [68] Per meam cædem. [69] Latère. Se autem Po ma in matrem piam esse ostendit, cùm de illa sola se dicat esse solic [70] Dolor, quo mater afficitur morte meâ animum meum cruciat. [71] L da & defienda. [72] Rogat Polyxena, ne quisquam virorum se tang inviolata ad inferos descendat. [73] Ut libera moriar.

Virg

ineo removete manus: [74] acceptior illi,
Quilquis is est, quem cæde mea placare paratis,
er erit sanguis. Si quos tamen ultima nostri
a movent oris; Priami vos filia regis,
captiva rogat; genitrici corpus inemtum
dite: neve auro redimat [76] jus triste sepulcri,
lacrymis. [77] Tunc cùm poterat, redimebat & auro.
erat. At populus lacrymas, quas illa tenebat,
n [78] tenet:. Ipse etiam flens [79] invitusque sacerdos
rabita conjecto rupit præcordia ferro.
lia, super terram [82] defecto poplite labens,
mulit intrepidos [83] ad fata novissima vultus.
Tunc quoque cura fuit partes velare [84] tegendas,
n caderet: castique decus servare pudoris.
roades excipiunt; deploratosque [87] recensent
mides: & [88] quid dederit domus una cruoris.
Teque gemunt. virgo; teque, ò modo regia conjux,
ia dicta parens, Asiæ florentis imago;
c etiam [90] prædæ mala sors: quam victor Ulysses
suam nollet, [91] nisi quòd tamen Hectora partu
eras. [92] Dominum matri vix repperit Hector.
e corpus complexa animæ tam fortis [93] inane,
s toties patriæ dederat, natisque viroque
c quoque dat lacrymas, lacrymas in vulnere fundit.
sculaq; ore legit: [95] consuetaq; pectora [96] plangit:
anitiemq; suam [98] concreto in sanguine [99] verrens,
a quidem, sed & hæc, laniato pectore dixit:
tuæ (quid enim superest?) dolor ultime matri,
a. jaces: videoq; [100] tuum mea [101] vulnera vulnus.
ne perdiderim quenquam sine cæde meorum,
quoque vulnus habes. At te, quia fœmina, rebar
erro tutam: Cecidisti & fœmina ferro.
que tuos idem fratres, te perdidit idem,
ium Trojæ nostrique [102] orbator, Achilles.
postquam cecidit Paridis Phœbique [103] sagittis;
c certè, dixi, non est metuendus Achilles.
c quoque [104] mi metuendus erat. Cinis ipse sepulti

74 Gratior.
75 Sive Deus, sive heros. Ignorat enim Polyxena, quem cæde sua sit placatura.
76 Facultatem sepeliendi.
77 Quando mater mea poterat non lacrymis solum, sed etiam auro filiorum cadavera ab hostibus redimebat.
78 Continet, cohibet.
79 Pyrrhus, qui sacrificii curator, & Pontifex fuerat designatus.
80 Exhibita.
81 Polyxena.
82 Deficientibus genibus.
83 Usque ad mortem.
84 Quam curam Julio quoque Cæsari fuisse narrat Suetonius, ut togam ad pedes demitteret, quò à conjuratoribus vulneratus honestius caderet.
85 Pudendas.
86 Trojanæ mulieres suscipiunt jacens Polyxenæ cadaver.
87 Recognoscunt, enumerant.

: quod in næniis & fletibus fiebat. 88 Quantum sanguinis : nam Priamidæ es fuerant interfecti. 89 Apostrophe ad Polyxenam atque Hecubam, quæ ò antè Asiæ regina vocabatur. 90 Nam Hecuba paulò ante quidem erat conjux, regia parens, Asiæ florentis imago. Nunc etiam est prædæ sors: quam omnes adspernabantur. 91 Ratio est qua motus Ulysses, abam accepit. 92 Eleganter Hecubæ lamentabile statum exibet Poëta: ac eret, Illa magni Hectoris mater adeo abjecta est, ut vix inveniatur dos, cui serviat. 93 Tam constanti animâ vacuum. 94 Parva Polyxenæ ora, enim ab ore diminutivum hoc loco osculum. 95 Assueta plangi & percuti rum cædibus. 96 Percutit. 97 Caput suum canum. Solebant autem ve- in maximis doloribus caput suum pulvere fœdare. 98 Coagulato. 99 rens. 100 Se. vulnere transfixum. 101 Meos dolores. 102 Qui nos li- orbavit atque spoliavit. 103 Dirigente enim Paridis sagittas Apollo Achilles fuit interfectus. 104 Mihi.

105 In genus noſtrum.
106 In tumulo & ſepulcro exiſtentem.
107 Ad Achillis voluptatem multos peperi liberos.
108 Exitu pernicioſo.
109 Senſus eſt. Aliis jam fato functis Troja diruta eſt: mihi verò ſoli reſtat. Scil. quia hoſtes perinde in eam ſæviunt, ac ſi Troja ipſa ſtaret, neque finis eſſet bello impoſitus.
110 In perſeverantia. Non enim finitur.
111 Ex qua felicitate in quas miſerias recideriit, flebiliter Hecuba commemorat.
112 Hecuba Priamo 7. filias & 12. filios peperiſſe ſcribitur. Ex aliis enim mulieribus reliquos ad 50. uſque Priamus ſuſcepit.
113 Ulyſſis uxori.
114 Polyxena.
115 Hoſtium ſepulcra & manes. Eſt autem Apoſtrophe ad Polyxenam commiſerationis plena.

105 In genus hoc ſævit: 106 tumulo quoq; ſenſimus hoſt
107 Æacidæ fœcunda fui: jacet Ilion ingens:
108 Eventuque gravi finita eſt publica clades:
Si finita tamen. 109 Soli mihi Pergama reſtant:
110 In curſuq; meus dolor eſt. 111 Modò maxima rerum
112 Tot generis natiſque potens, nuribuſque, viroq,
Nunc trahor exſul, inops, tumulis avulſa meorum,
113 Penelopæ munus, Quæ me data penſa trahentem
Matribus oſtendens Ithacis, Hæc Hectoris illa eſt
Clara parens: hæc eſt, dicet, Priameia conjux.
Poſtque tot amiſſos 114 tu nunc, quæ ſola levabas
Maternos luctus, 115 hoſtilia buſta 116 piaſti.
Inferias hoſti peperi. 117 Quò ferrea reſto?
Quidve 118 moror? quò me ſervas, damnoſa ſenectus
Quid, Dî crudeles, niſi quo nova funera cernam,
119 Vivacem 120 differtis anum? Quis poſſe putaret
Felicem Priamum poſt diruta Pergama dici?
Felix morte ſuâ 121 nec te, mea nata, peremtam
Aſpicit; & vitam pariter regnumque reliquit.
At (puto) 122 funeribus dotabere, regia virgo;
Condeturque tuum monumentis corpus avitis:
Non hæc eſt Fortuna domus. Tibi munera matris
Contingit fletus, peregrinæque hauſtus arenæ.
Omnia perdidimus. 123 Supereſt, cur vivere tempus
In breve ſuſtineam, proles gratiſſima matri,
Nunc ſolus, quondam minimus de ſtirpe virili,
Has 124 datus 125 Iſmario regi Polydorus in oras,
Quid moror interea crudelia vulnera lymphis
Abluere, & 126 ſparſos immiti ſanguine vultus?
Dixit: & ad littus paſſu proceſſit anili,
Albentes laniata comas: date, Troades, urnam
Dixerat infelix, liquidas hauriret ut undas:
Aſpicit ejectum Polydori in littore corpus,
Factaque Threiciis ingentia vulnera telis.
Tröades exclamant. Obmutuit 127 illa dolore;
Et pariter vocem, lacrymaſq; 128 introrſus obortas
129 Devorat ipſe dolor: duroque ſimillima ſaxo
Torpet: & adverſâ figit 130 modò lumina 131 terrâ

116 Mactaſti. 117 Ad quem vitæ exitum ego in me ipſam crude reſervor. 118 Exſpecto. 119 Me vetulam diu viventem. 120 In long tempus differtis. 121 Rationibus colligit Hecuba Priamum inter felices merandum. 122 Pompâ funereâ, i. e. exſequiarum honoribus ornaberis. autem Ironia doloris plena, qua ſignificat Hecuba Polyxenam & funeris ſepulturæ honore cariturum. 123 De tot filiis meis ſolus reſtat Polyd Polymeſtori regi commendatus. Sed fallitur Hecuba: jam enim à Polymeſt erat interfectus. 124 Miſſus. 125 Polymeſtori Thraciæ regi. Nam Iſma Thraciæ mons eſt. De hoc Polydoro ſic Virg. 3. Æn. Hunc Polydorum ri, &c. uſque ad Auri ſacra fames? 126 Infectos. Cadavera autem aqu abluebant. 127 Hecuba. 128 Intus natas. 129 Con umit. 130 Interd 131 In Troade, ubi fuit Troja è regione Thraciæ ſita.

Inte

nterdum [132] torvos ſuſtollit ad æthera vultus:
Nunc [133] poſiti ſpectat vultum, nunc vulnera, nati;
Vulnera præcipuè: ſeque armat & inſtruit irâ.
Quâ ſimul exarſit, tanquam regina [134] maneret,
Dicifci ſtatuit; pœneque [135] in imagine tota eſt,
Utque [136] furit catulo lactante orbata leæna; [ſtem:
Signaq; nacta pedum ſequitur, quem non videt, [137] ho-
Sic Hecube, poſtquam cum luctu miſcuit iram,
Non oblita [138] animorum, annorum oblita ſuorum,
Vadit ad artificem diræ Polymeſtora cædis:
Colloquiumq; petit: nam [139] ſe monſtrare relictum
Velle [140] latens illi, quod nato redderet, aurum.
Credidit [141] Odryſius: prædæque aſſuetus amore
In ſecreta venit. Cum blando callidus ore,
Tolle moras Hecube, dixit: da munera nato.
Omne fore illius quod das, quod & ante dediſti,
Per ſuperos juro. Spectat [142] truculenta loquentem,
Falſaque jurantem: [143] tumidâque exæſtuat irâ.
Atque ita [144] correptum captivarum agmine matrum
[145] Involat, & digitos in perfida lumina condit,
[146] Exſpoliatque genas oculis, ([147] facit ira potentem)
Immergitq; manus: fœdataq; [148] ſanguine ſonti
Non [149] lumen, neque enim [150] ſupereſt, loca luminis
Clade ſui Thracum gens irritata tyranni [151] haurit.
Ille Troada telorum lapidumque [152] inceſſere jactu
Cœpit. At [154] hæc miſſum [155] rauco cum murmure ſaxum
Morſibus inſequitur: rictuque in verba parato
Latravit conata loqui: locus exſtat, & [156] ex re
Nomen habet. Veterumque diu memor illa malorum
Tum quoq; [157] Sithonios ululavit mœſta per agros.
Illius Troaſque ſuos hoſteſque Pelaſgos,
Illius Fortuna Deos quoque moverat omnes:
Sic omnes, ut & ipſa [158] Jovis conjuxque ſororque,
Parentus Hecubam meruiſſe negaverit illos.

132 Triſtitiâ efferatos.
133 Jacentis.
134 Eſſet.
135 In imaginatione & cogitatione pœnæ, quâ Polymeſtorem afficere poſſet.
136 Sævit. Hac autem ſimilitudine oſtendit Poeta, quantam iram indignationemque conceperit Hecuba adverſus Polymeſtorem, filii, quem educandum ſuſceperat, interfectorem.
137 Magnitudinis ac præſtantiæ animi ſui.
139 Sc. ait.
140 Occultum.
141 Polymeſtor Thracius: nam Odryſæ ſunt populi Thraciæ, & Odryſa urbs eorum.
142 Indignata, torvum præ ſe ferens aſpectum.
143 Quæ tumidos & inflatos homines reddit.
144 Compreenſo Polymeſtore. 145 [Involare cum quarto caſu exemplis non caret apud veteres. Lucanus Lib. 6. ---Quos Cæſaris involet arrus.] 147 [Exſpoliare verbum Quadrigario uſurpatum: qui Agrum Campanum exſpoliabatur dixit: Adi Nonium verbo Spolio. Heinſius.] 148 Sanguine nocentis ac ſceleratiPolymeſtoris. 149 Oculos. 150 Salvum eſt. 151 Percutit, aperit. 152 Hecubam Trojanam. 153 Irritare, provocare, invadere. 154 Hecuba. 155 Cum voce canina. Jam enim in canem fuerat mutata. 159 Nam κυνὸς σῆμα appellatur, i. canis ſepulcrum. 157 Thracios. Nam Sithonia pars eſt Thraciæ. 158 Juno, quæ Trojanorum tam atrox erat inimica.

Memnonis cineres in aves. *Fab.* VI.

Memnon, Tithoni & Auroræ filius, Priamo ferens auxilium ab Achille occiditur. Mater ergo precibus pro aſſiduo officio inducendæ lucis ab Jove impetrat, ut faville

favillæ ejus adusto rogo in volucres converterentur Memnonides nomine. Quæ memores belli, quotannis ad sepulcrum ejus conveniunt, & inter se dimicantes sanguine suo manibus ejus frequentes parentant. Et ipsa mater ejus matutinis temporibus lacrymas desiderio filii sui Memnonis transformatorem: quod tamen monumentum in Phrygia conspicuit patruus ejus, ut Hesiodus vult.

1 Tithoni uxori, Memnonis matri.
2 Propter Tithonum, maritum, qui Laomedontis fuerat filius, ac Priami frater.
3 Aurora ipsa, Memnonis mater, rutila ac rubicunda.
4 Potuit.
5 Quia parens erat.
6 Omnium infima.
7 Splendidum cœlum.
8 Ratio est, cur Aurora omnium Dearum sit infima.
9 Dies festos.
10 Sacrificiis.
11 Consideres.
12 Quantum tibi prosim, quamvis fœmina sim.
13 Custodio ne nox suos fines transeat. Nisi enim Aurora vigilans esset, nox semper videretur duratura.
14 Quia & ipse fuit interfectus, & Troja eversa.
15 Priamo, qui Tithoni frater.
16 Sc. interfectus, percussus.
17 Et maternos dolores mitiga.

NON vacat Auroræ [2]quamquam ísdem saverat ar
Cladibus & casu Trojaq; Hecubæq; moveri[mis
Cura Deam propior, luctusque domesticus angit
Memnonis amissi. Phrygiis quem [3] lutea campis
Vidit Achillea pereuntem cuspide mater.
Vidit; & ille color, quo matutina rubescunt
Tempora, palluerat: latuitque in nubibus æther.
At non impositos supremis ignibus artus
4 Sustinuit spectare 5 parens: sed crine soluto
Sicut erat, magni genibus procumbere non est
Dedignata Jovis, lacrymisque has addere voces:
[6] Omnibus inferior, quas sustinet [7] aureus æther,
([8]Nam mihi sunt totum rarissima templa per orbem
Diva tamen venio; non ut delubra, [9] dieique
Des mihi lacrificos, calituraque [10] ignibus aras.
Si tamen [11] aspicias. [12] quantum tibi fœmina præstem
Tum cùm luce novâ [13] noctis confinia servo;
Præmia danda putes. Sed non ea cura, neq; hic est
Nunc status Auroræ, meritos ut poscat honores:
Memnonis orba mei venio: qui fortia [14] frustra
Pro [15] patruo tulit arma suo: primisq; sub annis
Occidit à [16] forti (sic vos voluistis) Achille.
Da, precor, huic aliquem solatia mortis honorem.
Summe Deûm rector: [17] maternaq; vulnera leni.
Jupiter annuerat. Cum Memnonis arduus alto
Corruit igne rogus: nigrique [18] volumina fumi
[19] Infecere [20] diem. Veluti cùm flumina natas
[21] Exhalant nebulas, nec Sol admittitur [22] infra.
Atra favilla volat: [23] glomerataq; corpus in unum
Densatur; 24 faciemque capit: sumitq calorem
Atque [25] animam ex igni. [26] Levitas sua præbuit alas.
Et primo similis volucri, mox vera volucris
Insonuit pennis. Pariter sonuere furores
Innumeræ; [27] quibus est eadem natalis origo.
Terque rogum [28] lustrant: & consonus exit in auras
Ter [29] clangor. Quarto [30] sedocunt castra volatu.

18 Revolutiones. 19 Obscuravere, denigravere. 20 Diei lucem. 21 Emittunt. 22 Sc. Nebulas. 23 Congregata. 24 Figuram & formam accipit. 25 Vitam. 26 Propria favillæ levitas alas effecit. 27 Nam & ipsæ favillis sunt ortæ. 28 Circumagunt. 29 Clangor. 30 Separant castra, & dividunt. ic in duas partes.

Tu

ic duo [31] diversâ populi de parte feroces
la gerunt: rostrisque & aduncis unguibus iras
rcent; alasq; adversaque pectora lassant.
eriæque cadunt cineri [32] cognata sepulto
rpora: seque viro forti meminere creatas.
Præpetibus subitis nomen facit 34 auctor; ab illo
mnonides ductæ, [35] cùm Sol duodena peregit
na, parentali [36] perituræ Marte [37] rebellant.
o aliis latrâsse [38] Dymantida flebile visum;
tibus esse Aurora suis intenta; piasque
nc quoque dat lacrymas: & toto [39] rorat in orbe.

31 Ex partibus adversis.
32 Simul natæ.
33 Subito natis alitibus.
34 Memnon earum origo. Memnonides enim à Memnone fuerunt cognominatæ.
35 Quot annis, ubi Sol per duodecim signa cœlestia cursum annuum peregit. 36 [Alludit ad munera gladiatoria in funeribus Patriciis adhiberi sol.] 37 Bellum iterum inter se suscipiunt. 38 Hecubam Dymantis filiam. 39 Rorem fundit.

Anii filiæ in columbas. *Fab.* IV.

Æneas cum parente Anchise & filio Ascanio profugus Delphos venit. Hic ab Anio sacerdote Apollinis recipitur hospitio: quibus indicat quinque se natorum, hoc est, filii unius & quatuor filiarum parentem, orbum relictum Andrum enim filium, à quo Andros insula, reliquisse patriam narrat. Huic ut Apollo dederit augurium, sic Liberum dedisse virgilibus, ut contacta manibus earum in segetem, vinum, oleumque verterentur. Eas Agamemnon ut cœlesti munere exercitum aleret, cùm vellet abducere, in insulam eandem Andron profugisse. Hinc rursus ne funiculis illigatæ raperentur potentia regis Agamemnonis, Liberi numen effecit ob misericordiam, & muneris sui causam, ut in columbarum speciem transferrentur.

EC tamen eversam Trojæ cum mœnibus esse (trē
Spē quoq; fata sinunt. [2] Sacra, & [3] sacra altera pa-
humeris venerabile onus [4] Cythereius heros.
antis opibus [5] prædam pius eligit illam;
nitumque suum: profugâque per æquora classe
ur ab [6] Antandro: sceleratæque limina Thracum,
olydoreo manantem sanguine terram
equit: & utilibus ventis [7] stuque secundo
ta Apollineam, sociis comitantibus [8] urbem.

1 Non ita quidem in fatis est, ut cum diruta Troja, etiam Trojanorum spes omnis sit eversa. Stirps enim Trojana, duce Æneâ, intulit Deos Latio, Genus unde Latinum,

niq; patres, atq; altæ mœnia Romæ, ut Virg. inquit l. 1. Æneid. 2 Deæ æ, inde Vestæ patroa Virgo dicta Catullo: Romanis enim solenne fuit, quæunque ardua quæque sunt aggressi, ipsi supplicari, ejusque favorem appeut suis cæptis propitia foret. 3 Patrem Anchisen. Non enim minus pieti parentibus, quam sacris, auxilium ferre. 4 Æneas Veneris, quæ & Cyri dicitur, filius. 5 Sacrâ, & patrem. 6 Antandrus urbs est, sub Ida, ab eiro duce cognominata. 7 Quamvis ibi jam urbem Ænum ædificasset, ut 3. Æn. narrat. 8 Urbem in insula Delo, regnatam Anio.

[9] Hunc Anius, quo rege [10] homines antistite Phœbum
Rite colebantur, temploque, domoque recepit:
Urbemq; ostendit, delubraq; [11] vota, [12] duasque
Latonâ quondam stirpes pariente retentas.
[13] Thure dato flammis, vinoque in thura profuso,
Cæsorumque boum fibris de more crematis,
Regia tecta petunt: positique [14] tapetibus altis
Munera cum liquido capiunt Cerealia Baccho.
Tum pius [15] Anchisès: O Phœbi lecte sacerdos,
Fallor? an & natum, [16] cùm primum hæc mœnia vidi,
[17] Bisque duas natas, quantum reminiscor, habebas?
Huic Anius nivei circumdata tempora vittis
Concutiens, & tristis, ait, Non falleris, heros
Maxime: natorum vidisti quinque parentem.
Quem nunc (tanta hominem rerum [19] inconstantia versat)
[20] Pænè vides orbum. [21] Quid enim mihi filius absens
Auxilii? quem dicta suo de nomine tellus
[22] Andros habet, pro patre locumq; & regna tenentem.
[23] Delius [24] augurium dedit, [25] huic dedit altera [26] Liber
Fœmineæ [27] sorti voto majora fideque
Munera: Nam tactu natarum cuncta mearum
In segetem [28] laticemq; meri, [29] baccamq; Minerva
Transformabantur: [30] diversque erat usus in illis.
Hoc ubi cognovit, [31] Trojæ populator Atrides,
[32] Ne non ex aliquâ vestram sensisse procellam
Nos quoque parte putes) armorum viribus usus
Abstrahit invitas gremio genitoris: alantque
Imperat Argolicam cœlesti munere classem.
Effugiunt quo quæque potest, [34] Eubœa duabus,
Et totidem natis. Andros fraterna petita est.
[35] Miles adest: &, ni dedantur, bella minatur.
Victa metu [36] pietas consortia [37] pectora pœnæ
Dedit, & ut timido possis ignoscere fratri;
Non hic Æneas non, qui defenderet Andron.
Hector erat: [38] per quos decimum duravit in annum
Jamque parabantur [39] captivis vincla lacertis,
Illæ tollentes etiamnum libera cœlo
Brachia, Bacche pater, fer opem, dixêre: tulitque
Muneris auctor opem. Si [40] miro [41] perdere more
[42] Ferre vocatur opem. Nec qua ratione figuram

9 Æneam. 10 Sc. utebantur. Erat enim Rex hominum, Phœbique sacerdos. Virg. 11 [i.e. devota. Livio votibus centum.] 12 Duas arbores, quas tenens ante pectus nisus Latona. Apollinem & Dianam peperit. 13 Sacrificiis peractis. 14 Instratis tapetibus toris altis. 15 Sc. inquit. 16 Quando. 17 Anius quatuor habuit filias, quibus Bacchus concessit, ut quicquid tangerent, in frumentum, vel vinum, vel oleum mutaretur. Eas cum Agamemnon vi ducere vellet in expeditionem Trojanam, ut exercitum alerent, Bacchi auxilio in columbas fuisse mutatas fabulantur. 19 Instabilitas fortunæ. 20 Fere carentem filiis. 21 Nulli mihi est auxilio filius absens, quamvis sit vivus. 22 Fabula est, ab Andro, Anii filio, denominata. 23 Apollo. 24 Auguriorum ac vaticiniorum. 25 Andro. 26 Bacchus. 27 [Ita lib. 6. v. 679. Quattuor itidem juvenes, totidemque creârat Fœminæ sortis.] 28 Vinum. 29 Oleum. Pallas enim olivam extulit in lucem. 30 Opulenta utilitas. 31 Agamemnon Trojæ depræ dator. 32 At scias vestram calamitatem etiam ex quadam parte me oppressisse. Metaphora à tempestate. 34 Insula est Bœotiæ adjacens, modum longa. 35 Milites Græci instant. 36 Andri fratris in sorores. 37 Quorum virtute. 39 Captivarum brachiis. 40 Mirando modo. 41 Destruere, delere. 42 Q. d. Anius: Perdere miro modo non esse ferre.

Perdiderint, potui ſcire, aut nunc dicere poſſum.
Summa mali nota eſt. Pennas ſumsêre; 43 tuæque
Conjugis in volucrem niveas 44 abiere columbas. 675
columbæ ſunt dicatæ.

43 Veneris, cujus conjugio ru Anchiſen dignatus es. Nam Veneri
44 Converſæ fuere.

Orionis filiæ pro Thebanis immolatæ, & duo juvenes ex earum favillis. *Fab.* V.

Diſcedentes ab Anio Anchiſes & Æneas; invicem munera dant, & accipiunt. In quibus fuit crater Æneæ datus ab Alcone Lydio cælatus quem Anius à Thyrſe Bœotico acceperat: in quo ſculptæ erant Thebæ, & Orionis filiæ; quæ pro populo Thebano ſe paſſæ erant immolari. Quæ cum aduſtæ eſſent, è rogi favilla duo adoleſcentes increverunt: qui & virginum nomine Coronæ ſunt nominati.

TAlibus atque aliis poſtquam convivia dictis
Implêrunt; mensâ ſomnum petiêre remotâ.
Cumque die ſurgunt: adeuntque oracula Phœbi.
Qui petere antiquam [1] matrem cognataque juſſit
Littora. Proſequitur [2] Rex, & dat munus ituris; 680
Anchiſæ ſceptrum, chlamydem pharetramq; 3 nepoti.
Craterа Æneæ, quem quondam miſerat illi
Hoſpes ab Aöniis Therſes 4 Iſmenius 5 oris.
Miſerat hunc illi Therſes, fabricaverat Alcon
[6] Mylæus; & [7] longo cælaverat argumento. 685
[8] Urbs erat: & ſeptem poſſes oſtendere portas.
Hæ pro nomine erant; &, quæ foret illa, docebant.
Ante urbem exequiæ, tumulique, igneſque, rogique,
[9] Effuſæque comas, & apertæ pectora matres
Significant luctum. Nymphæ quoq; flere videntur; 690
Siccatoſque queri frontes. [10] ſine frondibus arbos
Nuda riget: rodunt arentia ſaxa capellæ.
Ecce facit mediis [11] natas Orione Thebis.
Hanc non [12] fœmineum jugulo dare pectus aperto,
Illam dimiſſo per ſortia vulnera telo, 695
Pro populo cecidiſſe ſuo; pulcriſque per urbem
Funeribus ferri, celebriqûe in parte cremari:
Tam de virgineâ geminos exire favillâ,
Ne genus intereat, juvenes, quos fama Coronas
Nominat, & cineri materno ducere pompam. 700

1 Italiam, unde Dardanus, Trojanæ gentis auctor, in Phrygiam venerat.
2 Anius.
3 Aſcanio.
4 Thebanus ab Iſmenio, Bœotiæ fluvio.
5 Bœotia, cujus pars Aonia.
6 Eſt Mylæ Siciliæ urbs: hinc Mylæus pro Siculo.
7 Prolixâ materiâ.
8 In illo crateræ cælata erat urbs Thebæ.
9 Nam ſeptem portæ, ſignificant eas eſſe Thebas Bœoticas. Thebæ enim Bœotiæ ſeptem portas habuiſſe dicuntur.
10 Diffuſas & ſparſas comas & aperta pectora habentes. 11 Herbæ enim omnes aruerant
12 Filias Orionis. 13 Non timidum, ſed virile, & auctoritatis: omnes enim conſtanti animo, ad Deorum iram placandam, ſe immolari paſſæ ſunt.

Judex Ambracius in ſaxum, & filii Moloſſi in aves. *Fab.* VI, & VII.

Petentes inſulam Cretam & hinc Italiam Æneæ Anckijes, ut aliquando errorem poſitis editus ſ nixe poſſent, multis regionibus tranſitis Ambracia ddeunt, à Diis olim per certamen petitam. In qua Ambracii judicis imaginem in ſaxum conſpicia figuratam. Hinc in Chaoniam, in qua oraculum Jo vis Dodonæi. Ibique aſpiciunt Moloſſi regis filios qui ne flamma conſumerentur, immortalium nutu factum eſt, ut in avium figuras mutarentur.

[1] Hactenus antiquo [2] ſignis fulgentibus ære
ſummus 3 in aurato crater erat [4] aſper acantho.
Nec [5] leviora datis Trojani dona [6] remittunt:
Dantque ſacerdoti cuſtodem thuris [7] acerram;
Dant pateram, claramq; auro gemmiſq; coronam. 70
[8] Inde recordati Teucros à ſanguine Teucri
Ducere principium, Creten tenuêre; locique
Ferre diu nequière [9] Jovem. [10] Centumque relictis
Urbibus, [11] Auſonios optant contingere portus.
Sævit hyems, jactatq; viros: [12] Strophadumq; recepit
Portubus infidis exterruit ales [13] Aello 75
Et jam [14] Dulichios portus, Ithacamque, Samenque,
[15] Neritiaſque domos, regnum fallacis [16] Ulyſſei,
Præter erant vecti: [17] certatam lite Deorum
[18] Ambraciam, verſiq; vident ſub imagine ſaxum 79
Judicis, [19] Actiaco quæ nunc ab Apolline nota eſt;
Vocalemque ſuâ [20] terram Dodonida quercu,
[21] Chaoniaſque ſinus: [22] ubi nati rege Moloſſo
Irrita ſubjectis fugêre incendia pennis.

1 Simulachra hactenus enumerata in antiquo ære ſculpta erant: crateris vero ſummus ora aurato opere prætexebatur, quod acanthum herbam referebat. Summus autem foliis huius herbæ honos acceſſit poſtquam Callimachus Architectus Capita columnarum, quæ ab eo Corinthiæ dictæ ſunt, foliis Acanthi cooperiri voluit.

2 Simulacris.

3 Quia in aurato cratere Acanthus erat inſculptus. 4 Cælatus. Nam vaſa ex ære aſpera ſunt. 5 Minora. 6 Retribuunt. 7 Arculam, in quam thus reponi ſolet, quo Diis ſacrificatur. 8 Hiſce apud Anium peractis, Trojani recordati ſunt Teucros ducere principium à ſanguine Teucri, petunt Cretam, &c. 9 Aere. Sic Hor. Lib. 1. Od. 1. Sub Jove frigido. 10 Relicta Creta, centum urbibus clara. 11 Italos. 12 Strophades inſulæ ſunt in mari Ionio duæ juxta Zacynthum, Σπὸ τῆς στροφῆς, i. à converſione, Zetes & à Calais dictæ: nam illuc uſque Harpyias proſecuti retro rediere. 13 Harpyiarum una, quæ Virgilio Celæno 3 Æn. Hætres eſſe finguntur, Neptuni & Terræ filiæ: Aello, Ocypete & Celæno. 14 Dulichium, Ithaca, Samus, inſulæ ſunt in mari Ionio, quibus imperavit Ulyſſes. 15 Neritus & mons eſt in Ithaca inſula, & urbs. 16 Eſt hic genitivus nominis Ulyſſeus 2. declin. 17 De qua Dii certarunt. 18 Urbem Theſproti Epiri, concilio Deorum claram. 19 Qui apud Actium colebatur. Eſt vero Actium oppidum & promontorium Epiri, ubi Auguſtus prælio navali Antonium & Cleopatram devicit. 20 Et terram Dodonæam, i. e. nemus juxta Dodonam urbem, in Chaonia Epiri regione, in quo duæ columbæ è quercu responſa dabant. Sunt qui ipſas arbores vocales fuiſſe, atque oracula edidiſſe ſcribunt. 21 Chaones populi ſunt Epiri. 22 Significat autem Poëta Moloſſi filios in aves fuiſſe mutatos. Obſcuram eſſe hanc fabulam notant interpretes.

Polyph

Polyphemus Galateæ amore captus, & Acis in fluvium. *Fab.* VIII.

Acis Fauni Simæthidisque Nymphæ filius Galateam Nerei & Doridis filiam cum diligeret, nec minus ipse ab ea peteretur; Cyclops ejus quoque captus amore, dolens copiam ejus nullam sibi fieri (erat enim Galateæ Cyclops feritas invisa) incensus furore, spelunca relicta palam prosiluit: vagatusque per sylvas conspexit Galateam gremio Acidis residentem, avulsumque scopulum Ætnæ in eos ejecit: cujus vi exterrita Galatea subjecto mari mersa est, Acis vero, qui effugere impetum ejus non potuit, obrutus saxo est: cujus cruor numine ejusdem Galateæ in flumen ejusdem nominis sui, quod est in Sicilia, versus est.

PRoxima Phæacum felicibus obsita pomis
Rura petunt, Epiros[2] ab his, [3] regnataq; vati
Buthrotos Phrygio, [4] simulataque Troja tenentur.
nde futurorum certi, qui cuncta fideli
riamedes Helenus monitu prædixerat, intrant
Sicaniam. Tribus hæc excurrit in æquora linguis.[7]
quibus imbriferos 7 obversa Pachynos ad 8 Austros:
Mollibus expositum Zephyris [10] Lilybæon[11] at Arcton
Equoris expertem spectat Boreanque [12] Peloros.
Hanc subeunt Teucri; remis æstuque secundo
ub noctem potiuntur [13] Zancleâ classis arenâ.
[14]Scylla latus dextrum, lævum irriquieta [15] Charybdis
nsultant. Vorat hæc raptas revomitque carinas:
[16] Illa feris atram canibus succingitur alvum;

1 Ænææ navigationem describit Poeta, quo in Siciliam tandem perveniat, ubi Acis juvenis in fluvium sui nominis fuit mutatus. Sunt autem Phæaces populi insulæ Corcyræ, 40 maritis Ascanii clarus.
2 Posthac.
3 Helenus, Priami filius, cui post mortem Pyrrhi ab Oreste cæsi, in conjugium cesserat, una cum regno Epiri, Andromache, quæ fuerat uxor Hectoris, & in Pyrrho capta, & illi in Epiro connubio juncta. 4 Urbs est haud longe à Corcyra distans. 5 Condiderat Helenus in Epiro urbem repræsentatam, & delineatam ad formam antiquæ Trojæ. 6 Siciliam; [pari modo Lucanus quoquo loquutus est lib. 11. de Brundusio, Hic, Italus augustum jam se cogentis in arctum Hesperiæ tenuem producit in æquore linguam.] 7 Ad linguam referetur, non ad Pachynum. 8 Ad meridiem, unde Auster. 9 Molliter ac suaviter flantibus. 10 Urbs est Siciliæ, & promontorium, Occidentem versus, unde flat Zephyrus, spectans. 11. Ad Septentrionem. 12 Pelorus autem dictus est à Peloro classis Hannibalis gubernatore ibi sepulto. 13 Zancle urbs est Siciliæ à Zanclo gigante, vel à Zancle forte dicta. 14 Duæ fuerunt Scyllæ: quarum altera Nisi filia in avem fuit mutata: altera Phorci filia: de qua hic agitur, in monstrum, quod in freto Siculo navigantibus insidiatur, nata est fabula, è saxo, vel scopulo in freto Mamertino inter Siciliam, & Italiam, navigantibus periculosissimo. 15 Hanc Poetæ fabolantur fuisse vetulam furacissimam, quæ cum Herculi boves furata esset, à Jove in fretum projecta in monstrum marinum fuit mutata, quod adhuc pristinam retinet rapiendi naturam: nam illac transeuntes naves ad se rapit, devoratque ac removet. Est vero hic in freto Siculo gurges periculosissimus, Scyllæ appositus. 16 Scylla, n. cujus inguina carnibus cincta. Vide infra Lib. 14. Fab. 1. & quæ nos ib.

Virginis ora gerens: & (si non omnia vates
Ficta reliquerunt) aliquo quoq; tempore virgo.
Hanc multi petiêre proci: quibus illa repulsis
Ad pelagi Nymphas, pelagi gratissima Nymphis,
Ibat: & elusos juvenum narrabat amores.
Quam, dum pectendos præbet [17] Galatea capillos,
Talibus alloquitur repetens suspiria dictis:
Te tamen, ô virgo, genus haud immite virorum
Expetit: utque facis, potes his impunè negare.
At mihi, cui pater est Nereus, quam cærula Doris
Enixa est; quæ sum tu: bâ quoque tuta [18] sororum,
Non nisi per fluctus licuit [19] Cyclopis amorem
Effugere: & lacrymæ vocem impedière loquentis.
Quas ubi [20] marmoreâ deterst pollice [21] virgo,
Et solata [22] Deam est; Refer, ô carissima, dixit,
Neve tui caussam tege (sum tibi fida) doloris.
[23] Nereis [24] his contra [25] rescuta Cratæide natam:
Acis erat Fauno Nymphâque [26] Symæthide cretus,
Magna quidem patrisque sui matrisque voluptas;
Nostra tamen major: nam me sibi junxerat uni
Pulcher: & [27] octonis jterum natalibus actis,
Signârat [28] dubiâ teneras lanugine malas
[29] Hunc [30] ego, me [31] Cyclops [32] nullo cum fine petebat.
[33] Nec, si quæsieris odium Cyclopis, amorne
Acidis in nobis fuerit [34] præsentior, [35] edam.
[36] Par utrimque fuit. Proh! quanta potentia regni
Est, Venus alma, tui! Nempe ille immitis, & ipsis
Horrendus [37] silvis, & visus ab hospite nullo
[38] Impunè, & magni cum Dis contemtor Olympi;
Quid sit amor sentit: nostrique cupidine captus
Uritur; oblitus pecorum antrorumque suorum.
Jamque tibi formæ, jamq; est tibi cura placendi;
Jam rigidos pectis [39] rastris, Polypheme, capillos:
Jam libet hirsutam tibi falce recidere barbam:
[40] Et spectare feros in aquâ, & [41] componere vultus.
Cædis amor, feritasque, sitisq; immensa cruoris
Cessant, & tutæ veniunt abeuntque carinæ
[42] Telemus interea Siculam delatus ad Ætnen

17 Nerei & Doridis fuit filia, quæ amore Acidis capta Polyphemum Cyclopem se amantem fugiebat. Sed cum Cyclops eam in gremio Acidis residentem deprehendisset, irâ correptus ingens saxum in illos conjecit, quo Acis obrutus (nam Galatea aufugerat) in fluvium sui nominis fuit mutatus.
18 Nympharum marinarum, quæ Nereides dictæ; quarum omnium mater Doris.
19 Polyphemi.
20 Candidis digitis.
21 Scylla.
22 Galateam.
23 Galatea Nerei filia.
24 Sc. verbis.
25 Respondit Scyllæ. Phorci & Cratæidis filiæ.
26 Erat Symæthus siciliæ fluvius, cujus filia peperit Acidem Galateæ adamatum. 27 Sedecim annos natum Acim fuisse significat. 28 Adeo tenui, ut vix videretur, & in dubio esset utrum pubescere cœpisset Acis. 29 Acidem. 30 Petebam. 31 Polyphemus. 32 Sine fine, i. vehementer. 33 Utrum majori odio Cyclopem, an amore Acidem prosequeretur, ignorat. 34 Major, vehementior. 35 Nec edere, [aut dicere] possim. 36 Æquale utrumque fuit, & odium, quo Cyclopem, & amor, quo Acidem prosequebatur Galatea. 37 Feris. Metonymia. 38 Sine pœna. Omnes enim ad se venientes interficiebat Polyphemus. 39 Pulchra emphasis, qua crassitudo Polyphemi & ruditas innuitur. 40 Hoc est quod mox dicit: Liquidæque in imagine vidi Nuper aquæ. 41 Gratos efficere vultus & jucundos ut amicæ possit placere. 42 Eurymi filius, inter Cyclopas vates fuit egregius, qui Polyphemo prædixit omnia, quæcunque ab Ulysse passus est.

lemus Eurymides, [43] quem nulla fefellerat ales,
rribilem Polyphemon adit. Lumenque quod unum
onte geris mediâ, rapiet tibi, dixit, Ulysses.
lit &, O vatum ſtolidiſſime, falleris, inquit: 775
Altera jam rapuit. [45] Sic fruſtra vera monentem
ern't, & aut gradiens ingenti littora paſſu
Degravat; aut feſſus ſub opaca revertitur antra.
Prominet in pontum [48] cuneatus acumine longo
bllis: [49] utrumq; latus circumfluit æquoris unda. 780
Huc ferus aſcendit Cyclops; [51] medioſq; reſedit.
Lanigeræ pecudes nullo ducente ſecutæ;
Cui poſtquam pinus, baculi quæ præbuit uſum,
nte pedes poſita eſt, antennis apta ferendis;
mtaq; arundinibus compacta eſt fiſtula centum; 785
ſonuerunt toti [54] paſtonia ſibila montes:
ſenſerunt undæ. Latitans ego rupe, meique
tidis in gremio reſidens, procul auribus [55] hauſi
alia dicta meis, auditaque mente [56] notavi.
Candidior [57] nivei folio Galatea, [59] liguſtri; 790
oridior pratis; longâ [60] procerior [61] alno;
lendidior vitro; tenero laſcivior hædo;
Lævior aſſiduo detritis æquore conchis:
ibus hiberais, æſtivâ gratior umbrâ;
obilior pomis; platan' conſpectior altâ; 795
cidior glacie; maturâ dulcior uvâ;
ollior & cygni plumis, & lacte coacto;
, ſi non fugias, riguo formoſior horto,
Sævior indomitis eadem Galatea juvencis,
rior annoſâ quercu; fallacior undis; 800
atior & ſalicis virgis, & vitibus albis;
is immobilior ſcopulis; violentior amne;
odato pavone ſuperbior; acrior igni;
perior [64] tribulis; fœtâ [65] truculentior [66] urſâ;
rdior æquoribus; [67] calcato immitior hydro: 805
quod præcipuè vellem tibi [68] demere poſſem,
on tantùm cervo claris latratibus acto,
erùm etiàm ventis volucrique [69] fugacior aurâ.
, benè [70] ſi nôris, pigeat fugiſſe: moraſque
ſa tuas damnes: & me retinere [71] labores. 810

43 Auguriorum peritiſſimum Telemum fuiſſe oſtendit: nam ex avium volatu augurabantur vates.
44 Galatea. Ad id autem alludit, quod cæci finguntur eſſe amantes.
45 Hujuſmodi dictis.
46 Deprimit.
47 Topographia. Deſcribit poeta promontorium, in quod ſe Polyphemus recepit.
48 Factus in formam cunei longi.
49 Et dextrum & ſiniſtrum.
50 Illuc. in illum collem.
51 In medio.
52 Pecora & oves.
53 Per emphaſin, quantus fuerit Polyphemus. Poeta oſtendit, pinum pro baculo ei geſtandam attribuens, ex qua malus navis commodè fieri potuiſſet.
54 Paſtorales cantus.
55 Audivi.
56 Memoriæ mandavi.
57 Cantilena Cyclopis, laudes Galateæ

rinens, hic deſcribitur. 58 Candidi. 59 Liguſtrum genus eſt virgultorum, res habens candidiſſimos, quibus arefactis, fructum emittit ſubnigrum: ſed rurum hic accipio. Hoc igitur loco debemus nivei liguſtri ad florum candorem referre. 60 Longior atque rectior. 61 Arbore in ripis fluminum in magnam altitudinem creſcente. 62 Lævigatior. 63 Hactenus Galateæ virtutes erunt enumeratæ, nunc vitia referuntur. 64 Herbâ ſpinoſâ ſegetibus inimici. 65 Crudelior. 66 Urſâ, quæ nuper peperit. 67 Preſſo ſerpente, qui calcatus maximè ſævire ſolet. 68 Eripere. 69 Velocior ad fugiendum. 70 Scias. Enumerat autem Polyphemus omnia, quæcunque ſibi adſunt, bona, ut Galatæam in ſuum pelliciat amorem. 71 Studeas, ac nitaris.

Sunt mihi pars montis vivo [72] pendentia ſaxo
Antra; quibus nec Sol medio ſentitur in æſtu,
Nec ſentitur hyems: ſunt poma [73] gravantia ramos,
Sunt [74] auro ſimiles longis in vitibus uvæ:
Sunt & purpureæ tibi & has ſervamus, & illas.
Ipſa tuis manibus ſilveſtri nata ſub umbrâ
[75] Mollia fraga [76] leges: ipſa [77] autumnalia [78] corna,
Prunaque, non ſolum nigro liventia ſucco,
Verùm etiam [79] generoſa, [80] novaſq; imitantia cerâ.
Nec tibi caſtaneæ, me conjuge, nec tibi deerunt
[81] Arbutei fœtus. Omnis tibi [82] ſerviet arbos.
[83] Hoc pecus omne meum eſt. Multæ quoq; vallibus errant,
Multas ſilva tegit: multæ ſtabulantur in antris.
Nec, ſi fortè roges, poſſim tibi dicere, quot ſint.
Pauperis eſt numerare pecus. De laudibus harum
Nil mihi credideris: præſens potes ipſa videre,
Ut vix ſuſtineant [85] diſtentum cruribus uber.
[86] Sunt fœtura minor tepidis in ovilibus agni:
Sunt quoque par ætas aliis in ovilibus hœdi.
Lac mihi ſemper adeſt niveum. Pars inde bibenda
Servatur: partem liquefacta [87] coagula [88] durant.
Nec tibi deliciæ [89] faciles, [90] vulgataque tantùm
Munera contingent, damæ leporeſque, capræque,
Parvæ columbarum, demtuſve cacumine nidus:
[91] Inveni geminos, qui tecum ludere poſſint,
Inter ſe [92] ſimiles, vix ut dignoſcere poſſis,
Villoſæ catulos in ſummis montibus urſæ.
Inveni! & dixi, [93] Dominæ ſervabimus iſtos.
Jam modò cæruleo nitidum caput [94] exſere ponto,
Jam Galatea veni: nec munera deſpice noſtra.
[95] Certè ego me novi, liquidæque in imagine vidi.
Nuper aquæ: placuitque mihi mea forma videnti.
Adſpice, ſim quantus. Non eſt hoc corpore major
Jupiter in cœlo: nam vos narrare ſoletis
Neſcio quem regnare Jovem. Coma plurima torvos
Prominet in vultus: humeroſque, ut lucus, obumbrat.
Nec, mihi quod [96] rigidis horrent denſiſſima ſetis
Corpora, turpe puta. [97] Turpis ſine frondibus arbor,
Turpis equus, niſi colla jubæ flaventia velent.

72 Suſpenſa & altæ ſpelunceæ.
73 Deprimentia.
74 Flavæ, bene maturæ.
75 Matura.
76 Colliges.
77 Autumni tempore matureſcentia.
78 Baccæ ſunt rubicundæ, in medio nucleum duriſſimum habentes: unde Virg. dixit, Lapidoſaque corna.
79 Aurei & croci coloris ſimiſſima.
80 Noviſque ceris ſimilia.
81 Arbuti fructus. Eſt autem arbutus humilis arbor poma ferens rubicunda.
82 Erit tibi uſui.
83 Hæ omnes meæ ſunt oves.
84 Paſcuntur.
85 Plena ubera. Significat autem greſſum ovium magnitudine uberum impediri.
86 Sc. mihi.
87 Coagulum (a cogendo) dicitur illud, quo ad denſandum lac utimur. 88 Condenſant in caſeum. Quæ facile haberi poſſunt. 90 Vulgaria dona quales ſunt damæ, leporeſ, præ, columbæ. 91 Hæc ſunt ſcilicet illa munera, quæ non eſſe vulgaria phemus ait. 92 Sc. ita, ſive adeo. 93 Amicæ. Amatores enim amicas lare dominas ſolent. Tibull. Quam juvat immites ventos audire cubantem, dominam tenero continuiſſe ſinu. 94 Emitte. 95 Se quoque formoſum colligit Polyphemus. 96 Dura corpora denſiſſimis ſetis horrent. Colligit tem multis ſimilibus Polyphemus pilos & ſetas potius decori, quam deſ eſſe. 97 Alibi: Turpe pecus mutilum, turpis ſine gramine campus: Et fronde frutex, & ſine crine caput.

uma tegit volucres; ovibus sua lana decori est: 850
arba viros, hirtæque decent in corpore setæ.
Unum est in mediâ lumen mihi fronte, sed [99] instar
gentis clypei, [100] Quid non hæc omnia magno
ol videt è cœlo? Soli tamen unicus oris.
lde, quod in [101] vestro genitor [102] meus æquore regnat.
unc tibi do socerum. Tantum miserere, precesq: 856
pplicis exaudi. [103] Tibi enim succumbimus uni.
uiq; Jovē, & cœlos, [104] sperno, & penetrabile fulmen,
[5] Nerei, te vereor: tua fulmine sævior ira est.
q; ego [106] contemtus essem patientior [106] hujus 860
fugeres omnes Sed cur, Cyclope repulso,
in amas, præferque meis amplexibus Acin?
e tamen [107] placeatque sibi, placearq; licebit.
od nollem, Galatea, tibi. Modo [108] copia detur,
[9] Sentiet esse mihi tanto pro corpore vires. 865
cera viva [110] trahar: [111] divulsaq; membra per agros,
rque tuas spargam [112] (sic se tibi misceat) undas.
Uror enim; [114] læsusq; exæstuat [115] acriùs ignis:
mque suis videor translatam [116] viribus [117] Ætnam
ore ferre meo: Nec tu, Galatea, [118] moveris. 870
lla nequicquam questus (nam cuncta videbam)
git: & ut taurus vaccâ furibundus ademtâ
re nequit; silvâque & notis saltibus errat.
m ferus [119] ignarus, nec quicquam tale timentes,
videt, atq; Acin: Videoque, exclamat, & illa 875
ima sit, faciam, [120] Veneri concordia vestræ;
traque vox, quantam Cyclops iratus habere
uit, illa fuit. Clamore perhorruit Ætne.
ego vicino pavefacta sub æquore mergor.
ga fugæ dederat conversa [121] Symæthius heros: 880
fer opem Galatêa precor, mihi: ferte parentes:
erat: & [122] vestris periturum admittite regnis.
quitur Cyclops: partemque é monte revulsum
tit; & extremus [123] quamvis pervênit ad illum
alus é saxo, totum tamen [124] obruit Acin. 885
os, quod fieri solum [125] per fata licebat,
imus; ut vires adsumeret Acis [126] avitas.
iceus de mole cruor manabat: & intra
poris exiguum rubor evanescere cœpit:
ue color primo turbati fluminis imbre:

99 Objectioni, quæ fieri posset, Polyphemus occurrit, fatenturque se unum tantum oculum habere, sed tam magnum; ut pro duobus esse possit.
99 Ad magnitudinem & similitudinem magni scuti.
100 Exemplo Solis Polyphemus ostendit unicum oculum sibi ornamento esse; cum Sol, qui omnia videt, uno tantum oculo conspectus.
101 Mari, ubi vos viviris, ô Nereides.
102 Neptunus.
103 Subjicimus nos tibi soli.
104 Contemno.
105 Galatea Nerei filia.
106 Quo me sperris.
107 Pulcher sibi videatur.
108 Ipsum comprehendere possim.
109 Cognoscet me pro censura tanti corporis vires habere.
110 Extrahar.
111 Discerpar.
112 Si rerum concumbar.
113 Crucior.

Offensus amor. 115 Vehementius. 116 Ignibus. Vires etiam Ætnæ ... sa sunt assiduæ. 117 Siciliæ montem, de quo vide supra Lib. 2. vers. 220. ... 5. vers. 235. 118 Commoveris ad misericordiam, ut mihi moreri ge... 119 Nescios nos videri. 120 Voluptari, amori. 121 Acis, filius Sym... Symæthidis. 122 In vestra aquarum regna. 123 Quamvis ultimæ vis ... li. Hinc colligitur quantum fuerit illud saxum, quod in Acin Polyphemus ... cit 124 Texit. 125 Fatis permittentibus. 126 Simæthi fluvii, n. ut ut ... am mutaretur. Est vero Symæthus fluvius rapidissimus.

Furgaturq; morâ. Tum [127] moles jacta dehiſcit:
Vivaque per rimas, [128] proceraq; ſurgit arundo:
Oſque cavum ſaxi ſonat exſultantibus undis:
Miraque res; Subitò mediâ tenus exſtitit alvo
[129] Incinctus juvenis flexis nova [130] cornua cannis,
Qui, niſi quòd major, quòd toto [131] cærulus ore eſt,
Acis erat. Sed ſic quoque erat tamen Acis in amnem
Verſus: & [132] antiquum tenuerunt flumina nomen.

127 Rupes percuſſa aperitur.
128 Recta & longa.
129 Cincta autem cornua cannis ideireo habere fingunturquod ferè in ripis fluminum arundines naſcantur. 130 Ripas. Fluviorum autem Dii cornua habere, & bobus vel taris ſimiles aliquando finguntur, propter ſtrepitum, & circumflexiones, quæ cornua vocant. 131 Niger. 132 Acis enim fluvius ille fuit appellatus, quod ſit ſimilis *aciei*, i.e. cuſpidi ſagittæ.

Glaucus in Deum marinum. *Fab.* IX.

Glaucus Anthedonis filius, piſcator, cùm ſpecioſos pisces cepiſſet, & eos vellet recentiſſimos in urbem ferre, in opaco loco proximo mari eos, dum requieſceret, ac retia ſiccarentur, ſub recentiſſimam herbam expoſuit. At illi vigore ejus, ſuccoque contacti, reparato ſpiritu quem amiſerant, merſerunt ſe in profundum. Glaucus vero experrectus existimans vim quandam divinitatis eſſe in herba, ipſe quoque jejunium polluit, alienatuſque mente exiliit ſe præcipitavit in pelagus: ſed inter Deos marinos receptus: qui ut Scyllam Phorci, & Nymphæ Crataïdis filiam eodem mari verſantem conſpexit, pulchritudine ejus acceſſus fugientem proſecutus eſt.

DEſierat Galatea loqui: cœtuque [1] ſoluto
Diſcedunt: placidiſq; natant Nereides undis.
[2] Scylla redit: (neq; enim medio ſe credere ponto
Audet) & aut [3] biculâ ſine veſtibus errat arenâ;
Aut ſi laſſata eſt, [4] ſeductos nacta receſſus
Gurgitis, inclusâ ſua membra refrigerat undâ.
Ecce freturn findens alti [5] novus incola ponti,
Nuper in [6] Euboica verſis [7] Anthedone membris,
Glaucus adeſt: viſæque cupidine [8] virginis hæret:
Et, quæcunque putat fugientem poſſe [9] morari,
Verba refert: Fugit illa tamen: velocique timore
Pervenit in [10] ſummum poſiti prope littora montis.
Ante freturn eſt ingens apicem collectus in [11] unum
Longa ſine arboribus [12] convexus ad æquora ver
Conſtitit hic: & tuta loco, monſtrumne, Deuſne
Ille ſit ignorans, admiraturque colorem
Cæſariemq; humeros ſubjectaq terga tegentem,

1 Dimiſſo cœtu Nereidum, i.e. Nympharum marinarum.
2 Ad littus revertitur è mari.
3 Quæ facilè aquam ſorbet.
4 Secretos ſinus.
5 Nuper in Deum marinum verſus.
6 Quia Euboea Bœotiæ adjacet.
7 Urbi Bœotiæ.
8 Scyllæ.
9 Remorari, ſe timere.
10 Summitatem & cacumen, 11 In unum cacumen. 12 Devexus, inclinatus. 13 In mare verſus.

Ultimaque excipiat quod [15] tortilis inguina piſcis.
Senſit & innitens, quæ ſtabat proxima [16] moli.
n ego [18] prodigium, non ſum fera bellua, virgo; [teus
m' [19] Deus, inquit, aquæ; nec [20] majus in æquora [21] Pro-
habet, aut [21] Triton, [21] Athantiadeſq; Palæmon.
te tamen mortalis eram: ſed ſcilicet altis
Deditus æquoribus, jam tum exercebar in illis.
Nam modò 24 ducebam ducentia retia piſces;
nc in mole ſedens moderabar arundine [25] linum.
Sunt viridi prato confinia littora, quorum
era pars undis, pars altera cingitur herbis:
as neque cornigeræ [27] morſu læſere juvencæ,
c placidæ carpſiſtis oves, hirtæve capellæ.
n apis inde tulit collectos ſedula flores,
o data ſunt capiti [28] genialia ſerta: nec unquam
ciferæ fecuere manus. Ego primus in illo
Celpite conſedi, dum [30] lina madentia ſicco,
que [31] recenſerem [32] captivos ordine piſces;
Inſuper expoſui, quos aut in retia caſus,
t ſua credulitas in aduncos 34 egerat hamos.
Res ſimilis fictæ: [36] (ſed quid mihi fingere prodeſt?)
Gramine contacto cæpit [38] mea præda [39] moveri,
mutare latus, terraque, ut in æquore, [40] niti.
mque moror, mirorq; ſimul, fugit omnis in undas
rba ſuas: dominumque novum, littuſq; relinquunt.
ſtupui: dubiuſque diu, quæ cauſſa, requiro: 940
m Deus hoc aliquis, num ſuccus fecerit herbæ.
æ tamen, [41] has, inquam, [42] vires habet herba? ma-
bula decerpſi, decerptaq; dente momordi. [nuque
x bene combiberant ignotos guttura ſuccos: 945
m ſubitò [43] trepidare intus præcordia ſenſi;
Alteriuſque rapi naturæ 44 pectus amore.
s potui [45] reſtare loco: Repetendaq; nunquam
rra, vale, dixi: corpuſque ſub æquore merſi.
maris exceptum [46] ſocio dignantur honore: 950
que mihi quæcunq; 47 feram mortalia 48 demant,
canum Tethynq; rogant. Ego 49 luſtror ab illis:
purgante [50] nefas noviés mihi carmine dicto,
ctora fluminibus jubeor [51] ſupponere centum.
c mora: diverſis lapſi de fontibus amnes, 955

14 Ultimam inguinum partem.
15 Qui ſe facile torquet.
16 Animadvertit Glaucus eam mirari, & dubitare, utrum Deus, an monſtrum eſſet.
17 Rupi vel ſaxo.
18 Monſtrum.
19 Deus marinus.
20 Majorem potentiam.
21 De Proteo ne Tritone vide quæ diximus ad verſ. 8 & 9. Lib. 2. Et de Athamantis filio in Deum marinum verſo lege Fab. 13. Lib. 4.
22 Piſcandi in alto mari ſtudioſus.
23 Nam interdum retibus, interdum hamis piſces capiebam.
24 Trahebam.
25 Hami lineam.
26 Topographia & loci deſcriptio.
27 Depascere.
28 Coronas genio ac voluptati convenientes.
29 Herba ſo[illegible] trore. Ceſpes.

m dicitur terra cum propria herba avulſa. 30 Retia madefacta. Metonymia. Dinumerarem. 32 Captos. 33 Deſuper ſuperne. 34 Impulerat. 35 Se videntur. Q.d. Nullam habeo cauſ[illegible]m, cur fingere debeam. 37. Herbâ. 38 Capti ces jamque mortui. 39 Frequenter moveri. 40 Salire. Salientes enim niti ent, ut longiores faciant ſaltus. 41 Tantam vim, ut mortuos piſces vivos cere poſſit. 42 Salire, moveri. 43 Æquoris ac piſcis. 44 Animum teneri. Reſiſtere amori & cupiditati, alterius naturæ. 46 Nam me quoque in ſum merum admiſerunt. 47 Habeam. 48 Auferant. 49 Purgor. 50 Sordes v rum ex anteacta vita mortali contractas, i.e. impietatem, humanamque in tatem. 51 ſubjicere.

Tota-

Totaque vertuntur ſupra caput æquora noſtrum.
53 [Hactenus acta tibi poſſum memoranda referre:
Hactenus & memini: nec mens mea cætera ſenſit,]
Quæ poſtquam rediit; alium me corpore toto
Ac fueram nuper, nec eundem mente 54 recepi.
Hanc ego tum primum 55 viridem ferrugine barbam,
Cæſariemque meam, quam longa per æquora 56 verro,
Ingenteſque humeros, & cærula brachia vidi,
57 Cruraque 58 pinnigero curvata noviſſima piſce.
Quid tamen hæc ſpecies, quid Dîs placuiſſe marinis,
Quid juvat eſſe Deum, ſi tu non 59 tangeris iſtis?
Talia dicentem, dicturum plura reliquit
Scylla Deum. 60 Furit ille, irritatuſq; repulsâ
61 Prodigioſa petit Titanidos atria 62 Circes.

53 [Hos duos versus ut frigido: & jejunos ablegandos esse contendit Heinsius. Et pro quo postquam in versu sequenti reponendum esse credit. Utque animus: Postquam à Glossatore quodam inepto interpolatum affirmat, ut Tò Utque explicaret.] 54 Percepi. 55 Dii marini à colore maris cærulei finguntur. Sæpe supra. 56 Traho. 57 Et crura mea in piscis caudam transmutata. 58 In piscem pinnas habentem. 59 Moveris. 60 In furorem stimulatur. 61 Ædes monstrorum plenas. 62 Circes Solis filiæ, quæ potentibus herbis (ut Virgil. in init lib. 7. Æneid.) hominibus solebat induere vultus, ac terga ferarum. Vide vers. 10. Libri sequentis.

P. OVID

P. Ovidii Nasonis METAMORPHOSEΩN LIBER XIV.

Scyllæ inguina in canes. *Fab.* I.

Glaucus Anthedonius supradictus Scyllam circa Siciliam conspicatus dum adamasset, & quia nollet sequi appetentem, venit ad Circen, obsecrans, ut amanti succurreret : quem illa ipsius non levi cupiditate capta nequiit à proposito retardare. Ubi autem scivit quæ esset quæ sibi præferretur (instructa enim Hecates carminibus venit in locum in quo Scylla ablui consuevisset) venenis eam imbuit, quibus illa tenus pube canibus est efferata, ut amantibus odio ac timori esset. Quod ob factum, illa postea in Ulyssem amatum ab ea exercuit sævitiam. Quod Glaucus factum hoc à Circe dolenter tulit.

[1]Amque [2]Gigantæis injectam faucibus Ætnen,
[2]Arvaq; Cyclopum, 3 quid raſtra, quid uſus aratri
[3]ſoſa, nec quicquam junctis debentia bubus,
[4]querat [5]Bubolcus [6] tumidarum cultor aquarum :
[4]querat & [7] Zancleen, adverſaque mœnia [8] Rhegi, 5
Navifragumq; fretum. [10]geminoquod littore [11] preſſum
[9] Auſoniæ Siculæque tenet confinia terræ

1 Capitibus gigantum qui op preſſi Ætnâ dicuntur. Diximus aliquoties ſupra de Ætna Siciliæ monte incendia eructante, cui

[2]ntæ ſinguot Typhœa, Enceladum, alioſque gigantes à Jove ſubjectos. 2 Ar-[2] Sicula, prope tres Cyclopum ſcopulos quos hodie Faraghioni appellant. [4]k. ſint. 4 Ararata. 5 Glaucus, natus Anthedone, urbe Bœotiæ, contra Eu-[6]um. 6 Maris. 7 Hodie Meſſanam Siciliæ urbem, in penitiſſimo Pelori ſi-[8] 8 Rhegium Ἀπὸ τῦ ῥήγνυθαι, i. ab abrumpendo, quod eo in loco Si-[9]ia ab Italia fuerit abrupta. 9 In quo ſunt naufragia, quippe periculoſo [10]uhis. Scylla & Charybdis. 10 Duobus littoribus, Italico & Siculo. 11 An-[12]um. 12 Pretotenim Sicilia ab Italia diſtermiatur.

Iadè

Indè, manu magnâ 13 Tyrrhena per æquora lapsus
14 Herbiferos adiit colles, atque atria Glaucus
Sole satæ Circes, variarum plena ferarum
Quam 15 simul aspexit; dicta acceptâque salute,
Diva, Dei miserere, precor: nam sola 16 levare
Tu potes hunc, dixit, (videar 17 modo dignus,) amorem.
Quanta sit herbarum, 18 Titani, potentia nulli
Quàm mihi 19 cognitius, 20 qui sum mutatus ab illis?
Neve mei non nota tibi sit caussa 21 furoris;
Littore in Italico Messenia mœnia 22 contra
Scylla mihi visa est. 23 Pudor est, promissa, precesque
Blanditiasque meas, contemtaque verba referre.
At tu, sive aliquid 24 regni est in carmine; carmen
Ore move sacro: sive 25 expugnacior herba est;
Utere tentatis operosæ viribus herbæ.
Nec medeare mihi, saneque hæc vulnera mando:
26 Fineque nil opus est. 27 Partem ferat illa caloris,
At Circe (neq; enim 28 flammis habet aptius ulla
Talibus ingenium; seu caussa est hujus 29 in ipsa;
Seu Venus indicio tacit hoc offensa 30 paterno)
Talia verba refert: 31 Melius sequerere volentem,
Optantemque eadem, 32 pariliq; cupidine captam.
Dignus eras: 33 ultro poteras certeque rogari:
Et, si spem dederis, 34 mihi crede, rogaberis ultro.
Nec dubites, 35 absitque tuæ fiducia formæ.
En ego, cùm Dea sim, nitidi cum filia Solis,
Carmine cùm tantum, tantùm cum gramine possim;
Ut tua sim, 36 voveo. 37 Spernentem sperne: 38 sequeri
Redde vices: 39 unoque duas ulciscere facto.
Talia tentanti, 40 Prius, inquit, in æquore 41 fronde
Glaucus, & in summis nascentur montibus 42 algæ,
43 Solspite quàm Scyllâ nostri mutentur amores.
Indignata 44 Dea est: & lædere quatenus 45 ipsum
Non poterat, nec vellet 46 amans; irascitur 47 illi,
Quæ sibi prælata est: Veneriscque offensa repulsæ,
Protinus horrendis 48 infamia pabula succis

13 Ita dicta à Tyrrhenia regione Italiæ.
14 Circæum significat, in quo monte, Circe dicitur habitasse, quæ homines carminibus sucisque herbarum in feras mutabat.
15 Simulac, postquam.
16 Levè facere.
17 Dummodo.
18 O Circe, filia Solis, qui è Titanum familia.
19 Notius.
20 Quia ab illis sum conversus ex homine in Deum marinum.
21 Amoris tam vehementis.
22 E regione Messeniæ urbis, olim Zancle appellata, cui è regione Rhegium in Italia.
23 Pudet me tibi narrare: blanditiis enim usus erat Glaucus Deo non convenientibus
24 Aliqua potentia.
25 Potentior ad expugnandum & vincendum.
26 Quia nihil opus est fine. i. e. nolo ut amori meo finis imponatur. 27 Scylla quoque amore capiatur. 28 Ejusmodi amoribus concilliandis. 29 In ipsius voluntate ad amores, libidinemque pronâ. 30 Solis. Q. d. Seu Venus ulta indicium Iis (qui Martis adulterium ad Vulcanum detulit) Solis progenien turpissimo contaminat. 31 Rectius faceres, si amares quandam reclamantem. Interim tacitè admonet Circe Glaucum, ut Scyllæ valedicat & se amet. Melius ait; ut tua sim voveo. 32 Pari amore. 33 Sponte ob pulchritudinem tuam poteras ac debebas à Scylla rogari. 34 A me. 35 Tuæ pulchritudini fide. 36 Votis expro. 37 Scyllam. 38 Redama me ultro te rogantem. 39 Ei me, quæ tibi ea, quæ rogasti, concedere nolo. & Scyllam, quæ te aspernata. 40 Ante rerum natura mutabitur, quàm ego ab amanda Scylla sistam. Ita prope Virg. Eclog. 1. Ante leves ergo pascentur in æthere cervi. Et freta destituent nudos in littore pisces. 41 Arbores. Pars pro toto. Herbæ mari propriæ 43 Incolumi & vivo. 44 Circe. 45 Glaucum; enim erat. 46 Quia amabat eum. 47 Scyllæ. 48 Infames herbas pro nocumenta.

Con

terit: & tritis [49] Hecateïa carmina miſcet:
Cæruleaque induitur velamina: perq; ferarum
hen adulantum mediâ [51] procedit ab aula:
poſitumque petens contra Zancleïa ſaxa
Rhegion ingreditur, ferventes æſtibus undas:
ubibus, ut ſolidâ; [53] ponit veſtigia, ripâ;
ummaq; decurrit pedibus ſuper æquora ſiccis.
arvus erat gurges curvos ſinuatus in arcus,
ta quies Scyllæ: quò ſe referebat ab æſtu
aris & cœli, [56] medio cum plurimus [57] orbe
erat, & minimas à vertice fecerat umbras:
c Dea [58] prævitiat; [59] portentiferiſq; venenis
nquinat. Huic [61] fuſos latices radice nocenti
rgit: & obſcurum verborum ambage novorum
novies carmen [62] magico demurmurat ore.
lla venit; mediâque tenus deſcenderat alvo;
n ſua [63] fœdari latrantibus inguina monſtris
icit: ac primò non credens corporis illas
ſui partes, refugitque, [64] abigitque, timetque
[65] proterva canum. Sed quos fugit, attrahit unà,
[66] corpus quærens femorum crurumque, pedumque,
Cerbereos rictus pro partibus invenit illis.
que canum rabies: ſubjectaq; terga ferarum
nguinibus truncis [69] uteroq; exſtante [70] cohærent.

49 Incantationes à matre Hecate edoctas & acceptas.
50 Cæruleas veſtes & nigras.
51 Exceſſit.
52 Reſpondet Rhegium è regione urbi Meſſanæ, olim Zancle appellatæ. Vide ſupra verſ. 5. & 17.
53 Ingreditur.
54 Arribus magicis inſtructa tranſgreditur fretum ſiccis pedibus.
55 Gurgitem deſcribit, in quo ſe lavare ſolebat Scylla, Glauci amica.
56 Periphraſis eſt meridiei,
57 Medio cœlo.

Ante inficit, præcorrumpit. 59 Portenta ac monſtra facientibus. 60 Inficit, ominat. 61 Succos ex herbis noxiis expreſſos. 62 Pro magicum carmen. Deturpari. 64 Et depellit manibus. 65 Improba, rabida. 66 Carnem ac tum femorum, crurumque, &c. 67 Ora canum terribilium inſtar Cerberi rucis. 68 Mutilatis: nam inguina in canes fuerant converſa. 69 Eminente re. 70 Corporis Scyllæ infiguntur: adeo ut præter ora canum extrinſecus lappareret: omne quod reſtabat, in corpore Scyllæ eſſet occultatum.

Scylla in ſaxum. *Fab.* II.

Scylla eandem Scyllam transformatam eſſe in ſaxum, Æneæ naviganti in Italiam nocere poſſet.

Levit amans Glaucus, nimiumq; hoſtiliter uſæ
Viribus herbarum fugit connubia Circes.
Scylla loco manſit; cumq; eſt data copia primùm,
Circes odium ſociis ſpoliavit Ulyſſen.
Hoc eadem [5] Teucras [6] fuerat merſura carinas;
prius in ſcopulum, qui nunc quoq; ſaxeus exſtat,
Transformata foret. Scopulum quoq; navita vitat.

1 Amans ſevit Scyllæ fatum.
2 In eodem gurgite remanſit.
3 Sciebat enim Ulyſſem à Circe amari. Muſ-

autem è ſociis in freto Siculo amiſit Ulyſſes. 4 Scylla, ne Æneæ, in Italiam naviganti, perinde noceret atque Ulyſſis ſociis, in ſaxum mutata eſt, quod omnium à nautis vitatur. 5 Naves Trojanorum, qui à Teucro orti ſunt. 6 Submerſiſſet, niſi, quo tempore illac tranſivit Æneas, in ſcopulum jam mutata fuiſſet.

Cerco-

Cecropes in simias. *Fab.* III.

Cercopes propter fraudem, sceluſque; quia benis ſe per inſidiatores fuerunt, exoſus eſt Jupiter: cùm vellet eos convenientem animo figuram hab in ſimias converſi ſunt. Itaque de earum nom (nam Græcis pithecos ſimia dicitur) inſulas, hi incoluerant, Pithecuſas vocavit.

[1] Hunc ubi Trojanæ remis [2] avidamq, Charybdin
Evicêre rates; cùm jam prope littus adeſſent
Auſonium, Libycas vento referuntur ad oras.
Excipit Ænean illic animoque domoque,
[3] Non bene diſcidium [4] Phrygii latura mariti,
[4] Sidonis: [6] inque pyrâ ſacri ſub imagine factâ
Incubuit ferro: deceptaque decipit omnes.
Rurſus [7] arenoſæ fugiens nova mœnia terræ,
Ad [8] ſedemq; Erycis, [9] fidumq; relatus Aceſten,
Sacrificat; tumulumque ſui [10] genitoris honorat.
Quaſque rates [11] Iris Junonia pœne cremârat,
Solvit: & [12] Hippotadæ regnum, terrâſque calentes
Sulphure fumantes, [13] Acheloiadumque relinquit
Sirenum ſcopulos. [14] Orbataque prælide pinu
[15] Inarimen, [16] Prochytenque [17] legit, ſterilique; locatam
Colle [18] Pithecuſas, habitantum nomine dictas.
Quippe Deûm genitor fraudem, & perjuria quondam
Cercopum exoſus, gentiſque admiſſa doloſæ:
In deforme viros animal mutavit: ut idem
Diſſimiles homini poſſent, ſimileſque videri.
Membraque contraxit: nareſque à fronte reſimas
Contudit, & rugis peraravit anilibus ora.
Totaque velatos flaventi corpora villo
Miſit in has ſedes: nec non prius abſtulit uſum
Verborum, & natæ dira in perjuria linguæ.
[19] Poſſe queri tantùm rauco ſtridore reliquit.

1 Errores Æneæ breviter deſcribit Poeta.
2 Quæ devorat naves atque evomit. Vide quæ nos ad Lib. 13. v. 731.
3 Acerbè, ægrè latura: nam ſe ipſam interfecit, Virg. 4. Æneid.
4 Æneæ Trojani.
5 Dido Sidonia relicta ab Æneâ, quem ſibi ut maritum copularat.
6 De hoc 4 Faſt. Arſerat Æneæ Dido miſerabilisque, Arſerat extructis in ſua fata rogis.
Compoſituſque cinis, tumulique in marmore carmen, Hoc breve, quod mo-riens ipſa reliquit, erat.
Præbuit Æneas & mortis cauſam & enſem: Ipſa ſuâ Dido concidit uſa manu. Vide Juſtin.
7 Carthaginis.
8 Siciliam. Fuit vero Eryx Buta & Veneris filius, qui ab Hercule occiſus, in monte, in quo Veneri matri templum condiderat, ſepultus. Mons ipſe Eryx, & Venus inde Erycina vocatur.
9 Vide Virg. 5. Æn.
Anchiſæ.
11 A Junone emiſſa.
12 Æolias inſulas. Nam Æolus Jovis fuit ex Aceſta Hippotæ Trojani filia.
13 Sirenum, Achelei filiarum. Sirenes Achelei filiæ ex Calliope, vel, ut alii volunt, Melpomene aut Terpſichore nata dicuntur: quæ juxta fretum Siculum habitantes tam ſuaviter canebant, illæ navigantes ſopirent, ſomnoque oppreſſos mergerent.
14 Navis Pal gubernatore privata.
15 Inſula non procul à Neapoli; alio nomine Æ à ſtatione navium Æneæ. Hodie Iſchia dicta, à forma cognomicis, quia inſulæ gigantem Typhoea ſubjectum narrat Virg. lib. 9. Æneid.
16 Inſu ſuperiori vicinam.
17 Tranſit.
18 Pithecuſa inſula eſt in ſinu Campano hicta in monte habens: Pithecuſa à multitudine ſimiarum dicta. Nam ſimia dicitur. Jupiter (ut Poetæ volunt) Cercopum perfidiam odio habens, in ſimias convertit, hancque inſulam illis aſſignavit habitandam.
19 Facul eam querendi ac lamentandi.

FAB

FAB. IV.

Apollo Jovis & Latonæ filius, Glauci filiam cum diligeret, optandi veniam tribuit. At illa in longum victura tempus, Spatians in littore, hausto pugno arenæ petit tot annorum spatium, quot partes ejus dinumerare posset. Igitur præstita fide, senectute dilapso corpore, relicta est vox, quæ Sibyllam indicaret. Deus vero pro concubitu si consensisset, æternam quæq; juventam dedisset: sed illa neglexit Dei voluntatem.

HAS ubi præteriit, & Parthenopeïa dextrâ [1] Mœnia deseruit; lævâ de parte [2] canori
olidæ tumulum, & loca fœta paluſtribus ulvis
tora [4] Cumarum, [5] vivaciſque antra Sibyllæ
rat: &, ut [6] manes adeat per Averna paternos, 105
at. At illa diu vultus tellure moratos
xit: tandemque Deo [7] furibunda [8] recepto,
gna petis, dixit, vir factis maxime, cujus
extera [10] per ferrum, [11] pietas ſpectata per ignes.
e tamen, Trojane, metum: potiere petitis; 110
Elyſiaſque domos, & regna [13] noviſſima mundi
duce cognoſces, [14] ſimulacraque chara parentis.
Invia virtuti nulla eſt via. Dixit: & auro
lgentem ramum ſilvâ [16] Junonis Avernæ
oſtravit; juſſitque ſuo devellere trunco. 115
ruit Æneas: & [17] formidabilis Orci
dit opes, atavoſque ſuos, umbramque ſenilem
gnanimi Anchiſæ: didicit quoque jura locorum;
æque novis eſſent adeunda pericula bellis.
Inde ferens laſſos averſo tramite paſſus. 120
m duce Cumæâ [19] fallit ſermone laborem.

1 Adventum Æneæ ad Sibyllam deſcribit poeta: quæ cum eſſet virgo ab Apolline amata, ab eo, ut quidquid vellet peteret hortante, impetraſſet, ut annos viveret, quot in manu arenas tenebat, oblita eſt adjicere voto, ne unquam ſeneſceret. Quare cum Apollini morem gerere noluerit, ad tantum decrepitatis pervenit, ut à corpore derelicta in vocem ſit mutanda.

2 Urbem Neapolin, prius

rthenopen dictam de nomine unius Sirenum ibi ſepultæ. 3 Miſeni Æoli fil. o non præſtantior alter Ære ciere viros, Martemque accendere cantu. 6 Æd. unde etiam promontorium Miſenum fuit appellatum. 4 Cumæ urbs Camiæ antiquiſſima Italicarum urbium atque Sicularum. 5 Quæ ſeptingentos annos vixiſſet, ut ipſa infra narrat. De Sibyllarum oraculis, libris, atque entitis verſibus, quibus & hodie aliquot Chriſtianorum (proh pudor!) nimi- creduli ſunt, dicturus ſum in libello meo, brevi, ſi fata dent, lucem viſuro, tit. Græcæ, Lat. & Belg. Linguæ amœnitates. 6 Animam Anchiſæ patris. urenti ſimilis. 8 Apolline accepto. 9 Fortitudo. 10 Per enſem, quo multoſtium interfecit Æneas. 11 Nam ex incendio Troiano & Deos Penates, & rem Anchiſen humeris exportavit Æneas. Unde alibi: Cum foret Æneæ vix ſubjecta parenti. Dicitur ipſa viro flamma dediſſe viam. 12 Elyſium à tis fingitur locus eſſe apud inferos, ubi animæ eorum, qui beatè vixerunt, ſcere in ſumma felicitate dicuntur. 13 Ultima, i. e. infima. 14 Hoc ex um opinione dictum eſt, qui aiunt hominem ex tribus conſtare, animâ, corre. & ſimulachro. animam autem cœlum petere, corpus reddi terræ, ſimulum ad inferos deſcendere. 15 Sc. nam. Eſt enim ſententia cauſam coniis, cur ſit ad inferos deſcenſurus Æneas. 16 Proſerpinæ. Nemus enim juxAvernum & Plutoni & Proſerpinæ fuit dicatum. 17 Formidandi Plutonis. Laſſus ab inferis revertens. 19 Loquendo efficit, ut labor non ſentiatur.

Dumque

Dumque iter horrendum per opaca crepuſcula carpit,
Seu Dea tu præſens, ſeu Dîs gratiſſima, dixit;
[20] Numinis inſtar eris ſemper mihi: meque fatebor:
[21] Muneris eſſe tui; quæ me loca, mortis adire,
Quæ loca me viſæ voluiſti evadere mortis.
Pro quibus æratis meritis evectus ad auras
Templa tibi ſtatuam; [22] tribuam tibi thuris honores.
Reſpicit hunc vates, & [23] ſuſpiratibus hauſtis,
Nec Dea ſum, dixit; nec ſacri thuris honore
[24] Humanum [25] dignare caput. Neu neſcius erres;
[26] Lux æterna mihi, carituraque fine dabatur,
Si mea virginitas Phœbo [27] patuiſſet amanti.
Dum tamen hanc ſperat, dum præcorrumpere donis
Me cupit: Elige, ait, virgo Cumæa, quid optes:
[28] Optatis potière tuis. Ego pulveris [29] hauſti
Oſtendens cumulum, Quot haberet corpora pulvis,
Tot mihi natales contingere [30] vana rogavi.
[31] Excidit optatrem [32] juvenes quoque protinus annos
Hos tamen ille mihi 33dabat, æternamq; juventam,
[34] Si Venerem paterer. Contemto munere Phœbi
[35] Innuba permaneo. Sed jam [36] felicior ætas
[37] Terga dedit: tremuloq; gradu venit [38] ægra ſenectus
[39] Quæ patienda diu eſt. Nam jam mihi [40] ſecula ſeptem
Acta vides: [41] ſupereſt, numeros ut pulveris æquem,
[42] Tercentum meſſes, tercentum multa videre,
Tempus erit, cùm me de tanto corpore parvam
Longa dies faciat: conſumtaque membra ſenectâ
Ad minimum redigantur onus, Nec amata videbor,
Nec placuiſſe Deo. Phœbus quoque forſitan ipſe
Vel non agnoſcet, vel dilexiſſe negabit.
Uſque adeò mutata ferar: nullique videnda,
Voce tamen nolcar. Voçem mihi fata relinquent.

20 Ad ſimilitudinem Deæ pro Dea.
21 Me vitam abſte dono accepiſſe.
22 Tibi, tanquam Deæ, ſacrificabo.
23 Suſpiriis tractis.
24 Mortale.
25 Dignum puta.
26 Vita perpetua: immortalitas.
27 Expoſita fuiſſet.
28 Voti tui compos fies.
29 Eruti.
30 Stulta.
31 Oblita ſum è memoria fugit.
32 Juveniles.
33 Dediſſes.
34 Si paſſa fuiſſem illum coire mecum.
35 Virgo, ſine nuptiis.
36 Juvenilis.
37 Fugit.
38 Ab effectu, quod ægros homines reddat.
39 Quæ mihi per longum tempus eſt toleranda. 40 Annos 700. Nam ſæculum centum annorum ſpatium complectitur. 41 Ut videam. 42 Trecentos annos.

Ulyſſis ſocii in ſues, & rurſus in priſtinam formam. *Fab.* V, & VI.

Æneas iter in Italiam tendens ad Laſtrygonas venit. ubi Macareus Neritius comes Ulyſſis apparet congreſſuſque eos eſt comitatus. Itaque cum ex fuiſſet, Achæmenides apud Cyclopen quæ eſſent ſocii, ſimiliter & ille quæ apud Circen cum te Eurylocho, qui potione acceptâ in porcos mutati ſunt; noviſſime Ulyſſes remedio Mercurii eò venit, & ſocios recuperavit ab eadem Circe priſtinæ formæ reſtitutos. Ex eo Circe junxit ſe ei in matri

monitum. Monuit deinde Æneam, ne littora
rces accederet.

Alia convexum per iter [1] memorante Sibyllâ,
Sedibus [2] Euboicam Stygiis emergit in urbem
us Æneas: sacrilque è more litaris,
ra adit nondum [3] nutricis habentia nomen.
e quoque substiterat post tædia longa laborum
ritius Macareus, comes [4] experientis Ulyssei.
fertum quondam mediis qui rupibus Ætnæ
it [5] Achæmeniden: improvisoque repertum
re miratus. Qui te casusve Deusve
rat Achæmenide? [10]Cur, inquit, barbara, [11]Graium
a vehit? [12] Petitur vestræ quæ terra carinæ?
quærenti [13] jam non hirsutus amictu,
14 suus, & spinis conserto tegmine nullis
Achæmenides: [15] Iterum Polyphemon, & [16]illos
piciam fluidos humano sanguine rictus;
mihi [18] si potior domus est Ithaceque carina;
nùs Æneam veneror genitore. Nec unquam
satis potero, præstem licet omnia gratus.
loquor, & [19] spiro; cœlumque, & sidera Solis
cio (possimne ingratus, & immemor esse?)
edit. Quòd non anima hæc Cyclopis in ora
t: & [20] ut lumen jam nunc vitale relinquam;
umulo, [21] aut certe non illâ [22] condar in [23] alvo.
uid mihi tunc animi (nisi si timor abstulit omnem
m animumq;) fuit; cùm vos petere alta relictus
ora prospexi? volui inclamare; sed hosti
ere me timui: vestræ quoq; clamor Ulyssi
rati nocuit. Vidi, cùm monte revulso
nem scopulum medias [25] permisit in undas.
iterum, veluti [26] tormenti viribus [27] acta,
[28] giganteo jaculantem saxa lacerto.
è [29] deprimeret [30] fluctusve lapsive carinam,
mui; [31] jam me non esse oblitus in illa.
rò fuga vos ab acerbâ morte [32] removit;

1 Narrante.
2 Cumas quò olim Bæoti coloniam deduxerunt.
3 Cajetæ. Nam Cajeta nutrix Æneæ fuit, quæ moriens urbi & portui nomen dedit.
4 Illic quoque remanserat.
5 Ithacensis. Ita & Ulysses Dux Neritius dicitur, à Nerito, Ithacæ monte.
6 Experti multa & passi Ulyssis.
7 Olim relictum.
8 Achæmenides timore Polyphemi Cyclopis in Sicilia relictus, ab Ænea, illac navigante, fatè exceptus.
9 Servavit. Putabat enim Macareus ictum periisse,
10 Miratur Macareus Achæmenidem Græcum Ulyssisque comitem, cum Trojanis Græcorum hostibus navigare, atque

aren Trojanam vocat proram barbaram. 11 Græcum. 12 Quò navigaturi. 13 Jam non asperis indutus vestibus, quales, in Ætna latitans, gerebat. re autem poeta videtur ad ea, quæ de Achæmenide 3. Æn. scribit Virg. ubito è sylvis, &c. usque ad missus in armis. 14 Sui juris. 15 Illi interrogationi respondet: Cur barbara Graiam Prora vehit? Se autem gratum Æneam ostendit Achæmenides. 16 Illa fluentia ora. 17 Optandi modus 18 (Si vel Ithacæ mihi domus sit potior hac carinâ. Domus pro domicilio. 19 Vivo. Fatetur autem Achæmenides, se vitam ab Ænea accepisse, illi omnia debere. Est autem ordo: Ille dedit, quod loquor & spiro. 20 is contingat me statim mori. 21 Correctio est dicti prioris: posset enim ri perire. 22 Sepeliar, sc. dedit. 23 Cyclopis. 24 Quis animus esse ? 25 Conjecit. 26 Instrumenti bellici, à torquendis & cum impetu dis lapidibus dictum. 27 Impulsa. 28 Maximo brachio, quale est gim. 29 Demergeret. 30 Saxorum jactu excitatus. 31 Perinde timui, ac la nave ego quoque fuissem. 32 Liberavit.

Ille

Ille quidem totam tremebundus obambulat Ætnam,
33 Prætentatq; manu ſilvas; & luminis [34] orbus
Rupibus [35] ineurſat: fœdataque brachia [36] tabo
In mare protendens, gentem [37] exſecratur Achivam.
Atque ait: [38] O ſi quis [39] referat mihi caſus Ulyſſei,
Aut aliquem è ſociis, in quem mea [40] ſæviat ira,
Viſcera cujus edam, cujus viventia dextrâ
Membra meâ [41] laniem cujus mihi ſanguis [42] inunder
Guſtur, & 43 eliſi trepident ſub dentibus artus; ſ
Quam nullum, aut leve ſit damnum mihi [44] lucis ac
[45] Hæc & plura ferox. Me [46] luridus occupat hor
Spectantem vultus etiamnum [47] cæde madentes
Crudeleſq; manus, & [48] inanem luminis orbem. 2
[49] Membraque, & humano concretam ſanguine barba
Mors erat ante oculos: [50] minimum tamen illa malor
Et jam prenſurum, jam jam mea viſcera [51] rebat
In ſua merſurum: mentique [52] hærebat imago
Temporis illius, quo vidi bina meorum
Ter quater [53] affigi ſociorum corpora terræ,
Quæ ſuper ipſe jacens, hirſuti more leonis,
Viſceraque, & carnes, ob iſiſque oſſa medullis,
[54] Semanimeſq; artus [55] avidam condebat in alvu
Me tremor invaſit. Stabam [56] ſine ſanguine mœſtus
Mandentemque [57] videns, ejectantemque cruentas
Ore dapes, & [58] fruſta mero [59] glomerata vomen
[60] Talia fingebam miſero mihi fata parari,
Perq; dies multos latitans, omnemque tremiſcen
Ad ſtrepitum, mortemq; timens, cupiduſq; [61] moriri, 2
[62] Glande famem pellens, & miſtâ frondibus herb
Solus, inops, [63] exſpes, ieto pœnæque relictus,
Hanc peccul adſpexi longo poſt tempora navim:
Oraviq; fugam peſtu, ad littuſque cucurri:
Et [64] movi: [65] Graiumque ratis Trojana recepit.
[66] Tu quoque, prande tuos, comitum gratiſſime caſ
Et ducis, & turbæ quæ tecum credita ponto eſt.
[67] Æolon ille refert [68] Tuſco regnare profundo;
Æolon Hippotaden, cohibentem carcere ventos:
Quos [69] bovis incluſos tergo memorabile munus:
Dulichium ſumſiſſe [70] ducem: flatuque ſecundo
[71] Lucibus iſſe novem, & [72] terram adſpexiſſe peti
[73] Proxima poſt nonam cum ſeſe Aurora moveret;
Invidiâ ſocios prædæque cupidine ductos,
Eſſe [74] ratos aurum, [75] demſiſſe ligamina ventis:
Cum quibus iſſe retro, per quas modo venerat und

33 Ut cæci ſolent.
34 Oculo privatus.
35 Incidit in ſaxa, ſic ut pedes lædat.
36 Sanie corporum devoratorum.
37 Deteſtatur.
38 Ordo eſt: O quam nullũ fit, aut leve damnum lucis ademtæ, ſi quis caſus referat mihi Ulyſſem.
39 Revehat.
40 Sævitiam ac crudelitatem exerceat.
41 Lacerem.
42 Undæ more impleat.
43 Contuſa membra.
44 Effoſſi oculi.
45 Sc. locutus eſt.
46 Metonym. effic.
47 Sanguine.
48 Circulum oculo vacuum.
49 Sc. vaſta.
50 Scil. erat.
51 Opinabar, putabam.
52 Affixa erat.
53 Allidi.
54 Semimortuus.
55 Devorabat.
56 Palliidus.
57 Quia videbam.
58 Carnium partes.
59 Permiſta mero, illi ab Ulyſſe dato.
60 Talem mortem.
61 Morienti.
62 Glandibus & herba veſcens.
63 Extra omnem ſpem conſtitutus. 64 Commovi, perſuaſique ut me acciper
65 Græcum. Q. d. ſibi hoſtem. 66 O Macareu. 67 Vide ſupra v. 86. &
4. v. 663. 86 In Thuſco mari. 69 In urre ex tergore bovis confe
Iyſſem. Lib. 13. v. 426. 71 Diebus. 72 Ithacam. 73 Decimus dies. 74
tantes aurum utri eſſe incluſum. 75 Diſſolviſſe ventos.

75 Æo

Æoliique ratem portus repetisse tyranni.
77 Lami veterem Læstrygonis, inquit, in urbem
limus. 78 Antiphates terrâ regnabat in illâ.
lus ad hunc ego sum, numero comitante duorum 235
Vixque fugâ quæsita salus comitique mihique,
rius è nobis 80 Læstrygonis impia 81 tinxit
cruore suo: Fugientibus instat, & 82 agmen
Concitat Antiphates 84 Coeunt, & saxa trabesque
minuant: merguntq; viros, merguntq; carinas. 240
tamen, quæ nos ipsumque vehebat Ulysses,
git, Amissâ sociorum parte, dolentes,
raque conq iesti 85 terris allabitur illis, (da est
as procul hinc cernis. 86 Procul hinc tibi (cerne) viden-
ila visa mihi. Tuque, ò justissime Troum, 445
Nate Deâ (neque enim finito 88 Marte vocandus
stis es, Æneas) mone, fuge littora Circes.
s quoque Circæo religata in littore 89 pinu
tiphatæ memores, 90 immansuetique Cyclopes,
re negabamus; & tecta ignota subire. 250
te simus lecti. Sors me, fidumque Polyten,
ylochumque 91 simul, nimiique Elpenora vini,
que novem socios Circæa ad mœnia misit.
e simul attigimus, letimusq; in limine 93 tecti;
Ille lupi, mistæque lupis ursæque 95 leæque 255
rsu fecere metum: 95 sed nulla 97 timenda,
llaque erat nostro factura in corpore vulnus.
in etiam blandas movêre per aera caudas,
iraq; adulantes 98 comitant vestigia; donec
ipiunt famulæ, perque atria 99 marmore tecta 260
dominum ducunt. Pulcro sedet 100 illa recess,
limi solio; pallamque induta nitentem,
per aurato circumvelatur 101 amictu.
ides Nymphæque simul, quæ vellera mollis
la trahunt digitis, nec fila sequentia ducunt, 265
Gramina disponunt; sparsosq; sine ordine flores
decernunt calathis, variasque coloribus herbas.
, quod hæ faciunt, opus exigit: ipsa 104 quid usûs,
que sit 105 in folio, quæ sit concordia mistis
vit: & advertens 106 pensas examinat herbas. 270
e ubi nos vidit, dictâ acceptâque salute,
Diffudit vultus, & 108 reddidit omnia votis.

76 Et navem repetisse portum Æoli.
77 Antiquissimi Læstrygonum regis. fil. Neptuni, qui urbem, postea Formiæ dictam, condidit.
78 De hoc Antiphate loquitur Homer. Odyss. Lib. 10. Fuit Læstrygonum rex ferocissimus ἀντιφάτης.
79 Ulysses ad Antipharis littus ejectus, misit ad eum tres socios, regionem exploraturos, è quibus iste unum dilaniavit.
80 Antiphatæ.
81 Madefecit.
82 Læstrygonum multitudinem.
83 Convocat.
84 Conveniunt, concurrunt.
85 Ad illas terras navigavimus, quas procul vides. Digito vero demonstrat promontorium Circes de quo Virg. lib. 7. Æneid.
86 Nonenim tutum est ac-

ere propius. 87 O Æneа. 88 Bello. Metonymia efficientis. 89 Navi. etonymia materiæ. 90 Valde ac prorsus erudelis. 91 Nolebamus ire. 92 diquum. 93 Domus. 94 Multi. Numerus finitus pro infinito. 95 Et leæ-. 96 Sc. ferarum. 97 Quia nondum humanitatem depositerant, ideoque hoibus adulabantur. 98 Archaismus, pro comitantur. 99 Marmoreis regtis incrustata. 100 Circe. 101 Pallio. 102 Herbas. 103 Discernunt. 4 Quæ utilitas. 105 In qua herba. Pars pro toto. 106 Ponderatas. Ne- enim pharmaca, nisi ponderentur, recte componi possunt. 107 Exhiluravultu hilari ad omnia pro votis nobis respondit.

Nec

Nec mora miſceri toſti juhet [109] hordea grani.
Vellaque, vimque meri, cum lacte coagula paſ
Quique ſub hac lateant furtim dulcedine, ſucos
Adjicit. Accepimus [110] ſacrâ data pocula dextrâ.
Quæ ſimul arenti ſitientes hauſimus ore,
Et tetigit ſummos virgâ Dea dira capillos;
Et pudet, & referam; ſetis [111] horreſcere cœpi,
Nec jam poſſe loqui; pro verbis edere raucum
Murmur; & in terram toto procumbere vultu.
Oſque meum ſenſi [112] pando [113] occalleſcere roſtr
114 Colla tumere toris: & 115 quâ modo pocula
Sumta mihi fuerant, illâ veſtigia feci.
[116] Cumq; eadem paſſis (tantum medicamina pa
Claudor harâ: ſolumque ſuis caruiſſe figurâ
Vidimus Eurylochum: ſolus data pocula fugit.
Quæ niſi vitaſſet, pecoris pars una [117] maneret
Nunc quoque ſetigeri. Nec tantæ cladis [118] ab
Certior ad Circen ultor veniſſet Ulyſſes.
[119] Paciſer huic dederat florem Cyllenius album:
[120] Moly vocant Superi. Nigrâ radice tenetur.
Tutus eo, monitiſque ſimul cœleſtibus intrat
Ille domum Circes: & ad inſidioſa vocatus
Pocula, conantem virgâ mulcere capillos
Reppulit; & ſtricto pavidam deterruit enſe.
Inde fides, dextræq; datæ; [121] thalamoq; recep
[122] Conjugii dotem [123] ſociorum corpora poſc
Spargimur innocuæ ſuccis melioribus herbæ,
124 Percutimurq; caput converſæ verbere virgæ.
Verbaque dicuntur dictis contraria verbis.
Quo magis illa canit, [125] magis hoc tellure levi
Erigimur: ſetæque cadunt, biſidoſq; relinquit
Rima pedes. Redeunt humeri; ſubjecta lacerti
Brachia ſunt. Flentem flentes amplectimur [126] illum
Hæremuſque ducis collo: nec verba locuti
Ulla priora ſumus. [127] quàm nos teſtantia grato
Annua nos illic tenuit mora: multaque præſens
Tempore tam longo vidi: multa auribus hauſi.
[128] Hoc quoq; cum multis, quod clam mihi retu
Quattuor è famulis, [129] ad talia ſacra, [130] parati
[131] Cum duce namque meo Circe dum ſola mora
[132] Illa mihi niveo factum de marmore [133] ſign
Oſtendit juvenile, gerens in vertice picum,
Æde ſacrâ poſitum, multiſq; [134] inſigne coronis.
Quis foret, & quare ſacrâ coleretur in æde,
Cur hanc ferret avem, quærenti, & ſcire volenti

109 Grana hordei toſti.
110 Execrabili.
111 Horridus & aſper fieri.
112 Recurvo.
113 In callum commutari.
114 Exſtantibus carnibus tumida fieri.
115 Manus quibus pocula ſumſeram in crura anteriora ſunt mutatæ.
116 Cum ſociis meis, qui eadem erant paſſi, in ſtabulo claudor.
117 Eſſet.
118 Sc. factus, ille enim Ulyſſi nunciatum abiit.
119 Mercurius ferens caduceum, qui pacis ſignum eſt. Vide quæ nos annotavimus ad verſ. 710. Lib. 2. & alibi.
120 Sc. quod. De hac herba *Moly* legendus Homerus.
121 In thalamum.
122 Coitûs præmium.
123 Ut reſtituat ſociorum corpora priſtinæ figuræ.
124 Caput nobis percutitur.
125 Tanto magis.
126 Sc. Ulyſſem.
127 Se ante omnia gratias Ulyſſi egiſſe ait. 128 Pici juvenis in avem ſui nominis portentoſam Metamorphoſin Achæmenidi Macareus. 129 Magica. 130 Inſtructis. 131 Cum 132 Famula. 133 Statutam. 134 Ornatum.

Accipe, ait, Macareu: [136] dominæq; potentia quæ sit
Nec quoque dilce meæ. Tu dictis [137] adjice mentem.

135 Audi.
136 Circes.
137 Adhibe.

icus in avem sui nominis. *Fab.* VII.

cus Saturni filius, Latii rex, cùm Canentem Jahi ex Venilia filiam duxisset uxorem, à Circe in venatione visus, statim ab ea amatus est. Cui cùm morem gerere nollet, ab ea in avem sui nominis mutatus est.

Picus in Ausoniis [1] proles Saturnia terris
Rex fuit, utilium bello studiosus equorum
Forma viro, quam cernis, erat. Licet ipse decorum
Inspicias, fictâque probes ab imagine veram,
Et animus formæ. [3] Nec adhuc spectâsse per annos
Bis quinquennem poterat Graiâ quater Elide pugnam,
Ille suos Dryadas Latiis in montibus ortas
Traverat in vultus: illum fontana petebant
Numina Nayades; quas [5] Albula, quasq; [6] Numici,
Quas [7] Anienis aquæ, cursuque brevissimus [8] Almo,
Farq; tulit præceps, & amœnæ [10] Farfarus undæ; 330
Quæque colunt [11] Scythicæ [12] regnum nemorale Dianæ,
Ultimosque lacus. Spretis tamen omnibus unam
Solebat Nymphen, quam quondam in colle Palati
Dicitur [13] Iomio peperisse [14] Venilia Jano.
Nec ubi nubilibus primùm maturuit annis, 335
Impositio cunctis Laurenti tradita Pico est:
Rara quidem facie, sed rarior arte canendi,
Unde [16] Canens dicta est: silvas & saxa movere,
Mulcere feras, & flumina longa [17] morari
Ore suo, volucresque vagas retinere solebat. 340
Quæ dum fœmineâ modulatur carmina voce,
Exierat tecto [20] Laurentes Picus in agros,
Cui genas [21] fixurus apros: tergumque premebat
Acris equi; lævâque hastilia bina ferebat,

1 Filius Saturni.
2 Tali erat pulcritudine, quali & statua ipsius.
3 [Quater spectare ludos Olympicos: qui Elide quinto quoque anno celebrabantur; antea edere pro Elide legebatur; perperam. Heins.]
4 Nymphas sylvestres & fluviales ad amorem sui allexerat.
5 Tybris qui à colore aquæ prius Albula dicebatur.
6 Fluvii Laurentis agri, in quem Æneam cecidisse ferunt.
7 Anio fluvius est Latii, haud longe ab urbe

Tyberim defluens. 8 Fluvius haud longe ab urbe Roma distans. 9 Nar fluvius est Umbriæ in Tyberim labens. 10 Fluvius est Sabinorum. 11 Quæ ab urbe una cum Iphigenia ex Tauricâ regione Ariciam usque allata fuit: vel Scythico, cui Scythico, seu Taurico ritu, i. humano sanguine aliquando sacrificabatur: donec Romani crudelitatem istam averfati, sacrificandi morem hunc abstulerunt. 12 [Sacerdotium Dianæ Aricinæ regnum vocabatur; Rexque ipse Nemorensis. Statius in Sylvis ---profugis cum Regibus altum Tumet Aricinæ viæ nemus. Nemorensem Regem vocat Suetonius in Caligula. De Regno Nemorensi vide Ovid. de Arte Artis Amat. lib. 1. Ecce suburbanæ regnum nemorale Dianæ Parraque gladios regna nocente manu. Triviæ nemorosa regna Martialis. Heinsius.] [Vocem à librariis non intellectam corruperunt: quam ex membranis restituit Heinsius. Optime. Nam Perrhœbum Janum faciunt Plutarchus in Quæstionibus Romanis, & Athenæus lib. 15. qui tractus mari Ionio vicinus. ut Ionio in Italiam contendenti superandum fuerit.] 14 Uxor fuit Jani, antiquissimi Italiæ Regis, qui à Romanis postea Deus habitus est. 15 Præstans. Rarae enim rarum præclarum est. 16 Propter excellentem canendi peritiam. 17 Remorari, sistere. 18 Cantu. 19 Egressus erat domo. 20 Laurentum, populorum Latii, à Laurentio urbe. 21 Confecturus, percussurus. 22 Ferocis.

23 Pœni-

23 Purpuream. 24 Ab aureo cingulo comprehenſam & cinctam chlamydem habens. 25 Circe. 26 Circæum montem, Circé denominatum. 27 Abſcondita. 28 Ob Pici pulchritudinem, qua Circe ſtatim capta eſt. 29 A vehementi amore. 30 Satellites & comites circumfuſi. 31 Licet, quamvis, 32 Meam potentiam. 33 Vana facta eſt. 34 Finxit umbratilem apri effigiem. 35 Ramis & arboribus, è quibus trabes fiunt. 36 Prædam non cognoſcens eſſe altam. 37 Imaginem apri ſimulati & victi 38 Umbram corpore carentem. 39 Vagatur. 40 Obſcuris & non intellectis verbis. 41 Carmine magico, quo vulgus credebat, venenatas poſſe lunam rubore ſuffundere, & deducere cœlo.

23 Pœniceam fulvo chlamyden contractus [24] ab au
Venerat in ſilvas & [25] filia Solis eadem :
Utque novas legeret fœcundis collibus herbas :
Nomine dicta ſuo [26] Circæa reliquerat arva.
Quæ ſimul ac juvenem virgultis [27] abdita vidit
[28] Obſtupuit. Cecidere ſinu, quas legerat, herba
Flammaque per totas viſa eſt ſpecie medullas.
Ut primum valido mentem collegit [29] ab æſtu
Quid cuperet, faſſura fuit. Ne poſſet adire,
Curſus equi fecit, circumfuſuſque [30] ſatelles.
Non tamen effugies, vento rapiare [31] licebit,
Si modo 32 me novi, ſi non 33 evanuit omnis
Herbarum virtus. & me mea carmina fallunt.
Dixit: & effigiem nullo cum corpore [34] falſi
Finxit apri : præterque oculos tranſcurrere regi
Juſſit. & in denſum [35] trabibus nemus ire videri
Plurima quâ ſilva eſt. & equo loca pervia non ſ
Haud mora: continuò prædæ petit [36] inſcius [37] u
Picus ; equique celer fumantia terga reliquit.
[38] Spemq; ſequens vanam, ſilvâ pedes [39] errat i
Concipit illa preces ; & verba venefica dicit,
Ignotoſque Deos [40] ignoto carmine adorat,
[41] Quo ſolet & niveæ vultum [42] confundere Lu
Et patrio capiti bibulas ſubtexere nubes.
Tum quoque cantato [43] denſetur carmine cœlum
Et nebulas exhalat humus ; [44] cæciſq; vagantur
Limitibus comites ; & [45] abeſt cuſtodia regi.
Nacta locum tempuſque, Per ô tua [46] lumina
Quæ mea ceperunt, perq; hanc, pulcherrime, fo
Quæ facit ut ſupplex [47] tibi ſim Dea, [48] conſule
Ignibus ; & ſocerum, qui pervidet omnia Sole
Accipe ; nec [49] durus Titanida deſpice Circen.
Dixerat : Ille ferox ipſamque preceſque repelli
Et, [50] Quæcunq; es, ait, non ſum tuus : altera
Me tenet ; & tenear per longum comprecor ævu
Nec [51] Venere externâ [52] ſocialia fœdera læda
Dum mihi [53] Janigeram ſervabant fata Canen
Sæpe [54] retentatis præcibus Titania fruſtra,
[55] Non impunè feres, neque enim [56] reddêre Ca
Læſaq; quid faciat, quid amans quid fœmina, [57]
Rebus, ait : ſed amans. & læſa, & fœmina Circe
Tum bis ad occaſum, bis ſe convertit ad ortum

42 Obſcurare. 43 In nubem tegitur aer, ut ait Virg. 5. Æneid. 44
45 Comites regis abſunt. 46 Oculos, quibus amor meus eſt accenſus.
es mortalis. 48 Succurre, medere. 49 Crudelia. 50 Cum quodam co
Hæc ait Picus. Q. d. Etiamſi eſſes filia Jovis, nedum Solis. 51 Verito
tuo, quæ es externa. 52 Connubialia. 53 Juno genitam. uxorem
54 Irritatis. 55 Non abibis ſine pœna. 56 Redibis ad Canentem. 57
cognoſces.

enem [58] baculo tetigit: tria carmina dixit.
it ſeſe ſolito [59] velocius ipſe
e miratus. pennas in corpore vidit;
ovam ſubito Latiis [60] accedere ſilvis 390
tus avem, [61] duro fera robora roſtro
; & iratus longis dat vulnera ramis.
eum chlamydis pennæ traxêre colorem.
la quod fuerat, veſtemq; [64] momorderat, aurum
fit: & fulvo cervix præcingitur auro. 395
quicquam antiqui Pico, niſi nomina, reſtat.

[58] Virgula prodigioſa. Ῥάβδῳ πτηνὰ καὶ συρετοὺς ἰᾶται, Homer.
[59] Cirius quam ſolebat. Jam enim in avem fuerat mutatus.
[60] Adjungi.
[61] Dura robo-

ercurit roſtro. 62 Pereutit. 63 Fibula aurea. 64 Depilaverat.
ulæ veſtes mordere videntur, cùm eas pilis privant. Significat autem
eum baltheum in torquem fulvum, quo collum Pici avis cingitur, fu-
tum. 65 Picus Martius idcirco hæc avis appellatur, quod Marti ſit
atus.

ici ſocii in feras. *Fab.* VIII.

uoque Pici, requirentes ducem, ne viribus in am ſævirent, contacti venenis in varias fera- ſpecies abiere mutati.

ea [1] comites clamato ſæpe per agros
uicquam Pico, nullaque in parte reperto,
unt Circen, (nam jam [2] tenuaverat auras;
ue erat nebulas ventis ac ſole reſolvi) 400
ibuſque premunt veris, [3] regemque repoſcunt,
que ferunt; ſæviſque putant [5] inceſſere telis.
ns ſpargit virus, ſuccoſque veneni:
ſtem, Noctiſque [6] Deos [7] Ereboque Chaoque
cat: & magicis Hecaten ululatibus orat. 405
re loco (dictu mirabile) ſilvæ,
nitque ſolum, vicinaque palluit arbos,
que ſanguinei, maduerunt pabula guttis;
des viſi mugitus [8] edere raucos;
are canes; & humus ſerpentibus atris 410
ere, & [9] tenues animæ volitare ſilentum
tum monſtris [10] vulgus pavet. Illa paventum
nenata tetigit [11] mirantia virgâ
ab attactu variarum [12] monſtra ferarum
uvenes veniunt. Nulli ſua manſit imago. 415

[1] Stipatores, & ſatellites, de quibus Fab. 7.
[2] Tenues & ſubtiles reddiderat.
[3] Picum.
[4] Et violentiam Circæ afferri volunt.
[5] Invadere.
[6] Hecaten, Plutonem, & reliquos inferos Deos. Nam nox apud inferos ſemper eſſe putatur.
[7] Ab Erebo & Chao, i. e. ab inferis.
[8] Emittere.
[9] Sine cor-

[10] Comites Pici. [11] Stupentia. [12] Monſtroſæ figuræ. [13] Nam illi
s feras fuerunt mutati.

Canens Pici uxor in auras. *Fab.* I

Uxor quoque Pici Canens secundùm Tiberim defi desiderio viri amissi extabuit. Ita tamen ut lo memoriam nominis præberet posteris. Canens n nominatus est.

PRæsserat occiduus [1] Tartessia littora Phœbus:
Et frustra conjux oculis animoque Canentis
Exspectatus erat. Famuli popu usque per omnes
Discurrunt silvas; atque obvia [2] lumina portant.
Nec satis est Nymphæ flere, & lacerare capillos,
Et [3] dare plangorem; facit hæc tamen omnia; sed
[4] Proripit; ac Latios errat [5] vesana per agros:
Sex illam noctes, totidem redeuntia Solis
[6] Lumina viderunt, inopem somnique cibique,
Per juga, per valles, qua fors ducebat, euntem.
[7] Ultimus adspexit fessam luctuque viaque
Tibris, & in gelidâ ponentem corpora ripâ.
Illic cum lacrymis ipsos modulata dolores,
Verba sono tenui mœrens fundebat: ut olim
[8] Carmina jam moriens canit exsequialia cygnus.
Luctibus extremum tenues liquefacta medullas
[9] Labuit, inque leves paulatim evanuit [10] auras:
Fama tamen lignata loco est; quem rite [11] Canentis
Nomine de Nymphæ veteres dixêre Camænæ.
[12] Talia multa mihi longum narrata [13] per annum,
Visque sunt, resides & desuetudine [14] tardi
Rursus [15] inire freta, rursus [16] dare vela jubemur
Ancipitesque vias, & iter Titania vastum
Dixerat, & [17] sævi rettare pericula ponti.
Pertimui, fateor; nactusque hoc littus adhæsi.

1 Occidentalia: nam Tartheſus urbs eſt ulterioris Hiſpaniæ.
2 Faces, &c.
3 Edere ejulatum.
4 E domo ſcil.
5 Inſana ac furens.
6 Dies.
7 Tandem feſſa pervenit ad Tybrim.
8 Exequiis convenientia. Cygnus autem morti vicinus ſuâ vi ſuavem canere dicitur. Vide Ovid. in Triſtibus.
9 Paulatim abſumpta eſt.
10 Reſoluta eſt.
11 [Camænæ oli hæc loca inhabitare dicebantur.]
12 Hæc inquit Macareus.
13 Quod apud Circen fuimus.
14 Deſides, pigri, &c. facti. 15 Intrare, ingredi. 16
17 Maris furentis & in tempeſtatem concitati.

Diomedis comites in aves Diomede *Fab.* X.

Refert Macareus Æneam adversus Rutilos Latino diminentes ab Evandro auxilium pet & quemadmodum Turnus Venulo legato à L mede item auxilium postulasset, qui sub Da Japygiæ rege domicilium posuisset: qui id facturum negasset, eo quod pro Ænea Ve staret, quam in bello Trojano à se vulneratam

nicam haberet. Refert quoque, ut Diomedis comites Veneris contemtu cupientes in illud proficisci bellum, à Dea in aves mutati sunt, quæ de nomine ducis Diomedeæ sunt appellatæ. Eorum nomina hæc sunt: Agmon, Lycus, Idas, Rhetenor, Nycteus, hæ volucres albi coloris cygnis similes sunt.

Finierat Macareus: urnaque [1] Æneïa nutrix
Condita marmoreâ tumulo breve carmen habebat:
Me Cajetam [2] notæ pietatis [3] alumnus,
Ereptam [4] Argolico, quo debuit [4] igne, cremavit.
Hinc [5] herboso religatus ab aggere [5] funis:
Procul insidias, infamataque relinquunt
Tecta Deæ: lucosque petunt, ubi nubilus [7] umbrâ
Mane cum flavâ [8] prorumpit Tiberis arenâ.
Faunigenæque domo potitur [10] nataque Latini;
Sine [11] Marte tamen. Bellum cum gente feroci
Capitur; pactâque furit pro conjuge Turnus.
Concurrit Latio Tyrrhenia tota: duoque
Acta sollicitis victoria quæritur armis.
Juget uterque suas [13] externo robore vires:
Et multi Rutulos, multi Trojana tuentur
Castra. [14] Neque Æneas Evandri ad limina frustra,
At Venulus frustra [16] profugi Diomedis ad urbem
Venerat. [17] Ille quidem sub [18] Iapyge maxima [19] Dauno
Mœnia condiderat: dotaliaque arva tenebat.
Ad Venulus Turni postquam mandata peregit,
Auxiliumque petit; Vires [20] Ætolius heros
Excusat. Nec se [22] soceri committere pugnæ
Velle sui populos; nec quos è gente suorum
Ipsemet, habere viros. Neve hic commenta putetis;
Admonitu quanquam luctus renoventur amaro)
Perpetiar memorare tamen. Postquam alta cremata
Ilion; & Danaas paverunt Pergama flammas;
Sextus Sarytiusque heros, à [26] virgine, [27] virgine rapta,

1 Cajeta, Æneæ nutrix, quæ mortua ac sepulta, & portui & urbi nomen dedit.
2 Singularis, insignis, eximiæ.
3 Æneas à me alitus atque educatus.
4 Quo à Græcis Ilium fuit incensum.
5 Quo naves religatæ tenentur.
6 Domum Circes, veneficiis famosæ.
7 Sc. arborum.
8 Cum impetu ingreditur.
9 Latini Fauni filii.
10 Lavinia Latini filia, quæ primum desponsa Turno, Rutulorum regi, dein Æneæ nupsit. Verum rem omnem fusè canit Virgilius. 11 Bello. 12 Thusci populi sub rege Mezentio pro Turno bellum contra Latinos & Trojanos susceperunt. 13 Externis copiis auxiliaribus. 14 Nam Evander in Trojanorum auxilium, & Pallantem filium suum, & ut à Thuscis imploraret auxilium, hortatus est. 15 Venulus unus ex proceribus à Turno ad Diomedem, cui in Apulia urbem ædificaverat, missus orator, nihil auxilii ab eo impetravit: quod diceret cum alia quæ, tum Trojanos nimium Diis esse gratos & charos. 16 Procul à patria ob suorum turpitudinem fugati. Nam Diomedes à bello Trojano reversus, ubi deprehendisset uxorem Ægialem à Comata filio Stheneli corruptam, vitæque suæ insidiantem, in Apuliam profugit: ubi regni parte & filiâ in uxorem à Daunio donatus, Argiripam condidit. 17 Diomedes. 18 Apulo. Nam Apuliæ pars Japygia vocatur. 19 Rege Apuliæ, a quo Daunia fuit appellata. 20 Diomedes, cujus pater Tydeus, Œnei regis. 21 In excusationem adducit. 22 Daunii. 23 Sustinebo. 24 Urbe Troja, quæ & Ilion dicitur. 25 Ajax Oïlei filius ortus ex oppido Locrorum vetustissimo. 26 Palladæ. 27 Cassandrâ stupratâ in æde Palladis.

Quam meruit Solus pœnam [28] digeſſit in omnes;
[29] Spargimur: & ventis inimica per æquora rapti,
Fulmina, noctem, imbres, iram cœlique mariſque
Perpetimur Danaï, [30] cumulumque Cepharea cladis
Neve morer referens triſtes ex ordine caſus;
Græcia tum potuit Priamo quoque [31] fienda videri.
Me tamen [32] armiferæ ſervatum 33 cura Minervæ
Fluctibus eripuit. Patriis ſed rurſus ab Argis
Pellor: & antiquo [34] memores de 35 vulnere pœnæ
Exigit alma Venus: tantoſque per alta labores
Æquora ſuſtinui, tantos terreſtribus armis;
Ut mihi felices ſint illi ſæpe vocati,
Quos communis hyems, [36] importunuſq; [37] Caphareus
Merſit aquis: vellemque horum pars una fuiſſem.
Ultima jam paſſi comites belloque fretoque.
[38] Deficiunt; finemq; rogant erroris. At Agmon
[39] Fervidus ingenio, tum verò & cladibus [40] aſper,
Quid ſupereſt, quod jam patientia noſtra [41] recuſet
Ferre, viri? dixit. Quid habet [42] Cytharea, quod ultra
(Velle puta) faciat? Nam dum pejora timentur;
[43] Eſt in vota locus: [44] Sors autem ubi peſſima rerum
[45] Sub pedibus timor eſt, [46] lecuraq, ſumma malorum.
Audiat ipſa, licet: licet, ut facit, oderit omnes
[47] Sub Diomede viros; odium tamen illius omnes
Spernimus, & magno ſtat [48] magna potentia nobis.
Talibus invitam Venerem [49] Pleuronius Agmon
Inſtimulat verbis: veteremque reſcuſcitat iram.
Dicta placent paucis. [50] Numeri majoris amici
Agmona corripimus: cui reſpondere paranti
Vox pariter, vociſque via eſt [51] tenuata: comæque
In plumas abeunt: plumis nova colla teguntur,
Pectoraq; & tergum: majores brachia pennas
Accipiunt: cubitique leves ſinuantur in alas.
[52] Magna pedum digitos pars occupat: oraq; [53] cornu
Indurata rigent: [54] finemque in acumine ponunt.
Hunc Lycus, hunc Idas, & cum Rhetenore Nycteus

28 Diſſipavit. Nam Pallas ultura ſacrilegium Ajacis Oilei filii, qui Caſſandram in ejus templo ſtupraverat, iram ſuam diffudit in omnes Græcos, & eorum claſſem tempeſtatibus oppreſſit. Ita queritur ſecum Juno irata apud Virg. Lib. 1. Æneid. Pallaſne exurere claſſem Argivûm, atq: ipſos potuit ſubmergere ponto, Unius ob noxam & furias Ajacis, Oilei.

29 Diſſipamur diſpergimur.

30 Caphareus promontorium eſt Eubœæ in Helleſpontum ſpectans, ad cujus radices irâ Minervæ ac fraude Nauplii Palamedis patris, (qui ulturus filii necem Græcos noctu tempeſtate laborantes facibus fruſtrà ſudavit) Græcorum eorum claſſis maximum fecit naufragium.

31 Deploranda. 32 Quippe quæ Dea belli. 33 Minerva. Sic Lib. 1. Cura Dei. 34 Quas in memoria habebat. Sic Virg. 1. Æn. dixit memoriam. 35 Diomedes, ut Hom. Il. E. narrat bello Trojano Veneris violavit nere dextram, Virg. lib. 11. cujus illa memor ſummiſit Stheneli filium Ægialam Diomedis uxorem corrupit. Vide quæ nos modo ad v. 497. ne portu, pernicioſus. 37 Vide ſupra v. 472. 38 Me derelinquere vo 39 Feroci ingenio præditus. 40 Etiam iratus, utpote qui longo malorum indurverat. 41 Nolit pati. 42 Venus. 43 Votis & precibus locus relin tur: tunc enim homines ad preces confugiunt, cum pejora timent. 44 peſſimus eſt rerum ſtatus. 45 Nihil timetur. 46 Sine timore. 47 Di duce navigantes. 48 Veneris. 49 Oriundus Pleurone Ætoliæ urbe. 50 res amici. 51 Tenuis & exigua facta. 52 Magna pedum pars à digitis occupata. 53 Roſtro. 54 Acutum habent roſtrum.

ic miratur Abas: & dum mirantur, eandem
cipiunt faciem: numeruſq. ex 55 agmine major
volat, & remos 56 plauſis circumſonat alis.
oluerum quæ ſit 57 ſubitarum forma requiris:
non Cygnorum, ſic aſois 58 proxima cygnis.
e equidem has ſedes, & 59 Iapygis arida Dauni
va gener teneo minimâ cum parte meorum.

55 Multitudine comitum. 56 Cum quodam ſtrepitu motis. 57 Recens natarum. 58 Simillima. Nam Diomedeæ aves olo-

ribus ſunt ſimiles. 59 Soceri mei. Vide ſupra ad verſ. 461, & 463.

pulus paſtor in Oleaſtrum. *Fab.* XI.

viniæ regionis locum arboribus obumbratum Pan Mercurii filius tenuit: quem poſtea Nymphæ coluerunt. Has paſtor Apulus cum procacibus maledictis terruiſſet; ne amplius linguam in propatulo haberet, numine earum in arborem oleaſtrum extabuit. Cujus fructus ſucco amaro linguæ paſtoris aſperitatem refert.

Actenus [1] Oenides. Vennlus [2] Calydonia regna,
[3] Peucetioſq; ſinus, Meſſapiaq; arva relinquit.
in quibus antra videt: quæ multâ [4] nubila ſilvâ,
levibus ſtagnis [6] manantia, [7] ſemicaper Pan
nc tenet; at quodam tenuerunt tempore Nymphæ.
opulus has illâ paſtor regione fugatas
erruit; & primò ſubitâ formidine [8] movit:
ox, ubi mens rediit, & contemsêre ſequentes;
Ad numerum motis pedibus [10] duxêre choreas.
[9] Improbat has paſtor: ſaltuque imitatus agreſti
dicit obſcœnis convicia ruſtica dictis,
æc prius obticuit, quàm guttura [12] condidit arbor.
rbore enim [13] ſuccoque licet cognoſcere mores.
Quippe [14] notam linguæ baccis [15] oleaſter amaris
xhibet. Aſperitas verborum [16] ceſſit in illas.

1 Diomedis Oenei nepos. 2 Apuliam, ubi Diomedes donatus à Dauno parte regni, & filiâ. Diomedis autem pater Tydeus fuit rex Ætoliæ, cujus civitas Calydon. 3 Calabriam, quam & Peucetiam veteres dixere, & Meſſapiam, non procul à Sicilia. 4 Paſtoris cu-

dam Apuli in oleaſtrum Metamorphoſin exponit. 5 Obſcura. Eſt enim hoc o adjectivum. 6 Stillantia. 7 Pan Deus eſt paſtorum, qui à parte poſteri- i capro ſimilis pingebatur. 8 Commovit ad fugiendum. 9 Ad rythmum & ſtus rationem. 10 Tripudiarunt. 11 Vituperat. 12 Abſcondit. 13 Ex cco, qui eſt amarus & aſper. 14 Signum, n. amarulentiam. 15 Oliva eſt ueſtris. 16 Tranſivit.

Æneæ naves in Nymphas. *Fab.* XII.

Turnus adverſus Æneam pro Lavinia ſponſa dimicans, cùm immittere ignem claſſibus conaretur: mater Deorum, quia ex Ida monte Phrygiæ ſibi ſacrato eſſent factæ, impetravit precibus ab Jove, ut in Nympharum ſpeciem converſæ, Dearum marinarum numen augere poſſent.

Hinc ubi [1] legati rediere, negata [2] ferentes
Arma Ætola sibi, [3] Rutili sine viribus illis
Bella instructa gerunt: multumque ab utraq; cruo
Parte datur. Fert ecce avidas in pinea Turnus
[4] Texta faces: ignemque timent, quibus unda pepe
Jamque picem & ceras, alimentaque cætera flam
[5] Mulciber urebat, perque altum ad carbasa mal
Ibat: & incurvæ fumabant transtra [6] carinæ.
Cum memor has pinus Idæo [7] vertice cæsas
Sancta [8] Deûm genitrix, [9] tinnitibus ærea pulsi
Æris, & inflati complevit murmure [10] buxi.
Perque leves [11] domitis invecta leonibus auras,
[12] Irrita [13] sacrilegâ jactas incendia dextrâ
Tunc, ait. Eripiam; nec me patiente cremabit
Ignis edax nemorum partes & membra meorum.
Intonuit dicente Dea; tonitrumque secuti
Cum saliente graves ceciderunt grandine nimbi:
Aeraque, & subitis tumidum concursibus æquor
[14] Astræi turbant, & sunt in prælia, fratres.
E quibus [15] alma parens unius viribus usa,
[16] Stuppea prærumpit Phrygiæ retinacula classis:
Fertque rates pronas; imoque sub æquore mergit
[17] Robore mollito, lignoque in [18] corpora verso.
In capitum faciem puppes mutantur aduncæ.
In digitos abeunt, & crura natantia, remi:
Quodque prius fuerat, latus est: mediisque carin
Subdita navigiis, spinæ mutatur in usum,
[19] Lina comæ molles, antennæ brachia fiunt.
[20] Cæruleus, ut fuerat, color est. Quasq; antè timeb
Illas virgineis exercent lusibus undas
Naïdes æquoreæ: durisque in montibus ortæ
Molle fretum celebrant: [21] nec eas sua tangit or
Non tamen oblitæ, quam multa pericula sævo
Pertulerint pelago, jactatis sæpe carinis
Supposuere manus: [22] nisi si qua vehebat [23] Achi

1 Quorum princeps Venulus. Vide supra v. 460.
2 Annuncientes Diomedem Ætolum auxilia negasse.
3 Populi, quibus imperavit Turnus.
4 Naves quæ ex pineis tabulis conficiuntur. De Æneæ autem navibus, quibus Turnus ignem immisit, sic Virg. 9. Æn. Atque illi (Æneæ) medio in spatio, usq; ad ævumq; habitare sub undis.
5 Vulcanus, ignis. Metonym. effic.
6 Navis.
7 In vertice montis Idæ.
8 Cybele.
9 Sonitu cymbalorum, & tympanorum, quibus in sacris Cybeles ut bentur.
10 Tibiarum è buxo.
11 Currus enim Cybeles trahitur à leonibus, in quos Hippomenes & Atalanta mutati fuerum, ut narrat noster Lib. 10. Fab. 11.
12 Vana.
13 Ipse Te sacrilegus.
14 Venti. Fingit enim Hesiodus Auroram ex Astræo gigante tos peperisse.
15 Cybele, quæ & eadem est cum terra.
16 Oras, i. funes stupa quibus navis terræ vel littori alligatur. Sic Virg. Æneid. Lib. stupea vincula collo Intendunt.
17 Duritie molli facta.
18 Carnes.
19 nes ex lino confecti.
20 Niger.
21 Nihil moventur cupiditate suæ or videndæ. Nihil curant redire in montes, ubi sunt ortæ.
22 Cum en tea Trojanæ naves fuissent, Græcos Trojanorum hostes admodum odi
23 Græcos.

Navis Ulyssis in scopulum. *Fab.* XI

Naves Æneæ in speciem Nympharum versas Dea voluntate, docet ex recordatione odisse Græcos, que bilares vidisse fluctuantia fragmina navis Ul

qui naufragium fecerat. Item Alcinoi navem, quâ Ulysses in Ithacam vehebatur, in saxum transfiguratam.

Ladis adhuc [1] Phrygiæ memores, odêre [2] Pelasgos:
Neritiæque [3] ratis viderunt tragmina lætis
ltibus. Et lætæ videre rigescere [4] puppim
utibus Alcinoi; saxumque increscere ligno. 565

1 Trojanæ. 2 Græcos 3 Navis quâ vectus est Ulysses, qui unde Neritius vocetur, vide supra ad v. 159. 4 Navem Ulyssi naufrago datam ab Alcinoo Phæacum rege.

Ardea Turni civitas in avem. *Fab.* XIV.

Turno ab Æneâ interemto Ardea urbs regnum Turni incendio ad cinerem redacta: ex qua volucris emersa est, quæ patriæ ejus nomine vocaretur à posteris Ardea.

Pes erat in Nymphas animatâ [1] classe marinas
Posse metu monstri [2] Rutulum desistere bello.
rtat, [3] habetq; Deos pars utraque: quiq; Deorum
ntitar, habent animos. Nec jam dotalia regna,
æ sceptrum [4] soceri, nec te, Lavinia virgo, 570
d [5] vicisse petunt: [6] deponendique pudore
lla gerunt. Tandemque Venus victricia nati
rma videt: [8] Turnusq; cadit; cadit Ardea Turno
spita dicta potens. Quam postquam barbarus ignis
Abstulit, & tepidâ latuerunt tecta favillâ; 575
Congerie è mediâ tum primùm cognita [12] præpes
bvolat: & cineres [13] plausis everberat alis.
[14] sonus, & macies, & pallor, & omnia, caperam
æ deceant urbem, nomen quoque manſit in illâ
rbis: & ipsa suis [15] deplangitur Ardea [16] pennis. 580

1 Classe mutatâ in Nymphas animum habentes. 2 Turnum. 3 A parte Æneæ stat Venus, à parte Turni Juno. 4 Ad similitudinem Deorum. Nam animi, ut Dii, sunt immortales. 5 Latini regis. 6 Victoriam. Verbum pro mine positum est. Sic Persius, Scire tuum nihil est. 7 Sc. bella: utrumque in pudebat deponere bellum. 8 Ab Æneâ interficitur. 9 Sustulit, delevit. 8 media urbis incensæ mole. 12 Avis. Dicuntur autem proprie præpetes es majores, quæ volatu suo dant augurium. 13 Concussit. 14 Vox tenuis & lis. 15 Percutitur. 16 Alis.

Æneas post mortem Deus factus, Indigesque dictus. *Fab.* XV.

Venus ut animadvertit filium Æneam laboribus exhaustum ad finem venisse ævi, petit ab Jove patre ut promissis fidem faceret. Cujus ille precibus auditis, efficit, ut in agro Laurenti flumine Numicio mortalitatem ablueret, interque Indigetes Deos transferretur,

retur. *Ita ut à posteris, sicut cæteris Diis, ei administrarentur.*

1 Quæ semper ei adversata fuerat.
2 Æneæ filii, qui & Ascanius dictus patri in regno Latino successit. Virg. Æneid Lib. 1.
3 Quum jam ad extremum vitæ terminum pervenisset tempus erat, quo quietis ordinibus Deorum adscriberetur, & lucidas iniret sedes.
4 Favorem Deorum peteret.
5 Collum Jovis patris sui complexa.
6 Quamtumvis parvum.
7 Inferorum regnum.
8 Et Juno ipsa annuit.
9 Jupiter.
10 Vos ambo estis digni, quibus hæ preces concedantur.

JAmque Deos omnes, [1] ipsamque Æneïa virtus
Junonem veteres finire coëgerat iras:
Cùm, bene fundatis opibus crescentis [2] Iuli,
[3] Tempestivus erat cœlo Cytherëius heros.
[4] Ambieratq; Venus Superos: [5] colloq; parentis
Circumfusa sui, Nunquam mihi, dixerat, ullo
Tempore dure pater, nunc sis mitissimus oro;
Æneæque meo, qui te de sanguine nostro
Fecit avum, [6] quamvis parvum, des, optime, numen.
Dummodo des aliquod. Satis est [7] inamabile regnum
Aspexisse semel, Stygios semel isse per amnes.
Assensere Dei: nec [8] conjux regia vultus
Immotos tenuit; placatoque annuit ore.
Tum [9] pater, Estis air, cœlesti munere digni,
Quæq; petis, pro quoq; petis. Cape [9] nata, quod optas.
Fatus erat. Gaudet; gratesque agit illa parenti:
Perque leves auras [11] junctis invecta columbis
Littus adit Laurens; ubi tectus arundine [12] serpit
In freta flumineis vicina [13] Numicius undis.
Hunc jubet Æneæ, quæcunq; [14] obnoxia morti,
Abluere; & tacito deferre sub æquora curtu.
[15] Corniger exsequitur Veneris mandata; suisque,
Quicquid in Ænea fuerat mortale, repurgat,
Et respergit aquis. [16] Pars optima [17] restitit [18] illi.
[19] Lustratum [20] genitrix divino corpus odore
Unxit, & [21] ambrosiâ cum [22] dulci nectare misti
[23] Contingit os; fecitq; Deum: quem tuba [24] Quirini
[25] Nuncupat indigetem; temploque arisq; recepit.

11 Jamque Deos omnes, ipsamque Æneïa virtus
Junonem veteres finire coëgerat iras:
Cùm, bene fundatis opibus crescentis Iuli,
Tempestivus erat cœlo Cytherëius heros.
Ambieratq; Venus Superos: colloq; parentis
Circumfusa sui, Nunquam mihi, dixerat, ullo
Tempore dure pater, nunc sis mitissimus oro;
Æneæque meo, qui te de sanguine nostro
Fecit avum, quamvis parvum, des, optime, numen.
Dummodo des aliquod. Satis est inamabile regnum
Aspexisse semel, Stygios semel isse per amnes.
Assensere Dei: nec conjux regia vultus
Immotos tenuit; placatoque annuit ore.
Tum pater, Estis air, cœlesti munere digni,
Quæq; petis, pro quoq; petis. Cape nata, quod optas.
Fatus erat. Gaudet; gratesque agit illa parenti:
Perque leves auras junctis invecta columbis
Littus adit Laurens; ubi tectus arundine serpit
In freta flumineis vicina Numicius undis.
Hunc jubet Æneæ, quæcunq; obnoxia morti,
Abluere; & tacito deferre sub æquora curtu.
Corniger exsequitur Veneris mandata; suisque,
Quicquid in Ænea fuerat mortale, repurgat,
Et respergit aquis. Pars optima restitit illi.
Lustratum genitrix divino corpus odore
Unxit, & ambrosiâ cum dulci nectare misti
Contingit os; fecitq; Deum: quem tuba Quirini
Nuncupat indigetem; temploque arisq; recepit.

Et tù Venus, quæ pro filio precaris: & ille Æneas filius, cujus pietate sua meruit, ut inter cœlestium numerum transferretur. 11 Currus Veneris à columbis trahi fingitur. 12 Lentè labitur. 13 Fluvius Latii, in quem Æneas pugnans periisset, ad Deos migrasse creditus est. 14 Subjecta mortalia. 15 Fluvius: omnes enim fluvii cum cornibus pingebantur. Vide quæ diximus supra Lib. 13. ad vers. 895. 16 Divina particula. 17 Mansit. 18 Æneæ. 19 Purgatum. 20 Venus. 21 Cibo, quo Dii vescuntur. 22 Ambrosia pro Deorum cibo ponitur, ita nectar pro Deorum suavissima accipiendo potione. 23 Tetigit. 24 Populus Romanus à Romulo, qui post obitum Quirinus dictus est. 25 Nuncupavit, i. appellavit Deum Indigetem, i. qui ex homine mortali in Deorum numerum relatus est. Jovem indigetem appellant, quia Livius Lib. 1.

Tiberinus in Tyberim: Aventinus mons: Pomona à pomis dicta, Vertumni varia Metamorphosis. *Fab.* XVI.

Tiberinus Albanorum rex Tusco amni, qui tunc dicebatur Albula, mersus interiit, ac nomen fluvio reliquit.

Aventinus, à quo mons dictus, urbis Albæ accepit imperium. Sed hoc fuit Pomona, Hamadryadum Nymbarum hortorum cultrix, feliciumq; arborum: unde omen à pomis obtinet. Hanc cùm Vertumnus diligeret, solitus in varias figuras mutari, &, ea refugiente concubitum, solicitudine assidua ureretur: novissime in anum conversus est, eique multa rettulit, quibus fœminæ flecti solerent, ut sibi jungeretur. Ipsa autem perseverante in proposito, novissime refert quoque fuisse in Cypro Anaxareten virginem, quæ propter superbiam punita fuisset à Venere. Versusque in Juam formam concubuit cum ea.

Ndè sub Ascanii [1] ditione [2] binominis [3] Alba
Relque Latina fuit: Succedit [5] Silvius illi: 610
o satus antiquo tenuit repetita [6] Latinus
mina cum sceptro: Clarum subit Alba Latinum:
pitos ex illo est. Post hunc Capetusque, Capysque;
ed Capys antè fuit, [9] Regnum Tiberinus [10] ab illis
pit; & in [11] Tusci demersus fluminis undis 615
mina fecit aquæ. De quo Remulusque feroxque
rota sunt geniti: Remulus [12] maturior annis
mineo periit [13] imitator fulminis ictu.
tre suo [14] sceptrum moderatior Acrota sorti
dit Aventino: qui quo regnârat, eodem 620
nte jacet [15] positus; [16] tribuitq; vocabula monti.
mq; Palatinæ [17] summam [18] Proca gentis habebat.
ge sub hoc [19] Pomona fuit: qua nulla Latinas
er [20] Hamadryadas coluit [21] solertius hortos,
e fuit arborei studiosior altera fœtus: 625
Unde tenet nomen. [23] Non silvas illa, nec amnes:
s amat, & ramos [24] felicia poma ferentes.
Nec jaculo gravis est, sed aducâ dextera falce:

1 Imperio.
2 Duo nomina habentis. Nam & Ascanius & Julus fuit cognominatus.
3 Alba urbs quæ ab situ longa fuit denominata, ab Ascanio Æneæ filio, fuit ædificata, & ab alba sue, illic triginta porcellos enixâ, nominata est.
4 Imperium Latinum.
5 Hic posthumus fuit Æneæ ex Laviniæ filius ita dictus, quod in sylvis cum matre à pastore quodam Tyrrheno

catus esset: unde 4 Fast. ait: Venimus ad felix aliquando nomen Iuli, Unde us Teucros Julia tangit avos. Posthumus hinc, qui quod sylvis fuit ortus in Sylvius in Latia gente vocatus erat. Liv. L. 1. Sylvius deinde regnat, Asi filius, casu quodam in sylvis natus, 6 Sylvii Æneæ filius. 7 Tyberinus 8 ys Capetum genuit, & non contra. 9 Sic 4. Fast. Cumque patris regnum hanc Tiberinus haberet, Dicitur in Tuscæ gurgite mersus aquæ. 10 Post s. 11 Periphrasis est Albulæ, qui postea Tyberis à Tyberino rege, in illo mersо, fuit appellatus. 12 Major natu. 13 Cum enim vellet videri fulmiculari, à Jove fulmine vero percussus est. 14 Imperium. 15 Sepultus. 16 ntinus enim unus ex septem urbis Romæ collibus, ab Aventino rege, illic alto, fuit cognominatus. Sic alibi: Venit Aventinus post hos, locus unde vor Mons quoque, post illum tradita regna Phocæ. 17 Imperium & summam tem gentis, quæ circa Palatium & ea loca ubi postea Roma fuit condita, tum itabat. 18 Pater Amulii & Numitoris. 19 Dea fuit pomorum, unde etiam oma vocata est. 20 Nymphas, quæ unà cum arboribus & oriuntur & occiit. Unde etiam nomen sumserunt: ἅμα enim simul, & δρῦς δρυὸς dicitur rcus. 21 Diligentius. 22 Pomona enim à pomis nomen est consecuta. Poma o dicuntur omnes fructus, quicunq; ex arboribus nati esui sunt apti, molliori ice tectimuces vero sunt fructus qui duriori cortice teguntur. 23 Pomona non t sylvas, ut venetur, non amnes, ut piscatum eat. 24 Dulcia, non amara & ra. 25 Nec dextra Pomonæ jaculum gestat, sed falcem quâ luxuriantes ra-

Quæ modò 26 luxuriem 27 premit, & spatiantia passi
28 Brachia 29 compescit: fissâ modò cortice 30 virgæ
Inserit, & succos 31 alieno præstat alumno. 6
Nec patitur sentire sitim: bibulæque recurvas
Radicis 32 fibras labentibus irrigat undis.
Hic amor, hoc studium; Veneris quoq; nulla cupido
33 Vim tamen agrestum metuens, 34 pomaria clausa
Intus: & accessus prohibet refugitque viriles. 6
Quid non & 35 Satyri saltatibus apta juventus
Fecêre, & 36 pinu præcincti cornua 37 Panes.
38 Silvanusque suis semper juvenilior annis,
39 Quiq; Deus fures vel falce vel inguine terret, 6
Ut poterentur ea? Sed enim superabat amando
Hos quoque 40 Vertumnus: 41 neq; erat felicior illo
O quoties habitus 42 duri messoris aristas
Corbe tulit. Verique fuit messoris imago!
Tempora sæpe gerens fœno religata recenti, 6
43 Desectum poterat gramen versasse videri.
44 Sæpe manu 45 stimulos rigidâ portabat; ut illum
Jurares fessos modò disjunxisse juvencos.
Falce datâ 46 frondator erat, vitisque putator.
47 Induerat scalas, 48 lecturum poma putares. 6
Miles erat gladio, piscatur arundine sumtâ.
Denique per multas aditum sibi sæpe figuras
Repperit, ut caperet spectatæ gaudia formæ.
Ille etiam pictâ 49 redimitus tempora mitrâ,
Innitens baculo, positis ad tempora canis, 6
Assimulavit anum: cultosque intravit in hortos;
Pomaq; mirata est: 50 Tantoque potentior, inquit
Paucaque laudatæ dedit oscula; 51 qualia nunquam
Vera dedisset anus: glebâque incurva resedit
Suspiciens 52 pandos 53 Autumni pondere ramos. 6
Ulmus erat 54 contrà spatiosa tumentibus uvis,
Quam sociâ postquam pariter cum vite 55 probavit

25 Luxuriantes ramos.
27 Recidit.
28 Ramos.
29 Cohibet.
30 Surculum alterius arboris. 31 Surculo ex alia arbore in aliam transfato.
32 Tenuiores radices.
33 Violentiam rusticorum.
34 Loca arboribus frugiferis consita, atque pomorum repositoria.
35 Dii sylvestres magnopere saltu gaudentes.
36 Frondibus pini.
37 Dii sunt pastorum cornuti.
38 Deus Agrestis, & inter ruris numina semper numeratus. Maro Georg. 1.
Fortunatus & ille, Deos qui novit agrestes. Panaque, Silvanumque senem.]
39 Priapus Bacchi & Veneris filius hortorum custos falce & obscœno inguine armatus. 40 Deus est bene vertendarum rerum, i. vendendarum atque emendarum, à vertendo dictus, quod in varias verteret formas. Inde Vertumnalia dicta sunt, quæ mense Octobri honorem Vertumni celebrabantur. 41 Nam eum quoque Pomona aspernabatur. 42 Asperi ac laborum parientis. Messor autem est qui frumenta metat ac secat. 43 Fœnum: per quod significat Vertumnum fœnisecæ figuram aliquando suscepisse. Varias autem Vertumni Metamorphoseis Poeta describit. 44 Sæpe in bubulcum Vertumnus commutabatur, ut Pomona potiri posset. 45 Præcatos fustes quibus rustici boves pungunt. 46 Frondium putator. 47 Sumserat, sc. si. 48 Collecturum. 49 Circumdata habens tempora. 50 Sc. quam cultiores habes hortos. Quamvis hic aliquid ad sensum desiderari videatur, tamen versus duo qui in vulgatis editionibus leguntur, Omnibus es Nymphis, quum convinet Arbula ripis, Salve virginei flos intemerate pudoris, quumque in optimis quibusve MSS. non appareant, à viris doctis pro adulterinis, ejiciuntur. Lasciviora ait Poeta fuisse Vertumni oscula, quam quæ à vera virtute umquam duci potuissent. 52 Expansos, patulos. 53 Pomis. 54 Ex regione. 55 Comprobavit, approbavit.

[57] At si staret, ait, [57] cœlebs sine [58] palmite truncus
Nil præter frondes quare [59] peteretur, haberet.
Hæc quoq; quæ junctâ vitis requiescit in ulmo,
Si non nupta foret, terræ acclinata jaceret,
Tu tamen exemplo non [60] tangeris arboris hujus;
Concubituſque fugis; nec te conjungere curas.
Neque utinam velles! [61] Helene non pluribus eſſet
[62] Sollicitata procis: nec quæ [63] Lapitheia movit
Prælia, nec [64] conjux timidis audacis Ulyſſei.
Nunc quoque, cum fugias [65] averſeriſque petentes,
Mille proci cupiunt; & ſemideique Deique,
Et quæcunque tenent [66] Albanos numina montes.
Sed tu, ſi ſapies, ſi te bene jungere, anumque
[67] Hanc audire voles, (quæ te plus omnibus illis,
Plus quam credis, amo) vulgares rejice [68] tædas:
Vertumnumque tori ſocium tibi ſelige: pro quo
Me quoq; pignus habe. Neque enim ſibi notior ille eſt;
Quam mihi. Nec toto paſſim vagus errat in orbe.
Nec loca ſola colit. Nec uti pars magna [69] procorum,
Quam modo vidit, amat. Tu primus & ultimus illi
[70] Ardor eris; ſolique ſuos tibi [71] devovet annos.
Adde, quod eſt juvenis: quod naturale [72] decôris
Munus habet: formaſq; apte [73] fingetur in omnes:
Et, quod erit juſſus, (jubeas licet omnia) fiet.
Quid, quod amatis idem? quòd, quæ tibi poma coluntur,
[74] Primus habet; lætâque tenet tua munera dextrâ?
Sed neque jam fœtus deſiderat arbore demtos,
Nec quas hortus alit, cum ſuccis [75] mitibus herbas;
Nec quicquam, niſi te. Miſerere [76] ardentis: & ipſum,
Qui petit, ore meo præſentem crede precari.
Ultroreſque Deos, & pectora dura peroſam
[77] Idalien, memoremq; time [78] Rhamnuſidis iram,
Quoq; magis timeas, (etenim mihi [79] multa [80] vetuſtas
Scire dedit) referam totâ notiſſima Cypro
Facta; quibus flecti facile & mitescere poſſis.

56 His ſimilitudinibus vult perſuadere Pomonæ Vertumnus, ut nubat, præſertim cum a multis petatur.
57 Sine conjuge. Vites enim ſic ulmos amplectuntur, ut uxores viros. Cœlibes dicuntur, qui ſine conjuge vivunt, quaſi cœleſtem vitam agentes.
58 Vite. Nam palmites vitium rami dicuntur uvas ferentes.
59 Expeteretur.
60 Moveris.
61 Menelai uxor à Paride rapta, illa deterrima belli Trojani cauſa,
62 Vexata.
63 Hippodamia, quam cum Centauri ſponſo Pirithoo ipſo nuptiarum die præripere vellent, ingenti clade deleti ſunt, quam legeſis ſupra lib. 12. v. 220. Lapithæ autem populi fuerunt Theſſaliæ à Lapitho, Periphantis filio, cognominati.
64 Penelope uxor Ulyſſis audacis timidis i. e. in timidos: quod Ulyſſi bene convenit, ut qui fuerit doloſus. Aliud itaque videntur agere, qui malunt timidi aut audacis Ulyſſei. Penelope vero, formoſiſſima fuiſſe ſcribitur, & à quamplurimis procis amata.
65 Aſpernaris.
66 Prope Albam, quam vide ſupra verſ. 514.
67 Seipſum oſtendit eum quadam ſenili gravitate Vertumnus.
68 Nuptias. Quinque faces, ex tæda arbore confectæ, novæ nuptæ præferebantur
69 Amatorum, quibus nihil eſt inconſtantius. Proci autem a procando dicti ſunt, qui mulieres in matrimonium petunt.
70 Ardenter ab illo amata.
71 Dedicat, deſtinat.
72 Pulchritudinis.
73 Formabitur, transfigurabitur.
74 Vertumno enim frugum primitiæ offerebantur.
75 Dulcibus, ſuavibus.
76 Ardenter te amantis.
77 Venerem, ab Idalio, Cypri nemore, ſic dictam.
78 De hac, ſceleratorum ultrice Dei diximus fuſe ad verſ. 6. lib. 3.
79 Multarum rerum peritiam mihi tribuit.
80 Senectus. Senes enim idcirco prudentiores videntur, quia multarum rerum peritiam habent.

Ipſiis

Iphis amoris impatientia laqueo v tam finit, & Anaxarete in ſaxum. *Fab.* XVII.

In inſula Cypro Anaxarete fuit ex progenie Teucri ſ laminis, quæ forma cæteras gentes ejuſdem ci tatis ſupergreſſa eſt, ſed ut pulcritudo eminens fu ita propter abſernationem virorum abominanda e nibus. Quam cùm Iphis, ejuſdem civitatis, am re diligeret, neque aditum ad eam haberet, d lens quod in eam gravem ſortem incidiſſet, ne d utius doleret, ad extremum noctu clam ante fo puellæ ſuſpendio ejus amore ſe liberavit. Cui ci funus pro dignitate fortunæ per publicum maxi frequentia duceretur; & patientiſſimè ex ſuperi parte domus proſpiceret; ob nimiam crudelitate animiq; duritiam in veſtigio ſuo à Venere ſaxo dura eſt; ita ut apud Salaminios ſpecies ejus proſpicie tis Veneris nomen acceperit. Debinc Vertumnus n diens in ſuam ſpeciem, Pomona potitus eſt.

VIderat à veteris generoſam ſanguine [1] Teucri
Iphis Anaxareten humili de ſtirpe creatus.
Viderat: & totis perceperat oſſibus æſtum.
Luctatuſque diu, poſtquam ratione furorem
Vincere non potuit, ſupplex ad limina venit;
Et modo nutrici [2] miſerum confeſſus amorem,
Nè ſibi dura foret, per ſpes oravit alumnæ.
Et modò de multis blanditus cuique miniſtris
[3] Sollicitâ petiit [4] propenſum voce favorem.
Sæpe ferenda dedit blandis ſua verba tabellis:
Interdum madidas lacrymarum rore coronas
Poſtibus [5] intendit; [6] poſuitque in limine duro
Molle latus: 7 triſtique ſeræ [8] convicia fecit.
Surdior illa [9] freto ſurgente [10] cadentibus [11] Hœdis,
Durior & ferro, quòd [12] Noricus excoquit ignis,
Et ſaxo, [13] quod adhuc vivum radice tenetur;
[14] Spernit, & irridet; factiſq; [15] immitibus addit
Verba ſuperba feros: [16] & ſpe quoq; [17] fraudat amantem.

1 De Teucro Telamonis filio, intelligimus: quem Telamon pater, quia Ajacis fratris acerem non fuerat ultus, Salamine arcebat. Is itaque in Cypro inſula novam condidit Salaminam.

2 Eam enim, à qua non amabatur, amabat.

3 Priuſquam diligenti oratione.

4 Magnum ac diligenter animadverſum.

5 Alligavit. Amantes enim non admiſſi à ſuis amaſiis quas in capite gerebant coronas poſtibus ſuſpendebant. 6 Iphis ſæpe in limine januæ Anaxaretes jacuiſſe ait. Atque amantis exprimit naturam, qui ut amicâ potiatur, omnia magno eum incommodo ferre haud recuſat. Ita alibi: Dura ſuper totâ limina nocte jace. 7 [Seræ, difficili & immiti, qui januam clauſam tenebat.] 8 Maledixit. 9 Mari quod in tempeſtatem excitatur. 10 Occidentibus. 11 Stellis, ortu, & præcipue occaſu tempeſtatem cientibus. 12 Norici populi ſunt Alpini, ferro abundantes. 13 Quod nondum è terra eſt effoſſum. Saxa enim nondum à ſua radice avulſa, & viva dicuntur; & duriora ſunt. 14 Anaxarete Iphidis humilitatem contemnens illius querelas irridet. 15 Aſperis, crudelibus. Illum enim à limine fortaſſe depulit. 16 Quod crudele admodum videtur. 17 Privat.

Nos

on tulit impatiens longi tormenta doloris
his: & ante fores hæc verba noviſſima dixit:
ncis, Anaxarete: neque erunt tibi tædia tandem
ta ferenda mei. [18] Lætos molire triumphos,
[19] Pæana voca, nitidâq; [20] incingere lauro. 720
ncis enim, moriorq; libens: age, [21] ferrea, gaude.
Certè aliquid laudare mei cogeris, eritque
o tibi ſim gratus: meritumque fatebere noſtrum.
on tamen ante tui [23] curam [24] ceſſiſſe memento,
am vitam, geminâq; ſimul mihi [25] luce carendum.
ec tibi Fama mei ventura eſt nuncia leti; 726
ſe ego, nè dubites, adero: præſenſque videbor;
rpore ut exanimi [26] crudelia lumina paſcas.
tamen, ô Superi, mortalia fata videtis;
e mei memores; nihil ultra lingua precari 730
ſtinet; & longo facite ut memoremur in ævo:
, quæ demſiſtis vitæ, date tempora famæ.
ixit: & ad poſtes ornatos ſæpe coronis
Humentes oculos & pallida brachia tendens,
m foribus laquei religaret vincula ſummi. 735
Hæc tibi ſerta placent crudelis & impia? dixit.
Inſeruitq; caput, ſed tum quoq; verſus ad illam:
que onus infelix [30] eliſâ fauce pependit.
Icta pedum motu trepidantum ut multa gementem
ſa dediſſe ſonum eſt, adapertaq; janua factum 740
odidit; exclamant [33] famuli: 33 fruſtraq; levatum
am [34] pater occiderat) referunt ad limina matris.
cipit illa ſinu, complexaque frigida nati
embra ſui, poſtquam miſerarum verba parentum
idit; & matrum miſerarum facta peregit; 745
Funera ducebat mediam lacrymoſa per urbem;
Luridaq; [37] arſuro [38] portabat membra feretro.
rté viæ vicina domus, quâ flebilis ibat
mpa fuit: duræque ſonos plangoris ad aures
nit Anaxaretes [39] quam jam Deus ultor agebat. 750
ora tamen, Videamus, ait, miſerabile funus:
patulis [40] iniit tectum ſublime feneſtris.
Vixque bene impoſitum lecto proſpexerat Iphin;
riguêre oculi: caliduſque è corpore ſanguis
ducto pallore fugit. Conataque retrò 755
rre pedes, [42] hæſit: conata avertere voltus,
x quoque non potuit: paulatimq; occupat artus,

18 Ab effectu: nam triumphi lætos & celebres reddunt homines.
19 Vocibus lætitiæ utere, qualibus voti compotes gaudia ſua exprimere ſolent.
20 Coronare viridi lauro, quod triumphantes facere ſolent.
21 Dura atque crudelis.
22 Quod mihi ipſe mortem conſcivi, ut tibi rem gratam facerem.
23 Amorem, quo te proſequor.
24 Sc. à me, i. oblitum eſſe me.
25 N. Vitæ meæ, & tui, quæ lux mea es.
26 Crudeles oculos.
27 Lachrymantes.
28 Hujuſmodi coronæ tibi ſunt gratæ, ut laqueo collum inſeram, Sarcaſmus.
29 Sc. laqueo.
30 Compreſſâ.
31 Perculſa.
32 Servi Anaxaretes.
33 Allevatum. Jam enim mortuerat. 34 Iphidis. 35 Ducendas ac celebrandas exequias curabat. 36 Quaſunt mortuorum & præcipue laqueo ſuffocatorum membra. 37 Capulo comtenda. Feretrum enim una cum cadavere comburebatur. 38 Portanda curabat. 39 Quam jam Deus vindex vel Nemeſis, ſuperbiæ ultrix perſequebatur. 40 Intravit cubiculum. 41 Anaxerete perſpexerat vix bene Iphin impoſitum ſuo, i. feretro, cùm oculi illius rigidi ſunt facti. 42 Affixa eſt.

Quod

Quod fuit in duro jampridem pectore [43] saxum.
Neve ea ficta putes; [44] dominæ sub imagine signum
Servat adhuc [45] Salamis: Veneris quoq; nomine templi
[46] Prospicientis habet. Quorum memor, O mea [47] lentos
Pone, precor, fastus, & amanti [48] jungere, Nymphe. 762
[49] Sic tibi nec vernum nascentis frigus [50] adurat
Poma; nec excutiant rapidi florentia venti.
Hæc ubi nequicquam formas [51] Deus aptus in omnes 765
Edidit; in [52] juvenem rediit: & [53] anilia demit
Instrumenta sibi. Talisque apparuit illi,
[54] Qualis ubi oppositas nitidissima Solis imago
Evicit nubes, nullâque obstante reluxit.
Vimq; parat: [55] sed vi non est opus; inque figurâ 770
Capta Dei Nymphe est: & [56] mutua vulnera sentit.

43 Saxi durities, quæ paulò antè in pectore illius erat. 44 Adhuc statua Amaxaretes, in saxum mutatæ, est Salamine. 45 Quæ & Salamin dicitur, insula est cum urbe ejusdem nominis, & urbs in Cypro, à Teucro Telamonis filio, ædificata. 46 Atque ibi templum est dicatum Veneri prospicienti, ita dictæ, quod illa ultrix Amaxaretem prospicientem è fenestra in saxum mutaverit. 47 Diuturnam superbiam. 48 Copula te, nube. 49 Oportunis est adverbium hoc loco illud *sic*. 50 Urere dicitur de frigore & calore. 51 Vertumnus, qui sibi quasvis figuras adaptare poterat. 52 Juvenilem figuram. 53 Quibus se anum finxerat, mitram scil. baculum, canos, aliaque quæ refert supra vers. 555, &c. 54 Quam pulcher esset Vertumnus, anili habitu depositio, aptâ similitudine ostendit Poeta. 55 Nam Pomona, formâ Vertumni capta, facile ei morem gessit. 56 Nam & ipsa Vertumni amore cœpit ardere.

Aquæ frigidæ in calidas, & Romulus in Deum Quirinum. *Fab.* XVIII, & XIX.

Post Amulii ac Numitoris Albanorum regum interitum, Romulus urbis à se conditæ cepit imperium. Qui cùm adversus Titum Tatium pro raptu virginum dimicaret, hostis appropinquavit urbi; portis obseratis una patefacta est, Tarpeia virgine prodente patriam. Quod ut præsensit Venus, pro filii incolumitate à Nymphis, quæ proximæ Juno erant, geminum petiit auxilium. Data ergo venia, secundum portam, quam Sabini irrupturi erant, reclusis fonte scaturire aquæ, quæ antea latuerant, cœperunt. Quæ cum frigidæ hostium introitum non prohiberent, ex frigidis in calidas versæ, hostem averterunt; victoriaq; Romulus potitus, rebus urbis compositis, jura reddens populo, sicut petierat mater, raptus in cœlum est. Ita ut Quirinus novo nomine vocaretur.

[1] PRorimus [2] Ausonias injusti miles Amulî
Rexit [3] opes: [4] Numitorq; senex amissa nepotum

1 Ad historiam regum Albanorum, permissa narratione mutationum Vertumni, redit Poeta. Q. d. Dein Amulius, vi militum occupat arcem injusteque regnavit, fratre natu majore Numitore pulso, filioq; ejus Lauso interemta, filia vero Rhea, quæ & Ilia dicta est, Vestæ Sacerdotio consecrata. 2 Italas. Regnum Italiæ. 3 Romulus & Remus, Marte & Rhea geniti, avo Numitori, ab Amulio pulso, regnum restituunt, Amuliumque avunculum obtruncant.

Munera

Munere regna capit: festisque [4] Palilibus urbis
Mœnia conduntur. Tatiusque patresque Sabini
Bella gerunt: [5] arcisque viâ Tarpeia reclusâ
Dignâ animam pœnâ congestis exuit armis.
Inde [6] sati Curibus, tacitorum more luporum,
Ore [7] premunt voces; & [8] corpora victa sopore
Invadunt; portasque petunt; quas obice firmâ
Clauserat [9] Iliades. Unum tamen ipsa recludit,
Nec strepitum versо [10] Saturnia cardine fecit.
Sola Venus partæ cecidisse repagula sensit:
Et clausura fuit; nisi quod rescindere nunquam
Dis licet acta Deûm. [11] Jano loca juncta tenebant
Naides Ausoniæ gelido rorantia fonte:
Has rogat auxilium. Nec Nymphæ jussa petentem
Sustinuêre Deam: venasque & flumina fontis
Elicuêre sui. [12] Nondum tamen invia Jani
Ora [13] patentis erant, neq; irer præclusérat unda.
Lurida supponunt fœcundo sulfura fonti,
Incenduntque cavas [14] fumante [15] bitumine venas.
Viribus his aliisque vapor penetravit ad ima
Fontis: & Alpino modo quæ [16] certare rigori
Audebatis aquæ, non cedilis ignibus ipsis.
Flammiferâ gemini sumant aspergine postes:
Portaque, nequicquam [17] rigidis permissa Sabinis,
Fonte fuit [18] præstructa novo: dum Martius arma
Indueret [19] miles. Quæ postquam Romulus ultro
Obtulit; & [20] strata est tellus Romana Sabinis
Corporibus, strataque suis; [21] generiq; cruorem
Sanguine cum soceri permiscuit impius ensis:
Pace tamen sicti bellum, nec in [22] ultima ferro
Decertare, placet; [23] Tatiumque accedere regno.
[24] Occiderat Tatius, populsq; [25] æquata duobus,
[26] Romule, jura dabas: positâ cum casside Mavors
[27] Talibus adfatur Divûmque hominemq; parentem:
Tempus adest, genitor, (quoniam [28] fundamine magno
[29] Res Romana valet, nec [30] præside pendet ab uno)
Præmia jam promissa mihi, dignoque [31] reponi

4 Festum hoc, sive Palilia, à Dea pastorum Pale, sive à partu pecorum Parilia, nuncupatum, agebatur 12 Calendis Maiis, quo die urbis fundamenta jacta sunt, ut latius docet 4. Fast. Meminit autem & Plutarchus in vita Romuli, & Propert. lib. 4. Eleg. 4. Urbi Festus erat dixere Palilia patres, Hic cœpit primus mœnibus esse dies.

5 Ordo est: Et Tarpeja virgo exuit, i. deposuit animam dignam pœnâ, armis, i. clypeis congestis in eam, via arcis reclusa, i. post apertam arcis viam.

6 Sabini, quorum primaria urbs Cures.

7 Silent.

8 Romanos somno oppressos.

9 Romulus Iliæ fil.

10 Juno Saturni filia.

11 Prope Jani Sacellum.

12 Sed nondum Nymphæ aquis suis januam Jani inviam fecerant: ergo supponunt sulphura, &c. 13 Aperti. 14 Ardentes. 15 Bitumen genus est picis facillime ignem concipientis. 16 Contendere eum Alpium frigore, quod est vehementissimum. De Alpibus altissimis Italiæ montibus dictum est alibi. 17 Severis. 18 Obstructa, obturata. 19 Romani orti Romulo, qui Martis fil. 20 Cooperta fuit. 21 Romani enim Sabinorum filias uxores acceperunt. 22 Non ad internecionem. 23 Nam inter reliquas pacis conditiones hoc etiam placuit, ut Tatius una cum Romulo æqua potestate paribusque honoribus regnaret. 24 Interfectus fuerat. Pergit poeta narrare. 25 Æqualia facta. 26 Apostrophe ad Romulum. 27 Martis oratio ad Jovem, quâ, ut Romulum, filium suum, in Deorum numerum referat, precatur: commemorans se olim, id ei palam aliis Diis esse futurum recepisse. 28 Firmo fundamento. 29 Imperium Romanum. 30 Nec unius tantum Dei tutelaris cura & providentia, satis commode protegi & defendi possit. 31 Romulo, cujus pater ego Mars, filius tuus.

32 Solvendi.
33 In numerum Deorum referre.
34 In memoria habeo. Alioqui memorare, est narrare. Ordo est: Tu dixisti mihi quondam, i. olim, concilio Deorum præsente, unus erit (Romulus) quem tu (ô Mars) tolles, i. extolles ad sydera cœli.
35 Hæc sunt ergo verba, quæ de Romulo, inter Deos referendo, Jupiter dixerat Marti.
36 Jupiter.
37 Audi Romuli

[32] Solvere, & ablatum terris [33] imponere cœlo.
Tu mihi concilio quondam præsente deorum,
(Nam [34] memoro, memoriq; animo pia verba notavi)
[35] Unus erit, quem tu tolles in cærula cœli,
Dixisti. Rata sit verborum summa tuorum.
Annuit [36] omnipotens: & [37] nubibus aëra cæcis
Occuluit, tonitruque & fulgure terruit Urbem.
Quæ sibi promissæ [38] sensit data [39] signa rapinæ,
Innixusque hastæ, pressos temone cruento
Impavidus conscendit equos [40] Gradivus, & ictu
[41] Verberis increpuit: pronumque per aëra lapsu
Constitit in summo [42] nemorosi colle [43] Palati:
Reddentemque suo jam Regia jura Quiriti
Abstulit [44] Iliaden. Corpus mortale per auras
Dilapsum tenues: ceu latâ plumbea fundâ
Missa solet medio glans [45] intabescere cœlo.
Pulcra subit facies, & [46] pulvinaribus altis
Dignior & qualis [47] trabeati forma Quirini.
Flebat, & amissum conjux; cum regia Juno
Irin & [48] Hersiliam descendere [49] limite curvo
Imperat: & vacuæ sua sic mandata referre.

breviter ex Floro. Repente cum concionem haberet ante urbem pud Capreæ paludem, è conspectu ablatus est. Discerptum aliqui à Senatu tant ob asperius ingenium: sed oborta tempestas, solisque defectio, conscr tionis speciem præbuere: cui mox Julius Proculus fidem fecit, visum à se R mulum affirmans, augustiore forma quam fuisset: mandare præterea ut se p numine acciperent, Quirinum in cœlo vocari. 38 Cognovit, animadver 39 Quibus sibi nunc liceret filium Romulum rapere è terris. 40 Mars. Flagelli, quo equi verberantur. 42 Nemoribus obsiti. 43 Palatium autem est ex collibus Romanis, Imperatorum sede clarissimus. 44 Romulum Iliæ f um. 45 Liquescere, atque consumi. 46 Sedibus atque pulvinaribus excel Pulvinaria enim sunt Lecti, qui Diis extrui solebant in templis. 47 Trab induti Romuli. Erat autem Trabea tunica purpurâ & albo trabeatim distr 48 Romuli uxorem: cujus Metamorphosin exponit Poeta: nam & ipsa Deam, nomine Oram, fuit mutata. 49 Arcum intelligit per quem Iris d currere dicitur. De Iride vide supra quæ nos ad Lib. II. vers. 27. & Lib. vers. 591.

Hersilia in Oram Deam. *Fab.* XX

Hersilia conjux Romuli, cùm fleret amissum conjugem, post datam ei à Junone immortalitatem, Ora mutata est. Quorum templa à populo Romano in colle Quirinali constituta sunt.

1 Qui in Deorum numerum translatus est.
2 Tuis fletibus finem impone.

OEt de Latia, & de gente Sabinâ
Præcipuum matrona decus; dignissima tanto
Ante fuisse viro, conjux [1] nunc esse Quirini;
[2] Siste tuos fletus: &, si tibi cura videndi

Goa

niugis eſt, duce me lucum [3] pete, [4] colle Quirino
i viret, & templum [5] Romani regis obumbrat.
ret: & in terram [6] pictos delapſa per arcus,
rſiliam juſſis compellat vocibus Iris.
verecundo vix tollens lumina vultu,
Dea, (namque mihi, nec quæ ſis dicere promtum eſt;
[7] liquet eſſe Deam) duc, ô duc inquit: & [8] offer
ojugis ? ora mihi. Quæ ſi modo poſſe videre
a ſemel dederint; cœlum aſpectaſſe fatebor.
c mora; [10] Romuleos cum [11] virgine Thaumanteâ
reditur colles. Ibi ſidus ab æthere lapſum
cidit in terras: á cujus lumine flagrans
rſiliæ crinis cum ſidere [12] ceſſit in [13] auras.
nc manibus [14] notis Romanæ [15] conditor urbis
ipit: & [16] priſcum pariter cum corpore nomen
tat; Oramq; vocat: [17] quæ nûc Dea juncta Quirino eſt.

3 Vade ad lucum.
4 Qui à Quirino Quirinalis fuit appellatus.
5 Romuli, qui poſt mortem Quirinus fuit appellatus.
6 Variis coloribus diſtinctos.
7 Conſtat.
8 Oſtende.
9 Faciem, figuram.
10 Quirinalem collem.
11 Iride Thaumantis filiâ. Vide ſupr. Lib. 4. v. 480. & quæ diximus Lib. 1. v. 271. & ad Lib. 11. v. 591.
12 Receſſit. 13 Aeram. 14 Aris. 15 Romulus. 16 Nam corpus ex mortali effectum eſt immortale, &
Herſilia Ora fuit cognominata. 17 Nam Ora in templo Romuli colebatur.

P. Ovidii Naſonis METAMORPHOSEΩN LIBER XV.

Myſcelos abſolutus, calculis nigris in albos converſis. *Fab.* I.

Myſcelos Alemonis filius procreatus Argis, cùm qui ti ſe dediſſet, Hercules viſus eſt, qui eum monet ut patriam relinqueret, & ſecundum Æſarem a nen. conſideret: qui cùm facere extimeſceret, q lex vetaret deſerere patriam, & in aliam civitat tranſire, rurſus admonitus eſt. Metuens itaque natos ſuos deſtitult, ideoque in judicium publicu eſt devocatus; & cùm omnem populum averſum haberet, judicaturis calculi albi ac nigri dati ſu ut atri damnarent, candidi abſolverent. Myſce itaque pertimens periculum capitis, Herculem i vocavit, ut laboranti ſibi, quia ejus juſſis obtem peraſſet, ferret auxilium. Cujus preces non inca ſum abierunt. Nam cùm calculi more patrie in u na effuſi deducti eſſent, omnes apparuerunt in col rem album converſi. Quamobrem ille metu liberatu per Ionium pelagus navigans, cùm in Italiam v niſſet, & Æſarem amnem attigiſſet, ſicut præce tum erat, urbem conſtituit: eamque à proximo t mulo, cui & Tares Neptuni filius ſubjectus era Tarentum nominavit.

Quæritur interea, qui [1] tantæ pondera molis
Suſtineat, [2] tantoque queat ſuccedere regi.
Deſtinat imperio [3] clarum prænuntia veri
Fama Numam. Non ille ſatis cognôſſe Sabinæ

1 Tanti imperii.
2 Quantus fuit Romulus.
3 Nobilem. ſuâ juſtitiâ atque integritate norum.

Gen

entis habet [4] ritus: animo majora capaci
ccipit: &, quæ sit rerum natura [5] requirit.
Hujus amor curæ, patria [7] Curibusque relictis,
cit, & Herculei [8] penetraret ad [9] hospitis urbem.
raia quis Italicis auctor posuisset in oris.
enia quærenti, sic è senioribus unus
ettulit indigenis, veteris [10] non inscius ævi:
ves ab Oceano bubus [11] Jove natus [12] Iberis
Littora felici tenuisse Lacinia cursu
rtur. &, armento teneras errante per herbas,
se domum magni nec inhospita tecta Crotonis
trisse; & requie [14] longum relevâsse laborem;
que ita discedens, Ævo, dixisse, nepotum
ic locus urbis erit; promissaque vera fuerunt.
am fuit [15] Argolico generatus Alemone quidam
yscelos, illius Dis [16] acceptissimus ævi.
Hunc super incumbens [18] pressum gravitate soporis
Claviger alloquitur: Patriis, age, desere sedes:
[20] pete [21] diversi lapidosas [22] Æsaris undas.
, nisi paruerit, multa ac metuenda minatur.
st ea discedunt pariter, Somnusque [23] Deusque.
grit Alemonides; tacitâque [24] resentia mente
ia refert: [25] pugnatque diu sententia secum.
omen abire jubet: prohibent discedere leges:
naque mors posita est patriam mutare volenti.
Candidus Oceano nitidum caput abdiderat sol,
[27] caput extulerat [28] densissima sidereum pot:
Visus adesse [30] idem Deus est, eademque monere;
, nisi paruerit, plura & graviora minari.
rimuit: [31] patriumque simul transferre parabat
sedes penetrale novas; Fit murmur in urbe:
Spretarumq; 33 agitur legum reus. Utq; peracta est
ussa prior, crimenque patet [34] sine teste probatum,
ualidus ad Superos tollens reus ora manusque,
cui jus cœli 35 bis sex [36] fecere labores,
er precor, inquit, opem; [37] nam tu mihi criminis auctor.
os erat antiquus, niveis atrisque lapillis,
His damnare reos, [39] illis absolvere culpæ.
unc quoque sic lata est [40] sententia tristis: & omnis

4 Mores.
5 Inquirit, scrutatur.
6 Cupiditas perdiscendæ rerum Naturæ.
7 Cures opulentissima fuit
8 Ibinorum urbs: ex qua evocati sunt T. Tatius, & Numa Pompilius, reges.
8 Cum difficultate iret. Per varios enim populos illum transire oportuit.
9 Crotonis. Nam Croto Herculem ex Hispania redeuntem cum armentis Geryonis hospitio excepit: ab eo didicit tore, ut aliquando eodem in loco urbs conderetur, quam tandem condidit Myscelus.
10 Priscarum historiarum peritus.
11 Hercules.
12 Hispanis, Geryone interfecto, abactis. Iberia enim est Hispania, ab Ibero fluvio cognominata.
13 Lacinium promontorium in extrema Italia, dividens

re Jonium ab Adriatico, inter Petiliæ & Crotonem, denominatum à Iunone Lacinio, quem Hercules interfecisse dicitur. 14 Longi itineris defatigationem. 15 Argis natus. 16 Gratissimus. 17 Anastrophe est. 18 Gravi somno oppressum. 19 Hercules clavo armatus. 20 Ad petendum & quærendum vade. 21 Hinc longe remoti: ab Argis sc. 22 Fluvium juxta Crotonem oppidum. 23 Hercules. 24 Nova insomnia. 25 Dissidet. 26 Descriptio noctis. 27 Sideribus ornatum. 28 Obscurissima. 29 Se.cum. 30 Hercules. 31 Paternum domicilium. 32 Contentarum, 33 Accusatur. Peragere reum, damnare est. 34 Se enim confessus est se commigrare decrevisse. 35 Herculis labores vide supra Lib. 9. 36 Acquisivere. 37 Nam tu persuasisti mihi ut commigrarem. 38 Atris lapillis. 40 Ab effectu: condemnatus enim erat Myscelos. Proprie autem sententia ferri à judicibus dicitur, i. dari.

Calculus

Calculus immittitur ater in [41] urnam.
Quæ simul effudit numerandos versa lapillos;
Omnibus è nigro color est mutatus in album:
[42] Candidaque Herculeo sententia munere facta
Solvit Alemoniden. Grates agit ille parenti
Amphitryoniadæ: ventisque faventibus æquor
Navigat Ionium: [43] Lacedæmoniumq; Tarentum
Præterit, & 44 Sybarin, Salentinumq; 45 Neæthi
[46] Thurinosq; sinus, [47] Temesenq; [48] & Iapygis ar
Vixque pererratis quæ spectant littora terris,
Invenit [49] Æsarei [50] fatalia fluminis [51] ora
Nec procul hinc [52] tumulum, sub quo sacrata Croton
Ossa tegebat humus: 53 jussaque ibi mœnia terri
Condidit: & [54] nomen tumulati traxit in urbem.
Talia constabat certâ primordia famâ
Esse loci, 55 positæque Italis in finibus urbis.

41 Vas, quo judicum suffragia colligebantur. Urna est enim vas, quo aqua è puteis fluminibusve hauritur. In urnis præterea mortuorum cineres servabantur. 42 Ad calculos alludit. 43 A Lacedæmoniis conditum. Tarentum urbs est Calabriæ. 44 Magnæ Græciæ oppidum. 45 Fluvius in Salentinis. 46 Thurium urbs est Calabriæ. 47 Oppidum æris fœ olim clarum. 48 Iapygium promontorium. 49 Vide supra vers. 23. 50 to debita, & Herculis indicio quæsita. 51 Ostia. 52 Sepulchrum. 53 Hercule. 54 Nam Croton à Crotone heroe fuit dicta, undè Crotoniata d tur. 55 Crotonis.

Pythagoræ Oratio, ab esu carniu dehortans. *Fab.* II.

Pythagoras Samius tyrannidem fugiens cùm pat reliquisset, in Italiam venit, & quæ didicerat verum naturæ mundique aperit, ad modumqu culi aurei docet ad usus quoque necessarios cu præbente terra, nefas esse animalibus vesci: q essent in eis forte consanguineorum animæ mort um: & quod à corporibus in corpora animæ tr funderentur. Postea docet unde occidendorum malium usus primùm inoleverit. Nam paulatim cessum est, ut maleficæ feræ dolis intercepta derentur, & mansuetorum fœtus sues, quod fr satas eruerent: item capri, quod vitem matu præcerpere assuevissent, nec deinde fructus cresc

VIR fuit [1] hic [2] ortu Samius: sed fugerat unà
Et Samon & [3] dominos; odioque tyrannidis t
Sponte erat. Isque, licet cœli regione remotos,
[4] Mente [5] Deos adiit: &, quæ natura negabat
Visibus humanis, [6] oculis ea pectoris [7] hausit.
Cumque animo, & [8] vigili perspexerat omnia curâ;

1 Ille, se. Crotoni, quò se contulit Numa Pompilius, ut Pythagoram audiret. 2 Origine. 3 Tyrannos. 4 Mentis contemplatione. 5 Cœlestia ac divina scrutatus est. 6 Iq 7 Percepit, intellexit. 8 Diligenti studio.

medium discenda [9] dabat: cœtumq; silentum,
Dictaque mirantum, [11] magni primordia mundi,
Et rerum causas, [12] & quid natura docebat:
Quid Deus: [13] unde nives, quæ fulminis esset origo:
Jupiter, an venti, discussâ nube tonarent: 70
Quid quateret terras; [15] quâ sidera lege mearent;
Et quodcunq; latet. Primusque animalia mensis
Arcuit imponi, primus quoque talibus ora
Ista quidem solvit, sed non & credita, verbis.
Parcite, mortales, dapibus [22] temerare nefandis 75
Corpora. Sunt fruges: sunt [23] deducentia ramos
Pondere poma suo, [24] tumidæque in vitibus uvæ:
Sunt herbæ dulces: sunt, quæ mitescere flammâ.
Mollirique queant. Nec vobis [26] lacteus humor
Decrpitur, nec mella [27] thymi redolentia florem. 80
Prodiga divitias alimentaque mitia tellus
Suggerit, atq; epulas sine cæde & sanguine præbet.
Ferne feræ sedant jejunia: nec tamen omnes.
Quippe equus, & [30] pecudes, [31] armentaq; gramine vivunt.
Quibus [32] ingenium est immansuetumq; ferumque, 85
Mœniæ tigres, iracundique leones,
Amque lupis ursi, dapibus cum sanguine gaudent.
Heu quantum scelus est, 33 in viscera [34] viscera condi,
Ingestoque avidum pinguescere corpore corpus;
Alteriusque animantem animantia vivere leto! 90
Licet in tantis opibus, quas optima matrum
Terra parit, nil te nisi tristia mandere sævo
Dente juvat, [35] ritusque referre Cyclopum?
Nec, nisi perdideris alium, placare voracis
[36] male morati poteris jejunia ventris? 95
Fortunata vetus illa ætas, [37] cui fecimus Aurea nomen,
Fœtibus arboreis, &, quas humus educat, herbis
Fortunata fuit: nec [40] polluit ora cruore.
Tunc & aves [41] tutas [42] movere per aëra pennas:
Ille lepus [43] impavidus mediis erravit in agris: 100
Nec sua credulitas piscem suspenderat hamo:
Cuncta sine insidiis, nullamque timentia fraudem,

9 Proponebat.
10 Verba Pythagoræ ob summam gravitatem admirantum. Tantâ enim fuisse auctoritate Pythagoras traditur, ut discipuli, etiamsi nullam dictorum rationem reddidisset, maximam adhiberent fidem, rogatique alicujus dicti rationem, responderent, αὐτὸς ἔφη, i. ipse dixit, Pythagoram innuentes, existimarentque se Dei vocem audire.
11 De quibus variæ sunt Philosophorum opiniones.
12 In quibus inveniendis Philosophi maximè laborant.
13 Sc. fit. Hæc omnia à Physicis tractantur.
14 Quænam sit Dei definitio.
15 Qua ex causa nives & fulmina generentur.
16 Quæ causa tonitru esset. Alii enim tonitru esse aiunt aeris vehementem strepitum: si autem eruptionem ventorum effractâ nube cum maximo impetu coeuntium.
17 Quid faceret terræ motus. 18 Alia enim sydera cum mundo, alia contra ordinem meare dicuntur. 19 Omnia hominibus alioquin incognita docebat Pythagoras. 20 Vetuit. 21 Gravissima Pythagoræ oratio, qua hominibus dissuadet, ne carnibus vescantur. 22 Nolite violare. 23 Curvantia, flectentia. Aliis iidem dixit aliis verbis. Sunt poma gravantia ramos. 24 Succi plenæ. 25 Mollia fieri, coqui. 26 Lac. 27 Herbæ apibus gratissimæ. 28 Quæ omnia copiosè effundit. 29 Subministrat. 30 Oves. 31 Boves. 32 Natura. 33 In ventre, & intestinis. 34 Carnes. 35 Mores Cyclopum, qui carnibus humanis crudisque vescebantur. Q. d. Turpe hominii imitari & feras, & Cyclopum mores. 36 Malis moribus assueti. 37 Quam Auream appellavimus: de qua vide Lib. 1. 38 Fructibus arborum. 39 Felix & beata. 40 Inquinata. 41 Securæ, sine periculo. Neque enim tunc illis retia tendebantur. 42 Volaverunt. 43 Intrepidus, sine ullo timore.

Plena-

Plenaque pacis erant. Po'quam non utilis auctor
[44] Victibus invidit ([45] quisquis fuit ille virorum)
[46] Corporeasque dapes avidam demersit in alvum;
[47] Fecit iter sceleri: primaque è cæde ferarum
Incaluisse putem maculatum sanguine ferrum:
[48] Idque satis fuerat: [48] nostrumq; petentia letum
Corpora missa neci salvâ pietate fatemur:
Sed quàm danda neci, tam non epulanda fuerunt.
Longiùs [50] indè nefas abiit. Et prima putatur
Hostia sus meruisse mori: quia semina [51] pando
[52] Eruerit roſtro, [53] spemque interceperit anni.
Vitè caper [54] morsâ Bacchi mactandus ad aras
Ducitur ultoris. [55] Nocuit sua culpa duobus.
Quid meruistis, oves, placidum pecus, inque tuendo
Natum homines, pleno quæ fertis in ubere [56] nectar
Mollia quæ nobis vestras velamina lanas
Præbetis: vitâque magis, quàm morte juvatis,
Quid meruere boves, animal sine fraude dolisque
Innocuum, simplex, natum [57] tolerare labores?
[58] Immemor est demum, nec frugum munere dignus
Qui potuit curvi demto modò pondere aratri
[59] Ruricolam mactare suum: [60] qui trita labore
Illa, quibus toties durum renovaverat arvum,
Tot dederat messes, percussit colla securi.
Nec satis est, quòd tale nefas committitur: ipsos
[61] Inscripsere Deos sceleri: [62] numenque superbum
Cæde laboriferi credunt gaudere juvenci.
[63] Victima labe carens, & præstantissima formâ,
([64] Nam placuisse nocet) [65] vittis præsignis & auro,
Sistitur ante aras; auditque ignara precantem:
Imponique suæ videt inter cornua fronti,
Quas coluit fruges: percussaque sanguine [66] cultros
Inficit in liquidâ [66] prævisos forsitan undâ.
Protinus ereptas viventi pectore fibras
[67] Inspiciunt; mentesque Deûm [68] scrutantur in illis.
Unde fames homini [69] vetitorum tanta ciborum?
Audetis vesci, genus ô mortale? quod, oro,
Nè facite: & monitis animos advertite nostris.
Cumque boum dabitis cæsorum membra palato;

44 Facilitati vivendi.
45 Ignoratur enim, quinam fuerit. Poëtæ Jovi imputant.
46 Epulas ex corpore & carne confectas.
47 Aperuit viam cædibus & homicidiis.
48 Ut feras interficeremus.
49 Feras quidem nobis perniciosas interficiendas esse ait, sed earum carnibus non esse vescendum.
50 A cæde ferarum deventum est ad ad cædem circum ac mansuetorum animalium, &, quod pejus est, hominum quoque.
51 Late pandenti, expanso.
52 Subruerit, subverterit, Sus autem Cereri immolari solebat, ut caper Baccho.
53 Segetem, & frumentum.
54 Corrosâ.
55 Sui & capro. Concedit ergo Pythagoras suem quidem & caprum meritò fuisse jugulatos. Vetitum oves & boves nihil prorsus unquam mali commisisse, ac potiùs humano generi maximoperè prodesse ideoque non esse interficiendos. 56 Lac suavissimum. 57 Ad tolerandum. 58 Ingratus. 59 Bovem, quo rura & arva coluntur. 60 Interpretatio est: idem enim dicit per diversa verba. Est autem ordo: Qui percussit securi illa colla quibus toties renovaverat durum arvum, i. aratro proscinderat. 61 Deos scelaris auctores fecerunt. 62 Jovem, siquidem Jovi sacrificant juvencum. 63 Vitio ac morbo. 64 Nisi enim placeret, non immolaretur. 65 Sic Lib. Cristis præsignis & auro. 66 Quorum imaginem, aut etiam quos ipse in aqua, qua sacrificiis adhiberi solet, juxtaque poni ubi hostiæ jugulantur, antè fortasse vidit. 67 Indè Haruspices sunt dicti ab haruga, i. victimis inspiciendis. 68 Inquirunt. 69 Prohibitarum carnium.

andere vos [70] veſtros ſcite & ſentite colonos.
quoniam [71] Deus ora movet; ſequar ora moventem
ite Deum; [72] Delphoſque meos, ipſumq; recludam
Ethera; & 73 auguſtæ reſerabo oracula mentis. 145
agna, nec ingeniis eveſtigata priorum,
gque diu latuere, canam. Juvat [74] ire per alta
lira: juvat, terris & [75] inerti ſede relictis,
ube vehi; validique humeris inſiſtere [76] Atlantis:
Palanteſq; animos paſſim, ac rationis egentes 150
Deſpectare procul, trepidoſque obitumq; timentes
exhortari; ſeriemque evolvere fati.

70 Nam boves, ut coloni, arva colunt.
71 Hortatur ut loquar.
72 Sententiam meam æque veram ac Oraculum Apollinis Delphici, quem colo.
73 Divinæ.
74 Inveſtigare cœleſtia.
75 Immobili
Poſſicetur au-

rrâ. 76 Qui cœlum ſuſtinere fingitur. Vide ſupra Lib. 4.
Pythagoras ſe tanquam ex alto mortalium inſaniam deſpectantem nova de
inæ immortalitate eſſe commemoraturum. 77 Errantes. 78 Deorſum à cœ-
ſpectare.

Euphorbus in Pythagoram, & quòd cuncta aërum temporibus mutentur. *Fab.* III.

Pythagoram eundem inducit referentem cuncta rerum temporibus mutari. Siquidem ipſe annus vertitur in quatuor ſpecies, veris, æſtatis, autumni & hyemis. Et quæ naſcuntur, quoniam in initio prodita teneras imminutaſque ſpecies habeant; deinde creſcendo robuſtæ ætatis, noviſſime ſeneſcentis fieri. Se quoque memoria tenere, bello Trojano Euphorbum Panthoiden fuiſſe; & poſtea quàm à Menelao ſit occiſus in bello animam ejus in ſe eſſe transfuſam: clypeumque ejus, dum in ædes ductus ſit, quo uſus eſſet in bello, in templo Junonis Argivæ cognoviſſe.

O [1] Genus attonitum [2] gelidæ formidine mortis, (tis.
Quid Styga, quid tenebras, quid nomina vana time-
Materiem vatum, [4] falſique piacula mundi? 155
Corpora ſive rogus flammâ, ſeu [5] tabe vetuſtas
Abſtulerit, mala poſſe pati [6] non ulla putetis.
Morte carent animæ: ſemperque, priore relictâ
Sede, novis [8] domibus habitant vivuntque receptæ.
Ipſe ego (nam memini) Trojani tempore belli 160
Panthoides Euphorbus eram: cui pectore quondam
Sedit in adverſo gravis haſta minoris [12] Atridæ,
Cognovi clypeum lævæ geſtamine noſtræ
Super [13] Abantéis templo Junonis in Argis

1 Immortales animas eſſe Pythagoras ait, variaque ſubire corpora oſtendit.
2 Sic alibi, Stulte, quid eſt ſomnus gelidæ niſi mortis imago?
3 Poetarum, qui multa de inferis ſcribunt.
4 Ficti.
5 Morbo, corruptione.
6 Nulla.

Ratio eſt & cauſa cur homines nulla patiantur mala. 8 Corporibus. Hæc
em eſt Pythagoræ μετεμψύχωσις, i. animæ de corpore in corpus commigra-
. 9 Exemplo ſui oſtendit Pythagoras animas de corporibus in corpora
nſire. Credat qui velit. 10 Panthi filius. 11 Fixa eſt. 12 Menelai, qui
uphorbum occidit. 13 Argos clariſſima urbs eſt Peloponneſi, in qua Abas
egnavit, unde Abantei Argi dicuntur.

Omnia

Omnia mutantur: [14] nihil interit. Errat, & illinc
Huc venit, hinc illuc, & quoslibet occupat artus
Spiritus: eque feris humana in corpora transit,
Inque feras noster: nec tempore deperit ullo.
[15] Utque novis fragilis signatur cera figuris,
Nec manet ut fuerat, nec formas servat easdem;
[17] Sed tamen ipsa eadem est: animam sic semper eand
Esse, sed in varias doceo migrare figuras.
[18] Ergo, ne pietas sit victa cupidine ventris,
[19] Parcite (vaticinor) [20] cognatas cæde nefandâ
Exturbare animas: nec sanguine sanguis alatur,
[21] Et quoniam magno feror æquore, plenaq; ventis
Vela dedi; Nihil est toto quod [22] perstet in orbe.
Cuncta fluunt: omnisque [23] vagans formatur imago.
[24] Ipsa quoque assiduo labuntur tempora motu
Non secus ac flumen. Neq; enim consistere flumen,
Nec levis hora potest: sed & unda impellitur und
Urgeturque prior venienti, urgetque priorem,
Tempora sic fugiunt pariter, pariterque sequuntur:
Et nova sunt semper. Nam quod fuit ante, relictum
Fitque, quod haud fuerat: momentaq; cuncta novant
Cernis & emersas in lucem tendere noctes;
Et [25] jubar hoc nitidum nigræ succedere nocti.
Nec color est idem cœlo, cum lassa [26] quiete
Cuncta jacent mediâ, tumque albo Lucifer exit
Clarus equo: rursumq; [27] alius, cum prævia luci
Tradendum Phœbo [28] Pallantias [29] inficit orbem.
Ipse Dei [30] clypeus, terrâ cum tollitur imâ,
Manè rubet: terrâque, rubet, cum conditur imâ,
Candidus [31] in summo est. Melior natura quòd illic
Ætheris est, terræque procul contagia vitat.
Nec par aut eadem [32] nocturnæ forma Dianæ
Esse potest unquam: semperque hodierna sequente
Si crescit, minor est; major, [33] si contrahit orbe
Quid? Non in [34] species secedere quatuor annum
Aspicis [35] ætatis peragentem imitamina nostræ?

14 Ex sententia omnium veterum Philosophorum hæc dicuntur, qui sentiunt quidem omnia posse resolvi in quatuor Elementa, vel in materiem primam: sed minimè in nihilum redigi.
15 Hac similitudine colligit Pythagoras substantias varias quidem suscipere formas, nunquam tamen interire.
17 Quoad substantiam, siquidem substantia, quamvis varias suscipiat qualitates & formas, tamen nunquam ipsa mutatur.
18 Ne igitur pietas violetur, nolite animas è corporibus cum perturbatione quadam expellere, ea interficiendo.
19 Nolite expellere.
20 Cognatorum vestrorum animas.
21 Et quandoquidem in profundissima versor quæstione; Cuncta esse in continuo fluxu ait. 22 Permaneat, &c. à mutatione alienum sit. 23 Fluxa, tabilis. 24 Exemplo temporis colligit Pythagoras, omnia esse in continuo xu. 25 Splendorem Solis. 26 Nocte. Alium autem cœli esse colorem in dia nocte colligit, alium in crepusculo, quando Lucifer lucere desinit. 27 color est cœlo. 28 Aurora Pallantis filia. Vide Lib. 9, Fab. 12. 29 T colore rubicundo. 30 Orbis Solis. Vocat hunc clypeum, forte quia Sol apparet formâ rotunda instar clypei. 31 In cœli summitate. 32 Lunæ, semper crescit aut decrescit, nec unquam in eodem permanet statu. 33 major est hodie, quam cras, ubi decrescit & minuit orbem. 34 In partes tuor. ver, æstatem, autumnum hyemem, quæ quidem sibi invicem cedunt. Annum ætates hominis referre scribit: nam ut quatuor sunt anni partes Pythagoræ sententiâ, quatuor sunt hominis ætates. Pueritia, quæ vigu nos implet: Adolescentia viginti: Juventus viginti: Senectus viginti. ritia autem Veri similis videtur: Adolescentia Æstati: Juventus Aut Senectus Hyemi.

m tener, & lactens, puerique ſimillimus ævo 201
re novo eſt. Tunc herba nitens, & [36] roboris expers
Turget, & [38] inſolida eſt & [39]ſpe delectat agreſtem.
nnia tum florent; florumque coloribus [40] almus
Ridet ager: [42] neq adhuc virtus in frondibus ulla eſt.
Tranſit in Æſtatem, poſt Ver, [44] robuſtior Annus: 206
Fitque valens juvenis. Neque enim robuſtior ætas
a, nec [46] uberior: nec, quæ magis [47] æſtuet ulla eſt.
Excipit Autumnus, poſito fervore juventæ,
turus, mitiſque inter juvenemque ſeneraque 210
mperie medius. [49] ſparſis per tempora canis.
ſe [50] ſenilis Hyems tremulo venit horrida paſſu;
t ſpoliata ſuos. aut, quos habet, [51] alba capillos.
Noſtra quoq; ipſorum ſemper, requieq; ſine ulla,
rpora vertuntur: Nec quod fuimuſve, ſumuſve 215
s erimus. [53] Fuit illa dies qua ſemina tantum,
Speſq; hominum primæ materna habitavimus [55] alvo
ifices Natura manus admovit: & [57] angi
rpora viſceribus [58] diſtentæ condita matris
luit; [59] eque domo vacuas emiſit in auras. 220
rus in lucem jacuit ſine viribus infans:
i [60] quadrupes rituque tulit ſua membra ferarum:
ulatique tremens, & nondum poplite firmo
ſiſtit, adjutis aliquo [61] conamine nervis.
e valens veloxque fuit: ſpatiumque juventæ 225
nſit: &, [62] emeritis medii quoq; temporis annis,
rtur occiduæ per iter [63] declive [64] ſenectæ.
Subruit hæc ævi [65] demo iturque prioris
pora: Fletque [67] Milon ſenior, cum ſpectat inanes
s, qui fuerant, [68] ſolidorum mole tororum 230
rculeis ſimiles, [69] fluidos pendere lacertos.

36 Firmitate carens.
37 (Tumeſcit ſuccorum copiâ. Sic Vir. 2 Georg. Vere, tument terræ.
38 Infirma.
39 Agricolas: ſperant enim ſe fruges omnis generis collecturos.
40 Ab alendo almus dicitur ager, quod homines ſuis fructibus alat.
41 [Lætari videtur, cum amœnus ſit viſui. Metaphora etiam ſacris ſcriptoribus aliquoties uſurpata. Pſal. LXV. 13.]
42 Tenellæ enim tempore veris ſunt frondes, ut puerorum corpora ſine ullo robore & firmitate.
43 Veri ſuccedit æſtas. Enumerat viciſſitudines, quæ fiunt toto anno, ac deſcribit, quia

anni tempora. Quæ alibi quoq; ſic compl xus eſt: Vere prius flores, æſtu erabis ariſtas, Poma per Autumnum, frigoribuſq; nives. 44 Pars anni robor. 45 Valenti, fortique ac robuſto juveni ſimilis. 46 Fœcundior. 47 veſcit: Metaphora ab hominibus, qui juventute integrâ, cupidinibus & libidinibus indomitis maxima ex parte agitantur, ut æſtuare haud improprie dicatur. 48 Æſtatem ſubſequitur Autumnus, qui viridi primæq; ſenecturi ſimilis videtur. 49 Tempora canis capillis ſparſa habens, nam tempora primo canere incipiunt. 50 Senectus hyemi ſimilis. 51 Canos capillos habens. 52 Ita etiam corpora in continuo eſſe fluxu colligit Pythagoras. 53 Illud fuit tempus, quo ſemina tantum fuimus. 54 Primum ſpes hominum fuimus. Ex ſemine enim, in uterum mulieres projecto, homines natum iri ſperantur. 55 Uterus. Alvus enim eſt, per quam defluunt ſordes: uteras autem, in quo mulieres concipiunt. 57 Suffocari. 58 Gravidæ, ac diſtentæ, repletumq; ventrem habentes. 59 Ex utero. 60 Inſtar quadrupedis fere procedens. Manibus enim pedibus infantes repunt brutorum more. 61 Alijuo adminiculo, quo poſſit 62 Exhauſtis, præteritis, peractis. Hinc emeriti militis nomen inditum, qui ſtipendiis perfuncti, & ab ea liberati, vacati nemjam habent. 63 Devexum & declive vergens, perinde ut Sol cum ad occaſum tendit. 64 Ad ſenectam, quæ ætatum eſt ultima hominis quæque facile occidit ac moritur, perinde ut occiſi, ultima meta curſus Solaris. 65 Evertit. 66 Deſinit. 67 Athleta fuit tantis viribus, ut uno ictu nucæ dextræ taurum interfectiſſe credatur. humeriſq; non ſolum ſine fatigatione geſtaſſe, ſed & totum ſolus devorâſſe. 68 Senem factum, cum videret lacertos ſuos fluidos pendere, illacrymaſſe refert Cicero in Catone. 69 Flaccidos, viribus actoris vacuos.

Flet quoque, ut in ſpeculo rugas aſpexit aniles.
70 Tyndaris: & ſecum, cur ſit bis rapta, 71 requirit.
72 Tempus edax rerum, tuque invidioſa vetuſtas,
Omnia deſtruitis: vitiataque 73 dentibus ævi
Paulatim 74 lentâ conſumitis omnia morte.
Hæc quoq; non 75 perſtant, quæ non elementa vocarunt
Qualque vires peragant, animos (adhibere) docebo.

70 Helens, quæ Tyndari filia putabatur, cum revera eſſet Jovis, qui in Cygnum converſus cum Leda rem habuit, quæ ovum peperit ex qua nata eſt Helena. Hæc ob pulchritudinem fuit rapta à Theſeo, cum eſſet novennis: dein verò recuperata, & Menelao nupta à Paride rapta fuit. Bene, Helena deformis ſenectute effecta miratur, cur bis fuerit rapta. 72 Apoſtrophe ad tempus. 73 Multitudine annorum. Nam anni dentes ævi dicuntur, quibus omnia rodi videntur. Alludit autem ad dentes rotarum, quibus horæ menſurantur in horologiis. 74 Lentè ac tardè venienti. 75 Permanent. Elementa quoque in continuo fluxu eſſe oſtendit. Hæc autem quatuor eſſe volunt quorum duo, Terra & Aqua, gravia: duo, Aer & Ignis, levia.

Elementorum mutationes, & aquæ in terras, montes in valles & contrà. *Fab.* IV.

Ipſa quoque initia quatuor, ex quibus generantur omnia transfigurari motibus ſuis. Reſolutam enim terram in aquas abire, attenuatam, aquam efflare in aera, & aera rurſus per eundem ordinem retexi. Ignem ſatum ignem enim in aera verti: hunc in aquam, hanc in terram abire. Cæteraque rerum principia variari: quæ tempus, aut natura acceptas ab iis facies cogit admittere. Eadem fluminibus etiam, fontibus ac terrenis locis accidere.

QUatuor æternus genitalia 2 corpora mundus
Continet. Ex illis duo ſunt 3 oneroſa, ſuoque
Pondere in inferius, tellus atque unda, ferantur:
Et 3 totidem gravitate 4 carent: 5 nulloque premente
Alta petunt, aër, atque aëre purior ignis.
Quæ quanquam ſpatio diſtant; tamen omnia 6 ſunt
7 Ex ipſis; & in ipſa 8 cadunt. 9 Reſolutaq; tellus
In liquidas roreſcit aquas: tenuatus in auras
Aeraque humor abit 5 demto quoque pondere rurſus
In 10 ſuperos aer 11 tenuiſſimus emicat ignes.
Inde retro redeunt: idemque 12 retexitur ordo.
Ignis enim denſum ſpiſſatus in aëra tranſit;
13 Hic in aquas: 14 tellus glomeratâ cogitur undâ,
Nec ſpecies ſua cui manet Rerumque novatrix

1 Hæc ſunt illa quæ vocant elementa, ſeu quatuor corpora ſimplicia, ut olim voluit Ariſtoteles. 2 Gravia. 3 Duo. 4 Sunt levia. 5 Sc. pondere. 6 Generantur. 7 Quatuor elementis. 8 Reſolvuntur nam elementa dicuntur, ex quibus omnia conſtant, & in quæ omnia reſolvuntur. 9 Elementum unum in alterum tranſire probat. Nam & terra in aquam, & aqua in aërem, & aër in ignem, & contra ignis in aërem, & aër in aquam, & aqua in terram convertuntur. 10 Ætherem, qui omnium elementorum ſuprema eſt. 11 Puriſſimus. 12 Reſolvitur. 13 Aer. 14 Aqua condenſata.

r aliis alias reparat Natura figuras
Nec perit in tanto quicquam (mihi credite) mundo ;
ed variat, facieque novat : [16]Nascig; vocatur, 255
ncipere esse aliud, quàm quod fuit antè ; Morique
esinere illud idem. [17]Cùm sint huc [18]forsitan illa,
æc transsata [19]illuc ; summâ tamen omnia constant.
il equipem durare diu sub [20] imagine eâdem
rediderim. Sic [21] ad ferrum venistis [22] ab auro 260
ecula. Sic toties [23] versa es, Fortuna locorum.
Vidi ego, quod fuerat quondam solidissima tellus,
sse fretum. Vidi factas ex æquore terras :
procul a pelago [25] conchæ jacuêre marinæ :
t vetus inventa est in montibus anchora summis ; 265
uodque fuit campus, vallem decursus aquarum
cit: & [26] eluvie mons est deductus in æquor :
Quæq; sitim tulerant, [27]stagnata paludibus [30]hument.
ic fontes Natura novos emisit, at illic
lausit: & antiquis tam multa tremoribus orbis 270
lumina prosiliunt ; aut [31] excæcata residunt.

15 Quæ enim perire videntur, in quatuor elementa resolvuntur.
16 Quid nasci, quidque mori sit, eleganter describit. Nasci enim aliquid dicitur, cùm aliud, quam' quod fuit antè, incipit esse, Mori verò, cùm id desinit esse, quod antè fuit.
17 Corruptionem unius esse generationem alterius ait, eaque, quæ perire videntur, in alia

verti. 18 In hoc corpus. 19 In illud corpus. 20 Figurâ. 21 Ad ferreum sæculum. 22 Ab aureo sæculo. Est autem Apostrophe ad sæcula, de quibus dictum Lib. I. 23 Mutata. 24 Nam ubi nunc est fretum Siculum, ibi fuit terra, & quidem solidissima. 25 Undè colligitur illic mare aliquando fuisse. 26 Eluvio. 27 Sc. terrâ. 28 Et quæ ficca fuerant loca, à paludibus sunt occupata. 29 Stagna facta. 30 Humescunt, humida facta sunt. 31 [Ita Noster Anticarum Lib. IV. Eleg. II. Scilicet ut limus venas excæcat in undis.]

FAB. V.

Hanem Dyciæ consumtum ostendit aliàs apparuisse, aliàs non.

SIC ubi terreno [1] Lycus est epotus hiatu,
Exsiltit procul hinc, [3] alioque renascitur ore.

1 Variis probat exemplis multa flumina modò oriri,

modò occultari. 2 Asiæ fluvius. 3 [Lectio vulgata *orbe*: quæ quoque antiqua erat: nam apud Senecam, qui hos versus in Naturalibus Quæstionibus Lib. III. cap. xxvi. citat, ambigua est lectio: quidam enim codd. ibi *ore* legunt. Potest autem Lycus loco remoto satis iterum apparere, licet in eodem Orbe. Heinsius.]

FAB. VI.

Erasinus in Arcadia flere visus, modo latens terræ imagine absumtus, postea Argis est redditus voluntate Junonis.

SIC modò combibitur ; tecto modò gurgite lapsus 275
Redditur Argolicis ingens [1] Erasinus in arvis.

1 Arcadiæ flumen.

FAB. VII.

Caicum flumen Myſiæ aliis nunc ripis, aliis in initio fluxiſſe fertur.

ET [1] Myſum capitiſque ſui ripæque prioris
Pœnituiſſe ferunt, alia nunc ire, Caicum,

1 Fluvius Myſiæ, qui a terra abſorptus, nomine & curſu mutato, Caicus dicitur.

FAB. VIII.

Amaſenum *flumen Siciliæ intumeſcere, refluere, interdum ſiccari.*

1 [Fluvius Cataniam alluens. Strabonis nomi-natur) ne dubites] eam ipſam ob cauſſam, ob quam Noſtro. In Editis. ut & in Argumento Amaſenus, qui Privernetium fluvius Servio & Vibio Sequeſtro: ut exinde conſtet errorem eſſe ſatis antiquum. Heinſ.

NEC non Sicanias volvens [1] Amenanus arenas
Nunc fluit; interdum ſuppreſſis fontibus aret,

FAB. IX.

Anigrum flumen jucundiſſimam aquam ſitientibus præbuiſſe: poſteaquam Centauri ab Herculeis ſagittis confecti cruorem in eo abluerint, aſpero adventu fugaſſe ordore.

1 Quia amarus potu factus dicitur ex quo Centauri, ab Herculis vulnerati ſeſe in eo lavêre. 2 Peloponneſi fluvius. 3 Venuſtè. Pythagoras enim ſuprà verſ. 1. Materiem vatum, & nomina vana ſpernere jubet. 4 Centauri ſemiviri.

ANtè bibebatur; nunc [1] quas contingere nolis
Fundit [2] Anigros aquas: poſtquam (nam [3] niſi vatis
Eripienda fides) ille lavêre [4] Bimembres
Vulnera, clavigeri quæ fecerat Herculis arcus.

FAB. X.

Hypanin Scythiæ amnem, marini ſalſum liquoris cum fuerit in initio dulciſſimi, ob fontem regionis ejuſdem in eum influentem.

1 Scythiæ fluvius, potu dulciſſimus, quem tamen ſonticus quidam maritudine ſua corrumpit.

QUid? Non & Scythicis [1] Hypanis de montibus undis
Qui fuerat dulcis, ſalibus vitiatur amaris?

FAB. XI.

Antiſſa, & Pharos, item Tyros in Phœnicia inſulæ fuerunt, nunc verò contenti conjunctæ.

FLuctibus [2] ambitæ fuerant Antiſſa Pharoſque,
Et Phœniſſa Tyros: quarum nunc inſula nulla eſt

[1] Ex inſulis continentem fieri, & ex continente inſulas, exemplis colligit Pythagoras. Nam Antiſſa, cùm antèa per ſe inſula eſſet inſ. Lesbo, Pharos autem Ægypto, & Tyros Phœniciæ adjunctæ ſit. [2] Circumdatæ.

FAB. XII.

Item Leucades inſulæ tres in ſalo ſunt nunc, à fluctibus olim relictæ. Item Zancle olim conjuncta Italiæ, nunc freto diſcriminatur. Quod propterea contigit, quod Latonæ ſedes eſt ibi negata.

LEucada continuam veteres habuêre coloni:
Nunc freta circuëunt. [2]Zancle quoq; juncta fuiſſe
Dicitur Italiæ: donec confinia pontus
Abſtulit; & mediâ tellurem reppulit undâ.

[1] Fuit hæc humano opere à continenti avulſa. [2] Hodie Meſſana. Sed vide ſupra Lib. 14. verſ. 5.

FAB. XIII.

Helice, & Bura Achaiæ urbes Ponto vorata ſunt.

SI quæris [1] Helicen, & Burin Achaidas urbes;
Invenies ſub aquis: & adhuc oſtendere nautæ
Inclinata ſolent cum mœnibus oppida merſis.

[1] Hæc Achaiæ oppida marie impetu abſorpta ſunt.

FAB. XIV.

Tumulum ſecundùm Trœzena urbem ex areâ factum ait eruptione ſpiritus qui terræ increverat.

EST prope [1] Pitthêan tumulus Trœzena, ſine ullis
Arduus arboribus, quondam planiſſima campi
Area, nunc tumulus: Nam (res [2] horrenda relatu)
Vis fera ventorum, [4] cæcis incluſa cavernis,
Exſpirare [5] aliquà cupiens, [6] luctataque fruſtra
Liberiore frui cœlo, cùm carcere rima
Nulla foret toto, nec pervia [7] flatibus eſſet;
Extentam tumefecit humum: [8] ceu ſpiritus oris
Tendere veſicam ſolet. aut [9] derepta bicorni

[1] Pittheum, Æthræ patris patriam. Nam Trœzen urbs eſt Peloponneſi. [2] Admiranda. [3] Violentia terribilis. [4] Occultis. [5] Viâ. [6] Conata. [7] Flaminibus. [8] Sicut. [9] Periphraſis. Excoriata.

Terga capro. Tumor ille loco permansit; & alti
Collis habet speciem: longoque induruit ævo.

FAB. XV.

Fons in Africa Ammonis, solis ortu obituque calesc. postmodum in glaciem vertitur.

1 Immemorem veniant.
2 Insuper.
3 Jupiter sub figura arietis in Libya hac

Primùm cùm [1] subeant, audita aut cognita nobis
Pauca [2] super referam. Quid? Non & lympha figura
Datque, capitque novas? Medio tua, [3] Corniger Ammon,
Unde die gelida est: ortuque obituque calescit.

de causa colitur: quòd, cùm Liber pater per Libyæ deserta exercitum duc sitiri laboraret, patrem rogavit, ut sibi auxilio esset: cui repentè aries occur rit, quem secutus limpidissimum fontem invenit. In taptæ autem rei memor am & templum magnificentissimum exstruxit, & instituit, ut Jupiter sub fi ra arietis coleretur. Fons verò ille interdiu frigidus, noctibus fervet. De fonte præter Curtium Lucret. Lib. 6. Esse apud Hammonis fanum fons diurnâ Frigidus: at calidus nocturno tempore fertur.

FAB. XVI.

Athamanis Thessaliæ regionis fonti lignum tenu lunâ admotum accenditur.

1 Fons est apud Athamanas Epiri populos, qui lign. &c. 2 Decrescit.

Admotis [1] Athamanis aquis accendere lignum
Narratur; minimos cum Luna [2] recessit in ortus.

FAB. XVII.

Flumen quoque apud Ciconas est, ex quo qui bibit in lapidem convertitur.

1 Populi in Thracia.

Flumen habent [1] Cicones, quod potum saxea reddit
Viscera: quod tactis inducit marmora rebus.

FAB. XVIII.

Crathis amnis, & ei confinis Sybaris, capillos au coloris efficiunt.

1 Fluvii in magna Græcia.

[1] Crathis, & huic Sybaris nostris conterminus arv
Electro similes faciunt auroque capillos.

FAB.

FAB. XIX.

Salmacis fons in Caria contactu ſui liquoris cogit in mollitiem corporis obſcœni verti: quod beneficio Mercurii & Veneris dicitur eſſe factum.

QUodq; magis mirum eſt, ſint qui non corpora tantùm,
Verum animos etiam valeant mutare, liquores
Cui non audita eſt obſcœnæ [1] Salmacis undæ?

1 Salmacis Cariæ fons eſt, cujus prodigioſas vires vide ſupra Lib. 4. verſ. 285.

FAB. XX.

Lacus eſt in Æthiopia qui hauſto liquore ad ſitim ſedandum, aut in inſaniam, aut in ſoporem vertit.

ÆThiopeſq; lacus? quos ſi quis faucibus hauſit, 320
Aut furit; aut [1] mirum patitur gravitate ſoporem.

1 Periphraſis eſt Lethargi.

FAB. XXI.

Clitorius fons in Arcadia vinum in odium adduxit: quod Melampus Amithaonis filius Prætidas cum ab inſania liberaſſet, noviſſime remedia in eum projeciſſe fertur.

CLitorio quicunque ſitim de fonte levârit
Vina fugit, gaudetq; meris [2] abſtemius undis:
Seu vis eſt in aquâ calido contraria vino:
Sive, quod [3] indigenæ memorant, [4] Amithaone natus, 325
Prætidas attonitas poſtquam per carmen & herbas
Eripuit furtis; purgamina mentis in illas
Miſit aquas: odiumque meri permanſit in undis.

1 Areadiæ fonte.
2 [Sobrius; viro abſtinens: Temetum antiquis vinum; inde temulentus pro ebrio; & præpoſitione abſ præfixâ abſtemius. 3 Accolæ ibi geniti. 4 Melampus medicus, Amithaonis filius qui Prœti filias furentes mentis ſanitati reſtituit, purgamina vero, ut hic noſter vult, in fontem Clitorium abjecit.

FAB. XXII.

Lynceſtius amnis Thraciæ hanc vim obtinet, poteſtatem mutata, ut aquam ejus bibentes ebrii fiant.

HUic fluit effectu [1] diſpar [2] Lynceſtius amnis,
Quem quicunq; parſi moderato guttare traxit: 330
Haud aliter titubat, quàm ſi mera vina bibiſſet.

1 Bibentes enim inebriat, inſtar vini. 2 In Macedonia.

FAB. XXIII.

In Arcadia secundum Pheneon urbem aquæ ferun[tur] quæ potæ nocte nocent, luce autem innocuæ cog[nos]cuntur.

EST locus Arcadiæ (Pheneon dixêre priores)
Ambiguis suspectus aquis. Quas nocte timeto:
Nocte nocent potæ. Sine [1] noxa luce bibuntur.

1 Nocumento.

FAB. XXIV.

Ortygia insula olim mobilis erat. Symplegades quoque cautes in Ponto concurrentes, flatibus solitæ moveri, nunc fixæ fundamentis tenentur loco.

SIC alias aliasque lacus & flumina vires
Concipiunt. Tempuiq, fuit, [1] quo navis in undis
Nunc sedet Ortygie. Timuit concursibus [2] Argo
[3] Undarum sparsas [4] Symplegadas elisarum
Quæ nunc immotæ perstant, ventisque resistunt.

1 Ortygia insula, quæ & Delos vocatur, fluitare solebat.
2 Navis quâ Jasonem cum Argonautis Colchos profectum esse fabulantur Poetæ, petitum vellus aureum. Vide supra Lib. 7. vers. 1. 3 Expressarum duorum scopulorum concursu. 4 Quæ & Cyaneæ dictæ sunt. Sunt hæ insulæ vel scopuli in ostio maris Euxini, qui navigantibus videntur inter se concurrere. Συμπλήσσω Græcè concurro, collido.

FAB. XXV.

Ætna mons Siciliæ in ignem versi capit, cum iniqu[e] viguerit.

NEC, quæ sulfureis, ardet fornacibus [1] Ætne
Ignea semper erit: neq; enim fuit ignea semper.
Nam sive est animal tellus, & vivit, habetque
Spiramenta locis flammam exhalantia multis;
Spirandi mutare vias, quotiesque movetur,
Has finire potest, illas aperire cavernas:
Sive leves imis venti cohibentur in antris;
Saxaque cum saxis, & habentem semina flammæ
Materiem jactant, ea concipit [2] ictibus ignem;
Antra relinquentur sedatis [3] frigida ventis:
Sive [4] bitumineæ rapiunt incendia vires,
Luteave exiguis arescunt sultura fumis;
Nempe ubi terra cibos alimentaq; pinguia flammæ
Non dabit, absumtis per longum viribus ævum,

1 Siciliæ mons, de quo supra fæpius.
2 Jactatibus.
3 Sine igne.
4 Bitumen genus est picis fetentissimæ ignem rapientis.

Natura

faturæque ſuum nutrimen deerit edaci ;
Non feret illa famem : deſertaque deſeret ignes. 355

FAB. XXVI.

Pallene, quæ ſub Aquilone jacet, homines dicuntur in volucres verti, novies cum in Tritoniacam paludem merſi ſint.

Eſſe viros fama eſt in [1] Hyperborea [2] Pallene :
[3] Qui ſoleant levibus velari corpora plumis ;
Cum [4] Ttritoniacam novies ſubiêre paludem.

1 Septentrionali. 2 Urbs eſt Thraciæ. 3 Qui ſoleant in aves mutari. 4 Eſt hæc palus, unde Pallas Tritonia dicitur.

FAB. XXVII.

Scythides, in Scythia fœminæ, venenis ſparſæ corpora immutant ſe in aves transfigurantes.

Haud equidem credo: [1] Sparſæ quoq; membra veneno
Exercere artes [2] Scythides memorantur [3] eaſdem.

1 Perunctæ. 2 Scythicæ mulieres, quæ ſe in aves mutare dicuntur. 3 Ut ſe in aves convertant.

FAB. XXVIII.

Ex vitulis apes naſcuntur : quas Ariſteus fertur invenisſe.

Si qua fides [1] rebus tamen eſt addenda probatis :
Nonne vides, quæcunque mori [2] fluidove calore
Corpora [3] tabuerint, in parva animalia verti ?
Iquoque, delectos [4] mactatos [4] obrue tauros ;
Cognita res [5] uſu : de [6] putri viſcere paſſim 355
Florilegæ naſcuntur apes. Quæ more parentum
[7] Rura colunt : operiq; favent ; in [8] ſpemque laborant.

1 De quibus periculum fit factum. 2 Ab effectu, juòd fluida, i. mollia corpora reddat. 3 Corrupta fuerint. 4 Ter à tege boves mactatos nam ex iis (ut 4. Georg. ſcribit Virg.) apes naſcuntur. Ejuſmodi apium reparationem Proteus Ariſtæum docet. 1. Faſt. Obrue mactati corpus tellure juvenci. Quod petit à nobis obrutus ille dabit. Juſſa facit paſtor : fervent examina putri. De bove : mille animas una necata dedit. 5 Experientiâ. 6 De corruptâ carne. 7 Num in agris, è floribus rorem, legentes, verſantur. 8 Futuri mellis, & novi examinis.

FAB. XXIX.

Ex equo putrefacto crabrones naſci potuiſſe primum proditur.

Preſſus humo [1] bellator equus crabronis origo eſt.

1 Aptus bello. Dicuntur autem crabrones ex equis putrefactis naſci.

FAB. XXX.

Cancrum demtis brachiis & terræ subjicias, scor[pius] nascitur.

COncava [1] littoreo si demas brachia cancro;
Cætera supponas terræ; de parte sepultâ
Scorpius exibit: caudâque minabitur uncâ.

1 In littore morantis. Volunt nonnulli Scorpium nasci ex cancro terrâ obruto. 2 Nam Scorpius caudâ lædit.

FAB. XXXI.

Bombyces quæ folia filis intexunt, in papiliones v[er]tuntur.

QUrque solent canis frondes intexere fillis
Agrestes [1] tineæ (res [2] observata colonis
[3] Ferialí mutant cum papilione figuram.

1 [Papiliones sub triplici formâ, donec perfecte adolescunt, visuntur: Vere ineunte, vermiculus parvus ex ovo truditur, Eruca dictus, folis arborum vel herbarum inhæret: iisque pascitur: harum erucarum una species, Bombyx dicta, Mori foliis tantum vescitur: Hæ erucæ postea in Aurelias seu Chrysalides convertuntur, aureo tegumento coopertæ, quoadusque Alæ, Antennæ, Pedisculi, cæteraque membra justam mensuram acquisiverint; quâ completâ, integumentum effringunt, exitque Papilio alatus generationi idoneus. Quandiu enim sub Eruca aut Aurelia formâ conspicitur imperfectus est, ut fœtus in utero aliorum animalium, cui membra omnia nondum efformantur: Cavendum autem est, ne metamorphosin ullam in hisce animalculis effingamus; eruca enim aurelia ipsissimus est papilio imperfectus, pari modo ac fœtus trimestris est homo: licet præter intestina partesque nobiliores nihil sit videndum: Ita Gyrinus Romæ imperfecta, seu fœtus Ranæ dimidiatus, pedibus nondum formatis.] 2 Animadversa, notata. 3 Venenoso, ac noxio.

FAB. XXXII.

Ranæ nascuntur ex limo sine pedibus; mox natandi pedes increscunt.

SEmina limus habet virides generantia ranas:
Et generat [1] truncas pedibus: mox apta natando
Crura dat. Utque eadem sint longis saltibus apta;
Posterior partes superat mensura priores.

1 Mutilatas & carentes pedibus.

FAB. XXXIII.

Ursæ carnem pariunt, eamque lambendo in figuram sui convertunt.

Ne

NEC catulus partu, quem reddidit ursa recenti
Sec 1 male viva caro est: lambendo mater in artus
egit, & in formam quantam capit ipsa reducit. 381

1 [Ita Noster Artis Amator: lib. II. v 658. Si qua Strabo

Veneri similis; si rava, Minervæ; Sit gracilis, macie quæ male viva sua

in priori versu Heinsii emendationem in notis allatam sequor.]

FAB. XXXIV.

es initio truncæ, ut vermes, nascuntur: postea corporis partes ac pennas accipere prodiuntur.

NOnnè vides, quos cera tegit sexangula, fœtus
Melli erarum apium sine membris corpora nasci,
seroſque pedes, seraſque assumere pennas?

FAB. XXXV.

vones, qui in tutela Junonis habentur; item aquilæ Jovis, columbæque Veneris, & cæteræ volucres; ex media parte ovi, qui vitellus vocatur, videntur nasci.

1 Unonis volucrem, quæ caudâ sidera portat, 385
2 Armigerumq; Jovis, 3 Cytherеiadasq; columbas
genus omne avium, 4 mediis è partibus ovi
sciret fieri, fieri quis posse putaret?

1 Pavonem.
2 Aquilam.
3 Veneri dicatas.
4 Ex vitello.

FAB. XXXVI.

x medulla humana in sepulcris angues proseminantur.

Vat qui cum clauso putrefacta est spina sepulcro,
mutari credant humanas angue medullas. 390
ec tamen ex aliis ducunt 1 primordia rebus.

1 Originem.

FAB. XXXVII.

enix in Assyriæ finibus nido ex odoribus facto, cum est senectute pressa, supra recumbit: ex cujus sanie alia renascitur: & viribus roborata, nidum in in urbem effert Solis: ibique in templo ejus monumentum patriæ reponit. Fertur enim quinque ætatis secula replere.

UNA est, quæ reparet, seque ipsa reseminet, ales.
Assyrii 1 Phœnica vocant. Nec fruge, nec herbis,

1 A colore purpureo Phœnix videtur appellatus.

Sed

Sed thuris lacrymis, & ſucco vivit amomi.
[2] Hæc ubi quinq; ſuæ complevit ſæcula vitæ,
Ilicis in ramis, tremulæve cacumine palmæ,
Unguibus & pando nidum ſibi conſtruit ore.
Quò ſimulac [3] caſias, & nardi lenis ariſtas,
Quaſſaque cum fulva ſubſtravit cinnama myrrhâ;
Se ſuper imponit: finitque in odoribus [4] ævum.
Indè ferunt, totidem quì vivere debeat annos
Corpore de patrio parvum Phœnica renaſci.
Cum dedit huic ætas vires; [5] onerique ferendo eſt,
[Ponderibus nidi ramos [6] levat arboris altæ:]
Fertque pius cunaſque ſuas patriumq; ſepulcrum;
Perque leves auras [7] Hyperionis urbe potitus
Ante fores ſacras Hyperionis æde reponit.

2 Quingentos annos vixit. De hujus ætate ſic Auſonius: Hos (homines) novies ſuperat vivendo garrula Cornix, Et quater egreditur cornicis, ſæcula Cervus: Alipedem Cervum ter vincit: Corvus, & illum Multiplicat novies Phœnix reparabilis ales. Quicquid vero vel primæ notæ Oratores, vel Poetæ de mirabili Phœnicis reſurrectione ſcripſerint, ſunt gerræ, mendacia priſca. 3 Caſia & Nardus frutices ſunt ſuaviſſimi odoris in Arabia naſcentes. 4 Vitam. 5 Sufficit nido auferendo. Sic divinus, aliquem non eſſe ſolvendo. 6 Allevat, & leves reddit. [Tollit hunc verſum Heinſius.] 7 Heliopolin Ægypti urbem intelligit. [Metuo ne proximè præcedens, & tres ſequentes huc ab aliena manu ſint inculcati, ita ut ducentiæ verſibus totam de Phœnice Hiſtoriam abſolverit. Heinſius. De verſu unc incluſo loquitur, & ſequentibus: mihi autem (pace tanti viri loqui liceat) Hiſtoria abſque his quinque verſibus mutila eſſe videtur. Solenne quoque Ovidio, omnia ad numen aliquod pertinentia, quæ fabulæ ſuæ illuſtrandæ ullo modo conducerent, enarrare. Hæc autem, pietatem Phœnicis deprædicando maximi eſſe momenti videntur.]

FAB. XXXVIII.

Hyæna fœra, ex fœmina in marem vertitur.

3 Alternis annis mutare, i.e. nunc marem nunc fœminam fieri ridiculum.

SI tamen eſt aliquid miræ novitatis in iſtis;
Alternare vices, & quæ modò fœmina tergo
Paſſa marem eſt, nunc eſſe marem miremur Hyænã.

FAB. XXXIX.

Chamæleon ventis & aura nutritus, quodcunque contigerit, coloris ejuſdem efficitur.

1 Intelligit Chamæleonem.

ID quoque, quod ventis animal nutritur & aurâ,
Protinus aſſimulat tactu quoſcunque colores.

FAB. XL.

Lynces, qui ſunt in Liberi tutela, urinam vertunt in lapidem.

Victa

Victa racemifero Lyncas dedit India Baccho:
E quibus (ut memorant) [1] quicquid vesica remisit
Vertitur in lapides, & congelat aere tacto. 415

1 Omnis urina Lyncum.

FAB. XLI.

Coralium lapis sub aqua mollis est; extra durescit.

SIC & Coralium, quo primum contigit auras
Tempore, durescit: mollis fuit herba sub undis.

FAB. XLII.

Significat gentes variari in species, Deorum voluntate.

Deferet ante dies; & in altos Phœbus anhelos
Æquore tinget equos; [1] quam consequar omnia dictis
In species translata novas. Sic tempore verti 420
Cernimus, atque illas assumere robora gentes;
Concidere has. Sic magna fuit [2] censuq; virisque,
Perque decem potuit tantum dare sanguinis annos,
Nunc humilis veteres tantummodo Troja ruinas,
Et pro divitiis tumulos ostendit avorum. 425
[Clara fuit [3] Sparte: magnæ viguere [4] Mycenæ:
Nec non [5] Cecropiæ; nec non Amphionis [6] arces.
Vile solum Sparte est: altæ cecidêre Mycenæ.
[7] Oedipodioniæ quid sunt nisi fabula Thebæ?
Quid [8] Pandioniæ restant nisi nomen Athenæ?] 430

1 Quam verbis omnia explicare possim.
2 Opibus & incolis.
3 Quæ & Lacedæmon dicta, urbs Peloponnesi.
4 Urbs Peloponnesi.
5 Athenæ, quarum autor fuit Cecrops.
6 Thebæ, ab Amphione conditæ.

7 Ubi Oedipus regnavit. 8 Ubi Pandion regnavit. [Quinque hos versus tollit Heinsius; & jure merito: interrumpunt enim filum orationis, quâ Poeta nunc probaturus est Romam ex Trojæ ruinis renasci. Præterea quoque Spartam his nominari odiosum. Athenæ quoque Pythagoræ ævo florebant unicè.]

Roma ab Ænea fundata, & quod carnibus non est omnino vescendum. *Fab.* XLIII.

Numa Pompilius propter scientiam rerum à populo Romano in regnum est receptus. Cujus præcepta cum ante dictis hæc sunt: Quæcunque nascuntur, hæc crescendo, & senescendo transmutari in dissimiles species: & post obitum sic consumi, ut aut in terram abeant, quæ corpora sunt; aut in aera, quæ spiritu contineri videntur. Porro Helenus Priami filius, refert ab Ænea urbis conditæ positionem.

1 Nubes

1 Exemplo urbis Romæ quæ tum maximè crescebat, omnia esse in continuo motu & vicissitudine Pythagoras ostendit.
2 Romam conditam à Romulo ducente genus è Dardanidis, sive Trojanis, olim urbium reginam, & non solum Italiæ, sed totius mundi caput dictam.
3 In Apennino monte orientis.
4 Sibyllas.
5 Fata canentes, i. prædicentes. 6 Vel maximè se recordari putat Pythagoras, utpote qui tempore Trojano se Euphorbum fuisse testatur. Scitè.
7 Helenus Priami filius, qui fuit vates optimus.
8 T. Imperium Trojanum vacillaret, periclitaretur.

1 NUnc quoq; 2 Dardaniâ fama est consurgere Româ
3 Appenninigenæ quæ proxima Tybridis undis
Mole sub ingenti rerum fundamina ponit.
Hæc igitur formam crescendo mutat; & olim
Immensi caput orbis erit. Sic dicere 4 vates
5 Faticinasque ferunt sortes: 6 quantumque recordor
7 Priamides Helenus fleuti, dubioque salutis,
Dixerat Æneæ, cùm 8 res Trojana labaret.
Nate Deâ, si nota satis præsagia nostræ
Mentis habes; Non tota cadet te sospite Troja.
Flamma tibi ferrumque dabunt iter. Ibis; & una
Pergama rapta feres: donec Trojæque tibique
Externum patrio contingat amicius arvum.
Urbem & jam cerno Phrygios 9 debere nepotes;
Quanta nec est, nec erit, nec visa prioribus annis.
Hanc alii 10 proceres 11 per sæcula longa potentem,
Sed dominam rerum de sanguine 12 natus Iüli
Efficiet. Quo, cùm tellus erit usa, fruentur
Ætherea sedes: cœlumque erit exitus illi.
Hæc Helenum cecinisse 13 Penatigero Æneæ,
Mente memor retero: cognataq; mœnia lætor
Crescere; & 14 utiliter Phrygibus vicisse 15 Pelasgos.
16 Nè tamen oblitis 17 ad metam tendere longe
18 Exspatiemur equis; Cœlum, & quodcunq sub illo est,
Immutat formas, tellusque, & quicquid in illa est
Nos quoq; pars mundi, (quoniam non corpora solùm,
Verùm etiam volucres 19 animæ sumus, 20 inq; ferinas
Possumus ire domus, 21 pecudumq; in pectora condi)
Corpora, quæ possint animas habuisse parentum,
Aut fratrum, aut aliquo junctorum fœdere nobis,
Aut hominum certè, tuta esse, & honesta sinamus:
Neve 22 Thyesteis 23 cumulemus 24 viscera 25 mensis.

9 Urbi ædificandæ. ita volentibus fatis, obnoxies esse. 10 Varii Domini, primum Reges, dein Consules, &c. quibus Roma regnata fuit. 11 Per sep ingentos annos. 12 Blanditur Cæsari Octavio Augusto, qui Julii Cæsaris adoptione filius fuit, & maternum genus ad Ascanium (cui & cognomen Iulo) Æneæ filium referebat. 13 Penates gerenti. Penates autem Dardanus ex Samothracia in Phrygiam, Æneas ex Phrygia in Italiam detulit. 14 Sensus est: Pelasgos, i. Græcos, vicisse utiliter Phrygibus, i. e. cum utilitate Phrygum, vel Trojanorum: jactura nempe amissæ Trojæ cedente in bonum, & Roma ex ejus cineribus renatâ. 15 Græcos, Trojam expugnasse. 16 Concludit omnia in continuo esse fluxu, & à carnibus omnino esse abstinendum Pythagoras, cum animæ nostræ in varia corpora transeant. 17 Ad finem & conclusionem. Metaphora ab equis currentibus sumpta. 18 Ewagemur copia verborum. 19 Leves atque veloces. Animo enim nihil est velocius. 20 In corpora ferarum. 21 Ordo est & sensus: Nos quoque pars mundi sumus, i. permittamus, ea corpora esse tuta & honesta, quæ possunt habuisse animos parentum aut fratrum, aut junctorum nobis aliquo fœdere, affinitate; aut certè hominum, quoniam sumus non solum corpora, verum etiam volucres, i. leves atque veloces animæ, i. quoniam non solum ex corpore, sed etiam anima constamus, & possumus ire in domos ferinas, & in pectora pecum. Ex his omnibus colligit Pythagoras nullo modo carnibus esse vescendum. 22 Atreus & Thyestes, Pelopis & Hippodamiæ filii, operâ Mercurii, aëre ferentes Mirtilum filium à Pelope ipso fuisse interfectum, in tantum devenêre discordiam, ut alter alteri in-

fidias ſtrueret, cum ea conditione regnum à patre accepiſſent, ut alternis regnarent annis. Nam Thyeſtes, ut facilius arietem velleris aurei, in quo regni fata conſiſtebant, ſibi uſurpare poſſet, Aëropen, Atrei uxorem, compreſſit ex eaq; filios ſuſcepit. Quod cum Atreus reſciviſſet, bello illum Mycenis in exilium ejecit. Quo quidem non contentus, ſimulatâ gratiâ fratrem ad ſe revocavit, treſq; ejus filios decoctos ſic appoſuit comedendos, ut ſanguinem quoq; poculis immiſcuiſſe feratur. Hoc vero nefandiſſimum ſcelus ne Sol videret, alio radios avertiſſe memoratur. Hinc menſæ Thyeſteæ, pro diris epulis. 23 Utque ad cumulum repleamus. 24 Inteſtina. 25 Cibis. Continens pro contento.

[26] Quàm malè conſueſcit, quam ſe parat ille [27] cruori
Impius humano; vituli qui guttura cultro
Rumpit; & [28] immotas præbet mugitibus aures; 465
Aut qui vagitus ſimiles puerilibus [29] hœdum
Edentem jugulare poteſt, aut [30] alite veſci,
Cui dedit ipſe cibos! [31] Quantum eſt, quod deſit in iſtis
Ad plenum [32] facinus! [33] Quo tranſitus [34] inde paratur!
[35] Bos aret; aut mortem ſenioribus imputet annis: 470
[36] Horriferum contra Boream ovis [37] arma miniſtret.
Ubera dent ſaturæ manibus [38] preſſanda capellæ.
Retia cum [39] pedicis, laqueoſque, arteſque dolofas
[40] Tollite: nec volucrem [41] vilcatâ fallite virgâ:
Nec formidatis cervos eludite pinnis: 475
Nec [42] celate cibis uncos fallacibus hamos. (tantum.
[43] Perdite, [44] ſi qua nocent. Verum hæc quoque perdite
Ora [45] vacent epulis: alimentaq; [46] congrua carpant.

26 Eum qui poſſit pati, ut interficiat vitulum, aut hœdum, aut avem, facile aſſueſcere ait necandis hominibus. 27 Sanguini humano effundendo. 28 nullâ miſericordiâ motas. 29 Emittentem vagitus puerorum. 30 Avem comedere. 31 Q.d. Minimum. 32 Homicidium. 33 Q. d. Ad hominum cædem. 34 Ex immolatione brutorum animalium. 35 Cum magna autoritate hæc à Pythagoræ dicuntur. Imperat enim, ut bos ſic arare permittatur, ut nullâ aliâ vi, quam ſenectute, moriatur. 36 Frigora Boreæ: is enim horrorem & frigus adfert. 37 Lanam. Arma enim, quibus Boreæ, frigidiſſimo vento, reſiſtitur, ſunt veſtes ex ovium lanis confectæ. 38 Exprimenda. 39 Pedicæ ſunt vincula pedum, ut manicæ manuum. 40 Removete, auferte, abjicite. 41 Viſco infectâ. 42 Occultate. 43 43 Interficite. 44 Noxia animalia perdite, ſed ne carnibus eorum veſcamini. 45 Careant ejuſmodi epulis. 46 Homini convenientia.

Numa Deorum cultum inſtituens, & Egeriæ luctus. *Fab.* XLIV.

Egeria, poſt mortem mariti Numæ, in vallem Ariciam ſe contulit lugens.

TAlibus atque aliis inſtructo [1] pectore [2] dictis
In patriam [3] remeaſſe ferunt: [4] ultroq; petitum
Accepiſſe Numam populis [5] Latialis habenas.
[6] Conjuge qui felix Nympha, [7] ducibuſq; Camœnis,

1 Animo, inſtituto. 2 Pythagoræ præceptis. Eorum autem opinionem ſequitur Ovidius, qui ſentiunt Numam à Pythagorâ inſtitutum fuiſſe. 3 Rediiſſe. 4 Quæſitum, ſponteque à Romanis invitatum. 5 Latini atque Romani: nam Roma Latii eſt caput. 6 Egeriâ Nympha Numæ Pompilii fuit uxor, quæ poſt mariti interitum, urbe relictâ, in ſylvas abiit, ac tandem miſeratione Deorum in fontem fingitur mutata. Cum illa verò Nympha congreſſus nocturnos ſibi eſſe Numa fingavit, ejuſque monitu ſe, quæ gratiſſima Diis eſſent, ſacra conſtituere Populo Romano perſuaſit. 7 Autoribus Muſis.

8 Sacri-

8 Sacrificiorum leges. Nam ſua cuique Deo ſacra, ſacerdoteſque inſtituit.
9 Ad Deorum religionem, & jura, & leges, & mores colendos. Numa enim urbem Romanam, vi & armis à Romulo conditam, jure, legibus, ac moribus de integro condidit.

8 Sacrificos docuit ritus; gentemque ferocì
Aſſuetam bello pacis traduxit 9 ad artes.
10 Quem, poſtquam ſenior regnumq; ævumq; 11 peregit
Extinctum Latiæq. nurus, populuſque, patreſque,
Deflevêre Numam. Nam 12 conjux urbe relictâ,
13 Vallis Aricinæ denſis latet abdita ſilvis:
14 Sacraque Oreſtêæ gemini queſtuque Dianæ
Impedit. Ah quoties Nymphæ nemoriſq; lacuſque,
15 Ne faceret, monuêre; & conſolantia verba
Dixere ah! quoties flenti 16 Theſeius heros,
17 Siſte modum, dixit: neque enim fortuna querenda
Sola tua eſt: *Similes aliorum reſpice caſus;*
Mitius iſta feres. Utinamque exempla dolentem,
Non mea te poſſent 18 relevare? Sed & mea poſcunt.

10 Numa, cum tres & quadraginta regnaſſet annos, periit. 11 Perfecit, ac finivit. 12 Uxor Egeria. 13 Aricia urbs eſt Latii, haud longè ab urbe Roma diſtans. 14 Et impedit aſſiduo gemitu, & queſtu ſacra Dianæ cujus ſimulacrum & ſacrificiorum ritus Oreſtes ex Taurica Cherſoneſo in Italiam apportaverat, & in Aricino nemore ſtatuerat. 15 Ne flere pergeret. 16 Hippolytus Theſei filius, qui equorum furore dilaniatus dein precibus Dianæ & Æſculapii ope vitæ reſtitutus, templo ejuſdem Deæ in Aricina ſylva præfectus fuit. Sed transi ad ſequentem fabulam. 17 Statue, impone finem luctui. 18 Levem reddere, à fletu liberare.

Hippolytus in Virbium: q. d. bis virum. *Fab.* XLV.

Hippolytus cùm propter novercale odium propulſus eſſet patriâ, & Trœzena proficiſceretur; ex improviſo monſtri elatus taurus, ſicut parens optaverat, graviſſimum ei objecit timorem: & exaſperatis equis tractus interiit. Quem Æſculapius Dianæ voluntate, cujus initio comes fuerat, reduxit ad ſuperos. Hinc ab eadem Dea evocatus in nemus Aricinum, mortalitatem exuit, à converſo itaq; nomine, Deus Virbius eſt appellatus.

1 Inter loquendum. Sic Virgil. 2, Æneid. Fando aliquid ſi forte tuas pervenit ad aures, &c.
2 Quendam.
3 Theſei qui nimium facile credidit Phædræ uxori, privignum accuſanti.

1 FAndo 2 aliquem Hippolytum veſtras (puto) contigit
Credulitate 3 patris; ſceleratæ fraude 4 novercæ (aures
Occubuiſſe neci, mirabere, 5 vixque probabo:
Sed tamen ille ego ſum. 6 Me Paſiphaëia quondam
Tentatum 7 fruſtra, patrium 8 temeraſſe cubile,
[Quod voluit, finxit voluiſſe: & 9 crimine verſo,]
(10 Indiciine metu magis, offenſane repulſæ,)
11 Arguit. Immeritumque pater 12 projecit ab urbe;

4 Phædræ. 5 Et difficulter perſuadebo. 6 Ordo eſt: Me Paſiphaëia finxit, quondam me, fruſtra tentatum, voluiſſe temerare patrium cubile, quod ipſa voluit. 7 Quæ me fruſtra ad inceſtos pariter ac adulteros concubitus tentavit. Paſiphaëia eſt Phædra, Minois & Paſiphaes filia. 8 Violare. 9 Sc. in me. 10 Alterâ duarum cauſarum ſe accuſatum à Phædra Hippolytus ait, vel quod timebat ne ipſa accuſaretur, vel quod repulſa fuit & ſpreta. 11 Accuſavit. 12 Ejecit, expulit.

Hoſtilique caput prece deteſtatur [14] euntis. 505
Pitthean profugo curru Trœzena petebam;
mque Corinthiaci carpebam littora ponti;
um mare [16] ſurrexit: cumuluſq; immanis aquarum
In montis ſpeciem curvari, & creſcere viſus;
[18]dare mugitus; ſummoq; cacumine findi. 510
Coniger hinc taurus ruptis [20] expellitur undis,
ſtoribuſque tenus molles erectus in auras,
aribus & patulo partem maris evomit ore.
orda pavent comitum. Mihi mens interrita manſit,
Exſiliis contenta ſuis. Cum [22] colla [23] feroces 515
Ad freta convertunt, [25] arrectiſq; auribus [26] horrent
uadrupedes [27] monſtriq; metu turbantur; & [28] altis
Præcipitant currum ſcopulis. [30] Ego [31] ducere [32] vanâ
rœna manu, ſpumis albentibus oblita, 33 luctor:
t [34] retrò [35] lentas [36] tendo reſupinus habenas. 520
ec vires tamen [37] has [38] rabies ſuperaſſet equorum;
i rota, [39] perpetuum quâ circumvertitur [39] axem,
ipitis occurſu fracta ac disjecta fuiſſet.
Excutior curru: loriſque tenentibus [41] artus
ſikera viva trahi, nervoſque in ſtirpe teneri, 525
lembra rapi partim, partim [43] reprenſa relinqui,
ſſa [43] gravem [44] dare fracta ſonum, teſlâmq; [45] videres
Exhalari animam; nullaſque in corpore partes,
loſcere quas poſſes: unumque erat omnia vulnus.
Num potes, aut audes cladi [48] componere noſtræ, 530
ympha, tuam? [49] vidi quoque luce carentia regna:
Et lacerum fovi Phlegethontide corpus in undâ.
ec niſi [51] Apollineæ valido medicamine prolis,
eddita vita foret. Quam poſtquam [53] fortibus herbis
q; [53] ope Pæoniâ, [54] Dite indignante, recepi; 535
um mihi, [55] nè præſens augerem muneris hujus

13 Imprecatione hoſti conveniente, non patri. Theſeus enim Neptunum patrem precatus eſt, ut Hippolytus filius ab equis diſcerperetur.
14 In exſilium.
15 Trœzena urbem Peloponneſi ubi educatus fuerat Hippolytus à Pittheo rege, Pelopis filio, ac Æthræ, matris Theſei, patre.
16 Tumefactum eſt.
17 Per emphaſin oſtendit quantus eſſet vitulus ille marinus, qui inſtar montis, mare extolleret.
18 Mugire: nondum enim vitulus ille marinus ex aquis extulerat caput. Phocæ autem, ut tauri, mugitus edunt.
19 Deinde Phoca, ut taurus, cor-

habens, ex ruptis undis egreſſa eſt. 20 Erumpit, cum impetu egreditur. Exſilii ſui mœrore confecta. 22 Capita. 23 Feroces equi, quibus Hippoti curras trahebatur. 24 Ad mare, propter ſtrepitum phocæ egredientis. Proprie hoc de pecudibus dicitur. Metaphorice autem Ter. in Andr. Arge aures, Pamphile. Et Virg. 2. Æn. Atque arrectis auribus adſto. Anglicè ſolet, *prick up your ears*, arrige aures. 26 Timent. 27 Vituli illius mai timore. 28 Per alta ſaxa. 29 In præceps jaciunt. 30 Ego fruſtra conor rahere fræna ſpumis infecta. 31 Reducere, retrahere. 32 Infirmâ. 33 Co. 34 Sc. ducere i. rerrahere. 35 Flexilia lora. 36 Contendo. 37 Meas. Ferocitas. 39 Teres lignum illud, circa quod rotæ currus vertuntur. 40 curru ejectus cado. 41 Pedes, aut etiam manus: nam manibus habenas motantur aurigantes. 42 Retenta à radicibus ſtirpibuſque arborum. 43 Magm ſtrepitum. 44 Edere, efficere. 45 Videre poſſes. 46 Emittere, ſc. me. Majorem ſuam fuiſſe calamitatem, quam quæ Egeriæ contigit, Hippolytus 48 Comparare. 49 Ad inferos quoque deſcendi. 50 Et corpus laniatum ardentiſſima Phlegethontis aqua lavi. Eſt enim Phlegethon unus ex inferoi fluviis, qui ardens exponi poteſt. 51 Æſculapii Apollinis filii. 52 Poibus. 53 i. e. arte medica, ſive quod Apollo, medicinæ inventor Pæan diur, ſive à Pæone, medico peritiſſimo, quem Homerus narrat Plutonem, ab ercule vulneratum, curaſſe. 54 Plutone ægre ferente me vitæ reſtitui. 55 e, ſi in Græcia viverem, Athenienſium in me invidiam concitarem, à Diana ſui occultatus.

Invi-

Invidiam, denſas objecit [56] Cynthia nubes:
Utque ſorem tutus; poſſemque [57] impunè videri;
[58] Addidit ætatem: nec cognoſcenda reliquit
[59] Ora mihi. Cretenq; diu dubitavit [60] habendam
Traderet, an Delon. Delo Cretâque relictis
[61] Hic poſui: [62] nomenq; ſimul, quod poſſit equorum
Admoniſſe, jubet deponere: quique fuiſti
Hippolytus, dixit, nunc idem [63] Virbius eſto.
[64] Hoc nemus inde colo. De Diſq; minoribus unus
Numine ſub Dominæ lateo: atque [65] accenſeor illi.

56 Diana, à Cyntho Delimonte.
57 Sine ulla mea pœna.
58 Me natu majorem effecit, quà neſciam, cum ab equis fui dilaceratus.
59 Faciem quâ cognoſci poſſem. Innuit autem Hippolytus ſe in nevam figuram fuiſſe mutatum ne à quoquam cognoſci poſſet. 60 Habitandam. 61 In Latio juxta Ariciam. 62 Hippolytus enim fu appellatus, quod ab equis fuerat ſolutus, i. laniatus: nam ἵππος equus & λύ ſolvo dicitur. 63 Quod bis vir fuiſſe videatur, & antequam ab equis fuit l ceratus, & poſtquam vitæ fuit reſtitutus. 64 Ex eo tempore, quo ab infer ſum revocatus, in hoc Aricino nemore habito. 65 [In ejus famulitium ſum ceptus; in ſodalitium eorum qui ejus ſacris dant operam, cooptatus: quæ pa notavimus Lib. 3. v. 693. de ſignificatione hujus verbi, ſunt nihili.]

Egeria in amnem. *Fab.* XLVI.

Egeria Nympha Numæ Pompilii conjux, poſt viri teritum cum ſe in nemus Ariciuum contuliſſet; queſtu aſſiduo deſlevit caſum viri, fatigans D nam ejus regionis incolam aſſiduo fletu. Noviſ lacrymæ ejus ab eadem Dea tranſmutatæ ſun fontem: qui ex ejus nomine nuncupatur Egeri.

NON tamen Egeriæ luctus aliena [1] levare
Damna valent: montiſque jacens radicibus in
[2] Liquitur in lacrymas: donec pietate dolentis
Mota [3] ſoror Phœbi gelidum de corpore fontem
Fecit; & æternas artus [4] tenuavit in undas.

1 Leves reddere: à Reſolvitur.
3 Diana.
4 In tenues aquas mutavit.

Gleba in puerum Tagen, qui futurorum apud Hetruſcos ſcientiam invenit. *Fab.* XLVII.

Cum in Tyrrhenia, quæ etiam Thuſcia eſt, quid arator juſtum opus in dies redderet. preſſo vom gleham opinione ſuo ponderoſiorem excitavit: cu dum miratione premeretur, animadvertit eam in guram pueri eſſe tranſmutatam: qui Etruſca lingua, Tages poſtea nominatus, futurorum ſcien am invenit.

AT [1] Nymphas tetigit nova res: & [2] Amazone na
Haud aliter ſtupuit, quàm cum [3] Tyrrhenus ara

1 Gleba agricolæ aranti in puerum, vaticinandi peritum, viſa eſt transformari. 2 Hippolytus, Hippolytæ Amazonum reginæ fi 3 Theſeus.

4 Fatal

Fatalem glebam mediis aſperit in arvis,
ponte ſuâ primùm, nulloque agitante moveri:
umere mox hominis,[5] terræq. amittere formam; 556
raque [6] venturis aperire [7] recentia fatis.
digenæ [8] dixere Tagen: [9] qui primus Hetruſcam
docuit gentem caſus aperire futuros.

4 In qua fata & futorum præſcientia continebantur. 5 Glebæ figuram. 6 Diſciplinæ & arti eorum quæ fato ventura e-

m, cognoſcendorum. 7 Nuper ex terræ gleba figurata. 8 Appellavere. 9 am Tages primus omnium haruſpicinam, artemque divinandi ac prædicendi ura Thuſco docuit.

ancea Romuli in Cornum arborem. *Fab.* XLVIII.

omulus, Martis & Iliæ filius, cùm venaretur, ex monte Aventino perſequens aprum fugientem, jaculum jecit; quod cùm protinus in colle Palatino hæſerit, loco ejus montis ſcala facta: cujus ima pars adeo depreſſa terræ eſt, ut ſit comprenſa radicibus. Effectum eſt noviſſime, ut in arborem corum converſum ſit.

IUve Palatinis [1] hærentem collibus olim, 560
Cùm ſubitò vidit ſroodeſcere Romulus haſtam;
æ radice novâ, [3] non ferro [4] ſtabat adacto:
jam non telum, ſed [5] lenti viminis arbor,
Non exſpectatas [7] dabat [8] admirantibus umbras.

1 Virbium ita ſtupuiſſe ait poeta mutatione Egeriæ in fontem, ut ſtupuit Romulus, cum haſtam ſuam froodeſcere

it. 2 Fixam in monte Palatino. 3 Non cuſpide terræ infixa. Nam hæ cuſpidis radicem fuerat mutata. 4 Erecta erat. 5 Flexilis virgæ. Cornus n arbor ramos admodum flexiles habet. 6 Inſperatas. 7 Faciebat. 8 Ha- in arborem fuiſſe mutatam.

Cipus cornutus factus, & regnum reſpuens. *Fab.* XLIX.

us Genucius ab hoſte victor revertens, priuſquam triumphans portam intraret, animadvertit cornua ſibi temporibus enata. Quo prodigio exterritus, haruſpices cùm conſuluiſſet; reſponſum eſt, eum, ſi in urbem intraret, regnaturum. Quod ille averſatus, patribus convocatis indicavit. Ac cùm perſtitiſſet nunquam ſe tyrannum futurum, decretum eſt ei univerſorum conſilio tantum agri quantum uno die atro poſſet circumdare. Portaque, qua intraturus fuiſſet, in ſigni gratiam factum, ut aneis cardinibus aptaretur, in qua ad memoriam poſterorum cornutum caput ejus exſculperetur.

UT [1] ſua flumineâ cùm vidit [2] Cipus in unda 565
Cornua, (vidit enim) falſamq; in imagine credens

1 Sc. ita ſtupuit Virbius. 2 [Recte Cipus, antea in

atis Cippus. Genucius Cipus Valerio Maximo ex membranis; Heinſius.]

Eſſe

Esse fidem, digitis ad fontem sæpe relatis,
Quæ vidit, tetigit. [3] Nec jam sua lumina damnans
Restitit, ut victor domito remeabat ab [4] hoste.
Ad cœlumq; oculos & eodem brachia tollens,
Quicquid, ait, Superi, monstro [5] portenditur isto,
Seu lætum est, [6] patriæ lætum, [7] populoq; Quirini
Sive [8] minax, mihi sit. Viridique è cespite fatas
[9] Placat [10] odoratis herbosas ignibus aras:
[11] Vinaq; dat pateris: [12] mactatarumq; bidentum,
[13] Quid sibi significent, [14] trepidantia consulit exta.
Quæ simul inspexit [15] Tyrrhenæ gentis haruspex;
[16] Magna quidem rerum molimina vidit in illis;
Non manifesta tamen. Cum verò sustulit [17] acre
A [18] pecudis fibris ad Cipi cornua lumen;
Rex, ait, O salve: tibi enim, tibi, Cipe, tuisque
[19] Hic locus, & [20] Latiæ parebunt cornibus arces.
[21] Tu modò rumpe moram: portasq; intrare patentes
Adpropera: sic fata jubent. Namq; [22] urbe recepta
Rex eris; & [23] sceptro tutus potiêre [23] perenni.
Rettulit ille pedem: [24] torvamque à mœnibus urbis
Avertens faciem, Procul, ah procul [25] omnia, dixit,
Talia Di [26] pellant: multoque ego justius ævum
Exsul agam; quàm me videant Capitolia regem.
Dixit: & extemplo populumq; gravemq; Senatum
Convocat. Ante tamen [27] pacali cornua lauro
Velat: & aggeribus factis à milite forti
[28] Insistit: [29] priscoque Deos è more precatus,
En, ait, hic unus, quem vos nisi pellitis urbe,
Rex erit. Is qui sit, signo, non nomine [30] dicam,
Corna fronte gerit. Quem vobis indicat augur,
Si Romam intrârit, [31] famularia jura daturum.
Ille quidem potuit portas [32] irrumpere apertas;
Sed nos obstitimus: [33] quamvis conjunctior illo
Nemo mihi est. Vos urbe virum [34] prohibete, Quirites,
Vel, si dignus erit, gravibus vincite catenis:
Aut finite metum fatalis morte tyranni.
[35] Qualia [36] succinctis, ubi trux insibilat Eurus,

3 Nec jam diutius credens, ut ante, oculis suis.
4 Ab hostibus superatis.
5 Præsignificatur, præmonstratur. Unde portenta monstra dicuntur, quæ futurum aliquid prænunciant.
6 Sc. sit.
7 Populo Rom. ita denominato à Romulo, post mortem in cœlis Quirini nomen adepto.
8 Triste.
9 Deos mitigat. Metonymia: Dii enim placari dicuntur, per sacrificia in aris facta.
10 Thuribus incensis.
11 In pateras fundit vina, mox ritè in victimas effundit.
12 Immolatarum ovium.
13 Sc. cornua in fronte nata.
14 Palpitantia.
15 Ex Hetruria enim haruspices petebantur.
16 Magnas rerum commutationes.
17 Acute videntes oculos.
18 Ab extis pecudum. Fibræ enim sunt tenuiores venæ, quibus exta, veluti reticulis quibusdam distinguuntur. 19 Romam indicat digito. 20 Romanum imperium. 21 Tu solummodo tolle moras, & festina ut portas patentes ingredi. 22 In urbem. 23 Perpetuo regno. 24 Cornibus terribilem, atque detestantem. 25 Portenta. 26 Avertant. 27 [De lauro, signo pacis, multum apud veteres. Plinius, Ipsa pacifera, ut quam prætendi etiam apud armatos hostes quietis sit indicium.] 28 Stat in aggere altò, vel tribunali è cespitibus facto, ut ab omnibus audiatur. 29 Priscâ consuetudine. 30 Indicabo. 31 Legum civiles, quibus ut servos omnes oporteat vos obedire. 32 Intrare cum impetu. 33 Figuratè se illum esse innuit Cipus, quem haruspex futurum esse dixerat. 34 Arcete. 35 Duabus similitudinibus exprimit Poeta quale murmur populi fuerit, postquam Cipus finem orationi imposuit. 36 Altis & proceris. Succincta dicuntur altius cincta: Inde succincti milites dicuntur, quod brevioribus vestibus utentes altius cincti videantur. Pineta vero dicuntur succincta, quia id genus arborum est enode, procerum, in Ramos neutiquam se diffidens, sed juxta cacumen.

Mem

armura pinetis fiunt; aut qualia fluctus,
quorei faciunt, si quis procul audiat illos; 605
ale ſonat populus. Sed [37] per confuſa [38] frementis
erba tamen vulgi vox [39] eminet una, Quis ille?
ſpectant frontes: prædictaq; cornua quærunt.
urſus ad hos Cipus. Quem poſcitis, inqnit, habetis:
demptâ capiti populo prohibente coronâ 610
hibuit [40] gemino [41] præſignia tempora cornu.
Demiſêre oculos omnes; gemitumque dedêre:
tque illud meritis clarum (quis credere poſſit?)
nti vidêre caput: nec honore carere
lterius paſſi, [44] feſtam impoſuêre coronam. 615
t [45] proceres, quoniam muros intrare vetaris,
Ruris honorati tantum tibi Cipe dedêre,
uantum depreſſo ſubjectis bubus aratro
complecti poſſes [47] ad finem lucis ob ortu.
Cornuaq; [48] æratis miram [49] referentia formam 620
oſtibus inſculpunt, longum manſura per ævum.

37 Iurer.
38 Trepidantis populi.
39 Elatior eſt & clarior.
40 Duobus cornibus ſimilibus.
41 Inſignia.
42 In terram oculos demiſerunt, ne cornua cum ſummo dedecore tam boni civis aſpicerent.
43 Nemo crederet Romanos invitos aſpexiſſe viri caput tam præclarè de patria meriti,

, cum regnum aſſequi poſſet, noluerit. Illos enim, qui de nobis bene ſunt eriti, libenter aſpicere ſolemus. 44 Lætam, Romani enim ſemper cives de tria bene meritos, coronis ornabant. Quæ coronæ variæ erant, & propter quæ in bello gerebantur, diverſæ. 45 Senatores. 46 Agri honorato viro convenientis. 47 Ab ortu diei uſque ad occaſum. 48 Æreis poſtis portæ illius, per quam ingredi poterat Cipus. 49 Significantia, repræſentantia mirandum Cipi effigiem.

Æſculapius Romam accerſitus, & in ſerpentem mutatus. *Fab.* L.

Gravis peſtilentia Romanis cùm incidiſſet, & maxima trepidatio urbem teneret; per legatos oraculum Apollinis conſultum eſt. Ex qua reſponſum, ut Æſculapium Epidauro accerſerent: nobiliſſimique legati cum ſimulacrum Dei petitum ad Epidaurios iviſſent, ſtupentibus admiratione Deus in Draconem verſus, per medium Epidaurum lapſus, navem legatorum conſcendit: cum quibus vectus Romam ut delatus eſt, inſulam Tyberis ingreſſus eſt, ibique ſe virgultis occuluit: qui locus Draconis vocatur.

DAndite nunc, Muſæ, [1] præſentia numina vatum,
(Scitis enim, nec vos fallit ſpatioſa vetuſtas)
Unde Coroniden circumflua Tybridis alveo
Inſula Romuleæ ſacris [2] adſciverit urbis. 625
Dira lues quondam Latias vitiaverat auras,

1 Propitii Dii Poetarum, Muſæ enim præſidere Poetis finguntur.
2 [Adſciti vocabantur Romanis Dii qui

ndigetibus ſeu Indigenis opponebantur: nempe quorum ſacra in Italiam aliunde eſſent advecta. Cicero Verrina VII. Quarum ſacra Pop. Romanus adcibat & acceptâ tantâ religione tuetur.] 3 Peſtis à Deorum ira immiſſa.

Palli-

Pallidaque [4] exſangui ſquallebant corpora tabo
Funeribus feſti poſtquam [5] mortalia cernunt
Tentamenta nihil, nihil artes poſſe medentum:
Auxilium cœleſte petunt: [6] mediamq; tenentes
Orbis humum Delphos adeunt oracula Phœbi:
Utque [7] ſalutiferâ miſeris ſuccurrere rebus
Sorte velit, tantæque urbis mala finiat, orant.
Et locus, & laurus, &, quas habet illa, pharetræ,
Intremuere ſimul: [8] cortinaque reddidit imo
Hanc [9] adyto vocem; pavefactaque pectora movit:
Quod petis hinc, [10] propiore loco, Romane, petiſſe
Et pete nunc propiore loco. Nec Apolline vobis,
Qui minuat luctus, opus eſt; ſed [11] Apolline nato.
Ite bonis [12] avibus: prolemq; [13] arceſſite noſtram.
Juſſa Dei prudens poſtquam accepêre [14] Senatus;
Quam colat, [15] explorant. [16] juvenis Phœbeius urbem
Quique [17] petant ventis [18] Epidauria littora mittunt.
Quæ ſimul incurvâ miſſi tetigere [19] carinâ:
Concilium Grajoſque patres adiere: darentque
Oravere Deum; qui [20] præſens [21] funera gentis
Finiat Auſoniæ. [22] Certas ita dicere ſortes.
[23] Diſſidet, & variat ſententia: parſque negandum
Non putat auxilium, multi tenuere [24] ſoamque
Non emittere opem, nec numina tradere ſuadent.
Dum [25] dubitant; ſeram pepulere crepuſcula lucem.
[[26] Umbraque telluris tenebras induxerat orbi,]
Cùm [27] Deus in ſomnis opifer conſiſtere viſus
Ante tuum, Romane, torum; ſed [28] qualis in æde
Eſſe ſolet: baculumque tenens agreſte ſiniſtrâ,
Cæſariem [29] longæ dextrâ deducere barbæ:
Et placido tales emittere pectore voces:
Pone metus: veniam; ſimulacraq; noſtra relinquam.
Hunc modo [30] ſerpentem, baculum qui nexibus ambit,

4 Faciente homines exſangues.
5 Hominum experimenta.
6 Delphi in medio terrarum orbe eſſe ſcribuntur.
7 Reſponſo ſalutem adferente.
8 Phœbus in cortina exiſtens. Continens pro contento. Cortinam Poëtæ pro tripode Apollinis uſurpant, undè oracula dabantur, ſive ea menſa fuit, ſive alia quædam machina, tribus pedibus ſeu fulcris innixa, quâ conſcensâ Phœbades oracula reddebant & vaticinari ſolebant. Undè Virg. 3. Æn. Tremere omnia viſa repente, Liminaque laurusque Dei, totuſque moveri Mons circùm, & mugire aditis cortina reclusis. Et lib. 6. Neque te Phœbi cortina fefellit, Dux Anchiſiade.
9 Loco ſecretiore templi, ad quem nulli eſt aditus, niſi ſacerdoti.
10 Viciniore. Nam Epidaurus Romæ propinquior eſt quam Delphi.
11 Æſculapio Apollinis filio.
12 Auſpicii. Ex volatu, vel cantu avium auſpicia ſumebantur
13 Advocate Æſculapium filium meum.
14 Synthesis eſt.
15 Diligenter inquirunt.
16 Æſculapius Apollinis filius.
17 Adnavigent.
18 Epidaurus urbs eſt Peloponneſi, templo Æſculapii maxime inſignis.
19 Navis, pars pro toto.
20 Propitius.
21 Peſtilentiam, quâ Romani & Italæ gentes moriebantur.
22 Alii ſic legunt: Certant addicere ſortes. i. legati ſtudent ſuis dictis Apollinis reſponſa conſentire. & ſibi Æſculapium adjudicare contendunt.
23 Senatorum Epidauriorum ſententiæ diſcordes & variæ erant. Alii enim tradendum Romanis, alii negandum Æſculapium ſentiebant.
24 Suum auxilium, i. Æſculapium, ad quem in adverſis confugiebant.
25 De re dubia conſultant.
26 [Tollit hunc verſum Heinſius: & ſane ſi iſtum admittamus, Poetam inconcinnè loquutum eſſe non eſt negandum,]
27 Æſculapius opem & auxilium morbo laborantibus ferens.
28 Specie humana, non draconis. Nam in templo ſub effigie humana colebatur Æſculapius, quamvis in anguem mutatus Romam fuerit advectus.
29 Promiſſæ barbæ. Æſculapius enim barbatus pingebatur, Apollo vero ſine barba.
30 Inſignia addita erant Æſculapii ſimulacro, baculus ingens, & draco vigilans.

Perſpice

Perſpice: & [31] uſq; nota viſu, ut cognoſcere poſſis
Ferar in hunc: ſed major ero tantuſque videbor,
In quantum verti cœleſtia corpora debent:
Extemplo cum voce Deus, cum voce Deoque
Somnus abit: ſomnique fugam lux alma ſecuta eſt.
Poſtera ſidereos Aurora fugaverat [32] ignes:
Incerti quid agant [33] proceres ad templa [34] petiti
Conveniunt operoſa Dei: quæque ipſe morari
[35] Sede velit, ſignis cœleſtibus indicet, orant.
Vix bene deſierant; cum criſtis [36] aureus altis
In ſerpente Deus [37] præſuntia ſibila [38] miſit:
Adventuque ſuo [39] ſignumque, araſque, foreſque,
Marmoreumque ſolum, faſtigiaque aurea movit:
Pectoribuſque tenus mediâ ſublimis in æde
Conſtitit: atque oculos circumtulit igne micantes.
Territa turba pavet. Cognovit numina caſtos
Vrinctus vitta crines albente ſacerdos.
Et, Deus en, Deus en; [40] linguiſque animiſq; favete,
Quiſquis ades, dixit. [41] Sis, ô pulcherrime, viſus
Vtiliter: populoſque juves tua ſacra colentes.
Quiſquis adeſt, juſſum venerantur numen: & omnes
Verba ſacerdotis referunt geminata; piumque
[42] Æneadæ præſtant & mente & voce favorem.
Annuit his: motiſque Deus [43] rata pignora criſtis,
Ter repetita dedit vibratâ ſibila linguâ.
[44] Tum gradibus nitidis delabitur; oraq; retro
Flectit: & antiquas abiturus reſpicit aras:
Aſſuetaſque domos, habitataque templa ſalutat.
Inde per [45] injectis adopertam floribus ingens
Serpit humum; flectitq; ſinus: mediamq; per urbem,
Tendit ad incurvo munitos aggere portus.
[46] Reſtitit hic: [47] agmenque ſuum, turbæq; ſequentis
Officium [48] placido viſus dimittere vultu;
Corpus in [49] Auſoniâ poſuit rate. Numinis illa
Senſit onus: preſſâque Dei gravitate carinâ,
Æneadæ gaudent: cæſoque in littore [50] tauro
[51] Torta coronatæ ſolvunt retinacula puppis.
Impulerat levis aura ratem. Deus eminet altè:
Impoſitâque premens puppim cervice recurvam,
Cæruleas deſpectat aquas: [52] modiciſque per æquor
Tonsum [53] Zephyris [54] ſexto Pallantidos ortu

31 Ed uſque animadverte.
32 Sidera, lumina nocturna.
33 Epidauri.
34 Æſculapii à Romanis poſtulati.
35 Urbe. Epidauri ſcil. an Romæ.
36 Æſculapius, qui ſub aureo ſimulacro colebatur, in ſerpentem mutatus.
37 Ipſum adventare ſignificantia.
38 Emiſit.
39 Simulacrum Dei & ſtatuam.
40 Adeſtote ſacris animo attento, ac religioſo &c. Sic 1. Faſt. Proſpera lux oritur, linguis animiſq; favete. Nunc dicenda bono ſunt bona verba die.
41 Preces ſacerdotis ad Æſculapium.
42 Romani, qui & ipſi bona ominabantur.
43 Certa ſigna, quibus innuebat ea futura, quæ petierant.
44 Situs deſcribitur veterum templorum, in quæ eminentioribus in locis ædificata, per gradus aſcendebatur. 45 Sparſis. 46 Apud portum conſtitit Æſculapius in ſerpentem mutatus. 47 Epidauriorum multitudinem. 48 Hoc de more principum virorum ſumtum eſt qui comites benignis verbis admittere ſolent. 49 Urbe Romana. 50 Felicis navigationis ſacro. Hunc morem oſtendit & Virg. 3. Æn. Cœlicolam regi mactabam in littore taurum. 51 Funes, quibus naves terræ alligantur. 52 Temperatis. 53 Ventis proſperis Synecdoche. 54 Sexto Auroræ. Quo ſignificatur ſexto die Epidauro in Italiam perveniſſe. Unde vero Aurora dicta ſit Pallantia, vide Lib. 9. v. 421.

Italiam tenuit; [55] præterq; [55] Lacinia templo
Nobilitata Deæ [57] Scylaceaque littora fertur.
Linquit [58] Iapygiam, lævisque [59] Amphrisia r
Sxxa fugit: dextrâ prærupta Ceraunia parte,
Romechiumq; legit,[60] Caulonaque, [60] Naryci
[61] Evincitq, tretum, Siculiq; angusta [62] Pelori.
[63] Hippotadæq. domos regis. [64] Themesesq; me
[65] Leucasiamq, petit, [66] tepidiq; rosaria [67] Pa
Inde [68] legit [69] Capreas, promontoriumq; Mine
Et [70] Surrentino generosos palmite colles,
[71] Herculeamq, urbem, [72] Stabialq; & in oria
[73] Par henopen, & ab hac [74] Cumæ templa S
Hinc [75] calidi fontes, [76] lentisciferumque tene
[77] Linternum, mulamq; trahens sub gurgite a
[78] Vulturnus, niveisq; frequens [79] Sinuessa colubr
[80] Minturnæque [81] graves, & [82] quam [83] tu
[84] alumnus,
[85] Antiphatæq; domus, [86] Trachasque obsessa p
Et tellus [87] Circæa, [88] spissi littoris [89] Antium
Huic ubi vellieram nautæ advertere carinam:
(Asper enim jam pontus erat) Deus explicat orbe
Perque sinus crebros & magna volumina labens
Templa [90] parentis init flavum tangentia litt
Æquore placato patrias Epidaurias aras
Linquit: & hospitio juncti sibi numinis usus
Littoream tractu squamæ crepitantis arenam
Sulcat: &, innixus moderamine navis, in alta
Puppe caput posuit: donec Castrumque, sacras
[91] Lavini sedes, [92] Tiberinaque ad ostia vent

55 Juxta templa Junonis Laciniæ.

56 Templum Junonis est in promontorio Lacinio, à Lacinio latrone, illic ab Hercule interfecto, cognominato.

57 [Virgilius, ---attollit se Diva Lacinia contra Caulonisq; arces, ac navifragum Scylaceum.]

58 Calabriam, ab Japyge, Dædali filio, dictam. Hæc olim Magna Græcia appellata fuit.

59 [Vossius in Melam pro Amphrisia legit Argennia, vt Argennum Siciliæ promontorium intelligat, quod est à læva fretum Siculum transeuntibus, pro Ceraunia repönit Cocyntia à Cocynto: denique pro Romechiumque (voce mihi) Lamotumq; legit.] 60 Urbes Calabriæ. 6 difficultate transit per fretum Siculum, quod quidem est maxime vort 62 Siciliæ promontorium. 63 Insulas Æolias, in quibus regnavit Æolus filius ex Aceste. Hippotæ Trojani filia. 64 Themesen Brutiorum urbem lis claram. 65 [Hujus Leucasiæ meminit Plinius lib. 3. cap. 6. contra num sinum Leucasia est; ut jam videamus, cur eam cum Pausto Naso con Græcis Λδυασίαν. Vulgata verò lectio ferri non potest: in Leucosia syllaba producitur; Græcis Λευκωσία. Heins.] 66 Semper vernantis. hæc Lucaniæ urbs, rosis uberrima. 68 Transit. 69 Insulam maris T contra promontorium Minervæ, Tiberii secessu notam. 70 Surrentum Campaniæ vino maxime nobilis, cujus Martialis epistolæ meminerit. culaneum, vel Herculeum Campaniæ urbem. 72 Oppidum Campaniæ. olim, amænitatem, & otium studiis præbentem. 74 Cumas Campaniæ dum, vaticiniis Sibyllæ clarissimum. 75 Qui sunt in Campania, Tepente bus Bajæ, &c. 76 Lentiscum arborem ferens. 77 Campaniæ fluvius & vi Fluvius est Campaniæ. 78 Campaniæ urbs est. 79 [De colubris Sinuessani apud veteres mentio; forte columbis. Niveæ columbæ frequenter occu Campaniæ quoque columbæ laudantur Plinio. Heins.] 80 Latii oppid paludibus cinctum. 81 Morbosæ, gravis ac noxii aëris. 82 Cajetam: & Campaniæ urbs, quæ à Cajeta. Æneæ nutrice denominata est. 83 Se 84 Æneas à Cajeta educatus. 85 Formiæ. Vid. quæ nos supra l. 14. v. 2 86 Taracina, Volscorum civitas in Campania, non procul à Cajeta. [Urbs h nomia; Anxur. Trachas. Tarracina.] 87 Circæum Strabori, oppidum Ca Circes domus dictum. 88 Densi ac duri. 89 Antiquum Latii oppidum. A nim jam in tempestatem fuerat erectum. 90 Apollinis, quem nos Æsc (i. e. Æsculapio) junctum vocat. 91 Lavinium urbs est Latii, ut & C 92 Ad ostia Tyberis.

Huc omnes populi passim, matrumque patrumque
Obvia turba ruit ; [93] quæq; ignes, [94] Troica, servant,
Vesta, tuos : lætoque Deum clamore salutant.
Quaque per adversas navis cita ducitur undas,
Thura super ripas, aris ex ordine factis,
Parte ab utraq; [95] sonant : & [96] odorant aëra fumis :
Itaque conjectos [97] incalfacit hostia cultros.
Jamque caput rerum Romanam intraverat urbem ;
Frigitur serpens ; summoque acclinia malo
Colla movet : sedesque sibi circumspicit aptas.
Scinditur in geminas partes circumfluus [98] amnis :
Insula nomen habet : laterumq; à parte duorum
Porrigit æquales mediâ tellure lacertos.
Huc se de [99] Latia pinus [100] Phœbeius anguis
Contulit : & finem, specie cœleste resumptâ,
[101] Luctibus imposuit ; venitque salutifer Urbi.

93 Virgines Vestales. Et est Apostrophe ad Vestam.
94 Trojanas, quia à Troja allata fuit ab Ænea.
95 Strepunt. Nam thura ardentia sonitum quendam emittunt : vel contentum pro continente positum est, ut aceras & thuribula sonare intelligamus.
96 Odoribus aërem replent.
97 Calefacit.

Dum enim victimæ jugulantur, cultri sanguine calefiunt. 98 Tybris, in quo hic ager, nomine insula. 99 E navi Latina, i.e. Romana : pinus pro navi., Metonymia materiæ. 100 Æsculapius Apollinis filius. 101 Morbo & pesti. Consequens pro antecedente.

Julii Cæsaris per cometam Apotheosis. *Fab.* LI.

Ovidius opere perfecto docet se à Chao principium cepisse, & ad Cæsarem deduxisse, quem gentibus orbis devictis, Venus post suorum insidias in cometen vertit.

HIC tamen accessit delubris [1] advena nostris :
Cæsar in urbe sua Deus est. Quem [2] Marte togaq;
Precipuum, non bella magis finita triumphis,
Quique domi gestæ, [3] properataque gloria rerum
Fidos vertêre novum, [4] stellamque comantem ;
Omnis [5] sua progenies. [6] Neq; enim de Cæsaris actis
Quam majus opus, quam quòd pater extitit hujus.
Licet [7] æquoreos plus est domuisse Britannos.
Quique [8] papyriferi septemflua flumina Nili
Victrices egisse rates : [10] Numidasque [11] rebelles,
Cinyphiumq; Jubam [12] Mithridatéisq; tumentem

1 Æsculapius Deus Adscitus fuit Romæ, Cæsar autem Deus indiges.
2 Bello & pace. Metonymia adjuncti :
3 Properanter ac cito acquisita.
4 Cometam. Cometa stella est crinita.
5 Octavius Augustus Julii

filius adoptivus & hæres. 6 Omnibus Cæsaris gestis adoptionem Auteponit Poeta. 7 Mari cinctos, ac navigationi deditos, quos imperio una cum Gallis Julius Cæsar subegit. 8 Papyrus ferentis, ex qua ornamenta conficiebatur. 9 Devicto Ptolemæo rege. 10 Populos Africæ adferoces. 11 Propterea quod Jubam, regem suum, recipere noluerunt. Mauritaniæ regem, à Cinyphe Fl. Scipionis & reliquiarum Pharsaliæ partes secuti, à Cæsare superatum. 13 Mithridatis gloriâ, utpote qui 40 annos cum Romanis bellum gessit.

14 Multe plures triumphos meruisse Cæsarem, quam egerit, asserit Poeta, Quinque vero triumphos egit Cæsar, Gallicum, Alexandrinum, Ponticum, Africanum, & Hispaniensem, diversos quemque apparatu Suet. in Cæs. c. 36.

15 Quam tantum reliquisse filium, quantus est Augustus, quem quidem non genuit, sed adoptavit Julius Cæsar, 16 Augustus.

17 Natus. Q.d. Julius Cæsar, in numerum Deorum fuit referendus, ne Augustus ex femine mortali natus esse videretur.

18 Julius Cæsar.

Nominibus Patrum, Populo adjecisse Quirini;
14 Et multos metuisse, aliquos egisse triumphos;
15 Quam tantum genuisse virum, quo præside rerum
Humano generi Superis cavillis abunde,
Ne foret 16 hic mortali semine 17 cœcus; 760
18 Ille Deus faciendus erat. Quod ut 19 aurea vidit
Æneæ genitrix; vidit quoque triste parari
20 Pontifici letum; & conjurata arma moveri;
Palluit; & cunctis, ut cuique erat obvia, Divis,
Alpice, dicebat, 21 quantas mihi mole parentur, 765
Insidiæ; quantaque 22 caput cum fraude petatur,
Quod de 23 Dardanio solum mihi restat Iulo.
Solane semper ero injustis 24 exercita curis?
Quam modò 25 Tydidæ Calydonia vulneret hasta;
26 Nunc male defensæ 27 confundant mœnia Trojæ. 770
Quæ videam? 28 nam tanta longis erroribus actum,
Jactarique freto, sedesque intrare 29 silentum;
Bellaque cum Turno gerere; aut si vera fatemur,
Cum Junone magis. Quid nunc antiqua recordor
Damna mei generis? Timor hic meminisse priorum 775
Non sinit. 30 In me acui sceleratos cernitis enses:
Quos prohibere, precor; facinusq; repellite: neve
Cæde sacerdotis 31 flammas exstinguite Vestæ.
Talia 32 nequicquam toto Venus anxia cœlo
Verba jacit: 33 Superosq; movet. 34 Qui rumpere quanqu
35 Ferrea non possunt 36 veterum decreta sororum, 8

19 Pulcra Venus. c. 76.) cum Cæsar dominatione abuteretur, reumumque affectaret, in eum co
spiratum esse à sexaginta & amplius, C. Cassio, Marcoq; & D. Bruto principib
conjurationis. Pontifex verò appellatus est vel à posse & facio, vel (ut Varro affi
mat) à ponte faciendo. Nam à Pontificibus pons Sublicius primum est factus,
postea sæpe restitutus, nec non cæterorum pontium cura iis data. Antiquita
curiosi longe aliam hujus vocis originem ex Prudentio discere possunt. Era
autem Pontifices Majores & Minores Pontifices, inter quos unus summus, qui Pontif
Maximus dicebatur, à Numa Pompilio institutus, quod maximarum rerum qu
ad sacra & religionem pertinent, judex esset. 21 Quanto studio. 22 Vita Jul
Cæsaris. 23 Æneæ filio, è quo gens Julia originem duxit. Virg. 1. Æn. J
lius, à magno demissum nomen Iulo. Julius autem Cæsar de gente Julia sol
retinebat. 24 Sollicita, anxia. 25 Diomedis regis Calydoniæ, qui Venerem A
neæ faventem, ipsumque nube operientem, sæpius vulneravit, durante bel
Trojano. 26 &c. quam. 27 Perturbent. 28 Quorum. 29 Inferorum. N
Æneas duce Sibylla, ad inferos descendit. 30 In Jul. Cæsarem, è sanguine m
procreatum, progeniem meam. 31 Religionem atque pietatem omnem ne c
struatis. Sic Cic. Pro Fonteio: Prospicite, ne iguis ille æternus, nocturnis Po
teii laboribus, vigiliisque servatus, Sacerdotis Vestæ lacrymis extinctus esse d
catur. Vesta fuit filia Saturni ex Ope. Unde autem Vestæ nomen acceperit, i
ter scriptores non convenit. Ovidius eam à vi stando dictum putat 6. Fast. S
vi terra suâ, vi stando Vesta vocatur. Alii à vestiendo, quod terra variis t
floribus, tum plantis cæterisque vestiatur. Nec desunt, qui [illegible] h
nomen hoc deductum velint. Ad id vero alludit Poeta, quod perpetuus ig
in Vestæ templo servabatur à Virginibus Vestalibus, quæ Vestæ sacra curaba
ut ipse docet 6. Fast. Ignis inextinctus templo celatur in illo. Quare alibi a
pellat Vigiles flammas. 32 Fruſtra. Non enim prohiberi potuit, quin Juli
Cæsar à conjuratis trucidaretur. 33 Et Deos ad misericordiam commovet.
Qui quamvis duras fatorum leges mutare non possunt, multis tamen signis decl
rarunt hominibus, se valde Cæsaris cæde mœrere. 35 Duras & immutabiles le
ges. 36 Parcarum & fatorum.

37 Sig

37 Signa tamen 38 luctus dant haud incerta futuri.
39 Arma 40 ferunt inter nigras 41 crepitantia nubes,
Terribilesque tubas, auditaque cornua cœlo
42 Præmonuisse 43 nefas. Phœbi quoq; tristis imago 785
44 Lurida 45 sollicitis præbebat lumina terris.
46 Sæpe faces visæ mediis ardere sub astris;
47 Sæpe inter nimbos guttæ cecidêre cruentæ.
48 Cærulus & vultum ferrugine Lucifer 49 atrâ
50 Sparsus erat: 51 sparsi Lunares sanguine currus. 790
Tristia 52 mille locis 53 Stygius dedit omina bubo;
Mille locis lacrimavit 54 ebur: cantusque feruntur
Auditi, 55 sanctis & verba minantia lucis.
56 Victima nulla litat: 57 magnosq; 58 instare tumultus
59 Fibra monet; 60 cæsumq; caput reperitur in extis. 795
Inque foro: circumq; domos, & templa Deorum
61 Nocturnos ululâsse canes; 62 umbrasque silentum
Erravisse ferunt; 63 motamque tremoribus urbem.
Non tamen insidias venturaque vincere fata
64 Prænonitus potuêre Deûm: 65 strictiq; feruntur 800
In templum gladii. Neque enim locus ullus in Urbe
Ad facinus, diramque placet, nisi, Curia, cædem.
Tum verò Cytherea manu perfusit utrâque
Pectus: & ætherea 66 molitur condere nube;
67 Quâ priùs infesto Paris est ereptus Atridæ: 805
Et Diomedeos Æneas fugerat enses.
68 Talibus hanc 70 genitor: Sola insuperabile fatum,
Nata, 71 movere paras? 72 Intres licet ipsa sororum
Tecta 73 trium; cernes illic molimine 74 vasto
Ex ære, & solido 75 rerum tabularia ferro: 810
Quæ neque 76 concursum cœli, neque fulminis iram,
Nec metuunt ullas tuta atque æterna ruinas.

37 Cæsaris cædem, evidentibus prodigiis, quæ etiam enumerantur, denunciatam fuisse mortalibus, Poeta narrat.
38 Mœroris toti terrarum orbi futuri propter Julii Cæsaris cædem.
39 Prodigia enumerat post, quæ ante cædem Julii Cæsaris apparuerunt.
40 Alunt. Quære hæc prodigia in Plutarcho, Suetonio aliisque.
41 Strepitum emittentia.
42 Præmicâsse.
43 Nefandam ac impiam Cæsaris pontificis Maximi cædem.
44 Pallida.
45 Anxiis, mortalibus, ne quid magnæ calamitatis sibi impenderet, timentibus.
46 Sæpe faces ardentes in cœlo ante cædem Cæsaris visæ sunt. 47 Sæpe sanguinem pluit. 48 Obscurus, cum alioqui nitidissimus soleat esse. 49 Nigro colore. 50 Respersum & tectum os habens. 51 Luna ipsa sanguineis guttis respersa videbatur. 52 Multis in locis. Numerus finitus pro infinito. 53 Horribilis, funestus. Habebatur enim hæc avis pessimi ominis. 54 Eburnea simulacra Deorum. Ita Virg. Georg. Et mœstum illacrimat templis ebur. 55 Qui diis consecrati, cædi jure non possunt. 56 Nulla hostia Deos significat esse placatos. Id verò Cæsari evenisse, quo die fuit trucidatus, scribit Suetonius. Nam pluribus hostiis cæsis cum litare non posset, introiit curiam, prædi religione. 57 Magnas rerum mutationes. 58 Imminere, impendere. 59 Exta significant. 60 Recisum: nam exta sine capite significant mortem alicui imminere. 61 Nocte canes ululatibus luporum similes voces emisisse. Verum quod ait Virg. majus est: Pecudesq; loquutæ. 62 Animas mortuorum. 63 Urbem Romam fuisse concussam. 64 Prædictiones, prodigia & portenta Deorum. Legem enim fatorum ne Dii quidem perrumpere possunt. Fata vero magis prævidere, quam vitari possunt. 65 In curiam Pompeii, in qua Senatus habebatur. Diu ante consultarunt conjurati, utrum illum in campo, &c. usq; ad finem c. 80. 66 Præparat ut abscondat. 67 Paris, cum Menelao congressus, ope, & auxilio Veneris, quæ nube ipsum texit, manus illius effugit. 68 Æneas, cum Dijone de concursu, facile interfectus fuisset, nisi a Venere fuisset liberatus. 69 Sc. alloquitur. 70 Jupiter Veneris pater. 71 Mutare. 72 Tu ipsa intrare potes Parcarum & fatorum ædes. 73 Trium Parcarum. Hæ vitæ mortisq; omnium præsides se fingunturi et vitam nemo producere, quæ sunt Lachesis, Atropos & Clotho. 74 Vastæ magnitudinis. 75 Tabulæ æreæ, in quibus immutabilia fatorum decreta sunt inscriptæ. Parcæ enim Deorum sunt scribæ, quæ Jovis & cœli decreta, quæ mutari non possunt, in tabulis habent descripta. 76 Tonitru, quod cœlum concutit.

Invenies illic 77 inciſa adamante 78 perenni
79 Fata tui generis. Legi ipſe: animoque notavi:
80 Et referam: nè ſis etiamnum ignara futuri.
Hic 81 ſua complevit (pro quo, Cytherea laboras)
Tempora, perfectis, quos terræ debuit, annis,
Ut Deus accedat cœlo, templiſque colatur.
Tu facies, 82 natuſque ſuus, qui nominis hæres,
Impoſitum feret 83 Urbis onus: cæſiq; parentis
84 Nos in bella ſuos fortiſſimus ultor habebit.
85 Illius auſpiciis obſeſſæ mœnia pacem
Victa 86 petent Mutinæ: 87 Pharſalia ſentiet illum,
88 Æmathiâque iterum madefacti cæde Philippi,
Et 89 magnum Siculis nomen ſuperabitur undis:
Romanique ducis 90 conjux Ægyptia 91 tedæ
Non bene fiſa cadet: fruſtraque erat illa minata,
Servitura ſuo 92 Capitolia noſtra 93 Canopo.
Quid tibi barbariem gentes ab 94 utroq; jacentes
Oceano numerem? Quodcunque habitabile tellus
Suſtinet, hujus erit. Pontus quoque ſerviet illi.
Pace datâ terris, animum ad civilia vertet
Jura ſuum, legeſque feret juſtiſſimus auctor:
Exemploque ſuo 95 mores reget: inque futuri
Temporis ætatem venturorumque nepotum
Proſpiciens, 96 prolem ſanctâ de Conjuge natam
Ferre ſimul nomenque ſuum 97 curaſque jubebit.
Nec, ſi cùm ſenior 98 ſimiles æquaverit annos,
Æthereas ſedes 99 cognataque ſidera tanget.

77 Inſculpta.
78 Perpetuo, incorruptibili.
79 Eventa, quæ ſub generi neceſſitate ſunt eventura.
80 Auguſti laudes referendi viam ſternit Poëta.
81 Ætatem ſuam facto conceſſam, i. e. annos: nam Julius Cæſar ſextum & quinquageſimum ætatis annum agens, in Senatu fuit interfectus.
82 Octavius Auguſtus quem exhodrante hæredem Cæſar reliquit, & in familiam nomenque adoptavit.
83 Imperii adminiſtrationem.
84 Nos ſibi in bellis faventes. Nam bella civilia quisque geſſit Auguſtus, Mutinenſe, Philippenſe, Peruſinum, Siculum, Actiacum: quorum bellorum initium & cauſam hinc ſumpſit, nihil convenientius ducens, quam necem avunculi vindicare, illiuſque acta tueri. Suet. in Aug. c. 9. & 10.
85 Illius ductu. Nam cum D. Brutus Mutinæ a M. Antonio obſideretur, juſſus eſt a Senatu Octavius comparato exercitui pro Prætore præeſſe, & Hirtio ac Panſæ Conſulibus, D. Bruto opem ferre. Suet. in Aug. c. 10.
86 Quærent pacem & liberationem.
87 Pharſalus urbs eſt Theſſaliæ. Unde fit Pharſalia, ac proprie Theſſalia ponitur, in qua Romani exercitus confluxere, Ducibus Pompeio & Cæſare.
88 Macedonici. Nam Philippi urbs eſt Macedoniæ, à Philippo rege cognominati. Bellum Philippenſe, initâ cum M. Antonio & Lepido ſocietate, adverſus Brutum & Caſſium Octavius geſſit: ſolent vero Poëtæ Virgilius, Ovidius & Lucanus Pharſalum Theſſaliæ urbem, ubi inter Cæſarem & Pompeium pugnatum eſt, confundere cum Philippis Macedoniæ, ubi Octavius & Antonius uturi Cæſaris perculſores, devicerunt Brutum, & Caſſium. Vide Virgil. in fine lib. 1. Georg. & Lucanum ſub fin. lib. 1.
89 Sext. Pompeius, Magni Pompeii filius, circa Siciliam ab Octavio Cæſare victus.
90 Cleopatra regina Ægypti, nupta M. Antonio.
91 Non bene conſiſa nuptiis M. Antonii: nam & regnum & vitam amiſit.
92 Romana. Intellige hic per Capitolia Romam, & per Canopum Ægyptum. Dein utriuſque incolas. Metonym. ſubj.
93 Sibi placenti ac grato. Eſt autem Canopus urbs Ægypti.
94 Orientali & Occidentali. Prædicit autem Veneri Jupiter, Auguſtum Cæſarem totius orbis terrarum imperio potiturum.
95 Ubi Cenſor fuerit.
96 Tiberium, Octavio genitum ex Livia Druſilla, quam ille gravidam à Druſo impetrârat uxorem.
97 Imperii adminiſtratione.
98 [Similes; num Patriis? atqui Julius Cæſar nondum Senex eſt interfectus; repone cum Heinſio Pylios, cujus curâ feliciſſimâ; Sic noſter Triſtium Lib. v. Eleg. v. Di precor & Cæſar Di ſit ceſſurus, ſed olim Æquârint Pylios cum tua fata Dies.]
99 Ad Romuli & Cæſaris ſtellas aſcendet.

100 Hanc

[100] Hanc animam interea cæso de corpore raptam
Fac [101] jubar, ut semper Capitolia nostra Forumque
Divus [102] ab excelsa prospectet Julius æde.
Vix ea fatus erat; medià cùm sede Senatûs
Constitit alma Venus nulli cernenda: suique
Cæsaris eripuit membris, nec in aëra solvi
Passa recentem animam, cœlestibus intulit astris.
Dumq; tulit; lumen [103] capere, atq. igneſcere sensit:
Emissique sinu: Lunâ volat altiùs illa:
[104] Flammiferumque trahens spatioso limite crinem
Stella [105] micat, [106] Natiq; videns benefacta, fatetur
Esse suis majora; & vinci gaudet ab illo.
[107] Hic lua præferri quanquam vetat acta paternis;
Libera fama tamen; nulliique obnoxia jussis.
Invitum præfert; [108] unâque in parte repugnat,
[109] Sic magnis cedit titulis [110] Agamemnonis [111] Atreus:
Ægea sic Thesēus. Sic Pelea vincit Achilles.
Denique ut [112] exemplis ipsos æquantibus utar,
Sic & Saturnus minor est Jove. Jupiter [113] arces
[114] Temperat ætherias, & [115] mundi regna triformis:
Terra sub Augusto. Pater est & Rector [116] uterque,
[117] Di, precor, [118] Æneæ comites, quibus ensis & ignis
Cesserunt, [119] Diq; Indigetes, [120] genitorque, Quirine,
Urbis, & invicti genitor, [121] Gradive, Quirini,
[122] Vestaque Cæsareos inter sacrata penates;
Et cum Cæsareâ tu, [123] Phœbe domestice, Vesta,
Quique tenet altus [124] Tarpeius Jupiter [124] arces,

100 Hortatur Venerem Jupiter, ut Julii Cæsaris animam in stellam commutet: quod quidem idcirco fingitur quia (ut Suetonius narrat) post ejus cædem, edente Augusto ludos patri consecratos, stella crinita per septem continuos dies fulsit: unde creditum, eam stellam esse animam Cæsaris in cœlum recepti
101 Stellam.
102 Ab alto cœlo.
103 Contra rem divinitatem.
104 Cometæ exprimit definitionem: cometa enim stella est crinita.
105 Splendet.
106 Augusti.
107 Quamvis Augustus vetet

sua gesta præferri meritis Julii Cæsaris sui parentis, fama tamen illum anteponit invitum, atque in hoc uno populi judicio Augusti sententia repugnat. Horat. Sed tuus hic populus sapiens & justus in uno Te nostris ducibus, te Graiis anteferendo. 108 In hac una re. In reliquis enim morem Imperatori Augusto gerit. 109 Julium Cæsarem gaudere, se rerum gestarum magnitudine à filio Augusto superari, exemplis probat Poëta. 110 Cujus ductu Troja fuit eversa. 111 Pater Agamemnonis. 112 Æqualibus ipsis, Julio & Augusto Cæsaribus: tria enim exempla, quæ adduxit Ovidius, virorum quidem præstantissimorum fuere, sed Julio & Augusto Cæsaribus, qui in numerum Deorum relati accommodata minus esse videntur, ideoque Deorum exemplis illud idem Poëta demonstrat. 113 Cœlum. 114 Moderatur, regit. 115 Jupiter regit mundi superiores partes, quæ constant ex cœlo, æthere, & aere. Augustus vero inferiores, terram & mare. 116 Jupiter & Augustus. 117 Dii, Penates, Vestam, Romulum, Martem, Apollinem, Jovem, aliosque precatur Poeta, ut diu Augustus in terris maneat, serò autem in cœlum recipiatur. Sic Horat. Serus in cœlum rediens, diuque Lætus interfis populo Quirini. 118 O Penates Dii, quorum ope Æneas ex hostium ensibus & Trojæ incendio fuit liberatus. 119 Indigetes appellati sunt Dei ab Italis ante Evandri & Æneæ adventum culti; quales Janus, Faunus: præterea ii quoque qui de gente Italia vel Romana post mortem in Deorum numerum sunt recepti. Quorum autem cultus Græcis vel Ægyptiis debetur Adsciti dicti sunt. 120 O Romule, qui etiam Quirinus appellatus es, urbisque Romæ conditor fuisti. 121 O Mars, ex quo Romulus invictus natus est. 122 Et tu, O Vesta, cui sacellum est in Palatio, ubi habitant Imperatores. 123 Augustus templum Apollinis (ut scribit Suetonius) in ea parte Palatinæ domus excitavit, addita porticu cum Bibliotheca Græca & Latina. 124 Tuque ô Jupiter, qui templum habes Romæ in monte Tarpejo, ita dicto à Tarpeja Virgine. Mons autem Tarpejus idem est qui Capitolinus.

Quoſque alios vati fas appellare, piumque;
Tarda ſit illa dies, & noſtro ſerior ævo,
[125] Quâ caput Auguſtum, quem temperat orbe relicto
Accedat cœlo: faveatq; precantibus [126] abſens. 870
[127] Jamque opus [128] exegi: quod nec Jovis [129] ira, nec ignis,
Nec poterit ferrum, nec [130] edax [131] abolere vetuſtas.
[132] Cum volet illa dies, quæ nil niſi corporis hujus
Jus habet, incerti ſpatium mihi finiat ævi:
[133] Parte tamen meliore mei ſuper alta [134] perennis 875
Aſtra ferar: nomenque erit [135] indelebile noſtrum.
[136] Quaque patet domitis Romana potentia terris;
Ore legar populi: perque omnia ſecula famâ.
Si quid habent veri vatum [137] præſagia, vivam.

125 Qua Auguſtus in ſedes Deorum cœleſtes, orbe terrarum, quem gubernat, relicto, tranſferatur. 126 In cœlum receptus. 127 Mos eſt ferè Poetarum, ut in ſuorum operum fine aliquid de ſe dicant. Sic Virg. quartum Geor. concludit: Hoc ſuper arvorum cultu pecorumque canebam, Et ſuper arboribus, Cæſar cum magnus ad altum Fulminat Euphratem. Hanc conſuetudinem Ovidius in fine operis imitatus, nonnulla in commendationem operis ſui ait. 128 Perfeci, abſolvi, finem operi impoſui. Sic Horat. Exegi monumentum ære perennius, Regalique ſitu pyramidum altius. 129 Aſpera tempeſtas, fulmen, &c. 130 Omnia rodens & corrumpens. 131 Delere, ad nihilum redigere. Sic Horat. Exegi, &c. Quod non imber edax, non Aquilo impotens Poſſit diruere, aut innumerabilis Annorum ſeries & fuga temporum. 132 De morte ſe nihil curare ait, quando ſuum opus & nomen immortale ſit futurum. 133 Ingenii mei fama. 134 Immortalis, ac per omnes annos duraturus. 135 Incorruptibile, immortale. 136 Per totum terrarum orbem opus meum legetur, cum hoc tempore totus Auguſto pateat, ac ubique Latina lingua in uſu ſit. 137 Divinationes Poetarum.

METAMORPHOSEΩN FINIS.

Fabularum & Rerum *Memorabilium Copioſus* INDEX.

A.

Accipiter. 321
Achæmenidis relicti in Ætna liberatio. 381
Achelous in anguem & taurum. 243,244
Acheloi atrium. 281
De Achillis armis contentio. 332
Achilles Græcorum murus. 342
Achillis geſta. 312
Mors. 331
Acis à Polyphemo interfectus in fluvium. 262
Actæon in cervum. 73
Actæon eſt præda ſuis canibus. 74,75
Adonis ex Cinyræ & Myrrhæ concubitu. 280
Adonis in anemonem. 288
Æacus. 198,199
Æneas inter Deos Indigetes. 384
Æneæ naves in Nymphas. 382
Æneæ congreſſus cum Sibylla Cumana. 369
Æneæ Pietas. 363
Æneæ navigatio. 370
Æſacus Priami F. Heſperiæ vim afferre conatur. 313

Æsacus in Mergum mutatur. ibid.
Æsculapius in serpentem. 42
Æsculapius Romam arcessitur. 422. Venit. 42
Reducit Hippolytum ab inferis. 41
Æson ex decrepito juvenis. 18
Æstas. 40
Ætates quatuor hominis. ibid.
Æthiopum lacus furorem inducens. 40
Ætna mons ardens 40
Ætnæ incendium. 13
Aglaurus in lapidem. 6
Ajax in gladium incumbit & ejus cruor in Hyacinthum. 34
Ajacis Telamonii pro indipiscendis Achillis armis Oratio. 33
Ajacis fortiter gesta. 33
Alcidamantis Filia parit columbam. 19
Althæa in filio fratrum mortem ulciscitur. 21
Ambracius judex in saxum. 3
Amenanus fluvius. 40
Anaxarete in saxum. 3
Andromeda objecta Belluæ marinæ. 1
Andromeda liberatori suo nubit. 1
Anemone. 2
Anguis ex hominis spinâ. 4
Anigros fluvius. 4
Anii Filiæ in columbas. 2
Annus in quatuor partes. 4
Antigone in Ciconiam. 15
Antiphates Læstrygonum rex. 3
Antissa in Continentem. 40
Apes è bubulo cadavere. 4
Apes primo sine pedibus. 4
Apollo & Neptunus Trojana mœnia ædificant. 29
Apollinis adulteria 1
Appulus Pastor in oleastrum. 38
Aquæ frigidæ in calidas. 39

Aquæ in terras. 402
Arachne lanificii perita. 151
Arachnes cum Pallade certamen. 153
Arcas Calliſtûs filius. 50
Ardea Turni civitas in Avem. 383
Arethuſa in fontem. 149
Argi oculi in caudam pavonis. 30
Ariadnæ corona in Sidus. 218
Aries in agnum. 190
Arne in monedulam. 197
Aſcalaphus in Bubonem. 145
Atalantæ in Leænam. 286
Atalantæ velocitas. *ibid.*
Athamanis ſons. 406
Athamas furens ſe occidit. 112
Atlas in montem. 118
Attis in pinum. 267
Aves ex ovi medullis. 411
Auguſtus major Cæſare. *ibid.*
Autumnus. 401

B.

BAcchantium habitus. 94
Baccharum habitus. 29
Bacchus inſuitur femori Jovis. 71
Bacchi acclamationes & cognomina. 94
Bacchi juvenes rejuveneſcunt. 188
Bacchi adulterium. 159
Battus in Silicem. 59
Baucis & Philemon. 235
Bellorum nervi. 8,9
Bombyces in Papiliones. 410
Boreas raptor Orithyiæ. 175
Bos in apes. 409
Boves hoſtiæ. 415
Buris urbs abſorpta à mari. 405
Byblis fratrem amat. 256, *&c.*
Byblis in fontem. 261

Byblidis repulsæ querelæ. 259
Byblidis Literæ ad Caunum. 25[illegible]

C.

CAdmus & Hermione in Dracones. 11[illegible]
Cadmus sorore non inventâ Theba condit, 7[illegible]
Cadmi congressus cum Serpente, & de eo victoria. 6[illegible]
Cæneus invulnerabilis opprimitur silvis. 32[illegible]
Cæneus mutatur in avem. 32[illegible]
Cænis in virum ferro invulnerabilem. 22[illegible]
Cænis à Neptuno compresso optat mutari in virum. ibid.
Cæsar in Steilam. 42[illegible]
Cæsaris mors. 42[illegible]
Cæsaris mors prædicta. ibid.
Cajeta nutrix Æneæ. 27[illegible]
Cajetæ Sepulcrum. ibid.
Calculi nigri in candidos. 39[illegible]
Calisto in Ursam. 5[illegible]
Calisto & Arcas in Sidera. [illegible]
Calliopes Cantus. 13[illegible]
Callirrhoes filii impuberes in Viros. 25[illegible]
Calydonii Apri descriptio. 22[illegible]
Cum Calydonio Apro pugna. 22[illegible]
De Calydonio Apro victoria. 22[illegible]
Cancer in Scorpium. 41[illegible]
Canens Uxor Pici. 37[illegible]
Canis & Vulpes in Saxa. 20[illegible]
Cannæ vocales. 29[illegible]
Caper hostia. 30[illegible]
Carnium usus detestandus. 41[illegible]
Caicus Fluvius. 40[illegible]
Centauri Pyrithoi nuptias interturbant. 3[illegible]
Cephali telum inevitabile. 20[illegible]
Cephenorum pugna. 12[illegible]
Cepheni in Saxa. 13[illegible]

Cephisi nepos in Phocam. 194
Cerambus in avem. 191
Ceraſtæ. 273
Cerberus. 110
Cerberi ſpuma in Aconitum. 195
Cercopes in ſimias. 368
Ceres luget raptum filiæ. 143
Ceteris laus. 138
Cerva pro Iphigeniâ ſuppoſita. 315
Cervus manſuetus Cypariſſi. 270
Ceyx it conſultum Phœbum. 303
Ceyx in halcedinem. 312
Ceyx Halcyonæ apparet in ſomnis. 310
Ceycis infelix navigatio. 305
Ceycis naufragium. 308
Chamæleontis natura. 412
Chaos in elementa. 1
Chione à Diana interfecta. 300
Ciconum fluvius ſaxificus. 406
Cinyræ natæ in gradus templi. 151
Cipus cornutus. 419
Circe amat Picum. 376
Circes aula & pediſſequæ. 377
Circes veneficia. 366
Clitorius fons vino infeſtus. 407
Clytie Nympha in heliotropium. 103
Coæ matres cornutæ. 192
Columbæ. 355
Combe in avem. 193
Coralium. 120
Coralium ex molli durum. 423
Cornu copiæ. 243
Coronis Phlegyæ F. Phœbum amatorem fallit. 56
Coronis transfixa telo ab Apolline. ibid.
Coronis Coronei F. in Cornicem. 55
Corvus candidus proditor Coronidis. 52
Crabrones ex equo. 53
Crathis capillos electro facit ſimiles. 405

Crepuſ-

Crepuſculum,
Creuſa cum patre exuſta.
Crocos in florem.
Croton Heraclis hoſpes.
Cyane prohibitura raptum Proſerpinæ, in fontem.
Cycnus Rex in olorem.
Cycnus Hyries F. in olorem.
Cygni natura
Cygni & Achillis certamen.
Cygnus invulnerabilis ab Achille, ab eo ſtrangulatur.
Cygnus in avem.
Cyllarus Centaurus formoſiſſimus.
Cyllarus cum uxore occumbit.
Cyparifſus in Cypreſſum.

D.

Dædalion in accipitrem.
Dædalius volucer.
Danaïdes.
Daphne in laurum.
Deianiræ forma.
Dentes ſerpentini in homines.
Deorum poteſtas.
Deorum cum Typhoëo pugna, & cum in fugam conjecti eſſent, ſecutæ mutationes.
Dercetis in piſcem.
A Deucalione jacti lapides in viros.
Dictys mira mors.
Diluvii deſcriptio.
Diomedis errores.
Diomedis a bello reverſi ſedes.
Diomedes Socii in aves.
Draco Heſperius.
Draco in ſaxum.
Dryantis Theſſali virtus.
Dryope in arborem.

E.

EChinades insulæ. 232
Echo Junonis F. in vocem. 72
Echo in silvis. ibid.
Egeria Numæ uxor. 415
Egeria in Fontem. 418
Electrum ex lacrymis sororum Phaethontis. 47
Elementorum mutationes. 402
Equus in crabrones. 499
Erasinus fluvius. 403
Eridanus. 46
Erisichthon Cereris lucum violat. 237
Erisichthonis fames. 239
Erisichthonis filia in varias formas. ibid.
Eumeli filia in avem. 194
Euphorbus in Pythagoram. 399
Europa à Jove abducta & vitiata. 66
Eurylochus non mutatur à Circe. 373

F.

FAmæ domus descriptio. 316
Famis descriptio. 238
Fatorum series in adamante. ibid.
Filiarum Oriones exustarum favillæ in duos juvenes. 354
Fontes & flumina celeberrima. 42, 43
Formicæ in Myrmidones. 203
Fulmina Jovis secunda. 77
Fungi in homines. 194
Furiarum ornatus. 112

G.

GAlanthis in mustelam. 251
Ganymedis raptus. 269
Gestus ingressuri aquas. 107
Gestus tollentis securim. 226
Gestus currentis. 286
Gestus expergiscentis. 309
Gigantum sanguis in homines. 10

Glaucus in Deum maris. 364
Gleba in puerum. 418
Græcorum expeditio contra Trojanos. 315

H.

HÆmus in montem. 155
Halcyones vota pro Ceyce. 308
Halcyone in Halcedinem. 311
Hammonis fons. 406
Hecuba Ulyssi sorte obtigit. 349
Hecuba luget Polydorum. 351
Hecuba in canem. ibid.
Helenæ forma ætate deterior. 402
Helice urbs absorpta à mari. 405
Herculis & Acheloï congressus. 234,244
Herculis labores. 247
H. sagittæ ad Trojam vincendam necessariæ. 249
Herculis ingentia facta. 329
Hercules ab uxore missâ veste Nessi venenata interimitur. 246,247
Herculis Apotheosis. 249
Hermaphrodito & Salmace unum corpus. 107
Hersilia in Oram Deam. 393
Hesperie effugit vitium illatum ab Æsaco. 313
Hiems. 401
Hippomenes cursu cum Atalanta certat. 286
Hippomenes in Leonem. 287
Hippolyti mors. 417
Hippolytus Virbius. 418
Hirundo. 175
Humani generis reparatio per lapides. 19
Hyacinthus in florem. 273
Hyacinthus. 249
Hyæna modò mas, modò fœmina. 412
Hypanis fluvius. 404
Hyrie in stagnum. 193

I.

JAson potitur vellere aureo. 184
Icari volatus & submersio. 221

Icarium mare, Insulæ. *ibid.*
Ilithyia in vetulam. 291
Inferorum aditus & descriptio. 111
Ino uxor Athamantis in Leucotheam 113
Insitio. 385
Invidiæ descriptio. 63
Ipsis comites Sidoniæ in saxa. 113
Io comprimitur à Jove. 26
Io Inachi F. in vaccam. *ibid.*
Io in Isidem. 32
Iolaus senex in juvenem. 254
Jovis adulteria. 156
Jovis tres filii justitia maximè insignes. 256
Iphigenia immolata. 315
Iphis nomen commune viro & fœminæ. 262
Iphis puella ardet in puellã. 263
Iphis puella in marem. 265
Iphis amore Anaxaretes se ad summos ejusdem postes suspendit. 289
Iris. 308
Isidis comitatus. 262
Itys Patri apponitur devorandus. 174
Julius Cæsar in Cometen. 425. 699.
Juno in Beroen. 77
Jupiter in Dianam. 49
Jupiter causâ rapiendæ Europæ in Taurum. 65
Jupiter in Aquilam. 271
Ixion. 111

L.

Labyrinthus Dædali. 217
Lacteus circulus. 10
Lanificii tres partes. 54
Lanificii partes. 252
Laurus Apollini sacra. 23
Lethæa in Saxum. 269
Leucades Insulæ olim continens. 405
Leucothea. 113
Leucothoe à Phœbo compressa in Arborem

rem thuriferam. 102
Leucothoe defoditur viva. 102
Lotis Nympha in Arborem sui nominis. 253
Lunæ mutationes. 470
Lupi rabies. 301
Lupus Pelei armenta vastans in Lapidem. 301
Luscinia. 175
Lycaon in Lupum. 10
Lychas in Scopulum. 249
Lycii rustici in ranas. 165
Lycus fluvius. 404
Lynceſtius fluvius inebriat. 407
Lyncurium ex Lyncum naturâ. 413
Lyncus cædem parans Triptolemo in Lyncem feram. 149

M.

Marsyæ supplicium. 160
Medea Æsoni reparat juventutem. 188
Medææ amor erga Jasonem. 179, 180
Meduſæi capitis guttæ sanguineæ in Serpentes. 116
Meduſæ crines in Angues. 124
Meleager interimit suos Avunculos. 228. & aprum. 227
Meleagri sorores in Aves. 230
Melicertes. 113
Memnonis regis favillæ in aves Memnonides. 252
Menephron in feram. 193
Mercurius in Pastorem. 28
Mercurius vitiat Chionem. 300
Mergus. 11
A Midâ tacta in Aurum. 28
Midæ aures in Asininas. 295
Miletus è Minois regno fugit. 256
Milo Crotoniates. 401
Minyeides Thebanæ in Vespertiliones. 118
Minerva in anum. 152

Minos

Minos Scyllam proditricem patris repudiat. 215
Minthe Nympha in Mentham herbam. 287
Molossi filii in aves. 256
Montes altissimi. 41,42
Montes in valles. *ibid.*
Mopsus Thessalus 327
Mori alba poma in sanguinea. 99
Mundus in quatuor ætates. 5, &c.
Mutationes rerum. 400, &c.
Myrmidones. 2 3
Myrrha deperit parentem. 277
Myrrha fruitur patre. 280
Myrrha in arborem cognominem. 281

N.

NAïdes in Echinadas. 232
Nais in piscem. 95
Narcissus ab Echo amatur. 80
Narcissus seipsum deperit. 82
Narcissus in florem. 84
Navis ab Alcinoo Ulyssi data in saxum. 383
Neptunus ferum Saxo elicit percussu Tridentis. 156
Neptuni adulteria. 156
Nessi cruor in venenum. 244
Nestoris ætas. 320
Nestoris gesta. 327
Niobes jactantia. 159
Niobes VII filiorum mors. 160
Niobes septem filiarum mors. 162
Niobe in marmor. *ibid.*
Nisus Rex in Halyætum. 217
Numa Deorum cultum instituit. 415
Nyctimene in Noctuam. 56
Nympharum Satyrorum, &c. qui Marsyan excoriatum flebant lacrymæ in flumen. 166

O.

OCyrhoë vates. 57
Ocyrhoë in equam. 58

Olea Minervæ. 155
Oleaster. 381
Olenus in saxum. 269
Olor. 193
Omina nuptiarum inauspicata. 168
Oppidum Phrygiæ in stagnum. 235
Ora Dea. 39[illegible]
Orbis incendium. 41,43
Orgiorum Descriptio. 76,77
Orithyia à Borea rapta. 176
Orphei infaustæ nuptiæ. 266
Orphei descensus ad inferos. 267
Orpheus discerptus à Bacchis. 290
Orphei Lyra. 269
Ortygia olim fuit natans Insula. 408
Ovis hostiæ. 398
Ovidius quando scripserit Metamorphoses.

P.

PActolus fluvius fit auriser. 292
Palæmon. 113
Palamedes. 335
Pallenæi viri in aves. 409
Palingenesia Pythagoræ. 400
Pan cantu certat cum Apolline. 294
Papilio è Bombycibus. 410
Pegasus è collo Medusæ. 123
Peleus Theti potitur ope Protei. 297,298
Pelei fortitudo. 321
Pelias æstu Medeæ à natabus suis interficitur. 199
Pelopis Humerus eburneus. 164
Pentheus Tiresiam ridet & Bacchi sacra. 84
Pentheus à Bacchis discerpitur. 91
Perdix in avem. 221
Periclymenus in varias formas, postremò in Aquilam. 330
Perimele in Insulam. 238

Peri-

Periphas in avem. 194
Perſei & Andromedæ nuptiæ. 120
Peſtilentiæ cauſſa & deſcriptio. 201,202
Phædra. 417
Phaëthon præceps in Eridanum. 34
Phaëthontis ſorores in arbores. 45
Pharos in continentem. 405
Philemonis & Baucidis domus in Templum. 235
Philemon & Baucis in arbores. ibid.
Philomela in Luſciniam. 175
Philomela à Tereo vitiatur. 170
Phineus in navem. 194
Phineus in Saxum. 132
Phœbus vitiat Chionem. 300
Phœnix ex ſeipſo. 411
Picæ. 193, &c. 150
Picus Latii Rex. 375
Picus in avem cognominem. 377
Pici comites in feras. ibid.
Piërides Muſas provocant. 136
Pierides in picas. 150
Pirithoi nuptiæ. 321
Pirithoi virtus. 324
Planities in montem. 406
Polydectes in lapidem. 133
Polymeſtor Polydorum interfecit. 347
Polymeſtori oculi effodiuntur ab Hecuba. 351
Polypemonis neptis in avem. 194
Polyphemus amat Galateam. 358
Polyphemi cantilena. 359
Polyphemi opes. 360
Polyphemus homines devorat. 371
Polyphemi excæcati querela. ibid.
Polyxena fit ſacrificium Achilli. 349
Pomona. 385
Procris Cephali uxor. 205
Procris à marito interfecta. 210

Prodi-

Prodigia ante Cæſaris mortem.
Prætus in ſaxum.
Progne in hirundinem.
Propætides in ſilicem.
Proſerpina partim apud Superos, partim apud inferos.
Proteſilaus.
Proteus in varias formas.
Puer quidam in Stellionem.
Pygmalionis ſtatua in Puellam mutata.
Pygmæi.
Pyramus ſibi manus infert.
Pyrenæus Muſarum violator.
Pyrenæi præcipitium.
A Pyrrha jacti lapides in mulieres.
Pythagoræ dogmata. 396,
Pythagoræ Μετεμψυχωσις.
Python ſerpens occiſus ab Apolline.

Q.

QUirinus.

R.

RAna ex limo.
Regnorum mutationes.
Rhadamanthus.
Rheſus ab Ulyſſe interemtus.
Rhodope in montem.
Rhæti Centauri ſtrenuitas.
Roma ſit è Troja.
Romulus in Deum Quirinum.
Romuli lancea in arborem.
Ruſtici pauperis apparatus. 233.

S.

SAlmacis amat Hermaphroditum.
Salmacis fons effœminat.
Saturni adulteria.

ura ex hominibus. 131
ciron in petram. 197
corpius è Cancro. 410
cylla Minoem deperit. 214
cylla in Cirim. 217
cylla in monstrum. 357, & 366
cyllæ sedes. 362
cyllæ inguina in Canes. 367
cylla in Saxum. *ibid.*
cythides in aves. 409
cython modò vir, modò fœmina. 104
emele ex Jove gravida. 76
emiramis in Columbam. 95
erpens in Lapidem. 291
erpens in Saxum. 315
erræ descriptio. 221
ibylla in vocem. 370
ibyllæ Cumanæ ætas prorogata à Phœbo. *ibid.*
ilenus. 95
imiæ. 368
irenes comites Proserpinæ ex parte in aves. 146
isyphus. 111
milax in florem. 104
Sol Veneris & Martis adulterium prodit. 400
Solis aula. 34
Solis comitatus. 35
Solis quatuor Equi. 39
Solis mutatio. 400
Solonis Gnome. 71
Somni ejusque Regiæ descriptio. 309
Somni filii tres. *ibid.*
Statua eburnea in puellam. 142
Stellio. *ibid.*
Stridor candentis ferri in aquâ. 323
Sus prima hostia. 398
Styx Deorum timor. 77
Sybaris capillos similes reddit, electro. 406

Symple-

Symplegades olim natantes. 40
Syrinx Nympha in fistulam. 3

T.

Tantalus. 11
Tarpeia arcem Romanam Sabinis prodit, & ab eisdem necatur. 3
Tatius Romam invadit. 3
Telæ lanceæ descriptio. 15
Tempestatis descriptio, 30
Tereus linguam Philomelæ exsecat. 17
Tereus in Upupam. 17
Tetra in varias formas. 2
Terræ in aquas. 40
Terræ motus. 40
Terra animal. 40
Thebæ à Cadmo conditæ. 7
Therſites. 341
Theseus agnoscitur Patri, & tantum non veneno interfectus. 195
Thesei gesta. 196
Thesei & Sociorum cum Centauris pugna. 32
Thetis in varias figuras. 297
Thisbe ferro incumbit. 99
Thraciæ mulieres in arbores. 291
Tiresias in fœminam, tum denuo in Virum. 7
Tityus. 11
Triopeis in varias figuras. 240
Triptolemus agriculturam docet jussu Cereris. 149
Trojana præda. 348
Tumultus descriptio. 12
Turnus Rutulus contra Æneam. 3
Turnus Æneæ classem conatur exurere. 382
Typhoei supplicium. 138
Tyros Insula in Continentem. 405
Tyrrheni nautæ in Delphinas. 91

V.

Valles in montes. 403
Venti. 4
Venus Solis proditionem ulciſcitur. 100
Veneris cum Marte adulterium. *ibid.*
Veneris ad Jovem oratio pro Julio. 426
Ver. 401
Vertumnus in omnes formas. 386
Vertumnus in anum. *ibid.*
Veſpertilio. 108
Virgæ in Coralia. 121
Ulyſſis Oratio ut Achillis arma ei decernantur. 337
Ulyſſis ſcelerate geſta. 333, 336
Ulyſſis prudentiæ fructus. 339
Ulyſſis legatio ad Priamum. 340
Ulyſſis fortiter geſta. 341
Ulyſſi Achillis arma dijudicantur. 345
Ulyſſis errores. 373
Ulyſſi Socii in porcos. 374
Ulyſſis Socii in priſtinam figuram. *ibid.*
Upupa. 175
Urſa lambendo fingit catulum. 411

Z.

Zancle Inſula olim continens. 405
Zetes & Calais ex parte aves. 175
Zodiacus Circulus. 34, 38
Zonæ & Circuli. 4

FINIS.